

შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

გაერთიანებული
ერების განათლების,
შეცნიერებისა და
კულტურის ორგანიზაცია

საქართველოს კულტურისა
და ძეგლთა დაცვის
სამინისტრო

იბეჭდება საქართველოს კულტურისა
და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს
მხარდაჭერით

აკაკი წერეთელი

თხზულებათა სრული კრებული
ოც ტომად

გამომცემლობა „საქართველოს მაცნე“
თბილისი 2015

აკაკი წერეთელი

ტომი VIII

დრამატული ნაწერები

გამომცემლობა „საქართველოს მაცნე“
თბილისი 2015

**აკაკი წერეთლის თხზულებათა აკადემიური გამოცემის
სარედაქციო კოლეგია**

ირმა რატიანი

მთავარი რედაქტორი

ზაზა აბზიანიძე

მაკა ელბაქიძე

ნანა ფრუიძე

როსტომ ჩხეიძე

ზურაბ ჭუმბურიძე

თამაზ ჯოლოგუა

ჯულიეტა გაბოძე

პასუხისმგებელი მდივანი

ტომის რედაქტორი:

ნანა ფრუიძე

ტომი გამოსაცემად მოამზადეს, ვარიანტები,
შენიშვნები, კომენტარები და საძიებლები დაურთეს
მაია არველაძემ და ქეთევან ნინიძემ

ტომი გამოსაცემად მომზადდა
რუსთაველის ფონდის ხელშეწყობით

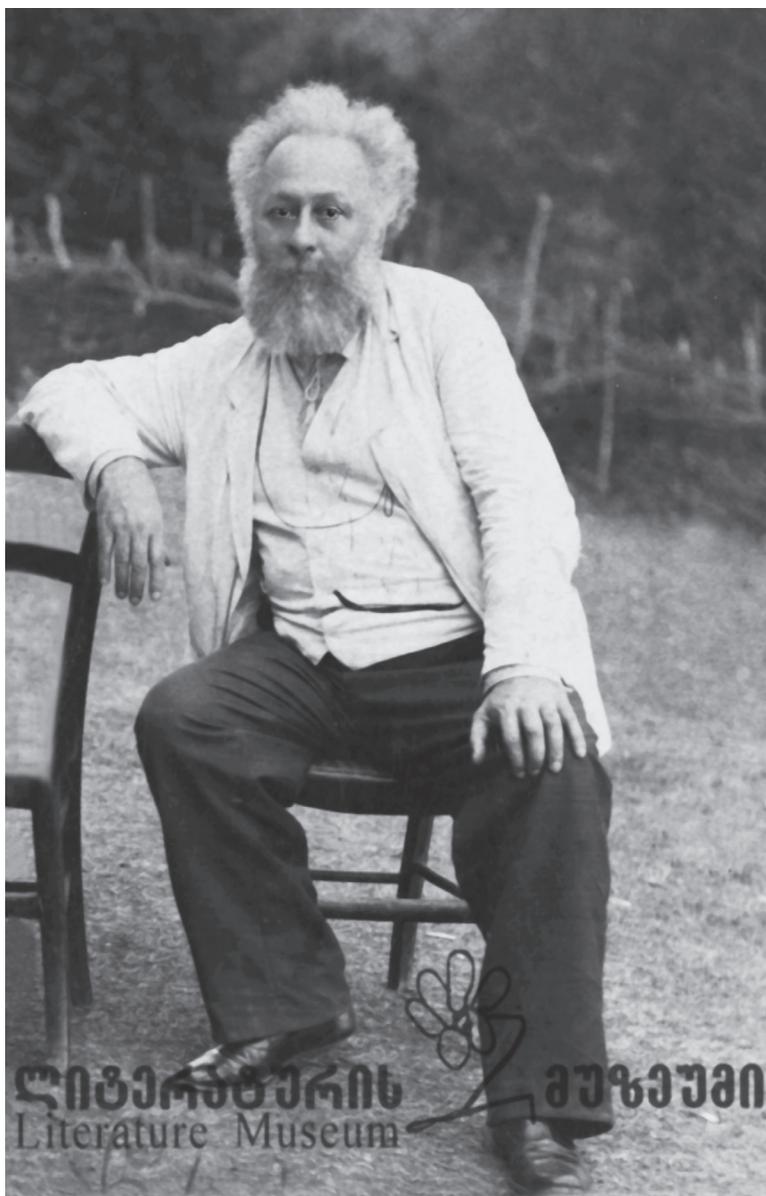
ISBN 978-9941-0-2789-5 (ყველა ტომის)

ISBN 978-9941-16-440-8 (მერვე ტომის)

უკ(UDC) 821.353.1-2

წ-395

© შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

ლიტერატურის
Literature Museum

მუზეუმი

Հարցազրույց
Լուսին Խաչատրյան

դեպքում սակայն. մանկ հասցեագրաց իր. շատ անգամ
բռնաբեր. շարժաններ, շարժան կարող են ընդհանր
հարթ. հարցազրույց.

2012-01-22

Իրադրություն շարժաններ.

- Իրադր. Լուսին! շարժաններ հարցազրույց!
- 3-հարցազրույց. արդարև ոչ արժանաբար շարժաններ կա ըստ ձեր.
- Իր. Կո սեպտ, կո արժան կեր շարժաններ իր և արժան?
- 3-հարց. Կո սեպտ շարժաններ կա կո արժան? Կո սեպտ
ձեր և իր կո սեպտ - Լուսին շարժաններ արժան...
- Իր. Կո սեպտ շարժաններ. Կո սեպտ շարժաններ?
- 3-հարց. 3-հարցազրույց շարժաններ արժան կո սեպտ արժան -
արժան, կո սեպտ, շարժաններ արժան. Կո սեպտ
- Իր. Կո սեպտ շարժաններ; Կո սեպտ շարժաններ? Կո սեպտ
- 3-հարց. Կո սեպտ շարժաններ Կո սեպտ շարժաններ... Կո սեպտ 3-հարց-
արժաններ շարժաններ.
- 3-հարց. Կո սեպտ, արժան, Կո սեպտ շարժաններ? արժաններ
արժաններ.
- Իր. Կո սեպտ? Կո սեպտ շարժաններ?
- 3-հարց. Կո սեպտ շարժաններ Կո սեպտ շարժաններ; Կո սեպտ, կո սեպտ շարժաններ,
արժաններ, կո սեպտ արժաններ...
- Իր. արժաններ, կո սեպտ շարժաններ արժաններ արժաններ.
- 3-հարց. Կո սեպտներ, կո սեպտներ. արժաններ արժաններ շարժաններ, կո
սեպտներ... արժաններ շարժաններ կո սեպտներ.
- Իր. Կո սեպտ շարժաններ, կո սեպտ կո սեպտ կո սեպտ
արժաններ, արժաններ կո սեպտներ և իր.
- 3-հարց. Կո սեպտ, արժաններ, կո սեպտներ, արժաններ շարժաններ, արժաններ
Կո սեպտներ և իր. արժաններ արժաններ արժաններ և
կո սեպտներ և իր. արժաններ արժաններ արժաններ.
- Իր. Կո սեպտներ արժաններ?!

დრამატული ნაწერები

ပုဂ္ဂိုလ်၏ ပါဝင်မှုဆိုင်ရာ

სცენა საპატიმროში

(სცენა წარმოადგენს საპატიმროში ბნელსა და მეტად მყრალ ოთახს, სადაც ტუსალები სხედან იატაკზე და დაბალი ხმით „ჩაი-რამას“ მღერიან; ერთი სათვალავს ამბობს და სხვები ბანს აძლევენ)

აქედან და ციმბირამდე
დიდი ბიჯი იქნება,
ვინც იმას გადმოაბიჯებს,
მარჯვე ბიჭი იქნება!..
მაგრამ იქით წასულები
ალარვინ დაგვბრუნებია...
ეტყობა, რომ იმერეთი
ყველას დაუნუნებია!..
ტუსალს რომ მოიკითხავენ,
წაუკითხვენ დავთარსაო,
ეტყვიან: „სიცხე გახურვებს
აქ? იქ ნახავ ზამთარსაო!
ცოტა დაუდგრომელი ხარ,
ჩქარი ხარ და ფეხმალიო,
მაგრამ მაგაზე ნუ ფიქრობ,
ვიცით მაგის წამალიო“.
რკინის საცმელს მოართმევენ,
რბილათ ფეხებში უყრიან,
ზურგზე საგზალს მოჰკიდებენ,
თავსაც მძიმეთ დაუხრიან.
მოახსენებენ: „გავწმინდეთ
ჩვენ ჩვენი ანგარიშიო!
ჩვენ შენი ხათრი აღარ გვაქვს,
და ნულარც შენ გაქვს შიშიო!
სიცილით დაადექ გზასა!
რალა გაქვს მოსაწყენიო?
ქვეითათ მისთვის გისტუმრებთ,
რომ არ დაღალლო ცხენიო.
თოფიან ჯარსაც გაახლებთ,

სცენა საპატიმროში

სარდლობა დაგშვენდებაო!
გზაზე, სად დაგილამდება,
იქ არ გაგიტენდებაო.
ახლა გვიბოძე სალამი,
გამოგვეთხოვე ყველასო!
ნურც შენს მსაჯულებს დანყევლი,
თორემ აუტეხ ხველასო!
გამოეთხოვე ცოლ-შვილსა,
გამოეთხოვე მოყვრებსო!
ესალმე ადვოკატებსაც,
თქვენსა ვერაფრათ მომხრებსო!”

(ათავებენ სიმღერას და დიდხანს ყველა ჩაფიქრებულია, ხმას არავინ იღებს. ერთი ტუსალი, რომელიც აქამდე ფანჯარასთან იდგა და არაფერ მონანილეობას არ იღებდა სხვების სიმღერაში, ამოიხზვრებს და იტყვის):

– მაგაზე უტკბესი და უსიამოვნესი არაფერი გამღერათ ჩემმა გამჩენმა!.. რაღა თქვენი გულის ხეთქვა მეჭირვება? მაგრამ ეს სულ შენი ბრალია, იაკობაშვილო! გარეთაც ჩემი მტერი იყავი და აქაც აღარ მასვენებ! არ იცი, რომ ხვალ ჩემი განკითხვის დღეა?

ი ა კ ო ბ ა შ ვ ი ლ ი – რომ ვიცით, ჩემო ხარაიშვილო, კიდევ მიტომ გიმღერით გამოსათხოვარს. რაც წესათ გვაქვს დადებული, შენთვის ხომ ველარ მოვშლით? ზასედანიის წინა დღეს ყველას ვუმღერით ხოლმე ამ ძილისპირებს. მეც მიმღერეს, მაგრამ შენსავით კი არ მიკვინტავს!

მ ო ხ უ ც ი ტ უ ს ა ლ ი – შენ, ეგება, არა გწყინდა, ჩემო ძმაო! ყველა ხომ ერთი არ არის? ხომ გაგიგონია: „კაცია და გუნებაო, თორემ სამოცი წლის ბებერს რაღა ეხრაგუნებაო?”

ი ა კ ო ბ ა შ ვ ი ლ ი – ეჰ, ჩემო ძმაო, ბევრს არ ეხრაგუნება, მარამ ძალათი ახრაგუნებიებენ! შენ, ჰეი, ხარაიშვილო, დამიჯერე, ჭკუას მოეგე! ჯავრმა თავი არ წაგართვას, თორემ ცუდათ მოგივა საქმე! მოდი აქ, ჩვენ ვიმღერებთ და შენ მოგვბანე.

ხ ა რ ა ი შ ვ ი ლ ი – შენს ყველაყას მობანე შენ!

ი ა კ ო ბ ა შ ვ ი ლ ი – რა გულზე ხარ, შე ოხერო? გეუბნები: ბანი გვითხარითქო! მეტი ხომ არა მითქვამსრა? მოიცა, შვილო, და ხვალ ნახავ შენ სეირს: ბანსაც გათქმევიებენ და მოძახილსაც! მაგრე აღარ გადიდგულეებენ!

სცენა საპატიმროში

მ ო ხ უ ც ი – დანებე, ბიჭო, თავი! ხომ ხედავ, რომ შენი ხუნტრუცის გუნებაზე არ არის? (ნამოდგება და მივა ხარაიშვილთან) რა გემართება, ბიჭო? მე მეგონა, თუ კაცი იყავი და ქუდი გეხურა, მაგრამ დედაბერი ყოფილხარ და თავზედაც ლეჩაქი გხურებია! მანგრე როგორ ნავხდე?! შენი საქმე ჯერ კიდევ ღმერთზე ჰკიდია. მე მაშ უნდა ვირეოდე, რომ ოცი წლით კარტყეში მაკვრევიეს თავი?

ხ ა რ ა ი შ ვ ი ლ ი – შენი საქმე, ჩემო ძმაო, სულ სხვა არის! შენი საქმე გათავებულია და იმედიც დანმენდილი გაქვს. საბრალო მაშინ არის კაცი, როდესაც მის გულში უიმედობა და იმედი ერთმანეთს ეჭიდებთან! მაშინ შფოთავს კაცის გული, თორემ, რაკი იმედი გადუნყდება, მაშინ რალა აქვს საშფოთავი?

მ ო ხ უ ც ი – ეგ კი მართალია, მე და ჩემმა ღმერთმა, მაგრამ ფიქრი არ არის, ღმერთი მოწყალეა!

ხ ა რ ა ი შ ვ ი ლ ი – ხედავ ამ ქალაღდს პროკუროვისას, რავა კიბესავით გაუგძელებია?

მ ო ხ უ ც ი – მაგის ფიქრი ნუ გაქვს. ბარე ორი მინახავს პროკუროვის ქალაღდი, რომ იმ ერთ რამესავით ძალიან გაგძელებული ყოფილიყოს, მაგრამ მალე დამოკლებულიყოს ისევე! ადვოკატი ვინა გყავს? ზეპირი ადვოკატი ხომ არა? ის კარგია, ბიჭო, ყველა კანონი თურმე ზეპირად იცის!

ხ ა რ ა ი შ ვ ი ლ ი – ვთხოვე, მაგრამ ჯერ კი არსადა ჩანს! ვაი თუ, უარი მითხრას! მადლობა ღმერთს! არ გამიკვირდება ჩემი ბედისაგან! ერთი ეს მითხარი, ძამიაშვილობას, შენ გამოცდილი ხარ და მინდა, შენგან მეც ვისწავლო და ხამათ არ წარვდგე სუღში: შენ რომ მოგიყვანეს, როგორ მოგექცენ და რაები გკითხეს?

მ ო ხ უ ც ი – მომიყვანეს თუ არა, შემაგდეს ხარიხებიან გალიაში და მიბძანეს: აქ დაჯექიო! ზალა სულ მაყურებლებით გაივსო. ცოტა ხნის შემდეგ გამობძანდნენ მსაჯულები და სამივე წითელი სტოლის უკან დაბძანდნენ. ერთი, რომელიც უფრო მოყვანილი იყო და საშიში შესახედავი, შუაში დასვეს. პროკუროვი ცალკე დაბძანდა, მარჯვნივ, საკუთარ სტოლზე, და თავისი საკუთარი კანონებიც წინ დაიწყო. ჩემი ატუნკატი კი შუაში გამოიფგვიმა ფალავანივით და ხან მე მანიშნებდა თვალით: „ნუ გემინია, აქა ვარო!“ და ხან პროკუროვს უყვრიალებდა თვალებს: „მაცა მე შენო!“ ემუქრებოდა. ბოლოს, შუაში რომ მსაჯული იჯდა, იმან მკითხა ჩემი ვინაობა, გაცნობა მოინდომა, მამის სახელიც მკითხა და, ყველა რომ მოვახსენე, ისიც

სცენა საპატიმროში

მკითხა: დამნაშავე ხარ თუ არაო? რასაკვირველია, იმას არავინ იტყვის, რომ დედაჩემი კუდიანიო! რათ ვეტყოდი: დანაშაული მაქვს-მეთქი?! მაშინ წამიკითხეს პროკუროვის განჩინება, კითხეს მოწმეებს და, რომ გაათავეს, წამოდგა ის ჩემი ცოდვით სავსე პროკუროვი და მოახსენა მსაჯულებს: „ამ ჩემს მოჭედილს საყელოს ხომ ხედავთ, ნამსახური კაცი ვარ, პატივსაცემიო, – და ახლა ეს ერთი თხოვნა ამისრულეთ და ეგ კაცი მე მაჩუქეთო! აქ ხალხი მაინც ბევრია და მაგას იქ გავგზავნი, სადაც ხალხი ცოტაა და მინა კი ბევრიო“. ამაზე ჩემმა ატუნკატმა მიაძახა: „ვერ მოგართვით!“ და მერე მიუბრუნდა მსაჯულებს ამ სიტყვებით: „მართალია, მე არ მაქვს მოჭედილი საყელო, მაგრამ ცოტაოდენი პატივი მეც დამდევით და ეგ კაცი აქ დატოვეთ, ნუ გავგზავნით ნურსად, მე მაჩუქეთო!“ ამაზე მსაჯულებმა გამოაცხადეს მოლაპარაკების შემდეგ, რომ რა ვქნათ, ორივე საპატივო კაცები ხართო და გულს ვერც ერთს ვერ დაგწყვეტთო! თქვენ ერთმანეთს შეებაასეთ და, რომელიც აჯობებთ კანონებით, ღმერთმა იმას მოგახმაროსთ ეგ ტუსალიო! აბა, სეირი მათი ბრძოლა იყო, ბიჭო! პროკუროვმა ჩემი გასამტყუნე ორი სტატია ათიანი მოიყვანა, ატუნკატმა კი პასუხად ასიანი უთხრა! ცოტა შერცხვა პროკუროვს და იმდენი გაიჭიმა, რომ ძლივს გაჭირვებით მოიგონა, როგორც იქნა, და ათასიანი უთხრა. მაშინ ჩემმა ატუნკატმა ათიათასიანი სტატია მიახალა გულზე! სადღა ნოუვიდოდა? პროკუროვი ისე შეწუნდა, რომ სირცხვილით ხმა ვეღარ ამოიღო და გაჩუმდა! მაშინ მსაჯულებმა ჩახედეს კანონის წიგნში და ნახეს, რომ თურმე, ათიათასიანი სტატია როდი წერებულა მათს წიგნში და ეს განჩინება შეადგინეს: რადგანაც აქაურ კანონის წიგნებში ამისთანა სტატია არ წერია, ეს ტუსალი გაიგზავნოს იქ, სადაც ის ათიათასიანი სტატიის წიგნი იყოსო და იქიდან გამოუშვან გამართლებულიო. ახლა გავგზავნით კი გამგზავნიან, ვიცი, მაგრამ იქიდან კი დამაბრუნებენ? ატუნკატიც ასე მეუბნება... (ამ დროს შემოდის ადვოკატი და ყველა იმას ეხვევა გარს).

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – გამარჯობა თქვენი! ხარაიშვილი რომელია თქვენში?

ხ ა რ ა ი შ ვ ი ლ ი – მე გახლავარ, შენი ჭირიმე, ღმერთსავით თქვენი მომლოდინე!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – შენა ხარ? ჰო!.. აქამდის მოვიდოდი, მაგრამ სუდში ზასედანია მქონდა. ერთი ქურდის ადვოკატი ვიყავი და იმან

დამაგვიანა. იმას კი ვუშველე, როგორც იქნა, მაგრამ მისი უხეირობით კინალამ თავიც გაიუბელურა და მეც შემარცხვინა! კიდეც კარგი, რომ მოხერხებული ვარ, თორემ, სხვა ადვოკატი რომ ყოფილიყო, ველარას გაარიგებდა.

ტ უ ს ა ლ ე ბ ი – როგორ, შენი ჭირიმე?

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – როგორა და, უხეირო რომ გამოვა ზოგიერთი კაცი: ცხენის მოპარვას ენამებოდენ და იმან არ დამიჯერა, გამოტყდა! ჯერ-კი შეეჩერდი, მაგრამ მერე-კი მაინც მოუხერხე გამართლება.

ტ უ ს ა ლ ე ბ ი – იმე! რასა ბრძანებთ!.. როგორღა მოუხერხებოდა გამართლება?! როგორც გამოტყენილა, განწყომია ღმერთი და ის არი! გათავებულა მისი აღიან-ჩალიანი! ადვოკატმა რალა ჰქნას!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – როგორ თუ რა ჰქნას? ადვოკატი მიტომ ჰქვიან ადვოკატს, რომ ყოლიფერი უნდა მოახერხოს, დამნაშავე უნდა გაამართლოს, თორემ მართალი თავისითაც გამართლდება.

ტ უ ს ა ლ ე ბ ი – ღმერთმა დიდი დღე მოგცეს, ჩემო ბატონო! ეგ ბეჯითი ბრძანებაა!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – რასაკვირველია. აი, ეხლა ის ქურდი რომ გამოტყდა, გამოძიებას თავი დაანებეს და განჩინების წერა დაიწყეს. ჰკარგავდენ ციმბირში, მაგრამ მე აღარ ვქენი: ვამტკიცებდი, რომ ეს არ არის ქურდიმეთქი. როგორ არ არის, თვითონ გამოტყდაო? არამეთქი, ვუთხარი, ჯერ ეს მიბრძანეთ: ცხენი აიკიდა ამ კაცმა ზურგზე და ისე მოჰქონდა, თუ ცხენს აჯდა ზურგზემეთქი, ცხენს მოჰყავდამეთქი? – ვკითხე მსაჯულებს. – რა თქმა უნდა, რომ ცხენს მიჰყავდაო, – მიპასუხეს. მაშ ცხენს მოუპარავს ეგ და არა მაგას ცხენიმეთქი, და გასაჯეთ და გაასამართლეთ ცხენი და ამ კაცს თავი დაანებეთმეთქი. ამ სიტყვაზე მსაჯულებმა ერთმანეთს გაკვირვებით შეხედეს, პროკურორმა ხმა ველარ ამოიღო. შევიდენ მსაჯულები მეორე ოთახში, მოილაპარაკეს და გაამართლეს ჩემი კლიენტი.

ტ უ ს ა ლ ე ბ ი – ქრისტემ დიდი დღე მოგცესთ! ჰოი, შენი გამჩენის ჭირიმე, შენი! სხვისგან შევლას შენს ხელში გაფუჭება გვირჩევნია! შენს იქით გზა არც ერთს არა გვაქვს! მოისმინეთ თქვენ ჩვენი გაჭირვება და, თუ ხელმოსაკიდებელი ვიყოთ, ნუ დაგვანებებთ თავს! სხვის ხელში ნუ ჩაგვყრით! და, თუ აღარა გაგვეწყობოდეს რა, წინდანინვე მაინც გვიბძანეთ, რომ თავი მაინც აღარ შევიწუხოთ, ტყუილი ხარჯი აღარა ვქნათ!..

სცენა საპატიმროში

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – კარგი! მაშ, მოდით, დასხედით ყველანი და თითო-თითოდ გამოგკითხავთ ყველას და გადანყვეტილს გეტყვით. მაგრამ მოძღვარსავით კი უნდა მითხრათ: ისე, როგორც ყოფილა თქვენი საქმე.

ტ უ ს ა ლ ე ბ ი – კი, ჩემო ბატონო! რალა დღისთვის დავფაროთ?

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – მაშ, კარგი. აბა, შენიდან დავიწყოთ. ვინა ხარ შენ?

ქ ა რ თ ლ ე ლ ი – თქვენ თვითონ მოგეხსენებათ, ვინც გახლავართ, შენი ჭირიმე!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – მე რა ვიცი! თუ მომეხსენებოდეს, აღარც კი გკითხავდი!

ქ ა რ თ ლ ე ლ ი – მე, შენი ჭირიმე, მეურმე გახლავარ, გოგიტა ბასილიძე.

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – რათა ხარ დაჭერილი?

ქ ა რ. – მაგას კი ნულარ მკითხავთ, – ღმერთი გადღეგრძელებსთ, ნულა მომაგონებთ მაგ საქმეს!..

ა დ. – აბა, როგორღა გავიგოთ, თუ შენ არ გვეტყვი, რათ დაგიჭირეს?

ქ ა რ. – რაზედ დამიჭირეს, ა, შენ ხარ ჩემი ბატონი, და იმაზედა, ი, ჩემი ცოდვით სამსე, ი ბიჭი, რომ შამომაკვდა! აი, იმას ჰკითხოს ჩემმა ცოდვამ.

ა დ. – მადედან კიდევ ვერა გამიგია რა! ვინ ბიჭი?

ქ ა რ. – ვინა და ი ბიჭი – ნინიკაზე მოგახსენებ, შენი ჭირიმე.

ა დ. – გარკვევით მითხარი, ვინ იყო ის ნინიკა და რათ მოჰკალი?

ქ ა რ. – ნინიკაი?

ა დ. – ჰო, ნინიკა! ის ნინიკა, შენ რომ მოგიკლავს, ვინ იყო?

ქ ა რ. – აკი მოგახსენეთ, ჩვენი ნინიკა გახდათქო!

ა დ. – ახა ღმერთო! არ ვიცი და მითხარი, ვინ იყო და ან რა იყო შენი? დაგიჯინია: ჩვენი, ჩვენი, ვინ თქვენი?!

ქ ა რ. – ჰო, მიხვდი, შენი ჭირიმე! ნინიკა ძმა გახლდათ ჩემი!

ა დ. – მერე რათ მოჰკალი? მტრობა გქონდათ ერთმანეთში?

ქ ა რ. – არა, შენ ხარ ჩემი ბატონი, მტრობა კი არა და ჩვენი-თანა მოყვარული ერთმანეთის ძმანი სულაც არა გხლებიათ ჩვენს კუთხეში.

ა დ. – აბა, რათ მოჰკალი?

სცენა საპატიმროში

ქ ა რ. – ღმერთმა ნუ იცის დედაკაცის თავი და ტანი! ჩემი დედაკაცის ბრალია, იმასა ჰკითხეთ! ჰოიპე, ჰოიპე, რა მახეში მე იმან ჩამაგდო!

ა დ. – შენ, ჰეი, ჩემო ძმაო, თუ გინდა თქმა, მალე მითხარი და გაათავე! სხვებსაც აცდენ და მეც დროს მაკარგვინებ, თორემ მე სად უნდა ვქებნო შენი დედაკაცი! შენ უნდა მითხრა: რათ მოჰკალი და როგორ?

ქ ა რ. – მოგახსენებთ დალაგებით, შეი ჭიიმე. ხუთშაბათი დღე იყო. არა, არა, ხუთშაბათი კი არ გახდათ, პარასკევი იყო... მგონია, ხუთშაბათი იყო და აღარ მახსოვს კარგათ. ფუ, დალაგვროს ღმერთმა!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – ეგ სულ ერთია, რა დღეც უნდა ყოფილიყო. შენ ის მიაბზე, რა იყო?

ქ ა რ თ ლ ე ლ ი – კარგი, შეი ჭიიმე, ერთ დღეს პურის ჭამათ დავსხედით მე და ნინიკაი. ვუთხარით დედაკაცს: დედაკაცო, ცოტა შეჭამანდი გექნება და პირი გაგვისველეთქო! ნავიდა, ი, ღვთისაგან შეჩვენებული და ერთი ჯამი მახოხი მოგვიტანა ორთავ ზიარათ. მართალი ნათქვამია, მე და ჩემმა ღმერთმა, რომ დედაკაცის გაჩენაში ღმერთი არ ურევია, ეშმაკმა გააჩინაო, თორემ რა ენაღვლებოდა, ი, ჩემი ცოდვით სავსეს, ორ ჯამზე დაესხა და ისე მოეტანა ორივესთვის? თითო ორ-ორი ტაქანი რომ დავლიეთ, ი, ბიჭს გავუხუმრე; ნინიკა, ჩემზე მეტს ნუ სჭამ მახოხსთქო. იმან იწყინა და გინება დამიწყო, მეც შევაგინე; იმან აიღო და არკი ზე ცხვირ-პირზე შამამასხა ი მახოხი. მეც, ვერ დავფიცავ, ცოტა ავგული გახლავარ და ამოვიღე ხანჯალი და ერთი წაუქნიე წვერით ნელა... ი, ჩემი ცოდვით სავსე ისე წამოეგო ზე, როგორც გოჭი შანფურზე... ზიარებაც ველარ მოვასწარით, ი, ჩემი ცოდვით სავსეს! მერე მეც ბევრი ვიყვირე, მარამ ვინღა გააცოცხლებდა, შენი ჭიიმე? კაცის სიცოცხლე ერთი წამისააო, მოგეხსენებათ.

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – ოხ, ეგ დიდი დანაშაულობა არის, ეგ არის კაენის ცოდვა!

ქ ა რ თ ლ ე ლ ი – რა ვიცი, შენი ჭიიმე, ყენის ცოდვაა, თუ ხვანთქრისა? მე კი ამ უბედურებაში ჩამაგდო ი ცოდვიშვილმა და თითონაც გაფუჭდა და მეც მაფუჭებს... ორივეს ცოლ-შვილი ოხრად გვირჩება! ამ საქმიდან რომ ვინმე მიხსნიდეს, ხუთი თუმანი მიბარია ამ ჩვენს მოტრიტელს და იმას მივართმევ.

სცენა საპატიმროში

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – რას ამბობ, ჩემო ძმაო? ხუთ თუმნათ ხელის მოკიდება ძნელია მაგ საქმისა!

ქ ა რ თ ლ ე ლ ი – ათი იყოს, შენი ჭიიმე, რა გაენწყობა! რაღა დღისთვის მინდა ფული?

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – მაგ ფულით მოჰკიდებს საქმეს ხელს გლახა ადვოკატი და კარგი კი...

ქ ა რ თ ლ ე ლ ი – ოღონდა თქვენ კი იკისრეთ და მეტსაც მოგ-ართმევთ, შენი ჭიიმე! გუთნეულს გავყიდი და შეგისრულებთ ოცათა!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი! – კარგი, კარგი, რაღა გაენწყობა, მე ფულის სიხარბე არა მაქვს, მაგრამ კარგ კაცს გვეხარ, უნდა მოგინყო ხელი. შეგიძლია ამირჩიო ადვოკატათ! ახლა შენ მითხარი შენი ვინაობა! (მიუბრუნდა მეორე ტუსალს).

რ ა ჭ ვ ე ლ ი – მე რაჭველი გახლავარ, არჩუაძე, ქვე ჭირი მოგჭამე! ჩემისთანა უბედური საქმე, ჭი, ჯერ ადამიანს, ქრისტიანის შვილს არ მოსვლია, ჭი! ცოტა ფულის მოსაგებათ გადმოვდგი, ჭი, ფეხი შინიდან და ერთი ალა-ხაზაინი ევიჩემე, თვეში თუმნათ, ჭი. ყოლიფერი თანამდებობა ჩემ ხელათ იყო, ჭი: ლაქია-მსახური, პოვარ-მზარეული და ხაბაზიც სულ მე ვიყავი. გატყდებოდა რამე, მე გადამხდებოდა, ჭი, და თუ რამე დეიკარქებოდა, იმის მოპასუხეც მე ვიყავი. ერთ ლამეს ვინღაცა მგზავრები შემოვუშვი შინ, ლამე გავათ-ევიჩე, იმათ კი გოუნყრათ ჩემი ბრავალძის პირ-ყვითელი და ხელე-ბგაშლილი წმინდა გიორგი, ჭი! თურმე აკი, ბატონო, რაზმონიკები იყვენ! მე რას შევატყობდი? ცხვირ-პირზე კი არ ეწერათ, ჭი! იმ ლამეს ჩემი ალა-ხაზაინი სულ ერთიანათ გაქურდეს და მოორე დღეს მე მტაცეს ხელი: შენ თუ არ ერიეო, ქვე რატომ არ უყურეო, ჭი? რა რჯული სამართალია ეს, ჭირი მოგჭამე! რომელი ქურდი აყურებიებს სხვას ქურდობას?! თუ აყურებია, ქურდი ქვე კი აღარ იქნება, ჭი, პატრონი იქნება! ქვე თუ რამეს მიშველით, ახლა თქვენ იცით, ჭი...

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – არა გიშავს შენ. აბა, ახლა შენ მოჰყევი! (მიუბრუნდება მესამეს).

ო ს ი – მე, სენი ჭილიმე, ოსი ხარ კუდალოელი. მე, სენი ჭილიმე, ელთი ბინი მოკალი, ძალიან კაი ბინი.

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – რათა? რა დანაშაული ჰქონდა?

ო ს ი – ლა დანასაული გექნებოდა, სენი ჭილიმე, ისე მოკალი, ტყვილა. სეხედე, რომ სოლს მოდიოდა და ძალიან კაი ნისანსი ამო-სალეები იყო; უნისნე ე ცემი სასხანა, სი წიპი გკარი! ძალიან, ბატონო.

სცენა საპატიმროში

ეს ცემი პატალა სასხანა ნისანი გიყვარს: ბუზი არ აცილდება, მას-
ინვე მოგკლამს!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – მაგ ერთის მეტი ხომ არავინ მოგიკლავს?

ო ს ი – რასა ბრძანებ, ბატონო, რამდენმა სხვებმაც სენი ჭილი
წაიღეს! ოხ, ბევრი კაი ბინობა ქენი! ბევლი მოვკოხნე თავი!

რ ა ჭ ვ ე ლ ი – იმე! ქვე რას ამბობს ეს ურჯულო?! შენ კი გაგი-
წყრა ჩემი ყოვლად წმინდა ხვთისმშობელი და დაგლახვროს ჩემმა
სამასსამოცდახუთმა წმინდა გიორგიმ ქვე რა გიქნია, შე ურჯულო?!
ქრისტიანები მოგიკლავს თუ ურჯულოები?

ო ს ი – ალა, სენი წილიმე, სულ კაი-კაი სენისთანა იმელელი,
კოლტოხელი დაგკოხნე თავი აი ბეცა, ბევლი კაი ბინობა ქენი ცემი
ყმანვილობა!

რ ა ჭ ვ ე ლ ი – ქვე არ შეგხვდენია, ჭი, ჩემისთანა ბიჭი, თვარა
ის-კი მოგიგრეხდა მაგ ცოდვილ კისერს, ჭი, ლელერჭივით... ბევრს
არ გალაპარაკებდა!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – კარგი, კარგი, კმარა! რადგანც გამოტეხილხარ,
შენ აღარ გეჭირვება ადვოკატი, ტყვილა ნუ ამირჩევ. შენ ვინლა ხარ?
(მიუბრუნდა სხვას).

მ ე გ რ ე ლ ი – მე, პატონი? მერგელი გოხოლო, ხუხუა სულგავა.

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – უთუოთ ცხენის ქურდობაზე იქნები დაჭერილი,
ამას კითხვა აღარ უნდა.

მ ე გ რ ე ლ ი – ვარ (არა), პატონი! მაგისთანა გაშლილ ქურდო-
ბაზე კაცი რავა დამიჭერდა? დიხაში მუდუსავით ჩავძვრები, წყალში
ბატივით გავცურავ, ლობეს კატასავით გისხაპამ, ტყეში ტურასავით
ვიძვრენ და გაქცეულს დადიანს ნევარიც ვერ მომეწევა!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – აბა, როგორ დაგიჭირეს?

მ ე გ რ ე ლ ი – რავა, პატონი, და ერთ სომეხს დუქანი გოუხ-
ვრიტე და შევძვერი შიდე; რაც საშოვარი იყო, მოვამგროვე, მარამ
ამ დროს, პატონი, ხმაურობა მომესმა; დავაპირე გამოდრომა, მარამ
ორივე ნახვრეტებთან კაცები იდგენ!.. წინიდან აფხოტები მოდგო-
მოდენ და უკანიდან სომეხი, და მე შუაში გამაკვეტეს... სად ნევი-
ლოდი, პატონი?

ს ო მ ე ხ ი – მახლას! რა გინდოდა სომეხის დუქანში?! ანგრე
გირჩევნია, აი, ჩემმა მზემ!

მ ე გ რ ე ლ ი – კი, პატონი, თუ მე ასთე მირჩევნია, არც შენ
განწყენის მასთე ყოფა, ჩემმა მთვარემ! შენც ჩემისთანა ტყვე ხარ,
გაბერილო სომეხო.

სცენა საპატიმროში

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – შენ რაღათა ხარ დაჭერილი?

ს ო მ ე ხ ი – პუსტოი, კნიაზჯან, სულ პუსტოი! სხვილ-სხვილი ასიგნაცი ნვრილზედ აბმენიატი ვქენი! და მითხრეს, ყალბია! ვაი, კნიაზჯან, მე რა ვიცოდი, თუ ყალბმა იყო, მე ხომ არ მოვჭერი! მე დეოლრაფია-ზოოლოლიამ რა ვიცი, რომ გამეკეთებია!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – ადვოკატი გყავს?

ს ო მ ე ხ ი – გახლავსთ, კნიაზ!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – ვინ არის? კარგია?

ს ო მ ე ხ ი – ძალიან, კნიაზის მზემ! როგორც უნდა, კანონი ისე ათამაშებს. ისე ჭიკჭიკობს, როგორც ბულბულმა! მე სხვა ადვოკატმა არ მინდა!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – სადა გყავს ეგ ადვოკატი? ვინ არის?

ს ო მ ე ხ ი – აი, აქ არის, კნიაზჯან! (ჯიბეზე იკრავს ხელს) აი, კნიაზ, სწორი ადვოკატი.

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – კი, მაგრამ, თუ მაგ შენმა ადვოკატმა ჩემთან ბეჯითად არ მოილაპარაკა, ისე მარტო თავისთავად ვერაფერს გაარიგებს! ებრაელო, შენ რაღა გინდოდა აქა? ვინ ებრაელი და ვინ აქ ყოფნა? რაზე მოუწვევიხართ?

უ რ ი ა – ჩემი დაბადების მადლმა – ე, სულ ტყვილაუბრალოდ დამიჭირეს – ე! ღორთა იცოდეს – ე, უსამართლობა მიყვეს – ე, რჯულის მადლმა – ე, არა დამეშავებიოს რა – ე, ერთ სალამოს – ე, კნეინებს დავებარებეი – ე; მეც ვიახელი – ე, მიბძანეს – ე, საქონელი გვიჩვენეო; ერთმა კნეინამაც – ე, თავისი საჯდომი დამითმო – ე, დაჯექი და ისე გაშალე საქონელი, გვიჩვენეო; მეც მადლი მოვახსენე – ე, დავჯექი და უჩვენე – ე, ბოლოს მიბძანეს – ე, თეთრი საქონელი – ე, მიტკალი გვიჩვენეო. მე მოვახსენე: თეთრი საქონელი ერთი კარგი შტუქა გახლავსთ – ე, ცოტა თავი კი აქვს – ე, ნაჭრილითქო, თორემ სხვებ – ე, დასაწუნი არ იყოს – ე, რჯულის მადლმათქო. იმათაც ნახეს, მოეწონათ – ე, იყიდეს, მიმაზომინეს და გამომიშვეს – ე, თურმე ნუ ბძანებთ – ე, ზომა შემშლოდა – ე, და არშინზე თითო გოჯა დამეკლო – ე, მეორე დღეს – ე, მისმა ქმარმა მიჩივლა – ე, ცოლი გამიბრიყვა, არშინშიაც მოატყუა – ე, და საქონელიც დამპალი შემოაპარაო – ე, ამისთვინ, დამიჭირეს შვიდი დღის ვადით – ე, რჯულის მადლმა, ღორთა იცოდეს, სულ უბრალთ – ე!..

სცენა საპატიმროში

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – მეორეზე ნულა დააკლებ თითო გოჯას, თორემ უციმბიროთაც ვერ მორჩები! ახლა კი კიდეც კარგათ გადარჩენილხარ! შენ ვინლა ხარ? (სხვას).

ი მ ე რ ე ლ ი – მე, შენი ჭირიმი, იმერელი გახლავარ, ივანიკა ხვლიკიაშვილი, ქვემოური ყაძახი!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – კაცი მოჰკალი შენცა?

ი მ ე რ ე ლ ი – იმე! რას მიბრძანებთ, ღმერთი გადღეგრძელებს, ბატონო, კაცს ქე რავა მოვკლავდი, შე დალოცვილო, ქათამი ხომ არ იყო?! ფარსაგი სული, მონათლული ქრისტიანი, კაცს რავა გამოიმეტებს სასიკვტილოთ? ეშმაკი, კუდიანი ქაჯი და ჭინკაც არ მოკლავს კაცს, ისთე თუ გააფუჭებს, თვარამ, და მე რავა გვეიმტეფ ადამიანს?! ჯვარი აქაურობას! (აფურთხებს). ჩვენს სოფელში ერთ წელიწადში დიდი სიკვტილიანობა გახდათ, ჩემო ბატონო. ისთე ეყრებოდა ხალხი, პანტასავით!.. ოჯახი არ დარჩენილა, რომ კვტარი არ ყოლოდეს ერთი მაინც. ხოლვერა არ იყო, ბატონებს არა გავდა, ვენაცვალე მათ ძლიერებას, და ცივებ-ცხელების ნიშან-წყალი სულ არ ჰქონდა იმ ძალვან სნეულებას. დევიბენით – შენი მტერი დაბნეულა! უვებდის დოქტური კი მოგვივიდა, მარამ მათი ამბავი თქვენც კი მოგეხსენებათ: თავი რომ ტკიოდეს კაცს, ფეხზე ადებენ წამალს და, რომ მოკვტება, „პროჩაითო“, ეტყვიან. იმათი წამლობა ფორმაა და ჩესტი, სხვა არაფერი, თქვენი თავი ნუ მომიკვტება, მე თითვან ვნახე ჩოლოქის ომში ერთი კაცი, ორივე ხელები გაგდებული ქონდა და, დოქტური რომ მოვიდა, მაჯის ნახვა მოუნდომა! ფორმაა მათი, თვარა ისთე კი არა. არა, ბატონო, თუ კაცს თავი არ აქ გამომეტებული, იმათ რავა მიიკარებს საჭირბოროტოთ! ჩვენ დავანებეთ თავი დოქტურს და დევეკითხეთ მკითხავს. იმან, მოგეცა ღვთის წყალობა, მართალი გვითხრა: თქვენს სოფელში კუდიანები ყოფილან გახშირებული და ისინი ართმევენ კაცებს გულ-ღვიძლს და ბრუსაბძელაზე მიაქვთ ზაკუშკათ როკაპთანაო; ისინი დადაღეთ და აღარავინ მოკვტებაო! დავბრუნდით ჩვენ სოფელში, მოვაგროვეთ, რაც იმ სოფელში ბებერი იყო, წვეიყვანეთ წყალზე, შოუკარით ბანრით ხელ-ფეხი და ისთე შევაცურეთ მორევში; რომელიც დაძირა, ის არ იყო კუდიანი და რომელიც კი ეიფირფიტა, ის კი სწორეთ, ბეჯითად კუდიანობის ნიშანი იყო. ისინი გამოვიყვანეთ, გავახურვეთ რკინის ჯვარი და დავდაღეთ. ბევრი უძახეს თავის კუდიანებს: „გვიშველეთო“, მარა არა, ჯვარის ეშინიათ კუდიანებს!

სცენა საპატიმროში

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – სხვა რკინეულით რამეთი არ შეიძლებოდა დადაღვა?

ი მ ე რ ე ლ ი – ევეი პლანჩ! უჯვართ არ იქნება, მაშინვე კამბეჩის ტყავს გადააფარებდენ კუდიანები უხილავათ და როდი დეინოდენ. ახლა, ბატონო, როცა დადაღვა გავათავეთ, გაუშვით ის კუდიანი ბებრები; მერე ისინიც გამოტყდენ და ახლა მკითხავები არიან. ამ საქმისათვის დამიჭირეს!.. მართებლობამ იწყინა: „შენ პუტოვჩიკი ხარო“... და განა ქრისტიანული საქმე პუტოვჩიკობა არი?! ახლა, შენი ჭირი შემეყაროს, თუ მიშველი – ყმათ დაგესახლები!...

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – კარგი! კარგი! შეგიძლია, ამირჩიო. შენ ვინა ხარ? მეგრელი ხარ?

გ უ რ უ ლ ი – ვაი, წავეხდი, კილავ! რა მიგავს თხაპარია მეგრელს?

მ ე გ რ ე ლ ი – რა მოგპარა, ნიე, მეგრელმა?

გ უ რ უ ლ ი – დედავ! რავა აბდლურათ ჩივი შენ! შენ სხვას მოპარავ, თვარა გურულს რავა გუუბედავ მოპარვას! ჩემ კონახში რომ შეხვიდე, იცი, რას გიზამ, ყაზილარო? ნიფხავს გაგხდი და მითი შეგიკოჭავ ხელებს!

მ ე გ რ ე ლ ი – თუ მაგრე ვაშკაცები იყოთ, პატონი, დადიანი რათ ერეოდა გურიელს?

გ უ რ უ ლ ი – ვინ გითხრა მაი საჯაყი! იგი დაგავინწყდა, ოცდახუთმა გურულმა რომ ათასი მეგრელი დეიფრინა წინ, ისე რომ ერთი ყურშუმიც არ გაუსვრიათ?

ი მ ე რ ე ლ ი – ეს ისე მართალია, თქვენ ნუ მომიკვტებით, როგორც აღდგომა! მას აქეთ არის ჩვენში დარჩენილი სიმღერა: „ოცდახუთსა მეგრელ კაცსა მაკე ტურა შეეყარათ, სანამ ტურათ გეიცნობდენ, სული ხორცათ გეეყარათ!“

ქ ა რ თ ლ ე ლ ი – ეგ ყველა კარგი, გურულო, მაგრამ ე თოკი რომ უკან ჩამოგიკიდებია მელის კუდივით, რათ გინდა ეგა?

გ უ რ უ ლ ი – რაიზა და იმიზა, რომ, შენისთანა ყაზილარს თუ შევხვდი, შევკოჭავ ამით და ქობულეთში ამოვაცოფიეფ თავს! და მაშინ მკითხე, თუ გულს გერჩის!

ქ ა რ თ ლ ე ლ ი – შენმა მზემა, ასეთი არა ჰქნა, ღომით არ მიმიტყუო!

გ უ რ უ ლ ი – ქართველმა რომ ღომის ჭამა არ იცოდეს, იგი ღომის რა ბრალია? მაჭუტაძეს ერთი ქართლელი თავადი ესტუმრა. სადილათ ღომი მიართვეს; თურმე იმ აბდალამ ღომის ჭამა არ

სცენა საპატიმროში

იცოდა, ჩაკრა ხელი ღომში – თითები დეენვა, პირში ჩაიდვა – იგიც დეენვა, გადაყლაპა – ყელი დეენვა, კუჭში ჩაუვიდა – იგიც დანვა და ბოლოს ქართლელმა ნაბადი აიღო, რომელზედაც იჯდა: აგი ნაბადიც არ დამენვასო! აგია თქვენი ცოდნა, ა?!

ი მ ე რ ე ლ ი – მაგისტანები გურულებზედაც კია, შენ ნუ მოუკვდე ჩემ თავს, ნათქვამი: გურული დაპატიჟა ქართლელმა. მარხვა დღე იყო და მუხუდო მოუტანა; გურულმა დახედა ჯამზე, ნახა, რომ თურმე, ცარიელი წვენია, ფორჩვი არსად არი; ერთი-ორი მარცვალი კი დაცურამდა თურმე. მუხუდოს კაკალი წვენში. წამოვარდა გურული, გეიკრა ფიშტოს ხელი და შეაყენა ჩახმახი! – „რათა მკლავო?!“ – უთხრა მასპინძელმა. – შენ კი არა გკლავო, უთხრა გურულმა, აგი დედაგაგლეჯილი მუხუდოს მარცვალი ცურავს, ვერ დევიმორჩილე და ეგება იგი მოვჰკლა ფიშტოთიო!

ქ ა რ თ ლ ე ლ ი – შენი კი რალა მეცოდინება, კორტოხელო, შენა! შენ რომ ხიზილალას უწრუნუნებდი ქალაქშია, ის აღარ გახსომს?

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – კარგია, აწი კმარა! ღლაბუცს თავი დაანებეთ და საქმეს მიჰყავით ხელი. რათ დაუჭერიხართ, გურულო?

გ უ რ უ ლ ი – რაიზა და მიზა, იგი ყაზილარი რომ მოვკალი ქალაქში!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – რათ მოკალი?

გ უ რ უ ლ ი – მე კი არ მოვკალი, მან მომაკვლევია თავი ტყვილა-თეი! ჩემდა მოვიდოდი გზაზე, დამხვდა ი ყაზილარი და დამიწყო ყვირილი: „გურულო, უჰ! გურულო! ო, გურულო!“ და მანამდი მიყვირა, სანამდი კუჭი არ მომაყვანია, არ გევეცი ხმა! ვთქვი: აბდალეია – ვიცი. თავი რეიზა გუუცვალომეთქი? მარა ბოლოს ხელიც მიბიძგა! მაშინ მეც კუჭი მომივიდა: ბიძგება მასთე არ უნდამეთქინ – უთხარი, ვბიძგე ჩემი მაჭახელა, ვრეხვე გაბერილ მუცელზე და ქეჩხოსავით გადავაგორე! ერთი! „ვაი, დედაც“ ველარ მოასწრო იმ ყაზილარმა და, თუ მეტი არ შეეძლო, რეიზა მაკუჭიანებდა, ი, დედაგაგლეჯილი!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – ადვოკატი გყავს?

გ უ რ უ ლ ი – ადუკატი რეიზა მინდა! კი აღარ ვფიცავ მის სიკვდილს!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – მაშ, გაგზავნიან!

გ უ რ უ ლ ი – გამგზავნიან და ველარ გამოვბრუნდები? ისევ ჩამოვალ, რა!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – ვინ გამოგიშვებს ნებით?

სცენა საპატიმროში

გ უ რ უ ლ ი – ძალით გავშპები!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – მერე ყარაულები?

გ უ რ უ ლ ი – ყარაულები! მე კი გავშპები გზიდან და იქ კი აღარ დაუნყებ ყარაულებს ყუნცულს! სანამდი იგინი გეიმძრეოდენ, მაქამდი მე დავტრაკავ და ქობულეთში ამოვყოფ თავს! იქ კი ვირჩენ თავს. ფირალათ ერთი ბიჭი ვერ მაჯობებს და, მართალია, ჩემს სოფელს კი მოშორებული ვიქნები, მარა იმ დედაგაგლეჯილის სიკვდილს კიდე ჩემი ფირალობა აჯობებს!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – რომ მოგენიონ და დაგიჭირონ?

გ უ რ უ ლ ი – დედავ, რას ჩივი, კილავ! ჩემმა მტერმა თქვა მაი! თუ იგინიც მე დამიჭერენ და მთლათ პილნი და წამხთარი ვიქნები და იგი იქნება! მაშინ მეც აღარ ვიქნები შესაბრალი და ანასუნი ჩემ საქმეს!

[1867]

ძველსა და
ახალს შუა

კომედია 5-თ მოქმედებად

მოქმედი პირნი:

თ. ზურაბ გატენილიძე

ალექსანდრე – მისი შვილი

თ. გრიგოლ დიდყურაძე

ნიკო

ნინო

სამსონ ხეპრიაშვილი – აფიცერი

დემიანა – ამის დენშჩიკი

ივანიკა – ზურაბის მსახურმი, იმერელი

გოგია – გურული

დათიკა – დიდყურაძის მსახური

მოქმედება 1-ლი

სცენა 1-ლი

(ევროპიულად მორთული პატარა ოთახი)

გამოსვლა პირველი

ი ვ ა ნ ი კ ა – (წამოწოლილია გულაღმა დივანზედ და ხანგრძლივ „გვეგონას“ იმღერის; რომ გაათავებს სიმღერას, ოცნებაში შედის და მერე ტკბილის ღიმილით, ნებიერად ამბობს) ვაი, ბეჩა საყვარელო, რა კაი ყოფილა ბატონობა! თურმე ქე ხარ შენთვის წამოწოლილი მდივანზედ, გვერდებში ქარი არ გიბერამს, ზეიდან წუმა არ ჩამოდის და ქვეშიდან ბედნიერის აყოლის არ გეშინია... ვაი, საყვარელო!.. დედა, დედა, ეს ყოფილა თურმე ცხონება! (დაფიქრდება). იქნება, მეც ერთხელ ბატონი გაფხდე. თუ ეს მართლა ასრულდა, მაშინ მნახეთ, რავარ ვიზამ: წამოვწოზი სულ ასე, აჰ, და აქიდან კაცი ველარ ამაგდებს; ქე ვიგორებ ასე ჩემი ბატონის ბაჩასავით. თქვენ არ მომიკვდეთ, მე მაშინ ტყემლის წუას და ღომს აღარ დაეუწყო ჭამა!.. ამას მე სხვებს ვაჭმევ და მე სულ ხიზალაღით და მდოშებით ჩევიგემრიელებ პირს, ვაი, საყვარელო! (პირს ანლაქუნებს). აჰ, შენ არ მომიკვტე, არ შევიბრალებ სხვას, უბედური დღის შვილებს. (სიცილით) გავაჩერებ ეგერ ე იქანა, ისთე, ვაყურებიებ ჭამას და, როცა ძალიან მოუნდება, შევატყოფ, ში გაუძახებ კარში, ვეტყვი: „პოშოლ, ზურაბიათქო“. მეც დოუძახებ მაშინ, რავარც მე მეძახიან ახლა ივანიკას; მე კი ვიგემებ ხიზალალას და კაი-კაი მთართლის მდოშებს. (დაჩუმდება და ცოტახნის უკან) ხიზალალა რომ მომაგონდა, წყალი მომწყურდა, ვახ, დედაჩემო, რავა მწყურია... ეგერ ყოფილა წყლიანი დოქი, მარა ქე ვინ ადგება ახლა მაგისტვის? ვინ გეიმძრევა? ნეტი, ნატვრის თვალი მომცა!.. ვინატრებდი ახლა: „დოქოთქვო – ვეტყოდი ამ დოქს – ახტი, დახტი, აქ მომახტი, პირს გაგიღებ, ზედ დამახტი-თქო“ და ზე მომახტებოდა ის დოქი, მეც წყურულს მოვიკლავდი. მაშინ ვეტყოდი ისევ დოქს: „ჩაფარ, ჩაფარ, დოქ“ და გაჩერდებოდა დოქიც. მერე ვეტყოდი კიდომ: „ახტი-დახტი! ისევ შენს ადგილას გადახტითქო“

ძველსა და ახალს შუა

და მომშორდებოდა დოქიც. ვაი, საყვარელო, რა კაი იქნებოდა! მერე ქე დევიძინებდი... ახლაც ქე მეძინება, მარა წყურული მკლამს და მიშლის დაძინებას... ეჰ, მოდი, ერთი თვალებს დავხუჭამ, დავიძინებ და არ გადამივარდება ეს ოხერი წყურული, არ გადამივლის, აჰა, რა ჭირს მამჭამს, არ მოულიტება მაგას ყელთან, რალა გზა ექნება? (გადაბრუნდება მეორე გვერდზედ, პირს კედლისკენ იზამს და ცოტა ხნის შემდეგ ამოუშვებს მადიანათ ხვრინვას).

გამოსვლა 2-რი

ისივე და ზურაბ გატენილიძე

(შემოდის ოთახში, თავზედ ხურავს რუსული ქუდი წითელ ოკოლოშკიანი და დიდკოზიროკიანი; ტანზედ აცვია ქართული ჩოხა, რომლისაც წითელი საყელო ყურებამდის უწევს, წითელ აბრეშუმის პერანგზედ შავი ყელსახვევი, მოჭერილი ღვლერჭივით. დიდ განიერ შარვალსა, ცოტათი მოკლეს, სიგრძეზედ წითელი კანტი აქვს ჩაყოლებული და აპოიკის ჩექმებზედ ეცნევიან ტომარასავით განიერი წითელი ნიფხვის ტოტები. ხელში უჭირავს ბზის ჯოხი. დაინახავს თუ არა ივანიკას, დიდხანს გაკვირვებით მიჩერებია, ხან იმას უყურებს, ხან პუბლიკას, ბოლოს გაკვირვებით იტყვის)

ზ უ რ ა ბ – იიმე! ამას ვერ ჰხედავთ, თქვენი ჭირიმეთ! ეს სიზმარია თუ მეჩვენება? თუ მართლა ბიჭი წევს! (წაიშენს თავში ხელს). ამისთანა ოჯახის დაქცევასაც მოვესწარიტ?! ვაი, ჩემო სიბერეე, რა დღე მოგადგა! (პუბლიკისკენ) მამაჩემი ნუ წამინყდება, ამ დივანში ხუთი თუმანი მივეცი სვიმონა კაპეცს! შეჩვენებული ვიყო, თუ მე უსტუმროთ ამაზედ ვჯდებოდე, და სტუმრებთან კი, რალა გაენყობა, ხათორით უნდა დავჯდე, მაგრამ მაშინაც ისე ვხელოვნობ, რომ ტანს ავიმჩლატებ ხოლმე და ისე ეშმაკურად ჩამოვჯდები ხოლმე, არ იზნიქოს, ღმერთი არ გამინყრესთქო! სულ ასე ვხელოვნობ და ასე ვიკომონაობ, თვარა არ იქნება. ამას ოჯახობა მოითხოვს. ეს შეჩვენებული კი არა მზოგავს! ისე თავიან-ფეხებიანად გადალლაშულა უმონყალოთ, იმე! მადლი არ იქნება, რომ ისევე ძველებურად გადაუჭირო ეს ჩემი ბზის ჯოხი, მაგრამ ვინლა გვაბედვინებს? ახლა ეს ხომ ივანიკა აღარ არის. დიდი იოანე ბძანდება... მამას ამისს რა ერქვა? ჰო, გოგიტა! გოგიტა ერქვა! ახლა ეს ბძანდება ივან გოგიტიჩი და არა ივანიკა. (სარკასტიკური დაცინებით მოუბრუნდება

ძველსა და ახალს შუა

მძინარ ივანიკას და მძიმედ თავს უკრავს). უკაცრავათ, ჩემო ბატონო, ივან გოგიტიჩი! იძინეთ, თქვენი ჭირიმე, ნება გაქვსთ! (პუბლიკისკენ) იმე, მაგრამ რას თავს ვიგდებ, რა მაყვირებს ასე მწარედ? რომ ღმერთი გამიწყრეს და გამოიღვიძოს ამ ჩემს ყვირილზედ, ხომ წავა და პოსლედნიკთან მიჩვილებს და შტრაფს გადამახდევინებენ! არა, სჯობია, რომ დავჩუმდე. (ირტყავს ტუჩებზედ ხელს) დაჩუმდით! არც ახლა დაჩუმდებით, თქვენ დასამინებო ტუჩებო? და სანამ ეს ბატონი არ ინებებს გამოიღვიძებას, აგერ დავჯდები ჩემთვის ამოფარებული. (ტუჩებდამუჭული, ფეხებაკრფით წავა და დაჯდება სკამზედ, კამოდს მოეფარება, პირი პუბლიკისაკენ აქვს და ნაღვლიანად აქნევს თავს).

გამოსვლა 3-მე

ისინივე და გოგია შემოდის

გოგია – კილავ, წავხდი! აგი რა მხარ-თეძოზედ წამოგორე-ბულა ეს ყაზილარი! ამ დედაგაგლეჯილს საქმე გამოლევია! ივანიკა! ივანიკა! ადე ზეზე!

ივანიკა – (წამოვარდება ზეზედ) აა! აა! ვინ იყო? რა ამბავია?

გოგია – აგი რა დაგემართა, შე მხთალო! რას წახდი? რას შეშინდი? მე ვარ, მე! გოგია ვარ! გამარჯობა! (ხელს აძლევს).

ივანიკა – უჰ! შენა ხარ, გოგია? ვაი, დედაჩემო, რავა ტკბილად მეძინა (ხელს აძლევს) ზდრავიი ყელიმ, ბრატიც! დაჯექი, პოჟოლუსტა! ახალი ამბავი რა იცი?

გოგია – რაი უნდა მეცოდინოს სხვა? ჩვენ რომ ვიცით, იმათი წახთენა და ჩვენი გამარჯვება! არა კმარა?

ზურაბ – (პუბლიკისაკენ) ვაი, დედათქვენს! ვაი დედათქვენს! (გულზე მუჟს ირტყამს). რატომ ეგ ენა არ ჩაგივარდებათ. მაგრამ ღმერთი გვირისხდება...

ივანიკა – რაო, კილომ შეიტყე რამე, შე კაცო? ერთი ჩვენც გვითხარი, გაგვახარე!

გოგია – რაი და იგი, რომ ამ ცოტა ხნის იქით ჩვენც იქნება წინ წავიდეთ, გავმდიდრდეთ და ბატონებად ვიქცეთ.

ივანიკა – ეი, ბრატიც! ეგ ხომ მეც ვიცოდი! რალაც სხვა მეგონა.

გოგია – აგი რა იცოდი? თუ იცი, ვითამ, ორივემ რომ ვიცოდეთ, ცოდვაა თუ?

ძველსა და ახალს შუა

ზ უ რ ა ბ – (თავისთვის) ვაი, დედათქვევინს! ნეტა ვინ არის ერთი ის, ვიცოდე, ის ღვთისაგან შეჩვენებული, ამ ხალხს რომ გვიბრიყვებს და გვირევს? ამისთანა ტყუილებს ვინ აგონებს?

ი ვ ა ნ ი კ ა – აბა, ახლა მე გეტყვი ძალიან ახალ კაი ამბავს, ეს მაინც არ გექნება გაგონული, მე საიდუმლოდ ჩუმად კი შევიტყე. ასე ამბობენ: ჩვენ რომ ვიცით, ისინიც ჩვენ დაგვრჩებიან და მათი ცხოვრებაცაო! ვაი, საყვარელო, რავა ზურგზედ მოვევლები ჩემი ბატონის ბაჩას და გავაცურებ ცხენისწყალში. მაშინ ღამე კი აღარ დამჭირდება ქურდით წაყვანა – დღე ვიზამ ამ საქმეს; ღამე ფხუნურს ის არა ჯობია? აღარც ტურებს მოვერიდები და აღარც კუდიანებს.

ზ უ რ ა ბ – (პუბლიკისკენ) შეხედეთ ამ წუნკის შვილს! დაზოგვა-საც აღარ მიპირებს: ერთი ცხენი მყავს, ისიც უნდა წამართვას?

გ ო გ ი ა – ვაი, შენი ბრალი, შე ყაზილარო! რავა აბდღურათ უბნობ! რეგვენი ხომ არა ხარ? რათ გინდა ცხენი, უკეთესი ვერაფერი მოიძიე? მე მანგრე რეგვენათ არ მოვიქცევი. ჯერ ვედარდიმანდები, ვედარდიმანდები ღამაზ ქალებს და მერე ზე ვეპტყვენები გულზედ შევარდენით, მისი ჭირიმე! თუ აბდალეი არა ხარ, შენც ისე უნდა ქნა!

ზ უ რ ა ბ – (წამოვარდება) უჰ! რას ბედვენ ეს წუნკიშვილები! ამას მაინც არ მევითმენ, რო საპოსუდოდ გავხდე. (ბიჭებს) არა, ბიჭებო, გატყუებენ, არავინ დაგვრებათ. გადით აქედან, თქვე ოხრებო, თქვენ! (გოგას) ჩემო ძმაო, შენ მაინც რალას მირევ და მიგიყებ ამ ბიჭებს! გამეცალე ჩემი სახლიდგან! (ბიჭები გარეთ გაცვივდებიან).

გამოსვლა მე-4

ისივე და ალექსანდრე

(შემოიჭრება, მივარდება უცებ მამას და სიჩქარით ჰკითხავს)

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – რა ამბავია, მამა-ბატონო!

ზ უ რ ა ბ – (მიჩერებია გაკვირვებით) ხომ არ გადარეულხარ, შვილო? მე ოჯახი მექცევა და შენ კიდევ შტო ტაკო მკითხავ? განა ვერა მხედავ, რაც დღე დამადგა? სახლი მექცევა! სახლი! სახლი!

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – (ცოტა შეშინებით) სადა, მამაჩემო? გდე? გდე? (ჯერ ჭერს შეხედავს და მერე პოლს) აბა, სადა, სად ინგრევა?

ზ უ რ. – შენი მამაბატონიც ღმერთმა შეარცხვინოს და მისი შვილიც, შენი შექმნისათვის! მაგიტომ გაგგზავნე რუსეთში, რომ ცარიელი მამაბატონი ისწავლეთქო? ჩემი უბედურებისგან სულიან-ხორციანად დავიღუპე, და შენ ესეები არაფრათ მიგაჩნია? შემოსულიყო ივანიკა, გადანოლილიყო ჩემ დივანზედ...

ა ლ ე ქ ს ა ნ. – მერე? მეტი არაფერი?

ზ უ რ ა ბ – იმე! რალა მეტი, რომ ამ ჩემს დივანზედ ეძინა!

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ეტო ნიჩევი, პაპენკა! რა უყოთ, ბატონო, ეს ძალიან კარგია! ტკბილათ მოსვენება ჰყვარებია! (სიამოვნებით პუბლიკისაკენ) სასიამოვნო არის ჭეშმარიტად ამისთანა ანბის გაგონება! ჩვენს ხალხს საზოგადოთ არ უყვარს ბინძურობა, პოლზედ არ გაგორდება, თუ კი დივანი ცარიელი იქვე ეგულება ჩვენს ხალხს...

ზ უ რ. – (გაკვირებით მისჩერებია) შვილო, პირჯვარი გამოისახე! ხომ არ გადარეულხარ, შვილო! ჯერ გაიგონე რა გითხრა, და მერე შეიტყოფ, თუ სასიხარულოა. შემოვიდა ერთი ვიღაცა გურული, გააღვიძა ივანიკა და ერთი საათი მეტი ილაპარაკეს თავის განთავისუფლებაზედ; რა პლანები არ დაანყეს თავის მომავალი ცხოვრებისა. რატომ ყურები არ დამიდგა მის გამგონს!.. მე იქ ვიყავი ჩემთვის მოფარებული და მესმოდა...

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ. – (სიხარულით) მართალს ბძანებთ?

ზ უ რ. – მართალს, ჩემი გამჩენის მადლმა.

ა ლ ე ქ ს ა ნ. – (სიხარულით ტაშს უკრავს პუბლიკისაკენ) ბრავო! ბრავო! ბრავო! (წამოვარდება ზეზე) ადრევე ვამბობდი: ჩვენი გლეხი ხალხი საკვირველი ხალხიათქო, იმას თანაშობილად არა აქვს ბუნებაში მონება, და ახლა, განთავისუფლდენ თუ არა, მაშინვე თავის მომავალზედ დაიწყეს სჯა. რალა თქმა უნდა, რომ ამისთანა ხალხი წინ წავა. ღმერთმა ხელი მოგიმართოს, გლესკაცობავ! ღმერთი იყოს თქვენი შემწე! ვპერიოდ, ვპერიოდ!..

ზ უ რ ა ბ – (გაკვირვებით) ხომ არ გადირიე, შვილო? თუ ხუმრობ? მე მაჯავრებ?

ა ლ ე ქ ს ა ნ. – მართლა მოგახსენებ! აქ რა არის ცუდი?

ზ უ რ ა ბ – (გულმოსული) მაშ, ეგ გრძნობაც შეგიარცხვინოს ღმერთმა და კაცობაც! მაგიტომ იყავ სხვა ქვეყნებში. ეგ ისწავლე? ეგ ჩამოიტანე, სხვა ვერაფერი? გადი, გადი ჩემი სახლიდგან, შეჩვენებული და ნყეული იყო ჩემგან; შენ რა გიგავს ჩემ შვილს? გლეხი კაცის

ძველსა და ახალს შუა

ბუნება გაქვს, რაღაც ყაზახური. შენ მამობაზედაც ხელი ამიღია... გამეცალე, ჩემმა თვალის კაკლებმა აღარ დაგინახონ! გამეცალე!..

ა ლ ე ქ ს ა ნ. – რათა, რა დაგიშავეთ, ბატონო! (პუბლიკისაკენ) საკვირველია, მართალი სიტყვა ეჯავრება... მე ვუმტკიცებ ჭკვის ძალით და ეს კი მაგდებს კარში მუშტის ძალით! ჩემს მამობაზედაც ხელს იღებს და რა გაენყობა! ჩვენ მაინც მსხვერპლი უნდა ვიყოთ საზოგადოებისა! მშვიდობით ბძანდებოდეთ, მამა-ბატონო! (თავს უკრავს და მიდის).

ზ უ რ. – (შენუხებული მიაყოლებს თვალებს) ვაი, ჩემს უბედურებას, რა სიბერეს შევესწარი! (პუბლიკისკენ) გაზარდეთ, გაზარდეთ, შვილები და თქვენც ასე ჩემსავით დაგიდგებათ თვალები! ჯერ-კი მე მომიტირეთ, მე გებრალებოდეთ!..

მოქმედება 2-რა

სცენა 1-ლი

გამოსვლა პირველი

ს ა მ ს ო ნ ი – (ნიგნს კითხულობს ჩუმათ წამონოლილი გულაღმა დივანზედ, ერთი შეჩერდება და დაფიქრდება, მერე წამოდგება ზეზე და აღტაცებული) ურა! ურა! მხედართმთავარო პრუდონო! აი, მართალი ამბავი. ეს ჭემმარიტება ყოველს ჭემმარიტებაზედ უჭემმარიტესია! აქ ლენერალი პრუდონი ამტკიცებს, რომ ქვეყნიერებაზედ ჩხუბი უნდა გაუნყვეტელი იყოს, უმისოთ კაცობრიობის ბედნიერება მხოლოდ ხმლის პირზედ არის დამოკიდებული, რომ ჩხუბები და ომიანობა არ ყოფილიყო, წარმოიდგინეთ, რა საცოდაობა მოხდებოდა დედამიწის ზურგზედ: ხალხი იბარტყებდა და გამრავლდებოდა, საზრდო კი სამყოფი აღარ ექნებოდათ, შიშულით გაბრაზიანდებოდნენ და ერთმანერთს დასჭამდნენ, როგორც ზოგიერთს პარახოდებზედ! ცხადია!.. ამას რა დიდი მოფიქრება უნდა! მაგრამ კი ვერავინ მოიფიქრა ლენერალი პრუდონის მეტმა! სამჯერ გადავკრავ დღეს მის სადღეგრძელოს!.. მოიცა ერთი, არ დამავიწყდეს (ჩასწერს ბუმაჟნიკში). ამ წიგნის საგანი ფილოსოფიურათაც რომ არ განვიხილოთ, ესეც პრაქტიკურათაც ჭკვაზედ ახლოს არის ომიანობის საჭიროება: ერთხელ ხომ მაინც უნდა მოკვდეს კაცი: ან სიბერით, ან სნეულებით, ან მარცხით და ან სიკვდილით, მერე რა პატიოსნება იქნება ამგვარი

ძველსა და ახალს შუა

სიკვდილი! ღღუპოსტი!.. ტო ლი დელო ომში სიკვდილი! წარმოიდგინეთ, ბატონებო, სამხედრო ხმა, ომის კიჟინა, ათასი ტყვიის ბზუილი, ზარბაზნების ქუხილი, იარაღის ჩახა-ჩუხი, კავალერიის თქიფინი და პეხოტის ერთპირი მოხდენილი „ურა“! მაშინ ყოველი კაცი მამაცია! გინდა, რომ ყველაზედ წინ იყო, მირბიხარ და გგონია, თუ ტყე და ველი თან მიგაქვსო!.. არა, ჭეშმარიტად, ომში სიკვდილი... სანატრელია! (დაფიქრდება) ნუთუ, ომიანობა აღარ ასტყდეს! ღმერთმა ნუ ჰქნას. ბრალი არ იქნება, რომ ჩემისთანა კაცი უსაქმობით კვდებოდას... ეს ერთი წელიწადია, რაც ომიანობა გათავდა, მე უსაქმობით ლამის გავგიჟდე... დემიან, ეი, სიუდა!

ბამოსვლა მეორე

ისივე და დემიანა

ს ა მ ს ო ნ – ეტო ტი!

დ ე მ ი ა ნ ი – ნიკაკ ნიატუს! გოსტ.

ს ა მ ს ო ნ ი – ქტო?

დ ე მ ი ა ნ ე – ნემოგიმ ზნათ.

ს. – დურაქ!

დ. – ნიკაკ ნიატ! დალჟნო ბით კნიაზ კაკოი...ი.

ს. – გდე?

დ. – ნა დვარე. ვას შპროშევატ, ვაშე სიატელსტო.

ს. – პრასი, დურაქ!

დ. – სლუშაიუს! (მიდის).

ს. – (მარტო) თუ არის, გრიგოლ იქნება დიდყურაძე. ვიცი, რათაც მეკურკურება. ნუ ჩტო ჟე... პოსმოტრიმ.

ბამოსვლა 3-ში

ისივე და გრიგოლ

გ რ ი გ ო ლ – კნიაზ სამონს ვახლავარ! მოგვილოცამს! ჭეშმარიტად ყველას ძალიან გვეამა.

ს ა მ ს ო ნ ი – გმადლობთ, დაბრძანდით. რაო? რას მილოცავთ?

ძველსა და ახალს შუა

გ. – დღეს ღუბენატარი თავის ფეხით მოსულა თქვენთან, პოსლედნიკობა მიიღეო!

ს. – ჰო, მართლა! აღარ მეშვება და არ ვიცი, რა ვქნა.

გ. – იმე! იმე! უარი არ უთხრათ, შენი ჭირიმე! რალა ღმერთი გაგვიწყრა და გლეხებიან გაგვასწორეს და ორივეს აპეკუნს გვინიშნავენ, ვილაც ოხერის ხელში ნულა ჩაგვეყრი! ისევ შენ ხელში გვირჩევნია, რაც უნდა იყოს, დიდი კაცის სისხლი გაქვსთ.

ს. – გუბერნატორიც მანგრე მირჩევს, გავლენიანი კაცი ხარო.

გ. – ოლონდაც! ოლონდაც!

ს. – ჯერ პრიკამანდროვკით იყავიო და თუ არ მოგენონოს, მერეც შეგიძლია, თავი დაანებოო.

გ. – რალა პრიკამანდროვკა! ახლავე პირდაპირ გადმოდიო. მეფის ადგილია, ხუმრობა კი არ არის მაგისტან უფლება!

ს. – კი, მაგრამ ერთხელვე მიჩვეული ვარ პოლკში. გასულია, ახლა ომიანობა აღარ არის, მაგრამ ვინ იცის, რა იქნება მომავალში...

გ. – თუ იქნება და მაშინ კი უკან რა გაკავებსთ! მერეც შეგიძლიათ თავი დაგვანებოთ.

ს. – თუთხმეტი წელიწადი როტას ვკამანდობდი, ბატონი ვიყავი მათი.

გ. – ჰმ! როტაში რამდენი კაცია?

ს. – ომიანობის დროს სამოცდაათი და ისე კი ასოცდახუთი.

გ. – მეტი არა? აბა, მაგდენი მარტო თავად-აზნაური გეყოლობა აქ და გლეხობას ხომ ანგარიშიც არ ექნება.

ს. – ეგ მართალია, მაგრამ აქ უფრო სახლაფოთო იქნება!

გ. – სახლაფოთო რა უნდა იქნეს? მე მოგახსენებ, ბძანებას არ აგისრულებენ!.. თავად-აზნაურობაც და გლეხობაც სულ ერთად შენ ხელში არ ვიქნებით? ერთი პოსლედნიკი მთელი მაზრის თავად-აზნაურობის ადგილს იჭერს. მეტი დიდკაცობა კიდევე შეიძლება!.. ჯამაგირი და ხელმწიფის ჯილდო კიდევე სხვა არის. რა ბძანებაა, ეხუმრებით პოსლედნიკობას? სხვები ნატრობენ და ვერ ღირსებიან და თქვენ კი პირაქეთ გეხვეწებიან.

ს. – ხვალამდი კიდევე მოვიფიქრებ.

გ. – რალა მოფიქრება უნდა? (სიჩუმე) მინები ხომ ბატონს დარჩა.

ს. – სულ? არა!.. სულზე ოთხი ქცევა გლეხს ეძლევა, უნდა დაიმუშაოს და მეოთხედი ბატონს მიართვას. ასეა პოლოყენიაში.

გ. – ეგ კიდევე კარგია! ქცევა ჩვენებურათ ქცევა თვალდათვალ აღებულები თუ რუსულად გამოზომილი?

ს. – გამოზომილი. უთუოდ უნდა გამოზომოს.

ძველსა და ახალს შუა

გ. – უნდა სომხები ან ურეები მოვიხმაროთ. არშინი იმათ უჭირავსთ ხელში, თვარა ჩვენებმა რა იციან?

ს. – აბა, კნიაზო, რა საჭიროა ეგ? განა მე თვითონ კი ვერ გამოვზომავ? ცხრაასი საყენია ერთი ქცევა.

გ. – კი მაგრამ საყენიანი არშინი რომ არსად არი ჩვენში?

ს. – (იციანის) სამი არშინი ერთი საყენია. არშინი კი – ჩემი ერთი ნაბიჯი. სამ ბიჯს რომ გადავდგამ, საყენი იქნება. (ზომავს) და ცხრა ასჯერ სამ ბიჯს რომ გადავდგამ, ერთი ქცევა ის იქნება. აქ ძნელი საანგარიშო არა არისრა!

გ. – ეგ სიგძე, ეხლა განი?

ს. – განიც მაგდენივე.

გ. – უჰ! ეს ძალიან შორს წავა. ჩვენებურ ქცევაზე ბევრათ მეტი ყოფილა.

ს. – ასე კია პოლოყენიაში და.

გ. – მაგდენი ვის ექნება?

ს. – ვისაც არ ექნება, რაც ექნება, იმას უნდა დასჯერდეს.

გ. – თუ მეტი გამოუვიდა?

ს. – ბატონი ჩამოიჭრის თავისთვის საკუთრებად.

გ. – რომ ჩამოვიჭრათ, რათ გვინდა? ვერ დავხნავთ და ვერ მოვმკით, ტყვილა უნდა გაუშვათ. არ შეიძლება, რომ ისაც სამეოთხედოთ გადაეცეს გლესს?

ს. – ეგ თანხმობაზე იქნება დამოკიდებული, მაგისტანა სანვრილმანო რამ საჩხიკინო ბევრი გამოჩნდება და მიტომ მეძნელება, ერთ საქმეს შეჩვეული ვარ და ახლა კიდევ მეორეს გამოვუდგე, პირველ ხანებში გამიძნელდება.

გ. – მაგაზე თქვენ რათ შეინუხებთ თავს?! ერთი გადამდგარი ჩინოვნიკი გამოძებნეთ სადმე და იმას აკეთებით საქმე. თქვენ მხოლოდ დაამონმეთ ხოლმე. ასე შვრებიან ყველა პოსლედნიკები, თვარა, ვინ რა იცის!

ს. – რომ არავინ მეგულება?

გ. – თუ მიბძანებ, მე ვიშოვნი და გაახლებ მისთანს, რომ ღუბერნიაში ტოლი არა ჰყავდეს. ნიკაკნიატუ ჩინოვნიკი აიყვანეთ.

ს. – რუსია ვინმე?

გ. – ქართველია. ნიკაკნიატუს მეტსახელად ეძახიან.. საქმე ძალიან იცის. მისი ნაწერი არცა პირდაპირ ხელმწიფეს მიერთმევაო, ასე ამბობენ, თვარა მე რა ვიცი!

ს. – მერე და თუ მანგრეა, რატომ სამსახურში აღარ არი?

- გ. – გამოაგდეს.
ს. – მოქრთამე იქნებოდა.
გ. – მოქრთამე ვინ არ არის? მაგისტვის ვინ დაითხოვდა?
ს. – მაშ, ლოთი იყო?
გ. – განა რუსია? უფროსი გაარისხა! ცოტა ბრიყვია, მაგრამ თქვენთან კი ვერას გაბედავს იმისთანა სიბრიყვეს.
ს. – რა ქნა მაგისტანა?
გ. – მეტს რაღას იზამდა? თურმე მისი უფროსი კარგ გუნებაზე ბძანდებოდა და უთხრა: „დურაქო!“ იმან თურმე ინყინა და სიტყვა შეუბრუნა „ნიკაკნიატო!“ და ვინღა დააყენებდა სამსახურში? გამოაბუზურეს ულუკმაპუროდ და მას უკან დაარქვეს „ნიკაკნიატუც“.
ს. – ეგ უსამართლობაა! ვოენები ხომ არ იყვენ? ვის გაუგონია მაგისტანა დისციპლინა შტაცკებში?
გ. – ასე კი დაემართა და... თუ ინებებთ, გაახლებთ... ჩემის აზრით, უნდა გამოგადგესთ.
ს. – დიდათ დამავალებთ. ჯამაგირსაც კარგს მივსცემ.
გ. – ბატონი ბძანდებით. (დგება) მაშ კარგი, ან კი გაახლებთ. მშვიდობით ბძანდებოდეთ. (მოუბრუნდება) შენი ჭირიმე, მართლა უარი არ უთხრათ ლუბერნატორს, არ გამოგვჭრათ ყელი (მიდის).
ს. – (მარტო) ეს ერთი წალიწაღია, რაც პახოდობა აღარ არის და ლამის სული ამომხდეს. ნუ ელო კ ჩორტი, ავიღებ პოსრედნიკობას, ძნელი კია ვოენობას გადაჩვევა. ეი! დემიან!

გამოსვლა მე-4

ისივე და დემიანს

- ს ა მ ს ო ნ – დემიან!
დ ე მ ი ა ნ – ჩავო ზვოლიტეს?
ს ა მ ს. – ჩტო ტი დელაეშ?
დ ე მ. – საპოლი შიუს!
ს ა მ ს. – ჩექმებსა ჰკერავს! დლემდის შტიკს უყრიდა ჩერქეზის ტყავში და დლეს კი ხარის კანს სადგისს უჩუჩხუნებს!.. ტი ნე სკუჩაეშ?
დ ე მ. – ნიკაკ ნეტ, ვაშე სიატელსტვო!

ქველსა და ახალს შუა

ს ა მ ს. – ა, პახოდი სპომინაემ? ა!

დ ე მ. – ტორნო ტაკ, ვაშე სიატელსტვო!

ს ა მ ს. – პოჟალუი ტი ი სლუჟბუ ზაბუდემ?

დ ე მ. – ნიკაკ ნეტ, ვაშე სიატელსტვო!

ს ა მ ს. – პოსმოტრიმ! ვაზმი პალკუ!

დ ე მ. – სლუშაიუს! (ჯოხს იღებს).

ს ა მ ს. – ნუ, სტოი პოსერედინე: ია ბუდუ კომანდოვატ.

დ ე მ. – სლუშაიუს!

ს ა მ ს. – (კომანდობს. დემიანა ასრულებს ბძანებას) სტოი! რავნი-აისაა! სმირნა! ნა პლერო! ნა კრულ! ტიხიმ შალემ, ნა ლევა, კრულომ მარშ! რაზ, დვა! რაზ... დვა! რაზ... დვა! სტოი! ბელლიმ შაგომ, მარშ! (მუზიკას უკრავს პირით და ფეხებს აბრაგუნებს) ხოროშო, რეზიატა!

დ ე მ. – რადი სტარატსია, ვაშე სიატელსტვო!!

ს ა მ. – სტოი, დოვოლნო! სპრიაჩ პალკუ!

დ ე მ. – სლუშაიუს! (ჯოხს დასდებს).

ს ა მ ს. – ახლა ევროპიულად მოვექცევი, სამოქალაქო საქმეებზე დაუნყებ სჯას! დემიან! ტი ზნაემ, ჩტო ი ია, ი ტი, მი ობა ღრაჟდანე?

დ ე მ. – ნიკაკ ნეტ, ვაშე სიატელსტვო!

ს ა მ. – კაკ! ნე ხორემ ბიტ ღრაჟდანინომ?

დ ე მ. – ნე მოლუს!

ს ა მ. – პორემუ ჟე?!

დ ე მ. – დენელ ნეტს, ჩემ ბუდუ ტორლოვატს, ვაშე სიატელსტვო!

ს ა მ ს. – დურაკ, ტი ნე ტაკ პონიმაემ! პასტოი, ია ტებე ობიას-ნიუ: ტი ზნაემ ჩტო ტაკოი ღარიბალდი?

დ ე მ. – ნე მოლუ ზნატს!

ს ა მ ს. – ია ზნაიუ, ჩტო ნე მოჟემ, ეტო – ჩელოვეკ რაზბოინიკ! იტალიანსკი რაზბოინიკ!

დ ე მ. – სტალო ბიტ, ვაშე სიატელსტვო, ეტო შამილ? ჩუჟოი შამილ?

ს ა მ. – ნუ და, ტაკოი ჟე კაკ შამილ.

დ ე მ. – ტეპერჩა ნადო პოლაღატ, ვაშე სიატელსტვო, ჩტო უ ნელო ნე ნაში, ა ნემეცკიე ჩერქეზი პოდ კომანდოი!..

ს ა მ ს. – ნეტ! უ ნელო ზუავი! ა, ზნაემ ჩტო ტაკოი ზუავი?

დ ე მ. – ნე მოლუ ზნატსია!

ს ა მ ს. – ეტო სტრაშნო ი ვილოვორიტ! დუშელუბეც! ღოლოვო-რეზ! ოტჩააიანნი ბანდიტ!.. სლიშიშ?

ძველსა და ახალს შუა

დ ე მ. – სლუშაიუს! ა, ჩტო, სუდარ, ეტოტ ხარიაპალტო პოხოჟ ნაშელო შამილია.

ს ა მ ს. – ტო ესტ ღარიბალდი? და! ტოლკო უნელო ბოროდა ჩორნაია. ა უ შამილია – რიჟაია, პონიმაემ ტეპერ?

დ ე მ. – სლუშაიუს!

ს ა მ ს. – ნუ ტაკ, ვონ, დოვოლნო ს ტებია.

დ ე მ. – სლუშაიუს! (გავა).

ს ა მ ს. – (ეძახის) დემიან!

დ ე მ. – (შემოვა ისევ) ჩავო იზვოლიტეს!

ს ა მ ს. – (დაფიქრდება და დემიანა ატუზულია, კარებში გამოჭიმული. შემდეგ რამდენიმე ხნისა თავს დაუქნევს) პოშოლ! (დემიან მიტრიალდება და გავა).

გამოსვლა მე-5

ს ა მ ს. – (დადის) სასიამოვნო არის კაცისათვის, როდესაც იმას თავისი სწავლა გადააქვს სხვაზე და სწრთვის. ჯერ კიდევ ვასწავლი ხოლმე დემიანს, მაგრამ ცოლს რომ შევირთავ, მაშინ კი დავანებებ თავს. მე ცოლის განვრთნას მოუნდები. რად მინდოდა ცოლი, მაგრამ რა ვქნა, სკუნრობამ შემჭამა, ლამის გამაგიჟოს! ძალიან კარგ ქალს კი ვირთავ, ცოტა არ ფუყვარვარ, მაგრამ ეტა ნიჩევო, მოვარჯულებ, როგორც იქნება; ბარე ორი მათუშკა მომირჯულებია პოლკში... (დადის და იმღერის)

სალდატუშკი, რებიატუშკი!
ლდეჟე ვაში ჟონი?
ნაში ჟონი – პული ჯონი,
ვოტ ლდე ნაში ჯონი.
სალდატუშკი, რებ...

გამოსვლა მე-6

ისპე ლა ჩინოვნიკი (შემოდის კრძალვით)

ჩ ი ნ ვ ნ ი კ ი – მაქვს პატივი გამოცხადებად წინაშე თქვენის ბრწყინვალეებისა, ბრძანებისამებრ თ-დ გრიგოლ დიდყურადისა. კოლეჟსკი რელისტრატორი ვარლამ პავლოვიჩი კაკანაძე!

ს. – თ-დ გრიგოლს კი ჩემთან ვილაც ნიკაკნიატუ უნდა გამოეგზავნა?
ჩ. – ეგეც მე გახლავარ (გულზე იდებს ხელს). ონჟე ნიკაკნიატუ.
ხუმრობით დამერქვა ეგ მეტი სახელი.

ს. – ააა! უკაცრავად, დაბძანდით!

ჩ. – გმადლობთ! (ჩამოჯდება მოწინებით).

ს. – თქვენ სამსახურში აღარა ხართ?

ჩ. – დიდი ხანია და რალაი დამითხოვეს, მერე აღარც კი მიძებნია.

ს. – რისთვის დაგითხოვეს?

ჩ. – ღმერთმა ნუ იცის მათი თავი და ტანი!.. ჩვენ უფროსს სმა უყვარდა და რომ დათვრებოდა ხოლმე, ჯერ იტირებდა ერთ ხანს, მერე დაგვიბარებდა ხელქვეითებს, შეგვეყრიდა ყველას ერთად. დაგვაპნკრივებდა და დაგვინყებდა ხუმრობას: „შენ ვირი ხარო“, ერთს ეტყოდა, „შენ ძაღლიო!“, მეორეს, „შენ დურაქიო!“, მესამეს და ამგვარად ჩინოვნიკებსაც უნდა თავის ქნევითა და სიცილით მოეხსენებიათ: „ტოჩნო ტაკო! ტოჩნო ტაკო. ვაშე პრევოსხოდიტელსტო!“

ს. – ე რა შტაცკური დურაქობა ყოფილა?

ჩ. – საშინელი, თქვენო ბრწყინვალებავ!.. მე ცოტა თავმომწონე გახლდით, მოგეხსენებათ, ყმანვილი კაცი! ახალი ცოლშერთული! ღვთისა და თქვენის წყალობით გული საგულესა მქონდა. ცოტა კალამიც მესმოდა... სეკრეტრობაზე წარდგენილი ვიყავი, ველარ მოვუთმინე და გამიწყრა ღმერთი: „დურაქი“ რომ მიბრძანა, „ნიკაკნიატუ“-თქო მოვახსენე!

ს. – ნუ ი მალადეც! ძალიან კარგად გიქნია. ტოჟე შტაცკურა!

ჩ. – რალა მალადეც, თქვენო ბრწყინვალებავ, რომ მეორე დღესვე ულუკმაპუროდ გამომაბუზურეს სამსახურიდან, „ვოლნოდუმეცო“.

ს. – მერე?

ჩ. – რალა მერე? ატსტავნოი ჩინოვნიკად დავხეტილობ აქეთ-იქით, არძების წერით ვარჩენ ცოლ-შვილს. იმასაც ჩუმათა ვსწერ, თვარა თუ გამიგეს.

ს. – კრესტიანსკი პოლოჟენიე ნაგიკითხავს?

ჩ. – ჯერ არ გამოსულიყო, თქვენო ბრწყინვალებავ, რომ ზეპირად ვიცოდი.

ს. – მალადეც! სად გისწავლია?

ჩ. – ვ შკოლე ვოენნის ვოსპიტანიკოვ! კანტანისტათ.

ს. – ნეუჟელი? მერე და რატომ ვაენში არ წადი და შტაცკად გაიფუჭე თავი?

ჩ. – ბედმა მილაღატა. მამა მომიკვდა და სახლში დავბრუნდი.

ს. – ჟალ! ვაენში გამოდგებოდი, მოსული ხარ, მხარბეჭიანი!

ჩ. – (ამოიოხრებს) ეჰ, ერთ დროს მართლა რომ არა მიჭირდარა! ვივარგებდი ვოენათ და მეც დიდი სურვილი მქონდა, რომ ღმერთი არ გამწყრომოდა და ხელი არ შემშლოდა. გულით ახლაც ვოენი გახლავარ, ვაშე სიატელსტვო! დიდი პატივისცემა და სიყვარული მაქვს ვოენების.

ს. – მაღადეც!

ჩ. – ახლაც რამდენი შტაცკი პოსრედნიკი მეხვეწება ჩემთან იყავო. მაგრამ იმათთან სამსახურს, თქვენთან რომ სულ უჯამაგიროდ ვიყო, ის მირჩევნია... ამიტომ რომ მესახელება!

ს. – უჯამაგიროთ რათ იქნები? რომ აგიყვანო, რას დამჯერდები?

ჩ. – რაც თქვენი ნება იქნება!

ს. – ეტო ხარაშო! მე პირველ ხანებში ოცდახუთ მანეთს გაგიჩენ თვეში და თუ დავინახავ, საჩუქარი კიდევ სხვა იქნება.

ჩ. – თქვენი ნება იყოს! მე თქვენი ყურადღება თუ დავიმსახურე, ასი დიდია ჩემთვის.

ს. – საქმე ბევრი გვექნება. უსტავნი გრამატიკაც უნდა შევადგინოთ.

ჩ. – თქვენ რათა, ბატონო! ის მებატონებმა უნდა შეადგინონ და თქვენ მხოლოდ უნდა დაამტკიცოთ ხოლმე.

ს. – რაზე? იმათ რომ კარგად ვერ შეადგინონ?

ჩ. – დავუბრუნებთ და ხელახლა უნდა გააკეთონ.

ს. – რომ გვთხოვონ?

ჩ. – ჩემზე მიუთითეთ და მე შეუდგენ ყველას.

ს. – ქირა უნდა გადაიხადონ?

ჩ. – რასაკვირელია.

ს. – რამდენი?

ჩ. – ბევრი არაფერი. კერძო საქმეა და ჩვენ გამოვრიგდებით, თუ თქვენი ნებაც მექნება. თქვენ სამსახურს არ მოვცდები. ღამ-ღამობით ძილს გავიტიებ და შევადგენ ვინც მთხოვს.

ს. – ნუ ეტო მოჟნო! მაშ კარგი, იცოდე, რომ ხვალიდან ჩემთან ხარ.

ჩ. – სლუშაუს... მშვიდობით ბძანდებოდეთ, ვაშე სიატელსტო! (მობრუნდება) კანცელარიას მომზადება უნდა. ბევრი რამ დაგვჭირდება: ჟურნალები, კნიშკები, ქალაღი, სანერკალმები, მელანი, ქარანდაშები, ლინეიკები და სხვანი...

ს. – ზნაიუ! ზნაიუ! შენ სმეტა შემიდგინე, მომიტანე.

ჩ. – სლუშაუს! (დაბლად თავს უკრავს და მიდის).

ს. – (მარტო) პლუტ კაკ ვიდნო! მაგრა ეტყობა, საქმე იცის. ჩემთან რა პლუტობას გაბედავს? ერთი შევნიშნო და მერე მე ვიცი. ფარსიროვანი მარშით დავიფრენ წინ...

მოქმედება მე-3

სცენა პირველი

მდიდრულად მორთული ოთახი დიდყურადის სახლში

ბამოსვლა პირველი

ნ ი ნ ო – (შემოდის დაფიქრებული, ხელში უჭირავს ერთი ლიმონი და ერთი ვაშლი და გაჩერდება შუა სცენაზე) აჰა, ეს ჩემგან ამორჩეული ჩემი გულის ვარდი. ჩემი საქმრო ალექსანდრე (უჩვენებს ვაშლს) და ეს კი ჩემი მშობლისაგან ჩემ საქმროდ დანიშნული – ჩემი გულის ყვავილი, სამსონ! ვნახოთ, რომელს ერთს დამარჩენს ჩემი ბედი (შეისვრის ორივეს მაღლა, ვაშლს სტაცებს ორივე ხელებს და ლიმონი კი დაეცემა ძირს) ეჰ! ვაშლი!.. (სიამოვნებით) ნუთუ მართლა!.. აბა, ერთი ქალაქდ-საცა ვკითხო: გავშლი, რას მეტყვის? პანსიონში პოპენიერკებმა მას-წავლეს ქალაქდის გაშლა... ღამ-ღამე ჩუმათ ბალიშქვეშ გვედვა ხოლმე თითო კოლოდა ქალაქდი (სტოლიდგან გამოიღებს ქალაქდს და დაუნყებს შლას). ტრეფის ხელმწიფე იყოს ალექსანდრე, და პიკი – სამსონ. ჩუ! ჯვრის ხელმწიფე გამოვიდა! (აიღებს და ჰკოცნის, ბოლოს შეჩერდება და ცოტა ფიქრს შემდეგ ამოხვრით) ვიშ! რაღას ვსულელობ, სიტყვა მიუცია მამას სამსონისათვის და მე კიდევ არ მინდა დავი-ჯერო? ქალაქდებს ვეკითხები, ჩემს თავს დავცინი და თითქოს ქალაქდებიც მე დამცინიან. (ნაღვლიანად დაახლის ქალაქდს პოლზედ, წამოდგება და აღშფოთებული დადის). მაგრამ მეც კი კარგი შვილი ვარ: ჩვენში ზოგიერთს სულიერებს არა გაეგებათრა ეხლანდელისა და მე უსულო სურათებს ვეკითხები მომავალზედ?! ან კი რა ვქნა! ვიცი, ესეები ყოველიფერი ტყვილია, მაგრამ მინდა, თავი მოვატყუო და ერთ წამს მაინც სევდა გავიქარვო! ერთსა და იმავე დროს მტერიცა ვარ ჩემი თავისა და მოყვარეც: მინდა, ვანუგეშო, როგორც მოყვარემ, და ვატყუებ კი, როგორც მტერი! აბა, ეს არის უბედური მდგომარეობა! ჩუ! ფეხის ხმა მესმის! ეს სწორეთ ნიკოა. მხოლოდ იმის სიტყვა ედება მაღამოსავით ამ ჩემ გულის წყლულს! მხოლოდ იმის წინ შემიძლიან დავათხოო ჩემს გულში დაგუბებული ნაღველი! იმან უნდა მომიტანოს ამბავი და ვნახოთ, რას მეტყვის: ყორანივით დამძ-ახებს სასიკვდინოს „არა“, თუ ბულბულივით დამსტვენს „დიახ“?

ბამოსკლა 2

ისივე და ნიკო შემოდის მონყენილის სახით

ნ ი ნ ო – (უცვებ მივარდება) ნიკო! რას მეტყვი? მითხარი მალე!.. არა, მოიცადე, ნუ მეტყვი! სახეზედ განწერია, რაც გინდა და რაც გაქვს სათქმელად!.. ჰო, თუ არა? ან საუკუნოდ გამკურნე და ან ისარივით გამგმირე! ნულარ მზოგავ! მზათა ვარ!..

ნ ი კ ო – (თანაგრძნობით მივა და ხელს მოჰკიდებს) ნინო! რა დაგმართვია, რათ შფოთავ მაგრე? შენგან მე არ ველოდი სულმოკლეობას! ჯერ ვერც ავს გეტყვი და ვერც კარგს; მოთმინება იქონიე!.. ხომ გაგიგონია: „აჩქარებითა სოფელი არავის მოუჭამიაო“? მოულოდნელი ლხინი ხშირად ჭირზედაც უარესია, ჩემო საყვარელო დაო.

ნ ი ნ ო – ოჰ, საკმაოა შენი ხმა, რომ დამამშვიდო! მხოლოდ შენთან სძგერს ჩემი გული თავისუფლად და დამშვიდებით; შენ სიტყვებში ვხედავ რაღაცა თილისმურ ძალას, რომელიც ძალაუწებურად კეთილ გზისაკენ გამიტაცებს ხოლმე.

ნ ი კ ო – (ტკბილად) თილისმა? არა! უფრო მართალი იქნება, რომ სთქვა: ჭეშმარიტება და მეგობრული სიყვარულითქო! მხოლოდ ჭეშმარიტებასა აქვს უწებურად გამტაცებელი ძალა... მაგრამ თავი დავანებოთ ამას, ჯერ ეს მითხარი: ეს ქალაღდები აქ ვინ დაყარა?

ნ ი ნ ო – მე... (სიცილით) ჩემი ბედი ვიკითხე და მომატყუეს!.. და მეც გულმოსულმა ძირს დავახალე მთელი კოლოდი.

ნ ი კ ო – (თავს იქნევს) ამაოდ მორწმუნება უგუნურების ნაყოფის უბედური თესლია და შენთან რა უნდა ჯერ!

ნ ი ნ ო – განა ჩემზედ უბედური კიდევ შეიძლება?

ნ ი კ ო – ეჰ, ჩემო დაო! ვინც ტყვიით არა ყოფილა განგმირული, იმას კოლოს კბენაც დიდ დაჭრილობად მიაჩნია; ვარიას ყველაზედ უფრო პირველი კვერცხი აკაკანებს. ჯერ შენ რა გინახავს უბედურებისა?

ნ ი ნ ო – შენი სიტყვები როგორღაც მანუგეშებენ. გაარიგე რამე მამასთან? უთუოთ კარგი ამბავი იცი!

ნ ი კ ო – რას გავარიგებდი? თვითონაც იცი, რა კაციც არის! ტყუილად მოვიღალე იმასთან რჩევით და ვედრებითა; იმან ეს პასუხი მითხრა: კვირამდის კიდევ უცდი ამ ჩემს გიჟს ქალსაო და, მერე თუ კიდევ უარი სთქვაო, მაშინ ძალით ნავიყვან ეკკლესიაში და დავაყენებ გვირგვინ ქვეშაო!

ძველსა და ახალს შუა

ნ ი ნ ო – ნიკო! ნუთუ ჩემი ტანჯვა შენც გიხარია? კიდეც მეუბნები მაგის შემდეგ, რომ სხვაც იყოს ჩემისთანა უბედურ მდგომარეობაში?

ნ ი კ ო – უბედური? ოჰ, ბევრი, ბევრი! შენ ღმერთმა გაშოროს უბედურებას, ჩემო დაო! მე მხოლოდ ერთი უბედურება მნამს ქვეყანაზედ, მეტი არა: ქუთის დაკარგვა, სადამდისაც ჯერ ჩვენ არ მივსულვართ.

ნ ი ნ ო – განა შორსლა ვარ? ნუთუ უბედურებას არ შეეძლოს, რომ კაცს დაუკარგოს ქუა? გააგიჟოს?

ნ ი კ ო – ის ქკვა აღარ არის! ქკვა უნდა ერეოდეს და უკარგავდეს კაცს უბედურებას და არა უბედურება ქკვას.

ნ ი ნ ო – შენ მხოლოდ თავი გალაპარაკებს და არა გული! შენ არ შეგიძლიან ჩემი თანაგრძნობა; შენ შენიშნავ ჩემ ტანჯვას მხოლოდ სახეზედ, და გულში კი ვერ მხედავ, თუ რა ამბავია? (ტირის) ვხედავ, ცხადია, რომ არც შენ გებრალები! საკირეში რომ დასაწვავათ კაცს აგდებდნენ და შენ ის კაცი შეელას გევედრებოდეს, ნუთუ შენ ცივით სიტყვებით დაუნყებ ქადაგებას და ეტყვი ურცხვათ „ნუ ჩავარდები! ნუ დაიწვი“. განა ამასა ჰქვიან, ეს არის თანაგრძნობა? ეს იქნება შეველა?..

ნ ი კ ო – ურიგოდ და ძალიან გაუსჯელად გალაპარაკებს მწუხარება!.. რომ ტირილს შეეძლოს საქმის გაკეთება, მაშინ მეც არ დავიზოგავდი თავს, ცრემლებით მოვრწყავდი არემარეს... მაგრამ ეს რას გვიშველის? ჩვენ უნდა სხვა გზას შეუდგეთ: იმედს ნუ დავიკარგავთ და ცდას ნუ მოვიშლით! ვაი მას, ვინც უიმედოა! ის ცოცხლადვე მკვდარია და ზეზეულად გულში ატარებს ჯოჯოხეთს!..

ნ ი ნ ო – მაშ, მირჩიე, რა ვქნა? განა იცი კიდეც რამე საშუალება?

ნ ი კ ო – დიახ! ჯერ სიტკბოებით ვინმართო ყოველი ღონისძიება. და, თუ აღარა გაეწყობარა, მაშინ ძალაც მიუმატოთ.

ნ ი ნ ო – (შეშინებით) ძალა?! რა სთქვი, გენაცვალე!

ნ ი კ ო – რა და უარი უთხარი მამას... ნუ შეირთავ! გაექეცი სახლიდან!

ნ ი ნ ო – მერე, ქვეყანაში აღარ მინდა, თავი გამოვყო? ხომ თითით საჩვენებელი გავხდები! არა, ეს არ იქნება, ჩვენში უმაგალითო მოქცევა, უმაგალითო საქმეა.

ნ ი კ ო – დიახ. მართალია, ის იქნება პირველი და სამაგალითო საქმე; მაგრამ რომ შენზედ უწინ სხვას ეთქვა უარი, მაშინ ის იქნებოდა პირველი და შენ კი აღარა, და რომ ხშირი ყოფილიყო ამისთანა მაგალითები, შენი მაშინ აღარ გაუკვირდებოდათ და ხალხიც მიჩვეული

იქნებოდა. მხოლოდ პირველი ბიჯი, პირველი მაგალითი ეხამუშებათ, და ხშირი მაგალითი კი კანონად ურჩება საზოგადოებას. ეს პირველი ბიჯი გერგო შენ. ძნელია, ვინ ამბობს, რომ არაო, მაგრამ რა ვქნათ, ჩემო დაო? ორ აუცილებელ უბედურებისაგან ერთი უმციროესი უნდა აირჩიო.

ნ ი ნ ო – რა გაენწყობა? ისევ გაქცევას ვირჩევ! უმჯობესია, ხალხმა გამიციცხოს და მივაჩნდე იმას უბედურად და მე კი ბედნიერი ვიყო, ვიდრე ხალხს ბედნიერი ვეგონო და მე კი ვიტანჯებოდე, (დაფიქრდება) ჩვენი ვინა თხოვდება სიყვარულით? ვის გაუგონია ქალისაგან საქმროს გამორჩევა? ისინი ასრულებენ მოთმინებით დედ-მამის ნებას და ისე თხოვდებიან. მაშ მე ვილა ვარ? რათ მერცხვინება სხვის ბძანებით გათხოვება? განა მათზედ უკეთესი ვარ? მათზედ უმფრო მგძნობარე და ჭკვიანი?! რათ არ მომწონს სამსონ, რომელსაც ჩვენი საზოგადოება ტაშს უკრავს? რა აკლია სამოსნს? სილამაზე, ხარისხი, ჩინი, გვარიშვილობა, სიმდიდრე თუ ვაჟკაცობა, რომელი ქალი ეტყვის უარს? და ან რომელი დედ-მამა გააბედვინებს უარს, რომ კიდევ იფიქროს ვინმემ? მე კი ვერ მიმითვისებია მისთვის გული... მის ნაცვლად ვინ მიყვარს? ალექსანდრე! ღარიბი, უხარისხო! საზოგადოებისაგან გაკიცხული! რომელსაც გიჟს ეძახიან და უღმთოებას სწამებენ! რომელიც მამისაგანაც კი გამოგდებულია და შეძლებულია! მაგრამ არა, არა... გული არ ეკითხება თავს... (დაფიქრდება) ეჰ, ან ის იყოს და ან სიკვდილი ჩემი ხვედრი! ამ ორში ერთს ვერ ავცდები.

ნ ი კ ო – დაუჯერე, დაუჯერე შენს გულს! ნუ ეკითხები ამჟამად თავს! გული არ გატყუებს! იქ ჩაგვარდნია კეთილი თესლი, მშვენიერს ყვავილებათ გაშლილა, მაგრამ ჯერ კიდევ არ დამნიფებულა და მისთვის ვერ აძლევ თავს ანგარიშს. ახლა მე აგისხნი, თუ რათ გეჯავრება უსიყვარულოდ გათხოვება და რათ არ მოგწონს სამსონი? სიყვარული აგვამალლებს პირუტყვეებზედ, და ის ქალი, რომელიც თხოვდება უსიყვარულოდ, ჯერ კიდევ არ არის, ამ შემთხვევაში, პირუტყვობიდგან გამოსული. შენ არ მოგწონს და არ გინდა, შეირთო სამსონი ამავე მიზეზით, მგონია. და ახლა იმასაც გეტყვი, თუ რათ არ მოგწონს სამსონი: სამსონს არა აქვს არც ჭკვა მომატებული და არც სწავლა, რომლითაც მას შესძლებოდა წინ წაწევა, განსხვავდა სამსახურში ისე, როგორც ზოგიერთი სხვებიც, და თუ რით, ამის გამოძიებაში ნუ შევალთ, თორემ შეგვარცხვენს; იმას შეუძლიან საზოგადოების თვალი მოატყუოს, მაგრამ შენ კი ვერ შეგაცდენს, რადგანაც ავისა და კარგის გარჩევა შეგიტყვია! ახლა ალექსანდრეც ავილოთ.

ძველსა და ახალს შუა

ნ ი ნ ო – ახ, მამა მოდის, მგონია, ხმა მომესმა... გავიქცევი, არ მნახოს. ჩემი თუ გკითხოს, უთხარი: ავათ არისთქო... (შედის მეორე ოთახში).

ნ ი კ ო – რას მირბიხარ, ქალო! ხომ არ შეგჭამს? (პუბლიკისაკენ) აბა, მამაც ამისთანა უნდა: შვილი ერიდება და გარბის... შობილი მშობელს ვერ შესთვისებია!

გამოსვლა მე-3

ნ ი კ ო – ოჰ, ალექსანდრე! საიდგან გაგვიჩნდი? გამარჯობა! (ხელს აძლევს).

ა ლ ე ქ. – გაგიმარჯოს! შინიდგან!.. იცი, ახლა სად არის ჩემი ბინა, ჩემი სახლი?

ნ ი კ ო – როგორ? გადახვედი სადმე? იქ აღარ სდგეხარ, სადაც იდექი?

ა ლ ე ქ. – გადავედი! იაფადაც დავიჭირე სახლი, დიდი და სრული!

ნ ი კ ო – ვისი სახლი?

ა ლ ე ქ. – ღვთის.

ნ ი კ ო – ეკკლესია? როგორ თუ ღვთისა, რას ამბობ?

ა ლ ე ქ. – (სიცლით) ახლა მე ვდგევარ ცასა და დედამინის შუა! მამამ სახლიდგან გამაგდო დანყევლილი და შეჩვენებული!

ნ ი კ ო – (გაკვირვებით) რათა?

ა ლ ე ქ. – რა ვიცი! წადი და შენ ჰკითხე! რატომ ჩემი თავი არ გაბიარ და მართლათა სჯიო! სხვაზედ არაფერზედ...

ნ ი კ ო – მამაშენი ძალიან კეთილი კაცია, უთუოთ გააჯავრებდი, როგორმე, თორემ სხვებზე როგორ დავიჯერო?! არ ვიცი... მე სხვა არა გამეგებარა...

ა ლ ე ქ. – (გულს მოსული) შენის აზრით, მტყუანი აღარავინ არის, შენ ყველას გაამართლებ: უგუნურს უგუნურობისათვის, ავ კაცს ავკაცობისათვის, და უსინდისოს მისთვის, რომ პატიოსნება დაუკარგავს.

ნ ი კ ო – (დაცინებით) ეგრე მალე რათ გაათავე? ჩაჰყევ კიდევ. სხვა აღარა იცირა?.. აბა, კიდევ...

ა ლ ე ქ ს ა ნ. – ის, რომ დიდიხანია შენ დაემონე საზოგადოების აზრს, გადააბიჯე ნიახურზედ და არათუ გულგრილად შეჰყურებ საზოგადოების აზრს და მათს ცუდს, იმათაც კი დასცინი, ვინც ეწინააღმდეგებიან.

ნ ი კ ო – ჯერ კიდევ წვრილთვალეებიანია შენი სათვალე და მიტომ მაგრე მიგაჩნივარ.

ა ლ ე ქ. – ისე კი არის და! გგონია, ისა ხარ შენ, რაც ადრე იყავი?..

ნ ი კ ო – არა, ადრე ბევრს ვკაკანებდი და ახლა კი ჩუმათა ვარ.

ა ლ ე ქ ს ა ნ. – (ზეზე წამოვარდება) ღმერთო, ეს რა მესმის? პატიოსან პირდაპირობას საზოგადოებისადმი, მის ცუდის დაურიდებლად მხილებას და თავგანწირულ შრომას შენ კაკანს ეძახი? (დადის) არა, მაშინ შენ გედგა თავზედ ჭეშმარიტების გვირგვინი, რომელიც კაფიობდა ბნელაში. ჩვენც იმან მიგვაგნებინა ჭეშმარიტების გზას და გამოგვაბრუნა ეკლიან შარისაგან. რათ დაგიკარგავს დღეს ის გვირგვინი? არ შეიძლება არა გკითხო, რა უყავ ის ნიშანი?

ნ ი კ ო – (ხელით აჩვენებს შუბლზედ) აქ გახლავს! მაგრამ უფრო მშვენიერია ადრინდელზედ! მაშინ იმ გვირგვინს აკლდა ერთი ძვირფასი ქვა და ახლა კი მოვიპოვე და მით დავიშვენიე. ახლა შენც გირჩევ, თუ გინდა, რომ მაგ შენს ჯილდოსაც ჰქონდეს ფასი, შენც მოძებნე იმისთანა ქვა. უიმისოთ თავს გატკენს ეგ გვირგვინი – მძიმეა.

ა ლ ე ქ ს ა ნ. – რა ბრილიანტია? რა ძვირფასი სამკურნალო ქვა არის მაგისთანა?

ნ ი კ ო – გა...მო...ცდი...ლე...ბა... მიხვდი?

ა ლ ე ქ ს ა ნ. – მაშ, ეგ ყოფილა ახალგაზდობის მტერი. შერცხვენილი იყოს მაგის მაძებარი ჩემთავად!.. არა, არა! მე არ დავინწყებ მაგის ძებნას, სანამ სული მედგმება და არ დავაგდებ ამ ჩემს გზას! უშიშრად გადავევლები ამ ეკლიან გზაზედ, ერთს ორ ეკალს მაინც ამოვგლეჯ ძირიანად ამ გაუმარგვლელ გზიდგან, რომ ჩვენმა შვილებმაც ნახონ, რომ შეძლებისგვარად მეც აღმისრულება ჩემი მოვალეობა. აღარ [შემოგყვ] შეჩვენება, მაგრამ შენ რაღას ეტყვი შთამომავლობას?

ნ ი კ ო – ჭეშმარიტებას. იმას, რასაც შენ... მოდი და დამშვიდებით დამიგდე ყური... ის, რასაც ახლა მე შენ გეტყვი, ჩემთვის არავის უთქვამს. მე ჩემით მივაგენი და ისე გამოვედი შეცთომილებისაგან, ცოტა კი დავიგვიანე. შენ კი ადრე შეგიძლიან აიცდინო ეს შეცთომილება, რომლის მაგალითსაც ჩემს თავზედ დაგანახვებ. მამების შეცთომა მითი არის კარგი, რომ შვილებს გაკვეთილებად გამოადგებათ ხოლმე. მოდი, აბა, და მომისმინე ჩემი თავსგარდასავალი.

ა ლ ე ქ ს ა ნ. – (ჯდება) გვიბძანეთ, რითი გინდათ იმართლოთ თავი?

ნ ი კ ო – ამ რამოდენიმე წლის წინეთ თუ როგორ ვირჯებოდი, შენც კარგად იცი. ამკარად უკითხავდი საზოგადოებას ნაკლულე-

ვანების საპირდაპიროდ. თავს არ ვიზოგავდი, სულ გრიალი ქარი-ვით ვსტრიალებდი, მეც შენსავით გამოვედი ეკლიან გზაზედ, წინ გადაველობე გამლელებს და პირუთნეველად ვამხილე: „ნუ მოდიხართ ამ ცუდ გზაზედ, ვერა ჰხედავთ, ბირკები გედებიან, ეკლები გესობიან და ჩირქი გსვრისთმეთქი!“ მაგრამ ვინ დამიჯერა ჩემი რჩევა? ჩემი ხმა დარჩა მათში ხმად მლაღადებლის უდაბნოსა შინა. მადლობის მაგიერ, ამის შემდეგ ზოგნი გამიწყნრენ, ზოგნი მერიდებოდნენ და გარბოდნენ ჩემგან, როგორც გიჟისაგან; არც მაშინ გავიტეხე გული: ნავიკაპინე და შიშველის ხელებით დავიწყე ეკლების თხრა; მაგრამ აქაც ეს წამომძახეს: ნუ გვიხდენ მაგ გზას, გიჟო! ეგ ეკალი ჩვენი მამა-პაპისაგან დათესილია, ჩვენ მაგ ეკლებთან თანაშეზრდილნი ვართ, ეხლაც მაგაში ვთამაშობთ მალულაობას და შენ, გადარეულო, გინდა, მოგვიშალო ჩვენი ძველი ჩვეულება! არც ყაყანს მოვერიდებოდი, მაგრამ ვნახე, რომ ჩემი შრომა უბარაქო იყო. ერთი ძირი ეკლის ამოთხრას ძალი და ღონე გავატანე. ეკალმა ხელები დამისერა, ხელებში წყლული გამიჩნდა; შევიხვიე ხელები, ჩავიწყე უბეში და დაღონებული გამოვბრუნდი; დიდხანს ვიყავი დაღონებული, პირდაპირობას თავი დავანებე, სანამ არ მომაგონდნენ რუსთველის სიტყვები: „კაცი უნდა ხერხი იყოს, გაჰქონდეს და გმოჰქონდეს“, – მეც მოვიპოვე ხერხი და იმ ეკლებს ხერხვა დავუწყე. მე ძველბურად წინააღმდეგად აღარ მოვიქეცე, მხოლოდ ვცდილობდი, ამეხსნა საზოგადოებისათვის ჩვენი შინაური ნაკლულოვანება და ამგვარად, მოვიპოვე მათგან ნდობა და შემდეგ არა თუ თვითონ აღარ მერიდებოდნენ, არამედ თავიანთ შვილებსაც კია ურჩევდნენ ჩემს მიბაძვას. ახლა, თუ შენც ასრე ჩემსავით მოიქცევი, მაშინ შენი პატიოსნური მოქმედება და შრომა უფრო დიდ სარგებლობას მოუტანს ჩვენს საზოგადოებას.

ა ლ ე ქ. – (მიდის და ხელს აძლევს ნიკოს) შენ მართალი ხარ! მაგრამ მოვესწრებით კი იმ დროს, რომ ჩვენი საზოგადოების ნაკლულევანება მოისპოს?

ნ ი კ ო – ჩვენ თუ ვერ მოვესწრობით, ჩვენი შვილები ხომ მოესწრებიან და პოეტის თქმისა არ იყოს: „გზა უვალი, ჩვენგან თელილი, ჩვენსა შვილებსა გაუადვილდესთ, და შეუპოვრად მათ ჰუნე მათი შავის ბედის წინ გამოუქროლდესთ“... ჩვენ კი შეუდგეთ შვილების გამოზდას და... რას დაღონდი? გახალისდი!..

ა ლ ე ქ. – შენმა ჭეშმარიტმა სიტყვებმა დამაღონეს! ცოტა გვიან მიუბნები, თორემ ადრევე რომ ეგენი მცოდნებოდა, მაშინ იმას აღარ

ძველსა და ახალს შუა

დავკარგავდი, რისაც დაკარგვა დღეს სახვნეშათ მრჩება... ან ვამტყუნებ მხოლოდ ჩემს თავს და არა მამაჩემს...

ნ ი კ ო – დავანებოთ თავი მაგას! ნულარ შევედივართ მაგის გამოძიებაში! უმჯობესი იქნება ვეცადოთ, როგორმე და დაკარგული ამოვიგოთ (მოისმის ზარის ნკარუნი, წამოდგებიან ზეზე).

ა ლ ე ქ. – მშვიდობით! არ მინდა, რომ მამაშენმა მნახოს. (მიდის იმ ოთახში, სადაც ნინოა).

ნ ი კ ო – (სიცილით) იცის კატამ, საიდანაც მოდის ძეხვის სუნი... ძალიან პატიოსანი ყმანვილია! ბედნიერი იქნებოდა ნინო მაგის ხელში!..

გამოსვლა მე-4

ისივე და ზურაბ შემოდის

ნ ი კ ო – ოჰ, მობძანდით! (ხელს აძლევს) როგორ მშვიდობით ბძანდებით?

ზ უ რ ა ბ. – (დაბლა თავს დაუკრავს) ღმერთმა ნუ მოგიშალოსთ მშვიდობა და გამარჯობა!.. მაგრამ რალა დროს ჩემი მშვიდობაა?

ნ ი კ ო – როგორ, კნიაზო, რა გემიზეზებათ?

ზ უ რ ა ბ. – რაც მემიზეზება, ის კი ეყოფა ჩემს მოხუცებულეზას, მაგრამ თქვენ რათ განუხებთ და რათ განყენთ თავს. (ცოტა ხნის სიჩუმის შემდეგ) ჩემი ჭკვის კოლოფი ხომ არსად გინახავთ?

ნ ი კ ო – მე არ კი შემიტყვია, თუ დაჰკარგეთ! რა ჭკვის კოლოფი გახლდათ?

ზ უ რ ა ბ. – იმ ჩემ გიჟ შვილზედ მოგახსენებთ. (ეხვეწება) მიჰმადლე ღმერთს! ავასხე შენს იესო ქრისტეს და ის ჩემი შვილი დაარიგეთ, თქვენ უფრო დაგიჯერებთ; ერთი რიგიანად გაისარჯოს, ნუ მამწარებს, მტრის სასაცილოდ ნუ ხდის ჩემს მოხუცებულეზას, ნუ მჭრის ხალხში თავს! სხვებიც კი გვინახავს რუსეთიდამ მოსულები, აგრე გიჟი და გადარეული კი არავინ გვინახავს. თქვენც კი ბძანდებით იქიდან, მაგრამ ვინ იტყვის თქვენზედ ცუდს: სიბრძნით, სწავლით, ჭკვით, გონებით...

ნ ი კ ო – (ანყვეტინებს) გმადლობთ ქების შესხმისათვის, მაგრამ ჯერ ეს მიბძანეთ: რას უნუნებთ თქვენს შვილს? რაზე უნდა დავარიგო?

ზ უ რ ა ბ. – იმე! რავა რას უნუნებ? მამაჩემი ნუ წამინყდება, უკაცრავათ გახლავარ ამ გლეხურ ფიცზედ, სწორედ ჩხარის წმინ-

ძველსა და ახალს შუა

დის გიორგის ეკკლესიის გალავანშია გიჟებთან დასაბმელი! ღმერთი იმას არა სწამს და ხატის; მარხვა იმან არ იცის, მღვდელი და ბერი!.. უფროსი ჩალად არ მიაჩნია და უნცროსებთან კი თავს მდაბლობს. იმე! მეტი კიდევ იქნება რამე?.. ამქვეყნის წესსა და რიგს აღარ უყურებს!..

ნ ი კ ო – ქრისტიანი არ არისო, ბძანებთ!.. ჰმ!.. მამ შეგინიშნავთ თქვენი შვილისათვის ბევრი ცოდვები: ბოროტება, შური, უსიყვარულობა, ამპარტავენება, ძმის მტრობა და სხვა ამგვარი ცუდკაცობა ბევრი?

ზ უ რ ა ბ. – აჰ, არა! მაგის ცილს ვერ შეუწამებ. სულ მაგას ძრახავს სხვებსაც; მაგრამ ეს არის მისი დიდი ცოდვა, რომ მარხვას არ ზოგავს და წირვა-ლოცვაზედ ძვირათ დაიარება...

ნ ი კ ო – ისემც კარგი დაგემართოსთ, მაგრამ ერთი ესეც მიბძანეთ ახლა: სხვები, რომელნიც ალექსანდრეს ურჯულოს ეძახიან, მოკლებულნი არიან ამ ცოდვებს, რომელნიც ეხლა მოვიხსენიეთ?

ზ უ რ ა ბ. – ვერც მაგას დაუფიცავ, რომ არა ვთქო. მაგრამ წირვა-ლოცვით კაცს ბევრი მიეტევენა.

ნ ი კ ო – ეგ ვინ მოგახსენათ? „სარწმუნოება თვინიერ საქმისა მკვდარ არს!“ ქრისტიანობა უნდა გამოცხადდეს საქმით და არა ცარიელი სიტყვით. ის არ არის ქრისტიანი, ვინც შურს, ბოროტებას და გაუტანლობას ჰფარავს მხოლოდ ზოგიერთი დაწესებული კანონების აღსრულებით! არა, ამგვარ კაცებს უწოდებენ ფარისევლებად, და ხომ გახსოვთ ქრისტეს იგავი ფარისევლებზე?

ზ უ რ ა ბ. – იმე! აბა, მამაჩემი ნუ წამინყდება, აღარაფერი ყოფილა ლოცვა და წირვა?!

ნ ი კ ო – მაგას ვინ მოგახსენებთ? ჩვენ, დიახ, გვესმის მაგის მნიშვნელობაც, მაგრამ მხოლოდ ეგენი არ შეადგენენ ქრისტეს მოძღვრებას, რომლის საფუძველი არის ეს ჭეშმარიტი სიტყვები: „შეიყვარე მოყვასი შენი, ვითარცა თავი თვისი“. ისინი არიან მხოლოდ გარეგანი სამოსი სარწმუნოებისა... ახლა, მაგალითად, ავიღოთ... ვინ... აი, გნებავთ, მე ვინა ვარ და რა ხალხს ვეკუთვნი თქვენის აზრით ფრანცუზს თუ თათარს?

ზ უ რ ა ბ. – იმე! რავა, ქვე მცდი თუ? ეს რა საკითხავია? ქართველი ხარ, აბა, ქვე ვინ იქნები?

ნ ი კ ო – რითი შეგიძლიანთ, რომ დამიმტკიცოთ?

ზ უ რ ა ბ. – მითი, რომ ქართულს ლაპარაკობთ, ქართულად ირჯებით! რალა ბევრი ჩამოვთვალო, მიტომ, მამაჩემი ნუ წამინყდება, რომ სულიც და გულიც ქართველისა გაქვსთ.

ძველსა და ახალს შუა

ნ ი კ ო – არა, რასა ბძანებთ? ქართველი რაღათ ვიქნები! ვერა მხედავთ, ქართული ტანისამოსი რომ აღარ მაცვია?

ზ უ რ ა ბ. – იმე! ტანისამოსით ქვე რავა იქნება?!

ნ ი კ ო – მაშ, ეგ თქვენი ქართული ტანისამოსი რომ თათარს ჩავაცვათ, გაქართველდება?

ზ უ რ ა ბ. – თუ გვამიც ქართველისა არ ექნება, ტყუილია, რავა იქნება?

ნ ი კ ო – ნუ ხუმრობთ, თქვენი ჭირიმე! აბა, თქვენის აზრით მე, რომელსაც ევროპიული ტანისამოსი მაცვია, მე უფრო ქართველი ვარ, თუ ის თათარი, ქართულ ტანისამოსში?

ზ უ რ ა ბ. – რას ხუმრობთ, მამაჩემი ნუ წამინყდება, მგონია, საცინლად მიგდებთ, თვარამ რავა იკითხავთ მაგას?

ნ ი კ ო – და იმ თათარმა რომ გამკიცხოს და მითხრას: მე ვარ და შენ კი არაო ქართველი, რალა უნდა ვუთხრა?

ზ უ რ ა ბ. – ქვე რა უნდა უთხრა? გიჟი იქნება და გადარეული!

ნ ი კ ო – მაშ, ახლა ეგევე აზრი იქონიეთ თქვენს შვილზედ და იმათზედაც, ვინც იმას დასცინიან.

ზ უ რ ა ბ. – (თავის ქნევით) ჰო, ჰო, ახლა კი მივხვდი, რაზედაც მაჩერჩეტეთ აქამდის!

ნ ი კ ო – ახლა ხომ გენიშნათ?

ზ უ რ ა ბ. – (გაკვირვებით) იმე! მართლა მკითხავთ? მენიშნა კი არა, ის მამაჩემი ნუ წამინყდება, ისარივით მომხვდა ში კაკალ გულში!.. (თავისთვის) ცოტა ხანს თუ კიდევ მალაპარაკა, სწორედ გამატუდენტებს, მამაჩემი ნუ წამინყდება, აქამდის წვერებს გამომაშვებინებს, თავზედ ღარაბლას დამახურვინებს და ისე მატარებს ხალხში! სულ გამაგიჟებს ამ სიბერის დროს, (ნიკოს) ეს, ისემც კარგი დაგემართოსთ, მაგრე დამშვიდებით რომ ბძანეთ, მეც ქვე გევიგე, მაგრამ რატომ ჩემი შვილი არ ირჯება მაგრე თქვენსავით დამშვიდებით, რატომ ისე ფუცხუნობს, თუ ის ჭკვიანი იყოს და მე ღმერთი არ მიწყრებოდეს?

ნ ი კ ო – მაგასაც მოგახსენებთ. ღვინო ბევრი მოგდისთ?

ზ უ რ. – უი! იმდენი წელიწადი გასძელი, მეტი ნუ, რამდენი კოკა მე ის მომდიოდეს.

ნ ი კ ო – როგორ აკეთებთ ხოლმე იმ ღვინოს?

ზ უ რ ა ბ. – ქვე რა ვიცი? ისე, როგორც სხვები, მოვაკრებიან, ჩავყრი სანწახელში, დავანურვინებ და ტკბილს ჩავასხამ ხოლმე ჭურში.

ძველსა და ახალს შუა

ნ ი კ ო – მერე ისე დარჩება ხოლმე ჭურში ტკბილად?

ზ უ რ. – ისე რავა დარჩება? ჯერ უნდა კარგად ადუღდეს, დამაჭრდეს, მერე უკვე დაძველდება და კაი ღვინო დადგება.

ნ ი კ ო – რომ არ იდუღოს, არ იშუშუნხოს, არ შეიძლება? ან რათა დუღს, ნეტავი?

ზ უ რ ა ბ. – მიტომ, რომ ახალია; ისეა ახლის ბუნება: უნდა იდუღოს.

ნ ი კ ო – ისემც კარგი დაგემართოსთ! მაშ, ერთი ესეც მიბძანეთ: რათ არ გეჯავრებათ იმის დუღილი?

ზ უ რ ა ბ. – იმე! მეჯავრება კი არა, კიდეც მიხარია! გადუღულებელი რას ივარგებს? თუ სასულე არ გაუკეთდა და ნება არ მიეცა თავისუფლად ადუღების – ან ჭურჭელს გასტეხს და ან მოიშლება შიგ ჭურჭელში და რალას ივარგებს? აყროლდება!

ნ ი კ ო – მაშ, აგრე გახლავსთ კაცის ბუნებაც. თქვენი შვილი ჯერ ყმანვილი არის, სისხლი უდუღს მაჭარსავით, და, როდესაც სისხლი დაუდუღდება, დაუნყნარდება, მაშინ დადარბაისლდება და შეიქნება საქები შვილი.

ზ უ რ ა ბ. – (სიხარულით) ეს რა მესმის?! ქრისტემ აკურთხოს ის ნიგნები, სადაც ეგ შენ ამოგიკითხავს და გისწავლია! შერცხვენილი იყოს, ვინც თავის დღეში ტუდენტების ცუდი სთქვას!.. იმე, ჩვენ ქვე რალა ვყოფილვართ! ავიც ამათ სცოდნიათ და კარგიც!.. ნავალ ახლავე და ჩემ შვილს მოვძებნი და ვეტყვი: „შვილო, შენ იქადაგე და მე მოვისმენ, და, თუ ხანდისხან გალობას მათქმევინებ, ხომ კარგი, და, თუ არა, და არც იმაზედ დაგემდურები-თქო“. მამა ნუ ნამიწყდება, მეც ამ სიბერის დროს გავტუდენტდები!.. (მიდის).

ბამოსვლა მე-5

მარტო ნიკო (წამოდგება და დადის დაფიქრებული)

ნ ი კ ო – აი, ჩვენი მოხუცებულები! ოღონდ კი რიგიანად აუხსნას და გააგებინოს კაცმა და ყოველ ჭეშმარიტების თანაგრძნობას უჩვენებენ ხოლმე... მაგრამ ბევრნი კი აღარ არიან ჩვენში ამისთანა მოხუცებულები, ესენი ისე შერჩენილან ჩვენ საზოგადოებას, როგორც ზამთრის პირზედ კეთილი ნაყოფი ხეხილს, რომელიც, ჰა, თუ აგერ მოსწყდეს და ჩამოვარდესო და, ჰა, თუ აგერო... ისინი გულმტკივნეუ-

ლად შეჩერებიან ჭიან პანტებს, რომელნიც ამპარტავნულად, ამაყად და თამამად იჭერენ იმათ ადგილს და ჯერ კი ვერ შეუნიშნავთ ის ახალ-ახალი კოკრები, რომლებიც აპირებენ გაშლას, აყვავებას და ნაყოფის მოტანას საზოგადო სარგებლობისათვის! ღმერთო! მალე მოგვასწარ მათ გახარებას და გვიხსენი ჭიანი პანტებისაგან... (გავა).

მოქმედება მეოთხე

სცენა პირველი

ოთახი ღიღუშრაძის სახლში

გამოსვლა 1-ლი

გ რ ი გ ო ლ. – (გამოდის მეორე ოთახიდან ხარხარით) რა დროება მოვიდა! ქვეყანა უკულმა ტრიალობს, დრო გადაირია და ხალხიც გაგიჟდა! (პუბლიკას) არ გაგეცინოსთ კი და ერთს რამეს გეტყვით. თქვენი რისხვა მქონდეს, თუ მოგატყუოთ. ალექსანდრემ (იციინის) დღეს მამამისი მომიგზავნა მოციქულათ: „შენი ქალი მომეციო!“ იმე! ამას გიჟის მეტი იფიქრებდა ვინმე?! სამსონს წაართვიო. უყურეთ ქვეყნის გიჟსა და გადარეულსა! იმე! თუ გინდა კი იფიქრა, ეს მისგან გეჯეროსთ, თერგის წყალი ჩაუყლაპავს, მაგრამ გამოყრუებული მამამისი როგორ დაეთანხმა? არა, სწორეთ ისიც გაუგიჟებია შვილს! მართალი ნათქვამია: „ხარი ხართან დააბიო და ან ზნეს იცვლის, ან ფერსაო“. ახლა კიდევ ნინოც ამტეხია – ის რალა ჩემმა უბედურებამ გადამირია? – „არ შევირთამ სამსონს, უნდა ალექსანდრე შევირთოვო“. იმე! დიდება შენს სახელს, ღმერთო! სწორეთ ცუდი დროება მოვიდა, მეორედ მოსვლის ნიშნებია! ან მე ვარ გიჟი და ან ისინი! ბიჭო, ისე როგორ დამაბრმავს ცოდვამ, რომ ავისა და კარგის გარჩევა აღარა მქონდეს! სად ალექსანდრე და სად სამსონ? იმ კაცს დიდი ადგილი უჭირავს სამსახურში, კაპიტანი კაცია, დღეს თუ ხვალ მაიორობას მიიღებს, მხრებზედ დიდ, უშველებელ ეპოლეტებს დაიკრავს, ჯვრებით და კავადიებით ყელამდის გაჩურჩხლულია, კაი ორასი თუმანი ჯამაგირი აქვს, ერთი იმოდენსაც ისეც იშოვნის; ახლა ისე უბრალო შემოსავალი: პური, ღვინო, ყველი, კვერცხი, ქათამი, ინდაური, თხა, ბატი, იხვი, ცხვარი, ღორი, ხანდიხან კარგი მსუქანი

ძველსა და ახალს შუა

ხბოებიც, იმდენი წელიწადი გასძელით, რამდენი აუარებელი იმას შემოუვიდეს... იმე! შენი ჭირიმეთ, ქვე რალა სჯობია ამას? სწორეთ მეფურათ იცხოვრებს ის კაცი, დაჯექი და ჭამე, სანამდის არ მოგწყინდეს, რა ბძანებაა, ბატონო, როდი ავყვები ნინოს! მაშინ გიჟი ვიქნები! თუ ქალია და გაბედავს უარს, ამდენს არ ვალაპარაკებ, ჯერ იტიროს, რამდენიც ერჩიოს თავისთვის!.. ჩემმა ცოლმა ბევრი იკურცხალა, მაგრამ, ძალიანი რომ მოარტყეს, ქვე გაჩუმდა და ვიფსკვენით გვირგვინი; პატარა ხანს მეტუტებოდა, მაგრამ დილას კოცნაც დამიწყო, სიცილით მითხრა: „შე გიჟო, რათ გაალახვინე ჩემი თავიო? მაინც და მაინც უარს ვამბობდი, თორემ მე უფრო სული მიმდიოდა შენზედაო.“ ეჰ, ასე ყოფილა თურმე ქალის ბუნება!..

გამოსვლა 2-რე

ისივე და ნიკო

(შემოდის დაღონებული და ჩუმათ დადის ჩქარის ნაბიჯით; ცოტა ხნის შემდგომ თავადი დიდყურაძე მისძახებს)

გ რ ი გ ო ლ. – ყმანვილო! სულ მაგრე იტრიალებ ახლა შესანვავე გოჭივით?

ნ ი კ ო – (შეჩერდება) რა გნებავთ?

გ რ ი გ ო ლ. – ის, რომ ერთ წუთს ფეხები შეაჩერე, შეასვენე, ქვე არ გეხიმხრება უთავბოლოდ ტრიალი? არ გეჯავრება ეგ რახარუხი? დადიხარ, ხმას არ იღებ მთელი დღე, ისმის მხოლოდ ცარიელი „პრაკ, პრუკ, პრაკ. პრუქ!“ დილას აღარ მაძინებ და ნასადილევს. ეგ არის თქვენი დიდი სწავლა, მაგისტვის მოიარე ქვეყანა? მაგას ჩემი გადიაც კი გასწავლიდა; მარტო მაგისტვის, ან შენ რათ მოიარე იმ სიშორეს და ან მე რათ შემეყვანე უბრალო ხარჯში?

ნ ი კ ო – თუ საქმე გაქვსთ, მიბძანეთ.

გ რ ი გ ო ლ. – დიახ, საქმე მაქვს! დიახაც გიბძანებ! დაჯექი და გამიგონე: გესლაძე მიჩივის, ნასყიდობის წერილი გამოჩენია და მამა-პაპეულს მამულს მართმევს, სენატში გაუქანებია აპელაცია. რომ მოიგოს, ხომ სულიან-ხორციანა დავილუპები, ხომ ჩემი დანით უნდა გამოვიჭრა გოჭივით ყელი და შენ კი ამაების დარდი არა გაქვსრა; ამდენი ხანია, გეხვენები და შენ კი ერთ არზას მამადლი? მე მიტომ გამოგზარდე და მიტომ გაგაგზავნე რუსეთში, რომ ვფიქრობდი:

ძველსა და ახალს შუა

აგერ რუსეთიდან სწავლული შვილი ჩამომივა და იმისთანა აპკელაცია ეცოდინება, რომ მეზობლებს მათს საკუთრებაზედ ხელს ააღებინებს და ჩემს მამულს შემოუმატებსთქო, და ახლა არათუ სხვისას, ჩემსასაც მტაცებენ, უსამართლოთ მერევიან და შენ ყურსაც არ აპარტყუნებ.

ნ ი კ ო – თუ სამართალი გაქვსთ, მაშინ ჩემი არზაც აღარ იქნება საჭირო, ისეც ვერავინ წაგართმევსთ და, თუ უსამართლოთა გაქვსთ მითვისებული, რომ შემედლოს მოგება, მაინც არ გავერევი მაგისთანა საქმეში.

გ რ ი გ ო ლ. – რაო, რაო? რა სთქვი ეგა? არა, მართლა ამბობ, თუ ხუმრობ?

ნ ი კ ო – სასიხარულოსა და სახუმროს მე დღეს აქ ვერაფერსა ვხედავ.

გ რ ი გ ო ლ. – მერე და რომ მართლა უსამართლოთაც მქონოდა მითვისებული, მანგრე მომექცეოდი, დამიკარგავდი მამულს? მერე ვილას უნდა ვერჩინე?

ნ ი კ ო – რა ვქნათ, ბატონო, პატიოსნების დაკარგვას ყოველიფერის დაკარგვა სჯობია!..

გ რ ი გ ო ლ. – რაო? (გაჯავრებული წამოხტება ზეზე) რას წაგიგდია ენა და რალაცას ტყიპინებთ, თქვენ თითონაც არ გაგეგებათ! თქვენც ღმერთმა შეგარცხვინოსთ და შენი პატიოსნებაცა! არა, ვინ გინახავს, რომ პატიოსნებით კუჭი გაეძლოს? მამაჩემი ნუ წამინყდება, გულს ნუ მომაყვანებ, თორემ ასეთ საქმეს გიზამ, რომ სამაგალითო იქნეს! ისე, შენს ნებაზედ აღარ გატლიკინებ, აქამდის რომ გიტლიკინებია, მამულზედ ხელს აგაღებინებ, გაგაგდებ კარში და მაშინ გნახავ, დარჩები თუ არა მაგ შენის პატიოსნებით!

ნ ი კ ო – ეგ თქვენი ნება გახლავსთ, მაგაზედ არც ყვედრებას დაგინყებთ და არც ვედრებას, ჩემი სათხოვარი მხოლოდ ის არის და ახლაც იმისთვის მოველი თქვენთან, რომ გთხოვთ: ნუ აუბედურებთ იმ ქალს, ნუ აძლევეთ სამსონს, მიეცით ალექსანდრეს...

გ რ ი გ ო ლ. – (გაჯავრებული) კი, სწორეთ მაგრე მიქნია, შენი ქკუის ვიქნები მაშინ! მომშორდი ამ სახლიდგან, სახლიც ჩემია და კარიც. ჯერ შენ არა აგიშენებიარა, ქალს ნუ გადამირევ და შენ ჯანდაბამდინაც გზა გქონია. ერთი შვილი, თუ გინდა მომკდომოდეს, რავა ვერ შეგეღევი? მამწარებ მოხუცებულობას, მაგრამ მეც გაგამწარებ: კაი ხუთი ათასი თუმნის ვექსილს მივცემ სამსონს, მამულს ის ნაიღებს და შენ კი იტლიკინებ მანგრე!

ძველსა და ახალს შუა

ნ ი კ ო – უკანასკნელად გეუბნებით, შეხედეთ ღმერთს, ნუ აუბედურებთ იმ ქალს! ვიცი, სიყვარულით მოგდით ეგა, მაგრამ ეგ სიყვარული მტრობაზედაც უარესი. მე ჩემთვის ხომ არაფერს გეხვეწებით! არ გესმისთ ნინოს ტირილი? (მეორე ოთახიდან მოისმის ნინოს ტირილი).

გ რ ი გ ო ლ. – გადი აქედამ!.. შენც ღმერთმა შეგარცხვინოს და შენი დამწერიც, (გაჰყვირებს მეორე ოთახში) შენი კი რალა მეცოდინება, ქალბატონო, იმას ნუ ჰფიქრობ, რომ შენ ვინმე სხვა შეირთო სამსონს გარდა! ამოიცილე გულიდგან ალექსანდრე... ეხლანდელი ბავშვების პლუტობისა კი რალა მეცოდინება! (გადის გულმოსული).

ნ ი კ ო – ეჰ, უგუნურებავ!.. ნინო მეცოდება, თორემ ანკი რათ ვერევი მე ამ საქმეში? (იხედება ფანჯარაში) ის ღურაკიც აგერ მოდის! ეგება იმას შევაგონო როგორმე ან რჩევით, ან შიშით, ან შერცხვენით და დავატოვებინო ჩემი და: „ცდა ბედის მონახევრეაო“, ნათქვამია.

გამოსვლა 3-ეი

ნ ი კ ო – (მუხლამდის თავს უკრავს) „დიდება თქვენს მობძანებასა, ბედნიერებავ დიდის ცდისაო!“ მობძანდით, დაბძანდით! გვიამბეთ რამე, სიძის კუ...

ს ა მ ს ო ნ. – (ჯდება) გმადლობთ!... ნინო რასა იქს?

ნ ი კ ო – ავათ თქვენი მტერი გახდეს, ავს გუნებაზედ ახლა ის იყოს! მთელი დღე საცოდავათ ტირის და მოსთქვამს.

ს ა მ ს ო ნ. – (გაოცებით) რა ემიზეზება?

ნ ი კ ო – იმისი და გეტყვით, ჩემი ვალია, რომ არ დავფარო: თქვენი შერთვა არ უნდა თურმე, სხვისთვის არის გაშმაგებული, და, ჩემის აზრით, აღარ არის რიგი, რომ თქვენ კიდევ ინდომოთ მისი შერთვა!

ს ა მ ს ო ნ. – ეტო ნე ხარაშო!.. ვპროჩემ ნიჩელო!.. ჯერ შევირთო და, არაფერია, მიეჩვევა! (მუშტს აკეთებს). ამას რომ ვუთავაზებ, არ შემეყვარებს, აბა, რა გზა ექნება?!

ნ ი კ ო – მაგას პატიოსნების ნაპერწკალი არ ექნება! გეტყობათ, რომ ანგარიშით ირთავთ და არა სიყვარულით და მაგგვარ ცოლქმრობას აღარ ჰქვიან ცოლქმრობა...

ს ა მ ს ო ნ. – (გულმოსული) ეგ თქვენი საქმე არ გახლავთ! გთხოვთ, რომ ენას კბილები მოუჭიროთ.

ძველსა და ახალს შუა

ნ ი კ ო – როგორ თუ ჩემი საქმე არ არის? ძმა არა ვარ? უპატი-
ოსნო კაცს უნდა ჩაუგდო ხელში ჩემი და სატანჯავად?!

ს ა მ ს ო ნ. – ვიზედ ამბობთ მაგას? ჩემზედ?!

ნ ი კ ო – დიახ, თქვენზედ; მოგახსენებთ პირში და არა ზურგს
უკან, თქვენ ისე დაგიკარგავთ სინიდისი, რომ ძმასთანაც აღარა
ჭფარავთ ურიგობას და მუშტებს აკეთებთ. დაუფარავათ გეტყვით,
რომ თქვენ ძალიან საძაგელი კაცი ჰყოფილხართ!.. გინდათ, დუელ-
შიაც გამოგიტხოვთ; თუმცა დუელი, ჩემის აზრით, მხეცობაა, და მეც
წინააღმდეგი ვარ დუელისა, მაგრამ ოღონდ ჩემს დას უშველო რამე
და აღარ დაგერიდები ამ შემთხვევაში: ან მოგკლავ და ან შეგაკვდები,
და ორივე შემთხვევაში გადარჩება ჩემი და უბედურებას.

ს ა მ ს ო ნ. – ჯერ თქვენ ყმანვილი ხართ, მე თქვენთან დუელი
არ შემფერის. (აპირებს წასვლას).

ნ ი კ ო – (მიენევა და მიაფურთხებს) ესეც შენ და, თუ არც ეს შეგარ-
ცხვენს, ესეც კიდევ ზედნადებად მომირთმევიანა (ჯოხს დაავლებს ხელს
და შეუტეებს. სამსონ მოჰყვება ღრიალს).

ბამოსვლა 4-ხა

ისინივე და დიდუშრამი შემოიჭრება ყვირილის ხმაზედ შეშინებული

გ რ ი გ ო ლ. – რა ამბავია? რა ამბავია? რა დაგემართათ?

ს ა მ ს ო ნ. – თქვენმა სიცოცხლემ, კნიაზო, რომ თქვენი შვილი
არ იყოს და წინოს ძმა, სწორედ ძაღლის ლეკვივით დავარჩობდი
ორის თითით! ისე უმიზეზოთ ამიტყდა და მოთმინებისაგან გამომი-
ყვანა. მაგრამ რალა გაენყობა, თქვენთვის მიპატიებია, თქვენ გიმად-
ლოდესთ...

ნ ი კ ო – აი, საძაგელო! შე მხთალო, შენ! ვინ უნდა მოგეკლა?
შიშით სული ამოგხდა და ღრიალი გააბი!.. გაშინებდი, თორემ ეგება
გეგონა, რომ შენისთანა უგუნურზედ ხელს შევისვრიდი?

ს ა მ ს ო ნ. – ამდენი მოთმინება აღარ შეიძლება, კნიაზო! მშვი-
დობით ბძანდებოდეთ! მე შესარცხვენათ და გასათრევათ არ გამიზ-
დია ჩემი თავი... ღმერთმა თქვენც მშვიდობა მოგქცესთ და თქვენს
ქალსაც! (აპირებს წასვლას, გრიგოლ აბრუნებს).

გ რ ი გ ო ლ. – არ გეკადრება გიჟის აყოლა! მთელმა ქვეყანამ იცის: რომ კაცი ჰყავდეს, ჩხარის წმინდა გიორგის ეკკლესიის გავლავანშია გიჟებთან დასაბმელი! და თქვენ როგორ გეკადრებათ მაგის აყოლა! რა ხელი აქვს მაგას ან ჩემთან, ან ნინოსთან და ან თქვენთან?

ს ა მ ს ო ნ. – ეჰ, რალა გაენყობა, კნიაზო, თქვენი პატივისცემა და ნინოსადმი აღტაცებული სიყვარული ბევრს მომათმენინებს, მაგრამ ამას გთხოვთ: თუ ეს აქ დამიხვდა ხოლმე, მე აქ ვეღარ ვივლი!

გ რ ი გ ო ლ. – კი, ბატონო! კი, ჩემო ხელმწიფე! ოღონდ თქვენ კი ნუ აჰყვებით ამას! (ნიკოს) კაცო, ქრისტიანო! რას ამტყეხიხარ! რა გინდა ჩემგან? ამას წინეთაც დაგიტხოვე, აღარ მომშორდები?..

ნ ი კ ო – მოგშორდებით, მაგრამ მაშინ, როდესაც ჩემს დას გამოვიხსნი უბედურებისაგან; შენ ამ შემთხვევაში დაბრმავებული ხარ: ჰყიდი შენს ქალს და კიდევ გექება! დიდი ბედნიერება გგონია?

გ რ ი გ ო ლ. – (გაკვირვებით მისჩერებია) ხომ არ გადარეულხარ? პირფვარი გამოისახე! (სამსონს) ახლა კი ნულარ გენყინებათ რა ამისაგან: ნურც ავი და ნურც კარგი!.. ღმერთსა ვფიცავ, შერეულია, გრძნობა დაუკარგავს. ვაი, ამ ჩემს თავს! (წაიშენს თავში) გადამერია შვილი!..

ს ა მ ს ო ნ. – ნესჩასტიე, ცხადია! უნდა მეც შემეტყო ნელანვე, ისე ტყუილად, უმიზეზოთ რომ ამიტყდა; ჯოხით მოსაკლავად აღარა მზოგავდა!.. ნადა დოქტორა! ექიმზედ გავაფრინოთ კაცი.

გ რ ი გ ო ლ. – კი, ჭეშმარიტად! სწორეთ კარგი იქნება! შეხედეთ, რავა პრანავს თვალებს! ვაი, ამ დღის მომსწრეს! ასე იცოდა უცხო ქვეყნებმა, ეს ბოლო ექნება ყველა იქ გამოზდილებს, (ყვირის) ბიჭო! ბიჭო! არავინა ხართ, აქ შემოდით! ვაი, ამ ჩემს თავს! გადამერია! (ბიჭი შემოვარდება გაფეთებული, ხელში უჭირავს ხელკეტი).

ნ ი კ ო – (ნაღვლიანად იცინის და დიდხანს მისჩერებია) მე ვარ გიჟი? მე დავჰკარგე გრძნობა? მე მეჭირვება ექიმი? მგონია, უფრო თქვენ! ჭვას თავი დავანებოთ, მაგრამ მამობრივი გრძნობა, ეგ გული მაინც აღარ გამხილებსთ, თუ რას ჩადიხართ? ვის აძლევ შენს ქალს? ვის? იმ კაცს, რომელიც მხოლოდ მზითვისათვის ირთავს ქალს? არ გებრალება შვილი? რათ აუბედურებ? გამოახილე თვალები! სამუდამოდ ნუ აუბედურებ ნინოს.

გ რ ი გ ო ლ. – გავეცალოთ აქედამ, თორემ იქნება კეტიც დაგვიშინოს (ორივე საჩქაროთ გადაიან).

გამოსვლა 5-თა

ნიკო და ლათიკა პიჭი

ნიკო – შენც გჯერა, ჩემო ძმაო, ჩემი სიგიჟე?

დათიკა – არა, ბატონო, შენი ჭირიმე! რას მიბძანებთ, ღმერთი გადღეგრძელებთ!

ნიკო – მაშ, ხომ გაიგონე, რასაც ველაპარაკებოდი და მომაცვანია გული? შენმა შვილმა რომ გირჩიოს ის, როგორც მე ახლა ურჩევდი მამაჩემს, ხომ დაუჯერებდი რჩევას?

დათიკა – კი, ჭეშმარიტად, ბატონო! კი, შენი ჭირიმე! ვილას უკეთეს დაუჯერებდი?

ნიკო – განა, არ გამოიმეტებდი გასაყიდათ შენს ქალს ისე, როგორც მამაჩემი უპირებს გაყიდვას?

დათიკა – რავა, შენი ჭირიმე! ვინ ჰყიდის? ვინ მოგახსენათ? ტყუილი მოგხსენებიათ! გაყიდვა როგორ შეიძლება? ქვე კი არა ჰყიდიან, აგერ, კაი კაცს... პომპოლიკს აძლევენ ცოლად.

ნიკო – ჰო და კიდევ ეს არის გაყიდვა!.. როგორ გაკვირვებით მომჩერებხარ? შენც ხომ გადარეული არა გგონივარ? მოდი და დაჯექი აქ, ჩემთან, და მე შენ დაგიმტკიცებ ამას; შენი გაურყვნელი გული უნდა მიხვდეს ამას. ჩვენში გლეხები ძალიან გულისხმიერები არიან... მოდი, გაიგონე...

დათიკა – (გაკვირვებით) არა, ბატონო! ნუ მიბძანებთ, შენი ჭირიმე, ასე ვიქნები არა მიჭირსრა, შენი ჭირიმე, კარგათ გახლავარ!..

ნიკო – განა მაგრე გირჩევნია? არ გინდა დაჯდომა?

დათიკა – კი, ბატონო, მარა რავა იქნება, შენი ჭირიმე?

ნიკო – რატომ, მე თუ კი ვზივარ, შენ რა გიჭირს, რომ დაჯდე ჩემთან?

დათიკა – (სიცილით) კი, ბატონო, მაგრამ თქვენ ბატონი ბძანდებით და მე თქვენი მოსამსახურე. სულელი კი არა ვარ, რომ ეგეც აღარ მესმოდეს, თქვენ გინდათ, რომ შემაცდინოთ და მერე გამინყრეთ, ბატონო.

ნიკო – არა, ჩემო ძმავ, ეგ ვინ გითხრა? მოუტყუებხარ... (პატარახნის სიჩუმის შემდეგ) მაგრამ მეც გიჟი ვარ, რომ უდაბნოში ვლაღადებ ჭეშმარიტებას!.. განა სხვა საშუალება აღარა დამრჩენიარა? (დიდხანს დაფიქრებული დადის და ბოლოს უცებ შეჩერდება) ევრიკა! მივაგენი! სულის სეკრეტარი სტუდენტთაგანია, არ შეიძ-

ძველსა და ახალს შუა

ლება, რომ არ მომეხმაროს! (სიხარულით) აბა, ვნახოთ, გიჟი რას უზამს ჭკვიანებს! დაგვიანება კი არ უნდა ამ საქმეს... ეს იქნება უკანასკნელი საშუალება, ამითი უნდა გადაწყდეს ნინოს ბედიცა და უბედურებაც (მიდის).

დათიკა – (შენუხებული) ვაი, დაღუპულს! აბა, მართლა გაგიჟებულა! ეს სახუმრო აღარ არის! მერე რა კაცი და რა კაცი! როგორ ებრალებოდა მდაბალი ხალხი... ესეც ჩვენი უბედურება!.. ეჰ, ნავიდე ერთი, გამოვუდგები, წყალში არ გადავარდეს, ბრალია ამისთანა კაცის გაფუჭება!.. (მიდის).

მოქმედება 5-თი

სცენა 1-ლი

გამოსვლა 1-ლი

მარტო სამსონ დადის მხიარულად

სამსონ. – ძალიან ყოჩაღი რამე ვარ, ჩესტნი სლოვო! სწორედ გეროი ვარ, ძალიან კი მოვარჯულე ეს ხალხი: როტასავით გარმიდ დამყავს! იმ დურაკს თერგდალეულს ხმა ჩავანყვეტინე. შევაშინე... ნინოსაც ახლა შეუყვარდი, თუ შევუყვარდი, თითქო ჯადო მეჭმიოს, ისე მექცევა... მამამისი, რალა, სულ ჩემი მაქებარია, ჩემს მეტი აღარა ახსოვსრა. ჩემი სტარი ფელდფებელივით თვალებში შემომჩერებია!.. კაი ხუთი ათასი თუმანი ამ ჩემს ჯიბეს, მასთანაც კაი ლამაზი, კრასავიცა ცოლი. ერიჰა! ცოტა ჩემი ვკუსის არ არის ნინო, ჩემი ვკუსის ქალი გრენადერივით მოყვანილი უნდა იყოს... ვაი, საყვარელო! ზოგიერთი მათუშკები რომ ვიცოდი პოლკში!.. ოჰ, შენი ჭირიმე, მაჩვებსა ჰგვანდნენ სიმსხოთი: მათ სისქეში ტყვიაც ვერ გაატანდა... ნინო ამითია კარგი, რომ ძალიან ლამაზია და, თუმც ჩემი ვკუსისა არ არის, მაგრამ სხვებს კი მოეწონება... ერთიც ვნახოთ, მე სადმე კამანდ-იროვკაში გამაქანებენ – აბა, მაშინ იქნება ჯილდოების ალო! ერთორ წელიწადს პოლკოვნიკი გავხდები: მანამდის კი ყველას გაუკეთებ ჩესტს: ასე (აკეთებს ხელს) გამოვეჭიმები უფროსებს და მერე კი, როცა პოლკს მომცემენ, მე გამომეჭიმებიან ყველანი, გავუვლი და გამოუვლი პოლკს წინ და მივაძახებ მაღალის ხმით (ღრიალებს) სმირნა! (ამ ხმაზედ ნინო შეშინებული გამოვარდება მეორე ოთახიდან).

გამოსვლა 2-რა

ისივი და ნინო

ნ ი ნ ო – რა იყო? რა დაგემართა? რამ შეგაშინათ?

ს ა მ ს ო ნ. – (ხარხარებს) უკაცრავათ! მხთალი ჰყოფილხართ, როგორ გეკადრებათ? დღეს თუ ხვალ ვოენი კაცის ცოლი გახდებით!

ნ ი ნ ო – იჰ, მე კი გული გადამიტრიალეთ და!..

ს ა მ ს ო ნ. – ფიქრებმა გამიტაცეს: თქვენმა სიყვარულმა წარმომიდგინა მომავალი ჩვენის ბედნიერის ცხოვრების სურათი, როდესაც მე თქვენ გაგხდით პოლკის კომანდირამათ; და ისე ნათლათაც კი წარმოვიდგინე, რომ თავი მართლა პოლკის კომანდირი მეგონა, ეს მეზღები სულ აფიცრებათ მომეჩვენენ და შპალერები რაზმათ და კამანდობა წამცდა!.. უკაცრავათ! (ხარხარებს) მომიტევეთ!..

ნ ი ნ ო – (სიცილს იჭერს) მაშ, თქვენ პოეტი ბრძანებულხართ!

ს ა მ ს ო ნ. – (შეფერებით) დიახ, ცოტაოდენი! მაგრამ ვოენური პოეტი გახლავარ, პატიოსნური და არა შტაცკური, სასაცილოს... თქვენც მოგეხსენებათ: ვსიო ვოენნოე ბლალოროდნო, ა ვსიო შტაცკოე – სმეშნო! (ხარხარებს).

ნ ი ნ ო – არ შეიძლება, ერთი რამ წაგვიკითხოთ თქვენი თხზულებათაგანი?

ს ა მ ს ო ნ. – დიდის სიამოვნებით! ნება მიბოძეთ, რომ წაგიკითხოთ ერთი ვოენური რეჩი, რომელიც თქვენმა სიყვარულმა დამანერინა.

ნ ი ნ ო – (შეფერებით, მორცხვით) თქვენი ნება გახლდესთ!

ს ა მ ს ო ნ. – (ახველებს) მე არ მინდა, რომ შეგადართოთ თქვენ კოკობსა ვარდსა და თავი ესე ჩემი ბულბულსა მომღერალსა! ამგვარი შედარება იქნება შტაცკური! ნება მიბოძეთ, რომ მოგახსენოთ ვოენურად! (ახველებს) „ჩემთვის თუთუნზედ უტკებესო და ჩინზედ უსასურველესო, მშვენიერო მარსავ!“ მარსი ვოენის ღმერთი გახლდათ და მარსა, უეჭველია, იმისი ცოლი იქნებოდა!..

ნ ი ნ ო – დიახ, მესმის! (სიცილს იჭერს).

ს ა მ ს ო ნ. – (ახველებს) მაშ, ხელახლა მოგახსენებთ: „ჩემთვის თუთუნზედ უტკებესო და ჩინზედ უსასურველესო, მშვენიერო მარსავ! სიყვარულმა თქვენდამი უეცრად იფეთქა გულსა შინა ამა ჩემსა, ვითარცა წამალმან თოფისამან და აღმინთო ტრფიალებისა ალი, ვითარცა არტილერიის ცეცხლი, და, აჰა, მზა ვარ, რომ მოუთ-

ძველსა და ახალს შუა

მენლად ზარბაზნივით გამოვიქუხო: „მიყვარხარ!“ (ღრიალებს. ნინო სიცილს ველარ დაიჭერს და გარბის მეორე ოთახში). ეს როგორ დროს გამაწყვეტინა რეჩი? ის-ის იყო შევდიოდი ვოენურ ვდოხნოვენიეში! არა!.. მოენონა, იამა და შერცხვა! მიტომ გაიქცა. ჯერ ცხოვრებაში რეკრუტია, საცოდავი, მაგრამ ნიჩელო! მალე ვასწავლი ნაპლეჩოს, მალე გამოიცდება, მალე, სულ მალე გავწვრთნი ჩემებურათ, ვოენურათ.

გამოსვლა 3-ში

ისინივე და ივანიკა შემოდის

ს ა მ ს ო ნ. – ვისთანა ხარ?

ი ვ ა ნ ი. – ბატონთან, შენი ჭირიმე! სუდის სეკრეტარმა ქალაღდი მოგართვათ.

ს ა მ ს ო ნ ი – რაო?

ი ვ ა ნ ი კ ა – რა მოგახსენოთ, შენი ჭირიმე! გახსნილია და თქვენ უკეთ გაიგებთ, თუ ინებებთ ნაკითხვას. (აღღევს ბარათს. ნაიკითხავს და შეწუხდება).

ს ა მ ს ო ნ. – ვოტ, ტებე ი ნა! ეტო სკვერნო: აკი მამული ჩამოურთმევიათ ჩემი სასიმამროსთვის!.. (ვსტვენს) ამას კი ვერ მოვიფიქრებდი... კარგი, რომ ადრე შევიტყე; შეიძლება კიდევ კაცმა თავს უშველოს... ან მზითევი კი არა, პირიქით სარჩენათ გამიხდებიან... აქ სიძობა მე ხელს აღარ მომცემს, უმჯობესია, წინდანინვე დავასწრო, ვითომ არა შემიტყვიარათქო, სხვა მიზეზი მოვიგონო და ვარი უთხრა – ეს უფრო ჩესტნობა იქნება! (ბიჭს აძღევს წიგნს და ხუთ მანეთს). ჰა, ეს შენთვის მიჩუქებია.

ი ვ ა ნ ი კ ა – გმადლობ, შენი ჭირიმე.

ს ა მ ს ო ნ ი – მამ, წადი აქედან, მიიმალე სადმე ერთი-ორი საათი და მერე მოიტანე ეგ წიგნი. ვაი, შენს ტყავს, თუ არ დაგიჯერებია!

ი ვ ა ნ ი კ ა – (ღრეჭით) კი, ბატონო, თქვენი ნება გახლდესთ. (მიღის).

ს ა მ ს ო ნ. – ეტო ნე ხოროშო!.. უმჯობესია, ისევ ძველ საცოლოს დავუტრიალდე: ქვრივობით არა უშავსრა... ვდოუშკობით ქალი დაინუნება? აქედან კი ნალევა, კრუგომ მარშ! (მოტრიალდება და მიღის).

ძველსა და ახალს შუა

სცენა 2-რე

ოთახი დიდყურადის სახლში

გამოსვლა 1-ლი

თავადი დიდყურაძე

(მეტად შეწუხებული, თავდახრილია სტოლზე; ორივე ხელში უჭირავს წიგნები; ნინო გვერდით უდგას და ანუგეშებს)

გ რ ი გ ო ლ. – ვაი, ჩემს სიბერეს! რა უბედურ დღეს მოესწარი! ასე უეცრათ რომ ღვთის რისხვა კაცს მოსდგომოდეს, ჯერ არსად გაგონილა!..

ნ ი ნ ო – კარგი, ბატონო, ნუ იკლავთ თავს! ნუ ინუხებთ...

გ რ ი გ ო ლ. – ჩემმა გიჟმა შვილმა ერთი არზაც კი დამამაძლა! ან რალამ გვარჩინოს? შიმშილით რომ დავიხოცოთ, დამმარხავიც არავინ გვეყოლება!..

ნ ი ნ ო – ჯერ მაგისტანა არა დაგვმართნიარა... რათ შეშინდებოთ? ისე გაცხოვრებთ მე და ჩემი ქმარი სამსონი, რომ ცივ ნიავსაც არ მოგაკარებთ.

გ რ ი გ ო ლ. – ვაი, რომ ვერა!.. იცი, რომ სამსონ შეგირთავს უმზითვოთ?

ნ ი ნ ო – უიმე! ეგ როგორ იფიქრე? სამსონი მაგისტანა კაცი არ არის, რომ მზითევს გამოუდგეს! ბევრჯერ შემოუფიცნია ჩემთვის: მხოლოდ სიყვარულით გირთავო, და... თქვენც ისე არ მარწმუნებდით?

გ რ ი გ ო ლ. – კი, შვილო, მაგრამ თურმე ორივეს გვატყუებდა! მეტად უპატიოსნო კაცი ყოფილა! არა გჯერა? მაშ, აჰა, ნაიკითხე მისი წიგნი და გაიგებ, რასაცა მწერს.

ნ ი ნ ო – (ნაიკითხავს ბარათს და ვითომც ძალიან შეწუხდება) აი, შე დალოცვილო! ხომ მომეჭრა ახლა თავი და გავიკიცხე ქვეყანაში! რომ დაგეჯერებინათ ნიკოსთვის, ეს აღარ დამემართებოდა!

გ რ ი გ ო ლ. – ვის ეგონა? ახლა მეც ვხედავ, შვილო: დავისხი თავს ლაფი, შევირცხვინე თავი, გამინყრა ჩემი წმინდა გიორგი, დამიდგა თვალები და არ დაუჯერე მე ცოდვის შვილმა...

ნ ი ნ ო – მაშ, ახლა მაინც ვკითხოთ რამე: ან ავს გვირჩევს, ან კარგს... მტერი ხომ არ არის: თქვენი შვილია და ჩემი ძმაა...

ძველსა და ახალს შუა

გ რ ი გ ო ლ. – კი, შვილო, მაგრამ რაღა პირით შევხედო! შევარცხვინე, გავკიცხე ის კაცი, მამულზედ, რომელიც თურმე მეც მეკარგებოდა, ხელი ავალებინე მტერივით და გავაგდე გარეთ...

ნ ი ნ ო – რამდენი რამე მამა და შვილში მოხდება, ეგ რაღა მოსაგონებელია? დარწმუნებული ვარ, რომ ნიკო მაგეებს არ მისდევს, არც-კი ეხსოვნება ეხლა...

გ რ ი გ. – ეგ შენ იცი, შვილო; მაგრამ ან რაღას გვიშველის?..

ნ ი ნ ო – ვნახოთ მაინც. (გაძახებს მეორე ოთახში) ნიკო, ნიკო, თუ მანდ იყო, ერთი აქ შემოდი, შენს გაზდას!..

ბამოსკლა 2-რა

ისინივე და ნიკო შემოდის

გ რ ი გ ო ლ. – მოდი, შვილო, მომიტირე! მომიტირე ამ სიბერის დროს!

ნ ი კ ო – რასა სწუხართ, მამა-ბატონო? ჯერ მაგისი ფასი რა დაგვმართნია?

გ რ ი გ ო ლ. – მეტი რაღა დამემართება, შვილო? რაღა ღონისძიება მოვაგვარო, რომ თავი ვირჩინოთ? მიწის ხელი მე არ ვიცი და ცულისა, ფული მე არა მაქვს და მამული!..

ნ ი კ ო – რა გვიჭრის! ახლა იმ კაპიტალს მივყოთ ხელი, რომელიც თქვენ ადრევე მოიმზადეთ. ის დავხარჯოთ.

გ რ ი გ ო ლ. – რა კაპიტალია, შვილო! საცინლად მიგდებ? ღთისაგან შეჩვენებული ვიყო, თუ ერთი გახვრეტილი აბაზი მქონდეს შენახული...

ნ ი კ ო – მაშ, მე რომ გამომზარდეთ, ის რა იყო? ჩემი სწავლა კაპიტალი არ არის? რათ არ იცოდით, რომ ამ დღისათვის გამოდადგებოდით და არა არზების საწერათ...

გ რ ი გ ო ლ. – რავა, შვილო? ვერ გავიგე, რაზე მეუბნები?..

ნ ი კ ო – ადრევე რომ ადგილს მაძლევდნენ, ორასთუმნიანს, და მე არ ვიღებდი, ახლა თანახმა ვარ და შევდივარ სამსახურში. ორასი თუმნით უზრუნველად გაცხოვრებთ! თქვენი გულისათვის მე არ დავერიდები პატიოსან ოფლის ღვრას! შვილის ვალია, რომ დაუტკბოს მამას მოხუცებულობა!.. (მოეხვევა) ნუ ჯავრობთ, გულს ნუ გაიტეხთ!.. მოთმინება იქონიეთ...

ძველსა და ახალს შუა

გ რ ი გ ო ლ. – (მოეხვევა შვილს) ქრისტემ გაკურთხოს, შვილო! სიყვარულიც თქვენა გცოდნიათ და კაცებიც თქვენა ყოფილხართ! პასუხისგებაში იქნება ის მამა, რომელსაც შვილი ეყოლოს და მისი სწავლა და განათლება არ ეძიოს!.. შერცხვენილი იყოს, ვინც ჩვენ ტუდენტებზედ ძვირს გვეუბნებოდეს!.. შვილო, ჩემი თავისათვის აღარასა ვწუხვარ, მაგრამ ამ შენს საცოდავ დას რაღა ვუყუთ, ხომ დაგვირჩეს გაუთხოვარი! ნეტაი, შენი სიტყვა დამეჯერებინა და ალექსანდრესთვის მაინც მიმეცა.

ნ ი კ ო – ეგ ეხლაც შეიძლება მოხერხდეს...

გ რ ი გ ო ლ. – რაღა დროსია? ის კაცები, მამაც და შვილიც, გავთათხე, გავათრიე და ჩემი სახლიდგან დავითხოვე და ახლა, გაჟები ხომ არ არიან, უმზითოდ ქალი მთხოვონ.

ნ ი კ ო – ალექსანდრეს სიყვარული არა ჰგავს სამსონისას! ალექსანდრეს მე კარგათ ვიცნობ, რა კაცი არის: ნინოს სიყვარული ბევრს მოათმენინებს... გნებავს, კიდევაც დაგიმტკიცებთ ამას. (გაჰძახის მეორე ოთახში) ან დრო არის, გამოსვიდეთ!.. გამობძანდით...

გამოსვლა 3-მე

ისინივე და ალექსანდრე და...

ნ ი კ ო – ალექსანდრე! მოდი, მოჰკიდე ხელი ნინოს და მიდით, ნება გამოსთხოვეთ მამას.

გ რ ი გ ო ლ. – იიმე! მართლა ამბობთ, თუ მეხუმრებით! ამაზე უფრო სასიამოვნო რაღა იქნება ჩემთვის? ჩემი უბედურება ან უბედურებად აღარ მიმაჩნია! ქრისტემ გაკურთხოსთ! ადრევე ჰყოფილხართ ერთმანერთის წერა, მე რაღა უნდა მეთქმოდეს, ან აქამდი რათ ვამბობდი უარს? გვირგვინს თურმე ზეცა ნიშნავს და ხორციელი როგორღა შეცვლის! დაილოცოს, ღმერთო, შენი სამართალი!..

გამოსვლა 4-სე

ისინივე და სამსონ შემოიჭრება გახარებული

ს ა მ ს ო ნ. – მომილოცავს, კნიაზო! მომილოცავს!

გ რ ი გ ო ლ. – (ზეზე ნამოხტება) რას მილოცავთ! ქორწილს?

ს ა მ ს ო ნ ი – იმას, რომ საქმე თქვენ მოგიგიათ! სულის გადანყვე-
ტით მამული თქვენ დაგრჩენიათ!. მომილოცავს!

გ რ ი გ ო ლ. – (სიხარულით) ნუ ხუმრობთ! მაშ, ეს სეკრეტრის
წიგნი რაღა არის?

ს ა მ ს ო ნ. – ეგ არაფერი! გიხუმრეთ, რადგან დღეს პირველი
აპრილია.

გ რ ი გ ო ლ. – იმე! უმადური ამყოფოს ღმერთმა და უგვერ-
დული მაგისტანა ხუმრობისათვის, მე კი გული გადამიტრიალდა
და!.. (სიხარულით) ეჰ, რა გაენყობა, მადლობა ჩემს იესო ქრისტეს!
მე ეს ყოველივე სასწაულად მიმაჩნია! ვენაცვალე მის ძლიერებას, მე
ამის ღირსიც არა ვარ!.. ახლა, შვილო, ყოველივე შენ იცოდე, შენი
დის მზითევიც შენზედ მომინდვია, შენ იცოდე და ალექსანდრემ... მე
ალარაში გავერევი.

ს ა მ ს ო ნ. – როგორ თუ მზითევი? რაზედ ბრძანებთ მაგას?

გ რ ი გ ო ლ. – რაღაც თქვენი წიგნი მებოძა, რომლითაც უარს
მითვლიდით ნინოზე, აგე იმ კაცს მივეცი ჩემი ქალი. ისემც ღმერთმა
ბედნიერება თქვენ მოგცეთ, საბედნიეროთ ახლა მე ის მიმაჩნდეს და
ესენიც გახარებულნი იყვნენ... (თავისთვის) აცა! აცა! ვერ მოგიწან-
წკლე გული, შე პლუტო?

ს ა მ ს ო ნ. – (შენუხებით) რასა ბძანებთ? როგორ ვერ მიხვდით,
რომ ვიხუმრე, რადგანაც პირველი აპრილი არის დღეს და ასე მალე
როგორ მოვიფიქრებდი... მასთანაც ნინოს ასე უყვარვარ... რა ვიცი...
როგორ დავიჯერო?

გ რ ი გ ო ლ. – (პუბლიკას) ოჰ, ოჰ, ოჰ, ოჰ! რა პლუტი ყოფილა,
შენი ჭირიმეთ! კიდევ უნდა, რომ თვალსა და ხელშუა მომატყუოს!..
(სამსონს) რაღა გაენყობა! ყოველივე ღვთის ნება ყოფილა, ვენაცვალე
მის ძლიერებას! უმისოთ ხის ფოთოლიც არ ჩამოვარდება, არა თუ
ქალი გათხოვდეს.

ნ ი კ ო – ხუმრობა კი არ გეგონოსთ, ბატონო კაპიტანო! (დაცინებით)
პირველი აპრილი რომ არის? გთხოვთ ქორწილში გვეწვიოთ, –
უთქვენოთ კი უკეთესი იქნება (თავს უკრავს).

ს ა მ ს ო ნ. – მე არა მგონია, რომ ნინოს გული შეცვლილიყოს!

ნ ი ნ ო – დიახაც, არა! დარწმუნდით, რომ ეს გული არაოდეს
არა ყოფილა თქვენი ერთგული და ამის მოლალატე (ხელს ადებს
ალექსანდრეს, დაცინებით) უმორჩილესად გთხოვთ, ნუ გამცვლით
თუთუნში, ნურც ჯილდოებში! (თავს უკრავს. ყველანი თავს უკვრენ და
მიდიან მეორე ოთახში).

გამოსვლა 5-თე

მარტო სამსონი

ს ა მ ს ო ნ. – (დიდხანს დაფიქრებული და შენუხებული მიჰჩერებია პუბლიკას). ვოტ სკვერნოე პოლოჟენიე! აბა, ეს არის ახირებული მდგომარეობა! აჰა! ზაბრაკოვალი, კაკ კავალერიისკუიუ ლოშად! ურგები ცხენივით დამინუნეს!.. ეს სულ ის თერგდალეულის ბრალია!.. ეტო პოდლო!.. რა ამბავი მომაყენეს!.. (დაფიქრდება). ეჰ, გულს რათ ვიტეხ? ჩტოჟ ტაკოე? ქალს ვინ დამიკავებს, ცოლს როგორ ვერ შევირთავ? ნინო თუ არ იყოს, კატო იყოს! კატო ნუ იქნება, სალომე ხომ იქნება? ქალი ყველა ქალია, სულერთია... მე დღეს ჩვენში ქალი ძვირათ მეგულება, რომ ცოლობაზედ უარი მითხრას. პირიქითაც, შემეხვეწებიან მათი დედ-მამები... მაგრამ დღეს კი ამომაძუებიეს, დამაბრუნეს შტურმიდამ. ატბოი დამაკვრევინეს, რალა გზა მაქვს, რომ არ წავიდე? ნალევა, კრულომ მარშ! (დატრიალდება, მუზიკას დაუკრავს პირით და მარშით მიდის. ფარდა დაეშვება).

დასასრული

თ. აკ. ნერეთელი [1867-1868]

ჩვენი ნაცაბიქები,
ანუ თბი ვიბის თაფი

ვოდევილი ორ მოქმედებად

მოქმედი პირები:

მუზაძე – პოეტი-რედაქტორი

გოგიელა – მისი მესტამბე, მისივე მზარეული

თათია – ბებერი მკითხავი

და

ხუთი ნაცარქექია

მოქმედება 1-ლი

სცენა 1-ლი

ქართულათ ტახტებით და ზედ ქეჩა-მუთაქაებით მორთული პატარა ოთახი; ერთ კედელზედ თარი, ჩონგური, ჭიანური, სალამური და სხვა საკრავებია ჩამოკიდებული, მეორეზედ კი – უცხო ქვეყნის პოეტი და ქალების ნახატებია; ერთს სტოლზედ ჰყრია ყანნი, თასი, აზარფეშა და სხვადასხვა მრავალგვარი კათხები, მეორეზედ – წიგნები, ქაღალდები, სანერკალამი და ჯაყვა-დანა, პოლზედ ქაღალდების ნაკვეციები ჰყრია.

ბამოსვლა 1-ლი

მ უ ზ ა ძ ე – (ტახტზედ სძინავს და ძილში ჰბოდავს) პოეზია... ერთი გირვანქა ხორცი... ცხრა კაპეიკი... ზეგარდმო-შთაგონება. ბიჭო! ბიჭო! არ გესმის შენ, გოგიელა?.. ჯერ ქოთანში წყალი ჩაასხი, ლობიო არ ამოიხრაკოს და მერე სტანბასაც მიხედე. (გადაბრუნდება მეორე გვერდზედ) აქში!.. მუზებო! რას ჩამციებიხართ! აღარც ძილში გინდათ, მომასვენოთ? რა მემლერება? შიმშილით კუჭი მიხმება. ლობიოთი გაბერილს, კარგს მუზიკასაც კი დამაკვრევინებთ, თქვენმა სიცოცხლემ... (გადმობრუნდება) მაინცდამაინც აღარ იშლით? მაშ კარგი, მოდით, შვილებო! მოდით, ჩემო დებო! მოდით, საყვარლებო! მოდით და ვიმლეროთ! მე ვინა ვარ? ჭია, მატლი, თქვენი ყურმოჭრილი მონა. თქვენ კი ზეციერი სტუმრები... მაშ ვიმლეროთ!.. (იმღერის):

„მაღალია იალბუზი,
სადაც ბუდობს ჩემი მუზი,
და სიდგანაც ჩემთან ხოლმე
მოფრინდება, ვითა ბუზი.

ჩემი გრძნობა და გონება
მაშინ იმას ემონება,

———— ჩვენი ნაცარქექიები, ანუ ორი ვირის თავი ————

და უნებურად გამსჭვალავს
ზეგარდმო-შთაგონება.

მაშინ ტურფას ხელს შევასებ,
თვალთ დავხუჭავ, პირს დავაღებ,
და რასაც ის ჩამჩულჩულებს,
მეცა იმას შემოვსძახებ!

როცა მძინავს, პოეტი ვარ,
გამოვიღვიძებ, ცეტი ვარ;
ერთ კაცათ არ ჩავვარდები,
ნახევარ კაცათ მეტი ვარ.“

გაათავეთ? ჰე, მაშ ან მშვიდობით... ნადით, ახლა სხვა პოეტებთან მიდით! ისინიც ასე ამღერეთ. გულს ნუ დასწყვეტთ! მშვიდობით!.. მშვიდობით! (გადაბრუნდება და ამოუშვებს ხვრინვას).

გამოსვლა 2-რი

ისპე და გომბილა შემოდის; ხელში უჭირავს რაღაც საღვეთქში გამოხვეული; მიიხედ-მოიხედავს

გოგოელა – (მიჩერებია გაკვირვებით) ქვე რამ დააძინა ასთე მალე ეს ოჯახქორი?! ახლა, ეს-ეს იყო, ძილისპირებს გალობდა... აი, ჯვარი აქაურობას! დალახვროს ღმერთმა ეშმაკი და კუდიანი! თუ ძილში იმღეროდა, ამას სწორებ ფარცაგი სული არ შევდომია რაღაცა. აი, ჯვარი აქაურობას!.. ეშმაკს თვალს არ უჩანს... დალახვროს, დასწყევლოს, შეაჩვენოს სამასსამოცდახუთმა წმინდა გიორგიმ, რაც ქვეყანაზედ კუდიანი იყოს, ჭინკები და ქაჯები. ეს მაინც წაწყმენდულია, ეს უბედური დღის შვილი, ში კაკალ შუაგულ ჯოჯოხეთში შეარგვევინებენ თავს, ისთე ჭამს ოთხშაბათ-პარასკევს, თუ იმონა, ხორცს, როგორც ხარი კაი თივა-ბზეს! რავა ვენა ახლა მე? ამას ქვე ძინავს, ურიის ტიკჭორასავით გორამს აგერ, და ქალბატონი კი შინ არ არი: დაგლიჯინობს იქით-აქეთ! ბორკილი რომ შოუყარო ფეხებში, მაინც ვერ გააჩერებ სახში... მანდილოსანი ყველა პილნია, ყველა ღმერთმა დასწყევლოს, მაგრამ ამის ცოლისთანა აშარი კი არსად

———— ჩვენი ნაცარქექიები, ანუ ორი ვირის თავი ————

გაგონილა! საარაკოა სწორეთ, საარაკო! რა პასუხი ვუთხრა მაინც ამის მომიტანს? ვნახო ერთი, გავშალო, რა უნდა იყოს, (სტოლზედ დგამს და შლის) უიმე, საყვარელო, ლობიო ყოფილა მისთანა, რომ ამის შექმა მაღლია, ერთ ცხენათ ღირს! ვაი, საყვარელო, დედა, დედა, რა კაი სული უდის, ვუსუნებ ერთს მაინც, თვარამ მერე კი ზედაც აღარ მასუნებიებენ, ისე ჩათანთქლენ ეს ოხრები, არ შეარგოსთ ჩემმა გამჩენმა! (სუნავს) ვაი, საყვარელო! არ კი ნერწყვები წამომადინა პირიდგან! ვნახავ გემოს მაინც, ერთ-ორ მარცვალს ევიღებ, არავინ მიყურებს და რა მიზეზი აქვს?.. (მიიხედ-მოიხედავს და შეჭამს ცოტას) ახლა სუნელი არა ვარ მე? სუნელი კი არა, სუნელზედ მეტი ვარ: დურაქი ვარ, თვარამ მეტი რომ ევიღო, ერთი-ორი კვანჩხიც რომ შევჭამო, ვინ შემატყობს? მუცელში მე ველარავინ ჩამხედავს და ეს ლობიო კი მარცვლა-მარცვლა არავის ექნება დათვლილი. (დაუნყებს ჭამას, ტურებს მოინმენდს და ისევ შეკრავს სალფეთს) კაი ვქენი... ქვე ჩვეიგემრიელე პირი ლამაზათ. ასთე ჯობია... ახლა ქვე გავალვიძებ ემ გოდორსაც, (მივა და აღვიძებს) ალა! ალა! ადე ზეზე, ამას შემოხედე!

მ უ ზ ა ძ ე - (თვალზედახუჭული) ვიცი, ვიცი! ვხედავ, ვხედავ!

გ ო გ ი ე ლ ა - (თავისთვის) იმე, ქვე რავა ხედამს ეს ოჯახ-ქორი? ნავხდი კაკალი კაცი, თუ ეს ახლა მართალს ამბობს, სწორედ დევიფსე და დამინახა, ლობიოს რომ ვიპარავდი, (მუზაძეს) ალა, რას მტყყვი? რა უთხრა იმ კაცს?

მ უ ზ ა ძ ე - ვიცი, ვიცი! წადი და მერე მომიტანე!

გ ო გ ი ე ლ ა - გაცივდება, ბატონო!

მ უ ზ. - გაცივდეს, საჩქარო არ არის! ხომ მარცვლა-მარცვლათ არ არის აწყობილი?

გ ო გ. - კი, შენ ნუ მოუკვდები ჩემს თავს, კირკაჟი ლობიო გახლავსთ.

მ უ ზ. - (წამოჯდება უცბად) გადირიე, ბიჭო?

გ ო გ. - მე კი არ გადვირიე, თქვენ ბოდავთ, ალა!

მ უ ზ ა ძ ე - (დანვება ისევ) გასწი, გენაცალე! წუხანდელი უმძილარი ვარ, ჯერ ერთი კარგათ გამოვიძინო და მერე მომიტანე ეგ კორექტურა, მერე გავასწორებ!

გ ო გ. - (თავისთვის) თურმე კოლეკტურა გონებია ამ საწყალს! (მუზაძეს) არა, ბატონო, კოლეკტურა არ გახლამსთ, ძღვენია, ძღვენი!

მ უ ზ. - (უცბათ წამოვარდება) ძღვენი? რა ძღვენი? ვინ გამოგზავნა? აბა, სად არის?

———— ჩვენი ნაცარქექიები, ანუ ორი ვირის თავი ————

გოგოელა – (თავისთვის) რავა უცფათ წამოვარდა ზეზე დამ-
შეული მგელივით ეს საცოდავი? (მუზაძეს) აგერ გახლამსთ, ბატონო!
კირკაჟი ლობიო არის, ჩვენ მეზობელ ქალს გამოუგზავნია თქვენთვის.

მუზაძე – ქრისტემ აკურთხოს! მხოლოდ მაგან იცის პოეტის
ფასი. ნადი, მაღლი უთხარი: ამისთვის შენ შთამომავლობა დაგა-
ფასებსთქო (გოგოელა მიდის).

გამოსვლა 3-მე

მარტო მუზაძე

მუზაძე – ღმერთმა უშველოს ამის გამომგზავნს, კარგს დროს
მომივიდა დღეს არაფერი მიჭამია, (სჭამს) ვიჰ, ვიჰ, ვიჰ! საუცხოვო
ლობიო არის! რათ მინდა კოვზი? ამ ღვთისაგან კურთხეულს, რომ-
ელი იარაღი სჯობია? (ხელს უჩვენებს) დანაც არის, ჩანგალიც და
კოვზიც... არა, მე სხვებს არ მივბაძავ და მაიმუნივით წამხედურო-
ბით არ ვიხმარ კობზს, სანამ ეს ჩემი დალოცვილი თითები ამ ჩემს
მარჯვენაზედ მაბიან; მაშინ პატრიოტიც აღარ ვიქნები და მეძულება
ჩემი სამშობლო. და, როცა ხელი აღარ მექნება, მაშინ კი დანა-ჩან-
გალი უნდა ვიხმარო, მეტი გზა არ იქნება! (სჭამს გამწარებით) ეჰ, ახლა
კი კარგათ გამოვსძეხი, (გაათავებს ჭამას და ჩქარის ბიჯებით დადის)
ეს რა მემართება? მეტათ გავხურდი, მგონია ზეგარდმო-შთაგონება
მიპირებს წვევას! ეტყობა, რომ მიხაკ-დარიჩინიანი შეჭამანდი ჰყვა-
რებით მუზებს. (აღტაცებით მივა, დაჯდება სტოლზედ, მოავლებს ხელს
კალამს, ერთს ფურცელს ქალაღდს წინ დაიდებს და ეპირება წერას).

გამოსვლა მე-4

ისვე და თათია ბებერი შემოიპარება წყნარათ და კარებთან გაჩერდება

მუზაძე – (ვერ შენიშნავს, სწერს და კითხულობს) „ვინა ხარ შენა,
მშვენიერო უცხო სტუმარო!“

თათია – მე გახლავარ, გენაცვალოს თათია!

მუზაძე – (არ ესმის) „პირად მთვარეო, საროსტანისავ ტკბილ-
მომლიმარო!“

ჩვენი ნაცარქექიები, ანუ ორი ვირის თავი

თ ა თ ი ა – უიმე, რალა დროს ჩემი სილამაზეა, ბებრისა!

მ უ ზ ა ძ ე – „მინდა, გეტრფოდე, შენ გმონებდე და შენ გიმღერო!“

თ ა თ ი ა – უიმე, საცინლათ მიგდებს მგონია!

მ უ ზ ა ძ ე – „შენის ეშხით ვსთვრე და ტკბილგრძნობით გული ვიძგერო“.

თ ა თ ი ა – უიმე, გენაცვალეთ! ეს აღარც კი ხუმრობს. სწორეთ დამთვრალა და მშვენიერათ ვეჩვენები. (ხვნეშით) და ან რა გასაკვირალია: ერთ დროს მეც ვიყავი მშვენიერი.

მ უ ზ ა ძ ე – „რადგან შენა ხარ ჩემი ხვედრი და ბედისწერა, მოდი, მაკოცე და დამიცხრე გლახ-გულისძგერა...“

თ ა თ ი ა – უიმე, გენაცვალე! თუკი შენ გიამება, მე როგორ ვეცყვი უარს შენისთანა ლამაზ ბიჭს.

მ უ ზ ა ძ ე – „ორნივ მარტო ვართ, ამ ლამეში ვერავინ გვჭვრეტს, ვერა“.

თ ა თ ი ა – მართლა მარტო ვართ! მართლა ვერავინ გვჭვრეტს, მაგრამ მაინც სჯობია, რომ ეს კარები გადმოვკეტო, არავინ გამოგვესწროს. (გადმოირაზავს კარებს) სიფრთხილეს თავი არა სტკივაო, მართალი ნათქვამია. თურმე ამიტომ მიხბო, ამას კი ვენაცვალე!

მ უ ზ ა ძ ე – „მოდი, ლამაზო, ხელი მომხვიე, რამ შეგაჩერა?“

თ ა თ ი ა – ახლა კი მოვალ, გენაცვალოს ჩემი თავი! (მივარდა, მოხვია).

მ უ ზ ა ძ ე – (შეშინებული ნამოვარდება ზეზედ) ვინა ხარ შენა?!

თ ა თ ი ა – მე ვარ შენი მშვენიერი, შენი საყვარელი, გენაცვალე!

მ უ ზ ა ძ ე – (ხელს ჰკრავს) რა გიგავს შენ ჩემ საყვარელს? რა გიგავს მშვენიერს, შენ ბებერო? შენა ხარ ეშმაკი ჯოჯოხეთით გამოგზავნილი ჩემდა შესაცდენათ! შენ მომიშალე ზეგარდმო შთაგონება და მომიწამლე ტკბილი წამები. შენ გამიღვენე ნეტარი ოცნებები?! ვინა ხარ მაინც, მითხარი?

თ ა თ ი ა – (კუთხეში მიკუნჭული შიშით) მე ვარ, შვილო, თათია!

მ უ ზ ა ძ ე – მერე რა გინდა? რისთვის მოსულხარ?

თ ა თ ი ა – დაგებარებიე და მოვედი, შვილო!

მ უ ზ ა ძ ე – ჰო, ახლა კი ვიცი, ვინცა ხარ: მარჩიელი! მართალია, მე დაგებარე საკითხავათ, მაგრამ ცუდ დროს შემომესწარი: წელან მე ამქვეყნიერი აღარ ვიყავი, ზეცას დავფრინავდი... ჩემს საყვარელს უმღეროდი და შენ რათ მეხვეოდი?

თ ა თ ი ა – (თავისთვის) უიმე, გენაცვალეთ! მე კინელამ სულიც წავინწყმიდე ამ სიბერის დროს და ეს თურმე თავის საყვარელზედ

———— ჩვენი ნაცარქექიები, ანუ ორი ვირის თავი ————

ამბობდა! (მუზაძეს) ისე უნდა მკითხაობის წინეთ, შვილო, უფრო ნამდვილად შევიტყობ შენი გულის სიყვარულს.

მ უ ზ ა ძ ე – ჰო, მე ეგეები რა ვიცოდი, თორემ არ შემეშინდებოდა. მაშ კარგი, მიმკითხავე. რაზედ მკითხაობ, ლობიოზედ თუ ქალაღზედ?

თ ა თ ი ა – სულერთია, შვილო, მაგრამ ლობიო უფრო მართალს იტყვის. (ჰყრის ლობიოს. თავისთვის) რადგანაც ახლა ამას გადამარჩინა ღმერთმა, ან მე მიყურეთ მკითხაობა! (მუზაძეს) რაცა გკითხო, ტყვილი არ მითხრა, თორემ ძალა წაერთმევა მკითხაობას.

მ უ ზ ა ძ ე – კარგი, კარგი! აბა, რას ანობენ ლობიოს მარცვლები?

თ ა თ ი ა – არაფერს სანუგეშოს, შვილო! შენ გიყვარს ერთი ქალი გაგიჟებით, მაგრამ ის კი გატყუებს და გლალატობს, მაგრამ არაფერია, ისევე შენთან მოვა...

მ უ ზ ა ძ ე – აი, დასწყევლოს ღმერთმა, რა იცოდა? რაც მითხრა, სულ მართალია.

თ ა თ ი ა – შენა გყავს ბევრი მტრები, რომელნიც საქმეში ხელს გიშლიან. უნდათ, რომ გაზარალონ.

მ უ ზ ა ძ ე – მართალს ანობ, დედაშვილობამ, მყვანან მტრები, იმათ უნდათ, რომ ჩემი ჟურნალი დაეცეს.

თ ა თ ი ა – ხომ გენიშნა? ტყვილს არაოდეს არ ვიტყვი, დედაშვილობამ; სულს როგორ წავინყმენდ! შენი მტრები რალაცას გინუნებენ...

მ უ ზ ა ძ ე – მართალია, მინუნებენ, მაგრამ სულ შურითა და მტრობით; აი, ახლაც მამივიდა რუსეთიდგან წიგნი: „შენს ჟურნალს მიმართულება აკლიაო!“ რას ეძახიან მიმართულებას, ვერ გამიგია. აქამდის ხმელეთით ვგზავნიდი რუსეთში ჟურნალებს და ახლა კი სხვა გზით მივმართე, ზღვით გავგზავნი და არ გამოიცვლება მიმართულება, აბა, რა იქნება?

თ ა თ ი ა – კი, შვილო, გამოიცვლებაო, ლობიოს მარცვლებიც ამბობენ.

მ უ ზ ა ძ ე – მაშ, მაშინ ხელის მომწერლებიც მომემატებიან? აბა, ერთი ესეც მიკითხე, ბევრი მეყოლებიან ხელის მომწერლები წრეულს თუ არა?

თ ა თ ი ა – ერთი ლოცვა არის, თუ ის შეულოცე, ბევრი გეყოლება, უიმისობა არ იქნება.

მ უ ზ ა ძ ე – ვინ იცის ეგ ლოცვა?

თ ა თ ი ა – მე ვიცი!

———— ჩვენი ნაცარქექიები, ანუ ორი ვირის თავი ————

მ უ ზ ა ძ ე – მაშ, მასწავლე.

თ ა თ ი ა – რას მომცემ, შვილო?

მ უ ზ ა ძ ე – რა უნდა მოგცე? განა მაგაშიაც ქირას ითხოვ? ქვეყნის სასარგებლო საქმეში!..

თ ა თ ი ა – რა ვქნათ, შვილო, ჩვენი ხელობა ეგ არის, მაგითი ვრჩებით.

მ უ ზ ა ძ ე – კარგი, რალა გაეწყობა, ერთ ჩინებულ ლექსს დაგიწერავ, ქვეყანაში გამოგაჩენ. შენი სახელი საშვილიშვილოთ გადავა.

თ ა თ ი ა – არ მიინდა, გენაცვალე, შვილო, მაგისთანა გამოჩენა. მე ერთი აბაზიცი კი მირჩვენია, შვილო!

მ უ ზ ა ძ ე – ოჰ, უგნურებავ! მაგრე აფასებ შენ პოეზიას? მაგრამ რა გაეწყობა, მარტო შენ ხომ არა ხარ? ჩვენში ბევრი აფასებს მაგვარად ჩვენი პოეტების მღერას, (ამოხვნეშით) რა გაეწყობა! ჯანი გაგვარდეს. აჰა, ნაილე ეს ერთი აბაზი და კიდევ მასწავლე, რა უნდა ვქნა!

თ ა თ ი ა – ნადი, შვილო, ორი ვირის თავი იშოვნე გამხმარი, ერთმანეთზე მიაკარი, მერე მე მომიტანე. მე შეულოცავ, შენ ის ჩემი შელოცვილი ნაილე და კლდის ძირში სადმე ჩაფალი და გულის ნადილიც აგისრულდება, ახლა კი მშვიდობით (მიდის).

გამოსვლა მე-5

მარტო მუზაძე

მ უ ზ ა ძ ე – დიდება შენს სახელს, ღმერთო! ცხადათ ვერ ვამხელ, თორემ გულში კი მჯერა მკითხაობა!.. რაც ახლა ამან გამოიცნო, მოდი და ნუ დაიჯერებ შენ... რომ მენიშნა?! ცხადია!.. ვნახოთ, რას იზამს გადალოცვა, ეგება მართლა ვირის თავებმა მიშველონ... ვნახოთ... იმედი კი მაქვს! მჯერა!.. სად ვიშოვნო ორი თავი? (ფიქრდება) იჰ, ვირების მეტი რალა არის ჩვენში? ერთს ორ თავს როგორ ვერ ვიშოვნნი? იმასაც კიდევ გამხმარს? დღეს მე სიზრმეებიც მისთანა ვნახე, რომ უთუოდ კარგათ წავა ჩემი საქმე!.. ნავიდე, ერთი, მალე მიანიც მოვნახო ვირის თავები! (მიდის).

ფარდა დაეშვება

მოქმედება 2-რა

სცენა 1-ლი

უბრალოთ მორთული პატარა ოთახი, მარჯვნივ და მარცხნივ პატარა სტოლები დგანან. ერთზედ სამოვარი დგას მისის იარაღით და მეორეზედ ნიგნები ჰყრია. ერთს სტოლზე პირველი ნაცარქექია ზის დაფიქრებული და მეორეზედ – მეორე. მესამე და მეოთხე ნაცარქექიები თავხელეშამოჭერილი, ღრმა ფიქრებისაგან გატაცებულები დადიან ჩქარის ბიჯებით და ბოლოს ერთმანეთს უეცრათ შუბლებით შეეხლებიან.

გამოსვლა 1-ლი

3. ნ. – რა შვები, კაცო? ხომ არ გადარეულხარ? შენ არაფერს აკეთებ და სხვებსაც უშლი?

4. ნ. – გიშლი თორემ, შენმა სიცოცხლემ, ქვეყნის საქმეს არიგებ! რას აკეთებ, რომ გიშლი? მე კი არა, შენ შემიშალე ფიქრები.

3. ნ. – მოდი და ახლა ნუ გენყინება! (თავისთვის) რატომ ღმერთი არ განყრება, რომ ესეც საქმეს ჩემობდეს? (მეოთხეს) რაი უნივერსიტეტიდგან გამოვსულვარ, სულ ერთი ფიქრისაგან ვარ გატაცებული; ეს ფიქრები თანდათან გროვდებიან და მნიფდებიან ამ ჩემს თავში და, ადრე იქნება თუ გვიან, სახუმრო ნამყოფს არ მოიტანებენ; დარწმუნებული ვარ, ეს აზრი, რომელიც დღეს მე თავში მიბრწყინავს, მეც მასახელებს და ჩემს სამშობლოსაც გააბედნიერებს: „მე მინდა, შევიტანო პროექტი, რომლითაც დავამტკიცებ კასპიისა და შავი ზღვის შეერთების სარგებლობას, ამასთანაც ავხსნი საშუალობას, თუ რაგვარათ უნდა გაიჭრას თხრილი ამ ორი ზღვის შემაერთებლის. ესენი ყოლიფერი მოაზრებული მაქვს და ახლა მხოლოდ ამაზედ შევჩერდი: რომელი უფრო ადვილი იქნება, რომლიდგან დავიწყო, შავი ზღვა შევეურთო კასპის ზღვას, თუ კასპიის ზღვა შავს ზღვას? ამას კარგი მოფიქრება უნდა. აჩქარებით საქმე არ იქნება! (დაფიქრდება და დადის).

4. ნ. – (თავისთვის) ხა, ხა, ხა, ხა, ხა! მოდი ახლა და ნუ გაგეცინება! რომ გამოუდგა გიოგრაფიას და მათემატიკის სწავლას, რათ არ იცოდა, რომ ასე დაემართებოდა, სულ გამოტვინდებოდა? არა, შენ, ჩემის აზრით, არაფერი საგანი არ სჯობია პოლიტიკურ იკო-

———— ჩვენი ნაცარქექიები, ანუ ორი ვირის თავი ————

ნომიას! მხოლოდ პოლიტიკო-იკონოვებს ესმისთ რამე ამქვეყნათ, თორემ სხვები სულ სულელები არიან; აი, ახლა მე ამ პოლიტიკური იკონომის წყალობით ასეთმა აზრებმა გამიაღეს თავში, რომ ჩემი სამშობლო უმონყალოთ უნდა გავამდიდრო. აი, ეს საშუალობა: ყოველმა გლებმა საქართველოში აიყვანოს თითო დამსმელი ღორი და აშენოს; პირველ წელიწადს ღორი იბედებს ორჯერ, თითო მოგებაზედ საშუალო რიცხვით მოიგებს ხუთს გოჭს, მამასადაამე, ორ გზობისათ, ესე იგი, ერთ წელიწადს ათს, აქიდგან სჩანს, რომ ღორი იგებს წელიწადში ათ გოჭს; მეორეს წელიწადს ის გოჭებიც დასმენ ათა-ათს, ეს შეიქნება ასი გოჭი, მერე ის ასი გოჭიც თითოთო ათ-ათას იზამს – შეიქნება ათასი, ამგვარათ ჩაყვეს, ნუ დაკლავს გოჭებს, აშენოს და ექვსის წლის განმავლობაში ეყოლება ერთი მილიონი ღორი; მაშინ ადგეს და ის გოჭები გაყიდოს; თითო მანეთის მეტიც რომ არ მისცენ ღორში, მაინც თითო მილიონს შეიძენენ: ამგვარათ, ექვსის წლის განმავლობაშიდ ჩემს სამშობლოში ყოველი კაცი მილიონერი შეიქნება. ეს საქმე გათავებული მაქვს და მხოლოდ იმაზედ ვარ გაჩერებული: სად უფრო გაიყიდებიან ეს ღორები – სტანბოლში თუ იერუსალიმს? (შემოიჭერს თავზედ ხელს და დაფიქრებული დადის).

1. ნ. – (დაფიქრებული დაჩერებია პურის ლუკმას, რომელიც ხელში უჭირავს) „ამაო ამათა და ყოველივე ამათა“. თვინიერ ფილოსოფიისა ყოველივე ფუჭე არს სოფელსა ამა შინა! „მე ვიცი ის, რომ არაფერი ვიცი“, სთქვა ძველ დროს ფილოსოფოსმა, გამლელს მრავალთა საუკუნეთა და ახლა ძალმიძს მე თქმად: „ის ვიცი, რომ ცოტა ვიცი!“ მსგავსად ამისა ჩაშთებებიან მრავალნი საუკუნენი უფსკრულსა შინა საუკუნისასა, გამოჩნება მესამე ფილოსოფოსი და იტყვის: „ის ვიცი, რომ ბევრი ვიცი!“ მაგრამ მაშინ მე ვიქნები ჭია ანუ მცენარე რომელიმე, რადგანაც ხრწნილებანი ბარე ესე ჩემი კანონისაებრ ბუნებისა, გარდაიქვნების სხვა რამე ნივთათ, მაგრამ ჯერ კი მე, თუმცა დამტკიცებით არ შემიძლიან ვსთქვა, რომ ვარ: მე, მაგრამ ვგრძნობ, რომ ვარ მე და ამჟამად ვასრულებ დიდ საიდუმლოს! აი, ეს პურის ნატეხი! წარმოიდგინეთ, რომ ეს მცირე ნატეხი ორი საათის განმავლობაშიდ დაიწყებს სჯას და ფიქრობას, რადგანაც ამის ნაწილები გადავლენ სისხლში და ტვინებს ასარგებლებენ.

2. ნ. – ხა, ხა, ხა, ხა, ხა! აი, როგორ და რაზედ ჰკარგავენ დროს ფილოსოფოსები! არა, ამქვეყნად ყოველი ფერი სისულელეა, გარდა ისტორიისა! რომ ისტორია არა გვექნოდა, ჩვენ არ გვეცოდინებოდა

———— ჩვენი ნაცარქეჩიები, ანუ ორი ვირის თავი ————

ჩვენი წინაპრების ანბავი. კარგი ვქენი, რომ მე ისტორიკოსი გავხდით და სასარგებლოთ ჩემის სამშობლოსა ვსწერ ისტორიას, რომლითაც ვამტკიცებ სხვადასხვა ახალ გამოჩენილ წყაროებით, ჩვენი ხალხის ყოველს ხალხზედ უძველესობას; ჩვენი ხალხი არ არის ადამის ნაშ-იერი, ისა სცხოვრებდა ადამს წინეთ და არის ნაშიერი ჯანი ბეჟანისა.

გამოსვლა 2-რა

ისინივე და მისწუთი ნაცარქეჩი (მამოვარდება სიხარულით დაფეთებული, ხელში უჭირავს ერთმანეთზედ მიწებებული ორი ვირის თავი)

5. ნ. – ფოხტი! ფოხტი! ანუ ლუოისი! ლუისი! ვისა გაქვს, მათხოვეთ!

ყ ვ ე ლ ა – (ერთად მისცვივდებიან) რა არის? რა არის?

5. ნ. – როგორ თუ რა არის? ურა, ბუნებითს საგნებს! აი, დღეს რა ამოვიღე მიწიდან: ეს გამხმარი თავები – ერთ თავათ შექმნილი! ამგვარ პირუტყვს დღეს ჩვენ ველარსად ვხედავთ! ეს თავი ეკუთნის იმ ძველი დროის პირუტყვს, რომელიც წაღვნამდი ყოფილა, და ახლა კი გადაშენებულა! მე სულ ვფიქრობდი, რომ ჩემი შრომა ამ ნამყოფს მოიტანდა და ცვლილებას მოახტენდა მეცნიერებაში! ეს არის ისეთი ფენომენი, რომ ბუნებით საგნებს სულ უკულმა მოატრიალებს და დარღვევს ძველს ტეორიას. (ყველანი გაკვირვებით სინჯავენ), მათხოვეთ, მათხოვეთ, თუ ვისმეს გაქვსთ, ან ფოხტი ან ლუისი და ან დარვინი. ეგება იქიდგან გავიგო რამე! (დაიწყებს წიგნის კითხვას).

3. ნ. – არა, მე გარწმუნებთ თქვენ, რომ ეგ ფენომენი ამქვეყნიური არ უნდა იყოს! ეგ იქნება ზეციდგან ჩამოვარდნილი აერეროლიტის მსგავსად და ამ საგანზედ უმჯობესია, მე ვიფიქრო, ნავიკითხო ნიუტონი და გალილეი (გაშლის წიგნსა და კითხულობს).

4. ნ. – თქვენ რაც გერჩიოსთ, ის შეიტყვეთ! მე მხოლოდ იმაზედ ვიფიქრებ, რომ ეგებო ეს ვირის თავი გამოვიყენო როგორმე და ხალხის გასამდიდრებელ წყაროთ გამოვაჩინო (დაფიქრდება).

1. ნ. – არა, მაგას მხოლოდ ერთი ფილოსოფია მიხვდება, რომლისათვისაც გასაკვირალი არა არისრა! ნავიკითხავ ძველსა და ახალს ფილოსოფოსებს და ეგებო იმათგან გავიგო რამე! საკვირველი კი არა არის-რა, ვიცო! (კითხულობს).

———— ჩვენი ნაცარქექიები, ანუ ორი ვირის თავი ————

2. ნ. – არა, არა, ტყვილა ნუ ეძებთ! მაგას ისევ ისტორია აგვიხსნის. თუ ბოკლს არ ექნა, შლოსერს მაინც ექნება მოხსენებულნი (კითხულობს).

გამოსვლა 3-ში

ისინივი და შუზაძე (შემოდის)

მ უ ზ ა ძ ე – ბიჭო! რას შვებიან ესენი? კაცი ხმას არ იღებს! დაბრმავებულან და დაყრუებულან! ამქვეყნის არა ესმისთ რა! ერთი ნავიკითხო, რა თავზედ არის ლაპარაკი (ამოიღებს და კითხულობს გაზეთს): „ამ დღეებში ერთი საკვირველება მოხდა: მინიდან ამოიღეს ერთი შესანიშნავი თავი ისეთის პირუტყვის, რომელიც ახლა ქვეყანაზედ აღარ არსებობს“. ნეტაი, სად არის ეს თავი, ერთი მივინა (მიხედ-მოიხედავს და დაინახავს სტოლზედ ვირის თავს). ბიჭო, ეს ის თავებია, მე რომ გავაკეთე, აი, ასე მპარავენ ყოველიფერს! ცხადია, მემტერებიან! დაქცევას მიპირობენ! ამოუთხრიათ ჩემი გადალოცვილი თავი და გაზეთშიდაც აცხადებენ, საკვირველი ხელობა არისო! აი, როგორ აფასებენ ჩემს ხელობას! მართალია, ნათქვამია, პოეტმა თავის ხელობის ფასი თითონ არ იცისო! მე არ მივანებე? რომ ასე მგონებოდა, აღარავის არ დავანებებდი. (ყვირის) ყმანვილებო, ყმანვილებო! ეს თავი სად გიშოვიათ? ვისია?

ნ ა ც ა რ ქ ე ქ ი ე ბ ი – ჩვენია! ჩვენ ამოვთხარეთ მინიდან! ჩვენ დავიმსახურეთ ეს ორი ვირის თავი და ჩვენ უნდა გამოვიყენოთ.

მ უ ზ ა ძ ე – არა, ეგ ვირის თავი ჩემია! მე გავაკეთე და მე დავფალი და თუ გამოსაყენებელია, მე უნდა გამოვიყენო! (აფრინდებიან თავებს, ერთს ეს სწევს აქეთ, მეორეს ნაცარქექიები სწევნ იქით, თავები გაიშლებიან, ერთი მუზაძეს შერჩება ხელში და მეორე ნაცარქექიებს). ეს რა ქენით? ჩემგან შენებებული ორი ვირის თავი! ჩემი საკუთრება! ჩემი ხელოვნება, განა მტერობით გამიფუჭეთ!

ყ ვ ე ლ ა ნ ა ც ა რ ქ ე ქ ე ქ. – (გაკვირდებიან) რას ანბობ? როგორ თუ შენი შენებებული?

მ უ ზ ა ძ ე – დიახ, ჩემი შენებებული! ბებერმა მასწავლა და მე გადავაბი ორი ვირის თავი და მინაში დავმარხე, გადაულოცე... თქვენ მტერობით წამიხდინეთ, მაგრამ მე ისევ მივანებებ ორივეს, (გააქვს ორივე თავი და გარბის).

_____ ჩვენი ნაცარქექიები, ანუ ორი ვირის თავი _____

გამოსვლა 4-სა

მარტო ნაცარქექიები

ყ ვ ე ლ ა ნ ი ე რ თ ა დ – ეს რა სირცხვილი დაგვემართა! ხალხში გამოვწყდით. ნეტაი, გამოცხადებული არ ყოფილიყოს!

- 1) ნ ა ც. – არაფერია! ხუმრობა არისთქო ასე ვსთქვათ.
- 2) ნ ა ც. – ვინ დაგვიჯერებს?
- 3) ნ ა ც. – ყოველივე ამაოა!
- 4) ნ ა ც. – ვინ არ დაგვიჯერებს? ჩვენს წვერებს ყოველივე დაე-ჯერება.

გამოსვლა 5-თი

ისინივე და დალაქი შემოიტანს ვერცხლის ფოდნოსით სამართებელს

ყ ვ ე ლ . ე რ თ ა დ – რა გინდა?
დ ა ლ ა ქ ი – ეს-ეს არი, გაიხლენ უცხო ქვეყნებიდან ახალი წვეროსნები და რადგანაც იმათი წვერები სჯობია, თქვენ ხომ არ ინებებთ, ან მაინც წვერების მოპარსვას?

დასასრული

[1868]

ახსენა

დრამა 5-ს მოქმედებად

მოქმედი პირები:

ხერხაძე – ხელჯოხიანი და მაკრინეს აპეკუნი

კუდურაძე – ხერხაძის თანამემნე და შემდეგ ხელჯოხიანი

მაკრინე – გოჩუნაძის ქალი

ელისაბედ – მწყემსი, მესალამურე

გიორგი – მაკრინეს საქმრო

არსენა – ავაზაკი

კვერაძე – არსენას მკვლელი იმერელი

იმერელი

ოსი

გურული

რაჭველი

ქართლელი

კახელი

და ბევრი სხვები

სომეხი

ქართველი თავადი

ურია

ქალი

ტუსალები

ყარაულები

ორი სოფლელი

მსახურები

} ავაზაკები

} მგზავრები

მოქმედება 1-ლი

სცენა 1-ლი

სცენა წარმოადგენს ერთს ბაღს, რომლისაც მხოლოდ ერთი ტალავური მოსჩანს გარკვევით. ღამეა.

ბამოსვლა 1-ლი

კუდურაძე შემოდის ტალავერში დაღონებული; დაფიქრდება და დიდხანს გაშტერებით რაღაცას იგონებს.

კ უ დ უ რ ა ძ ე – როგორათაც ორის მზის ერთად ამობრწყინება და ორის სულის ერთს გვამში მოთავსება შეუძლებელია, ისე მე და იმის ერთად ყოფა აღარ მოხერხდება! ან მე უნდა ვიყო და ან ის! ამას ისიც მიმხვდარია, არ იმჩნევს კი დრომდის; ჯერ უნდა, რომ მისის თვალთმაქცობით მომატყუოს, ყინვაზედ გამაცუროს, მაგრამ ვერა! ნიკაპამ დღესაც რომ ჩამოიჭმუნოს წარბები და კოკასავით ცრემლები ღვაროს, ასე რომ მისის ცოდვით ქვებიც სკდებოდნენ, მე კი მაშინაც ვერ შემაცდენს! ვიცნობ, რა შვილიც არის, ის მთელის ხალხის მომხიბლავი... დიდი ხანია, ვატყობ, რომ ის ჩემგანაც კი ფარავს რაღაცა საიდუმლოს, მაგრამ ვერა მგონია, მოახერხოს, მისი ოსტატი ჩემი შეგირდი იყო!.. დროც ამისთანა უნდა, როგორიც დღეს მე მაქვს! ვანიშნო კი მაინცა ჩემი აქ მოსვლა. (ახველებს) გულის ძგერით მომამურებს ახლა! დიდს საშოვარს ელის, დაჩვეულებია, მაგრამ დაუშაბავს! ყოველთვის რომ კოკა წყალს ვერ მოიტანს? (ახველებს და გაჰყურებს ბაღის ბოლოს) ჩუ! მობრძანდება სიჩქარით! რა ყურების პატრონია! საიდგან სად გაიგონა?

ბამოსვლა 2-რი

ისივე და ხერხაძე

კ უ დ უ რ ა ძ ე – (დაბლათ თავს დაუკრავს) გამარჯობა, ჩემო დიდო მნათობო!

ბ ე რ ხ ა ძ ე – ოო! გაგიმარჯოს, ჩემო თანამსრბოლო! ხმამალალი ლაპარაკი მომესმა; ვის ემუხსაიფებოდი?

კ უ დ უ რ ა ძ ე – ჩემს ერთგულს და სანდო მეგობარს: ე.ი. ისევ ჩემს თავს.

ბ ე რ ხ ა ძ ე – რა ქენი? ისე მალე მოიარე ცოდვის ადგილი?

კ უ დ უ რ ა ძ ე – (ლიბილით) სადაც კი თქვენის ბძანებით მე ნავალ, ის ადგილი, მართლად ცოდვის ადგილიც რომ იყოს, ჭკუის მედნათ გარდაიქცევა.

ბ ე რ ხ ა ძ ე – (სიამოვნებით) მოიარე ჯერ თუ არა?

კ უ დ. – გახლდით!

ბ ე რ. – ასე მალე? იმ სიშორედგან ასე მსწრაფლად აქ ვინ გადმოგაგდო? ანგელოზმა მოგაფრინა თვისის ნეტარის ნათელმოსილის ფრთებით, თუ ეშმაკმა მოგაჩანჩალა მისის ცოდვილის ჭლინკებით?

კ უ დ. – (სიცილით ხელს აშვერს ხერხაძეს) მე, როგორც ელჩი ბელ-ზებელისა, ეშმაკების ურემით მოვრიხინდი...

ბ ე რ. – ესემც კარგი დაგემართოს. ვაჟი თუ ქალი?

კ უ დ. – არც ერთი!

ბ ე რ. – (შეკრთომით) როგორ თუ არც ერთი?

კ უ დ. – საქმე მობერნდა!

ბ ე რ. – ნუ ხუმრობ!

კ უ დ. – მე თქვენთან ხუმრობით ბევრს არას გამოველი!

ბ ე რ. – (გულმოსული) მაშ მოგიბერნდეს ნაშიერი! მაგ პასუხს ველოდი შენგან?

კ უ დ. – (მრისხანეთ) ფრთხილად, ბატონო! ფრთხილად! სიტყვები ჩაჰყლაპეთ.

ბ ე რ. – რაო? მემუქრები? შენ უნდა ჩამანყვეტინო ხმა? შენ!

კ უ დ. – რა ვიცი? ყოველთვის ერთი დრო არ შეხვთება კაცს; ხანდახან, ნათქვამია, მამალიც კი დასდებს ხოლმე კვერცხსო.

ბ ე რ. – შენც ღმერთმა შეგარცხვინოს და შენი კვერცხებიც! რას მიქვიან შენი მუქარა, შე ულონო მხდალო, შენა!.. ერთ ფეხს დაგკრავ და გაგსრეს!

კ უ დ. – უფრთხილდით კი, რომ იმ ჭიამ სიკვდილის წინათ არ გიკბინოსთ და სასიკვდილო გესლი არ შემოგასხათ!

ბ ე რ. – (გაკვირებით) შენ, გეტყობა, მარცხენა ფეხზედ წამომდგარხარ! აღარა ხუმრობ! რალაც სხვა სიზმარი გინახავს?!

კ უ დ. – სახუმრო კბილები დიდი ხანია მოვიცვალე!.. დიახ, სულ სხვა სიზმარსა ვხედავ! ის დრო გამოიცვალა, რომ შენ ბატონათ აღგიარებდი!

ბ ე რ. – მერე! მემართლები კი მაგას შენ, უბედურო! ვისგან ხარ გაბედნიერებული? ადრევე რა იყავ? აბა, ერთი მოიგონე! მელნის ფუმფლა, მეტი არაფერი! ვის არ შეეძლო შენი გასრესა? და დღეს კი ჩემის წყალობით ხალხში გამოერიე! მე რომ არ ამეყვანე ჩემთან შემწედ, რა იქნებოდი?

კ უ დ. – მაგას ტყვილათ მაყვედრებთ; შენ შემმატე ხარისხი და მეც მის ნაცვლად სიმდიდრე და ქონება და მით დიდი ხანია, გავსწორდით, გავბარდაბარდით.

ბ ე რ. – (დაცინებით) შენ გამამდიდრე? რას ანბობ! სიზმარში ხომ არა!

კ უ დ. – არა, ცხადათ! დიახაც მე გაგამდიდრეთ! მაშინ ვინ დაჰფარა თავისის ხერხიანობით . . . ამდენი ბოროტმოქმედება: . . . თურმე? და ერთიც მკითხეთ: ვისთვის წავინყმინდე სული და ვინ ვასარგებლე, თუ არ შენ?

ბ ე რ. – ეჰ, იქ ხომ შენც წილი გეღვა? არც შენ დარჩენილხარ ხელცარიელი, მაგრამ აქ სხვა რალაც მიზეზია! უნდა შეგვატყობინო კი ეს ამდენი ანბავი რაზედ მოაყოლე?

კ. – გულში ჩახტომა თქვენისთანა ვინ იცის? მოინდომეთ და შეიტყობთ!

ბ. – ჭეშმარიტათ ვერა გამიგიარა! მხოლოდ ეს ვიცი, რომ მაგ ანბავს შენ მე არ მემართლები. აბა, თვითონ გამოტყედი, ადრევე რა იყავ და ახლა რა ხარ!

კ. – ადრევე რაც ვიყავ და ვინც ვიყავ. იმისი კი რა მოგახსენოთ და ახლა რაცა ვარ თქვენს ხელში, ეს კი ვიცი, იმას კი ვხედავ!

ბ. – (გაკვირვებით) რაი?

კ. – მდიდრათ მოჭედილი იარალი გამოცდილის მამაცის ხელში!

ბ. – თუ კი მდიდრათ მოჭედილი ხარ, მაშ, საყვედური აღარა გმართებს!

კ. – ყოველთვის კოკა წყალს ვერ მოიტანსო, ნათქვამია და მეც მეშინია, ერთხელაც არის, არ იქნება, რომ მართლმსაჯულების სხივები არ მიეფინონ იმ ბნელს და ეს კი [გამოაჩენს] დაფახულს ადგილს, სადაც იმდენი ცოდვა დაგვიმარხავს და მაშინ...

ბ. – რაო, მაშინ, რომ კიდევ ახდეს ეგ შენი ცრუ წინასწარმეტყველება?

კ. – ეს რომ, მაშინ თქვენისთანა მამაცი, ოღონდ თავი თავს კი უშველოს, და იარაღის ჯავრი აღარ ექნება, მღევარს გადაუგდებს, შესწირავს.

ბ. – ვინ მეუბნები მაგას? და ვის? შენ, რომელთანაც ჭირიც და ლხინიც თანასწორ გაზიარებული გქონია? განა არ კმარიყო ჩემგან შენთვის მეგობრობის დამტკიცება...

კ. – მეგობრობა ქონების გაზიარებით არ დამტკიცდება! მე მაშინ უფრო ვერწმუნები მეგობრობას, როდესაც კაცი მის გულის პასუხსაც შემიტყოფს და თანასწორ მიზიარებს.

ბ. – მე კი მაგის წინააღმდეგ ვირჯებოდი შენთან?

კ. – დღემდის არა, მაგრამ დღეს კი!

ბ. – (ჩაფიქრდება) ჰო! ჰო! ახლა კი მივხვდი, რაზედაც მეუბნები მაგას, შენ მატყობ, ვითომც დიდს საიდუმლოს რამეს ვფარავდე შენგან?

კ. – დიახ, ეს თვალდათვალ სახილველია.

ბ. – მართალია, მაგრამ იცი კი, რომ არ გეტყოდი, როცა იქნებოდა!

კ. – მაგისი კი რა მოგახსენო? ჯერ კი დაფარულია და!..

ბ. – მაშ, გარწმუნებ, რომ ადრე იქნებოდა და თუ გვიან, შენც მეტყოდი; მაგრამ ჯერ კი არ მინდოდა ასრულებამდის გამხელა და ახლა, რადგანაც მანგრე მოუთმენელი ყოფილხარ, ჩემო ერთგულ მეგობარო, ბატონი ხარ! არც ახლა დაგიფარავ. (ხელს მოჰკიდებს და ზეზე წამოაყენებს) აბა, მიიხედ-მოიხედე ერთი! ეს სახლი, ეს კარი, ეს ბალი და ასი ამდენი სხვაც, რასაც კი შენი თვალი ხედავს, სულ ჩემია!

კ. – რას მიბრძანებთ? (გაშტერებით მიჩერებია).

ბ. – რათ მანგრე გაგიკვირდა? არა გჯერა? აბა, ჯერ ეს მითხარი, დღემდის ვის ეკუთვნოდა?

კ. – თავადს გოჩუნიძეს, ან გარდაცვალებულს, ღმერთმა საუკუნოთ განუსვენოს!..

ბ. – ანგრე იყოს, ღმერთმა აცხოვნოს! სანყალი, ძალიან უწყინარი კაცი იყო! ეს ხომ გაგიგონია, თუ რანაირათ მოკვდა?

კ. – ამბობენ, ვითომც ფიცს ეწიოს და სისხლად გახეთქილიყოს?

ბ. – (სიცილით) მართალია! ჩემთან იყო მოწვეული ჩაიზედ და გამოცალა თუ არა ერთი სტაქანი ჩაი, მაშინვე პირიდგან სისხლი წასქდა და მოკვდა; საღამომდის კიდევ ტანჯვით ეცოცხლა, ბევრი ეჯღავლა, თურმე ფიცს ისე სცოდნია: ჯერ აჯღავლებს, აჯღავლებს და მერე სულსაც ამოხდის! რას ვანბობდით? ჰო, ესლა ვილას ეკუთვნის მისი საცხოვრებელი?

კ. – ვილას უნდა ეკუთვნოდეს? ერთი ქალიშვილი დარჩა და იმას, მისი ქვრივიც კი წაიღებს ცოტაოდენს წილს, თორემ სხვა სულ მაკრინესი იქნება! რათა მკითხავთ? აპეკუნი თქვენა ხართ და უკეთ არ იცით!

ბ. – ვერა გცოდნია კარგათ! არც ერთის არ იქნება! სულ მე დამრჩება!

კ. – გუჯარი ხომ არა გამოგჩენიათრა?

ბ. – როგორ არა! ცოცხალი გუჯარი: მაკრინე! (იკინის) მე მინდა, მაკრინე შევირთო! ეხლა ხომ მიხვდი? ყოველს ღონისძიებას ვიხმარ და შენც უნდა, ჩემო კეთილო მეგობარო, შემენიო ჩვეულებრივ!

კ. – ესემც კარგი დაგემართოსთ, მაგრამ მერე მის დედინაცვალს რალას უზამთ? სად გაგონილა: მაკრინე გინდათ შეირთოთ ცოლად და დედისნაცვალს კი ეაშიყებით?

ბ. – ეგ არაფერი! მაღლა კოშკში რომ მოხვიდოდე, ჯერ კიბეს უნდა მოავლო ხელები!.. ხე, ხე, ხე! ასე, ჩემო მეგობარო!

კ. – უჰ, ჭეშმარიტათ, რომ თქვენზედ უჭკუიანესი და მოხერხებული კაცი ჩვენში არ იყოს, სამართლათ გაქებენ და პატივს გცემენ.

ბ. – კარგი! ვიცით, რა შვილიც ხარ! ბევრში არც შენ ჩამომრჩები... ახლა, აბა, წადი ერთი და შენ იმ საქმეს შეუდექი, წელან რომ მეუბნებოდი! ეს მდიდარი კაცია, ხელი ჩაავლე! ოც თუმანსაც მოგცემს, ნაკლეფ არ გაუშვა! შეაშინე!..

კ. – ბატონი ხართ (მიღის სიჩქარით). ჩვენი საქმე ჩვენ ვიცით!

ბამოსკლა 3-მი

მარტო სერხაძე

ოჰ, თავმოყვარებავ! რა კმაყოფილი დარჩა, რომ ველარ გაუმაგრა ჩემმა გულმა თვისი საიდუმლო იმის ჭკუისა და ენამჭერვრობის ძალას! ძალიან გულთ კი უნდა, რომ დამიახლოვდეს და ჩემს გულში მასპინძელათ იყოს, მაგრამ, ჭკუის კოლოფო, ეს რატომ აღარ იცი, რომ რამდენსაც მე მიახლოვდები, იმოდენით სიკვდილი შენ გაახლოვდება. ჯერ კიდევ საჭირო ხარ ჩემთვის და მერე კი შენც უნდა გინიოს ფიცმა, უთუოთ უნდა გამოგიყენო განსვენებულის კვალს და გაგასეირნო ბენვის გზა... (დაფიქრდება) დღეს უნდა გადაწყდეს ჩემი ბედიცა და უბედურობაც! ნუთუ უქმათ ჩამიაროს ამდენმა ცდამ? (პირზე ხელებს მიიფარებს და ჩაფიქრდება; ამ დროს ელისაბედი შავით მოსილი მოუახლოვდება).

გამოსვლა 4-სე

ისივე და ელისაბედი

ე ლ ი ს ა ბ ე დ. – (მივა და ხელებს ამოაფარებს თვალებზედ და ხმაგამოცვლით ჰკითხავს) ვინ არის, გამოიცან!...

ხ ე რ ხ ა ძ ე – ჩემი სულის ბატკანი! ჩემი თაიგული, ჩემი მზე-თუნახავი! ჩ...

ე ლ. – კარგი! კარგი! ნუ ჰყვირი, არავინ გაგვიგონოს, შენს გაზდას. რათ ისე იყავი დაფიქრებული, შენ გენაცვალოს ელისაბედი?

ხ. – (ხელზედ ჰკოცნის) სიყვარული კაპასია, ჩემო მშვენიერო; მარტათ გადაჰქმნის კაცს: ხან უმიზეზოთ აცინებს და ხან უმიზეზოთვე ატირებს.

ე ლ. – (სიცილით) ვინ გიყვარს მანგრე გიუჟრათ, ყმანვილო!

ხ. – (ენა მოჩლეკით) კუდიანი! ერთი მშვენიერი და გაუტანელი ქალი, ურწმუნო, უგულო და დაუნდობელი, ისე, როგორც შენ (უპირებს მოხვევას).

ე ლ. – დაიცა, შენ გაზდას. (ხელებს ჰკრავს) არავინ დაგვინახოს! სინათლეა! აგერ, სადაც არის მთვარე თავს ამოჰყობს! (ნასვლას აპირებს) ამოდი ამელამ ჩვენთან.

ხ ე. – მოითმინეთ! მე მიტომ გთხოვეთ აქა ჩამოსვლა, რომ საქმე მაქვს თქვენთან., დაბძანდით, მოვილაპარაკოთ, სახუმრო საქმე არ არის!

ე ლ. – (ჯდება) ბატონი ხარ, მალე კი გაათავე!

ხ. – ბატონი ბრძანდებით!.. ნელან თქვენვე შემნიშნეთ, რომ ღრმა ფიქრებისაგან ვიყავი გატაცებული, იმ ფიქრების მიზეზი თქვენა ხართ; ჩვენი ახლანდელი მდგომარეობა, ერთმანეთის ტრფიალი, თუმც ჩემთვის სანეტაროა, მაგრამ თქვენი სიყვარული კი მამხილებს მე, რომ ბოლო მოელოს ჩვენს ამგვარ კავშირს.

ე ლ. – (შეშინებით) როგორ თუ ბოლო! განა შეგძულდი?

ხ. – არა, მშვენიერო! მაშინ მე ღმერთი შემიძულე! ჩემი მწარე სიცოცხლე მხოლოდ შენი სიყვარულით მაქვს ჩამტკბარ-ჩამარბათებული.

ე ლ. – მაშ, ეგ უცნაური ფიქრები რამ მოგაგონა?

ხ. – შენმა სიყვარულმა; დედაკაცის სიყვარულშიდ მხოლოდ გული მუშაობს, და მამაკაცის სიყვარულში კი გულს თავიც ეხმარება, ამისათვის თქვენი სიყვარული უმფრო ბრმა არის და ჩვენი კი წინდახედული.

ე ლ. – ნუ მამფოთებ, ყმანვილო! გამორკვევით მითხარი, რას ნიშნავენ ეს სიტყვები, რომელიც გულმოსანამლაგათ მიწივიან ყურე-

ბში, მაგრამ აზრს მაინც ვერ მივმხვდარვარ ჩემით. ვის ეჭირვება ამ შემთხვევაში მოფრთხილება, მე თუ შენ?

ბ. – შენი სიყვარული თავმოყვარეა! მე მსურს, რომ შენი პატიოსნება მხოლოდ ჩემი სიყვარულის ბუდით იყოს დაფარული და შენზედ, ჩემო მშვენიერო, ეჭვს ვერავინ ბედავდეს!..

ე ლ. – განა შენ კი შეგიძლია ჩემზედ ეჭვი შემოიტანო რამე? განა საკმაოდ ვერ დაგიმტკიცე სიყვარული? არა თუ შენგან, ჩემი ალტაცებითი სიყვარული შენდამი, ვგონებ, გარეშებისაგანაც აღარა იყოს დაფარული.

ბ. – ჰოდა, კიდეც ეგ არის ჩვენი უბედურების მიზეზი, მაგან უნდა მოშალოს ჩვენი კავშირი! იცი, რას ანობს ჩვენზედ ხალხი და რა თვალთ გვიყურებენ ორივეს?

ე ლ. – ეჰ, მეტი არაფერი? ძალიან მცირე მიზეზისათვის მიგიქცევია ყურადღება! ეგ ხმა შენთვის ქებაც არის, ჩემო საყვარელო, რადგან კაცი ხარ, და მე კი... ჩემთვის სულერთია იმ დღიდან, რა რომ პირველათ მე და შენ ერთმანეთს შევფიცეთ სიყვარულზედ, აი, აქა, ამ ბაღში, ყოველივე შევუნონე შენს სიყვარულს, ყოველივე შევსწირე შენს სიყვარულს! თვინიერ შენი სიყვარულისა, ჩალად მიღირს ჩემი სიცოცხლე! მხოლოდ შენც კი გიყვარდე და ხალხთან მე რა საქმე მაქვს?

ბ. – (ხელზედ ჰკოცნის) კიდეც ეს არის... კიდეც მიტომ მიფრთხილდები, ჩემო მზეთუნახაო, რომ ვიცი, ანგრე გიყვარვარ, მაგრამ შენ რომ ფიქრობ, მარტო იმას არ აღიარებს ხალხი.

ე ლ. – მაშ, მაგაზე მეტი რაღა შეუძლია, რომ კიდეც სთქვას?

ბ. – (საიდუმლოთ დაბალის ხმით ეჩურჩულება) იცი, რას ანობენ კიდევ? ვითომც დიდი ხანიდგან გვქონდეს ჩვენ ეს წინა განძრახვები და შენი ქმრისათვის შენ მოგესწრაფებიოს სიკვდილი...

ე ლ. – (შეშინებით) უიმე, რას ანობ! ეგ ვინ იფიქრა, იმ ღვთისაგან შეჩვენებულმა? ვინ გაბედა მაგის თქმა?

ბ ე რ. – ხალხმა! და, ვაითუ, ამ უგუნურმა ჭორებმა გვაზიანოს! ერთი გამოიგონებს, ათასი დაიჯერებს და მაშინ თავს აღარსად გამოგვაყოფინებენ. თითოთ საჩვენებელი გავხდებით, თუ ღონისძიება არაფერი ვიხმარეთ და ხალხს არ ჩავანყვევით ხმა...

ე ლ. – მაშ, მეტი გზა აღარ არის, რა გაენყოზა, ნულარ მოუცდით წლის თავს, დავაჩქაროთ ჩვენი ქორწილი, მალე დავინეროთ ჯვარი და ამითი უფრო შევარცხვენთ ხალხს და პირს დავაყოფინებთ.

ბ. – რას ანობ! მაშინ უფრო არ დარწმუნდება ხალხი? ამას არ იტყვის, რომ ადრევე ნდომებიათ ცოლ-ქრმობაო, პირობა შეუკრავთ და მისთვის მოუნამლავს ის კაციო? ეგ თავის გამართლება კი არ იქნება, თავის გამტყუნება არის!..

ე ლ. – მაშ, რა ვქნათ? ყოველიფერი ღონისძიება მოგვისხლეტია?
ბ. – თითქმის! კიდევ დარჩა ერთი საშუალობა, იმის მეტი ღონე არა გვაქვს; ეს საშუალობა, თუმც ნახევარი წლის სიცოცხლეს გვართმევს და ნახევარსაც გვიმნარებს, მაგრამ რა გაეწყობა! შენს სიყვარულს მეც უნდა მსხვერპლი შევსწირო, შენთვის ტანჯვა ჩემი გულის სიხარულია.

ე ლ. – თქვი, გენაცვალე, რა არის მაგისტანა საშუალობა?

ბ ე რ. – რაი და ქორწილი! უნდა ყოველი ღონისძიება ვიხმარო და მაკრინე შევიერთო.

ე ლ. – (ნამოდგება ზეზე გაგიჟებული, ხელს მოაფლებს) რაო? რაო? რა სთქვი ეგ, შენ მოლაღატე, შენ გაუტანელო? ფიცს რას უშვრები? გინდა, ფიცი გასტეხო და მერე კი სხვა შეირთო? მაშ, სიცოცხლე მოგყირჭებია: ჩემის ხელით გამოგპოტნი ყელს და ჩემი კბილებით დაგკლავ, თუ სხვა ველარ მოვახერხერა...

ბ. – ელისაბედ! ელისაბედ! დამშვიდედი! განა არ იცი, თუ შენ თვითონ ამიხსნი ფიცს, მე გატეხა არ შემიძლია! აკი ვანბობდი, ქალის სიყვარული ბრმა არისმეთქი! ეს საშუალობა მე შენმა სიყვარულმა მომაგონებია და შენ საყვედურს მემართლები?

ე ლ. – (ძალადატანებით იცინის) ხა! ხა! ხა! ჩემმა სიყვარულმა შეგაყვარა სხვა? კარგი თავის მართლება არის! სად გაგონილა, რომ სხვის სიყვარულს კაცი ძველ საყვარელს ამაღლიდეს შენსავით? მადლობას მოგახსენებ, რომ ჩემს სიყვარულს მაკრინეს შეყვარებით მიმტკიცებ!

ბ. – ეგ ვინ მოგახსენათ, რომ მე მაკრინე მიყვარს?

ე ლ. – მაშ, ცოლათ არ გინდა, შეირთო?

ბ. – ეგ სხვა არის! მიტომ კი არ მინდა, შევიერთო, რომ ის მიყვარს, მაგრამ მიტომ, რომ შენ მიყვარხარ.

ე ლ. – ფიცი მნამს და ბოლო მაკვირვებსო, ეს არის.

ბ. – აკი ვანბობდი, რომ დედაკაცის სიყვარული ბრმა არისთქო. აჩქარებული რომ არ იყო და კარგათ გეფიქრა ეს საქმე, მაშინ, ბარე, აღარ მისაყვედურებდი. არა, როგორ არა გრცხვენია, რომ ჩემზედ მაგისტანა ეჭვები შამოგაქვს? აი, რა აზრით მინდა მაკრინე შევიერთო: ერთი, რომ ხალხი იფიქრებს, რომ მე ის მყვარებია და შენ მირიგებდი საცოლოთ და ამითი ჩვენზედ ეჭვს დაჰკარგავდა და მეორეთ – ესეცა მქონდა სახეში, დღეს თუ ხვალ მაკრინე გათხოვდება და მე, ვითარცა აპეკუნს, და შენ, ვითარცა დედინაცვალს, კარში გაგვაგდებს.

ე ლ. – მაგას ვერ გაბედავს! ნებას არ მივსცემთ!

ბ. – კარგი შენ, თუ ჩვენ გვითხრეს, მაგრამ ჩვენ ვინდა გვკითხავს! კანონი ნებას მისცემს და, შენმა სიყვარულმა, მგონია, ვერ შეა-

ჩეროს ამ საქმისაგან, დიდათ არ ეპიტნავები შენს გერს! ეს სიმ-
დიდრე, ყოფა-ცხოვრება დაგეკარგება და შეიქნები ღარიბი; მაშინ
ყველა დაგცინებს!

ე ლ. – (გაანჩხლებული) ეგ მართალია! ოხ, ღმერთო, რა დღე მომე-
ლის! იმ უნამუსომ უნდა საცინლათ ამიგდოს!

ბ. – უთუოთ, მაშ, მეც მაგასა ვფიქრობდი, და რომ მე შემერთო,
მაშინ ეს სახლ-კარობა შენ გექნებოდა, რადგანაც შენ ხარ და შენვე
იქნებოდი ჩემის გულის მეფა: ის იქნებოდა ცოლი და შენ კი საყვა-
რელი.

ე ლ. – (დაფიქრდება) კარგი, ახლა არ გიყვარს, მაგრამ რომ მერე
შეგიყვარდეს?

ბ. – მიკვირს, მაგას როგორ ფიქრობ ჩემზედ? მომიტანე ხატი და
განგიმეორებ ფიცს.

ე ლ. – (დამშვიდებით) არა, არა, მჯერა, მჯერა შენი სიყვარული!
მაგრამ იმ ქალს რომ საქმრო ჰყავს?

ბ. – ეგ არაფერია, შენ თუ მოინდომებ, მოვახერხებთ! ელოდე,
შენი ბედი მაგითი გადაწყდება.

ე. – კარგი, მოვიფიქროთ და მოვილაპარაკოთ! ნავიდეთ აქედამ.
აი, მთვარეც ამოდის. (მიდიან. მთვარე ამოდის თანდათან. ბულბული
სტვენს. გამოჩნდება მთელი ბალი და სახლი თავისის აივანით).

გამოსვლა მე-5

მაპრინა ზის აივანზედ დაფიქრებული და ოცნებობს

მაპრინე – ვიშ, მშვენიერო ბუნებავ! რა ნეტარი ღამეა! აჰა, აღმო-
ბრწყინდა გავსილი მთვარე, ღამის ნათობი და უხვათ ჰფენს სხივებს
ამ მშვენიერს არემარეს! შეხედეთ, რა თავმონონებით დედოფლუ-
ლად ნაზად მოსცურავს მოწმენდილ, ლაჟვარდოვან ცაზედ! ურიცხვი
ვარსკლავები, ნახეთ, როგორ ცელქობენ, როგორ ნავარდობენ
უმფროსის ნათობის წინ! ქვეყნითაც ათასგვარი ყვავილები სუნელე-
ბას უკმევენ და წყნარი ნიავიცა აბნევს ამ სუნელებას დედის მიწის
ზურგზედ, რომ განფანტოს მავნებელი და უსიამოვნო სუნელება!
ბულბულიცა ჩვეულებრივით შეჰყეფს, უგალობს ტკბილს ბუნებას
ალტაცებით. (დაფიქრდება, ამ დროს მოისმის სალამურის ხმა) ვიშ! ვიშ!
საყვარელო! ნოშრევან მწყესმაც ააკვნესა თავისი მაცდური სალამ-
ური; ოჰ, რა თანხმობა არის, ღმერთო, შენს ქმნილებაებში: მთვარე,
ვარსკლავები, ცხოველი და მცენარე ერთბაშად მოილხენენ ამ წყნარ

ლამეში და მით გადიდებენ, შემოქმედო! (დაფიქრდება) რა უმადურია, ღმერთო, შენი შექმნილი კაცი! შენ გაგიჩენია ეს ამქვეყნად საბედნიეროთ, მიგიცია ყოველიფერი საკმაოდ, მაგრამ ის უმადური, ხარბი, გაუმაძღარი არა ჰჯერდება ამ შენს წყალობას; ის თავისთავათ ეძებს კიდევ მეტს ამ ძებნაში და რამოდენს უბედურებას შეემთხვევა თავის უგნურებით; ძებნაშიდევ დალევს თავის წუთის სოფელს და ბოლოს, რით გაძლება? ერთი მუჭა შავი მინით. (დაფიქრდება) რატომ ჩემსავით ბედნიერი არ არის ამ წამს სუყოველი კაცი? რამდენი დედა თმაგანწილი ზის თავის საყვარელ შვილზედ, რამდენი ცოლი პირს იხოკავს თავის ქმარზედ, დები ძმებსა იგლოვენ, შვილები მამებს და საყვარლები საყვარლების დაკარგვით გულდაბნელებული სხედან ამ ომიანობის შემდეგ! მე კი უვნებლად მომივა ჩემი გიორგი გამარჯვებული; არა ვლირსვარ შენგან, ღმერთო, ამდენ წყალობას! თვალები ცრემლებით მევსებიან, მაგრამ ეს ცრემლები არიან ნიშანი ნეტარებისა, ნაშობი რალაც უცნაურის უკვდავი გრძნობის! ოჰ, გადმოსცვინდით ჩემი თვალითგან სასუფეველის წვეთებო! ოჰ, რა ბედნიერი ვარ: მინდა, რომ მთელი ქვეყანა სიყვარულით მივიკრა ამ ჩემს გულშიდ, ანდა არა! არა! უმჯობესი იქნება, რომ მე ჩაუდვა ვისმე თავი კალთაშიდ და ნეტარების ცრემლები ვღვარო, მაგრამ ვინა მყავს მე ობოლს?

გამოსვლა მე-6

ისივე და ელისაბედი, რომელიც იქ იდგა ჩუმათ შემოსული და უკანასკნელი სიტყვა ესმოდა

ე ლ. – მე (მოხზვევა) დაგავინწყდი, შვილო, შენი ერთგული დედა, შენი ელისაბედი?

მ ა კ. – (შექრთება) ოჰ, შენა ხარ, დედაო? გული გადამიტრიალდა.

ე ლ. – რამ შეგაშინა, შვილო, გენაცვალოს დედაშენი? აბა, ვინ გაგიბედავდა ჩემს მეტი სხვა მოხვევას!

მ ა კ. – დიდი ხანია, აქა ბრძანდებით? განა ჩემი სიტყვები ყველა გაიგონეთ?

ე ლ. – კი, შვილო, გენაცვალოს ელისაბედი, მაგრამ რათა სწითლდები? ეგ გრძნობა სირცხვილი არ არი, შვილო! (ჯდება) მეც რომ შენი ხნის ვიყავი, მეც მანგრე ვგრძნობდი, მეც მანგრე ვიყავი გატაცებული ოცნებაებითა, მაგრამ დღეს კი ყოველიფერი დამამწარა ჩემმა

უბედურებამ, (ვითომც ტირის, პირზედ ხელებს მიიფარებს) შენს მეტი ნუგეში აღარა დამჩენია, შვილო, მაგრამ შენთვისაც ველარ შემომიჩივლია ჩემი ნალველი; ღმერთი არის მოწამე, რომ დედას ჩემზე უფრო არ ეყვარებოდი, მაგრამ შენ კი მერიდები და სხვა დედინაცვალეზივით მიგაჩნივარ...

მ ა კ. – (გულზედ ჰკოცნის) ღმერთია გულთამხილველი, რომ... ჩუ, ვილაც მოადგა კარებზედ.

გამოსვლა მე-7

ისივე და გიორგის ბიჭი შამოდის, თავს უკრავს ორივეს

მ ა კ. – (უცბად მივარდება ბიჭს) ოჰ, გიორგის მსახური! გიორგი რასა იქს?

ბ ი ჭ ი – (ყოყმობს) რა მოგახსენო, შენი ჭირიმე! კარგათ გახლავს, შენი ჭირიმე! დიახ, ჩემო ბატონო (ხან ერთს შეხედავს და ხან მეორეს).

მ ა კ. – უი, ჩემს სიცოცხლეს! რათ ასე იბნევა ეს ბიჭი? (ზეზე ნამოვარდება და მივარდება ბიჭს) თქვი, კაცო, ხომ ცოცხალი არის?

ბ ი ჭ. – კი, შენი ჭირიმე, მაგრამ...

მ ა კ. – რაო მაგრამ? სთქვი მალე! სთქვი, ავათ არის?

ბ ი ჭ. – მშვიდობით გახლავსთ, შენი ჭირიმე, მაგრამ, მაგრამ... წიგნი გახლავსთ აგერ ქალბატონთან და იქიდგან გაიგებთ ყოველიფერს, შენი ჭირიმე, (ამოიღებს ბარათს და მიართმევს ელისაბედს).

მ ა კ. – ღმერთო ჩემო! გული მიკანკალებს! დედა, გახსენი ჩქარა!

ე ლ. – (გახსნის და კითხულობს ჩუმათ და ვითომ აღშფოთებული) არაფერი! ჩემთან არის! არაფერი!

მ ა კ რ ი ნ ე – ღმერთო! შენც აგაშფოთა, მითხარი, რა არის?

ე ლ. – არაფერი! არაფერი ჩემთვის უთხოვია! არა, არა, ჩემთვის არ უთხოვია! არაფერი! მე მწერს... ვერ გეტყვი.

მ ა კ. – (გამოგლეჯს ბარათს ხელიდან) მაშ, მევე წავიკითხავ, თუ შენ არ მეტყვი (კითხულობს ჩუმათ).

ე ლ. – ოჰ, შე უბედურო! ძალიან კარგ სასიძოვნო რამეს წაიკითხავ.

მ ა კ. – უი, მაკრინეს სიცოცხლეს და მოსწრებას! (დაჯდება სკამზედ, პირზედ ხელებს მიიფარებს და თავს დადებს ხარისხაზედ).

ე ლ. – ნუ შეწუხდები, მაკრინე! ეგ არ იქნება! აქ უთუოთ სხვა ანბავია! უნდა შავიცყოთ ახლავე! აქ წამოდი, ბიჭო! (ღიმილით მიდის და ბიჭიც თან მიყვება შეწუხებული).

გამოსვლა მე-8

მაკრინე მარტო

მ ა კ. – (თავს აიღებს მაღლა) ეს რა უბედურება მომადგა? აი, სულ ასე არიან კაცები: შეგვიტყუებენ, შეგვაყვარებენ თავს და მერე მოულოდნელათ გვიღალატებენ, გულს მოგვსწყვეტენ და გვტანჯვენ და საქებათაც მიაჩნიათ... ეგება, მართლა დაათვრეს, თორემ გიორგი როგორ მიღალატებდა? (ხელახლა კითხულობს წიგნს) „მონყალეო ხელმწიფავ, ბატონო ელისაბედ! მომავალს პახოდიდგან, მე შემემთხვა უბედურება, რომელმაც სიკვდილამდე მომიწამლა სიცოცხლე: ერთ ჩემ ამხანაგისას გამოვიარე, სადაც დამათვრეს და გრძნობადაკარგულს დამწერეს ჯვარი მის დაზედ. რა გაენყობა! ასე ყოფილა ღვთის ნება და მეც უნდა დავემორჩილო მის ნებას! ან გთხოვთ ეს ჩემი უბედურობის ანბავი სიფრთხილით გაუმცხადოთ მაკრინეს, ღმერთმა აბედნიეროს სხვა ქმართან! ჩემის დაუხედველობით მე გავიმწარე ჩემი სიცოცხლე, თორემ ეგ მალე დამივინყებს უბედურს!“

დახეთ, რას ანბობს, ის უგულო, ის დამივინყებსო, სხვა ქმართან იქნება ბედნიერიო? არა, ის მუხთალი არა გრძნობს, რომ ის სხვა ქმარი იქნება მხოლოდ სიკვდილი! (ტირის) ოჰ, რა საძაგელია ქვეყანა! არაფერი კეთილი არ არისრა ამ ქვეყანაზედ, ყოველიფერი მუხთალია! დაბნელდი მთვარე და ვარსკვლავებო! განა ჩემი მწუხარების ნახვა გიხარიათ და მიტომ ანათებთ? ჩაინყვიტე, ბუღბულო, ეგ საძაგელი ხმა! განა პირობა შეგიკრავსთ და მე დამცინით? (ტირის, ხელებს პირზე მიიფარებს, ამ დროს ჩუმათ შემოიპარება გიორგის ბიჭი და დაიჩოქებს მაკრინეს წინ).

გამოსვლა მე-9

ისივე და გიორგის ბიჭი

ბ ი ტ ი – მაპატივეთ, ღმერთი გაპატივებსთ!

მ ა კ. – რა გინდა? განა შენც გინდა დამცინო?

ბ. – არა, შენი ჭირიმე, მაპატივეთ, ღმერთი გადღეგრძელებსთ! ჩემი დასადგომი თვალები მოიყიდეს, თორემ გული ვერა...

მ ა კ. – რას ანბობ, მითხარი, გამაგებინე! როგორ, მოგიყიდეს? ვინ მოგიყიდა?

ბ. – თქვენმა დედინაცვალმა, შენი ჭირიმე! ეგ წიგნი გიორგის არ გახლავსთ, გამოცვლილია, თქვენი დედინაცვალიდგან: მეც დამარიგეს და თქვენც მოტყუებას გიპირებენ.

მ ა კ. – როგორ თუ მოტყუებას! მართლა ანბობ? მაშ, გიორგის ცოლი არ შეურთავს?

ბ. – არა, შენი ჭირიმე, თქვენს მეტს ვის შეირთავს? თავი დაგიკრათ; შვიდობით მოვიარეთ პახოდი.

მ ა კ. – მაშ, ჩემ დედინაცვალს რა აზრი აქვს, რომ მატყუებს?

ბ. – რა მოგახსენოთ, შენი ჭირიმე! თქვენი აპეკუნიც იქ გახლდათ, წიგნი რომ მომცეს.

მ ა კ. – აქ უთუოდ რაღაც ანბავი უნდა იყოს; უთუოდ უნდა შევიტყო: გასწი, უთხარი გიორგის, რაც დრო უნდა იყოს, მაინც მოვიდეს, მომეშველოს, მე კი ვეცდები შევიტყო, თუ რა ანბავია (მიდიან ორივე).

სცენა მე-2

მდიდრულად მორთული პატარა ოთახი

გამოსვლა 1-ლი

მაპრინე შეწუხებულია და ქლისაბუღ ანუგეშებს

მ ა კ. – ოჰ, ღმერთო ჩემო! მწუხარებას გავუძლო თუ სირცხვილს? რომელ ერთს..

ე ლ. – კარგია, შვილო, ნუ იკლავ თავს! სჩანს მანგრე ყოფილა ღვთის ნება... მე უფრო სირცხვილი მანუხებს, თორემ ის სახსენებელიც აღარ არის!.. კაცები სულ მანგრე არიან... მე ადრევე ვგრძნობდი, რომ შენ იმას არ უყვარდი; მხოლოდ უნდოდა, რომ შეეცდინე როგორმე, გაეუპატიურებინე და მერე განზედ გაეგდე. კაცები სულ ასე არიან დაუნდობლები და გაუტანლები...

მ ა კ. – არა, დედა, ცილს ნუ ვსწამებთ!.. გიორგი მაგგვარი არ არის, არა მგონია, ჩემ გარდა იმას სხვაც ვინმე ჰყვარებოდეს!

ე ლ. – უი, ქა!.. რას ანბობ? მას ჰყვარებია კი არა, მიწერ-მოწერაც ადრიდგანვე ჰქონებიათ, დედაშვილობამ...

მ ა კ. – თქვენ რითი იცით? ვინ მოგახსენათ ეგ ანბები?

ე ლ. – მთელმა ქვეყანამ იცის, შვილო! საიდუმლო აღარ არის, მაგრამ მე კი დღემდის არა მჯეროდა. და ახლა ეს ბიჭი საიდუმლოთ გავიხმე და ვკითხე!.. იმანაც დანვრილებით მიანბო. არც მთვრალი

თურმე ყოფილა და არც ნაღვინევი... დიდის ხნით ჰქონოდა განძრახვა, სიტყვა მიეცა და შენ კი თურმე საცინლათ გიგდებდა, გაბრიყვებდა და ჩვენ რას მიუხვდებოდით.

მ ა კ. – მაშ, გიორგი ცუდი კაცი ყოფილა?

ე ლ. – კი, შვილო! კი, დედაშვილობამ. ის შენი ღირსი არ იყოს! მე მხოლოდ სირცხვილი მწვავს, თორემ იმის დაკარგვას არაფრათა ვსწუხვარ! სასიხარულოც არის!..

მ ა კ. – მეც ეგ არ მკლავს, დედა!.. სირცხვილით თავს ველარსად გამოვყოფ! ქვეყანაში გავიკიცხები!..

ე ლ. – ეგა სთქვი, შვილო!.. ვინ იცის, ის მუხთალი რამდენს დაგცინის ახლა! სულ თითო კაკლათ მოუყვებოდა თავის ცოლს, რაც რომ კი შენ და იმას საიდუმლოთ გილაპარაკნიათ!.. ათ იმდენსაც ტყუილებს დაუმატებდა და მითი აცინებდა და ახარხარებდა შენზედ მის ცოლს! ოხ, რა განცხრომაში იქნებოდა! დედაკაცის ბუნებას ცოტა გაახარებს. სუსტია!..

მ ა კ. – (ვდილობს, რომ თავი შენუხებული უჩვენოს) კარგია! კარგი! ნულა მიწყლავ გულს! შენ მაინც შემობრალე, ნულა მარცხვენ, დედავ!

ე ლ. – (უფრო შებრალებით) რა ვქნა, შვილო! მართალს გეუბნები. ეს კიდეც არაფერი, მაგრამ უფრო ძნელი ის არის, რომ ხალხში თავი მოგეჭრება, თითით დაგინყებენ ჩვენებას! შენი ტოლი ყმანვილქალები თვალს აგარიდებენ, შვილო, საქმროსაგან დატოებულაო და ამას კი არ იკითხავენ, თუ რათაო? მარტო კუდს გამოაბმენ და იჭორვენ... საუკუნოდ მოგჭრიან თავს, ასე, რომ სხვა ველარავინ გაბედავს შენს შერთვას (მაკრინე ხელებს მიიფარებს და ქვითქვინებს) კარგია, შვილო, გულს ნუ გამიხეთქ! ტირილი და მწუხარება რაღას გვარგებს? სხვებ როგორმე შეუდგეთ საქმეს.

მ ა კ. – მაშ, მირჩიეთ, დედავ, და მე ყოლიფერზედ თანახმა ვარ!

ე ლ. – სანამ ეს ხმა სახალხო შეიქმნებოდეს, შენვე დაასწარი და შეირთე სხვა ქმარი!

მ ა კ. – კარგი, მაგრამ ასე მალე ვინ მოვძებნო და ვინ შევირთო? და ან ვინლა შემირთავს?

ე ლ. – უი, ქა, გენაცვალოს ელისაბედ, რათ მანგრე იმცირებ შენს თავს? თუ შენისთანა ქალები გაუთხოვარი რჩებოდენ, მაშ სულ ველარავინ გათხოვილა ქვეყანაზედ?! ვის შეუძლია შენი დაწუნება, ოღონდ შენ კი დამეთანხმე და მე, გიორგის და მისის ცოლის ჟინაზედ, მათდა გულგასახეთქელად, იმისთანა ქმარს გიშოვი, რომ სამაგალითო და სახარბო იყოს, შვილო!

მ ა კ. – მე მინახავს ის კაცი?

არსენა

ე ლ. – გინახავს და იმასაც გაგიჟებთ უყვარხარ! არ ემგვანება იმისი სიყვარული გიორგის სიყვარულს!..

მ ა კ. – ვიცოდე მაინც, ნეტაი, ვინ უნდა იყოს ეგა?.. (ამ სიტყვებზედ კარები გაიღება, უეცრად შემოიჭრება ხერხაძე და დაუჩოქებს მაკრინეს).

ბამოსვლა 2-რა

ისინივე და ხერხაძე

ბ ე რ. – მე, ჩემო სიცოცხლე!.. დღემდის ვითმინე და ჩემს გულში საიდუმლოდ მოვჰკალი შენი სიყვარული, მაგრამ, დღეს რადგანაც ზეცას ჩემთვის მოუციხარ და განგებას შეუშლია შენი და გიორგის კავშირი, მე უშენოთ გზა აღარა მაქვს: ან მომკალი და ან მაცოცხლე!..

მ ა კ. – (ნამოდგება ზეზედ მრისხანედ) სტყუი! განგება არ ერევა თქვენს უპატიოსნობაში. (მიუბრუნდება ელისაბედს) ახლა კი მივხვდი, რათ მატყუებდი, მაგრამ მე შენ გამოგააშკარავებ, კუდიანო, თავს მოგჭრი ხალხში! აღარ დაგზოგავ!

ე ლ. – უი, შენს ელისაბედს, ეს რა გაიგონა ჩემმა ყურებმა! მიშველეთ! უნდა ახლავე თავი დავიღრჩო! წყალში გადავარდე! (გავარდება კარში და გადაკეტავს გარედგან კარებს).

ბამოსვლა 3-მი

ისინივე, ბარდა ელისაბედისა

ბ. – რა ჰქენით ეგა! ხომ მოკალით დედათქვენი!..

მ ა კ. – სად არის დედა? დედაჩემი საიქიოს არის ეხლა! დღეს ჭეშმარიტათ მისმა ლოცვამ გამომიხსნა თქვენი ხელისაგან. ეგ არ არის დედაჩემი! ეგ არის ერთი მეძავი დედაკაცთაგანი, რომელმაც ჯერ თავის პატიოსნება გაჰყიდა და მერე ჩემი პატიოსნების შეხებაც სურდა! ღმერთმა და დედიჩემის ლოცვამ გამომიხსნა თქვენი ხელი-დამ.

ბ. – ჯერ ადრე ანობოთ მაგ სიტყვებსა: არ იცით, რომ ჩემ ხელშიდა ხართ და მე, ვითარცა აპეკუნი, ნებას არ მოგცემთ დედი-თქვენის შეურაცხყოფას და მანგრე გაუპატიურებისა.

მ ა კ. – მაგასაც ვნახავთ, მაგრამ ჯერ კი გაბრძანდით აქედგან! დამანებეთ თავი! გაბრძანდით.

ბ. – (დაცინებით) გიახლებოდით, მაგრამ კარი გახლავს გადაკეტილი გარედგან.

მ ა კ. – როგორ თუ გადაკეტილი! (დაფეთებული მივარდება კარებს და დაუნყებს რახუნს ყვირილით) ბიჭო! გოგო! ქრისტიანო! არავინ ხართ? მიშველეთ, გამიღეთ კარი!

ბ. – (დაცინებით) ქალბატონო, ტყვილა ნუ ჩაინყვეტ მაგ მშვენიერ ბულბულის ხმას ყვირილით! მაგ ლამაზ ხელებზედ ბებერს ნუ დაიჯენთ მეტის ცემით! ვერავინ გაგვიგონებს: ზოგი იქით არიან გაგზავნილი და ზოგი აქეთ. ერთი სულიც აღარ დარჩენილა შინ და თქვენი დედინაცვალი თქვენვე გაადეთ კარში; და მაინც რა გაშფოთებთ? რისა გეძინიათ ჩემთან?.. აპეკუნის გაგდება ვის გაუგონია? მხეცი ხომ არა ხართ? განათლებული ქალი ბრძანდებით.

მ ა კ. – მაშ, რა გნებავსთ, მიბრძანეთ?

ბ. – ცუდი არაფერი! მობრძანდით, დაბრძანდით აგერ ჩემთან დივანზედ! დამშვიდდით და მოგახსენებთ. (მაკრინე შორიახლოს ჯდება კანკალით. ცოტა სიჩუმის შემდეგ) ან უნდა მოკვდე და ან უნდა ცოლათ შეგირთოთ, ამ ორში ერთი უნდა ვჰქნა! კარგათ მოიფიქრე, ნულარ კაპასობ! ხომ იცი, რომ შენი თავი ახლა ჩემ ხელშია. მიყვარხარ გაგიჟებით და, არ იცით, რომ სიყვარული კაცს გრძნობას უკარგავს და ბევრს ცუდს საქმეს ჩაადენინებს? მხოლოდ შენ კი დამეთანხმე და შენზედ უბედნიერესი ქალი აღარ იქნება; გიორგი ჩემსავით შენ ვერ შეგიყვარებს! რას იტყვი?

მ ა კ. – არ მიყვარხარ!

ბ. – მე სიყვარულს არ გკითხავ და არცა გთხოვ! ჯერ კი დამეთანხმე ცოლობაზედ და სიყვარულით... მერე მე ვეცდები, შეგაყვარო თავი.

მ ა კ. – არ შემიძლია, ვერ შეგირთავ!

ბ. – (მრისხანეთ) ნუ დაივიწყებ, რომ ჩემ ხელშიდა ხარ! იქ თხოვნა შეისმინე, სადაც მე ძალაც შემიძლია ვინმარო.

მ ა კ. – არ შემიძლია, მომიკალი, მზათა ვარ!

ბ ე რ. – (ბოროტულის დაცინებით) არა, ჩემო სიცოცხლე, შენისთანა მშვენიერებს ვინ გამოიმეტებს სასიკვდილოდ? უწინამც კი დამიმოკლდეს სიცოცხლე! (მოეხვევა და სურს კოცნა, ქალი კვილით გამოუძრება ხელიდამ, გაიქცევა და ხან ფენჯერს მივარდება და ხან კარებს: ხერხადე დასდევს დასაჭერად) ტყვილად გარბიხარ! ჩემის ხელიდგან ვერსად წახვალ!

მ ა კ. – (ვითომც დამშვიდდება) მაშ, კარგი, ახლა მეც ვატყობ, რომ ღმერთს გამოუშემეტებია და ბედსაც შენთვის უნდებვარ! რალა გაენყობა! თანახმა ვარ შენის ცოლობის!..

ბ. – ოჰ, შენი ჭირიმე! (სიხარულით) ადრევე გეთქვა ანგრე, ან შენ რაღათ იწუხებდი თავს და ან მე რათ მაჯავრებდი?.. მაშ, ახლა დამტკიცებაც მომეცი მაგ შენი სიტყვების: დაიჩოქე და შემომფიცე ამ ხატზედ, რომ მერე აღარ მილაღატო, აღარ გადათქვა!

მ ა კ. – (შეშინებით) მაგის ფიცი არ შემიძლია!..

ბ ე რ. – თურმე მატყუებდი?! შენი მოსატყუარიცა ვარ?! მაშ, რადგანაც ფიცი აღარ გინდა სხვაგვარად დაგამტკიცებებ შენს სიტყვას ჩემს ცოლობაზედ! (ნაავლებს ხელს, მაკრინე კიდევ დაძვრება ხელებიდან და თავგადაგლეჯილი, თმაგამლილი დაუჩოქებს).

მ ა კ. – თუ ნამუსი გაქვს, პატივი ეცი შენს კაცობას! შეიბრალე ჩემი ქალიშვილობა! მოიგონე დედაშენი! გამოისახე, რომ შენ მამა ხარ ჩემი და მე შენი შვილი! და გამიშვი! ნუ მტანჯავ! რაც გინდა, შემოგფიცავ!

ბ ე რ. – ახლა აღარც ფიცი მჯერა შენი! სხვაგვარად დამიმტკიცე და მაშინ უფრო დაჯერებული ვიქნები.

მ ა კ. – მაშ, კარგი. (გაიქცევა დიჩოქებს ხატის წინ და ლოცულობს).

ბ. – კარგი, ან გაათავე ეგ ლოცვა! მეშინია, ვინიცობაა, ღმერთმა არ მოგივლინოს მიხაილ მთავარანგელოზი და არ გამოგიხსნას ჩემი ხელიდან.

მ ა კ. – (წამოდგება დამშვიდებული და მივა ხერხაძესთან) კარგი, თანახმა ვარ! იყავ ნება უფლისა! მაგრამ ცოდვა კი შენი იყოს!

ბ. – ანგრე იყოს! ცოდვაც ჩემი იყოს და სატკივარიც!

მ ა კ. – ხომ იცი, რომ იმ ... ოთახს ამის მეტი კარები არა აქვს? ჯერ მე შევალ და მერე დაგიძახებ, შამოდი და მაშინ შემოგფიცავ.

ბ. – (ხელზედ ჰკოცნის) ჰო, ჩემო სიცოცხლე! კი, ჩემო ხელმწიფავ, მაგის უარს როგორ გეტყვი?

მ ა კ. – (შედის მეორე ოთახში).

ბ. – (აღტაცებით) ახლა კი ჩემი ხარ! სულ ასე არიან ქალები: ჯერ გაჭირვეულდა და ეხლა კი ნამეტარსაც აპირებს.

მ ა კ. – (ხმა მეორე ოთახიდან) შამობრძანდით! შამობრძანდით!

ბ. – (სიხარულით) ეჭვი აღარ მაქვს, შემირთავს და შემირთავს! სულ ასე არიან ქალები! გიახლებით ეხლავე (გააქრობს სანთელს, შევა იმ ოთახში).

გამოსვლა 4-სე

გ ი ო რ გ ი – (შამოდის და დაფოთარობს ბნელაში) ეს რა ანბავია?... აქა აღარავინ აღარ არის! მგონია, თვალებმაც მომატყუეს და ყურებმაც: ახლა, რომ მოვდიოდი, სინათლეს ვხედავდი იმ ოთახში და ლაპარაკიც გამოისმოდა და ეხლა სულ ყველა გამქრალა: აღარც ვინმე გარეთ არის და არცა შიგნით! ეს კარებიც გადაკეტილი იყო გარედან! აქ რაღაც ანბავია...

კ ა ც ი ს ხ მ ა – (მეორე ოთახში) „ოი, მოვედი“.

ქ ა ლ ი ს ხ მ ა – „მოჰკვდი, ავაზაკო! მაგის ღირსი ხარ“. გიორგი (დაფეთებული ამოიღებს ხმალს და შექმნის ღრიალს): ჰეი! ჰეი! ვინ ხართ! სანთელი! ცეცხლი! (ამ ხმაზედ გარედგან შემოცვივდებიან მსახურები: ზოგი ჟინჟილით, ზოგს სანთელი უჭირავს ხელშიდ, ზოგს კეტი და ზოგს ცული).

ე ლ. – (დაფეთებული შემოიჭრება) რა ანბავია, ბიჭებო? სახლს ცეცხლი ხომ არ ეკიდება? (ამ დროს თმაგშანენილი გამოვარდება მეორე ოთახიდგან მაკრინე, ხელში უჭირავს სისხლიანი ხანჯალი).

გ ი ო რ გ ი – (შეშინებით მივარდება მაკრინეს) ქალო, ეგ რა ანბავია? სისხლი რისია მაგ ხანჯალზედ?

მ ა კ. – ნუ მოდიხარ, გიორგი! მე აღარა ვარ შენი ღირსი! ბედს არ უნდივარ შენთვის!

გ ი. – რას ანბობ, ქალო, ხომ არ გადარეულებარ, როგორა თუ ჩემი ღირსი არა ხარ?

მ ა კ. – მისთვის, რომ მე კაცისმკვლელი ვარ! მე მოვკალი ამ ხანჯლით ჩემი აპეკუნი ხერხაძე, მაგრამ მითი დავიცევი ჩემი პატიოსნება...

ე ლ. – უი, შენს ელისაბედს, რა გიქნია ეგა, ვინ მოგიკლავს, მიშველეთ, ქრისტიანებო! (შევარდება სანოლ ოთახში).

მ ა კ. – (მიაყვირებს) რად გაიქეცი, ეგება გეგონოს, შენ კუდურო დედინაცვალო, რომ შენც მოგკლაა? არა, შენ ღირსი არა ხარ ჩემგან სიკვდილის! (გადაადგებს სანოლი კარებისაკენ ხანჯალს და თითონ გულს შემოეყრება და დაეცემა ძირს).

გ ი ო რ გ ი – (რომელიც აქამდინ გიჟივით გაშტერებით მისჩერებოდა ამ სცენას) ამ უბედურობის მიზეზო, აშარო დედაკაცო, შენმა გერმა შეგიბრალა შენ, მაგრამ რათ ასე იცი, რომ მისი საქრმოს ხელი არ დაგზოგავს შენ. ლუკმა-ლუკმათ დაგკებს შენი საყვარელის გულზედ! (ხმალამოღებული შევარდება სანოლ ოთახში).

(დასასრული პირველის მოქმედებისა)

[1868]

აღმოსავლეთის
ღმერთა

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – (დადის გაჯავრებული) დალახვროს ღმერთმა ჩემი უხეირობა!.. ეს რა მემართება?! როცა საჭირო არ არის, საზოგადოთ, მაშინ კი ეს ჩემი ენა ჩემ ნებაზე პირში ველარ დამიკავებია: წალმა-უკუღმა, მინდა თუ არა, მაინც, საათის გუგუღვივით, პირიდან მიხტება; და, როცა საჭიროა, მაშინ კი სასას მიეკვრის ხოლმე!.. ეს სულ მიუჩვევლობის ბრალია. გამიგონია: კარგი მონადირე ჯერ უბრალო ნიშანზე დაგეშავს ძაღლებს და მერე ნამდვილ მხეცებსაც მოუტევენსო, მოდი ერთი, მეც ისე მოვიქცევი. (სტოლის უკან დადგამს სამ კრესლას, შიგ მუთაქებს ჩააყუდებს, თვითონ წინ დაუდგება და მოჰყვება): ბატონო მსაჯულებო! თქვენი გულმოდგინება და ბეჯითობა, როგორც საზოგადოთ ყოველ შემთხვევაში, ისე დღესაც ამ საქმეში მით უფრო მოსაწონი და შესანიშნავია, რომ დღევანდელი დღის გამოძიებას თქვენ გუშინდელი განჩინებითვე წინ უსწრობთ, უსწრობთ, მაგრამ მოთმინება კი მაინც იმდენი გაქვთ, რომ დღესაც, თუმცა საჭირო კი აღარ გახლავთ, მაგრამ მაინც კიდევ ყურს უდგებთ გამოძიებას და დიდი მონდომებითა ასრულებთ ფორმებს. მეც, ამ შემთხვევაში თქვენი მიმბაძავი, ჩემი ჯიბის სანყლის ფულებით გამტენი და თანვე სრულად დარწმუნებული ჩემს „გინდ-ვიყო-გინდ-არაობაზე“, მაინც-მაინც „ვიტყაპინ-სიტყვაობებ“, რადგანაც მითი ნუგეში ეძლევა ჩემ კლიენტს. დეე, მოტყუედეს ცოტა ხნის იმედით მაინც, რადგანაც საზოგადოდ ბედნიერება მომატყუებელი იმედია. მეც, ბატონო მსაჯულებო, იმედი მაქვს, რომ ამ ჩემ ლაპარაკს ყურს დაუგდებთ და ჩვეულებრივ არ მოინდომებთ დამ... (შემოდის მსახური).

მ ს ა ხ უ რ ი – ბატონო! მთხოვნელები გაიხლენ და დიდი ხანია, იცდიან, მიიღებთ, თუ დავითხოვო?

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – სულელო! დათხოვა როგორ შეიძლება? ჯერ ეს მუთაქები მიალაგე და მერე თვითო-თვითოთ შემომგვარე! წადი!..

მ ს ა ხ უ რ ი – ერთის მეტი არავინ დარჩენილა. ბატონო! იცადეს, იცადეს და ბოლოს, რომ მოენყინათ, გაუდგენ გზას შინისაკენ. ხვალ კი გაიხლებიან. ერთი ვილაც მღვდელიც გახლდათ, მაგრამ იუკადრისა: მეფურნე თათართან ერთად მოცდა არ მეკადრებაო და იმანაც გასწია... თათარსაც პურის ცხობა უგვიანდებოდა. ერთიც ქალი გახლდათ. ქალს, ბატონო, საყვარელი ჰყოლია, იმ საყვარელსა კიდევ

სხვა საყვარელი, იმ საყვარელსაც კიდეც სხვა და ამასაც კიდეც სხვა, გვიანობამდის ვერ შეუტყვიათ; დღეს კი მოსვლიათ ერთმანეთში ხარხაზი და ერთმანეთი აუნიაქებიათ! ახლა, ბატონო, იმ სანყალმა ქალმა ყველას დაასწრო თქვენთან ხლება, თორემ ხვალ ყველა ერთად აპირობს მოსვლას და თქვენ უნდა...

ა დ ვ ო კ. – ოჰ! ოჰ! კარგი! კარგი! შენ თუ სალაპარაკო იშოვე, ხომ აღარ გაათავებ? გადი და შემოიყვანე ის ერთი ვილაც არის!

მ ს ა ხ უ რ ი – ვინცლა კი არა, ჩინებული აზნაურშვილია, შე დალოცვილო! ფულებიც ბლომათ მოიტანა. მეო, ასე მოგახსენათ, ოღონდ კი ნუ...

ა დ ვ ო კ. – ოჰ! ოჰ! ოჰ! გაათავე! მორჩი! თვითონ მეტყვის, რაც უნდა.

მ ს ა ხ უ რ ი – თქვენი ნება გახლდესთ! მე მხოლოთ იმას მოგახსენებ...

ა დ ვ ო კ. – კაცო! ქრისტიანო! დამანებე თავი! არ გესმის?!

მ ს ა ხ უ რ ი – კი, ბატონო, გაახლებით, მაგრამ მე ვითომ მინდოდა ადრევე მომეხსენებია თქვენთვის, თორემ მე ხომ ჩემთვის...

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – აღარ მომშორდები? ვერ ხედავ, რომ შენს გუნებაზე არა ვარ?

მ ს ა ხ უ რ ი – (მიდის) ეს დალოცვილი ხმას რომ არ ამოალებინებს კაცს! სანამდი სიტყვას იტყოდე, მანამვე გაჩუმებს!..

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – (მარტო) ამდენი ლაპარაკი რომ კაცს არ მონყინდეს, გაგონილა?! მთელი დღე მთხოვნელებთან ქაქანებს და მაინც ვერა ძლება ლაპარაკით; მოდის და აქაც მანუხებს! ეს რა სნეულეზაა?! ვგონებ, სადღაც ქადაგადა მჯდარა!.. (შემოდის მოხუცებული აზნაური).

მ ო ხ უ ც ი – (მიწამდი თავს უკრავს) ბატონი ჩემი აცოცხლა ღმერთმა!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – გმადლობთ! ღმერთმა ნუ მოგვიშალოს თქვენი თავი! დაბძანდით!

მ ო ხ უ ც ი – რატომ იკადრებთ, შენი ჭირიმი?.. გაახლებით! (ჯდება, სიჩუმეა) როგორ მშვიდობით ბძანდებით, ჩემო ხელმწიფე ბატონო?..

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – გმადლობთ!.. თქვენ ვინ ბრძანდებით?

მ ო ხ უ ც ი – თქვენი მონა-მოსამსახურე! ბრეგვაძე გახლავართ, ჩემო ბატონო!..

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – რა საქმე გაქვთ? ხომ საქმეზე ბრძანდებით!..

ადვოკატის დილა

მ ო ხ უ ც ი – გახლავთ ცოტაოდენი საქმეც! მე, ჩემო ბატონო, ისეც უნდა გხლებოდით თქვენის ბრწყინვალეობის სანახავათ, უსაქმურათაც, მაგრამ ღმერთმან ჰკითხოს ჩემს უძლურებას... (ცოტა ხნის შემდეგ) დედათქვენი და მამათქვენი ხომ მშვიდობით სუფევენ?

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – გმადლობთ, გახლავან ისინიცა!..

მ ო ხ უ ც ი – კეთილი!.. თქვენი დები? თქვენი ძმები? როგორ ბძანდებიან?

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – გმადლობთ, ისინიც კარგათ გახლავან! თუ უკაცრავათ არ გახლდეთ, საქმე თუ რამე გაქვთ, მიბრძანეთ, თორემ ამდენი დროც აღარა მაქვს.

მ ო ხ უ ც ი – მოგახსენებთ, კი, შენი ჭირიმე! მისი რიგიც ვიცით! (ცოტა ხნის შემდეგ) თქვენი ბატონი მეუღლე და შვილებიც ხომ ღვთის მადლით ბედნიერათ სუფევენ?

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – გმადლობთ! გმადლობთ!

მ ო ხ უ ც ი – ხომ კი გყავსთ, ბატონო, ცოლ-შვილი?

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – (სიცილით) როგორ არა!..

მ ო ხ უ ც ი – კეთილი! ისემც კარგი დაგემართოს!.. ბედნიერი ბძანდებით. კარგი ცოლ-შვილი გყავთ, ღმერთმა ნუ მოგიშალოს მათი თავი და...

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – ბატონო, თუ საქმე გაქვთ, მიბძანეთ!..

მ ო ხ უ ც ი – მოგახსენებთ, ჩემო ბატონო, იმასაც თავის დრო ექნება!..

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – კი, ბატონო, მაგრამ მე არა მაქვს მაგოდენი დრო!

მ ო ხ უ ც ი – მოგახსენებთ!.. ჯერ მინდა, თავი გაგაცნოთ! მე თქვენ ვერ მიცნობთ, თორემ მამათქვენი დიდი მწყალობელი გახლავთ ჩემი. იმდენი წელიწადი თქვენ გასძელით, რამდენი ყანწი ღვინო თქვენს ღამისთევაში ჩვენ სირისკუდზე დავლიეთ! თხუთმეტი ღამე გავათენეთ მოლხენით!.. იმდენი სიცოცხლე თქვენ, რამდენი ცხონებულმა თინათინ გამდელმა ჩვენ გვაცინა!.. მან ხომ სახელის დამახსოვრება არ იცოდა და მე ბრეგვადის მაგიერ რეხვაძეს მეძახდა და ვიხოცებოდით სიცილით! ძალიან მოლხენაში გახლდით. ერთობ! ერთობ!..

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – კარგია ძველი ამბების მოგონება, როცა კი უსაქმურათ არის და...

მ ო ხ უ ც ი – ისემც კარგი დაგემართოს!.. ცხონებული ბები-ათქვენი რა გახარებულნი იყო, თავზე რომ დაგჩერებოდით და კიდე-

ვაც ემართლებოდა: თქვენმა სიცოცხლემ, ბევრს მოვსწრებივარ და თქვენისთანა მშვენიერი ყმანვილი ამ ჩემს თვალის კაკლებს არ უნახავს!.. მაშინვე გეტყობოდათ, რომ დიდი კაცი შეიქნებოდით!.. კი, ჭემმარიტად!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – (ვითომ იცინის) ჰო! ან სხვა მიბძანეთ რამე! რაღა მოსაგონია ეგეები!..

მ ო ხ უ ც ი – ოჰ, თქვენმა სიცოცხლემ, ღირს; მოსაგონათ კი არა, დაუფინყარი საქმეა! იმე, დიდება შენს სახელს, ღმერთო! ამხელა იყავი (ხელით უჩვენებს) და ყვიროდი: „აღუ! აღუ!“ ვინ იფიქრებდა, თუ ერთს დროს მე თქვენ მოგეხვევოდით მუხლებზე და თქვენი წყალობით საქმეს გავირიგებდი.

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – (სიცილით) ჯერ რა იცით, გაგირიგებთ, თუ არა? ეგება ვერ გაგირიგოთ!

მ ო ხ უ ც ი – აჰ, მაგას ნუ მიბძანებთ, ღმერთი გადღეგრძელებსთ! რაკი ღმერთმა თქვენისთანა კაცი კი მომაგნებია...

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – მაშ, მიბძანეთ, რაში მდგომარეობს თქვენი საქმე? რამ გაგსარჯათ?

მ ო ხ უ ც ი – (ახველებს) მოგახსენებთ, შენი ჭირიმე! (ზეზე წამოდგება და ათვალეირებს იქით-აქეთ) თუ უკაცრავათ არ გახლდეთ, საიდუმლოა და მეორე ოთახში გავიდეთ!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – რა საჭიროა? არც არავინ აქ არის ამ ოთახში და არც არავინ იქ; ორივე ცალიერია და სულერთი არ არის, სადაც უნდა მითხრათ? ვერავინ გაიგებს!

მ ო ხ უ ც ი – კი, ბატონო, მაგრამ იმ ოთახში უფრო მოხერხებული იქნება!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – უკაცრავათ, მაგრამ საქმის ოთახათ ესა მაქვს დანიშნული და აქ ბრძანეთ!

მ ო ხ უ ც ი – რა გაეწყობა! (მიხედ-მოიხედავს) თუ უკაცრავათ არ გახლდეთ, ეს ისეთი საიდუმლოა, რომ საჭიროა, ჩვენს მეტმა არ იცოდეს სხვამ და, თუ შეიძლებოდეს, ჯერ შემომფიცეთ!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – როგორ თუ შემოგფიცოთ? რაზე უნდა შემოგფიცოთ? ეგ სად გაგონილა?!

მ ო ხ უ ც ი – უკაცრავათ ნუ ვიქნები და ხუთიც დამიფიცებია ადვოკატი ხატზე, მაგრამ თქვენ ვერ შემოგკადრებთ იმ ფიცს და იმ ხატს, ე.ი. წმინდა გიორგის! თქვენ სხვა ფიცსაც დაგჯერდებით, ე.ი. ჩესტინ სლოვას ხატზე თუ სიტყვას მომცემთ...

ადვოკატის დილა

ადვოკატი – (იციან) თუმცა სხვას კი არ გავაბედეინებდი, მაგრამ თქვენს მოხუცებულებას ვდებ პატივს და ამასთანაც, რადგანაც ჩემი ღამის მთვეული ბრძანებულხართ, გეთანხმებით: მე გამინყრეს ჩესტნი სლოვას ხატის მადლი, თუ თქვენი საიდუმლო გაგამხილოთ!.. ახლა ბრძანეთ!

მოხუცი – ღმერთმა დიდი დღე მოგცეთ, ჩემო დიდო ხელმწიფევე ბატონო!.. მე, ბატონო, ერთი გიჟი ძმა მყავდა. ეს თორმეტი წელიწადია, რაც რუსეთში იყო პოლკში; ჩვენ თითქმის გადავინყებულვითა გვყავდა; შარშან ჩამოვიდა და ახლა მამულს მედავება!..

ადვოკატი – როგორ თუ მედავება? თორმეტის წლის შემოსავლის წილს, თუ რას?

მოხუცი – არა, ბატონო, მაგას რავა მთხოვს! „მამული გამიყავიო!”

ადვოკატი – მერე რას ეუბნებით?

მოხუცი – არ მინდა, რომ მივსცე, ღვთისა და თქვენის წყალობით!..

ადვოკატი – რათა? განა მკვიდრი ძმა არ არის?

მოხუცი – კი, ბატონო, მაგრამ მაინც არ მივცემ, თუ თქვენც მწყალობელი მეყოლეთ!

ადვოკატი – რას ემართლებით?

მოხუცი – როგორ, რას ვემართლები, შენი ჭირიმე? თორმეტი წელიწადი ჩემი საკუთრება მეგონა, შევეჩვიე და ახლა კი გული როგორ დავინყვიტო? ცოდვა ვარ!

ადვოკატი – ის კი განა არ არის საცოდავი?

მოხუცი – ის რათ იქნება, შენი ჭირიმე? იმან რუსული ლაპარაკი იცის!..

ადვოკატი – მერე რა გაარიგოს იმ რუსულით? შენვას, თუ მოხარშოს?

მოხუცი – მაგას ნუ ბრძანებთ!.. ნეტაი, თქვენი კარგათ ყოფნით, ის ვიცოდე და კვირაში ერთი ჯერის მეტს არა ვჭამ!

ადვოკატი – იმასაც პარასკეობით მხოლოდ! განა?

მოხუცი – აგრე იქნება, შენი ჭირიმე!.. ახლა რას ბძანებთ, შენი ჭირიმე?

ადვოკატი – იმას, რომ კანონის წინააღმდეგი საქმე გიფიქრნიათ!..

ადვოკატის დილა

მ ო ხ უ ც ი – კანონით რომ ის მართალია, ეს მეც ვიცი, მაგრამ თქვენისთანა სწავლული ატუნკატი, როგორც იქნება, მოაკვარაჭინებს საქმეს სხვებ...

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – ვერა, მგონია!.. ტყუილათ ნუ ჰფიქრობთ!.. ძმას უფლება აქვს...

მ ო ხ უ ც ი – კი ბატონო, მაგრამ, აი, ახლა, რა უნდა მოგახსენოთ (მიიწევს სკამს და საიდუმლო ხმით): იმ ჩემ ძმას მეტრიჩევი არა აქვს და მე ქალაქს შევიტან, რომ უკანონო შვილიამეთქი და, თუ საჭირო იქნება ამის დამტკიცება, იმასაც მოვახერხებ.

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – როგორ? როგორ?

მ ო ხ უ ც ი – როგორ და ბარემ თორმეტი კაცი და ერთი მღვდელიც მზათა მყავს; დაიფიცებენ, რომ უკანონო შვილიაო და მაშინ ხომ მოვიგებ საქმეს?

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – უკაცრავათ, მაგრამ მაგგვარ საქმეს მე ხელს არ მოვკიდებ; ეგ ძალიან უკანონო და უსინდისო საქმეა.

მ ო ხ უ ც ი – კი, ბატონო! უკანონო რომ გახლავთ, მიტომაც გაახელით თქვენისთანა ატუკანტთან, თორემ მართალ საქმეზე რაღა ატუკანტი მეჭირვება?!

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – მე არ ავიღებ მაგ საქმეს!..

მ ო ხ უ ც ი – რატომ, ჩემო ხელმწიფევ? ხელცალიერი კი ნუ გგონივართ! აი, ესეც თქვენი გასამრჯელო ამ თავით და მერე სხვა იყოს! აქ ოცი თუმანია.

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – სხვასთან მიბრძანდით და მე კი არაფრის გულისათვის არ მოვკიდებ ხელს მაგგვარ საქმეს!

მ ო ხ უ ც ი – აბა, შე დალოცვილო, ტყვილათ გვიხარია თქვენი გამოზრდა?

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – ეგ თქვენ იცით, მაგრამ მე კი მაგგვარ საქმეში არ გავერევი.

მ ო ხ უ ც ი – თქვენი ნება გახლავთ! სხვები პირაქეთაც შემომეხვეწებიან. მშვიდობით ბრძანდებოდეთ! უკაცრავათ, რომ თავი შეგანყინეთ!

[1871]

ენების
გასამართლებათა

სასამართლოში სხედან მსაჯულები: შუაში ჭირნახული და მრავალჭრილობიანი მოხუცი ქართლოს; გვერდით, იქით და აქეთ, უფრო ახალგაზდები: იმეროს და ამეროს. შემოაქვსთ სამი ენა: ერთი უთავბოლოთ მრგვალია, ასლიტრიან ლანგარზედ ძევს და წინ, ხელში ნოეს ყავარჯნით, ერთი ახმახი ადვოკატი მოუძღვის. მეორე უშნოთ ბრტყელია, გაუშალაშინებელ ხონჩაზედ ძევს და თან ვილაც ახალნამძინარევი, ნებიერი ადვოკატი მოჰყვება. მესამე წერილია, პატარა ფინჯანზედ აგდია და გველის კუდივით საქსაქებს; უკან მოსდევს ჯარასავით მბრუნავი ადვოკატი.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – დღეს უნდა მოვისმინოთ თქვენი საჩივარი და გადავსწავიტოთ, თქვენ სამში თუ რომელს უნდა დარჩეს უპირატესობა და, გთხოვთ, თვითეულმა თქვენგანმა წარმოგვიდგინოს თავთავისი საბუთები!.. პირველი სიტყვა თქვენია, უფ. ახმახო!

ა ხ მ ა ხ ი – ჰოი, შენ ბრძენო, სიბრძნისა ტახტსა ზედა სოლომონისასა, ზე თხემთა, თხემთა მახვილგანმანონად აყვანილო! მანუკველი თქვენ მიერ სამართლისა, მოვილტვი კვარცხბუკისადმი ფერხთა თქვენთა, და ნატერფალთა ნაწილად მიძღები გილაღადებ, და ყურადიხვენ ვედრებანი ჩემნი!..

მ ს ა ჯ უ ლ ი – ბრძანეთ!.. ნულა აგვიანებთ სიტყვის შესავალით! დრო ბევრად გვიღირს.

ა ხ მ ა ხ ი – მოთმინებითა სულისა მომპოებელი, ვინყებ უბნობად: ორღანო იგი, სახმარ გამოსამეტყველებლად ჰაზრთა და ვნებათა ჩვენისა გულისათა, რომელიცა წოდებულ არს ენად, შეურაცხყოფილ იქმნა ხელთა შინა ივერიელთასა: წარმოსდგნენ ორნიცა სხვანი ენანი, დღეს აქა, თქვენს წინაშე მდებარენი, საშუალოდ ამა ენისა (თითით ანიშნებს მრგვალ ენაზედ), რომელიცა გამოელვარებულ არს ბრძმედისაგან მეტყველებისა ირისებრ, გნომ არს ენათა შორის ორღანო ესე. ენითა ამით მეტყველიყო შავთელ ჩახრუხითურთ მშვენიერ ლექსად. ამავე ენითა ღაღადებდა ბრძენ, რიტორ, პიიტიკიოს ანტონ გაიოსითურთ...

მ ს ა ჯ უ ლ ი – სხვაგვარი თვისება?

ა ხ მ ა ხ ი – განსხვავებითი თვისება ამა ენისა არს ერთის ხმითა მრავალ ჰაზრთა გამოსთქმად.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – გამოარკვიეთ, რა გსურთ, მაგითი რომ სთქვათ?

ენების გასამართლება

ა ხ მ ა ხ ი – ერთი ლექსი შეიცავს მრავალთა ჰაზრთა, რომელთაცა წარმოდგენით ახსნიან.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – კიდევ სხვა ლირსება?

ა ხ მ ა ხ ი – ის, რომ ენა ესე გასაგონ არს მხოლოდ რჩეულთათვის და არა საზოგადოდ. ოდესცა, შემდეგ ლიტურდიისა, დღესა ერთსა უბნობად ჰყვეს კათალიკოსმა ანტონ და მიტროპოლიტმა ბოდბელმა, ერი ვერა გამგები ვერცა ერთისა მარცვლისა მათ მიერ თქმულისა, სდუმდა საკვირველებითა, ამგვართა მაგალითთა ძალგვიძს წარმოდგენად ლეგეონი, გარნა მრავალმეტყველებითა არა სცხონდინ. მცირითაცა მით, რაცა თქმულ იქმნა ჩვენ მიერ, საგულისხმო არს, რათა ენანი ესენი, უკანონოდ შობილნი ნიადაგსა ზედა ქართლოსიანთასა, განდევნილ და განკიცხულ იქმნენ ამერითგან.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – (მიუბრუნდება ნებიერს ადვოკატს) რა პასუხს აგებთ?

ნ ე ბ ი ე რ ი – (ზარმაცად) ამოდენი ხანია, ყურს უგდებ, მაგრამ თქვენმა მზემა, ჯერეც ვერ შავიტყე, თუ რა ჰნებავს, რომ გვიბრძანოს მაგ დალოცვილმა. თქვენმა მზემაცა, კათალიკოზი აღარ მასვენა და შავთველი. ეჰ, ტიალი, რალაც ჯანი ბეჟანის დროს, მოგეხსენებათ, ადამის წინეთ რომ ი პირველი კაცი გხლებიათ, თქვენ კი უნდა მოგეხსენებოდეთ, იმ კაცის ენა ყოფილა! ეხლა რალა მოსაგონებელია! ე, მაგ ენისა ხელახლად დაწყობა მურვან ყრუობა არ იქნება, მა, რა? მე მაგის თავი არა მაქვს! რაც გენებოს, ის უყავით!

მ ს ა ჯ უ ლ ი – (მბრუნავს) შენ რალას იტყვი?

მ ბ რ უ ნ ა ვ ი – რა უნდა მოგახსენო, ბატონო!.. მოცლია მაგ დალოცვილს და ღომის საცეხვივით ბაყა-ბუყი გააქვს, თვარა საფლავის ენა რალა გასაცოცხლებელია, ერთს ლექსში ბევრი აზრი გამოვა, თუ კაცი წარმოიდგენსო და, კი, ბატონო, მარა წარმოდგენით რავა იქნება? რასაც წარმოიდგენს კაცი ტყვილა ხმაში, ის გამოუა. აბა, ბატონო, თქვენ დაუგდეთ ყური ზარის რეკას, თუ იმაში: „ნადი, ნადიც!“ არ გაიგონოთ და „მოდი, მოდიც!“ არ გაიგონოთ, ასე ყოფილა ეგ ენაც. და ან რალასთვის და ვილასთვის არის საჭირო ის ენა, რომელსაც ვერც ბერი გაიგონებს და ვერც ერი?!

მ ს ა ჯ უ ლ ი – კიდევ თუ რამე გაქვსთ დასამატებელი, დაამატეთ, თორემ ან განჩინებას შევადგენთ.

ყ ვ ე ლ ა ნ ი – შეადგინეთ.

მ ს ა ჯ უ ლ ე ბ ი – (ადგენენ შემდეგს განჩინებას): „რადგანაც ეგ მშვენიერი ენა სააქაოს აღარავის ეყურება, ცოდვა არის, რომ ტყვილად გაფუჭდეს და ამისთვის უმჯობესია, საიქაოს გაიგზავნოს! გაიყვანეთ! მშვიდობით წარვედინ!..“ მრგვალი ენა გააქვსთ და ახმახი

ენების გასამართლება

თვალცრემლიანი მისდევს უკან ბუტბუტით: „ჰოი, ჟამნო და, ჰოი, ზნეობანო!.. მშვიდობით!.. აქ ჩვენ უცხონი ვართ!“ მაყურებლები აცილებენ გალობით: „განუსვენოს იქ, სადაცა მართალთა სულნი განისვენებენ“.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – (მიუბრუნდება ნებიერსა და მბრუნავს) რახანც რომ ის ახირებულნი მათუსალა გავისტუმრეთ, ან თქვენ ორზედ მოდგა საქმე: რომელი რომელს უჩივით და რას?

მ ბ რ უ ნ ა ვ ი – მე, ბატონო, არც არავის უჩივი და ტყვილა ნურც ვინმე მიჩივა.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – მაშ თქვენ სჩივით?

ნ ე ბ ი ე რ ი – დი...ა...ს! მე გახლახარ გულნაკლებათა და მე ვჩივი!

მ ს ა ჯ უ ლ ი – რას?

ნ ე ბ ი ე რ ი – რასადა, აი, შენ ხარ ჩემი ბატონი, და ამასა, რომა გადმოეხეტა კორტოხსა იმერული ენა და აღარ გვასვენებს, იმერულათ უქცევს კილოსა!

მ ს ა ჯ უ ლ ი – მართალია? (მიუბრუნდება მბრუნავს).

მ ბ რ უ ნ ა ვ ი – კი, ბატონო! მაგას რაღა კითხვა უნდა: თუ იმერული ენაა, იმერულათ უნდა უქციოს კილო, აბა, როგორ იქნება! ეგ იმას ჰგავს, რომ ავიჩემოთ: მტრედი, იმერეთიდან მოფრენილი თფილისში, რატომ მტრედობს და არა ყვაავობსო.

ნ ე ბ ი ე რ ი – აი, ბატონო, არკი მოგახსენეთ, რომ ენა ქართული წარყვნეს იმერულითამეთქი! ეხლა ხომ თქვენცა ხედამთ, თვითონაც გამოტეხილია!..

მ ბ რ უ ნ ა ვ ი – იმე, ვაჟო! ქვე რა უყოთ მერე! შენ ეს გვიბრძანე, თუ რითია ცუდი ენა იმერული! რას უწუნებ?

ნ ე ბ ი ე რ ი – (სიცილით) როგორ თუ რას ვუნწუნებთ! იმასა, რომა არ არის ქართული და არც მწერლობაში შემოსალებია, მაგალითად, სასაციონონი არ არიან ეს ლექსები: „კი, ქვე, იმე, ვაჟო, შუკა, ყვინთი, ყე, ცხიკვება“ და სხვ?..

მ ბ რ უ ნ ა ვ ი – მაგ სიტყვების დანუნების კი რაღა უნდა მოგახსენოთ. ეგენი რუსთველსა აქვს ნახმარები თავის „ვეფხვისტყაოსანში“ და იმას გარდაც სხვა ძველი დროს მწერლებიც ხმარობენ.

ნ ე ბ ი ე რ ი – რა უყოთ მერე, და! ეგ კიდევ არაფერ შეადგენს. მართალია, ე, ეგ სიტყვები უხმარია რუსთველსა, მაგრამა ეგ იმასა ნიშნავს, რომა იმას კარგათ სცოდნია ყველა მაზრების ენა და ხმარობს მათ ისე, სხვათა შორის, და არა ვითარცა ნამდვილ ენასა და ენის სამკაულსა.

მ ბ რ უ ნ ა ვ ი – ვინ მოგახსენათ? აი, ეგ რას ნიშნავს: იმ დროს, როდესაც რუსთველი არსებობდა, საქართველო შეადგენდა

ენების გასამართლება

ერთს სამეფოს და არ იყო განანილებული სხვადასხვა სამთავროებათ; ენაც ერთი ჰქონდათ, ე.ი. ის ენა, რომელიც რუსთველს უხმარია. შემდეგ საქართველო დაეცა, განანილდა სამთავროებათ სამეფო; ხშირად ერთი სამთავრო იყო ხოლმე გარეშე მტრის მონებისა და გავლენის ქვეშ მამინ, როდესაც მეორე თავისუფლათ რჩებოდა. ამგვარად დამონებულს სამთავროში რომელიმე ქართული ლექსები იკარგებოდა და მის ნაცვლად სხვა უცხო სიტყვა შემოდიოდა მამინ, როდესაც დაუმონებელ სამთავროში კი რჩებოდა ის სიტყვა. ასე, ამგვარად, შეიფარეს თავი სხვადასხვა სიტყვებმა სხვადასხვა საქართველოს კუთხეებში და სამთავროებში. დღეს ჩვენი ვალია, რომ ის სიტყვები მოვაგროვოთ და შემოვიტანოთ ენის საუნჯეში და არა გავსდევნოთ მხოლოდ მისთვის, რომ იმ ლექსს ქალაქში კინტოები არ ხმარობენო...

ნ ე ბ ი ე რ ი – (გაცხარებით სიტყვას აწყვეტინებს) მაგას ჩვენ არ დავსდევთ! აბა, რა სიტყვაა, თქვენს მზესა, „კი!“ მამინ, როდესაც ჩვენ ვხმარობთ უკეთესს ლექსს: „დიახს“?!

მ ბ რ უ ნ ა ვ ი – ვინ მოგახსენათ, რომ უკეთესიაო? ცუდი მამინ იქნებოდა სიტყვა „კარგი“, რომ ქართული ენის კანონებს ეწინააღმდეგებოდა... სიტყვა „დიახ“ ნიშნავს დასტურის მიცემას. აგრეთვე, სიტყვა „კი“ ხშირად ნიშნავს ლაპარაკის დროს დათანხმებას და დასტურს. ქართული სიტყვები ხშირად მოითხოვენ დაქარაგმებას შესამოკლებელად; ასე, რომ მრავალმარცლოვანი ლექსი ხდება ერთმარცლოვანად. ეს ენის თვისება არის. ამავე ენის თვისების ძალით, სიტყვა „კარგი“ მოკლდება და იცვლება ჯერ „კაი“ და კიდევ უფრო შემოკლებით „კი“. აქედამ სჩანს, რომ სიტყვა „კარგი“ უქარაგმოთ და ქარაგმიანი „კაი“ და „კი“ ერთი არიან. მაშასადამე, იმერული „კიც“ ისეთი დასტური ყოფილა, როგორც თქვენი „დიახი“ და მაშ გაჭიყვლებულს სიტყვას „დი...ახ...ს“ რითი ვერ უტოლდება იმერული „კი“, მამინ, როდესაც დანიშნულება ორივეს ერთი და იგივეა და ძალაც ერთი აქვთ? ამნაირათვე შემოკლებული არიან: „ქვე“, ე. ი. „ქვეშე“, „ყე“, ე.ი. „ყოველივე“ და სხვანი; მაგალითად, თუ ერთს კაცს აგზავნიან სადმე, მთიული იტყვის: „გავგზავნე“ და თუ მრავლობითი რიცხვით უნდათ სთქვან, რომ ბევრი გავგზავნეო, მამინ იტყვის: „გავგზავნე-ყე“, ე. ი. ყველა გავგზავნეო.

ნ ე ბ ი ე რ ი – „იმე“ რაღა არის?

მ ბ რ უ ნ ა ვ ი – თუკი „აჰმე“ შეიძლება ითქვას, „უიმე“, „ოჰმე“ რატომ „იჰმე“ ანუ „იმე“ აღარ ითქმის?

ნ ე ბ ი ე რ ი – „ვაჟო“ რაღა სიტყვაა?

ენების გასამართლება

ბ რ უ ნ ა ვ ი – ის, რაც „შვილო“, ანუ „ბიჭო!“ „ბიჭო“ არის ფარსული ლექსი, ნიშნავს ჩვენებურათ „შვილოს“ და, თუ კი თქვენ ბიჭოს ხმარობთ, ე. ი. შვილოს, რატომ ჩვენც არ ვიხმაროთ უფრო ნამდვილი სიტყვა „ვაჟო“, მაშინ როდესაც ეს ნიშნავს შვილს მამრობითი სქესისას?..

ნ ე ბ ი ე რ ი – თქვენ რომ ცხვირის დაცემინებას „ცხიკვებას“ ეძახით, რა არის?

მ ბ რ უ ნ ა ვ ი – ის, რომ ცხვირის დაცემის დროს კაცი ცხვირი-დამ უშვებს ისეთ ხმას, რომელშიდაც ისმის „ცხი“ და აქედამ ხმის მიბაძვით შესდგა ლექსი „ცხიკვება“.

ნ ე ბ ი ე რ ი – კარგი და „თვლემს“ მაგიერ რომ „ყვინთავს“ ამბობთ, კარგია?

მ ბ რ უ ნ ა ვ ი – რატომ არა? ჩვენ ორივეს ვხმარობთ, როგორც „ყვინთავს“ ისე „თვლემას“; თვლემას მაშინ ვიტყვით, როდესაც კაცს თავი უძევს რამეზედ და მარტო თვალებსა ჰხუჭავს, და როცა ზის, თავს ველარ იმაგრებს ძილმოსვლაზედ და ხშირად ჩაჰკიდებს ხოლმე თავს, იმას ვეძახით „ყვინთავს“. აი, ეს საიდან წამოდგა: როდესაც წყლის ფრინველი წყალში ჩაჰკრავს უეცრად თავს, იმას ყვინთი ჰქვიან და, მის შედარებით, ძილმოსული კაცი რომ თავს ჩაჰკიდევს, „ყვინთავსო“ იტყვიან, ე. ი. როგორც ბატი ან იხვი წყალში, ისე ჩაჰყოფს ხოლმე ძირს თავსაო...

მ ს ა ჯ უ ლ ი – თუ შეიძლებოდეს, გაჩუმიდით! აქ მაგგვარი ბაასის დრო აღარ არის, გარედამ რალაც ხმაურობა მოისმის და უმჯობესია, ჯერ იმას დაუგდოთ ყური... (ყველანი ზეზე წამოდგებიან და უგდებენ ყურს მესტირის ხმას. მესტირე სტირის უკრავს და ზედ ამღერებს):

მუხრანიდამ ჯარი მოდის, წყალივითა იწყო დენა,
მუხრან-ბატონი სარდლათ ჰყავს, უნდა თავის გამოჩენა,
ქართლ-ბატონს შემოწყრომია, უფიცნია მალლა ზენა:
რომ მოყვრობით არ დაზოგავს, უნდა ამოგლიჯოს ენა!
მისი რისხვა და მუქარი ქართველ ბატონს მოეხსენა.
გაჯავრდა და თან გაჰკვირდა: „რა გვაქვს საჩხუბარი ჩვენა?
თავის გვარი როგორ დაჰგმო, რჯული როგორ შეაჩვენა?
რა ფათერაკს შეხვდომია! რა ეშმაკი მოეჩვენა?..
რომ სულ უმიზეზოთ შფოთავს და აღარც ჩვენ მოგვასვენა?
შემიგროვეთ, რაც მყავს ჯარი, მივეგებო ცხენდაცხენა.
რომ გავჩუმიდეთ, არ ივარგებს, რადგანც უნდა ჩვენი წყენა!“

ენების გასამართლება

ასე ბრძანა ქართლ-ბატონმა და ზედ ცხენი მიაჭენა!
მოეგება მომავლისა, თავს უჩვენებს ან დამხვდურად.
მიაძახა: მოლალატევ! ფუ, ვერ გხედავ ძმასა ძმურად!
გული გესლით აგვისია, ნათესავის დასამდურად!
მოდმის სისხლში ხელს თუ ისვრი, მაშ დაგხვდები მეც მეფურად.
სასიკვდილოდ გაგიმეტებ, ნულა გიკვირს ჩემგან ნურად;
ერთს ანდაზას მოგაგონებ, საგულისხმოდ იხვენ ყურად!
ძმის განირვა, მტრის მიდგომა არ გეთვლება სამსახურად.
ტყუილა ნუ ვსწყვეტთ მაგდენ ჯარსა, ცუდად სისხლის

მოსანყურად.

თუ გულს გერჩის, ჩვენ შევებათ ერთმანეთსა, სჯობს, კახურად“.
მუხრან-ბატონს გაეცინა და უთხრა: „ეგ რა სჩამახეო!
მეც ქვეყნის ტოლი კაცი ვარ, და სუსტად ვით დამსძრახეო?
რაც დღეს შენ ჭირი მოგადგეს, ის შენს თავსვე დასძახეო.
რათ მაგზავნიდი სხვა ქვეყნად, რათ შემიცვალე სახეო?
იქ მე მასწავლეს ხერხები და ათასგვარი მახეო;
ვერ შემაშინებ მუქარით, გირჩევ, სხვა ვინმე ჰფახეო,
თორემ ვერ მომაშლევიანებ, რაც გულით განვიძრახეო.
სასაცინოა ეგ თქვენი რალაც სიტყვები მკვახეო...
უმჯობესია, რომ დამრჩე... სხვა ენით დაიძახეო!“
ქართლ-ბატონს ფერი ეცვალა, შეიქნა დაღონებული!
რა ექნა, ჯარი არ ჰყვანდა: მან დაუჩაგრა მას გული,
რომ მომხრეთ ვერვის ხედავდა, ყველასგან დავინყებულო!
დაჯდა, საკინძი შეიხსნა, მოსთქვამდა გამწარებული:
„ვაი, გავჰკოტრდი, კრეზივით მე, ერთს დღეს გამდიდრებული.
და ან სიცოცხლე რათ მინდა, დამმარხეთ გაშავდლებულო!“
ამ მოთქმაზედ მთლად შეიძრა ქართლ, კახეთი, იმერეთი,
მოვიდნენ და მოახსენეს: „ბატონო, დაგვეცა რეტი;
მართალია, თქვენ მომხრეთ დღეს არ ვარგივართ ჩვენ არც ერთი,
მაგრამ შვილებს გამოგიზდით, თუ ხელს მოგვიმართავს ღმერთი.
მანამდი კი მოითმინეთ, ჭირს როგორმე გაუძელით;
თორემ ჩვენ ყველას ყელს დაგვჭრით და თქვენც გამოიჭრით ხელით;
სჯობს, ჯერეთ ცოტას დასჯერდით, იმერლები იახელით!
მართალია, მათგან შეველას და კურნებას მთლათ ნუ ელით,
მაგრამ არაობას ხომ სჯობს, რომ დავრჩებით ცალუღელით?!“

[1874]

საქართვები

პირველი სცენა

(ნაშუადღევია, ბულვარში ორმოებს მინით ავსებენ. ორი ქალი სკამზედ ზის)

პ ი რ ვ ე ლ ი – მართალია, ქალო, რომ რაც ორმოებია, უნდა ამოავსონო?

მ ე ო რ ე – კი, გენაცვალე, განა ვერა ჰხედავ?

– შენს პირს შაქარი!..

– ქა, შენ რა გიხარია?

– გენაცვა, გასახარელი არ არის? გული ნაილო ამდენმა შიშმა და სიფრთხილემ. დღეს თამამად მაინც გაივლის ადამიანი.

– რა ვქნა?! შენ რისა გეშინოდა?

– ყმანვილების, გეთაყვა: ხომ მოგეხსენება, ყმანვილი ცელქია, მუდამ ფეხზედა სდგას... ორჯერ-სამჯერ უნებურად ჩამივარდნენ ორმოში და განუწუნული ამოიღეს!

– უიმე, დამიდგა თვალები! ხომ არა დამართნიათ რა?

– ღვთის მადლით, გადარჩენ!

– რამდენი გყავს, ქალო?

– სამი!

– სამი? ნეტავი შენ!.. როგორ უვლი თავს? მე ერთმაც შემანუხსა!

– რამხელა არის შენი?

– გვარიანი მოზდილია, გენაცვალე, მაგრამ უხეიროა!

– როგორ?

– შენმა სიცოცხლემ. ჩუჩხურს არ ვაკლებდე, მაგრამ არ იქნა, ვერ გადავიდა მეორე კლასში, სულ პირველში აგდია.

– უთუოთ ბერძნულსა და ლათინურში არ იქნება გასწავლული და უმისოთ, თუ იმაში არ გაიმართა, არ გადაიყვანებენ.

– მაშ რა ვქნა?

– მიაბარე ვისმეს და მოგიმზადებენ.

– ბევრს თხოულობენ და ვისა აქვს მისი თავი!

– აი, ახლა რომ გახსნეს სამმა ამხანაგებმა, იქ მიეცი.

– ბევრს თხოულობენ; ვის აქვს სამასი მანეთის თავი! ასს რომ დამჯერდებოდნენ, მზათა ვარ...

სცენები

- კი, მაგრამ სამი არიან.
- ერთი რომ მიიღებდეს და ასს იკმარებდეს...
- მერე ის ორი კი მოიშოროს?
- მისი ნება იქნება...
- არა!... რაღას ივარგებს? მაშინ ნამყოფი აღარა გამოვა რა!
- მაშ, რა ვქნა, რა მეშველება?
- გაბედე სამასი...
- ეჰ, მეტი რა ღონეა, მე მესმის, თუ რა არის დედის ვალი! გადავიხდი! გავიჭირებ და მივსცემ.

მეორე სცენა

(შემოდინ ბულვარში ერთი მოხუცებული და მეორე ახლგაზდა)

მ ო ხ უ ც ი - დიდ ხარ შენ, უფალო, და საკვირველ არიან საქმენი შენნი!

ა ხ ა ლ გ ა ზ რ დ ა - რა ამბავია?

- საკვირველება! რა ვნახე და სად ვიყავი?!

- სად იყავი?

- ძაღლთან.

- ჰმ!

- დიახ, ნასწავლი ძაღლი რომ ჩამოუყვანიათ!.. ფორტოფიანს უკრავს.

- უკრავს? ბარიშნა იქნება!

- ბარიშნა კი არა, ძაღლია კანკურზი!.. კიდევ იმღერის.

- იმღერის?

- მერე როგორ?.. ამ დღეებში თფილისს ოპერაში ვიყავი და იქ ამაზედ უკეთ ველარ იმღერენ...

- რას ამბობ?

- ახლა სხვას აღარ იკითხავ? ანგარიშობს!..

- მართლა? მაშ აქ ტყვილა მოუყვანიათ: აქ საანგარიშო აღარა დაგვრჩენია რა, რაც იყო, გავათავეთ, გავნმინდეთ!

- ქალაღდს თამაშობს, და თამაშობს ისე, რომ კაცი ვერ მოუგებს!

- შუღერია? ტყუილათ მოუყვანიათ: აქედამ რას გაიტანს?

- ერთის სიტყვით, მეცნიერია, მეცნიერი! მასწავლებლათ ივარგებს რაღა!

სცენები

- ნუ ხუმრობ! კიდეც ლოთობს? არაყს თუ სვამს?
- ეგ კი აღარ მიკითხავს!
- მაშ, ნავიდეთ, შევიტყოთ (მიდიან).

სცენა მესამე

(შემოდინან ადვოკატი და კლიენტი)

- ა დ ვ ო კ ა ტ ი – მომილოცავს! მოიგე!
- კ ლ ი ე ნ ტ ი – გარჩევა ხვალ არის და რა ვიცი!
- მე გეუბნები მომილოცავსთქო! მოიგე და გათავდა!
- რა იცი!
- როგორ თუ რა ვიცი!
- თქვენს პირს შაქარი!..
- არა, შაქარზედ ნუ შესწუხდებით: შაქრის ფასი კი მოამზადეთ...
- ვაი, ამისთანა მოგებასაც! ამ შაქარმა ჩვენ დაგვადნო და რაღა გამოვიდა.

(ის მიდის და მის მაგიერ ერთი პოლიციის მოსამსახურე მიუხლოვდება ადვოკატს)

პ ო ლ ი ც ი ე ლ ი – მადლობა ღმერთს, რომ მოგაგენი!..

ა დ ვ ო კ ა ტ ი – საქმე გაქვს?

- მაშ, უსაქმურათ!...

- რა გნებავს?

- აბა, ერთი ლაპორტი გამიჩაღე!

- რაზედ?

- აი, რაზედ: 8-ს ამ თვისას გაქურდეს ესა და ეს დუქანიტქო.

- რვას? და დღეს რომ შვიდია?!

- ეგ ჩვენ ვიციტო! ჩვენი საქმეა! ხუთი მანეთი შენია!

- რამდენი დაიკარგა?

- ორასი მანეთის.

- მაშ, მეტი მერგება! ოცი მანეთი! ადვოკატის ტაქსა! ქურდები იპოვნეთ?

- არა, ვეძებთ! (მიდიან).

სცენები

მეოთხე სცენა

(ერთი მოხუცი დედაკაცი შემოდის ნუნუნით; წინ შეხვდება მეორე)

- პ ი რ ვ ე ლ ი – რა დაგმართნია, დედაო? რას ტირი?
- მ ე ო რ ე – როგორ რას ვსტირი, შვილო, შვილი მიკვდება!..
- უიმე, დამიდგა თვალები!.. ძალიან ავათ არის?
 - მიკვდება!
 - რითი ატყობ?
 - ვაზიარეთ.
 - ეგ არაფერია! ბევრი მაგალითი ყოფილა, ზიარების შემდეგაც მორჩენილიყოს.
 - არა, სულს ებრძვის...
 - ნუ გეშინია! ყმანვილის ახალგაზდა სხეული აჯობებს სულს და დაიბრუნებს; ხშირად მოხდება ხოლმე.
 - არა, დოქტორებიც შევჰყარე!
 - უი, ჩემს სიცოცხლეს! ახლა კი აღარ არის იმედი! შე საბრალო, რას მოესწრო შენი მოხუცებულობა! რა მოუვიდა?
 - გადმომივარდა მაღლიდამ და ფეხი იღრძო...
 - ექიმებმა რა ქნეს?
 - მაჯა უნახეს და როგორც იქნა მეხუთე ვიზიტზედ შეიტყვეს, რომ ფეხი უღრძვიაო!
 - მერე?
 - თავზედ ყინულები ადევს, მაგრამ უარესად შეიქნა (ტირის).
 - ახლა?
 - ხელი აიღეს, აღარ მორჩებაო და მოშორდენ!..
 - (სიხარულით) მართლა? მომილოცავს, ნულარ გეშინიან: თუ ის მოკვდეს, მე თავი გამაგდებიე!..

სცენები

სცენა მეხუთე

(ნათლია და ნათლული მოდიან)

ნ ა თ ლ ი ა – რა არის, რომ ქვეყანა გადაიმტერე!

ნ ა თ ლ უ ლ ი – მე რა ვქნა? მე შევეხვენიე გამამემტერეთთქო, თუ?

– რა გენაღლება, როგორც სხვები იქცევიან, შენც ისე მოიქეცი! ქვეყანას შენ ხომ ვერ მონათლავ?

– რა გაენწყობა!

– არ ივარგებს!.. ამდენი მტერი ძნელია.

– ღმერთმა ნუ მომცეს ცუდი კაცი მეგობრად და კარგი მტრად.

– კი, მაგრამ ცუდები უზომოთ მეტი არიან.

– რა გაენწყობა!

– არა, არა, ჩემო ნათლულო! ეცადე, მოახერხე, რომ შეგიყვარონ.

– აბა, ჯერ თქვენ შეაყვარეთ მგლებს მეცხვარე და მისი ძაღლები და მერე მეც ვეცდები.

– ჩუ! რა ამბავია? რას ჰყვირიან? ხმაურობა გესმის?

– როგორ არა! ცოფიან ძაღლს მისდევს ხალხი მოსაკლავად.

– (შეშინებით) აქ არ შემოგვივარდეს! არ დაგვკბინოს!..

– არა, ნუ გეშინია... სასოფლო სასამართლოსაკენ წაიფრინეს!

– მართლა?

– იმედია, თუ კეტებს მოჰკიდეს ხელი.

– ნეტავი, რა აბრაზებს ამ ძაღლებს? რათ ხელდებიან?

– ის, რომ ველარ დაუდგათ კარგი დრო.

– არა, მაინც რა ახელებსთ?

– რა და დროება, ნათლია ჩემო, დროება!

[1875]

მკმწიფებელი
მსახიბელი

შუა დღეა. ჯერ მსაჯული არ გამობრძანებულა სამსჯავროში; ხალხი იცდის და ჯავრისაგან გულდახურვებულებს, სიცხე კიდევ უფრო აფიცხებს. ერთი ოთხმოცის წლის მოხუცი მოუბრუნდება თავმოყრილ ხალხს და გულმოსული შესჩივის:

– ღმერთმა შეარცხვინოს ამისთანა დრო! უკუღმა მობრუნება, აბა, ესაა! ჩვენს ნებაზედ რომ აღარვინ გვაყენებს, თორემ ჩემის ხნის კაცის საქმე ახლა საყდარ-სალოცავია და არა სამსჯავროები! წამოდგება ერთი ვილაც საქმეგამოლეული ოხერი კაცი და გიჩივლებს. იმას რა ენაღვლება? იმას კიდევ ექება ჩემი გვერდში ამოდგომა, მაგრამ მე!.. მე კი ბალიკარტიან ყაზახს უნდა გაუცვალო თავი! და ან კი რას იზამ, რომ არ გაუცვალო? მიიღებ თუარა ამდენა უწყებას, თუ ფინთხივით იქ არ გაჩნდი, იმ წამსვე წაგანერენ კისერზედ სწრაფს. ამ სწრაფმაც შენი ჭირი წაილოს: ამ სიცხეში თრევას, მისი გადახდა სჯობია, რომ მითი თავს დაგანებებდენ, მაგრამ რომ არც მითი გეშველება რა?.. არა. ვისაც არაფერი აქ, რას წააგებს, თუ მოგიგო, ხომ კარგი! არა, რაი ეს ატუკატობა შამოვიდა, გაბრიყვდა ხალხი! ძალიან გაბრიყვდა! ვინც უკეთეს ტყუილს იტყვის, ის უკეთესი ატუკატია და რაღას უნდა ველოდეთ კეთილს? რომ კიდევ მოვიგო აქ საქმე, მით მაინც ხომ არ გამითავდება საქმე, დაწერს ეიპლანის არზას და იქ გადამიტანს, მეორე სასამართლოში; საქმე იქაც თუ მოვუგე, მერე იქ გადავა შორს, დასაქცია რომ ჰქვია. და მე და ჩემმა ღმერთმა, არაა კარგი!.. რავა გულზედ არ გავსქდე: დილას აქეთ ამ სიცხეში აქ ვუცდი და ჯერ სასამართლო არ გვეღირსა, ეს რომ ძველ დროში ყოფილიყო, დავიბარებდი მდივანბეგს ჩემს სახლში და, ვაი, მის გუნებას, თუ არ მოვიდოდა, ტყავს კუდის რიკამდი გავაძრობდი. მაგრამ დღეს კი! შერცხვეს ამისთანა დრო! ვის გაუგონია, რომ ლევან დიდთავაძისათვის გეებედნოს როდისმე ჩივილი მიქელია წვრილფეხაშვილს და დღეს კი ნახევარ წისქვილს მედავება! არა, ბატონო, რა ძმა არის ჩემი, რომ მონახევრე იყოს!.. ვუბრძანე, რომ ჩემთვის წისქვილი გაეკეთებია ჩემს ადგილზედ და ახლა მეუბნება, სანახევროთ ავაშენოთო! იმე, რავა მიბედავს ამას, არ იცის, ვინა ვართ ან მე და ან ის? მაგრამ რა ენაღვლება: დრო ნებას აძლევს, რომ საცინლად ამიგდოს, ის არის...

მომრიგებელი მოსამართლე

ერთი იქ მჯდომთაგანი მოხუცი წამოდგება და მიაძახებს:

– ბატონო, მგონია, ჯერ არ შეგიტყვიათ, თანასწორობა შემოვიდა ქვეყანაზედ?.. სასამართლოსთვის რა მე და რა შენ – სულერთია, დაილოცა ეს დრო.

– რა გიჭირს! შენ კი არ დაინუნებ ამ დროს! ამ დრომ, რაც არ გქონდა, ის მოგცა.

– არც არაფერი თქვენთვის წაურთმევია ამ დროს: სხვების წართმევ-წაგლეჯის ნებას რომ აღარ გაძლევს, მიტომ ემდური...

– იმე, რავა არ ვემდუროდე, რომ მიჩივი, ეს რა სამართალია! როდის იყავი ჩემი მოზიარე.

– რა მოგახსენო, ამას ბატონი მსაჯული გაარჩევს!

– თუ კარგათ გაარჩევს, გამოდგება, რომ შენ სტყუი და მე კი მართალი ვარ.

– ვნახავთ. აბანოში გამოჩნდება... აბანოში...

ამ დროს გამოდის მსაჯული. ყველანი ზეზედ წამოდგებიან და თავს დაუკვრენ. მსაჯული მიიხედ-მოიხედავს და რომ დაინახავს დიდთავაძეს, აიღებს მის საქმეს და დაიწყებს:

მ ს ა ჯ უ ლ ი – თქვენ, ბატონო დიდთავაძე, მიქელა წვრილფეხ-აშვილი გედავებათ ნახევარ წისქვილს და რას იტყვიო?

დ ი დ თ ა ვ ა ძ ე – რა უნდა ვთქვა, ბატონო მსაჯულო? რა მაქვს მიქელასთან გასაყოფი? რომ არაფერი, ჩემი მოზიარეა, მოძმე! ვუბძანე და გავაკეთებინე წისქვილი საკუთრად ჩემთვის და ახლა მეუბნება, რომ წილი მაქვსო.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – თქვენ რას იტყვიო ამაზედ, უ. წვრილფეხაშვილო?

წ ვ რ ი ლ ფ ე ხ ა შ ვ ი ლ ი – რა უნდა მოგახსენოთ!.. თუ ნახევარი წილი არ მეცვებს, ისე რათ აუშენებდი წისქვილს? რა მაგისი მეზებგრე ვიყავი? წე ქვე მეხალისება მაგასთან ყოფნა და მაგის ხლება თუ? მე მოვკვდი, ბატონო, და ჩემის ამქვეყნად სიმართლისათვის მიმიყვანეს სასუფეველში; რომ შევედი, მოვიხედე, ვნახე, რომ ეგ ბატონიც თურმე ჩემზედ უმაღლ მომკვდარა და შეუყვანიათ სასუფეველში, არ ვიცო კი რათა, ეგება შეცდომაც იყო, მაგრამ მე კი დავლუნე თავი და გამოვედი იქიდან, აღარ დავდექი სასუფეველში, რადგან ეგეც აქ ბრძანდებოდა.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – რას ანობ? მე რასაც გკითხავთ, მისი პასუხი მომეცით.

მომრიგებელი მოსამართლე

ნ ვ რ ი ლ ფ ე ხ ა შ ვ ი ლ ი – დიას, ბატონო, ვიცი, და მიტომაც მოგახსენებთ ამას პასუხად. აქედან თქვენ თვითონ იგულისხმებთ, რომ თუ კი საიქიოს სასუფეველი არ მინდოდა მაგის საზიარო, აქ სააქაოს რათ მიუდგებოდი გვერდში, თუ სიმართლე არ მქონოდა.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – ჰო, ახლა კი მივხვდი! თქვენ რალას მეტყვიით ამაზედ? (მიუბრუნდება დიდთავაძეს).

დ ი დ თ ა ვ ა ძ ე – ვერ ჭამა კატამ ნიორი, ბატონო, ვერ ჭამა!

მ ს ა ჯ უ ლ ი – რაო! რას ბრძანებთ? აქ რა ხელი აქვს ან კატასა და ან ნიორს...

დ ი დ თ ა ვ ა ძ ე – როგორც კატა ვერ შესჭამს ნიორს, ისე ეგ ვერ შევა სასუფეველში!..

მ ს ა ჯ უ ლ ი – ჰო, ახლა კი მივხვდი, მაგრამ ეგ ჩემი საქმე არ არის. თქვენ ეს მიბრძანეთ, მართალია, რომ, თქვენის ნებით დაკეტილი წისქვილი გაგიტეხიათ და იქიდან ფქვილი გამოგიტანიათ? ეს რა არის! (უჩვენებს კლიტეს) ხედავთ ამას, სამოუპრავიეა!

დ ი დ თ ა ვ ა ძ ე – ეს, ბატონო, სამოუპრია კი არ გახლავსთ, ბოქლომი გახლავსთ.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – თქვენ გასტეხეთ?

დ ი დ თ ა ვ ა ძ ე – დიას! არ დავიფიცავ, ეგ სწორედ ჩემი გატეხილია.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – მერე არ იცით, რომ მაგისტვის დაისჯებით, სისხლის სამართალში მიცემით და ღირსება აგეხდებათ...

დ ი დ თ ა ვ ა ძ ე – (იციანის) სწორედ კარგი ხუმარა ხართ! ძველ დროში ციხეებს სტეხდენ... ხახვივით შერჩებოდათ ხოლმე, და ახლა ბოქლომისთვის გამაუბედურებენ? ღმერთმა გიშველოსთ! სწორედ გამაცინეთ... კარგი ხუმარა ბრძანდებით.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – (გულმოსული) ხუმარი რომელია? აქ სასაცინო არა არის რა. მე გეუბნებით, რომ ციმბირში უნდა გაგზავნოთ! თქვენ, თქვენ... ადვილი გგონიათ? მანგრე ძველი დრო ხომ არ არის? (ამოიღებს ბურნუთის კოლოფს და ეწევა).

დ ი დ თ ა ვ ა ძ ე – კარგი ერთი, ნუ ხუმრობ, მაყურებლებს მართალი ეგონებათ, (გადაუყოფს ხელს სტოლს იქით და ბურნუთს ეპოტინება) მცხარე არის ეგ თქვენი ბურნუთი?

მ ს ა ჯ უ ლ ი – ბითლზია, კნიაზო! პირველი სორტისა. მიირთვით (აძლევს, ბურნუთსა სწვევენ ორივე და მსაჯულს ცხვირს აცემინებს).

ხ ა ლ ხ ი – (წამოდგება და თავს დაუკრავს მსაჯულს): ღვთის წყალობა, ბატონო მსაჯულო.

მომრიგებელი მოსამართლე

მ ს ა ჯ უ ლ ი – (შეშინებული იყურება იქით-აქეთ) გმადლობთ! გმადლობთ, მაგრამ, თუ ღმერთი გრწამთ, მეორეთ ეგ აღარ ქნათ, როცა ჯაჭვი გვკიდია... არსად გვინერია. ახლა, თუ შეიძლებოდა, თქვენ ყველანი გაბძანდით, და ეგება როგორმე ესენი მოვარიგოთ. თქვენ აქ მოიცადეთ, ბატონო დიდთავაძე! (დიდთავაძე უჩურჩულებს) რა გიქნიათ ეგ, ბატონო! ახლა ხომ ძველი დრო აღარ არის! მე და ჩემმა ღმერთმა ციმბირში გაგზავნით, თუ არ მოურიგდით. ახლა მიბძანდით გარეთ და წვრილფეხაშვილი შემომიგზავნეთ! (შემოდის წვრილფეხაშვილი, მსაჯული ეჩურჩულება), რა გიქნია შენ ეს? ვის ედავები? იმან თუ მოინდომა, გაგამტყუნებს და წაგახდენს. თუ შენ თავი აღარ გებრალება, ცოლ-შვილს რაღას ერჩი? არა, თუ არ მოურიგდი, ცუდად მოგივა საქმე!.. გასწი ახლავე და მოურიგდი, მომიცია თქვენთვის ერთი საათის ბარჯი. (მარტო რჩება) მე და ჩემმა ღმერთმა, ძნელი თანამდებობა არის ჩვენი თანამდებობა...

[1875]

ბუფიათა

ვოდევილი

მოქმედი პირები:

გიორგი

მაიკო

სოსო – გიორგის ქვისლი

სოფიო – მისი ცოლი, მაიკოს და

არისტო

ბაბაღე

} იმერელი მსახურები

სცენა წარმოადგენს გიორგის სახლის ზალას, რომელსაც, შუა კარების გარდა, ორი კიდევ სხვა კარებიცა აქვს – ერთი მარცხნივ და მეორე მარჯვნივ

გამოსვლა პირველი

ბაბაღე და არისტო

(ბაბაღე შემოდის სიცილით: ტანზე გიორგის ფრაკი აქვს წამოსხმული და უკან არისტო მოსდევს ჩოთქით ხელში)

ბ ა ბ ა ლ ე – ხა! ხა! ხა! ხა! ხა!

ა რ ი ს ტ ო – ვაი, შენ და შენს ხითხითს.

ბ ა ბ ა ლ ე – ხი! ხი! ხი! ხი! ხი!

ა რ ი ს ტ ო – იმე! რას სკდები, რომ სკდები! რაა, რომ აგიტეხია! ხი! ხი! ხი! ხი! ხი! ხა! ხა! ხა! ხა! ხო! ხო! ხო! ხო! ხუ! ხუ! ხუ! ხუ! აღარ გამაწმენდინებ!

ბ ა ბ ა ლ ე – მოდი და გასწმინდე, ვინ გიშლის?

ა რ ი ს ტ ო – თუკი არ გაჩერდები?

ბ ა ბ ა ლ ე – რა ვქნა, რომ მეხიციინება.

ა რ. – ნუ კვინტავ და აღარ შეგეხიციინება.

ბ ა ბ. – მაშ, კარგი, ჰა! (შუა სცენაზედ გაჩერდება და ზურგს მიუშვერს).

ა რ. – (მივა და ჩოთქით დაუნწყებს წმენდას ფრაკს). აჰა! აგრე არა სჯობია! ვაცხონე მამის სული! დედა, დედა! რა გშვენის, რა გიხთება ეს ოხერი. ერთი შემოხედვით უკანიდამ ვაჟბატონსა გავხარ.

ბ ა ბ. – მართლა? წინიდამ?

ა რ. – წინადად ქალბატონს!

ბ ა ბ. – ოი! (შეხტება, ფრაკს ძირს დააგდებს და გაიქცევა). ხა! ხა! ხა! კიდევ მიჩქმიტე. მეტი აღარ შემიძლია ხა! ხა! ხა! ველარ გაგიჩერდები და რაც გინდა, ის ჰქენი! ხა! ხა! ხა! ხა!

ა რ. – რა ეშმაკი გიხიციინებს. მგონია, პილპილი გიჭამია ამ დილას, თვარა, რას ხტუნამ, რომ ხტუნამ?

ბ ა ბ. – არ შემიძლია და რა ვქნა? მეღიტიინება.

ა რ. – აბა, ნუ გავათავებთ! დაგვრჩეს გაუწმენდელი!

ბ ა ბ. – შენ წამოისხი და მე გავსჩოთქავ.

ბუტიაობა

ა რ. – კარგი, ბატონი ხარ! მანგრე იყოს, ჰ!.. (ნამოისხამს ფრაკს) მაგრამ კარგათ კი.

ბ ა ბ. – (მიიტანს ჩოთქს, გადააბრუნებს და ურტყავს ზურგში) უჰ! უჰ! როგორი მტვერი ავაყენე! ტფუ! (აფურთხებს ზურგში).

ა რ. – თავს ნუ იგდებ თვარა, მე ვიცი, შენ...

ბ ა ბ. – მაშ, როგორ გინდა! ჯერ გავბერტყავ ნოხივით და მერე გავწმენდ. (ჩოთქს უსვამს) აი, ასე, ჰა!..

ა რ. – ჰო, მანგრე ქენი!

ბ ა ბ. – აი, რა კარგად ვსწმინდამ (ჩაჰკრავს თავში ჩოთქს, მერე იატაკზე დააგდებს და თითონ გაიქცევა).

ა რ. – ოჰ! (ისვამს თავზე ხელს) შენი ოჯახი კი ამოვარდეს! მაცა მე შენ! თუ არ გადაგახდევინო, შენი წიხლი დამკარი. შენ... შენ...

მ ა ი კ ო – (სანოლი ოთახიდან) ვინ არის მანდა?

ა რ. – მე გახლავარ, ბატონო!

მ ა ი კ ო – არისტო?

ა რ. – კი, ბატონო!

მ ა ი კ ო – რა ამბავია?

ა რ. – არაფერი, ბატონო!

მ ა ი კ ო – მაშ, რა ხმაურობა იყო?

ა რ. – არაფერი, ბატონო, მე გახლდით, კარებს უცებ თავი ვახალე!

მ ა ი კ ო – ტუტუცო! კარები არ გამიფუჭო! ახლა რალას აკეთებ მანდა?

ა რ. – დალაგება მინდა ბატონო! მტვერი დამდგარა.

მ ა ი კ ო – განა დღეს დილით არ გაგინმენდია?

ა რ. – კი, ბატონო, მაგრამ ისევ შემოყრილა ის ოხერი მტვერი!

მ ა ი კ ო – ჰო, მაშ, კარგათ მიალაგ-მოალაგე!

ა რ. – (თავისთვის) „მიალაგ-მოალაგე, განმინდე!..“ ასე ჰგონია, ადვილი იყოს... აბა, ერთი იკადროს და თვითონ სინჯოს!

მ ა ი კ ო – (ოთახიდან) არისტო! თუ ვაჟბატონი მობრძანდეს, აქ არ შემოვიდეს ჩემთან; მოახსენე, რომ ქალბატონი გამწყრალიათქო!

ა რ ი ს. – ბატონი ბძანდები! (თავისთვის) ამათთანა ახირებული ცოლ-ქმარი მე ჩემს დღეში არ მინახავს; გათენდება თუ არა, მაშინვე მოჰყვებიან ჩხუბს და დალამებამდი ერთი ვაიუშველებელი აქვსთ და მაშინ კი ადვილად შერიგდებიან ხოლმე. დალახვროს ღმერთმა, მგონია, ქრთამს აძლევენ ერთმანეთს!

მ ა ი კ ო – (ოთახიდან) არისტო!

ა რ. – ბატონო!

ბუტიაობა

მ ა ი კ ო – მორჩი მანდაურობას?

ა რ. – სანმენდი მაქვს!

მ ა ი კ ო – მალე! მალე!

ა რ. – ბატონი ხარ! (ხალხისკენ) არა, რა პირობაში! სისულელე არ იქნება ახლა, რომ წმენდა დავუწყო? ხომ ისევ დაეყრება მტვერი და ეს სულ ქალბატონის ბრალია! ის დალოცვილი კაპასობს დილიდან საღამომდინ! რომ კაპასობს, სიცხე აჭერს! სიცხე რომ აჭერს, სცხელა. და რომ ცხელა, გაგრილება უნდა! გაგრილება რომ უნდა, ფანჯრებს ალებს და გაღებულ ფანჯრებში ქუჩიდან მტვერი იყრება!.. იმას რა ენალვლება? მოდი და სწმინდე არისტო! ბღღვირს ადენსო, რომ იტყვიან, აბა, სწორეთ ეს არის! არ აამტვერა აქაურობა ამ დალოცვილმა?! (სცენაზე სავარძელს იდგამს, დაჯდება, პირი ხალხისკენ აქვს) სულელია ჩემი ვაჟბატონი, თვარამ ამდენს რავა აბედვინებს! დედაკაცს ხანდახან მოუხთება შეხურვება! გასიამოს, ასიამე! განყენიოს, აწყენიე! ამას რა დიდი ლარი და ხაზი უნდა! მაგრამ ლობიო რომ გამოვა კაცი, ის არის. (ამ დროს ბაბაღე შემოდის და ფეხაკრეფით ეპარება) ჯერ შევიერთო ჩემი ბაბაღე და მერე მე ვიცი, რასაც ვუზამ. მასიამებს, ტლოში იმ ფუნთულა ლოყაში და თუ გამაჯავრა, ვაი, მის გუნებას – ტლაშინ, ასე ჰა! (ანიშნებს).

ბ ა ბ ა ლ ე – (უცბათ ჩაჰკრავს თავში) ჰი, მეხი კი დაგეცა მაგ კორტოხელ თავზე, რაც მე შენ ეგ ვერ გამიბედო!

ა რ ი ს ტ ო – (შერცხვენილი წამოხტება) რატომ, შენ კი გენაცვალე? ცუდი რა არის აქ?

ბ ა ბ. – ტლაშანს ვის უპირებ შენა?

ა რ ი ს ტ ო – ვისა და შენ, შენ კი გენაცვალე.

ბ ა ბ ა ლ ე – მერე და შენი გასალახავი ვარ, შე ღვიტიკელო!

ა რ. – რას ამბობ, გოგო, ხომ არ გაგიჟებულხარ! როგორ თუ გასალახავი.

ბ ა ბ. – მაშ, შენ არა სთქვი, რომ ტლაშანს გავადენო?

ა რ. – ჰო. მერე მანდ რა არის ცუდი?

ბ ა ბ. – როგორ თუ რა არის, არ იცი, ტლაშანი რა არის?

ა რ. – რა არის?

ბ ა ბ. – რა არის და ყბაში სილა!

ა რ. – ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! რა თქვეს ეს, დედაჩემო!
ხა! ხა! ხა! ხა! ხა!

ბ ა ბ. – ჰო, რას იცინი, ტყუილია?

ა რ. – ხა! ხა! ხა! სულ არ იციან კორტოხს აქეთ ქართული! ტლა-
მანი ყბაში გარტყმა ჰგონებია! ხა! ხა! ხა!

ბ ა ბ. – მაშ, რა არის?

ა რ. – რა არის და კოცნა!

ბ ა ბ. – ტლომანი?

ა რ. – ისიც კოცნაა.

ბ ა ბ. – ორივე როგორ იქნება?

ა რ. – ასე კი არის და...

ბ ა ბ. – მაშ, რაღა განსხვავებაა?

ა რ. – დიდი! მარცხენა ლოყაში კოცნას ტლომანი ჰქვია და მარ-
ჯვენაზედ კი ტლაშანი.

ბ ა ბ. – არ მესმის!

ა რ. – მაშ, გინდა გასწავლო? აბა, დახუჭე თვალები!

ბ ა ბ. – (ხუჭავს თვალებს) ესე? აბა, რა უნდა ქნა?

ა რ. – (ჰკოცნის) აი, ამას ჰქვია ტლომანი!

ბ ა ბ. – (ვითომ გაჯავრებით) რა თავს იგდებ?! დახეთ ამ იმერელს!
როგორ ჰბედავ?

ა რ. – აბა, არ უნდა მესწავლებია?

ბ ა ბ. – ტუტუცი! ტუტუცი! მეორეთ რომ ეგა ქნა, სილას გაგა-
რტყამ. (სიჩუმეა) აბა, ახლა ტლაშანი რაღა არის?

ა რ. – (ღრეჭით) დახუჭე თვალები და...

ბ ა ბ. (ხუჭავს) არაფერი გაბედო კი.

ა რ. – (მოუვლის მარჯვნივ და აკოცებს) აი, ტლაშანი ეს არის!

ბ ა ბ. – (გაჯავრდება) კიდევ?! უზრდელო, უზრდელო, მართლადა,
იმერელო. გადის იქით! (ხელსა ჰკრავს).

ა რ. – გწყინს და წუნობს, უკანვე დამიბრუნე.

ბ ა ბ. – გაჩუმდი ერთი, ნუ წაგიტლეკია ენა! შენი არც ტლაშანი
ვარგა და არც ტლოშანი! რომ არც კი გცოდნია, რა არის ტლაშანი!

ა რ. – თუ მე არ მცოდნია, აბა, შენ მასწავლე!

ბ ა ბ. – კარგი, აბა, დახუჭე თვალები.

ა რ. – აბა, ჰე! (ხუჭავს თვალებს).

ბ ა ბ. – (მიაფარებს ლოყაზე ხელს და თავის ხელს ჰკოცნის) აი, ამას
ჰქვია ჩვენში ტლოშანი!

ა რ. – ეგ არის თქვენი ტლოშანი? არაფერი ყოფილა! ერთ ჩხი-
რათაც არ ვიყიდი! შენ რომ შენს ხელზე იკოცნო, მე რაო? მითი მე
ფოჩვი არ მერგება და წვენი!..

ბ ა ბ. – ასეა და რა ვქნათ! ტლაშანი კი სხვა არის.

ბუტიაობა

ა რ. – აბა, ეგ მაინც რალა იქნება, ვნახოთ!

ბ ა ბ. – დახუჭე თვალები!

ა რ. – (ხუჭავს თვალებს) ჰა!

ბ ა ბ. – (სილას გაარტყავს). აი, ამას ჰქვიან ტლაშანი!

ა რ ი ს ტ ო – ოჰ! თქვენებური ორივე ღმერთმა შეარცხვინოს, ტლაშანიც და ტლოშანიც! (ლოყაზე ხელს ისვამს).

ბ ა ბ ა ლ ე – იწყინე?.. ეგეთები ხართ იმერლები, აი, ალერსიც არ იცით!

ა რ. – იმე! რას ამბობ, გოგო! კბილების ჩამტვრევა რა ალერსია?

ბ ა ბ. – დაიკარგე იქით, ღვიტიკელო! თქვენ რა გაგეგებათ ალერსისა.

ა რ. – იმე! ვერ ხედავთ ამ გომბიოს! ყურის ძირი ამინვა და კიდევე ქვე ჯავრობს!

ბ ა ბ. – რაო? ვის უბედავ მაგას? შენი გომბიოები კორტოხს იქით გეყრება!

ა რ. – კიდევე ქე იღებ ხმას? რა გულზედა ხარ, თუ იცი!

ბ ა ბ. – იწყინე? მაშ, კარგი, მშვიდობით! დღეის იქით შერცხვეს შენი ხმის გამცემი.

ა რ. – მე კი შეგეხვეწები, შენმა სიცოცხლემ!

ბ ა ბ. – ვნახოთ, თუ არა!

ა რ. – ა, აღდგომა და ხვალეო! ვნახოთ, რომელი უმალ მივა და გასცემს ხმას.

ბ ა ბ. – უმორჩილესად გთხოვთ, მომშორდეთ და ხმას ნუ გამცემთ. (დაიდგავს სცენაზე სკამს და ზურგშექცევით დაჯდება) ტუტუცი! ხუმრობაც არ იცის!

ა რ. – (დაჯდება ზურგშექცევით) ნურც თქვენ გამცემთ ხმას! კაი თქვენ მოგივათ, კაი ალერსი და სიყვარული აქეთ გცოდნიათ ქართლელებს!

ბ ა ბ. – (თავისთვის) შეხედეთ, მართლა იბუტება! მე ეს ქალი აღარ ვყოფილვარ, თუ ვერ შეგიხვეწო.

ა რ. – (თავისთვის) ვერა ხედავთ, პირაქეთ მებუტება! არისტო აღარ ვიყო, თუ არ მოგიყვანო ჩემთან.

ბ ა ბ. – (თავისთვის) ვნახოთ, ვისი ჯინი აჯობებს!

ა რ. – (თავისთვის) ვნახოთ, ვინ გაიმარჯვებს!

ბ ა ბ. – (თავისთვის) ნეტავი აქ რას ვუცდი? ერთი წავიდე სამზარეულოში და ვნახოთ, თუ პირიქით არ შევიხვეწო! იქ ვეღარ გაბედავს ბუტიაობას (მიდის).

ბუტიაობა

ა რ. – ერთს შტუკას ვიზამ: ჯერ თავს ჩავკიდებ, ცოტა ხანს, მერე უცბად ტირილს მოვიგონებ და თუ მოვიდა ჩემს სიახლოვეს, ვეცემი და ერთს კარგათ დავბუჯღნი. (ჯერ ჩაჰკიდებს თავს და ბოლოს ამოუშვებს ზღუქუნს) მე მისი სიყვარულით ვკვდები და ის კი უსამართლოთ მეპყრობა...

გამოსვლა მეორე

არისტო და მაიკო

მ ა ი კ ო – (გამოდის და გაკვირვებული მიდის არისტოსთან) ქა! რა დამართნია ამ უბედურს კორტოხელს? ხომ არავინ მოჰკვდომია! არისტო! რას შვრები, რა დაგემართა? (ხელს ჰკრავს).

ა რ ი ს ტ ო – (უცბად წამოვარდება და მოეხვევა) ვაი, შენ კი გენაცვალე! დაგიჭირე, დაგიჭირე! ანი შენი გაშვება აღარ შეიძლება.

(ამ დროს შუა კარებში გამოჩნდება გიორგი; გაკვირვებით იყურება. ბოლოს მიიფარებს თვალებზე ხელს და გაბრუნდება)

მ ა ი კ ო – უი, უი! რას შვრები! ბიჭო? გაგიჟდი? არისტო, არისტო!

ა რ. – (დაინახავს, დაფეთებული) ვაიმე! არკი ქალბატონი ყოფილა! დევილუპე! (გაიქცევა და გავარდება მარჯვით კარებში).

მ ა ი კ ო – (შეშინებული) გაგიჟებულა ის უბედური! რა დამართნია? (შევარდება სანოლ ოთახში და წამოჰკეტს კარებს).

გამოსვლა მესამე

გიორგი და მაიკო

გ ი ო რ გ ი – (შემოდის თავზარდაცემული) ეს რა ვნახე! სიზმარია თუ ცხადი? რა ამბები ყოფილა ჩემს თავზედ. ესლა მაკლდა!.. თავისი ცუდი ხასიათები რომ აღარ მაკმარა, ლეჩაქის გვირგვინიც დამადგა თავზედ! ნეტავი ჩემის თვალით მაინც არ მენახა! რა იქნენ? სად წასულან? (მიდის სანოლის კარებთან და ანება) ეს კარები ვის დაუკეთია? გააღეთ.

მ ა ი კ ო ს ხ მ ა – რა გნებავსთ?

გ ი ო რ გ ი – კარები გამიღე.

მ ა ი კ ო – ვერა.

გ ი ო რ. – რატომ?

მ ა ი კ ო – არა მცალიან.

გ ი ო რ. – მე გიბრძანებ, რომ ჩქარა გამილო!

მ ა ი კ ო – ვერ მოგართვით!

გ ი ო რ. – გამილე, თორემ არ ვიცი, რას ვიზამ!

მ ა ი კ ო – არ შეიძლება, საქმე მაქვს.

გ ი ო რ. – ვიცი, რაც საქმე გაქვსთ.

მ ა ი კ ო – მაშ, რალათ მოდიხარ?

გ ი ო რ. – მაშ, არ გამიღებ კარებს?

მ ა ი კ ო – არა.

გ ი ო რ. – არა?

მ ა ი კ ო – არა და არა, ვერ შეიტყე!

გ ი ო რ. – ახ! ვერა ხედავთ, რა მემართება? ჰმ! მისი ოჯახი ამოვარდეს, ვინც კაცს ცოლის შერთვა ურჩიოს! დასწყევლოს ღმერთმა ის, ვინც ყმანვილი კაცი ააგულიანოს და ცოლის შერთვა არ მოუშალოს. რა არის ეხლა ჩემი მდგომარეობა? (ცხარობს) სიკვდილი არ მიორჩევნია ამ სირცხვილს? არა, არა, ამდენს ველარ მოვითბენ! ან ის უნდა იყოს და ან მე! რათ მინდა ამისთანა სიცოცხლე?! უნდა მოვჰკლა! მე და მისი ცოლ-ქმრობა აღარ მოხერხდება! უნდა... (უცბათ დამშვიდდება) მაგრამ ან კი რას ვმხეცობ? პირველი არ ვარ და უკანასკნელი; მასთანაც, თითქო საშუალ საუკუნოების კაცი ვიყო. აბა, რა ნება მაქვს, რომ მოვჰკლა? ალბათ მე აღარ მოვწონვარ. (დაფიქრდება) კი, მაგრამ სანყენი ის არის, რომ ვიზედ გამცვალა! ჩემზედ უკეთესი რომ ვინმე ეპოვნა, კიდევ ჰო, იტყოდა კაცი, მაგრამ ვილაც იმერელი ბიჭი... ფუ... არა, არა, ეს დიდი შერცხვენაა ჩემი! ეს არის, რომ მკლავს! (დაფიქრდება) არა, ეს სულერთია, აქაც მე ვსტყუი! განა მოსამსახურე კი კაცი არ არის? სირცხვილია ჩემთვის ამისთანა აზრის გამოთქმა... მეცხრამეტე საუკუნის კაცისთვის... მაგრამ რა ვქნა, რომ თავში დამშვიდებული მეცხრამეტე საუკუნეა და გულზედ კი საშვალის საუკუნეები შემომანვნენ.....რა ცეცხლში ვარ! (ჩაჯდება სავარძელში) კარგი, თანახმა ვარ... შემიძულა, აღარ მოვწონვარ, ეს მისი ბრალი არ არის, გულის ბრალია!.. კარგი, მაგრამ რათ მატყუებდა? მაშინ სულ სხვებრ იქნებოდა საქმე! განა მოტყუებით ღალატით ეკადრება მეცხრამეტე საუკუნის ქალს? თუ ჯერ არ დამდგარა მათთვის მეცხრამეტე საუკუნე?! ფერუმარილის ცხებაში გამოეპარათ?! ოხ, ქალებო, ქალებო! თქვენი... თქვენი პროგრესი! (თვალებზე ხელს მიიფარებს და თავს ჩაჰკიდებს).

ბუტიაობა

ბამოსვლა მეოთხე

იზინივი და ბაბალე

ბ ა ბ ა ლ ე – (რომელსაც არისტო ჰგონია სავარძელში ჩამჯდარი, ლიტრით მოაქვს წყალი და წამოეპარება გიორგის) ესეც შენ! არ მოიშლი ბუტიაობას? (ასხავს წყალს).

გ ი ო რ გ ი – (წამოვარდება შეშინებული) რა ამბავია? რა...

ბ ა ბ ა ლ ე – ვაიმე, ბატონი! (გაიქცევა).

გ ი ო რ. – გაგიჟდი? (გამოუდგება, შევარდებიან კაბინეთში).

ბამოსვლა მესუთი

მაიკო მარტო

მ ა ი კ ო – (რომელიც უყურებდა ამ სცენას) ამას რას ვხედავ! ჩემი ქმარი გოგოს დასდევს? უი, დამიდგეს თვალები! ესლა მაკლდა!.. (მიდის სცენაზე) ეჰ, ეხლა კი ვიცი, თუ რად შემაშინა იმ ბიჭმა. ქმარი რომ გოგოებს დაუნწყებს დევნას, რასაკვირველია, მაშინ ბიჭიც გაგიჟდება და აირევა ოჯახი; აი, ოჯახის არევა... ვიშ, ვიშ, საყვარელო! ან მე და მაგის ცოლ-ქმრობა აღარ მოხერხდება. ეგ უსინდისო, რას მემართლება? წელიწადი არ არის, რაც ჯვარი დაგვიწერია და ეგ კი გოგოებს დასდევს! მე კი მაგის სიყვარულით ვგიჟდებოდი, და ეგ დახეთ, რას ჩადის! მაგრამ სულ ეგეთი არიან კაცები! ოჰ, გასწყდეს თქვენი სახსენებელი, კაცებო! თქვენ გაუტანლებო და მოლალატენო!.. გასწყდეს... სსსუ! მოდის! (გაჩერდება მარცხნივ).

ბამოსვლა მეთხუთე

მაიკო და გიორგი

გ ი ო რ. – (გაჩერდება მარჯვნივ) გაგონილა ამისთანა ოჯახის არე-დარევა! მაგრამ ქალბატონი რომ თავს ვერ დაიჭერს რიგიანად, მაშინ ვაჟბატონსაც იგდებენ! (შენიშნავს ცოლს) გამოზრძანებულა, აშფოთე-

ბული კი არის, ეტყობა. რცხვენია. ვნახოთ, რას იტყვის, როგორ იმართლებს თავს და ან რალა დროს თავის მართლებასა?

მ ა ი კ ო – ძალიან დარცხვენილი კი არის, ეტყობა... წყალიც გადაუხსავს თავზედ, ვითომ და აქ არაფერი ამბავიაო, არაფერი შემატყონო! ვნახოთ, რას მეტყვის ეგ ურცხვი!

გ ი ო რ. – ჰმ! (ახველებს).

მ ა ი კ ო – ჰმ! (ახველებს).

გ ი ო რ. – ვგონებ, რალაც გნებავთ, რომ მიბრძანოთ?

მ ა ი კ ო – ვგონებ, თქვენა გაქვსთ სათქმელი?

გ ი ო რ. – დიახ... უნდა მოგახსენოთ, რომ ჩვენი ცოლ-ქმრობა აღარ მოხერხდება.

მ ა ი კ ო – მეც ეგრე მგონია.

გ ი ო რ. – აქ მგონიაობა აღარ იქნება... როდესაც დაფარვა აღარ მოხერხდება.

მ ა ი კ ო – ცხადია!..

გ ი ო რ. – მოსამსახურეზედ რომ საქმე მივარდება...

მ ა ი კ ო – (თავისთვის) ველარ ჰფიცავს! (ხმამალა) დიახ, როდესაც მოსამსახურეზედ მივარდება, მაშინ...

გ ი ო რ. – (თავისთვის) ველარ ჰფიცავს, (ხმამალა) რადგან ორივესთვის ცხადია, უმჯობესია, ერთმანეთს მოვშორდეთ... ამგვარი ცოლ-ქმრობა რალა სახმარია?

მ ა ი კ ო – (თავისთვის) დახეთ ამ უსირცხვილოს, რა ადვილად მისტუმრებს?! ერთ გომბიოში მცვლის! მაგრამ ასე ადვილად არ იქნება საქმე! (ხმამალა) დიახ, მოვშორდეთ, მე თვითონ აღარ მსურს თქვენთან ცხოვრება... ახლავ გადავალ სხვაგან...

გ ი ო რ. – (თავისთვის) ვერ უყურებთ ამ უნამუსოს, რა გულგრილად მტოვებს? ერთს იმერელ ბიჭზედა მცვლის!.. (ხმამალა) მშვიდობით!

მ ა ი კ ო – ბედნიერად! მე ჩემ ბარგს წავალეზინებ და წავალ, მშვიდობით!

გ ი ო რ. – დიახ, თქვენის ბარგით წაბრძანდით. მშვიდობით!.. სინიდისი არას გეუბნებათ?

მ ა ი კ ო – მშვიდობით! სინიდისი არას გამხილებთ? (მიდის თვალ-ცრემლიანი).

გ ი ო რ. – იტანჯება კი, ვატყობ, სინიდისმა დასაჯა... რომ შეინანებდეს, კიდევ შეიძლებს ცოლობას და მეც ვაპატივებ... წავიდე ერთი, მოველაპარაკო (შეჰყვება საწოლ ოთახში).

ბუტიაობა

გამოსვლა მიწვილა

არისტო შემოვა თავის ბარგით

არისტო – ჩემი აქ დგომა აღარ შეიძლება, უნდა გავიპარო აქედან.

მანიკოსმა – რა გინდა, რომ მოდიხარ? ან რაღა საქმე გაქვს ჩემთან? გადი აქედან და როდესაც მე წავალ, ვინც გინდა, შემოიყვანე!

გიორგი – აჰა, ღმერთო! პირაქეთაც მიწყრები?

არისტო – (ყურს უგდებს) ჩუ! იქ რაღაცა ამბავია!

მანიკო – აბა, როგორ გეგონა? შენს საძაგლობას გულგრილად მოვითმენდი?

გიორგი – შენი მითხარო და გული მომიკალიო, ეგ არის. გაგიჟდი, თუ დამცინი?

მანიკო – არა, შენ ნება არა გაქვს, რომ დამცინო!.. უსინდისოვ, გარყვნილო! გადი, თორემ თრევით გაგიყვან!

გიორგი – რაო? შენ ძალიან ნებას აძლევ შენს თავს!

არისტო – აქ სახუმროდ აღარ არის საქმე! თავს ვუშველო, სჯობია.

მანიკო – რაო? ხელებსაც მიჭერ? აბა, კარგი, ეს შენ! ეს შენ! ესეც შენ! (ამტვრევს რაღაცაებს) ჩემი მოკვლა გინდა? მომკლეს!.. მიშველეთ!

არისტო – ვეიპლერ, გვარიანი ბუნტია!

გიორგი – ნუ გაგიჟდი, ქალო! გამიშვი! (გამოვარდება სცენაზე; ოთახიდან ესვრიან ფოსტლებს და ფეხსაცმელს, თანაც ტირილის ხმა ისმის) უჰ! ესღა მაკლდა! გაგიჟდა ჩემი ცოლი! სახუმრო აღარ არის, ისტერიკაც მოუვიდა! იქაურობა დაანგრია, რაც ტყვია-წამალი ჰქონდა, დახარჯა. აჰა, უკანასკნელი ფეხსაცმელიც კი მესროლა! (აიღებს) მადლობა ღმერთს! ეს უკანასკნელი სროლა იყო; ხელში აღარაფერი მოჰყვება ახლა... უკანასკნელი ფეხსაცმელი, ეს არის და ფეხებს ხომ ვეღარ მესვრის? ნავიდე ერთი, გიჟია, ფეხშიშველა არ გამოვარდეს ამ ზალაში (შედის კაბინეთში).

ბუტიაობა

გამოსვლა მირკე

სოფიო შემოდის ქოლგით ხელში

სოფიო – არავინ არის? უჰ, რა დავიღალე! უჰ! ძლივს არ გამოვეპარე! ასე სჯობია, მართალი მასწავლა დედაჩემმა: ქმრის ხელში დაჭერა თუ გინდა, ყოველთვის ნებაზე ნუ დაჰყვებიო. საბრალო ჩემს ქმარს დღე-დღე ვეჩხუბები და სალამ-სალამოობით შევრიგდებით ხოლმე... ჩხუბის შემდეგ შერიგება გემრიელია, და მართლაც, არ ვარგა ერთგვარობა ბუნებაში! მხოლოდ სხვადასხვაფერობა, სხვადასხვანაირობა არ მოეყირჭება ადამიანს, სხვა კი ყველაფერი!...რომ ასე არ მექნა, აქამდე ჩემს ქმარს შეძულებული ვეყოლებოდი და ახლა კი ჩემზედ ლოცულობს.

გამოსვლა მაცხრა

იზივე და არისტო

სოფიო. – ჩემი და შინა ბრძანდება?

არ. – სსსუ, ქალბატონო!

სოფ. – რაო? რა ამბავია? ავად ხომ არავინ არის?

არ. – არა, ბატონო, მაგრამ საქმეა ცოტა.

სოფ. – ვისა აქვს ეგ საქმე?

არ. – მე, შენი ჭირიმე!

სოფ. – ვისთან?

არ. – თქვენთან, შენი ჭირიმე!

სოფ. – რაო?

არ. – საიდუმლოა, არ მინდა, სხვამ რო გაიგონოს!

სოფ. – რა არის?

არ. – ერთს პატარა რამესა გთხოვ და უარს ნუ მეტყვი, თქვენი ჭირიმე!

სოფ. – რასა?

არ. – რასა და წელან ქალბატონთან დავაშავე და გავარისხე.

სოფ. – რას ამბობ, ბიჭო?

არ. – კი, ბატონო, ბაბაღე გოგო მეგონა.

სოფ. – გაგიჟდი?

ბუტიაობა

ა რ ი ს ტ ო – არა, ბატონო! უცბათ მოვეხვით და ბუჯღნა დავე-
წყე და მერე, ქალბატონად რომ ვიცანი, შემეშინდა და გავიქეცი.
შემარიგეთ, თქვენი მუხლების ჭირიმე და თქვენი გულისთვის მოვ-
კვდები.

ს ო ფ. – მართლა ამბობ? ხა! ხა! ხა!.. საუცხოოა! მერე შეშინდა
ჩემი და?

ა რ. – შეშინდა კი არა, ნამეტანიც მოუვიდა! მე აქეთ გამოვიქეცი,
და ის იქ შევიდა სანოლში. ახლა ბეჯითად გაჯავრებული იქნება
ჩემზედ და თუ თქვენ არ დამეხმარეთ, დავიღუპები, თქვენი ჭირიმე!
თქვენი მუხლების ჭირიმე, ნუ დაიზარებთ ჩემთვის (მხულებზე ეხვევა,
ამ დროს სოსო კარებზე მოადგება და უყურებს).

ს ო ფ. – კარგი! კარგი! წამოდი, აბა, და ახლავ შეგარიგებ. (მიდიან
სანოლ ოთახში ისე, რომ ვერ შენიშნავენ სოსოს).

გამოსვლა მათი

ს ო ს ო – (მარტო) ააა! ამას რასა ვხედავ?! გამწყრომია ღმერთი
და შემრცხვენია უღვაშები! ბარემ დამიდგეს თვალები! ეს რა ნახა
ჩემმა თვალებმა?! ა-ა-ა, ახლა კი მესმის, თუ რათ მებუტება ჩემი
ქალბატონი დილიდან საღამომდე! რატომ აღარ დგება ჩემთან და
ან რათ დაცუნცულებს აქეთ-იქით? თურმე საქმე ასე ყოფილა! ხა,
ხა, ხა! ესლა მაკლდა! ერთ ვილაც იმერელ ბიჭს, ამ... ასე მოურიდე-
ბლობაც გაგონილა? მაგრამ ვნება ფარდა ყოფილა თვალებისათვის.
ველარც კი შემნიშნეს! ეს რა ამბავია? სიზმარში ვარ, თუ ცხადია?!
ჰმ! ცხადია, ამაზედ უცხადესი რა იქნება? (დადის გაშფოთებული).

გამოსვლა მეთერთმეტი

იზივე და გიორგი

გ ი ო რ გ ი – რა ამბავია? რას აუშფოთებინარ? (დასდევს).

ს ო ს ო – სიკვდილი მერჩია ამ სიცოცხლეს!

გ ი ო რ. – რა დაგმართია? რას აუღელვებინარ!... რა ამბავია,
ძმაო?!

ს ო ს ო – ოჰ, შენა ხარ, გიორგი? სირცხვილი შენთვის, შენს
სახლში მოხდა ეს!

გ ი ო რ გ ი – რა ამბავია?

ს ო ს ო – ის, რომ... იქ არიან ორივე...

გ ი ო რ. – (თავისთვის) ვაი, ჩემს შერცხვენას, ამასაც უნახავს!
(ხმამალლა) მაშ, შენც დაინახე? არ გებრალეები?

ს ო ს ო – მე კი დავინახე, მაგრამ შენ როგორღა დაინახე, რომ
ახლა აქ არ ყოფილხარ?

გ ი ო რ. – ახლა კი არა, წელან დავინახე.

ს ო ს ო – როგორ? წელანაც?... (თავისთვის) მაშ, ეს მეორედ!
(ხმამალლა) წელან კი არა, ეხლა შევიდენ, ეს არის...

გ ი ო რ გ ი – როგორ თუ ახლა? (თავისთვის) მაშ, ახლა ხელმეორედ,
ეს კი ნამეტანია!

ს ო ს ო – შენს ოჯახში არ უნდა მომხდარიყო ეს ამბავი.

გ ი ო რ. – გიჟია! მაშ სხვაგან უფრო არ მომეჭრებოდა თავი?
მადლობა ღმერთს, რომ კიდევ აქ მოხდა და ჯერ საქვეყნოდ არ არის
საქმე!

ს ო ს ო – ძალიან კარგი ნუგეშია!..

გ ი ო რ. – ისე შენმა მტერმა ინუგეშოს! აგერ გაგვიყუდები.

ს ო ს ო – (თავისთვის) ვერა ხედავთ ამ ჩემს ქვისლს? ეს რომ ასე
ცოლისდაზედ თავს იკლავს, მე რომ სისხლის მაგიერ თხლე არ მედ-
გას ძარღვებში, თავს უნდა ვიკლავდე! (ხმამალლა) არა, აღარ მინდა
თავი ცოცხალი!

გ ი ო რ. – (თავისთვის) დახეთ! ეს რომ ასე მრისხანებს თავის
ცოლისდაზედ, მე რომ ძარღვებში მახოხი არ მედგას სისხლის
მაგიერ, ერთი ამბავი უნდა მოვახდინო.

ს ო ს ო – აქ თავი უნდა მოვიკლათ და სირცხვილი კი არ უნდა
დავსთმოთ!

გ ი ო რ. – შენ რათ ცხარობ მაგრე, ჩემო ძმავე, ჩემი გულისთვის?

ს ო ს ო – როგორ თუ შენი გულისთვის? მე თვითონ მიკვირს,
რომ შენ მაგრე გულმზურვალედ თანაუგრძნობ ჩემ საქმეს.

გ ი ო რ გ ი – როგორ თუ შენ საქმეს?

ს ო ს ო – მაშ? ჩემი ცოლი და ის იმერელი იქ არიან (ხელს უშვერს).

გ ი ო რ. – (გაკვირვებით) შენი ცოლი! მე კი ჩემს ცოლზედ ვამბობ.
წელან ის იმას ეხვეოდა, (თავისთვის) დახეთ, იმ იმერელს! ერთ დას
რომ აღარ სჯერდება, ორ-ორს ჰკიდებს ხელს.

ს ო ს ო – (გაკვირვებით) შენი ცოლიც? ეგ კიდევ სხვა ამბავია!
(თავისთვის) ორივე დები შეურცხვენია!.. ერთს აღარ ჯერდება!

ბუტიაობა

გ ი ო რ. – ვერ ხედავ, რა დღე დაგვდგომია! რაღა ვართ ახლა?
ს ო ს ო – სწორედ უბედურები ვართ! ამ ქვეყანაში აღარ დაგ-
ვედგომება.

გ ი ო რ. – მაშ, უნდა დავიკარგოთ?

ს ო ს ო – კი, მაგრამ ჯერ უნდა შევიტყოთ, თუ...

გ ი ო რ. – რატომ არ ვიცოდით, რომ ასე დაგვემართებოდა. განა
ცხადი არ იყო, თუ რა დედის შვილები იყვნენ? რათ შევირთეთ?

ს ო ს ო – ვის ეგონა, თუ რაც დედა იქნება, ის შვილები. ვაი,
სირცხვილო!

გ ი ო რ. – რა ცუდი ცოლი გყავს!

ო რ ი ვ ე – რა ცუდი ცოლი გვყოლია!..

ს ო ს ო – რა ცუდი ცოლი გყავს!

გ ი ო რ. – როგორ შერცხვი!

ს ო ს ო – როგორ შერცხვი!

ო რ ი ვ ე – როგორ შევრცხვენილვართ!

გ ი ო რ. – აქ დასადგომი პირი აღარა გაქვს!

ს ო ს ო – აქ დასადგომი პირი აღარა გაქვს!

ო რ ი ვ ე – აქ დასადგომი პირი აღარა გვექონია!.. (მოთქმით
ტირიან).

გამოსვლა მითორმატი

იზივე და არისტო

ა რ. – (გამოდის) მადლობა ღმერთს, რა ადვილად გადავრჩი.

გ ი ო რ გ ი და ს ო ს ო – (ერთად მივარდებიან) რაო? რაო?
გადარჩი? (სტაცებენ ხელს და მოათრევენ).

ა რ. – (შეშინებული) ვაიმე, ბატონო! რას მერჩით? რა დავაშავე?!
გ ი ო რ. – როგორ თუ რა დააშავე? შენ რა გიქნია?

ა რ ი ს ტ ო – (თავისთვის) ვაიმე! ვინ უთხრა ამ ოხერს? ვიცი, მომ-
კლავს, (ხმამალლა) დამნაშავე ვარ, ბატონო, მაპატივე! არ მინდოდა,
მაგრამ შევსცდი, ბაბაღე მეგონა!

გ ი ო რ. – რაო! დახეთ ამ საძაგელს, რაებს ბოდავს!

ს ო ს ო – (გამოთხლებს ხელიდან) აქ მობძანდი! ჩემს ცოლზედ რას
იტყვი?

ა რ. – თქვენ ცოლზედ რა უნდა ვსთქვა, შენი ჭირიმე! მოვეხვიე, შევეხვეწე...

ს ო ს ო – მოეხვიე! განა იქაც შესცდი?

ა რ. – არა, ბატონო; განზრახვით მივედი, გულდაგულ... ვიცოდი, ჩემს თხოვნას უარს არ ეტყოდა...

ს ო ს ო – რაო? უნდა მოვკლა! (აღრჩობს).

ა რ. – ვაიმე! მიშველეთ! მიშველეთ!

გ ი ო რ. – არა, ჯერ ნუ მოვკლავთ! ჯერ აღსარებასავით ვათქმევინოთ თავიდან, თუ როგორ იყო ეგ ამბავი და მერეც მოვერევით. (გამოგლეჯს ხელიდან და მიათრევს მარჯვნივ) აბა, დაიჩოქე და მომიყევი! შენ, ძმაო, მანდ მოიცა ცოტა ხანს, ჯერ ჩემი ცოლისას ვიკითხავ. (აჩოქებს არისტოს) აბა, ახსენე ღმერთი, პირჯვარი გამოისახე და მოჰყევი, რაც იცი!

ა რ. – რა უნდა მოვყვე, შენი ჭირიმე! დანაშაული მაქვს! მაპატივეთ!

გ ი ო რ. – თავიდან მოჰყევი, რაც იცი! თავიდან... ჰმ!..

ა რ. – მე და ბაბაღე ვბუტიობდით; მე თვალეზე ხელი მივიფარე და ზღუტუნის დავინყე, მისი მოტყუება მინდოდა; თურმე ის გაპარულიყო, და მის მაგიერ ქალბატონი გამობრძანებულიყო და თავზედ დამდგომოდა; მე გოგო მეგონა, ვსტაცე ხელი და მოვეხვიე.

გ ი ო რ. – მერე? მეტი?

ა რ. – მეტი აღარაფერი. ქალბატონი შეშინდა და შევარდა სანოლში.

გ ი ო რ. – შენ?

არ. – მე კი სამზარეულოში გავიქეცი.

გ ი ო რ. – მე რომ ქალბატონის კარებს ვუბრახუნებდი, შენ სად იყავი?

ა რ. – რა ვიცი, ბატონო... სამზარეულოში ვიყავი დამალული...

გ ი ო რ. – მართლა?

ა რ. – კი, ბატონო! გთხოვთ, მაპატიოთ!

ს ო ს ო – (მივარდება და წამოათრევს არისტოს მარცხნივ) ამდენ ხანს როგორ ვერა ჰკითხე? ან მეც უნდა შევიტყო!..

გ ი ო რ. – დაანებე თავი! ნულა ჰკითხავ! ვიცი, რაც ამბავი ყოფილა!

ს ო ს ო – მერე შენ რომ იცი, მე რაო? მეც მინდა, შევიტყო!..

გ ი ო რ. – (თავისთვის) უჰ, მადლობა ღმერთს! ხელახლა ვიბადები! მე რა მეგონა და რა ყოფილა! თუ სულელი არ ვიყავი, როგორ შევი-

ტანე ეჭვი იმ ანგელოზ ქალზედ! იმას მისი უმანკოება სახეზედ აწერია. განა არ ვიცი, რომ მე ის ხვანთქარზედაც არ გამცვლის? ვინც იმაზე ცუდს იტყვის, თვალითაც რომ ნახოს, ჩემი არ იყოს, ის გარყვნილი იქნება და უსინდისო!

ს ო ს ო – სთქვი! ნუ ჩაგვარდა ენა! მოჰყევი!

ა რ. – რა მოვყევი, ბატონო? ყელში მიჭერთ ხელს და მგუდავთ.

გ. – (თავისთვის) გამოჰკითხე, თორემ ბევრს სასიამოს კი გაიგონებ, შენ საბრალოვ! საწყალი ჩემი ქვისლი! რა საქმე მოუვიდა! აბა, როგორ ეკადრებოდა ჩემი ცოლის დას ამისთანა საქმე! არა ჰგავს მისს დას?! მართალი ნათქვამია: „ერთის ხიდან ბარიც გამოვა და ჯვარიცო!“ ფუ!..

ს. – მოჰყევი როგორ იყო!

ა რ. – რა უნდა ყოფილიყო! ქალბატონთან შერიგება ვთხოვე, იმანაც წამიყვანა და შემარიგა...

ს. – მეტი არაფერი? (გახარებული).

ა რ. – რა ვიცოდი, თუ ეს თქვენთვის საწყენი იქნებოდა!

ს. – (ხელს უშვებს) მაშ, კარგი! (მოზრუნდება, არისტო დაჩოქილი რჩება) მადლობა ღმერთს! კინალამ ტყვილად არ გადავირიე! არ გამიკვირდა! ჩემს ცოლს ჩემს მეტი ყენიც არ უნდა, თორემ... არა, მეც არა ვსთქვი! იმას მისი უმანკოება თვალზეში ეხატება; მაზედ ეჭვის შეტანა უნამუსობაა... დიდი, დიდი!.. მაგრამ, საბრალო ჩემი ქვისლი! ფუ მის ქალობას! როგორი ჩემი ცოლის და არის მისი ცოლი! მაგრამ მართალი ნათქვამია: „ერთი ხიდან ბარიც გამოვა და ჯვარიცო!“ მივიდე ერთი, ეს საბრალო ვანუგემო!

გ. – (თავისთვის) აქ სასაცილო არა არისრა! მაგრამ მეცინება კი მისი საქმე. ხა, ხა, ხა, ხა! ძალიან საქმე მოსვლია!..

ს. – (თავისთვის) საწყალს მეტი ჯავრით ისტერიკა მოსდის. რა გულით იცინის! მეც სიცილი მივარდება, ხა, ხა, ხა! ამისთანა... ხა, ხა, ახირებული საქმე...

გ. – ვაი, ამისთანა სიცილს! გაგიყდა. (მიდიან ერთმანეთთან) ჭემ-მარიტად გულითა და სულით ვსწუხვარ და თუ ვიციანი, მეტი მწუხარებისაგან.

ს. – მჯერა... ეგ სიცილი მწარეა!

გ. – დარწმუნებული იყავით!.. მაგრამ ვხედავ, რომ თქვენი სიცილი უმწარესია და ის მიკლავს გულს.

ს. – რა გაენყობა? განათლებულმა კაცმა უნდა მოითმინოს.

გ. – (თავისთვის) თავს ნუგემს აძლევს. (ხმამალა) დიახ, მოთმინება ვალია განათლებული კაცისა.

ს. – (თავისთვის) როგორ მალე დამეთანხმა! (ხმამალა) მადლობა ღმერთს! რა გაენყობა?

გ. – რასაკვირველია! რა გაენყობა? საჭიროა გულის სიმაგრე... დაახ!

ს ო ს ო – მე ვეტყვი ჩემს ცოლს, რომ თქვენი ცოლი დაარიგოს, და თქვენც ურჩიეთ, რომ მისი დის კვალზედ იაროს.

გ. – (შეშინებით) ღმერთმან ნუ ჰქნას! უმჯობესია, რომ შენმა ცოლმა მიჰბაძოს ჩემს ცოლს.

ს. – (შეშინებული) რას ამბობ? რა დროს ხუმრობაა! ღმერთმა დაიფაროს!

გ. – როგორ თუ ღმერთმა დაიფაროს? რა აქვს ჩემს ცოლს დასაწუნი?

ს ო ს ო – ის, რაც თქვენი თვალთ ნახეთ, სხვა არაფერი.

გ ი ო რ. – ჰმ! ვნახე, მაგრამ კი ვერ ვნახე კარგად. უბრალო შეცდომა გამოდგა.

ს ო ს ო – მართლა?.. ისე, როგორც ჩემი ცოლისა?

გ. – არა, თქვენი ცოლის საქმე სხვებზე იქნებოდა.

ს. – როგორ თუ სხვებზე? იქაც ცოტა რამ შეცდომა იყო.

გ. – მართლა? მაშ, როგორ არა გრცხვენინანთ, რომ ცილი დასწამეთ...

ს. – თქვენ კი შეამკეთ თქვენი ცოლი თუ?!

გ. – ეჰ! მაშ, ამდენი აყალ-მაყალი სულ ტყუილი იყო? არ შევრცხვით?

ს. – მართლა რომ შევრცხვით და ეს უბედური ბიჭიც ტყვილად დავტანჯეთ!

ა რ ი ს ტ ო – (წამოვარდება ფეხზე) რასაკვირველია, ტყვილად დამტანჯეთ. (გიორგის) თქვენ რომ მირტყით, მე ჭაჭა ჩამვარდა, ლაზარეთში უნდა წავიდე, მაგრამ ფული არა მაქვს. ვინ მიპატრონებს აქ! დედა არ მყავს და მამა! (ტირის).

გ ი ო რ. – საბრალო იმერელი! კარგია ახლა, რა გაენყობა! აჰა, ეს შენი იყო! თავს მოუარე! (აძლევს ფულს).

ა რ. – მადლობელი ვარ, ჩემო ბატონო! ჭაჭებს თქვენი ჭირი წაუღია, მაგრამ გული უფრო მანუხებს: ამათ რომ ყელში ხელი წამიჭირეს, გული ამომივარდა მაშინ... ვინ მომივლის? ცოლი მე არ მყავს და შვილი.

ს ო ს ო – კარგი, ახლა რალა გაენყობა? არ მომხდარიყო, კარგი იყო! ჰა, ეს შენ! (აძლევს ფულს) ჩვენ ახლა როგორღა მოვიქცეთ, ჩემო ძმაო?

ბუტიაობა

გ ი ო რ. – რალა დაგვრჩენია მეტი, ნავიდეთ და ბოდში მოვიხადოთ ცოლებთან.

ს ო ს. – კარგი, მაგრამ აქედან რომ არ შეგვიშვებენ? წინა კარები დაკეტილია.

გ. – ეგ ცუდია ძალიან.

ს. – უკანა კარები არა აქვს ამ ოთახს?

გ. – როგორ არა.

ს. – მაშ, კარგი, მოვუაროთ (მიდიან).

ა რ ი ს ტ ო – (მარტო) იმე! ჯერ მოკვლას მპირდებოდენ და ახლა კიდევ გამაკეთეს... ახირებული თუ გინდა, ეს არის! თურმე უფრო მარჯვედ რომ ვყოფილიყავი, მეტსაც მაჩუქებდენ.

გამოსვლა გაცამეტა

იზინივი, მაიკო და სოფიო ოთახიდან გამოდიან

მ ა ი კ ო – არა, შენმა გაზდამ, არა ვსცდებოდე. ჩემის თვალთა ვნახე და არც ვაპატიებ ჩემს დღეში! იმ უნამუსომ ბაბალებზედ გამცვალა!

ა რ. – რაო? მგონია, ჩემს ბაბალებს ახსენებენ.

ს ო ფ. – გოგოს ვერ უნდა გაებედნა, თორემ კაცები ხომ...

მ ა ი კ ო – გოგო რას დაეძებს! მაგრამ ბატონმა არ უნდა დაიმდაბლოს თავი.

ა რ. – ვაიმე! ეს რა მესმის ჩემს ბაბალებზედ! მილალატა? ვაი, მის დღეს, თუ მართლა მისი ბრალია და მოუკლავს არ გადავარჩენ, და თუ ბატონის, ერთს კარგად შევზურგავ იმ დალოცვილს და ზე მოვევლები ბურთივით კორტოხს.

გამოსვლა მეთოთხეტი

იზინივი და ბაბალე

ბ ა ბ ა ლ ე – ქალბატონო, გთხოვთ, გამიშვათ! მე აქ დასადგომი პირი აღარა მაქვს.

მ ა ი კ ო – დიახ, ქალბატონო, მეც ვიცი! მემართლები? ერთი მუჭა ჩემს ხელში გაზდილხარ.

ბუტიაობა

ბ ა ბ. – რა ვქნა, ქალბატონო, შევსცდი!

ს ო ფ. – როგორ თუ შესცდი, შე ურცხვო! როგორ გაბედე?

ბ ა ბ. – რა ვქნა, ბატონო, არისტო მეგონა.

ა რ. – შეხე, რას ამბობს ეგ უნამუსო! მე რავა ვეგონე? ველარ მიცნო რწყილივით ბიჭი! ჩემი ბატონი კი კოლოტს ჰგავს!

მ ა ი კ ო – იმიტომ დაასხი თავს ლაფი?

ბ ა ბ. – არა, ბატონო! წმინდა წყალი გახლდათ, ლიტრით.

ს ო ფ. – როგორ?

ბ ა ბ. – არისტო მეგონა ჩამჯდარი, მოვეპარე და თავზედ გადავასხი ცივი წყალი.

მ ა ი კ ო – მერე?

ბ ა ბ. – მერე, გამინყრა და გამომიდგა გასალახავად, მე გავექეცი და სამზარეულოში დავიმაღე.

ს ო ფ. – მეტი არაფერი? ეგ იყო? (მაიკოს) ხა, ხა, ხა, ჩემო დაო, გესმის?

ბ ა ბ. – მეტი რა უნდა გხლებოდათ... გთხოვთ, მაპატიოთ!

ა რ. – იმე! არ გესმისთ? რა ყოფილა და მე კი ტყვილაუბრალთ ვწინმართობდი! არ გამიკვირდა, ჩემი ბაბაღე, ვენაცვალე იმას, ბატონში რავა გამცვლიდა? ეს კი მიამა, შენ... (შეხტება).

მ ა ი კ ო – უიმე, დამიდგა თვალეები! მაშ ტყვილად გავლანძღე ჩემი ქმარი? უი, ჩემ თავს! წავალ ახლავე, ბოდიშს მოვიხდი, შენც მომეხმარე, სოფიო!

გამოსვლა მითხუთმეტა

იზინივე, გიორგი და სოსო

გ ი ო რ. – მაიკო, შენ გეთაყვანე, დამნაშავე ვარ, მაპატივე!

ს ო ს ო – დანაშაული გვაქვს, უნდა გვაპატიოთ!

ს ო ფ. – შენც ბოდიშს იხდი?

მ ა ი კ ო – მე ვარ დამნაშავე, თქვენ კი არა. გთხოვთ, მაპატივით!

გ ი ო რ. – შენ რათ იქნები, მე ვარ! შევიტყვე, რომ ტყუილი გამოდგა...

მ ა ი კ ო – მეც ეხლა შევიტყვე, რომ...

გ ი ო რ. – არა, შენ იცოდი, შენი ჭირიმე! ან კი შევრიგდეთ.

მ ა ი კ ო – დიდის სიამოვნებით.

ბუტიაობა

გ ი ო რ. – კი, მაგრამ, რომ არ დაღამებულა?

მ ა ი კ ო – დაღამებას რას უცდით!

ს ო ს ო – ეჰ, კმარა ამდენი უბრალოდ აყალ-მაყალი! ჩვენც შევრიგდეთ. ნავიდეთ, დაღამებას ნულარ მოვუცდით!

ს ო ფ. – თანახმა ვარ, მით უფრო, რომ ხანდახან დღითაც კარგია შერიგება (მიდიან).

გამოსვლა მითიქვევით

არისტო და ბაბაღე

ა რ. – ახლა ჩვენ რაღა ვქნათ, ჩემო ბაბაღეუკო?

ბ ა ბ. – რაღა უნდა ვქნათ? ნავიდეთ სამზარეულოში... რადგან ბატონები აქვე შერიგდნენ, ჩვენ იქ შევრიგდეთ.

ა რ. – აქ რა გვიჭირს, რომ შევრიგდეთ!

ბ ა ბ. – გვიყურებენ!.. დაგვძრახავენ, ჩვენი საქმე სამზარეულოა!

ა რ. – კი, მარა ფარდა ჩამოვაშვებით. ეი, ბიჭო! ფარდა ჩამოუშვი, ბატონის ბრძანებაა! (ფარდას უშვებენ) ოი, შენ კი გენაცვალოს არისტო! (მოუნდომებს ბაბაღეს მოხვევას: ბაბაღე გაექცევა და არისტო უკან მისდევს).

(ფარდა დაეშვება)

1879

კინო

სამმოქმედებიანი კომედია-ხუმრობა

მოქმედი პირები:

ილია

სალომე – მისი ცოლი

ალექსანდრე – სალომეს მეგობარი

სამსონ – ილიას მეგობარი

ალმასხანი – ილიას მოსამსახურე, იმერელი

კინტო

გეო

მანუა

თათუზა

და მეზურნეები

} კინტოები

პირველი მოქმედება

I-ლი სანახავი:

(მდიდრულად მორთული ოთახი ილიას სახლში, სავარძელში ჩასძინებია ალექსანდრეს)

პირველი გამოსვლა

ალექსანდრე და ალმასხანა

ა ლ მ ა ს ხ ა ნ ა – (შემოდის. იქით-აქეთ იხედება და რომ შენიშნავს მძინარს) იმე! ქვე დაძინებია აგერ ამ მამაცხონებულის შვილს!.. უბოდიშო სტუმარი, აპა, ეს ყოფილა! ჰმ... ქალბატონმა მიბძანა: „მოახსენე, რომ არსა ნაბძანდეს... მომიცადოსო“ და რავა ვქნა ახლა? თუ არ მოვახსენე, იმას ეწყინება, და, თუ მოვახსენე, უნდა გავაღვიძო და, ვაითუ, ეს დალოცილი გამიწყრეს, ჰე!... მარა ანკი რა მოხსენება უნდა? სად ნავა მძინარი? (დააპირებს წასვლას და მერე ისევ მობრუნდება). კი, მარა, რომ გამოიღვიძოს და გამეპაროს, მერე ხომ ნავხდი კაცი?! არა, შენ... რად ვიზამ ამას?! თქვენ არ მომიკვდეთ, ფეხიც არ მოვიცვალო აქიდან, სანამდი არ გამოიღვიძოს: დავჯდები და ვუყარაულებ, ისე შევაჩერდები, რავაც გასანაფავ მიმინოს. (ჯდება სავარძელში) ვიფ, საყვარელო, რა კარგია დიდკაცობა! დაბძანდი ასე რბილად, თბილად, ნებიერად და იყავი შენთვის, სანამდი არ მოგეწყინოს... ამაში რომ კაცს ძილი მოუვიდეს, რავა გეიმტყუნება? თვარა დეეგდები ძალღივით ხმელ ფიცარზე, დაგეჟეჟება გვერდები და, რალა თქმა უნდა, რომ ძილი გაგიტყდება და მამლის ყიულს დაასწრებ ნამოდგომას!.. ვიფ! საყვარელო! (იზმორება) ბატონების სიზარმაცე სულ ამისთანა სკამ-ლოგინების ბრალია, მე და ჩემმა ღმერთმა! რომ გინდოდეს, მაინც ვერ წაართმევ თავს! (საკრავის ხმა მოესმის) ჩუ! (ყურს მიუგდება).

იავ-ნანა, ვარდო-ნანა, იავ-ნანინაო,
გაფუნჩულო, ახალ-ნორჩო, შენ პანანინაო!

მაგრე ტკბილად, უდარდელად რამ დაგაძინაო?
დედის მკერდში მიგიგნია შენ ტკბილი ბინაო!
დაიძინე, იავ-ნანა, ვარდო-ნანინაო!
იავ-ნანა, ვარდო-ნანა, იავ-ნანინაო!

ა ლ მ. – ჰე, ბატონო!.. შვილებიც რომ სხვანაირი ებადებათ ამ დიდკაცებს: ერთი ამსიგძე (აჩვენებს თითოთ) ბალანაა და, თუ ორპირი „ნანინა“ არ მოახსენეს, ისე რავა ინებებს დაძინებას! აი, ბეჩა, გლეხის შვილები! ვინ გასცემს ხმას, ბევრიც რომ იჭყავლონ? ერთს ნაურნვევენ: „აა-აა-აა-აა-ააო“ და მიაგდებენ განზე! მაგრამ, რომ ქვე იზდებიან ღვთის მადლით! (კიდევ მოისმის ნანინა);

დაიძინე, გენაცვალოს შენი მშობელიო!
ძუძუებში ჩაგივლია პანანა ხელიო.
შენს ვაშკაცობას მომასწრებს მე ღვთისმშობელიო.
აგცილდეს სხვისი მონობა დამამხობელიო,
თავისუფლების სხივები გულს მოგეფინაო,
იავ-ნანა, ვარდო-ნანა, იავ-ნანინაო.

ა ლ მ. – არა, რომ თქვას კაცმა, კაი გასაგონი კი არის „ნანინა“. უნდა დახუჭო თვალები ასე და უგდო ყური. (ხანგრძლივი „ნანინა“);

გაივსე და გაიზარდე, პატარა მთვარეო!
შეისწავლე და შეიტკბე სამშობლო მხარეო!
ანუგეშე, სადაც ნახო, მოძმე მწუხარეო!
შვილო, მამულის გულისთვის სისხლიც დაღვარეო!..
ჩვენ ძველებმაც მაგგვარადა მტერი აშინაო...
იავ-ნანა, ვარდო-ნანა, იავ-ნანინაო!..

პანანინა იადონო და ვარდის კონაო,
ყური უგდე, დაისწავლე ჩემი ნანინაო!
თვალხილულად დაუკვირდი, იცან ქვეყანაო,
რომ გაიგო ამ სოფლისა ცრუ გამოცანაო,
მაგრამ ჯერ კი დაიძინე, ადრეა განაო?
იავ-ნანა, ვარდო-ნანა, იავ-ნანინაო.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – (იღვიძებს აღმასხანას ხვრინზე) უჰ! რა ტკბილად ჩამძინებია! ეს პირველი შემთხვევაა, რომ ჩემს ხვრინს

გამოველვიძებო. (მოისმის ხვრინი) აჰ?! ეს ვინ წამოპლაკულა აქ? ეი! ვინა ხარ შენ?

ა ლ მ. – (წამოვარდება უცბად და იფშვნეტს თვალებს) ვუი, ამ ჩემს თავს!.. უკაცრავად, შენი ჭირიმე! ჩამყვინთებია ცოტა და...

ა ლ ე ქ. – არაფერია. ვინა ხარ, ჩემო ძმაო?

ა ლ მ ა ს ხ ა ნ ა – აღმასხანა გახლავარ, ბატონო!

ა ლ ე ქ. – ვინ აღმასხანა?

ა ლ მ. – ჰმ!.. აღმასხანა, ბატონო.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – (თავისთვის) ე რა ცეტი ყოფილა! (აღმასხანას) იმერელი ხარ?

ა ლ მ. – აჰა, ვინ უნდა გახდეთ, ბატონო?!

ა ლ ე ქ. – კეთილი! შინაური ხარ, თუ გარეული?

ა ლ მ. – ფხხუუუ!..

ა ლ ე ქ. – რას იცინი?

ა ლ მ. – ხუმრობთ, ბატონო, და რავა არ გევიცინო?

ა ლ ე ქ. – როგორ თუ ვხუმრობ?

ა ლ მ. – აჰა, ბატონო, გარეული რა... ფხხუუუ!.. კატა ხომ არა ვარ?!

ა ლ ე ქ. – რას ამბობ, კაცო? მე მინდა, შევიტყო, აქაური ხარ, თუ არა?

ა ლ მ. – რავა, ბატონო, აქაური?

ა ლ ე ქ. – ჰო, აქ მსახურებ, თუ სხვაგან სადმე?

ა ლ მ. – მივხვდი, ბატონო, მივხვდი!.. აქაური!..

ა ლ ე ქ. – მოსამსახურედა ხარ?

ა ლ მ. – აჰ, არა, ბატონო! ლაქიად!

ა ლ ე ქ. – პირველადა გხედავ.

ა ლ მ. – კი, ბატონო! დიდი ხანი არ გახლავსთ, რაც აქ გახლავარ.

ა ლ ე ქ. – ადრე ვისთან იყავ?

ა ლ მ. – ერთ ვაჭარს ვუდექი, ბატონო.

ა ლ ე ქ. – ლაქიად?

ა ლ მ. – ყოლიფრად, ბატონო.

ა ლ ე ქ. – ბევრს გაძლევდა?

ა ლ მ. – თუმანს, ბატონო, თვეში.

ა ლ ე ქ. – აქ?

ა ლ მ. – აქ, ბატონო, ხუთად გახლავარ.

ა ლ ე ქ. – მერე და თუმანი ხუთ მანეთში გასცვალე?

ა ლ მ. – ასე იქნა, ბატონო, და მაინცდამაინც არ ვნაღვლობ: იქაურ თუმანს აქაური მანეთი მირჩევნია, თუ მართალს მათქმევინებთ.

ა ლ ე ქ. – რათა?

ა ლ მ. – რათა და მათა, რომ ის თუმანი არც კი მყოფნიდა საჭმელში.

ა ლ ე ქ. – ჰო, შენი ხარჯით იყავი?

ა ლ მ. – არა, ბატონო, მარა სულერთი გამოდიოდა: პურს მისხლობით გვაძლევდენ და ღვინო ზიარებაც არსად იყო და ხორცი ან თებზი... მარა ანკი რავა უნდა მოგახსენოთ? უკაცრავალი პასუხია, მისთანა მყრალი იყო ხოლმე, რომ ძალიან ნუნკი კატა არ გაუვლიდა სიახლოვეს, თვარა კბილს რავა დააკარებდა?! უნმინდური პურის ჭამა ჰქონდათ, ტფუ!.. ოხრად დარჩეს კაცს იმისთანა სიმდიდრე!..

ა ლ ე ქ. – აქ?

ა ლ მ. – ჰმ!.. აქ, ბატონო? ყელში ამოგვდის... ოხრათ გვეძლევა ყოლიფერი... ამას გარდაც, ბატონო, ჩემ საქმეს აქ უფრო ვენევი.

ა ლ ე ქ. – რა საქმეს?

ა ლ მ. – განა ფულისთვინ კი არ ჩამოვსულვარ აქ, ბატონო!.. ასეთი აზნაურიშვილი გახლავარ იმერთში, რომ თქვენი მონონებული! წიგნის სასწავლებლად გაიხელი.

ა ლ ე ქ. – ლაქიობაში?

ა ლ მ. – კი, ბატონო. ჩვენში ვინც კი რამე იცის, სულ ლაქიობაში არა აქს ნასწავლი?

ა ლ ე ქ. – ბევრსაც მოასწრებდენ.

ა ლ მ. – რატომ, ბატონო? ვისაც კი გულისყური ემარჯვება, იმდენს კიდე ისწავლის, რომ გაზეთებში სწეროს და წიგნები გამოსცეს და, ვინც ლაღანდალაა, არც ის დარჩება ხელცარიელი: სულ რო არა იყოს რა, ადვოკატად კიდევ მაინც გამოდგება.

ა ლ ე ქ. – მართლა? (იცინის) კარგი დაგემართოს!.. მაგრამ, თუ მაგრე სურვილი გაქვსთ სწავლის, რატომ სასწავლებელში არ შედიხართ?

ა ლ მ. – კაი, შენ! მარა ვინ მიგასუნებია?! თუ რუსული არ იცით, ტყვილა ნუ გაუვლით სიახლოვესო სასწავლებელს! და, თუკი ნასწავლი ვიქნები და ყოლიფერი მეცოდინება, მაშინ, მამა უცხონდა, მე რუსს კი მივეკარო!.. ფრანცუცთან მივალ.

ა ლ ე ქ. – რადგანაც მაგისტანა სურვილი გქონია სწავლის, მოდი ჩემთან და მე გასწავლი.

ა ლ მ. – ვაი, ბატონო, ვინ იქნება მაგისი ღირსი?! ადრე მენახეთ და მცოდნოდა, თქვენ თავს კაცი ველარ მომაშორებდა... მარა, ახლა კი...

ა ლ ე ქ. – ახლა რაიო?

ა ლ მ. – ქალბატონს ველარ ვულალატებ, შენი ჭირიმე.

ა ლ ე ქ. – როგორ?

ა ლ მ. – მის ხელში ვარ, ბატონო, შვილივით მზდის... მასწავლის, რაც შეიძლება!

ა ლ ე ქ. – კარგი სწავლება იცის?

ა ლ მ. – ვე! მოგეცათ ღვთის წყალობა!.. მთლათ მოლაყრუ რომ იყოს კაცი, მაინც შეაგონებს.

ა ლ ე ქ. – მაშ, კარგი საქმე მოგსვლია!

ა ლ მ. – ღმერთმა კაი მოგცესთ! არა, ცოტა ახლა ვერ ბძანდება გუნებაზედ ვაჟბატონის გამოისობით.

ა ლ ე ქ. – როგორ?! განა ვაჟბატონი ცუდი კაცია?

ა ლ მ. – არა, ბატონო! ღმერთმა კაი მოგცეს, კაი კაცი ის იყო, მარა...

ა ლ ე ქ. – მარა?

ა ლ მ. – მარა... ნუ მათქმევინებთ, რომ არაფერი წამცდეს, შენი ჭირიმე.

ა ლ ე ქ. – არა უშავს რა! სთქვი!

ა ლ მ. – ნუთ! შენი ჭირიმე, ნუ მათქმევინებთ თვარა არ ივარგებს.

ა ლ ე ქ. – რა უჭირს?

ა ლ მ. – იჰ, ჩემათ რომ გახმაურდეს შინაური საქმე, მაშინ ხომ გამიტყდება ნამუსი და გამიშრება პირის წყალი! წყალში თუ გადავვარდები, თვარა ზეზე დასადგომი პირი აღარ მექნება.

ა ლ ე ქ. – არა, ნუ გეშინია! არავინ გაგამხელს!..

ა ლ მ. – ვაითუ, მცდიდეთ, ბატონო?!

ა ლ ე ქ. – არა, ჩემმა მზემ! ეგ როგორ იქნება!

ა ლ მ. – აჰა, ბატონო, კაცი კარქია, მარა ცოტა პლუტობა დაჩემდა.

ა ლ ე ქ. – პლუტობა?

ა ლ მ. – კი, ბატონო! არ ვიცი, ჯადონაქნარია, თუ შელოცვილი, მარამ პლუტობს კი... ძალუან პლუტობს!..

ა ლ ე ქ. – როგორ?

ა ლ მ. – რავა, ბატონო, და შინ აღარ დგება. ნუნკ კატასავით. ამ დიდებულ ოჯახს, ამ მდიდარ სუფრას მიატოვებს ხოლმე და გარბის სადღაც საპლუტოთ.

ა ლ ე ქ. – რა იცი, რომ საპლუტოთ? ეგებო, საქმე აქვს?

ა ლ მ. – ვნახე, ბატონო ვნახე! ჩემი თვალით ვნახე. ამას წინეთ ორთაჭალისკენ გახდით და იქ ვნახე ბაღში.

ა ლ ე ქ. – რა ვუყოთ მერე?

ა ლ მ. – ჰმ! რავა რა ვუყოთ, შე დალოცვილო?! ჩამჯდარიყო იმ კოტრებში და ერთი ყოფა ჰქონდა. დაფა-ზურნის ჭიჭყინით ყურთასმენა აღარ იყო... პლუტებში ისე ირჯებოდა, რავარც კაი შინოურობაში. შორიდან მივაფურთხე და წამოვედი ჩემთვინ. არა, რავა ეკადრება დიდკაცის შვილს პლუტებისა და კოტრების აყოლა?.. მე რომ ერთი უბრალო კაცის შვილი ვარ, მეც არ ვიკადრებ იმას!..

ა ლ ე ქ. – მერე?! ქალბატონისათვის ხომ არ მოგიხსენებია?

ა ლ მ. – ჰმ, ბატონო, რა სამახაროებლო იქნებოდა!.. ისეც გულგახეთქილია.

ა ლ ე ქ. – მაშ, კარგი! ახლა წადი და მოახსენე, რომ აქა ვარ.

ა ლ მ. – კი, ბატონო (მიდის, მერე მობრუნდება) თქვენი ჭირიმი, არ გამცეთ კი! არ გამომჭრათ ყელი, თვარა, თუ ქალბატონმა გეიგო ეს ამბავი, წაგინდეს მტერი, მე წავხდე და გავფუჭდე, ისე გამიტყდება ნამუსი, რო კორტოხს აქეთ აღარ დამედგომება.

ა ლ ე ქ. – არა! არა, ნუ გეშინია!..

ა ლ მ. – ჰა! თქვენ იცით!.. თქვენ ხელშიდა ვარ და... (მიდის. კარებთან შეეფეთება სალომეს. უცბად გახტება განზედ, ვითომ გზას უტევს) ვიჰ, ჩემს თავს! (მიდის).

მეორე გამოსვლა

ალექსანდრე და სალომე

ს ა ლ ო მ ე – (მიუახლოვდება) უკაცრავად, ალექსანდრე, რომ ამდენხანს გაცდევინე! პატარა გამიჭირვეულდა და ეს-ეს არის, ძლივს დავაძინეთ.

ა ლ ე ქ. – (ღიმილით) მესმოდა თქვენი „ნანინა“ ძილში ჩამესმა!.. აგრეა, ჩემო სალომე: ქალი რომ დაქმარშვილდება, „ნანინაც“ უნდა ისწავლოს და „ძილისპირებიც“: ერთი შვილებისათვის დასჭირდება და მეორე კი ქმრისათვის. მაგიერად იმასაც „მზეშინის“ ეტყვიან ხოლმე. ასეა... ადვილი არ არის ოჯახობა.

ს ა ლ. – ადრე მაგრე არ მეუბნებოდი?! შენ არ ამტკიცებდი, რომ ქალი ოჯახის გვირგვინია და ქმარ-შვილი კი ქალისათვის სიტკბოებო?

ა ლ ე ქ. – განა, მართალი არ არის?

ს ა ლ. – ეჰ, ეგ მართალია, მაგრამ ვაი, რომ ხანდახან ბოლოში გამწარდება ხოლმე.

ა ლ ე ქ. – როგორ? წყალი ხომ არ შემოგპარვიათ შენ და შენს ქმარს, ქალო?

ს ა ლ. – არც უმისობაა. მეზარება თქმა, მაგრამ ვილას უნდა შევჩვილო ჩემი მწუხარება, თუ არა შენ? აგერ რამდენი თვეა, რაც გული აიცურვა ოჯახზედ, ხელი აგვალო და დასანახავადაც ვეჯავრებით. მისთვის აღარც ცოლია და აღარც შვილი.

ა ლ ე ქ. – ახალი რამ მეგონა!.. ეგ ხომ დიდი ხანია ვიცი, მაგრამ, ნუთუ ამდენ ხანს კიდევ ვერ მოიკლა ჯინი?

ს ა ლ. – რა ბძანებაა?! თავისას არ იშლის!

ა ლ ე ქ. – მერე, შენ ხომ არას ესაყვედურები? ეგებო თავს აბეზრებ და ან...

ს ა ლ. – რა პასუხია! ჩემგან ალერსისა და მორჩილების მეტი არა უნახავს რა, მაგრამ რა გამოვიდა?.. რალაც უცნაური ხასიათები დაიჭირა.

ა ლ ე ქ. – ჰმ! იცი, რას გეტყვი: ძალიან კარგადა შვრები, რომ არაფერს ეუბნები! ყოვლად შეუძლებელია, რომ ჭკვიან ქალს ქმარი ხელიდან ნაუვიდეს. სადაც უნდა იყოს, ადრე თუ გვიან, ერთხელაც არის, ოჯახს დაუბრუნდება.

ს ა ლ. – გენაცვა, როდისლა? სიმრთელე და სიჭაბუკე გარედ დახაჯოს და სნეულება და სიბერე კი შინ დამიბრუნოს?!

ა ლ ე ქ. – არა, სალომე, შენი ქმარი იმგვარებთაგანი არ არის! იცი, მაგას რა მოუვიდა? იმ ხანში შეგირთო, რომ ჯერ კიდევ არა ჰქონდა მოკლული ჭაბუკობის ჯინი, და ეგ ისეთი აუცილებელი ვალი რამ არის ადამიანის ბუნებაში, რომ, ადრე თუ გვიან, უნდა გამოსცადოს კაცმა. ეგეც მალე მოიკლავს მაგ ჯინს, დაგიბრუნდება და, უსაყვედუროსა და ალერსიანს რომ გნახავს, გაგიორკეცებს სიყვარულსა და პატივისცემას.

ს ა ლ. – სანამდე ეგ საძაგელი სამსონ გვერდში ეყოლება, მე იმედი არ მექნება.

ა ლ ე ქ. – როგორ? განა სამსონმა ეგრე ჩაიგდო ხელში?

ს ა ლ. – რა ბრძანებაა! უმისოდ წყალსაც ვერ აქცევს.

ა ლ ე ქ. – აქამდის აკი მისი მტერი იყო? დღეს რალა მოსჩვენებია?

ს ა ლ. – დღესაც მტერია, მაგრამ ანგარიში აქვს... უფრო ჩემი მტერობით ირჯება.

ა ლ ე ქ. – განა ადრინდელი სიყვარული მტრობად შესცვალა?

ს ა ლ. – იჰ! იმას სიყვარულის რა გაეგება?.. ადრეც ჟინი აბრაზებდა და ახლაც ის აბოროტებს. ჩემთან რომ ველარა გაანყორა, ახლა უნდა, რომ ქმარი ჩამომამშოროს.

ა ლ. – მართალს ამბობ?.. ეჰე!..

ს ა ლ. – ქა! ილაჯს მიწყვეტს, დღე ერთია და იერიში ათასი! ვეტყოდი ქმარს, მაგრამ ჯერ ერთი ესა, რომ რარიგია დედაკაცისაგან ამგვარად მოქცევა და მეორეც ის, რომ განა ჩემი ქმარი დაიჯერებს იმაზედ ცუდს რამეს?

ა ლ. – ჰმ! ვერა ჰხედავთ იმ საძაგელს?!. ახლა რას აპირობ? კიდევ არ გინდა, დამიჯერო, რომ ისე მოიქცე, როგორც მე გირჩევ?

ს ა ლ. – მეტი რაღა გზაა, უნდა გავბედო და ისე მოვიქცე, როგორც მირჩევ; მაგრამ, რომ იცოდე, თუ რად მიღირს მე მაგის გაბედვა...

ა ლ. – გაბედე! მაგას შენი ოჯახის ერთგულება მოითხოვს! მაგაზე არავინ დაგძრახავს. და ჯერ შენც ისევე ისე აღერსიანად იყავ იმასთან. როგორც ყოფილხარ; რაც გითხრას, მოუსმინე! ნურას შეამჩნევინებ და იმასობაში ჩვენი აზრიც... (უცბად შემოაღებენ კარებს და შემოვლენ ილია და სამსონ) აი, შენი ქმარიც!..

მესამე გამოცვლა

ისინივე და ილია და სამსონ

ი ლ ი ა – ოჰ, ალექსანდრე! კარგი, რომ აქ მაინც მოგასწარ: დღეს სულ შენს ძებნაში ვართ.

ა ლ. – ეე! რა ანბავია?

ი ლ. – მერე გეტყვით (შეხედავს ცოლს).

ს ა ლ. – (აღერსიანად) მოხვედი?

ი ლ. – (ცივად) ვერა მხედავთ?

ს ა ლ. – ეგებო პური არ გეჭამოსთ ჯერ! ხომ არ ინებებთ!

ი ლ. – (უკმაყოფილოდ) რაღა დროს პურის ჭამაა?!

ს ა ლ. – აბა, იქნება ჩაი მაინც მიირთვათ?

ი ლ. – (გულმოსული) რას ჩაგვაცივდით?! ცოტა ხანს თავი დაგვანებეთ, თუ შეიძლებოდა! მოსახსენებელი რამა გვაქვს.

ს ა ლ. – ბატონი ბძანდებით (მიდის).

ი ლ ი ა – (წამოვარდება და დადის ჩქარის ნაბიჯით) უჰ! „ხომ არაფერს ინებებთ“, „მობძანდით“, „ბატონი ბძანდებით“, – უჰ! რა კარგი გასაგონია!..

ა ლ. – რა ამბავია? უქეიფოდ ხომ არა ხარ?

ი ლ. – რაღა ამბავი უნდა იყოს? ვერა ჰხედავ?.. ის, რომ სიცოცხლე მომბეზრდა!.. უბედური ვარ!.. უბედური!..

ა ლ. – რას ამბობ? ღმერთმა დაგიფაროს!.. ხომ არ გაგიჟდი?!

ი ლ ი ა – აბა, სხვა რაღა დამემართებოდა ჩემი ცოლის ხელში?

ს ა მ. – მართალია, ჭეშმარიტად!

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – (გაკვირვებით) ცოლის ხელში?

ი ლ. – დიახ, ცოლის ხელში? ნეტავი გულზე ქვა შემება და ეგ კი არ შემერთო.

ა ლ. – რას ამბობ?! ძალას ვინ გატანდა?

ი ლ. – სიბრიყვე. მაგის ხასიათებს ეშმაკიც ვერ გაუძლებს.

ს ა მ. – ძნელია!

ა ლ. – რალაც საშინელება უნდა იყოს! უთანხმოება ხომ არ შეგიძინე?

ი ლ. – ნეტავი, მართლა ეგ იყოს, მეტი არაფერი! ეგ ასე არ შემანუხებდა, მაგრამ განა მაგისთანა ლობიო მოახერხებს კი უთანხმოებას?! უჰ!..

ა ლ. – მაშ, რა უნდა იყოს? არ უყვარხარ?

ი ლ. – ნეტავი მაგას კი მოვესწრებოდე და!.. რად მინდა მაგისი სიყვარული?!

ა ლ. – კაპასია? თავხედობს? არ გემორჩილება? განუხებს? თუ...

ი ლ. – არა! არა! არა! და არა!

ა ლ. – მაშ, რაო?

ი ლ. – ის, რომ უხასიათოა: რად მინდა მაგისთანა ცოლი, რომ ოცდაათხი საათი თვალებში შემომცქეროდეს კატასავით. რა ვუთხრა და რა ვაამო!.. მისმა ალერსმა თავი მომაბეზრა. სიცოცხლე არაფერში არ ეტყობა... რად მინდა მაგისთანა ცოცხალ-მკვდარი ცოლი?!

ს ა მ. – და ეს, ჩემის აზრით, მისი ბრალია, რომ ქმარი არ უყვარს. მუდამ ერთნაირობა გულგრილობის ბრალია და გულგრილობა კი უსიყვარულობამ იცის.

ი ლ. – ხომ გესმის? ე რას ამბობს სამსონი? იმას რომ სიყვარული ჰგონია, ის განა სიყვარულია? ისე სასმელ-საჭმელი უნდა უყვარდეს კაცს, ტანსაცმელი და არა ქმარი. გუგულივით მშვიდობიანი ქალები განა ქალებად ჩაითვლებიან?

ა ლ. – რა ჰქნას, თუ ეგ მისი ბუნებითი ხასიათია?.. თანშობილი!

ი ლ. – და მეც რა ვქნა, თუ არ მომწონს ეგ ხასიათები და ვერ შევეთვისე?

ა ლ. – განა ადრე არ იცნობდი?

ი ლ. – მაშინ... მაშინ სხვა იყო. მაშინ შორიდან მომწონდა და ახლა კი ახლოს აღარ მომწონს.

ს ა მ. – და ხომ შეიძლება, რომ ასე იყოს? კაცი ხომ ყოველთვის ერთს ხასიათზედ არ იქნება: დღეს ერთი რამ მოსწონს და ხვალ მეორე... მანდ დამნაშავე არავინ არის?

ი ლ. – დიახ, არავინ არის! არც ჩემი ბრალია, რომ მე მისი ხასიათები არ მომწონს და არც მისი, რომ იმას მისთანა ხასიათები აქვს.

ა ლ. – ეგ ადრევე უნდა გეფიქრა, ახლა გვიანდაა!..

ი ლ. – შევცდი და რალა გაენყოფა!..

ს ა მ. – განა ერთხელ რომ შესცდება კაცი, აღარ უნდა გაას-
ნოროს ის შეცდომილება? თავისი სიცოცხლე სულ ტანჯვაში და
სინანულში როგორ უნდა გაატაროს? არა სჯობიან, რომ ერთხელაც
არის, გაბედოს და გადარჩეს ჭირს?

ი ლ. – დიახ! პატიოსნება მოითხოვს, რომ არ ვაჭყუებდე ჩემს
ცოლს: მე მისი სიყვარული აღარა მაქვს და აღარც შემიძლიან იმას-
თან ცხოვრება. აი, ეს სახლი, ეს კარი, ეს სიმდიდრე, სუყველა ღმერ-
თმა მოახმაროს და ჩემგან კი აილოს ხელი. ავადაც დამეხსნას და
კარგადაც. თუ მაინცადამაინც უნდა, ქვეყნის დასანახავად დავრჩეთ
ცოლ-ქმრად და ისე კი ჩვენ ჩვენთვის ვიყოთ!.. რაც უნდა, ჰქნას!
ვინც უნდა, ის შეიყვაროს! ნება ექნება!

ს ა მ. – აი, პატიოსანი სიტყვა! მეტი რაღა უნდა?

ა ლ ე ქ. – მართლა ამბობთ მაგას? მაშ, გადაგინყვეტით კიდეცა?

ი ლ. – დიახ. და მიტომაცა გეძებდი, რომ ესეები მეთქვა შენთვის
და ეს ნიგნიც გადაგეცა მისთვის.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – რა ნიგნია?

ი ლ ი ა – აქ მოკლედ ვეუბნები ყოლიფერს და ვეთხოვები კიდეცა...
შენი გაზდილია – შენ უფრო კარგად აუხსნი და შეაგონებ... ყმანვილია...
მებრალეა კიდეც. მაგრამ რა ვჰქნა, რომ მეტი ღონე აღარ არის!..

ა ლ ე ქ. – (უკმაყოფილოდ) მე მაგგვარ მახარობლობას ვერ ვიკისრებ!

ს ა მ. – მე მიბოძეთ!.. მაგისთანა შემთხვევაში უსიამოვნებას განა
როგორ უნდა მოერიდოს კაცი?.. მეგობრის გულისათვის, ეგ კი არა,
წყალში ვარდებიან.

ა ლ ე ქ. – ისემც კარგი დაგემართოს!.. განა არ ვიცი, რომ მეგო-
ბრობა გნამს და იცი. მშვიდობით! (ეპირება წასვლას).

ი ლ. – მომითმინე! მეც მოვდივარ და ერთად წავიდეთ ბარემ.
(სამსონს) აბა, აი, შენ გადაეცი და პირადაც ყოლიფერი უთხარი.
ნურას დაუფიცავ. აუხსენი შენებურად!

ა ლ. – მაგაზედ რაღა თხოვნა ეჭირვება?! თავისებურად აუხსნის!

ს ა მ. – კეთილი! ბატონი ხართ, რაღა ბევრი თხოვნა მეჭირვება?!
ი ლ. – მე იქ ბიჭს ვუბძანებ, სალომეს მოახსენოს, რომ შენთან
გამოვიდეს და მოგელაპარაკოს. საქმეს რომ მორჩე, მოდი, შემატყო-
ბინე! ხომ იცი, სადაც ვიქნები?

ს ა მ. – (მარტო) ჰე! თუ ახლაც ველარას გავხდი, მერე კი იმედი
აღარაფრის მექნება!.. ფრანცუზები ამბობენ: „ქორწინება სიყვარუ-
ლის სამარეაო“. ეს კი არა და ცოლის შერთვა კი ჭკუის კუბო ყოფილა:
რა მაგისთანა ჭკვიანი კაცი იყოს, არ შეიძლება, რომ ცოლის შერთ-
ვის შემდეგ არ გამოტვირდეს ცოტაც არის. თვალები ეხვევათ იმ
უბედურებს! მაღლობა ღმერთს, რომ ასეა, თორემ... თუ ცოლიანებს

თვალეები არ ჰქონდესთ ახვეული, მაშინ უცოლოები სულ თავპირახვეულები იქნებოდნენ.

მაოთხა გამოსვლა

სამსონ და სალომი

ს ა ლ ო მ ე – (მიუახლოვდება მშვიდობიანად) ჩემს ქმარს უნებებია, რომ მოგელაპარაკოთ, და რა გაქვსთ სათქმელი? არ შეიძლება გვიბძანოთ?..

ს ა მ. – (ვითომ შენუხებით) ჭეშმარიტად, ის უსიამოვნო ამბავი, რომელიც ჩემგან უნდა გაიგონოთ, ისე მანუხებს, რომ სიტყვის თქმა მეძნელება, მაგრამ რა გაენყობა. ეს პირველი არ არის მარტო თქვენზედ, და, მასთანაც, რისიც გასწორება აღარ მოხერხდება, ის კაცმა მოთბინებით უნდა მიიღოს!..

ს ა ლ. – (ჯდება) თუმცა მაგვარის ბოდიშებით, როგორცა სჩანს, სასიამოს არას მექადით, მაგრამ, რაც უნდა იყოს, მზადა ვარ მოვინძინო! ბძანეთ.

ს ა მ. – აი, აქედან გაიგებთ! (აძლევს წიგნს) ჯერ წაიკითხეთ!

ს ა ლ. – (კითხულობს) ჰმ!..

ს ა მ. – არ გიკვირსთ?

ს ა ლ. – სულაც არა! ეს ასე უნდა მომხდარიყო!.. ეს ბოლო აუცილებელი იყო!.. ისიც დიდია ჩემი ქმრის გულწრფელობისაგან, რომ ამდენს ხანს დაუფარავს და არა უთქვამსრა... დიას! მაგრამ მე მხოლოდ ის მიკვირს, რომ სამოციქულოდ გაუხდია საქმე: როდესაც ჩვენ სიყვარული გამოვუცხადეთ ერთმანეთს და ცოლ-ქმრობაზედ პირობა დავსდევით, თუკი მაშინ არ დაგვჭირვებია შუაკაცი, დღეს რალა საჭირო იყო? განა არ შეეძლო პირად ეთქვა ის, რასაც ამ წერილით მატყობინებს, და ან თქვენის პირით რად მიცხადებს?..

ს ა მ. – კაცი საზოგადოდ თავმოყვარეა: სასიამო ტვირთს თვითონ ეწევა და უსიამოსა კი სხვასა ჰკიდებს.

ს ა ლ. – მიკვირს, რომ თქვენ გიკისრნიათ მაგვარი ტვირთი!..

ს ა მ. – მეგობრობას ველარ წაუფედი!..

ს ა ლ. – თქვენ?! საუცხოვოა! ხა, ხა, ხა, ხა, ხა!

ს ა მ. – რას დამცინით?..

ს ა ლ. – დაგცინით?! რასა ბრძანებთ? ვის შეუძლიან დასცინოს იმას, ვინც არა თუ ერთი ვინმე მეგობარი, საზოგადოთ მეგობრობაც უარჰყო საქმით და სიტყვითაც კი დასცინის?

ს ა მ. – მე მეუბნებით მაგას? ჰმ... რა გაენწყობა, უნდა მოვითბინო!.. მაგრამ იყო დრო კი, რომ მაგგვარს ვერას გამიბედავდენ!..

ს ა ლ. – უთუოდ, როცა არც თქვენ აძლევდით მიზეზს.

ს ა მ. – ჰმ... მართალს ბრძანებთ! კაცი რომ ჭკუას დაჰკარგავს, დაბალი ღობე გახდება: ყველა გადააბიჯებს...

ს ა ლ. – და სინდისს რომ დაჰკარგავს, ამაღლდება?

ს ა მ. – გააგრძეთ! გააგრძეთ. მემართლებით... ყოლიფრის ღირსი ვარ დღეს, როდესაც ჩემი ქართველური გულწრფელობა ყიზილბაშობაში გავსცვალე, გავბოროტდი, გავშმაგდი, აღარ მაქვს აღარც მეგობრობისა და აღარც ამხანაგობის გატანა!.. მაგრამ არ იცით, ვისი ბრალია?..

ს ა ლ. – ვისი?

ს ა მ. – თქვენი!

ს ა ლ. – ჩემი?!

ს ა მ. – დიახ, თქვენი! ერთსა და იმავე დროს მეცა და ილიაც ორნივე ერთად გიდექით გვერდში... არჩევანში იყავით შესული. ის აირჩიეთ და მე დამგმეთ! მაგრამ რისთვის? რითა მჯობდა მე ის? თვალტანათ ვიყავი იმაზედ ნაკლები და ჩემი ახალგაზდობა საზოგადოდ სხვაში რამეში ჩამოუვარდებოდა მისას? რაში მიეცით იმას ჩემზე უპირატესობა?

ს ა ლ. – სიყვარულში.

ს ა მ. – სიყვარულში? ხა, ხა, ხა, ხა, ხა! და სად არის ის სიყვარული? რა იქნა?

ს ა ლ. – იყო და აღარ არის.

ს ა მ. – მაშ, ძალიან მოკლე ზღაპარი ყოფილა! ახლა ხომ ხედავთ, რომ თქვენის წინდაუხედაობით მეც დამტანჯეთ და თქვენი თავიც გააუბედურეთ; ან თქვენს ბედსაც უნდა ემდუროდეთ!

ს ა ლ. – რადა? დიდხანს ვიყავი მე იმასთან ბედნიერი, ღმერთს ვმადლობდი და ბედს ვემადლიერებოდი! ახლა ნავიდა ის დრო!.. რა გაენწყობა!.. მე კიდევ მაინც არ მმართებს უმადურობის გამორჩენა არც ერთზედ! ერთხელ ხომ ბედნიერადა ვგრძნობდი ჩემს თავს!.. და საუკუნო არა არის რა! ყველაფერსა აქვს დასასრული! მადლობა ღმერთს, რა გაენწყობა!..

ს ა მ. – ეგ არის თქვენი აზრი? არა, არა სჩანს, რომ თქვენ ის გყვარებით, თორემ ახლა აგრე გულგრილად ვერ დაუხვდებოდით მაგ შემთხვევას; ახლა კი ვხედავ, რომ არც ადრე გწამებიათ მისი სიყვარული.

ს ა ლ. – სცდებით! მჯეროდა და წმინდის გულითაც ვაძლევდი პასუხს. ახლაც რომ მითხრას: დამიბრუნებია სიყვარულიო, უეჭვოდ მივიღებ! მე კარგად ვხედავდი, რომ მისი სიყვარული ნამდვილი იყო.

ს ა მ. – რაო? იმ კაცის გრძნობა, რომლის სიყვარულსაც ასე მალე მოეკვეცა ფრთები, ნამდვილი იყო... და მე კი, რომელსაც ადრეც მიყვარდი, ახლაც მიყვარხარ და სამუდამოდაც მეყვარები – ვსტყუოდი?!

ს ა ლ. – დიახ, გეჩვენებოდათ!

ს ა მ. – მეჩვენებოდა?!

ს ა ლ. – სწორედ. არ იცით, რომ სიყვარული ორგვარია? ხან-დახან... ძალიან იშვიათად ჩვენ შევხვდებით ხოლმე ისეთ ადამიანს, რომელიც რაღაც ძალაუნებურად იტყუებს ჩვენს ყურადღებას, გაცნობისთანავე სული იმის მეგობრობას თხოვილობს, გული – სიყვარულს და ჭკუა ორივეზედ თანახმაა..... ის სურვილი რაღაც სხვანაირია, გინდა, რომ გიყვარდეს დედაშვილურად, და-ძმურად და ამხანაგურად. იმ დროს ყოველი პირუტყვეული გულისთქმა და ვნება მინელებულია. მართალია, ამგვარ სიყვარულსაც საბოლოოდ ალერსი და ხვევნა-კოცნა მოსდევს, მაგრამ ის არის სიყვარულის შედეგი და მიზეზი...

ს ა მ. – ეგ ვინ არ იცის? განა ახალი რამ გგონიათ?

ს ა ლ. – მომითბინეთ! ახლა მეორეც ვნახოთ: ხშირად... ძალიან ხშირად... პირუტყულ გულისთქმის დროს შეეყრებით ხოლმე ისეთ ქალებს, რომელთანაც ალერსი და ხვევნა-კოცნა შეხედვისთანავე მოგინდებათ ხოლმე. თუ მალე, გაუჭირველად დააკმაყოფილეთ ის სურვილი, ხომ კარგი, ის შემთხვევა არაფრად ჩაივლის: თუ გინდა, ერთი ჯამი შარბათი შეგესვასთ! მაგრამ, თუ სანინაალმდეგო რამე გამოგიჩნდათ და მალე ვერ აისრულეთ სურვილი, მაშინ კი კაცის გამხეცებულ თავმოყვარეობას ცეცხლი ეკიდება და ჟინი სიყვარულად იცვლება; მაგრამ ის სიყვარული, როგორც პირუტყვეულ მოთხოვნის შედეგი, მანამდი ღვივის, სანამ თავმოყვარეობა არ დაკმაყოფილდება... შემდეგ კი უეცრად... ერთთავად ჰქრება!..

ს ა მ. – არც ეგ გახლავსთ ჩვენთვის ახალი რამ! დიდი ხანია, ვიცით!..

ს ა ლ. – არა! ეგ რომ გცოდნოდათ, ისიც გეცოდინებოდათ მაშინ, რომ თქვენი სიყვარული მეორეგვარი იყო და არის.

ს ა მ. – ილიასი?

ს ა ლ. – პირველი.

ს ა მ. – ხა, ხა, ხა, ხა, ხა, ხა! პირველგვარი სიყვარული... გარყვნილ ბუნებაში!.. უხასიათოში... სუსტში!..

ს ა ლ. – (უცხად) ვისზედ ბრძანებთ მაგაებს?

ს ა მ. – ილიაზედ.

ს ა ლ. – ჰმ... განა მაგის მიზეზი მოგცათ?

ს ა მ. – მიზეზი?.. განა ცოტაა? ვინ გაჰკიცხა უმიზეზოდ თქვენი სიყვარული, თუ არ იმან?.. ვინ გაგცვალათ უნამუსო დედაკაცებში?..

ს ა ლ. – (წამოდგება) გეყოფათ!.. მე ნებას ვერ მოგცემთ, რომ ჩემთან მაგრე ილაპარაკოთ ჩემს ქმარზედ.

ს ა მ. – დაგავინყდათ, რომ თქვენი ქმარი აღარ არის?

ს ა ლ. – არა, ის ჩემს ქმრობაზედ იღებს ხელს და არა ადამიანობაზე... ვინც უნდა იყოს პატიოსანი კაცი, ჩემთვის ერთია. იმაზედ ცუდის თქმას მაინც არავის შევარჩენ.. ჩემი ქმარი გულწრფელი კაცია და პირდაპირი; მისი ავიცა და კარგიც აშკარაა, მაგრამ თქვენი-სთანა გაიძვერა და ქვეშ-ქვეშა კაცის საქმე კი სულ სხვა არის. მე თქვენა გთხოვთ, რომ დღეის იქით ჩემსა აღარ გაიაროთ, მით უფრო, რომ ჩემი ქმრის მეგობარი ბრძანდებით!.. (მიდის).

ს ა მ. – (მარტო) გაგონილა!.. მე, რომელიც ისე გათამამებული ვარ ლამაზებისაგან, რომ მათი სიყვარული ჩემი ნება მგონია, უნდა ამას ვითმენდე ამ მაიმუნისაგან? მაშ, კარგი, ვნახოთ, როგორც უნდა სირცხვილის ჭმევა!..

მეხუთე გამოცდა

ისპე და ალმასხანა შემოდის და ახველებს

ს ა მ. – ჰმ?..

ა ლ მ. – ქალბატონმა გაახლათ ჩემი თავი.

ს ა მ. – რაო?

ა ლ მ. – რა მოგახსენო, ბატონო!

ს ა მ. – რად გამოგაგზავნა?

ა ლ მ. – ტყვილად, ბატონო! ასე!

ს ა მ. – რავა ასე?

ა ლ მ. – ასე ბატონო! იახელი, რომ კიბეზედ ფეხი არ ჩაცურდესო.

ს ა მ. – რაო?

ა ლ მ. – ფეხიო, ბატონო! ფეხი არ ჩაუცურდესო და ჭიშკრამდინაც მიაცილეო, რომ ფეხში ძაღლმა არ უკბინოსო!

ს ა მ. – გაჩუმდი! ნუ წაგიგდია ენა!..

ა ლ მ. – რა ვქნა, ბატონო!.. რა ჩემი ბრალია?! მიბრძანეს, ბატონო, და...

ს ა მ. – ახლა მე გიბრძანებ, რომ გაეთრე შენთვის.

ა ლ მ. – ჯერ სხვას ვახლავარ და, როცა თქვენ გიახლებით, ბატონო, მაშინ მიბრძანეთ.

ს ა მ. – პოშოლ ვონ!..

ა ლ მ. – ვერა, ბატონო! ჯერ თქვენ პოშოლ და მერე მეც გიახლებით, ასეა ბრძანება.

ს ა მ. – (მივარდება) ვის უბედავ მაგას! შე წუნკო და წუნკის შვილო, შენა?! სულ კბილებს ჩაგამტვრევ!..

ა ლ მ. – (გულმოსული) რაო? ვეიპლენი!.. ვინ გგონივარ მე შენ? ლაქია რომ ვარ, თუ? შენისთანა ყაძახები მახლავს იმერეთში!.. რავა გამლახავ, რომ გამლახავ?! კბილები, რავა, მამიშენისაგან მაქ ნასესხები, თუ?! ვაიმე! რა ყოფილა ეს!.. წაბრძანდი ახლავე, თვარა, ქალბატონი ნუ მომიკვდება, ასე გაგიყვან აქედან, რომ უკანაც არ მოგახედო!.. რავა გაუვიდა თავს, რომ გოვუჩუმდი?.. გაბძანდი! გა!.. (კარებს ულებს და ხელით უჩვენებს).

ს ა მ. – (გარბის გულმოსული) კარგი, კარგი და შენს სეირს გაყურებინებ, შე იმერელო, შენი!.. (მიდის).

ა ლ მ. – (უკან მისძახის) იმერელო?! შენი დასაწუნარი ვარ, შენმა სიცოცხლემ, სწორეფ ქვე არ წოუხდა!.. ბრანი შენს საქმეს და ბრანი!.. (ბრანს უგზავნის, ფარდა ეშვება).

მეორე მოქმედება

პირველი სანახავი:

ლხინი ბაღში

I-ლი გამოსვლა

ილია, სამსონ, ბეო, მანუა, თათუზა და სხვანი სხედან სუფრაზედ და იმღერიან

ლოთებო, ნეტავი ჩვენა, ჰარი-არალი,
დღეს მოგვეცა შვება-ლხენა, თარი-არალი,
შემოდგომამან ბახუზი, ჰარ...
საწნახელში ჩააყენა, თარ...

ზოგერთები – ჰაზარუუ!..

სხვები – ჰაზბანდარრუუუ!..

გეო – ყმანვილებო, აბა, აივსეთ! ეს იმის გულისა... ვისიც გული-დან ეს ლოთიანი სიტყვები ამოღებულა! ალღავერდი!

ყველა – იახშიოლ!

მანუა – იახშიოოოლ! აი, იმის გულის კუნჭულოს სულის ჭირიმე! უთქომს რალა!

თათუზა – მერე?! უთქომს და ანგრე რიგად!..

ილია – იცით, ეგ ლექსი ვისი ნათქვამია?

თათ. – კარგად კი უთქომს იმ მამაცხონებულის შვილსა და... ლოთიანად!..

ილ. – ღენარლის ნათქვამია.

მან. – რაო?! ეჰ! ღენარალი კი არა, პოლკოვნიკი არ გინდა!..

ილია – არა გჯერა?

თათუზა – ეჰ! ხუმრობ, კნიაზჯან! ღენარალი ამას რად იტყოდა?! განა იკადრებდა?!

ილ. – როგორ, განა არ ვარგია?

თათ. – ვინ ამბობს?! ძალიან კარგია, მაგრამ ღენარლის ხელობა არ არის და...

ილ. – მე თქვენ გარწმუნებთ, რომ ჰო!

თათ. – დალოცვილო, ღენარალი, გინდა პოლკოვნიკი, ამას იტყვის?.. იმის ხელობა „ნაპლეჩუა“. ეს იმისთანა კაცის ნათქომი იქნება, ღმერთს რომ უყვარს.

გეო – ეეჰჰ! არ გაათავებ?.. დალოცვილებო, რად ანუხებთ, ვინც უნდა იყოს! უთქომს და მორჩომილა კიდევცა! უცხონდეს მამის სული!.. ტყვილად ჩვენ ჩვენს საქმეს რადა ესცდებით? (იმღერიან)

ნოემ რა ერთხელ ინება, ჰარ...

ყურძნის წვენი გემოვნება, თარ...

თვითონ ნუნუას მიუჯდა, ჰარ...

წყალი პირუტყვს დაანება, თარ...

ზოგერთები – ჰაზარუუ!

სხვები – ჰაზბანდარრუუუ!

გეო – აბა, ერთიც კიდევ აივსეთ! ჰო, ეგრე, თქვენი კი ჭირიმე!.. როგორც კაცი არ ვარგა უძმაბიჭოდ, უამხანაგოდ, ისე არც სიმღერა ვარგა უსაზანდროდ!.. ქეიფი არ ექნება! ეს მისი სულის იყოს, ვინც

ს ა მ. – მისი ხელობა ის არის.

მ ა ნ. – ხელობა?.. ვა! ხელით ასე ტრიალი ხელობაა? დათვი კი ვერ იზამს მაგისტანა ხელობას?

თ ა თ. – ხელობა?! განა ჩვენი დაფა-ზურნაა, რომ ბევრი რამ უნდოდეს? ბრიყვის ხელობა!.. განა იმას კარგი რამ ოსტატობა უნდა?!

ს ა მ. – განა ჩვენი ზურნა კი რალა არის?

გ ე ო – ეჰ! რა ბძანეთ ეგა?! ზურნა და შარმანკა განა ერთია?

ს ა მ. – რატომ არა?

გ ე ო – ერთი ეშმაკისაა და მეორე კი ღვთის. ჩვენი დუღუკი ნაკურთხია.

ი ლ. – ნაკურთხი?

გ ე ო – ვა! მაშ?!

ი ლ. – ვის უკურთხებია?

გ ე ო – ვა! ქრისტე ღმერთს, გალილიაში.

ი ლ. – (სიცილით) გალილიაში?

გ ე ო – ვა! დალოცვილო! მაგდენ წიგნებს რომ კითხულობთ, ეგეც არ იცით? ჩვენი წმინდა სახარება მაინც აღარ გაგიგონიათ?..

ს ა მ. – რაო?

გ ე ო – ეგ ამბავი სულ იქ არის ჩანერილი.

ი ლ. – რასა ჰბოდავ?

გ ე ო – ვა! ბოდვა რომელია?! მაშ ქრისტე ღმერთი რომ ქორნილში დაესწრო, არ გაგიგონია?

ი ლ. – ეგ კი ვიცი! გალილიაში.

გ ე ო – გალიაში რომელია?! რას ამბობ, კნიაზჯან? გალიაში კი არა, ოჯახში!.. ღვინოც რომ შემოაკლდა მასპინძელს და მაშინ ქრისტე ღმერთმა უბრძანა, ვენაცვალე მის ძლიერებას, ნუ შესწუხდები, შენ ხათრი ნუ გაქვსო! და წყალი გადაუქცია კახურ ღვინოდ... აბა, მაშინ გაიმართა ლხინი და გამხიარულდენ სტუმრები.

ი ლ. – (იციინის) ჰო, ეგ ვიცი! ვიცი!

გ ე ო – მაშ, თუ იცი აბა, ვინ იყვენ მაშინ იქ დამკვრელი საზანდრები?

ი ლ. – ვინ?

გ ე ო – ვინა და მეზურნეები!.. მაშინ ღმერთმა აკურთხა საზანდრების მარჯვენა, დაულოცა თავი და უთხრა: ჯერ, სანამ მე აქა ვარ, თქვენც ამ ქვეყანაში იყავით და მერეკი, სადაც უკეთესი ქვეყანა ნახოთ, იქ წადითო!.. ისინიც ადგენ და ჩამოვიდენ ჩვენ ქალაქში, მასუკან სულ აქ არიან!

ი ლ. – (იცინის) მართლა?

გ ე ო – ვა! რას იცინი, კნიაზჯან? ჩემი თავის მზემ!.. სანამდი ქრისტიანობა ქვეყანაზე არ მოისპობა, არც ზურნის ხმა უნდა განწყდეს ჩვენს ქალაქში, ამიტომ რომ ნაკურთხია! შენ კი, დალოცვილო, შარმანკას ადარებ!.. შარმანკა რომელია?! აი, განწყდეს მისი...

(ხმა მოისმის): ახალი თევზი! ახალი! პა, პა, პა პა! რა თევზია! რა თევზი!.. (კინტო შემოდის).

მეორე გამოსვლა

ისინივე და კინტო

კ ი ნ. – ახალი თევზი! ცოცხალი თევზი!.. ოჰ, კამპანიას გაუმარჯოს. (ამოიღებს ფეშტოლიდამ თევზს და უნძრევს ბოლოს. მერე გადაუგდებს კამპანიას) ვიფ! ლხინი გაამოსთ!..

ყ ვ ე ლ ა – გაგიმარჯოს!.. მოდი, დაგვენვიე!..

კ ი ნ. – კეთილი! (ჯდება).

ს ა მ. – ვინა ხარ, ძმაო?

კ ი ნ. – ვა! ვერა მხედავ?!

ს ა მ. – გხედავ, მაგრამ შუბლზედ ხომ არ განერია, ვინც ხარ?!

კ ი ნ. – ჩემი შუბლი განა ქალაღდი გგონია, კნიაზჯან?

ს ა მ. – მეც მაგას გეუბნები, რომ არა! გიყურებ მაგრამ რომ არ მაგონდები!

კ ი ნ. – არც მე მაგონდებით, კნიაზჯან.

ზ ო გ ი ე რ თ ე ბ ი – მართლა, რომ არსად გვინახივხარ...

კ ი ნ. – არც მე, ჩემი თავის მზემ.

ი ლ. – მაშ, სადაური ხარ?

კ ი ნ. – საიდამანაც უნდა ვიყო, ვარ, რალა!

ს ა მ. – კიდეც ეგ არის, რომ გვინდა შევიტყოთ, ვინა ხარ?

კ ი ნ. – მე ვინა ვარ?.. მე ვარ!

ს ა მ. – ჰმ! ვინ შენ? რა მოხელე ხარ?

კ ი ნ. – ხელობა?.. ყოლიფერი ხელობა ვიცი! რაც გინდა, ისა ვარ, გინდ, ტერტერაცა ვარ.

ი ლ. – რას ამბობ?

კ ი ნ. – მაშ, გეუბნებით, ყველაფერი ვართყო. კინტო ვარ, რალა!..

ი ლ. – (იცინის) დღეს რალა ხელობას ადგისხარ?

კ ი ნ. – ახლა?.. პეტრეს შეგირდი ვარ.

ს ა მ. – როგორ თუ პეტრეს შეგირდი?

კ ი ნ. – ვა! ის, რომ პეტრე ჩემი ოსტატია!.. მიხვდი?

ს ა მ. – ვინ პეტრეა?

კ ი ნ. – პეტრე მოციქული.

ი ლ. – ჯერ პატარა ხარ, მაგრამ დიდად კი ხუმრობ.

კ ი ნ. – ხუმრობა რომელია?.. ჩემი სიყრმის მზემ, მართალს ვამბობ! პირველი მეთევზე განა პეტრე მოციქული არ იყო? ბადე მისი მოგონილია!.. მაშ, მეთევზეები ყველა მისი შეგირდები არიან. მეც, ეს ერთი ხანია, თევზებს ვიჭერ.

ს ა მ. – სახელი რა გქვია მანინც?

კ ი ნ. – აღარა მაქვს, კნიაზჯანი!.. მორევში ჩამივარდა, იქ დარჩა!.. ეჰ, კნიაზჯანი! ვიყო, ვინც ვიყო!.. მოგინვევივართ – მეც გწვევივართ; თქვენ მასპინძლები – მე სტუმარი!.. კმარა!.. მე არ გეკითხებით, თუ ვინა ხართ.....

გ ე ო – კარგია, დაანებეთ თავი, ვინც უნდა იყოს... ჯერ ერთი, კარგად სადღეგრძელოები გადავაკვრევიოთ და მერე ამოიდგამს ენას!.. ალავერდი შენთან!.. აბა!.. (მოაწოდებს ოთხს ჭიქას ერთად) ჯერ ერთი აზარბაზი დალიე ჩვენთან, გაგვისწორდი!

კ ი ნ. – (ჩამოართმევს) იახშიოლ! მაგრამ ჯერ მე არც ტოლიბაში ვიცი და არც თქვენი სადღეგრძელო!.. მე მოვსულვარ – ჩემი სალოცავებიც თან მომიტანია! ჯერ იმათ მოვრჩები და მერე მეც თქვენთან ვარ. მაშინ, რაც გინდათ, ის მიბძანეთ!.. გაგიგონიათ: სტუმარი მასპინძლის ვირიაო?..

ყ ვ ე ლ ა – კეთილი! კეთილი! მაგრე იყოს.

კ ი ნ. – ეს ღმერთმა გაუმარჯოს თქვენ კამპანიას ერთობით!.. ალლავერდი, ტოლიბაშო.

გ ე ო – იახშიოლ.

კ ი ნ. – ვა! მეზურნეები დაყრუებულან?.. ზურნას ენა რად ჩავარდნია?.. ტოლიბაშო, ალლავერდი! არ გესმის? აბა, მოუღბინე ამ სადღეგრძელოს, რაღა!

გ ე ო – არკი გითხარ: იახშიოლმეთქი?!

კ ი ნ. – ვა! მაგის მეტი აღარა ეჭირვება რა? ეგ არის? მაგას ეძახით თქვენში მოღბენას? ადე, ერთი დაუარე! აბა, დაუკარით, რაღა!.. (გეო გადადის და თამაშობს კინტოურს) ჰოო!. გიცხონდა მამის სული! გცოდნია მოღბენა!.. ეგ მიყვარს, აი! ეგრე უნდა, ლოთიანად! (გეო ათავებს ლეკურს, თავს უკრავს და ჯდება) ეს ღმერთმა გაუმარჯოს

თქვენ საყვარლებს! (ილიას) ალღავერდი თქვენთან, კნიაზჯან! აბა, ინებეთ ერთი თქვენც მოუღბინეთ ამ საღღეგრძელოს!

ი ლ. – იახშიოლ! მაგრამ რომ არ შემოძლიან?!

კ ი ნ. – ფეხები გტკივა?

ი ლ. – არა, მაგრამ არ ვიცი.

კ ი ნ. – ეჰ, არ ვიცი რომელია?.. თქვენი საყვარელი განა ცოცხალია, კნიაზჯან! მკვდარი ხომ არ არის?

ი ლ. – როგორ თუ მკვდარი?

კ ი ნ. – მაშ, თუ ცოცხალია, განა შენისთანა კაცი შეუყვარდება?.. (მანუას) მაშ, შენთან ალღავერდი! ადე, ერთი მოუღბინე კნიაზის საყვარელს! უკაცრავად, კნიაზჯან, არ გენყინოს კი! ლხინია! (მანუ თამაშობს).

მ ა ნ. – კამპანიას გაუმარჯოს! (ჯდება).

კ ი ნ. – ცხონებული კაკაბუა იტყოდა ხოლმე: „კარგი კაცის დალოცვა მადლია, მაგრამ ცუდი კაცის დაწყევლაც არ არის ცოდვაო“. ეს ღმერთმა დასწყევლოს, შეაჩვენოს ის კაცი, ვინც მეგობრის გატანა არ იცოდეს!.. ვინც ძმაბიჭის გულისათვის ან ცეცხლს დაერიდოს, ან წყალს და ან პოლიციას შეუშინდეს! (სამსონს) ალღავერდი შენთან, კნიაზჯან!

ს ა მ. – იახშიოლ! (თათუზას) აბა, ერთი შენ დაუარე ჩემ მაგიერ!

კ ი ნ. – არა, კნიაზ, ამისთანა საღღეგრძელოს მოღბენა კი არა, თვალში ნაცარი უნდა! ნუ ირჯებით!.. ეს ღმერთმა დასაჯოს, შეურცხვინოს ნამუსი და პირი იმას, ვინც მეგობრის ცოლს არშიყოფა დაუნყოს. (სამსონს) კიდევ თქვენთან, კნიაზჯან, ალღავერდი!

ს ა მ. – ეჰ! რას ამიტყედი?! ჩემს მეტი ველარავინ დაინახე?!

კ ი ნ. – ნუ გენყინება, კნიაზჯან! შენ მომიხვედი ისე ნიშანში!.. ჰე, მე მოვრჩი! ეხლა თქვენ იცით!.. მეც თქვენს ნებას ველარ წაუვალ!..

გ ე ო – მაშ, ეს ღმერთმა გაუმარჯოს შენ საყვარელს! ალღავერდი!..

კ ი ნ. – იახშიოლ!

მ ა ნ უ ა – გყავს კი საყვარელი?

კ ი ნ. – მაშ?!

თ ა თ. – ეგრე პატარას?

კ ი ნ. – „ღიდი და ახმახიო, პატარა და ჩახმახიო“, არ გაგიგონია?

გ ე ო – აბა, ერთი შენიც ვნახოთ, როგორ იცი საყვარლის მოღბენა.

კ ი ნ. – სულ ანჩისხატურად, რალა!.. (იმღერის)

საყვარლისა ეშხედა
ღვინო დამიღვეია!

კინტო

მის ხსოვნა-სიყვარულში
სულიც დამიღვია!

ყ ვ ე ლ ა – ჰადანდანი, დანდანი,
დარინანა, ნი-ნა-ნი!
კ ი ნ. – მისმა შუქმა დამადნო,
სიცოცხლეც დამწვარია:
დღედღეობით მზე არის,
ღამღამობით მთვარია!
ადანდანი და სხ.

მისი ცეცხლი ამ გულსა
აროდეს არ ნელდება;
თუ იმას არ ვუყურებ,
დღე ნათელი ბნელდება.
ადანდანი და სხვ.

კ ი ნ. – მაშინ ვკვდები სევდითა,
სისხლის ცრემლით ვსტირი მე!
სანამ არ მანუგეშებს,
იმისი კი ჭირიმე!
ჰადანდანი და სხვ.

საყვარლისა ეშხედა
ღვინო დამიღვია,
მის ხსოვნა-სიყვარულში
სულიც დამიღვია...

ზ ო გ ი ე რ თ ე ბ ი – (შეუქაქანებენ) ჰაჯან! ჰაჯან!..

გ ე ო – გცოდნია საყვარლის მოღბენა!.. ბარაქალა!.. ეს შენი
სადღეგრძელო იყოს, პეტრეს შეგირდო! ერთი გვითხარ: სადაური
ლოთი ხარ, და?!

კ ი ნ. – (იმღერის) ერთი ვინმე კინტო ვარ,
საყვარელი მეცა მყავს!
ის სულ სხვა ვარდი არი:
სხვის საყვარელს არა ჰგავს!..

ყ ვ ე ლ ა – ჰაჯან, ჰაჯან, შენი სულისა!

კინტო

კ ი ნ. – შავგვრემანი, შავთავალა,
ეშხის ცეცხლით მწველია!
ბაიყუში ქმარი სძულს,
ჩემი საყვარელია!..

ს ხ ვ ე ბ ი – აი, შენი კი ჭირიმე! ჰაჯან, ჰაჯან!..

კ ი ნ. – საცა ნავალ-წამოვალ,
მაგონდება სულ ისა!
იმას კი ვენაცვალე,
ჰოი, მისი სულისა!

ყ ვ ე ლ ა – ჰაი, შენი სულისა, ჰაჯან!..

კ ი ნ. – დაღამდება თუ არა,
მელის გულის ძგერიტა;
მე ჩაუვლი კარდაკარ
თარიტა და მღერიტა.

ყ ვ ე ლ ა – ჰაიჰა! ჰაიჰა!.. შენი გულისა!

კ ი ნ. – თუ რომ დრო აქვს, შემხმობს,
აღარ უნდა ვედრება.
ვფიცავ, ჩემს საყვარელსა
სხვისი ვერ შეედრება!

ჭირიმე, ჭირიმე, ჭირიმე!
შავგვრემანის ჭირიმე!
ჭირიმე, ჭირიმე, ჭირიმე!
შავთვალ-წარბას ჭირიმე!

ყ ვ ე ლ ა – ჰაი, ჰაი, ჰაი, ჰაჯან, ჰაჯან! შენი კი ჭირიმე!.. შენი სულისა!..

ზ ო გ ი ე რ თ ე ბ ი – პროშტი, პროშტი, პროშტი გაამოს!.. პროშტი, მოდი და!..

კ ი ნ. – პროშტი?! ძალიან კარგი! (ილიას) ალღავერდი შენთან! პროშტი გაამოს! (ჰკოცნის) რას მოგიწყენია, ვა! თითქო ცოლ-შვილი დაგკარგოდეს, გამხიარულდი და!.. (ბეჭებში ხელს ჩაჰკრავს).

ზ ო გ ი ე რ თ ე ბ ი – პროშტი, პროშტი, რიგით! დაუყევი და!..

კ ი ნ. – მოვდივარ. მოდი, აბა! (სამსონს მიჩერებია, ჯერ ვითომ კოცნას უპირებს და მერე კი ხელსა ჰკრავს) გაზი იქით! ვა!.. რა მუნიანი ყოფილა!.. ამასთან პროშტს ძაღლის პროშტი სჯობია!..

ს ხ ვ ე ბ ი – აჰ, აჰ, ეგ არ იქნება! ეგ არ შეიძლება!.. საერთო პროშტი!
კ ი ნ. – არ იქნება? ვა! პროშტიც ჩემია და ქეიფიც ჩემი! არ მინდა!
ვის რას შევეპუები?..

მ ა ნ. – რას იმადლები, ეეე? შეინახე, თორემ, შენმა მზემ, დედო-
ფალს მიუტან!..

კ ი ნ. – ვა! ჩემი საყვარელი დედოფალიც არის და დედოფლების
ბატონიც! იმისი კი ჭირიმე!

თ ა თ. – კარგი ვინმეც იქნება!..

კ ი ნ. – ეი! რაში მოგეწონება? ჩულურეთელი კატუა ხომ არა
გგონია? ან და ავლაბრელი კეკელა?..

გ ე ო – მაშ, შენმა თავის მზემ, დიდი ვინმე კნენა იქნება! ყოშე-
ბიანი!..

კ ი ნ. – მაშ! არ იცი, რომ კნენაა?!

მ ა ნ. – ეეე? რას ამბობ? მართლა?! მამა გიცხონდა, აბა, სადა
დგას? კნენების უბანში?

კ ი ნ. – ვა! გეუბნებით და ჩემი სიყრმის მზემ, რომ კნენაა! იცით,
სოლოლაკში რომ ერთსართულიანი სახლია, წინ პატარა აივანიცა აქვს...

გ ე ო – ეი, ეი! გაჩუმდი და... შენთვის შაინახე... რად ამჟღავნებ!..

კ ი ნ. – ვა! განა მომიპარავს, თუ?..

ს ა მ. – არა უშავსრა! სთქვი, სთქვი!

კ ი ნ. – იქ ერთი შავგვრემანი კნენაა...

ი ლ. – შავგვრემანი?

კ ი ნ. – დიახ, შავგვრემანი ხოლმე! იმას კი ვენაცვალე! ის არის
ჩემი საყვარელი!

გ ე ო – ცხადად, თუ ძილში?

კ ი ნ. – ძილში რომელია? ჩემია! გათავებუღია და მორჩომილი.

ს ა მ. – (გაიხმობს ილიას განზე და ეჩურჩულება) არ გესმის?

ი ლ ი ა – ეს რა ამბავია! რას ამბობს?

ს ა მ. – ყური უგდე! (კინტოს) დიდი ხანია იცნობ?

კ ი ნ. – შენზედ ადრე! რაში გეკითხება?

ს ა მ. – (ილიას) შენ ცოლზედ ამბობს.

ი ლ. – რა ხუმრობაა!.. როგორ დავიჯერო!..

ს ა მ. – ნუ დაიჯერებ, თუ გიყვარდე!.. არ გეუბნებოდი?
გამოვკითხოთ, ნალვინევია, ყოლიფერს გვეტყვის. (კინტოს) ქმრიანია?

კ ი ნ. – ერთი პატარა შვილიცა ჰყავს და...

ი ლ. – ცხადია, იმაზედ ამბობს...

ს ა მ. – რა ეჭვია?!

მ ა ნ. – ხშირად დადიხარ იმასთან?

კ ი ნ. – როცა კი დრო მაქვს.

მ ა ნ. – როგორ ტყობილობ ხოლმე?

კ ი ნ. – ერთი ტუტუცი იმერელი ბიჭი ჰყავს...

ი ლ. – რა ჰქვიან იმ ბიჭსა?

კ ი ნ. – აღმასხანა. ვა! რად გაგიკვირდა? განა სახელიც ტუტუცია? ის კი ძალიან ტუტუცი რამ არის...

ს ა მ. – ახლა?

ი ლ. – ვერა ჰხედავ? ეს რაები მესმის, ნუთუ?..

გ ე ო – მერე ქრმის არ გეშინია?

კ ი ნ. – ქმარი?.. მე არც კი მინახავს. ის ერთი ვინმე ტუტუცია თურმე; სულ საქმეებზედ დაეთრევა, შინ კაცი ვერც კი ნახავს. იმან რა იცის, თუ იმის თავზედ რა ამბებია?.. ისე კი სძულს ჩემ სალომეს, იმისი კი ჭირიმე, რომ ბაიყუშად მიაჩნია, მაგრამ სხვანაირად კი აჩვენებს თავს. ატყუებს... იმისთანა ოხერს ისე მოუხდება!

ი ლ. – ჰმ, რათა? რა დაუშავებია?

კ ი ნ. – ის ოხერი, რათ ირთავდა მისთანა ქალს? იმისთანა ლობიომ რა იცის, რა გაეგება ეშხიანი სიყვარულის? ის ქალი კი ცეცხლია. ერთი გიჟი ვინმეა! ლოთიანი! ერთხელ მაგრად ვერ ვაკოცე და ასეთი ალიყული მითავაზა, რომ თქვენი მოწონებული; დღესაც მეწვის ყურის ძირი... ნამეტანია და...

ყ ვ ე ლ ა – (იცინიან) ეჰ, მართლა?

კ ი ნ. – მართლა, ჩემი თავის მზემ! ერთი სიტყვით, არის რაღა!..

ი ლ. – (სამსონს) აჰ, ეს ჩემ ცოლს არა ჰგავს! სხვა ვინმე იქნება, თუ მართალია.

ს ა მ. – შენ აგრე გეგონოს.

კ ი ნ. – იმის ქმარს ერთი საძაგელი მეგობარი თურმე ჰყავს და ის ეარშიყება ჩემ სალომეს... აი, ერთი შევხვდებოდე სადმე, მე ვუჩვენებდი იმას არშიყობას!..

გ ე ო – მართლა? შენი საყვარელიკი რაღას ეუბნება?..

კ ი ნ. – გააგდო!.. ძალადაც არ ჩააგდო!.. ამდენი გვიცინია იმ ღამეს, რომ...

ს ა მ. – ეს ვილაც გიჟია!.. ანდა დათვრა და აღარა გაეგებარა... ჰბოდავს. კარგი, ძმაო, გეყოფა მაგდენი ტყუილი.

კ ი ნ. – რაო? ტყუილი რომელია? მტყუნს რა უთხრა?..

ს ა მ. – ნუ შეგვანუხე ტრაბახით! გეყოფა მაგდენი!..

კ ი ნ. – თქვენ რაო, კნიაზჯან, რომ სწყრებით? გნებავსთ, ერთი ლათაია გითხრათ:

გულში სწყრებით!
თავში მწყრებით.
ერთს დაგაზელთ და
დასცხრებით!..

ს ა მ. – ეი, ეი! ნამეტან ნებას აძლევ შენს თავს! არ იცი, სადა ხარ? ვის უბედავ მაგას?

კ ი ნ. – ვა! განა აქ ბატონია ვინმე? გაბედვა რომელია?!

ი ლ. – დაანებე თავი! როგორ გეკადრება მაგის აყოლა?!

ს ა მ. – წაეთერ შენთვის, ვილაც მოთრეულხარ!.. შე, ვირო! ოხერო!..

კ ი ნ. – ეჰ!.. კნიაზჯან! ვირიცა ხართ და ვირების უსტაბაშიც!.. მოთრეული რომელია?!

ს ა მ. – (მიიწვეს) ვის უბედავ მაგას? ვინა გგონივარ (იჭერენ სამსონს).

კ ი ნ. – ეჰ! კარგია, მამა გიცხონდება!.. სამფუთიანი არ გამომტყუო! ეგებ უზიარებელიცა ხარ და...

ს ა მ. – რაო? რაო? გამიშვით! ერთი გამიშვით!

კ ი ნ. – (შუაზე ჩერდება, თან სიცილს იჭერს) აბა, გაუშვით, მოვიდეს! ერთი დავაკერო მაგას ჩემებურად, ჰა!

(ფარდა ეშვება)

მესამე მოქმედება

პირველი სანახავი:

ისევ ის ოთახი, რომელიც პირველ მოქმედებაში იყო

I-ლი გამოსვლა

ალექსანდრე და ილია შემოდინან

ი ლ. – ახლა?! რაღას იტყვი?..

ა ლ. – იმას, რომ ეგები ყველა დიდი სისულელეა!..

ი ლ. – არა გჯერა?

კინტო

ა ლ. – ჩემის თვალითაც რომ ვნახო, მაშინაც არ დავიჯერებ.

ი ლ. – მაგას ხომ კერპობა ჰქვია?!

ა ლ. – მაშ, როგორ გგონია შენ? მაგისთანა საქმეს დიდი დამტკიცება უნდა.

ი ლ. – განა ეს კი არა კმარა?

ა ლ. – რას ამბობ?! ერთი ვილაც გინახავს და აპყოლიხართ. ჯერ ისიც არ იცით, ვინ იყო და საიღამ? ეგებო მტრებისაგანაც იყო შემოჩენილი.

ი ლ. – რა ბრძანებაა!.. ვერ გვიცნობდა და ვერ ვიცნობდით!.. მხოლოდ შემთხვევა იყო.

ა ლ. – რა ვქნა? მე მაინც არა მჯერა!.. ულაცბია რაღა!..

ი ლ. – მართლა? მაშ კარგი! (მიდის).

ა ლ. – (მართო. იცინის) რა თავმოყვარე პირუტყვია კაცი!.. გუშინ არ ურჩევდა სალომეს: მომშორდი და ვინც გინდა, ის შეიყვარე?! დღეს რაღად იკლავს თავს? აკი აღარ მიყვარს ჩემი ცოლიო და თავს ანებებდა!

მეორე გამოსვლა

ი სპე და ილია, რომელსაც შემოჰყავს ალმასხანა

ი ლ. – ვნახოთ, ახლა რაღას იტყვი?

ა ლ. – რა ამბავია?

ი ლ. – ამას ჰკითხვ და გაიგებ!.. (ალმასხანას) აბა, სთქვი: ვინ დაიარება?

ა ლ მ. – ყველა, ბატონო, ვისაც კი ფეხი აქვს.

ი ლ. – მაგას არა გკითხავ. აქ ვინ დადის?

ა ლ მ. – ვინც დაიარება, ბატონო!

ი ლ. – (გულმოსული) ოჰ! რა ტუტუცია!.. კინტო დადის აქ, თუ არა?

ა ლ მ. – რა კვინტოა, ბატონო?

ი ლ. – შეხეთ ამ იმერელს! რანაირად ისუღელებს თავს!.. იმასა გკითხავ, რასაც დღეს დილასა გკითხავდი!.. გაიმეორე ის ახლაც, რაც მაშინ მითხარი!..

ა ლ მ. – მე არაფერი მომიხსენებია, ბატონო!.. (მიჩერებია ალექსანდრეს).

ი ლ. – როგორ თუ არაფერი?! სთქვი, თორემ ეხლავ პოლიციაში გაგაგზავნი.

ა ლ მ. – რათა, ბატონო? რა დამიშავებია, შენი ჭირიმე?.. (მიჩერებია ალექსანდრეს).

ი ლ. – ამას რას მიჩერებინარ?

ა ლ მ. – რაცხა შინაურობაში მოგახსენე, რა საუცხოოა, ბატონო?!

ი ლ. – აქ უცხო არავინ არის... თუ იტყვი, საჩუქარს მიიღებ და, თუ არა, ციხეში ამოგაყოფიებ თავს.

ა ლ მ. – რა ვქნა, ბატონო!.. მეშინია!..

ი ლ. – რისა გეშინიან?

ა ლ მ. – ვაითუ, არ ივარგოს და რამე ამიტყდეს, რომ ვსთქვა?

ა ლ. – არა, სთქვი, ნუ გეშინია. არა აგიტყდებარა.

ა ლ მ. – სულერთია, ბატონო, ქალბატონს რომ რამე აუტყდეს ჩემი ბარობით?

ა ლ. – არც იმას!.. იცოდე, რომ ჩვენში დარჩება.

ა ლ მ. – აბა, ბატონო, უნდა მოგახსენოთ, რომ მართალია.

ა ლ. – რა არის მართალი?

ა ლ მ. – რაც ამათ მოვახსენე.

ა ლ. – რა მოახსენე?

ა ლ მ. – ის, ბატონო.

ა ლ. – რა ის?

ა ლ მ. – მე ნულა მათქმევეინებთ, შენი ჭირიმე!.. ამათ იციან!..

ი ლ. – არა, შენა სთქვი, თორემ არ დაიჯერებს.

ა ლ მ. – აბა, ქვე მაინც ნუ გამამხელთ! ჩემად ნურსად იტყვით და სწორედ დადის... ველარ დავფიცავ.

ა ლ. – ვინ?

ა ლ მ. – ის, ბატონო.

ა ლ. – ვინ ის? არ იტყვი?

ა ლ მ. – ის, ბატონო!.. კვინტუა, ბატონო!

ა ლ. – ვინ კინტოა?

ა ლ მ. – რა მოგახსენოთ, ბატონო! ქალბატონმა იცის.

ა ლ. – ვისთან დადის ხოლმე?

ა ლ მ. – ქალბატონის ოთახში კი შედის და, რა მოგახსენო, ეგება ძიძასთანაც დადიოდეს.

ი ლ. – როგორ შეგყავს ხოლმე?

ა ლ მ. – რა ვქნა, ბატონო?.. რა ჩემი ბრალია?! ვერ ნაუვალ ქალბატონის ბძანებას...

ი ლ. – მაგას არა გკითხავ. რანაირად შემოგყავს ხოლმე?

ა ლ მ. – რავა, ბატონო, და ასე: სალამ-სალამობით ის ჩვენი სახლის წინ დადის თარით და ბლავილით; თუ ხმა არ გვევცეცი, უნდა იცოდეს, რომ დრო არ არის, და კუდამოძუებული ნავა ხოლმე შინ.

ა ლ. – და თუ დრო არის?

ა ლ მ. – მაშინ, ბატონო, მეც აქედან ვუმღერებ ხოლმე და ის, რავაც კაი ბატონი, ისე შემობძანდება ხოლმე, თქვენ ნუ მოუკვდებით ჩემს თავს.

ა ლ. – დიდი ხანია, რაც დაიარება?

ა ლ მ. – რა მოგახსენო, ბატონო!.. მე რომ გაიხელით, დამხვდა!.. კმარა, ბატონო, მეტს ნულა მათქმევინებთ, თვარა ნამცდება რამე და არ ევარგება!..

ა ლ. – ჰმ! მაგაზე მეტი რალა უნდა წაგცდეს? (სიცილს იჭერს).

ი ლ. – ახლა მაინც რალას იტყვი? კიდეც არა გჯერა?!

ა ლ. – ჰმ!.. აქ რალაც ეშმაკობა უნდა იყოს!.. უთუოდ ეს ბიჭიც მოყიდულია.

ა ლ მ. – ეჰ, არა, ბატონო! მოყიდული რავა ვარ?

ა ლ. – სტყუი! და არც შეგრჩება ეგ მოგონება.

ა ლ მ. – რავა ვტყუი, შე დალოცვილო!.. დღეს დეიგვიანა, თვარა აქამდინაც უნდა მოსულიყო... ჰე, ბატონო! ეჰ!.. არ გესმისთ? მისი თარია ბეჯითად, ა, ბატონო! ახლავე ბლავილს მოჰყვება. (ისმის სიმღერა)

„რომ იცოდე ჩემი გულის დარდები,
ტურფავ, შეგიყვარდები“ და სხ.

ა ლ ე ქ. – აჰ! ეს, მართლა, რა ამბავია?

ი ლ. – არაფერი!.. ნახავ, რაც ამბავია!.. ჩვენ, ა, იქ შევიდეთ!.. აბა, აღმასხანა! თუ შენი ბედნიერება გინდა, შემოიყვანე ეხლავ და... არ მიგიხვდეს კი, რომ აქა ვართ! (შედიან განის ოთახში).

ა ლ მ. – კი, ბატონო. (სიმღერა თავდება. აღმასხანა იმღერის)

ორის ოდელია, დელა,
ოდელია, დელი, ნანინაო და...
კატუნიაო, კატაო!
რას შემოგვჭყავი კარსაო?
გაბედე, ფეხი შამოდგი,
არავინ გეტყვის ვარსაო.
ორის ოდელია და სხ...

მარტოა შენი ციცუნა,
მოგელის მამალ კატასო!
კრუტუნით გეტყვის მაყრულსა
და წინ დაგიდებს ქადასო!
ორის ოდელია და სხ...
ქოფაკი სხვაგან წასულა,
ის აღარ არის შინაო;
ციცუნი, ციცო, ციცუნი!
მოდი! რამ შეგაშინაო?
ორის ოდელია და სხ...

მესამე გამოსვლა

ისინივე და კინტო

კ ი ნ. – გამარჯობა! შინ არის?.. (სიცილს იჭერს).

ა ლ მ. – შინ არი, მარა ფთხილად! ფთხილად! ფათარაკი არ მოგივიდეს! შედი, მარა „მალულო, ფთხილად იყავ!“ მე ჭიშკართან მოგიცდი და, თუ ვინიცობაა მოვიდა ვინმე, სიმღერას დევიწყებ და მაშინ შენ იცი!.. შენებურად შევარდი ლოგინქვემ.

კ ი ნ. – კეთილი! აი, ესეც კიდევ შენ! (აძლევს ფულს და შედის სანოლში).

ა ლ მ. – ჰო, ღმერთმა შენი თავი ნუ მომიშალოს! კაი ხარ, მარა კაი ყოფაშიდაც ხარ!..

მეოთხე გამოსვლა

ისვე, ალექსანდრე და ილია გამოდიან

ი ლ. – ახლა ხომ დაინახე?.. არც ახლა გჯერა? კიდევ მე მამტყუნებ?

ა ლ. – გასაკვირალია!.. ახლა კი მჯერა, მაგრამ გამტყუნებით მაინც შენ გამტყუნებ. სულ შენი ბრალია მისი გაფუჭება: მიანებე ყმანვილ ქალს თავი და... მაგრამ რას ცხარობ, შენ ხომ დიდიხანია, ხელი აიღე იმ ქალზედ? ახლა რალა გინდა?

ი ლ. – რალა მინდა? ჰმ! ის, რომ საქმე გამოაშკარავდეს; მე პირ-შავად აღარ ვჩნდე... ეგ დასაზოგავი აღარ არის!.. ვერ გაიგონე, რომ ჩემზედ უმაღლ თურმე ისა ჰყოლია და მე კი მატყუებდა. არა, ჩემს გულს ადრევე თურმე უგრძენია და კი მქონია მიზეზიც იმგვარად მოქცევის, როგორც ვიქცეოდი... ტყვილად ნულა მამტყუნებ და მესაყვედურები!.. მინდა, რომ კანონითაც მოვიშორო ეგ მოლალატე.

ს ა ლ. – ოჰ, შენ კი გენაცვალე, ჩემო სიცოცხლევე! რად იცი ჩემი ტანჯვა? რად იგვიანებ ხოლმე? ლამის შენს ლოდინში სული ამომხ-დეს! (მოისმის კოცნის ხმა).

ი ლ. – გესმის?.. აჰ!.. როგორ მოგწონს ეს ამბავი?! ხა, ხა, ხა, ხა, ხა, ხა! არა გჯერა?!

კ ი ნ. – საქმე შემემთხვა და იმან შემეშალა ხელი, სულოჯან! შენი კი ჭირიმე... შენი! (კოცნა) როდის იქნეს, რომ სულ ერთად ვიქნეთ და გადავურჩეთ იმ შენ ბაიყუმ ქმარს?..

ი ლ. – ყური დაუგდე!.. ხელაღებული რომ არ ვიყო, უნდა ერთმა-ნეთზედ დავაკლა ეგენი.

ა ლ. – (სიცოცხლს იჭერს) ოჰ, შენ მამა-პაპურ ჰაზრებზედ გადადიხარ? აკი ნება მიგიცია! რალასა სთხოვ?

ს ა ლ. – ოჰ, ვინ მოესწრება მაგ ბედნიერ დღეს! შენ კი გენაცვალოს ის ოხერი და ის ბაიყუში!.. იმან რა იცის სიყვარულისა?!.. იმას მისი ცივი, თავმოყვარული ალერსი სიყვარული ჰგონია... განა მე იმას დავჯერდები?.. მე მინდა მისთანა სიყვარული, რომ მის ცეცხლში ვინოდე, ვიდაგებოდე, ვიხრუკოდე, და ამას ვინ მომიტანს, თუ არ შენ?! ოჰ, ჩემო მშვენიერო! ჩემო ბედნიერებაგ! (კოცნა).

ა ლ. – ვა, ვა, ვა, ვა! რაები მესმის?!

კ ი ნ. – თუ მეტყვი, შენი კი ჭირიმე, გადაგარჩენ: სულ გორი-დამ ჩამოვიყვან ძმაბიჭებს, მერე მისთანებს რო, რო, რო, ჩემთვინ ცეცხლში ჩავარდებიან! ერთი სადმე შევხვდებით იმ შენს ქმარსა და გათავდება!.. ხუთი მუშტით ისე გაგისივებთ, როგორც დიდ რუმბს, რომ ხუთმა ხურომ ხუთ დღეს კუბო ვერ გაუთავოს!..

მეხუთე გამოცვლა

ისინივე და სამსონ, ბეო, თათუზა და მიზურნაები შემოდიან

ს ა მ. – აჰ, აქა ხართ? საქეიფოდ მოვდივარ და ჩამოგიარეთ. არ წამოხვალ? ის კინტოც ხომ აქ არის... მაჩხუბარი კინტო?.. თვალი მოვჰკარით, რომ აქ შემოვიდა. ისიც წავიყვანოთ!..

ი ლ. – კარგ დროს შემოგვასწართ. დიახ, ისიც აქ არის, მაგრამ ჩემთან კი არა! აი, იქ!..

ს ა მ. – სად იქ?

ი ლ. – სალომესთან! მართალი გამოდგა, ჩემო სამსონ!..

ს ა მ. – მე კი არ ვიცოდი! იმას ტყუილი არა უთქვამსრა!..

ა ლ. – არც მეგობრის შესახებ?

ს ა მ. – ეგ არაფერია!.. სალომეს მოუტყუებია. ქალებმა საზოგადოდ მაგრე იციან საყვარლის მოტყუება: ვითომ და სხვებიც ბევრი მქარშიყებიანო, მაგრამ შენ კი არც ერთში არ გაგცვლიო!..

ი ლ ი ა – მადლობა ღმერთს, რომ ამ შემთხვევამ თვალები ამიხილა! ახლა კი უნდა გამოაშკარავდეს, ვისიც ბრალია!

ა ლ. – რას აპირებ?

ი ლ. – იმას, რომ, დეე, ქვეყანამ შეიტყოს, თუ რაც ბრძანებულა ჩემი ცოლი.

ა ლ. – ეგ ცუდკაცობა იქნება შენის მხრით!

ს ა მ. – მაშინ გამოჩნდება, ვინც არის მტყუანი. საძაგლობა დიახაც უნდა გამოაშკარავდეს.

ა ლ. – შენ არავინა გკითხავს! (ილიას) შენ არ დაანებე თავი თვითონ მაგ ქალს? შენ არ ურჩევდი, რომ სხვა ვინმე შეეყვარებია? შენ არ შეიძულე?.. და ახლა რაღას ამბობ?

ი ლ. – მე ყველაფერი წინდანინ შევატყობინე და ეგ კი თურმე მატყუებდა. ამას მე ვერ მოვითმენ!..

ს ა მ. – არც მოსათმენია! (თავისთვის) ზოგი ახლა ნახოს, სირცხვილის ჭმევა თუ კარგია!..

ა ლ. – თქვენი ნებაა, მაგრამ ბოლოს კი სანანებლად არ დაგიჩქესთ.

გ ე ო – (ამხანაგებს და მეზურნეებს) ჰე, წავიდეთ! აქ ჩვენი საქმე აღარ არის!

ი ლ. – არა, არა! მოითმინეთ! გთხოვთ, რომ მოწმედ დაგვესწროთ!..

თ ა თ. – დალოცვილო, ჩვენ რა, პოლიცია ვართ?

მ ა ნ. – ეე! წავიდეთ ერთი და... ხათაა!..

ს ა მ. – (კარებს ჰკეტავს) არ შეიძლება თქვენი გაშვება!

გ ე ო – ეჰ! არ შეიძლება რომელია?! შენ რა ჩხუბის თავი ხარ!..

მ ა ნ უ ა – ჩემმა მზემ, აქ რომ ერთი რამ ხათა მოხდეს, მაშინ!..

ი ლ. – არა, ჩემო ძმებო! განა არ მიცნობთ?! მაგისტანას არას მოვახდენ!

თ ა თ. – მაშ, რა გინდა ჰქნა? ჩემმა მზემ, ჩვენთან რომ იმ ბიჭს ხელი ვინმემ ახლოს, აქვე თავებს დავიხოცავთ! ცოცხალი აღარ გვინდა!..

ი ლ. – რას ამბობთ? განა გიჟი ვარ?!

გ ე ო – აბა, რა გინდა ჰქნა?.. ცოლი გინდა, შეარცხვინო? ჩვენთან რათ არცხვენ, კნიაზჯან? გაგვიშვით თორემ, ჩემი თავის მზემ, სულ ფანჯრებს დავამტვრევთ! ხელი აიღეთ ჩვენგან, და!

მეექვსე გამოცდა

ისინივე და სალომი

ს ა ლ. – ქა, რა ხმაურობაა?! ოჰ, სტუმრები!..

ი ლ. – დიახ, სტუმრები... თქვენ გეგონათ, რომ მარტო თქვენა გყავს სტუმრები?

ს ა ლ. – რასა ბძანებთ, ბატონო?.. რაზედ გარჯილხართ?

ი ლ. – არაფერზედ!.. საქეიფოდ მივდიოდით და ერთი ვინმე დაგვაკლდა. თუ შეიძლებოდა, უთხარით გამოვიდეს, იმასაც ნავიყვანთ.

ს ა ლ. – რას ამბობთ?

ი ლ. – კარგია! დაფიცვის დრო აღარ არის! გვიჩვენეთ თქვენი მშვენიერი არმიყი!..

ს ა ლ. – უი! ქა! ეს რა მესმის?! დამთვრალხართ? (ალექსანდრეს) მთვრალეები არიან?

ს ა მ. – აქ ჯერ მთვრალი არავინ გახლავსთ!.. ეგებ ერთი კი იყოს ვინმე მთვრალი, მაგრამ ისიც მხოლოდ ეშხით და არა ღვინით!..

ს ა ლ. – ქა, რა ხუმრობაა?!

ი ლ. – კარგია! რაც აქამდის მოგიტყუებოვარ, ისიც კმარა! უთხარი, რომ ნებით გამოვიდეს, ნულა იმალება.

ს ა ლ. – ვინა, ყმანვილო? ქა, მიშველეთ, გაგიჟებულა! ექიმს დამიძახეთ, თქვენი ჭირიმეთ! (ალექსანდრეს) ვაიმე, ეს რა მომსვლია?! მიშველეთ!..

ი ლ. – ვიცით! ვიცით! გიჟი ვართ?.. მაშ, კარგი, ახლავ შეიტყობენ! (შევიარდება საწოლ ოთახში და ცოტა ხნის შემდეგ შეშინებული გამოვარდება) აჰ! ეს რა ამბავია? რა იქნა? სად გაქრა? იქ აღარ არის!.. ამ კარებშივე უნდა გამოსულიყო, სხვაგვარად რომ ვერ ნავიდოდა?!

ს ა ლ. – რა ვქნა?! ვის ეძებთ? ვინ გაქრა?..

ი ლ. – კინტო! შენი საყვარელი! რა იქნა?

ს ა მ. – ეჰ!.. ვერ დაგითვალისწინებია! სადმე მიმალული იქნება! მე მოვნახავ! (შედის).

ს ა ლ. – რა ამბავია! ეს ხალხი რას დაუფიქრებია?!

ს ა მ. – (გამოდის) მართლა რომ იქ არ არის!.. სჩანს, რომ იქ არ შესულა! სხვაგან სადმე იქნება!..

ი ლ. – კაცო! გეფიცები, რომ პირდაპირ იქ შევიდა და აღარც გამოსულა. აი, თუ გინდა, ამათა ჰკითხე! (ალექსანდრეს) იქ არ შევიდა?

ა ლ. – ვინ შევიდა? რას ამბობ?

ი ლ. – ის! კინტო!..

ა ლ. – რას ამბობ? ვინ კინტო? გაგიჟდი?

ი ლ. – კინტო! სალომეს რომ ელაპარაკებოდა... ჰკოცნიდა!..

ს ა ლ. – უი, დამიდგა თვალები! რაებს ამბობს?!

ა ლ. – ხა, ხა, ხა, ხა, ხა! საუცხოვოა! გაგიჟებულა, თქვენმა მზემ.

ი ლ. – კაცო! როგორ თუ გაგიჟებულვარ? შენ მაინც რაღას იტყვი, ალმასხანა?

ა ლ მ. – რა უნდა მოგახსენოთ, ბატონო?

ი ლ. – შენ ხომ მაინც ნახე?

ა ლ მ. – კი, ბატონო, ვნახე!.. სწორეთ ჩემის თვალით ვნახე!..

ი ლ. – უჰ! მადლობა ღმერთს!.. აი, ბატონო, თუ არა! სად ნახე? და როდის?

ა ლ მ. – კიბის ქვეშ, ბატონო! დიღას...

ა ლ. – კიბის ქვეშ? მარტო?

ა ლ მ. – არა, ბატონო, ცხრა ერთად!..

ა ლ. – რას ამბობ, ბიჭო? რა ნახე კიბის ქვეშ?

ა ლ მ. – ლეკვები, ბატონო!.. იქ მოუგია ჩვენ დიდ მურას!.. დიღას ქალბატონმა მიბძანა, ნახეო და ვნახე... ცხრა, ბატონო! ცხრა!.. ჯერ თვალი არ ახელიათ!..

ი ლ. – მაგას ვინა გკითხავს! კინტოზედ გელაპარაკებით!..

ა ლ მ. – ვინ კვინტოა, ბატონო?

ი ლ. – შენ რომ შეუძებს და შეიყვანე სანოლ ოთახში.

ა ლ მ. – ჰმ!.. ხუმრობთ, ბატონო, თუ?!

ი ლ. – როგორ თუ ვხუმრობ? განა არ იცი?..

ა ლ მ. – იმე! ჯვარი აქაურობას! წმინდა არს! წმინდა არს! გაგიჟებულა!..

ი ლ. – შენც გაგიჟდი?!

ა ლ მ. – იმე! მე კი არა, თქვენ ველარა ხართ ფარცაგათ, თქვენ ნუ მოუკვდებით ჩემს თავს! სიცხე თუ გაბოდებსთ, თვარა, აპა, რას ბძანებთ უცნაურს?!

ი ლ. – ვა! გაგონილა ამისთანა ამბავი? მეჩვენება?! როგორ თუ მეჩვენება? განა გავგიჟდი? რამ გამაგიჟა?! სალომე, შენ მაინც მითხარი, თუ ნამუსი გაქვს: რა იქნა ის კინტო?

ს ა ლ. – (სიცილით) კინტო?

ი ლ. – ხომ ნახე?

ს ა ლ. – დიას! როგორ არ ვნახე?!

ი ლ. – სად არის?

ს ა ლ. – (გულზედ იდებს ხელს) აი, აქ.

ი ლ. – რაო?!

ს ა ლ. – მე ვარ ის კინტო!

ი ლ. – შენ?!

ს ა ლ. – (კინტოურად) მოდი! მოდი! შე პლუტო, შენ! დიდი ხანია, აღარ მიკოცნია... ერთი ლოთიანად ჩაგპროშტო!.. მოდი, რაღა!..

ი ლ. – სალომე! ჩემო!.. ჩემო... ღირსი არა ვარ შენი სიყვარულის!.. მრცხვენთან.

ს ა ლ. – არა უშავს რა, მოდი და, ის კინტო ნუ მოგიკვდება.

ი ლ. – (მიდის და ეხვევა) ჩემო სიცოცხლე!.. ჩემო სალომე!..

ა ლ. – მიაგენი კინტოს? ხა, ხა, ხა, ხა, ხა!..

გ ე ო – (ამხანაგებს) ვა! ე რა შტუკაა?!

მ ა ნ. – ხედავთ, ვინ ყოფილა კინტო?!

თ ა თ. – ჩემმა მზემ, გული მეუბნებოდა რაღაცას, მაგრამ როგორ ვიფიქრებდი და!.. ნამდვილი იყო და!.. ვა, გაგონილა ამისთანა?

ი ლ. – ჩემო სიცოცხლე! ჩემო სალომე!.. დღეს ვიბადები!.. დღეს ამეხილა თვალები!

ს ა ლ. – მაშ, ნებას აღარ მაძლევ, რომ, ვინც მინდა, შევიყვარო? არც ის კინტო? რად გინდებვარ ესეთი ცივგული, უსიყვარულო და ცოცხალ-მკვდარი? აკი არაფერი გრწამდა გუგულივით მშვიდობიან ქალებისა?! სხვაში გამცვალე!

ი ლ. – შენ?! შენ გაგცვალო?! არა, ქვეყანა შენ გენაცვალოს! მე აღარავის დავეძებ: დღეის იქით ჩემი ლხინი ჩემს გულში იქნება!.. წადით!.. მომშორდით, ყმანვილებო! მე თქვენი აღარა ვარ! ხომ ხედავთ?!

ს ა ლ. – არა, მოითმინეთ! მეცა მაქვს სათქმელი: ჩვენს ქვეყანას ბევრი ჭირი მოდგომია კარზედ, ბევრჯელ ყოფილა განსაცდელში, მაგრამ ქართველს გული მაინც არ მოკვდომია!.. მისი გული ხშირად

ლხინს ნდომილობს და უპასუხოდ დაგდება არ ივარგებს... ჩემი ქმარიც ქართველია, სულითა და გულით ქართველია! იმას არ შეუძლიან, რომ ქეიფი უდროოდ მოიკლას. უთქვენოდ, ვიცი, ვერ გასძლებს, და მე თქვენა გთხოვთ, ხანდახან არ მოაკლოთ ხოლმე ჩემს ქმარს თქვენი სტუმრობა. მოილხინეთ და მოალხინეთ ხოლმე. ვინც უნდა იყოს ჩემი ქმარის მეგობარი, რა ნოდებისაც უნდა იყოს, თუკი სულითა და გულითაც ქართველია, ჩემიც სასურველი სტუმარი იქნება. მაგრამ უსინდისოებს კი არ ექნებათ ბინა ჩემს ოჯახში! (მისჩერებია სამსონს).

ა ლ მ. – (სამსონს) თუ მიბრძანებთ, კიბეზე ჩაგაცილებთ, რომ ფეხი არ დაგიცურდესთ!

ს ა მ. – სახლიდან მითხოვთ?

ი ლ. – არა, მაგრამ არც შენთვის იქნება სასიამოვნო დარჩენა და...

გ ე ო – ოლონდაც, ჩემმა მზემ!.. ძალიან პირშავად გამოდის და...

მ ა ნ. – მე და ჩემმა ღმერთმა, იმასთან პურის ჭამა ჰარამი ყოფილა.

თ ა თ. – ჩვენგან კი ხელი აილოს და, სადაც უნდა, იქა სჭამოს!..

ს ა მ. – მაშ, კარგი! მადლობას მოგახსენებთ (მიდის).

ა ლ მ. – ჯოხი, ჯოხი, ჯოხი!

ყ ე ლ ა – რად გინდა? რად?

ა ლ მ. – არაფრად, ბატონო! ძაღლის მოსაგერებლად! იმას მივართმევ, რომ ეზოში ძაღლმა არ უკბინოს.

გ ე ო – ჰე! მაშ ჩვენც მარშით გავაცილოთ ეს კნიაზი. დაუკარით რაღა! (მეზურნეები უკრავენ, მიდიან. ფარდა ეშვება).

[1880 წლის იანვრის დასაწყისი]

კუდუზი-ხანუმი

სამმოქმედებიანი ისტორიული დრამა

მეთექვსმეტე საუკუნის ცხოვრებიდან აკაკი წერეთლისა
მოქმედება ხდება ოსმალეთის საქართველოში

მოქმედი პირები

მაჰმუდ-ფაშა – ოსმალეთის საქართველოს ვალი

ნახირ-ფაშა – ქართველი გვარის თავადი

კუდურ-ხანუმ – მისი ცოლი

ელენე – დისწული კუდურ-ხანუმის

არჩილი – ახალგაზდა სოხტი, ელენეს მეგობარი

ჯამალ – მოურავი

ესმა – გამდელი

ხათუნია – მოსამსახურე გოგო

და **ექიმი**

მესამე მოქმედება ხდება ერთი წლის შემდეგ.

პირველი მოქმედება

პირველი გამოსვლა

(ნახირ-ფაშა ტახტზედა ზის, მუთაქაზედ გადმონოლილია და იცინის. ჯამალ-მოურავი მის წინ დგას და სცდილობს, რომ თანდათან უფრო და უფრო გაამხიარულოს)

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – არა!.. მე ნუ მოგიკვდები, მართალს ამბობ?
ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ ა ვ ი – მართალს!.. შენ ნუ მოუკვდები ჩემს თავს!..

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ტლინკავს?
ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – იმე!.. ტლინკავს, მარა რავარს ტლინკავს? ნურც გინახავს ჯორი!..

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ხა! ხა! ხა! ხა! მაშ ნამხდარა შენი საქმე?
ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – ისემც ღმერთმა მტერი წაგისდინოს, ბატონო!..

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – უნდა ხელში გეჭიროს, ჩემო ჯამალ.
ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – ხელში მეჭიროს?! რას ბძანებ, ღმერთი გადღეგრძელებს? ეშმაკის გაჩენილს მანგრე ჰალა-ჰალათ ვინ დაიჭერს ხელში? დილიდამ საღამომდე რომ ასე გყავდეს მომუჭნული, მაინც ვერას გააწყობ, ბატონო: გამოგისხლტება ხელიდამ ის ეშმაკის მანქანება... ერთს გადაგიბრუნებს და მერე საღამომდინ დილამდი სულ ასე გაგხდის... ასე დაგიჭერს ხელში, ჰა...

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ვე, მოურავო! დაუბრიყვებიხარ...
ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – რა გაეწყობა, შენი ჭირიმე... მოდი და ნუ დააბრიყვებიებ თავს: მანდილოსანი თუ გაჯინდა, ბატონო, და შეჯდა ეშმაკის ჯორზედ, ვინდა გადმოახტუნებს?! აჰ!.. უკაცრავად პასუხია და ერთი ფინიალ დედაკაცი ლომივით ვაჟკაცს შეანუხებს!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – როგორ?
ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – ჰკრამს, ბატონო, წიხლს და მიაგორებს იქით და მერე, სულ მგელივით რომ იზუვლოს, მაინც აღარ გასცემს ხმას... ზედაც არ შეხედავს... არ მომიკვდე!..

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – უნდა როგორმე შეაშინო.

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – აჰ, არ შეუშინდე მტერს!.. რა ბძანებაა! სამასსამოცდახუთი წმინდა გიორგიც ვერ გასჭრის იმაზედ.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – აბა, რას შვრები ხოლმე?

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – მარა, თურმე, მართალი ნათქვამი ყოფილა: თავთავის მომათვანიერებელი ანგელოზი ყველასა ჰყავსო. ვენაცვალე თქვენს დიდკაცობას, თქვენი სახელი სჭრის ძალიან!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მართლა, თუ გიყვარდე?

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – არ გაგონილა, ბატონო... არ...

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მე ნუ მოგიკვდები?!

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – კი, შენ ნუ მოუკვდები ამ ჩემს თავს... რავარც კი ვუხსენებ ხოლმე თქვენს დიდებულ სახელს, მეტი აღარ ეჭირვება, მოთვინიერდება ხოლმე ის აშარი.

ნ ა ხ რ-ფ ა შ ა – როგორ, აბა, ჩემო ჯამალ?

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – ერთს ვეტყვი ხოლმე: დედაკაცო, ის ჩვენი მწყალობელი ბატონი, ნახირი, ნუ მოგიკვდებათქო, და კმარა... მეტი აღარ უნდა!..

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მოდის?

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – როგორც მიმინო საქნიელზე.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – შელოცვაც იცის?

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – თქვენის გულისათვის რას არ იზამს, ბატონო? რას!.. ყოველიფერს მოახერხებს: მგელს კი არა, ეშმაკს შეკრავს!.. ახლა, ბატონო, ფეხზედ აღარ იდგომება სიხარულით, რომ გაიგებდა თქვენს ბედნიერებას.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ასე მალე? ვინ შეატყობინებდა?

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – რა შეტყობა უნდა? თქვენი ამბავი, მაგ-სისხო კი არა, ერთი ბენვაც რომ იყოს, მაინც შურდულივით გარბის სოფლიდამ სოფლამდი... სულ ცეცხლივით მოედება ხოლმე მთა და ბარს. ახლა? რა ბრძანებაა... დუნიაზედ ეცოდინებათ.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – კაი დაგემართოს!.. მაშ ან, სადაც არის, შემო-სანეგარიც მოგვივა. ჯერ მეძღენე ხომ არავინ გაჩენილა?

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – ახლომახლოდამ კი დაინყეს და ჯერ შორე-ბელი კი არსადა სჩანს. გაჩნდებიან ისინიც... ახლა იმათაც ექნებათ გაგებული.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – თუ გიყვარდე, იამებათ?

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – იმე!.. ვინც ერთგულია, აბა რა დაემართება? მე რომ გავიგე პირველად, ვენახში გახლდი, მუშებს ვადექი თავს,

კუდურ-ხანუმი

გამოვიქეცი გახარებული, გამოვდევი სარს თქვენი წყალობა ჩოხა და სულ პრინინ-პრინინით ჩავიტანე ძირამდი. შენი მტერია, მე ახლა ამ გახეულ ჩოხით იმ ჩემ დედაკაცს ველარ მიუვალ შინ!.. მაშინვე ყრონ-ჭში მეცემა: „ვინ გაგახიო?“ ატყდება და ხომ აღარ დამიჯერებს!..

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – აბა, მაშინ გაზუვლებს, აჰ?! ხა! ხა! ხა!..

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – მაზუვილებს კი არა, სულ ლეკვივით მანუ-ნკუნებს, თუ არა მოვახერხერა.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – განუწკუნებს?

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – მანუწკუნებს, შენ ნუ მომიკვდები!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ხა! ხა! ხა! ხა! ხა!

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – (ცოტა ხნის სიჩუმის შემდეგ) ბატონო, ახლა იჯინჯილებს ხომ გამოიცვლით?

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – რასაკვირველია!

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – მაშ, ჩოხაც უნდა გამოიცვალოთ.

(კუდურ-ხანუმის ხმა გარედამ კარებთან) – ესმა!.. ესმა!.. ნუ აგიშვია გოგოები და ნუ დაარბენინებ აქეთ-იქით უსაქმურად!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ბატონიშვილი!

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – ბატონიშვილი! (ერთად შეშინებულები სწუხდებიან. კუდურო-ხანუმ შემოდის).

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – (ახველებს) დიდი ბელელი სავსეა პირამდი. წითელი ბელელიც შუამდი მოვჰყარეთ. სამოციანი გადავალბებე, მარა კოპიტქემ რომ ჭური გახდათ, იმისთვის კი მიუცია ხელი... ცოტა უკბენია, მარა არა უშავრა მუშისათვის ივარგებს.

მეორე გამოსვლა

ისინივე და კუდურ-ხანუმ

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მობძანდი, ბატონიშვილო! ღვინო გადაგვ-ბრუნებია.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – რა გაენყობა! ან კი რა გასაკვირვალა? ამისთანა არეულ-დარეულობაში, როგორიც ჩვენ ოჯახშია, ღვინო კი არა, რატომ ტვინი არ გადაბრუნდება. ჯამალ-მოურავო!

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – ბატონო, შენი ჭირიმე!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ამ ანგარიშებით კარგია, მაგრამ უფრო სხვა დროს... ხომ იცი, რომ დღეს მეჯლისი გვაქვს და წვეულებას ვიხდით, თვითონ ვალია დაპატიჟებული.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – იცის, ბატონიშვილო, როგორ არ იცის?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – მაშ, სამზარეულოს, სახაბაზოს და სხვ. ყურის გდება უნდა, საკლავები მსუქნები გამოდგენ?

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – (ყოყმანობით) ჰო, არც ისე და არც ასე.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – როგორ თუ არც ისე და არც ასე? ჭრელ ძროხას განა სიმსუქნე აკლდა?

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – აღარ დამიკვლევინებია, შენი ჭირიმე, ფეხზედ გახლავსთ. დღეს თუ ხვალ უნდა მოიგოს.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – თეთრი უშობელი?

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – თქვენ რომ გინახავსთ, ის არ გახლავსთ... ამ ერთის კვირის წინათ ნიშა-ხარს დაჭიდებია და რქა მოუტეხია.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ჩვენ რქები რათ გვინდა, მოურავო? მოიტეხოს... მაინც ხომ დასაკლავია?

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – ძალიან შეუნუხებია ტკივილსა და გამხდარა. სოფლიდამ გამოვაყვანიე... მეტი გზა აღარ იყო.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ვერა ხარ, მოურავო, კარგი ფერის: ძროხები რქებს იმტვრევენ, იკარგებიან, თხებს მგლები იტაცებენ, ქათმებს მელიები აწყალებენ, ინდაურებს და ბატებს ჭირი ემართება, ღვინო ბრუნდება და პური ფრინდება!

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – რა ვქნა, შენი ჭირიმე?! ღმერთმა მკითხოს და გადამახდევინოს, თუ მე თქვენი ოჯახის ერთგულება მაკლდეს, მაგრამ რა ვქნა, რო...

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – კარგი, კარგი! ახლა მაგის დრო აღარ არის. მიიხედ-მოიხედე, ყველგან თვალი გეჭიროს!

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – კი, შენი ჭირიმე, გაიხლებით!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მართალს ბრძანებს ბატონისშვილი: მიიხედ-მოიხედე, ყველგან თვალყური გეჭიროს!

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ. – ბატონი ბძანდებით! (მიდის).

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ბატონისშვილო! აბა, შენ იცი ახლა თადარიგი, გამომაჩინე შენებურათ.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – აბა, თუ თქვენს იმედით დადგა კაცი... (ცოტა ხნის სიჩუმე) ეს ყველა კარგია, მაგრამ შენ რაღას უზიხარ აქ? გადი, გაიარ-გამოიარე ჰაივანზედ. ხალხს დაენახვე, ალერსიანათ ერვენე და, თუ მოგილოცოს ვინმემ, დაუმადღე. ნურც ძალიან მხიარულად უჩვენებ ვისმეს თავს და ნურც მოწყენილად. ზომით დაიჭირე თავი! შენებურათ ღლაბუცობას ნუ მოჰყვები!.. ბევრჯერ

მითქომს და ახლაც გირჩევ ნინდახედულობას: ეცადე, რომ შენზედ უგუნურებთან თავი ჭკვიანათ გამოიჩინო, შეფერებით იყავი და ჭკვიანებთან კი ახირებულობა, თავის გასულელება გამოიჩინე, ნუ გენაღვლება!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – რათა, ბატონისშვილო, ეგ რალა საჭიროა?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ალბათ საჭიროა!.. ბრიყვი მალე მოტყუვდება და ჭკვიანად მიგიღებს და ჭკვიანი კი, სისულელის მოგონებას რომ შეგნიშნავს, მერე ნამდვილ სისულელესაც აღარ დაგიჯერებს, იფიქრებს: იგონებსო, ანგარიში რამე ექნება და იტყუებსო.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ჰოი, შენ კი გენაცვალე მაგ ჭკუაში, ჩემო სიბრძნის ბოლოზო! (ჰკოცნის).

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ჰო, კარგია! კარგი! ნუ ახუნტრუცდები! ახლა მაგის დრო არ არის.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ჰო, შენი გულისა, ჩემო სიბრძნის ბოლოზო!.. ბოლოზო! ბოლოზო!..

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ატყდი?.. არ შეიძლება, რომ ცოტა ხნით შესცუროთ ზღვაში, ჩემო ბედნიერების ცეცხლის გემო? მიბძანდით და შორს კი არ შესცუროთ და, თუ ვინიცოტაა, ზღვა აგიღელდესთ...

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – შენ მოგაშურებ, ჩემო ბოლოზო, შენ... (ჩქმეტს) ბოლოზო!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – უბძანეთ ვისმეს, რომ ესმა აქ შემომიგზავნონ.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ბატონი ხარ! (მიდის) ბოლოზო, ბო...ლო...ზოოო.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – (მარტო) ჰე, ვაი ჩვენი ბრალი, რომ ქალებს პირადობა არა გვაქვს!.. ცოლების პატივი ქრმების ღირსებაზედ არის დამოკიდებული! გინდ სწორუპოვარიც იყო ქალი, თუკი ქმარი ცხოვრების საფეხურთან გდია, მიდი, ამოუჯექი გვერდით და, გინდა თუ არა, გაიზიარე მისი ვიგინდარაობა, და, თუ ქმარი სათავემდი ასულა, მაშინ კი შენც, ქალო, გინდ უღირსიც იყო მოდი, ამოუდექი გვერდში და მოიკრიფე პატივი და დიდება! მაშ, ვის რალათ უკვირს, რომ ჩვენ ვცდილობდეთ ჩვენის ქრმების ამაღლებას და მისთვის ხშირათ უკადრისსაც ვკადრულობდეთ! რალასა სთხოვს იმას საზოგადოება, ვისთვისაც თვითონ უსამართლოდ პირადობა ჩამოურთმევია? ნება აქვს, რომ ესაყვედუროს? ჩემგან ამაღლებულ ქმარს მევე უნდა ვემონო? ეჰ, უგუნურების სვეტზედა დგას დედამინა!.. რა გამოვა, რომ ვიჩივლოთ? უმჯობესია, ქალებმა წამოვიკიდოთ ზურგზედ ჩვენ-

ჩვენი ქრემები და შეუდგეთ აღმართს. მაგრამ შესაბრალო ის არის, ვისაც იმისთანა გოდორი შეხვდება, როგორც მე!.. ჰმ!.. მობძანდი და გოდორი უთხარით!.. კაცო გამოჩენილი, ამაღლებული, მდიდარი და გვარისშვილი, რომელსაც დიდებულმა სულთანმა დღეს ფაშობაც კი უბოძა. (დაფიქრდება) ამ რამოდენიმე წლის წინეთ, როდესაც ჩემი ქმარი უბრალო ჩაუში იყო, განა მოვიფიქრებდი ამ ბედნიერებას? დღეს კი თითქოს კმაყოფილიც არა ვარ... კიდევ მეტს ვეძებ!.. კაცის გული ხარბია და გაუმადლარი!.. ვინ იცის, სადამდი მიმიყვანს ჩემი ბედი? ჰმ, ბედი-თქო?! რა ვთქვი ესა? ბედი რას მიქვიაან? ხერხი!.. ხერხი! ცდა, შრომა და თავდაუზოგაობა!.. (დაფიქრდება) სანამ ეს გარყვნილი ვალი, რომლის სიტყვაზედაც დიდებული ხონთქარი დაიარება, ხელშიდა გვყავს, კიდევ ბევრს უნდა ველოდეთ!.. თუ ეს უკანასკნელი პირობაც შევესრულე... მაგრამ ელენე... ჰმ... ელენე?... ახირებულა კაცის საქმე: იმ შეჩვენებულს მშვენიერი თამარი მოსწყინდა და ელენესათვის გიჟდება?! ჟინი! იტყვიან: „თვალიაო“, მაგრამ თვალიც ხომ ისევ ის ჟინია?! ეჰ, რაც უნდა იყოს... რაც უნდა მოხდეს, ოღონდ მე კი ჩემი საქმე გავირიგო და... (დაფიქრდება) არა, შეუძლებელი არა არისრა! თავს არ დავზოგამ და ელენეს კი დავითანხმებ როგორმე.

მესამე გამოცვლა

ისპე და ისმა შემოდის

ე ს მ ა – ქალბატონო, მე მიბრძანებდით?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – დიახ, შენ, მაგრამ რომ აღარ გვეკარები?

ე ს მ ა – რა ვქნა, ქალბატონო, რომ აღარა მცალიან?! ხომ ნახეთ მაგ თქვენის მშვენიერი თვალებითაც, თუ რას ჩადიან გოგოები? გაუნამუსდენ, შიში აღარავისი აქვსთ და მორიდება.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – მოჰყევ კიდევ შენებურათ?

ე ს მ ა – უიმე, გენაცვალე, განა უნდა დავჩუმდე? შენი ოჯახის ორგულობა განა უნდა მოვითმინო? გაუნამუსდენ ქალბატონო, აღარ ეშინიათ... აღარ!..

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – დაანებე, გველო თავი! რას ჩაცივებხარ?

ე ს მ ა – თავი რომ დავანებო, მერე ხომ აიკლებენ აქაურობას? დააქცევენ, ქალბატონო, ოჯახს... დააქცევენ!.. ღმერთს არ შეხედვენ ის უნამუსოები! გაიანეს დღეს კრუხი დაემწყვრია და წინილები

კი გარეთ დაეტოებია... საცოდავით ნიაქობდენ, თუ მე არ მივსწრებოდი...

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – დღეს მაინც დაანებე თავი მაგაებს, გამდელი! რამდენჯერ მითქომს, რაც შენი საქმე არ არის...

ე ს მ ა – უიმე! როგორ თუ ჩემი საქმე არ არის, გენაცვალეთ?.. ხომ გასწყდებოდენ?..

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – განყვეტილიყვენ!

ე ს მ ა – არც ცხვრები გამოეშვათ: უწყლობითა კვდებოდენ.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – დახოცილიყვენ!..

ე ს მ ა – უიმე, დამიდგა თვალები! მაშ, ამოვარდეს ოჯახი?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – მაგით ოჯახი არ ამოვარდება.

ე ს მ ა – ჭიმიე, დამიდგა თვალები, რა დრო შემოვიდა!.. მაშ, აღარც მტერი გინდათ და აღარც მოყვარეს ეძებთ? ვინ დიდკაცი და ვინ აკლებული ოჯახი, ნაოხარსავით გაშვებული?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – თუ მართლა აგრე გული გენვის, ეგ სხვებს უბძანე ხოლმე და შენ კი სხვა საქმეს შეუდექი!

ე ს მ ა – რა ვქნა, რომ აღარავინ მიჯერებს, ქალბატონო! გოგუები გაუნამუსდენ, ღვთის აღარ ეშინიათ და კაცებს აღარ ერიდებიან. ერთი რომ ვუთხრა, ასს მეტყვიან... ადრინდელი ხათრი და მორიდება სადღა არის? ელენე ნუ მომიკვდება...

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – (ანყვეტინებს სიტყვას) კმარა, გამდელი, კარგი! თუ მოჰყევი, ხომ ველარ გაათავებ?

ე ს მ ა – უიმე, აღარ ვილაპარაკო? თუ მეც აღარა დავეძიე, ვინლა მოხედავს შენს ოჯახს! ვინლა უგდებს ყურს? გოგოების იმედი ჩემს მტერსა ჰქონდეს... აღარაფერს ეძებენ...

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ვაი, შენ და შენს გოგოებს! მორთე ჭიანური? მე საქმისათვის შემოგიხმე და შენ კი აქ რალაცას მეობროდები.

ე ს მ ა – რა ვქნა, გენაცვალე... შენი ოჯახის ერთგულება მალაპარაკებს, წაყრუება არ ვარგა, უნდა გაუნყრეთ... შეაშინოთ. მათ ხანში ჩვენც გვაშინებდენ ბატონები!.. უმისობა როგორ იქნება?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – კარგი! კარგი! ეს სხომის იყოს... ახლა ეს მითხარი, ელენე გამოიღვიძა?

ე ს მ ა – დიდი ხანია, მაგრამ ჯერ პირიც არ დაუბანია. აბა, ისე კი არ იქცევა, როგორც თამარი იქცეოდა ხოლმე: ის ჯერ ხელ-პირს დაიბანდა დილაადრიათ, მოიკაზმოდა, მოირთოდა და მერე სადილობამდინ სარკის წინ თავის მშვენიერ სახეს ეკოპნიავებოდა, ესიყვარულებოდა ხოლმე, ისე, სწორედ, როგორც რიგია და როგორც შეშვე-

ნის დიდკაცის ქალობას. და ეს კი წიგნების კითხვაში ათენ-ალამებს. სხვა არა იყოს რა, მარტო მეშინიან, რომ ვაითუ, თვალეები გაიფუჭოს.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – მეც მაგას გეუბნები, გამდელი, რომ წინილების და ცხვრების დევნას, იმ შენს გაზდილს რომ ყური უგდო ხოლმე, ის ემჯობინება.

ე ს მ ა – რა ვქნა, რო ჩემი აღარა სჯერარა!..

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – მაინც რას გეუბნება?

ე ს მ ა – თქმით არაფერს!.. ძალიანაც მიტკებება, მარა, რაც უნდა ვურჩიო კი, იცინის, მეტს არაფერს მეტყვის ხოლმე.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – სოხტები ხომ აღარ დაიარებიან?

ე ს მ ა – რალაი ის ერთი ურჯულო დაატუსაღეს, მერე ვინლა უბედავდა მოკარებას?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – მაშ წიგნებს სად შოულობს?

ე ს მ ა – რა ვიცი, ქალბატონო? იმ პატარა ძიძის შვილს, ხათუნას, აგზავნის ხოლმე სადღაც და იმას მოაქვს...

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – რატომ არ გამოჰკითხავ და არ გამოტეხ იმ გოგოს?

ე ს მ ა – უიმე, ეშმაკია, გენაცვალე!.. იმას ვინ გააბრიყვებს?.. სულ იმის ბრალია, რომ გაზდილმა შემიძულა!.. რაც საიდუმლო აქვს, იმას ანდობს... მე ძალადაც აღარ მაგდებს. ძალიან უყვარს, წიგნ-საც ასწავლის.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – გუშინ ხომ ურჩიე ელენეს, რაც გითხარ?

ე ს მ ა – მოვახსენე, შენი ჭირიმე.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – მერე?

ე ს მ ა – საცინლად ამიგდო, იმას კი ვენაცვალე.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – რა გითხრა?

ე ს მ ა – შაირებით გამკიცხა: „მაგ რჩევისთვის, გადია, ადეგ, კარში გადიაო!“ ასე მიპასუხა. იმისგან კიდევ ისე არ მენწყინა ეს გაკიცხვა, როგორც იმ პატარა გომბიოსაგან: იმ უნამუსომ შიგ ცხვირ-პირში მომაყარა სიცილი.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – მაშ, იმედი არა გაქვს, რომ დაიყოლიო? თავის ბედნიერება არ ესმის!

ე ს მ ა – როდი მიაჩნია ეგ, გენაცვალე, ბედნიერებათ!.. იმ შერყენებულმა სოხტებმა გული უცვალეს, ქალბატონო!..

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – მაშ, შენა გგონია, რომ მაგგვართ არა გამოვარა?

ე ს მ ა – არა, ქალბატონო!

კუდურ-ხანუმი

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – მაშ, კარგი, ან ნულარას ეუბნები!.. ახლა კი სთხოვე, რომ აქ შემობდნდეს ჩემთან.

ე ს მ ა – კი, ბატონო! გიახლებით, მაგრამ გოგოები კი ნუ დაგავინწყდებათ, ჩემო ხელმწიფე! გაუჯავრდით და შეაშინეთ, თორემ თავი აიშვეს: ღვთის აღარ ეშინიათ და...

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ჰო, კარგი! კარგი!..

ე ს მ. – (მიდის ბუტბუტით) თქვენი ნებაა, მე კი მოგახსენებთ და...

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – (პირზედ ხელებს მიიფარებს, დაფიქრდება და მერე უცბათ) არა, სხვა გზას უნდა დავადგე! ეჰ, სად ხარ, ჩემო სიყმან-ვილე!.. სხვასთან საქმეს აღარ დავიჭერდი მაშინ! დაჭკნა! დაჭკნა ის მშვენიერი სახე (ხელს იკიდებს ლოყებზედ), მაგრამ დამჭკნარ სახესაც შეუძლია ძალა იჩინოს. (მიდის სარკესთან) აბა, ჩემი სახე როგორ უნდა ეჩვენოს კაცს მხიარულად მაშინ, როდესაც გულში მწუხარებასა ჰმალავს? ასე? (იკინის) და როდესაც მხიარულებას არ იჩენს? ასე? კმარა! კმარა! ვნახოთ! ვეცადოთ! (დაჯდება ტახტზედ, მიიფარებს პირზედ ცხვირსახოცს და მოჰყვება ტირილს).

მაოთხა გამოსვლა

კუდურ-ხანუმ და ელენე

ე ლ ე ნ ე – დეიდავ?! ამას რასა ვხედავ?! ეგ ცრემლები მწუხარების არიან, თუ სიხარულის?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – (ცრემლებს იწმენდს) ჭკუა-გონება ახალი დგმის ხვედრია და გამოიცან.

ე ლ ე ნ ე – სიხარულის ცრემლები მზეში წვიმასა ჰგვანან და თქვენი სახე კი მოღრუბლულია.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – არ სცდები, შვილო!..

ე ლ ე ნ ე – მერე, რას ნიშნავენ, მაშინ, როდესაც დღევანდელს ბედნიერებას წვრილმანი მწუხარებაები უნდა დაევიწყებინებია თქვენთვის?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – რაც სიხარული მქონდა, სწორეთ ამ დღევანდელმა ბედნიერებამ გამიფანტა.

ე ლ ე ნ ე – ვერ მივმხვდარვარ!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – ჯერ ყმანვილი ხარ!.. შენა გკითხავ: როგორა გგონია შენ, შენდა თავად მხიარულება გმართებს დღეს, თუ მწუხარება?

ე ლ ე ნ ე – რალა თქმა უნდა, რომ მხიარულება!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – სტყუევი, შენმა გაზდამ!.. ეგ შენი ჰაზრი არ არის... მაგას არა ჰფიქრობ... და შენგან ტყვილს კი არ მოველოდი.

ე ლ ე ნ ე – მე თქვენ მოგყევით თქვენს ჰაზრზედ და იმის შედარებით წარმოვიდგინე, თუ როგორი უნდა იყოს თქვენი გულის მოძრაობა.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – (ამოხვნეშით) მართალი ხარ, შვილო! რასაკვირველია, მანგრე უნდა მიცნობდე შენ. შენ რას მიხვდები, ჩემს გულში რა ამბებია?..

ე ლ ე ნ ე – დღეს როგორღაც სხვაგვარ გუნებაზედა ხართ, დეიდავ!..

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – რა ვქნა?.. „კაცი ჭირსა მალამს, ჭირი კი თავს იჩენსო“. ველარ შეიძლო გულმა ამ საიდუმლო ტვირთის მორევა. მე ის მატირებს, რომ გული ვერავისათვის მიმინდვია და უიმედოთ დატვირთულს დღე მაკლდება. მხოლოდ ერთს გულთამხილავს შეუძლია კაცზედ სწორი ჰაზრი იქონიოს... შენ პირველათ ჰხედავ ჩემს ცრემლებსა და გიკვირს, მაშინ როდესაც მე კი საიდუმლოთ ბევრჯერ მიღვრია ცრემლები, იმავე მიზეზისა გამო, რომლის გამოც თავი სახალხოდ მხიარულად მიჩვენებია. დღესაც ღზინი მაქვს: სახალხოდ ვდღესასწაულობ ჩემის ქმრის ბედნიერებას!.. დიდებულმა სულთანმა ფაშობა უბოძა ჩემს ქმარს... (იცინის) ხა! ხა! ხა! ხა! რა დიდი ბედნიერება არის!.. ფაშობა უბოძა. ვის? იმ გამოჩენილ გვარის საქართველოს თავადს, რომლის წინაპრებიც ოსმალოს მოსისხრები იყვნენ... რომელთაც ოსმალო სახსენებლათაც კი ეზიზღებოდათ... დიახ, იმ დამღუპველი მტრის ხელიდამ მიიღო ჩემმა ქმარმა ჯილდოდ ფაშობა და მე, მთავრის კახაბერის ასული, მტარვალისა და ჩვენის ქვეყნის დამპყრობელისაგან ბოძებულ წყალობას უნდა შევხაროდე? ვმხიარულობდე?! განა? ოჰ, რატომ არ გასქდები, გულო? (სტირის).

ე ლ ე ნ ე – (გაკვირვებით) დეიდავ, ეს რა მესმის თქვენგან?! უქეიფოთ ხომ არა ხართ?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – აბა, ერთი გაიხედე გარეთ, რა ამბავია?! ხალხი მოდის და მუხლზედ კოცნით ულოცავს ჩემს ქმარს ბედნიერებას! ღმერთო, როგორ დაეცენ სულით. ერთი უბრალო ნიშნის გულისათვის ძმა ძმას გასწირავს და მამა შვილს გაჰყიდის!.. ნუ დაივიწყებ, რომ ეგენი იმ ქართველების ნაშეიერები არიან, რომელნიც მამულისათვის წამებულან.

ე ლ ე ნ ე – დეიდავ!..

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – ვინ არის მაგათი დაცემის მიზეზი? მართებულობა! ვინ მოუკლა მაგათ პატიოსანი სული? ოსმალოს პოლიტიკამ,

ნანგარიშებმა და გამრყვნელმა... (ხელს ნაავლებს ელენეს და ანჯღევს) შურისძიება, ელენე!.. შურის!

ელენე – მაშ, თქვენც მისთვის გეზიზღებათ ეს ხალხი?

კუდურ-ხან. – დიახ, არ დაფიცავ, მეზიზღება, მაგრამ მებრალება კიდევცა.

ელენე – გებ...რა...ლებათ?

კუდურ-ხან. – მებრალება!.. ამიტომ, რომ მაგათ ბრალი არა აქვსთ! ეკალში დათესილი და გაუმარგლავი ბრინჯი ქერზედაც უარესია, მაგრამ კარგ ნიადაგზედ გადატანილი იგივე თესლი ნაყოფს გამოიბრუნებს... ამ ხალხსა თავისი მომავალი ექმნება კარგი და იმაზედ უნდა ვიფიქროთ, ის უნდა იყოს ჩვენი მიზანი.

ელენე – ხუმრობთ!.. თქვენ, განა, ის მომავალი არ გაშინებთ?

კუდურ-ხან. – მე?!

ელენე – მაშ, რაღათ სდევნით იმათ, ვინც მაგ აზრისანი არიან?

კუდურ-ხან. – ვის?

ელენე – ახალთაობას. სოხტები ბიძიამ არ ჩაასმინა მართებლობას?

კუდურ-ხან. – სტყუი!.. ბიძაშენს რჩევა ჰკითხეს, რომელიც ბრძანებაზედაც უმტკიცესი იყო, და იმას რაღა გზა ჰქონდა, რომ დასტური არ მიეცა...

ელენე – მაშ, თქვენც ხომ ამართლებთ ბიძას?

კუდურ-ხან. – ვამართლებ! მისთვის, რომ ანგარიში იყო... დიახ... დიდი ანგარიში.

ელენე – მჯერა!.. საპირადო...

კუდურ-ხან. – სცდები... საზოგადო.

ელენე – ჰმ!..

კუდურ-ხან. – გიკვირს? დედამ რომ შვილი გაიმეტა, ხომ გაგიგონია?

ელენე – არ მაგონდება.

კუდურ-ხან. – მონგოლები რომ ქართლს იკლებდენ, მაშინ, საზოგადო მუსრის დროს, ლანგ-თემურმა უბრძანა ერთს დედას: „შენის ხელით მოჰკალ ერთი შვილი და სხვებს გაპატივებო“. დედამ ვერც ერთი ვერ გაიმეტა და ყველა მის თვალწინ დაჟლიტეს, სხვა დედებსაც ამგვარივე ბძანება მისცეს და თანაც მიუშვირეს ქვა, რომლითაც უნდა გაეტეხათ თავი შვილისათვის; ერთმა მათგანმა სიმწრით მოავლო ქვას ხელი, დაჰკრა ერთს შვილთაგანს და გადმოანთხევია ტვინი... ამით სხვა შვილები, ყველა გადაარჩინა სიკვდილს.

ე ლ ე ნ ე – (ხელებს იფარებს ზიზლით პირზედ) ოჰ, შეჩვენებულმა!.. როგორ გაიმეტა?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – დიახ, შეჩვენებულმა!.. როცა პირველ დედაზედ ვიფიქრებთ, მაშინ ის გვებრალება და გულში თანაგრძნობა გვებადება, და მეორეს რომ წარმოვიდგენთ, მაშინ კი ზიზლით გვიღელავს გული... და რათა?.. ჭკუას რომ დავეკითხოთ, ყოველთვის მეორეს გაამართლებს. საზოგადო საქმეში, ხშირათ, გულის აყოლა მავნებელია, ელენე! მე ის სათუთი დედა არ მომწონს, რომელმაც მისის გულჩვილობით ყველა შვილები გასწირა! მე უფრო მეორე დედა მიმაჩნია სამაგალითოდ. დიახ, აუცილებელ საჭიროების დროს ჩემს ხელთ გავწირავ იქ ერთს, სადაც კი მითი ასსა და ათასს გამოვიხსნი.

ე ლ ე ნ ე – მთელი ახალ დგმის განწირვით ვინ გინდათ იხსნათ?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – არ მესმის!

ე ლ ე ნ ე – თქვენ ხომ ახალი დგმა საზოგადოთ გეჯავრებათ და სოხტებსა სდევნით?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – ელენე!.. დღეს მე ვლალატობ ჩემს თავს და ჩემი გულგახსნილობა არ დამანანო შენის წინდაუხედაობით!.. მმართველობას არ უყვარს ისინი.

ე ლ ე ნ ე – და თქვენც მისთვის სდევნით?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – დიახ! გარეგნათ, დასანახავათ, რომ მათი მტრის გული მოვიგო, მოვინდო და მერე... მერე... ოჰ, ნულა მათქმევინებ, ელენე!..

ე ლ ე ნ ე – ნუთუ მართლა, დეიდავ?! მაშ, ისინი, ვინც მაგ გრძნობითვე არიან გამსჭვალულები...

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – რალათა მძულს?

ე ლ ე ნ ე – დიახ, ეგ მინდოდა მეთქო.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – ვინ გითხრა?.. არ იცი, რომ მე ისინი მიყვარს და იმათ ვაფასებ?

ე ლ ე ნ ე – გიყვარსთ?! თქვენზედ გულდაკლებული და თქვენი მგმობელი ახალგაზდები?!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – სწორეთ! იმათ არ იციან ჩემი საიდუმლოება, მაგრამ როდესმე დრო შეგვარჩევს ჩვენ.

ე ლ ე ნ ე – მაშ, რათ უფარავთ მაგაებს ყოველივეს თქვენ თანამოაზრეებს?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – ძნელია მინდობა, წინდაუხედაობით საქმე ხდება ხოლმე. მათი წინდაუხედავი პირდაპირობის მეშინია... იმათ უნდათ, რომ უაიარალოთ ძლიერ მტერს ებრძოლონ და უნავოთ ზღვა

გასცურონ. მე კი მინდა, რომ ჯერ იარაღი ჩავიგდო ხელში და ნავი შევიძინო.

ე ლ ე ნ ე – არჩილმა მაგის მეტი რაღა დააშავა, რომ პატიმრობაში იღრჩობა.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – არაფერი... მაგრამ გამოცდილება ეჭირვება!.. ელენე!.. არჩილი ჩემი იმედი და ნუგეშია, იმისაგან მე ბევრს მოველი.

ე ლ ე ნ ე – როდის? როდესაც ციხე დააჭკნობს და გააქრობს?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – არა, გამოსცდის და გაამტკიცებს! რკინისა ცეცხლი აფოლადებს და კაცს განსაცდელი.

ე ლ ე ნ ე – ატანა ძნელია.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – მეჭურჭლე თიხის ჭურჭლებს თორნეში ჰყრის გამოსანვავად და, რომელიც ვერ აიტანს გამოწვასა და გასკდება, იმაზედ აღარ ნაღვლობს: „მანც არ ივარგებდა სახმარადაო“, ანბობს... ეჰ, ელენე, ჯერ კიდევ ყმანვილი ხარ! თქვენა გგონიათ, რომ მხოლოდ თქვენ გიყვარსთ და თქვენა ჰვიქრობთ ჩვენს ქვეყანაზედ... ჩვენ კი რაღა დაგვიშავებია? განა ქვის გული გვაქვს?..

ე ლ ე ნ ე – „ღმერთი საქმით იცვნესო“, ნათქვამია.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – „და არა გარეგანის შეხედულობითო“! საქმეს დრო გამოაჩენს, თქვენ უფრო თქვენი თავი გიყვარსთ და არა მამული.

ე ლ ე ნ ე – ჩვენ?!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – დიას, თქვენ... გინდა, დაგიმტკიცო ხელდახელ, რომ შენ არ გიყვარს მამული?.. მხოლოდ გეჩვენება... გგონია!..

ე ლ ე ნ ე – უკაცრავად!.. ეგ არ ეთქმის იმას, ვინც მზათ არის, რომ სამშობლოს თავი უმსხვერპლოს.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – მხოლოდ მისთვის, რომ თავი გამოიჩინოს.

ე ლ ე ნ ე – საიდუმლოთაც.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – თუ ტანჯვა მოკლე ხანს გასწევს... ხანგრძლიობას გაუდრეკები.

ე ლ ე ნ ე – მაშ, ახლანდელი ჩვენი ცხოვრება ხანგრძლივი ტანჯვა არ არის? რასა ვხედავთ სანუგეშოსა და სასიხარულოს საზოგადოდ?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – სურვილი გაქვსთ, მაგრამ საქმე კი არ შეგიძლიათ, დიდი ხანია, რაც ქართველებს ძველი სული მოუკვდათ... შენ იმას ვერ შესძლებ, რასაც ძველათ ქართველი ქალები შეიძლებდენ.

ე ლ ე ნ ე – გადიოდენ ბრძოლის ველზედ!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – ეგ არაფერია! სულსაც კი მსხვერპლად სწირავდენ სამშობლოს: სარწმუნოებაზედ ხელს იღებდენ და ცოლებათ მიჰყვებოდენ იმათ, ვისიც ზიზლი გულში ედოთ: სულთნებსა და შახებს. ნამდვილს გრძნობას გულში იკლავდენ და მოჩვენებულის

გრძნობით ისე ხიბლავდენ სიყვარულით გაშმაგებულებს, რომ საქართველოს შესახებ მტრობას მოყვრობათ უქცევდენ.

ე ლ ე ნ ე – მაშინ ის დრო იყო... შემთხვევა ჰქონდათ.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – განა დღეს კი არ არის შემთხვევა? ეჰ, შენს ადგილზედ ვიყო და მაშინ დავამტკიცებდი, თუ როგორ მიყვარს სამშობლო.

ე ლ ე ნ ე – ჩემს ადგილზედ?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – დიახ! ვერა ხედავ, რა გაგიჟებით გეტრფის ვალი?

ე ლ ე ნ ე – მერე?!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – რომ შენ განზედ არ უდგებოდე და გინდოდეს, რამდენს კეთილს საქმეს აქნევიანბდი ჩვენის ქვეყნისათვის, ხელში რომ გეყოლებოდა!..

ე ლ ე ნ ე – ფუ!.. საზიზღარი და...

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – ჰო, ფუ!.. მაშ ის დედები, მტრებს რომ მიჰყევი-ბოდენ, უგულოები იყვნენ შენის აზრით? არ ეზიზღებოდათ?

ე ლ ე ნ ე – ეგ სულ სხვა არის!.. მაგას ჩემი გული ვერ შესძლებს!.. მაგდენი ძალა არა მაქვს, რომ მაგგვარი რამ ავიტანო... ბრრრ!..

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – ბრრრრ!. მე კი არც ვიცოდი... ბრრრრ! მიტომ ბრრრ, რომ მამულის სიყვარული გაკლია; ის ისეთი რამეა, რომ თავისთავათ აჩენს ძალას... სისუსტე არ იცის, რა არის... შენ არ შეგიძლია? სჩანს, არ გიყვარს!.....

ე ლ ე ნ ე – სიკვდილი უმჯობესია მაგვარად თავის დამდაბლებაზედ.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – ჰო, მაშ მაგრე სთქვი, შვილო: თავი მიყვარსთქო!.. ქვეყანას რაღას ამადლით?! ძველებური ქალები კი თავსა სწირავდენ და შენ კი იმგვარივე შემთხვევაში უბრალო ალერსსაც უკადრისობ... იმადლები... აბა, იფიქრე, შვილო, რამდენს კეთილს საქმეს აქნევიანბდი შენის ქვეყნისათვის, ხელში რომ გეყოლებოდა?! რას ჩაფიქრდი? რისი შეგეშინდა, შვილო?.. ასე ვამბობ, თორემ მეც სუსტი ვარ... განა მე კი შემიძლიან, რომ შენი თავი გასაქენჯნავათ იმას ჩაუგდო ხელში? უიმე, მაშინ კი დღე დაუბნელდეს დეიდაშენსა! მაგრამ შენს ადგილზედ ვიყო, იმედს არასოდეს არ გამოვუცვლიდი იმ ბებერს გულიდამ; ხელში მეყოლებოდა დაჭერილი, ასჯერ ჩავიყვანდი წყაროზედ და წყალს კი არ ვასმევდი; და როდესაც გამოვამშობდი, მაშინ ან ძალითა და ან ნებით უკუვაგდებდი.

კუდურ-ხანუმი

ე ლ ე ნ ე – გული უნდა, დეიდავ, გული!.. განა ყველა შესძლებს!
კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – ვინც კი მოინდომებს, შეყვარებული კაცი და ბარგის ვირი ერთია.

ე ლ ე ნ ე – ქვეყანა...

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – ვისაც საქმის გაკეთება უნდა, ქვეყანას არ დასდევს. აი, თუ გინდა, მე: რამდენსა მლანძღვენ უსამართლოდ! რას არ ამბობენ სოხტები ჩემზედ... შემეძლიან, რომ იმათ ჰაზრი შევაცვლევი, მაგრამ მეშინიან: საქმე არ წამიხდესთქო და ყურებში ბამბას ვიცობ...

მეხუთე გამოცვლა

ისინივე და ესა

ე ს მ ა – ქალბატონო, თქვენ მაინც უბძანეთ რამე, თორემ გამგონი კაცი აღარსად არის. ბიჭები საღლაბუცოთა ხდიან საქმეს და გოგოებს კი კაცმა ხელი ველარ მოჰკიდა...

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – გამდელი, რა დაგმართნია? რა ამბავია კიდევ?

ე ს მ ა – გენაცვა, მეტი რაღა ამბავი უნდა იყოს, რომ თავი აიშვეს გომბიობმა და აქეთ-იქით ძროხებსავით გარბი-გამორბიან.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – საქმე ექნებათ...

ე ს მ ა – რა საქმე უნდა ჰქონდესთ, ბატონისშვილო! ტყვილა-უბრალოდ დაძუნძულობენ და ჩემი არა ესმისთრა, ნამუსი იმათ აღარა აქვსთ და პირის წყალი. ასე გამოცვლილი დრო არ გაგონილა! სწორეთ მეორეთ მოსვლის ნიშნებია, ქალბატონო!..

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – ოჰ, რაღაი მოჰყვები, ხომ აღარ გაათავებ!.. სულ ერთი და იგივე, სულ და სულ!..

ე ს მ ა – უიმე, დამიდგეს თვალები! აბა, ხმა არ გამოვილო? გულგრილათ ვუყურო შენის ოჯახის ააოხრებას და გატიალებას?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – რა აოხრებას?! გეჩვენება.

ე ს მ ა – გენაცვალეთ, როგორ თუ მეჩვენება? ააბზიკეს კუდები ხბობმა და აქეთ-იქით გადაცვინდენ. გარბი-გამორბიან, თვითქოს კორტიზი შეჯდომოდეთ, სარზედ გადაეხევიან და მიმხედავი კაცი კი არსად არის.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – რა ცოდვამ ააბზეკიათ კუდები?

ე ს მ ა – დაფრთხენ, ქალბატონო... ცხენოსნების შეეშინდათ...

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – ვინ ცხენოსნები?
ე ს მ ა – სტუმრები გაიხლენ სადილათ, სტუმრები!..
კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – სტუმრები? ვალიც მობძანდა?
ე ს მ ა – დიდი ხანია, ქალბატონო... ბალში სხედან ვაჟბატონთან.
კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – (ნამოვარდება ზეზე) მერე და ვერ შემატყობინეს? (მიდის სიჩქარით).

მეექვსე გამოცვა

ელენე და ასა

ე ს მ ა – აი, ბატონო! დიდი და პატარა ამ ოჯახში ყველა ჯინზედ მიდგება. ისე მტერი ამოვარდეს, ჩვენი ოჯახი ამოვარდეს და გაფუჭდეს, თუ ასე იქნა!.. ხბოების ჯავრი არა აქვს... და იმ ძროხებს რომ მალ-მალ თხოულობენ დასაკლავათ, თუ ხბოები აღარ იქნებიან, საიღამ მიერთმევათ? (მიდის ელენესთან, რომელიც თავჩადუნული ზის და პირზე ხელები აქვს მიფარებული) რას მოგინწყენია, შვილო, შენ კი გენაცვალოს შენი გადია? ქალბატონმა ხომ არ გაგაჯავრა? როდი უნდა რამე გენწყინოს დეიდასგან, გენაცვალე: დედის ადგილი უჭირავს, გული შესტკივა შენზედ. მოითმინე ცოტა კიდევ და, რომ გათხოვდები, მაგაებს ყველას გადარჩები, შვილო.

ე ლ ე ნ ე – რაო? რას ამბობ, გამდელიო?

ე ს მ ა – გათხოვდითქო, გენაცვალე!

ე ლ ე ნ ე – არ ვიცი, რა ჩამცივებისარ, გადია!.. ჩემის გათხოვებით შენ რა სურვილს იკლავ?

ე ს მ ა – თან ნამოგყვები, გენაცვალე... როდი მოგმორდები, ამდენს უპატიურობას მეც გადურჩები.

ე ლ ე ნ ე – მერე რა უნდა გამიკეთო?

ე ს მ ა – როგორ თუ რა? წინილებს გამოგიზდი, ხბოებს მოვუვლი, ცხვრებს მივხედავ, სალაროს შეგინახავ და ოჯახს ყურს ვუგდებ. მტერს არ გავაცინებ შენზედ და მოყვარეს გავახარებ...

ე ლ ე ნ ე – რომ არ გავთხოვდე?

ე ს მ ა – უიმე! უიმე! ღმერთმა ნუ ქნას!.. განა გინდა, რომ მტრები გააცინო და მეზობლებს ათქმევინო, „დარჩაო“? შვილო, ეგება მისთანა ვინმე გიყვარდეს, რომ შენი საკადრისი არ იყოს და ის განუხებდეს... მაღავდე?

ე ლ ე ნ ე – რას ამბობ, გადია?! ხომ არ გაგიჟდი?

ე ს მ ა – კი, გენაცვალე, სიყვარული გიჟია! გარჩევა როდი იცის. თვითონ ჩემს თავზედ გეტყვი, გენაცვალე: ჯერ კიდევ გამდელი არ ვიყავი, მარამ მოახლობა კი ხელში მეჭირა, რომ ეშმაკმა მაცდუნა და ერთი უბრალო თხის მწემსი შემაყვარა, მაშინ როდესაც დარბაისლები მქარშიყებოდენ.

ე ლ ე ნ ე – (იციინს) მართლა? მერე?

ე ს მ ა – მერე? რა მერე? რომ გაეგოთ, ხომ თავი მომეჭრებოდა, მაგრამ ისე გადავრჩი, რომ არც მწვადი დავსწვი, შვილო, და არც შამფური.

ე ლ ე ნ ე – არა, გადია, ნუ გეშინიან, მე მაგისტანა არავინ მიყვარს.

ე ს მ ა – მაშ, რატომ არ გათხოვდები, გენაცვალე, თუკი არავინ გიყვარს?

ე ლ ე ნ ე – ჰო, თუკი არავინ მიყვარს?

ე ს მ ა – რა საჭიროა?... ქმარი და შეყვარება ვის გაუგონია?! ქმარი პატრონათა თქმულა და საყვარელი გულის მეფეთ.

ე ლ ე ნ ე – მერე რომ შემეყარდეს, გათხოვების შემდეგ?

ე ს მ ა – შეგიყვარდეს, გენაცვალე... მე იქ არ გეყოლები?

ე ლ ე ნ ე – შენ რა ჩემ მაგიერობას იზამ?

ე ს მ ა – მოგინამუსებ.

ე ლ ე ნ ე – რაო?

ე ს მ ა – შენს საყვარლებს სულ ჩურჩხელასავით დავმაღავ სკივრში!..

ე ლ ე ნ ე – რომ არავინ არის, რომ მე შემირთოს?

ე ს მ ა – როგორ თუ არავინ არის? ვალი შენის გულისათვის არ გიჟდება? ოლონდ შენკი დაეთანხმე და ყველა ცოლებს განაცვალე... პირველობას შენ მოგცემს (ჯამალის ხმა მოისმის).

ჯ ა მ ა ლ – ესმა! ესმა! გამდელი!.. სად წათრეულა ის სასიკვდილე?... სად ჯანაბაშია, რომ კაცმა ველარ ნახა?..

ე ს მ ა – თვითონ სასიკვდილე, რა გაღრიალებს... რა?.. (ელენე შედის მეორე ოთახში).

ჯ ა მ ა ლ – (შემოდის) შე გამოყრუებული, არ გესმის, რო გეძახიან?

ე ს მ ა – რა ცეცხლი გაგჩენია?

ჯ ა მ ა ლ – ცეცხლიც გაგჩენია და ნამთიც!.. სალაროს გასალები სად არის?

ე ს მ ა – რად გინდა? (ეძებს) უიმე, აკი დამკარგვია... მოზვრებს რომ დავდევი, სწორეთ მაშინ გამვარდნია და დამდგომია თვალები!..

ჯ ა მ ა ლ – ჰე... მერე... ახლა რაღა ვქნათ?.. მაინც რომ ვეღარ მოშორდი ამ მოზვრებს... ჯერ ისინი დაგდევენ და ახლა შენ დასდევ...

ე ს მ ა – ეს სულ იმ შეჩვენებული გოგოების ბრალია: დაუნამუსდენ... ადამიანის შვილის აღარა ესმისთრა... რომ აღარ მეპოებიან.

ჯ ა მ ა ლ – უნდა გავტეხო სალარო, მეტი გზა აღარ არის!

ე ს მ ა – უი, ქა! ვინ გაგატეხიებს? შენ რა ხელი გაქვს სალაროსთან? ბელლები არ გეყოფა? ისინიც გინდა აიკლო შენებურათ?

ჯ ა მ ა ლ – გაჩუმდი, ნუ ნაგიგდია ენა! შენი საქმე არ არის!.. გა... სა... ღები...

ე ს მ ა – როგორ თუ ჩემი საქმე არ არის? ამ ოჯახის გაოხრება რომ ვინაღვლო, ჩემი საქმე არ არის?..

ჯ ა მ ა ლ – დაბერდი და გეჩვენება!.. ან ნახე გასაღები და ან ახლავე გავტეხ სალაროს!

ე ს მ ა – მეჩვენება? ნუხელ, საღამოს ერთი საპანე ღვინო რათ გაგზავნე შინ... თუ შენ ფარცავი სული იყო?..

ჯ ა მ ა ლ – გაჩუმდი, ბებერო ძაღლო! შენ არავინა გკითხავს.

ე ს მ ა – ვის ეკადრება შენგან ეგ?! შე ბელლის ღორო, შენ!..

ისინივე ღა ნახირ-ფაშა შემოდის

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – რა ამბავია? რას ჩხუბობთ? თქვენი ყვირილი ბაღში ჩამოდის.

ჯ ა მ ა ლ – ჩამცივებია, ბატონო: ერთი მიჩქმიტეო და რაღა დროს ჩქმეტაა, რომ სიბერით ძვლისა და ტყავის მეტი აღარა შერჩენიარა.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მართლა?.. ხა, ხა, ხა, ხა, ხა!.. გაღია, როგორ გეკადრება სიბერის დროს!..

ჯ ა მ ა ლ – ერთობ ახუნტრუცებულა, ბატონო... ილაჯს მიწყვეტს.

ე ს მ ა – უიმე, უიმე, უიმე! ცრუ! ცრუ! უნდა, გადააფუჩეჩოს. ნუხელი...

ჯ ა მ ა ლ – (სიტყვას აწყვეტინებს) ნუხელი შუალამისას ჩამცივებოდა და ახლაც აღარ მეშვება...

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ხა, ხა, ხა, ხა!.. რავა გეკადრება, გაღია! გაღია... რაღა დროისაა?..

ე ს მ ა – უიმე, დამიდგა თვალები!.. ეგ კი არა, ნუხელი შუალამისას...

ჯ ა მ ა ლ – უჰ, დიდი საქმეა! სიზმარი უნახავს, ბატონო!

ე ს მ ა – ერთი დიდი საპალნე ღვინო...

ჯ ა მ ა ლ – დაიქცაო და რა ვუყოთ მერე?.. დაუჯინია, ბატონო, რომ სისხლი დაიქცევაო და არის ერთს ყოფაში! რას ჰბოდავს, თვი-

კუდურ-ხანუმი

თონაც აღარ იცის... ნუ უგდებთ, ბატონო, ყურს, სადღაც ჭაშნიკი უნახავს და შეზარხოშებულა.

ე ს მ ა – უიმე!.. უიმე!.. სტყუის! სტყუის! წვეთიც არ დამელიოს, ის ჩემი ელენე არ მომიკვდეს და იმაზედ არ გავმწარდე!..

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ხა, ხა, ხა, ხა, ხა! მართლა, გადია, რავა გეკადრება? ვე! ვე! ვე!.. ელენე, გამოდი, ყმანვილო, რალას აკეთებ, რას იგვიანებ ამდენ ხანს?..

ისინივე და ელენე

ე ლ ე ნ ე – აი, მზათ გახლავართ!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ყმანვილო, ამდენ ხანს კოპნიაობა როგორ იქნება? იქ დეიდაშენი სწუხს... საჩქაროდ გამომგზავნა: ელენე მომგვარეო. სადილი თვითქმის თავდება და შენ კი აქვე ხარ!.. მაგრამ ძალიან კი მორთულხარ... ჰო, ჰო, ჰო, ჰო!.. ძალიან ხარ!.. ძალიანი! ჩაკოპნიავებული ხარ... ჩა... თვალი კი არ გეცეს... თვალი. ტფუ! ტფუ! ტფუ!.. პო, პო, პო!.. ელენე!.. ელენე.

ე ლ ე ნ ე – ნავიდეთ, ბიძია! მზათ გახლავართ.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ნავიდეთ! ნავიდეთ! პო, პო, პო, პო!.. ჩახატული ხარ... ჩა... (მიდიან ხელიხელგაყრილი).

მეჰვიდე გამოსვლა

ესმა და ჯამალ

ჯ ა მ ა ლ – თვარა მანგრე?.. ჰმ!.. დაბეზლებაზედ არის საქმე? ზოგი ან ჩემგანაც იკითხე, თუ კარგია დაბეზლება.

ე ს მ ა – შენმა სიცოცხლემ, ლეჩაქი არ გადამახიო თავზედ!

ჯ ა მ ა ლ – შენ კი, შენმა სიცოცხლემ, ყურებზედ ხახვი არ გადაამაჭრა... რა მოიგე მაგ შენი ენატანიაობით? რა გამოგივიდა? ხბოს თავი!

ე ს მ ა – არაფერია, ჯერ მოვახსენო ყველაფერი ქალბატონსა და მაშინ ნახავ, რაც გამოვა!..

ჯ ა მ ა ლ – ჰაი, შე ბებერო ქოფაკო... შენ ქოშებით შეხვალ ჯოჯოხეთში! მაგ ენაში კი გაგიყრიან შამფურს: დაანყებებენ შუშხუნს.

ე ს მ ა – მანამღი ნუ გაიხაროს მაგ შენმა გვერდებმა!..

ჯ ა მ ა ლ – ჩუმათ!.. ხმა გაიწყვიტე!

ე ს მ ა – უი, ქა! ვის ეკადრება ეგა? ვის აწყვეტიებ ხმას? შენ თვითონ ქოფაკო და ქოფაკზედაც უარესო!.. მაცადე, თუ ყველაფერი არ მოვახსენო ქალბატონს...

ჯ ა მ ა ლ – მე თვითონ მოვახსენებ ქალბატონს შენს უსაქცი- ელობას! (მიდის).

ე ს მ ა – გაეთერი... გაეთერი... შე... შე...

ჯ ა მ ა ლ – (მობრუნდება) რაო? რაო? ვეპუ! შენს საქმეს!.. ბრანი და ბრანი შენ ზედიზედ!.. (მიდის).

ე ს მ ა – კარგი, კარგი, ეგ არ დაგავიწყდეს! მაგას მოგაგონებ, თუ ქალი ვარ! ვერ ჰხედავთ ამ ბელლის ღორს, როგორ აიშვა თავი?.. კიდეც რომ მემუქრება პირაქეთ! ეს რა დრო მოვიდა: დაფასება სადღა არის? მე, რომელიც ამ ოჯახში ამდენი ხანია, ორმოცდაათი წელი- ნადია, დილიდამ საღამომდი ჯარასავითა ვტრიალობ და მოსვენება არა მაქვს: წინილებს მე ვზდი, ცხვრებს მე ვუვლი, ხბოებს, ინდ- აურებს და ბატებს! ეს მეკადრება ვინღაც გუშინდელ შემოთრეულ ყაზახისაგან?! გამდლობით მაინც უნდა მცემდენ პატივს, თუ სხვით არა... ელენეც რომ აღარ მიგდებს ყურს!.. გამოუყარა ხელი-ხელში ბიძამის და მე ზედაც არ შემომხედა, ვითომდა არაფერი ამბავი ყოფილიყოს... ნავიდა თავისთვის!.. იჰ, მართლა რომ ცუდი დრო მოვიდა! ადრე რომ ქალი და კაცი ხელი-ხელში გაყრილი ენახათ, რას იტყოდენ!.. ახლა უმისოთ სიარული ქალებს კიდეც დაავიწყ- დათ! ვინც უნდა იყოს, გინდ მტერი, გინდ მოყვარე, თუ კი გვერდში ამოუდგათ, მაშინვე სტაცებენ ხელს და ის არის... გასწევენ!.. აირია გზა და კვალი!.. დიდიკაცის შვილები კი არა, ახლა გოგოებიც ველარ დაამაგრა კაცმა: თავაშეებულები დატრახუნობენ იქით-აქეთ... (ჯდება) ოჰ, ნეტავი იმ დღეს მოვესწრებოდე, რომ ჩემი ელენე ვალის ისე ეპონიაკებოდეს მკლავზედ!.. რამდენს გაუშრება პირი ჯავრით... თვალეები გამოუშტერდებათ შურით!.. მეც სულ სხვა გადია ვიქნები მაშინ. ეგ ესმა აღარ ვიქნები! დიდი სახლის გამდლობა ხუმრობა ხომ არ იქნება?! მაშინ ნარიგვლი გულზედ გასქდება სიხარბით, ჯან- ვერდი ქლექში ჩავარდება და ყარდაშვერდის გააცივებს! გამდელი ყოველთვის გამდლის მტერია... მაგრამ მე რა მენალვლება?.. მე ისინი რაღას დამაკლებენ?.. რაც უნდა სთხოვოს ჩემმა ელენემ, იმას კი ვენაცვალე, მის ქმარს, ყოვლიფერს აუსრულებს. ერთი თქმის მეტი არა დაჭირდება... მეც შევახვეწებ, რომ ერთი კარგათ ჯამალი შეახურვონ, მისი ჯავრი ამამაყრევიონ... მერე გამომიგზავნოს ხბოს თავი და ქომებით შემეყვანოს ჯოჯოხეთში, ფეხის გულზედ რომ

კუდურ-ხანუმი

ტყავს აართმევენ!.. (ბალიდამ დაირისა და ზურნის ხმა მოისმის) ჩუ!.. ლეკური... აი, ბეჩა! ჩემს ელენეს ქორწილში კი არ იქნება კიდეც ერთი გახურებული ლეკური და ტაშისკვრა, იმას კი შემოვევლე თავზედ, იმას კი ენაცვალოს მისი გადაია!.. რანაირ ლეკურს დავუვლი მაშინ, ამ სიბერის დროს!.. ძველებურათ დავბზიალდები, აი, ასე, სულ ასე... სულ ასე გავშლი ხელებს, აჰ! ახლანდელმა ქალებმა ლეკურიც აღარ იციან. საცოდავათ ხრუკვენ ხელებს, თითქო სიცივე უჭერსთქო!.. სადღა არის ხელგაშლილი გადავლა ლეკურში? (თამაშობს).

მერვე გამოსვლა

იგივე და ხათუნია შემოვარდება სიჩქარით

ხ ა თ უ ნ ა – გამდელიო! გამდელიო!

ე ს მ ა – (შეკრთომით შეჩერდება) ვუი, შენ და შენს თავს!..

ხ ა თ უ ნ. – გამოიხედე, გამდელიო, რა ამბავია!

ე ს მ ა – რა ამბავია, რა?

ხ ა თ უ ნ. – ლეკურია გახურებული!.. ქალბატონმა დაუარა და ახლა ელენე გამოჰყავთ.

ე ს მ ა – მერე? გამოდის?

ხ ა თ უ ნ. – ეპირება.

ე ს მ ა – უიმე, იმას კი ვენაცვალე, რამდენი ხანია მისი ლეკური აღარ მინახავს! ნავიდე ერთი, შევხედო! (მირბის).

ხ ა თ უ ნ. – (მარტო) შეხედე! ვერ უყურებ ამ ბებრუცუნას?! ჩვენ რომ გამხიარულებული გვნახოს, აქაურობას აიკლებს და თვითონ, თურმე, ჩუმ-ჩუმათ კიდეც კუნტრუშებს... მაცადოს მე იმან, თუ ახლავ ყველას არ უთხრა! (მიდის).

მეცხრე გამოსვლა

შუაკარებიდამ დაღალული შემოდის ელენე და დივანზედ ეეცემა. უკან მოხდევინ ვალი და ნახირ-ფაშა

ე ლ ე ნ ე – უჰ! რარიგათ დავიღალე! ასე ძნელია გადაჩვევა!..

გ ვ ა ლ ი – ბარაქალლა, ბარაქალლა, ელენე! ეგ თქვენი ლეკური სწორეთ სამოთხეში ნასწავლი უნდა იყოს!.. გმადლობთ, რომ გვასიამოვნეთ.

ე ლ ე ნ ე – როგორ გეკადრებათ ჩემი გაკიცხვა?! მეც ვიცი, რომ ჩემი ლეკური გამოსაჩენი არ იქნებოდა, მაგრამ რა მექნა, რომ თქვენს თხოვნას ველარ ნაუვედი?

ვ ა ლ ი – გაკიცხვა?! განა ჩემთვის შეგინიშნავსთ როდისმე სიცრუე და პირფერობა?

ე ლ ე ნ ე – არა, მაგრამ კარისკაცებს ტკბილი საპირფერო სიტყვები ზნეთა გაქვსთ გადაქცეული, ასე, რომ ხანდახან უნებურათ ნაცდებათ ხოლმე.

ვ ა ლ ი – ამ შემთხვევაში კი მხიარულათ მართლის გულით ვალი-არებ! (ნახირ-ფაშას) გთხოვთ, მიბძანდეთ და განკარგულება უბოძოთ, რომ ჩემის მიზეზით ლხინი არ მოიშალოს, იმხიარულონ და შეექცენ!..

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – თქვენ კი აღარ მობძანდებით?

ვ ა ლ ი – თუ ნებას მომცემთ! (ჯდება) თქვენი ლეკური სწორეთ თქვენის მშვენიერების შესაფერი და საკადრისი იყო!..

ე ლ ე ნ ე – სასაცინო?

ვ ა ლ ი – ელენე, მაგას რისთვის ბრძანებთ?! განა თქვენი მსგავსი ქვეყანაზედ კიდევ მოიპოვება რამე? ყოვლისფრით სრული და...

ე ლ ე ნ ე – კმარა!.. მაღლობა ღმერთს, რომ არც ისე სულელები ვართ ქალები, როგორც გგონიათ კაცებს, თორემ!..

ვ ა ლ ი – რასა ბრძანებთ?

ე ლ ე ნ ე – კაცებს ხშირათ ხუმრობა გიყვარსთ და იმას კი აღარ დაეძებთ, თუ მაგ ხუმრობას ხშირათ რა მოსდევს?.. კარგი, ახლა ეგ თქვენი ხუმრობა რომ სიმართლეთ მივიღო, მაშინ მოულოდნელი სიხარული ხომ ამიტაცებდა და... კარგი, რომ ეგ სიტყვები ნასადილევს მესმის.

ვ ა ლ ი – განა კვლავ აღარ მომიხსენებია?! პირველი ხომ არ არის?

ე ლ ე ნ ე – დიას, მაგრამ ყოველთვის ხუმრობთ!

ვ ა ლ ი – (აღტაცებით) განა მე ვხუმრობ? მე ვსტყუვი?.. გეფიცებით დაუსაბამოს, ჩემს ხანში ტყუილი ჯერ ცოდვაა და მერე არც საკადრისია.

ე ლ ე ნ ე – ვიმეორებ, რომ ტკბილი სიტყვა დარბაისლების წესია!

ვ ა ლ ი – დამერწმუნეთ, რომ არა! ენდეთ ჩემს სიტყვას, რომ მე ჯერ თქვენი მსგავსი არა მინახავსრა!

ე ლ ე ნ ე – თქვენ, რომელიც სასახლის კარზედ გამოზდილხართ, სადაც ყოველის კუთხიდან მშვენიერებს თავს უყრიან?.. თქვენ განა ჩემთვის მიაცლიდით გონებას?

კუდურ-ხანუმი

ვ ა ლ ი – ჩემი გონება, დიდი ხანია, თქვენის მშვენიერების ტყვეა, მაგრამ თქვენ კი ფიციოთაც ვერ დაგარწმუნებთ კაცი...

ე ლ ე ნ ე – (კეკლუცობით) ფიცი სიტყვაა!

ვ ა ლ ი – და სიტყვა – პატიოსნება.

ე ლ ე ნ ე – „სიტყვა სხვაა, საქმე სხვაა: შუა უზის დიდი ზღვარიო“, – რუსთველმა სთქვა.

ვ ა ლ ი – საქმეს ვინ ექცევა? განა მზათ არა ვარ?

ე ლ ე ნ ე – საქმე დროს თხოულობს.

ვ ა ლ ი – დეე, მოითხოვოს! ტკბილ იმედით შეკაზმული დრო სიჩქარით გარბის.

ე ლ ე ნ ე – ვნახოთ!

მათე გამოსვლა

ისინივი, ნახირ-ფაშა და კუდურ-ხანუმი

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – ბატონო ვალო! ლხინი მოგწყინდათ და მიგვატოვეთ?

ვ ა ლ ი – უკაცრავათ! მინდა, ცოტა შევისვენო და ჩემის ბრობით ლხინი კი არ დაიშალოს!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – თქვენმა წელანდელმა მოლხენამ ყველანი გაამხიარულა. სტუმრები აღტაცებულნი არიან. შეექცევიან და იმღერებენ. არეული მხიარულებაა, (სხვადასხვა სიმღერები ერთიმეორეზედ მოისმინა: იმერული, ქართლური, მეგრული და სხვ.).

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – თქვენ მაგიერ ბძანება მივეცი, რომ მომღერლები ცალ-ცალკე დასონ და რომ ერთმა მეორეს აცალოს სიმღერა და ერთმანერთს ხელი არ შეუშალონ (მოისმის „ოდელია“).

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – აი, ეს გახლავსთ იმერული „ოდელია“.

ვ ა ლ ი – სასიამოვნო არის, რომ მიხვეულ-მოხვეული არ იყოს... რას ნიშნავს ეგ ლექსი „ოდელია“?

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ოდელია ბალახი გახლამსთ, რომელსაც ქალები მხლათ ჰკრეფენ, საჭმელი ბალახია. მის მოკრეფის დროს ქალები იმღერიან ხოლმე და აქედამ გაჩნდა „ოდელიას“ სიმღერა.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – ეგ არ უნდა იყოს ნამდვილი!.. ელენესა ვკითხოთ: მაგგვარები იცის.

ვ ა ლ ი – თქვენ როგორღა ბძანებთ?

ე ლ ე ნ ე – მე მგონია, რომ ბიძიამ კარგათა ბძანა, მაგრამ მე კი სულ სხვანაირად გამიგონია.

ყ ვ ე ლ ა ნ ი – როგორ?

ე ლ ე ნ ე – ეგ სიმღერა ძველი დროიდან არის საქართველოში დარჩენილი: მაშინ, როდესაც ქართველები კერპთმსახურები იყვნენ და ცეცხლს მსახურებდნენ, ყოველგვარ ნათელსაც სცემდნენ თაყვანს, სხვადასხვა გალობები ჰქონდათ, უგალობებდნენ მზეს, მთვარეს, დილას, ალს და სხვ. „ოდელია“ ძველებურათ „ოჰ დილასა“ ნიშნავს.

ვ ა ლ ი – ჭეშმარიტათ საგულისხმოა.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – ელენე მაგგვარებში განაფულია, კითხვაში და სწავლაში აღამებს.

ვ ა ლ ი – კეთილი და პატიოსანი. ეს რაღა სიმღერაა?

ე ლ ე ნ ე – ეს კახური „ჰარი-არალო“, ესეც ალს ნიშნავს, ისე როგორც „მზეშინა“ მზის გალობას.

ვ ა ლ ი – საუცხოვოა! საუცხოვო!..

ე ლ ე ნ ე – ძველი ქართული სიმღერები მარტივის ხმათ არ გამოითქ-
მოდა. ყოველთვის სხვადასხვა ხმებით იყო ხოლმე შეწყობილი.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – აი, ეს მეგრულია და პირველათ რომ იმღერეს, ის გურული იყო; აქ მხოლოდ ვაჟკაცური კიჟინაა, სხვა არაფერი.

ვ ა ლ ი – კეთილი! კეთილი! ელენეს ბრძნულ და გონივრულ ახს-
ნის შემდეგ ამ სიმღერებსაც ჩემ თვალში ფასი მოემატათ!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ბატონო ვალო, ან კი დრო არის, რომ მაგ ძველებურ ხმებს ბოლო მოეღოსთ და უფრო ტკბილს ერთს ხმაში გამოიხატონ ყველანი, რომ მათ უმეტესი ძალა და ხანგრძლივობა გამოიჩინონ. (ჩუმათ კუდურ-ხანუმს) ხომ სრულათა ვსთქვი? ხმა არ დამვიწყებია?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – როგორც იქნა! (ვალს) დიაღ, გულისწმიდით მოგახსენებთ.

ვ ა ლ ი – ეგ რაღა ხმა არის?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – აი, ეს (მოისმის თათრული ბაიათი).

ვ ა ლ ი – (კმაყოფილი) აფერუმ! ქვეყნისათვის კეთილი გსურსთ და კეთილიც მოგენიჭებთ! მაგრამ, როგორც გამიგია, ელენე კი არ უნდა იყოს მაგის თანახმა?!

ე ლ ე ნ ე – როგორ ბძანეთ?

ვ ა ლ ი – (სიცილით) თქვენ თურმე თათრულ კილოთი სიმღერა გეჯავრებთ?

ელენე – ტყუილი მოუხსენებიათ! თავთავის ადგილზედ ყველაფერი კარგია.

კუდურ-ხან. – ნუ დაიჯერებთ!.. ელენეს თვითონაც ძალიან უყვარს ბაიათები. ასე გასინჯეთ, რომ ხშირათ საიდუმლოთ თვითონაც კი იმღერის ხოლმე.

ვალე – მართლა? თქვენს ღირსებებს ახალი აღარა ეჭირვე-ბარა, მაგრამ ეგ კიდევ მაინც ახალი ღირსება მესმის.

ელენე – ნუ დაუჯერებთ დეიდას! ჩემის სიყვარულით დაბრმავებულს. რასაკვირველია, ჩემი სიმღერაც მართლა სიმღერათ მოეჩვენება... მაგრამ... სხვისთვის კი მოსაწონი არა იქნება...

ვალე – არც დაბრმავებულებისათვის? არ შეიძლება, რომ გაგვა-აბედნიეროთ და გაგვაგონოთ თქვენი ხმა?!

ელენე – ისიც მეტი იყო ჩემგან, რომ თქვენთან ლეკური გავბედე, უარი ვეღარ მოგახსენეთ, თორემ სიმღერას როგორ გავამხელ?!

ვალე – დარწმუნებული ვარ, რომ თქვენი სიმღერაც განსხვავე-ბული იქნება.

ელენე – მოსტყუვდებით.

კუდურ-ხან. – ელენე, იმღერე, შენს გაზდას! რალა დროს შენი მორცხვობაა, მაგოდენა ქალის! (ვალს) საკვირველი მორცხვია და ამით ბევრსა ჰკარგავს.

ვალე – არა, მორცხვობა დედაკაცის ერთი შვენებათაგანი არის საზოგადოთ. მაგრამ ახლა კი იმედია, რომ ელენე ჩემს თხოვნას პატივს დასდებს და სამაგიეროს ჩვენც...

ელენე – (იცინის) სამაგიეროს?

ვალე – დიახ, რასაც კი მოითხოვთ... მზათ ვიქნები ავასრულო!

ელენე – ბეგარასა მპირდებით!.. რა იცით, რას მოვითხოვ?

ვალე – რაც უნდა იყოს! მზათა ვარ, არ შეგიშინდეთ!

ელენე – მართლა?

ვალე – მართლა!

ელენე – არა ხუმრობთ?

ვალე – არა!..

ელენე – მაშ, კარგი, ბოლოს არ შეინანოთ კი! მე ვიმღერებ, მაგრამ ნება მომეცით კი, რომ ჩემს ოთახში შევიდე და იქიდან ვიმღერო!..

ყველანი – თანახმა ვართ, თანახმა! (ელენე შედის მეორე ოთახში).

კუდურ-ხანუმი

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – რა მოუვიდა ელენეს? ასე გამხიარულებით ჯერ მე არაოდეს მინახავს.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – უთუოთ სასიამო რამ შეუტყვია, ან მოელის რამე სასიხარულს და ვერ მალავს, ყმანვილია!

ვ ა ლ ი – (კმაყოფილების ნიშნად წვერებზედ ხელს ისვამს) უთუოდ აგრე იქნება! ღმერთმა ნუ მოუშალოს მხიარულება.

(ელენეს სიმღერა მოისმის)

მინდა, რომ ჩემსა სატრფოსა
ვხედავდე თავისუფალსა:
რომ ძალით ვერ აშინებდენ...
ვერც ნებით უხვევდენ თვალსა!

მინდა, რომ მისი სახელი
გაითქვას ძველებურათა
და მისიანი ყველანი
ერთად სცხოვრობდენ ძმურათა!

მინდა, რომ მისსა დიდებას
დამღერდეს რუსთველის ქნარი,
რომ იღვიძებდეს მის ხმაზედ
ტაშისკვრით ხალხი მძინარი.

მინდა, რომ... მაგრამ... ეჰ, კმარა!
ფრთა შევაკვეცოთ სურვილსა,
თორემ რა მოჰკლავს უფსკრულსა
მამულისშვილის ნყურვილსა?!

ვ ა ლ ი – აფერუმ! აფერუმ! (აღტაცებით) ბულბულის დამ-
ჩაგვრელო! სამოთხის შვილო!.. (მიდის კუდურ-ხანუმთან) ეტყობა, რომ
თქვენი გაზრდილია! მაგალითი არა ჰყავს!..

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – (იციინის. ჩურჩულით) თქ...ვე...ნია!

ვ ა ლ ი – (ხელზედ ჰკოცნის) მომილოცავს თქვენი ქრმის ბედ-
ნიერება!

(დასასრული პირველი მოქმედებისა)

კუდურ-ხანუმი

მეორე მოქმედება

პირველი გამოსვლა

ნახირ-ფაშა და ჯამალ-მოურავი

ჯ ა მ ა ლ – (შემოდის ოთახში და თან თევშით ხაჭაპურები შემოაქვს)
ჰო... ჰო... ჰო... ჰო... ჰო... რა ცხელია... რა ცხელი... ა!.. რად ნაბ-
დანებულა ის დალოცვილი?! (შეიხედავს მეორე ოთახში, საიდანაც
ხვრინვა ისმის) ეჰ... ეჰ, ბატონო!.. წამოპლაკულა და ბაცბაც-დევი-
ვითა ხვრინამს! მეტი რა საქმე აქვს?! გამოიღვიძებს – სჭამს, გაძ-
ლება და დაიძინებს... მე მოგახსენებთ, ჯავრი რამ აწუხებს, რომ
ძილი გაუტეხოს და მადა დაუკარგოს!.. ცხრა ხაჭაპური ამ დილაზე
ჩასანსლა და ახლა ეს მეორეა, რომ მიჰყო ხელი. იმედია, სადილო-
ბამდი ამასაც გადააკონდახებს! რა უჭირს? მეტი რა საქმე აქვს!
ზევით ღმერთი სწყალობს და ქვევით ხელმწიფე. მართალი ნათქ-
ვამია: „ვისაც მისცემს, მისცემს და მიცემს“.

ნ ა ხ ი რ ი ს ხ მ ა – (მეორე ოთახიდან) ეეეი!..

ჯ ა მ ა ლ – ბატონო!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ვინ მისცემსო? რას ამბობ მანდა?

ჯ ა მ ა ლ – ღმერთი, ბატონო!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ვის?

ჯ ა მ ა ლ – თქვენ, შენი ჭირიმე.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – რასა?

ჯ ა მ ა ლ – ყოველივე სიკეთეს, ჩემო ხელმწიფე, რომ თქვენი
რისხვა ამხდოდეს და წყალობა არ მომშლოდეს!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – რა ამბავი იცი, ჯამალ?

ჯ ა მ ა ლ – მშვიდობა, შენი ჭირიმე... ხაჭაპურები!..

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მოიტანე?

ჯ ა მ ა ლ – მოგართვით!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ცხელია?

ჯ ა მ ა ლ – სულ ორთქლი ასდის!.. ჭიჭინ-ჭიჭინი გაუდის.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – (გამოდის) მართლა? ჭიჭინობს?.. ჭიჭინობს!..
ჭიჭინობს!.. პო-პო-პო-პო!.. მოიტა! მოიტა! ვნახოთ.

ჯ ა მ ა ლ – მიირთვით, შენი ჭირიმე, ნულა გააცივებთ!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ვიშ! ვიშ ვიშ! ვიშ! საუცხოვოა!.. საუცხოვო!

ჯ ა მ ა ლ – ღმერთმა შეგარგოსთ: შაქრათ და ჯულაბათ.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ვიშ! ვიშ! ვიშ! საუცხოვოა... რა! თუ გიყვარდე, ამ ხაჭაპურებს ნუ გამიბნევ! გამომიზოგე!.. ვიშ! ვიშ! (ჰყლაპავს).

ჯ ა მ ა ლ – კი, შენი ჭირიმე, მაგაზედ რაღა თქვენი ბძანება მეჭირვება?.. თქვენს მეტი სხვა ვინ ოხერი და ნუნკი გაჰბედავს მაგის შეჭმას?..

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ბევრი დარჩა?

ჯ ა მ ა ლ – სამი ცხრა კიდევ გახლავსთ! ხვალ გეყოფათ და ზეგ კვირაა: ღმერთი მონყალეა, ან აქიდან გაგვიჩდება და ან იქიდან; მოვა ვინმე მეძღვნე...

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – აბა, შენ იცი, ჩემო ჯამალ! ვიშ! ვიშ! საუცხოვო რამ არის! რომ ამდენხანს ბატონიშვილი არ დაბრუნებულა? სადილს თუ ველარ მოიგონებს, როგორ იქნება?..

ჯ ა მ ა ლ – უთუოდ საქმეს შეჰყვებოდა, შენი ჭირიმე, უმისობა არ იქნება.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – კი, მაგრამ სადილსაც თავისი დრო აქვს, თუ გაგვწყვეტს შიმშილით, როგორ იქნება!

ჯ ა მ ა ლ – რა გაეწყობა, შენი ჭირიმე, ხან ასე იქნება და ხან ისე! უნდა გაიჭრვოთ და ცოტა კიდევ მოიცადოთ... მეტი გზა არ არის.

მეორე გამოსვლა

ისინივე და ხათუნა შემოდის, თეფშით მანონი მოაქვს

ხ ა თ უ ნ ა – გამდელმა მოგართვათ: თქვენი საკადრისი კი არ გახლამსთ, მაგრამ ეგებ ჩემეულათ გიამოსთო!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ნახე, ჯამალ, რა არის?!

ჯ ა მ ა ლ – მანონი გახლამსთ ჩინებული და კოვზიც თან ახლავს!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – კაი, შენ მაღლი უთხარი: ღმერთმა გაცხონოს-თქო (ხათუნა მიდის).

ჯ ა მ ა ლ – ნუი, შენი ჭირიმე... მაგას ნუ შეუთვლით, თვარა ეწყინება: ის ქალი გათხოვებას ფიქრობს და თქვენ ცხონებას უთვლით!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მართლა, მე ნუ მოგიკვდები? ხა! ხა! ხა! ხა!..

ჯ ა მ ა ლ – კი, შენი რისხვა ნუ მომეცემა!.. ხელის დადება ფერუ-მარულს იღებს პირზედ. ბატონო, ეგება ცოტა მანონი ინებოთ.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ვითომ ვჭამო?

ჯ ა მ ა ლ – რას განყენსთ, ბატონო, კიდეც მოგიხდებათ: მადას მოგგვრისთ.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მაშ, კარგი! მიჩვენე! ვიშ! ვიშ! საუცხოვო ყოფილა, კამბეჩის უნდა იყოს.

ჯ ა მ ა ლ – არა, შენი ჭირიმე! გუშინ რომ მიირთვით, ის იყო კამბეჩის, ეს ძროხის გახლავსთ.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – საუცხოვოა! ნეტავი, საიდან შოვილობს გამდელი ამაებს?

ჯ ა მ ა ლ – მოუდის!.. სოფელი თვალყურია, შენი ჭირიმე: რაღა გაიგეს ელენეს ამბავი, გამდელს პატივი მოემატა.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მართლა? როგორ იფერებს? წინილებს აღარ დასდევს?..

ჯ ა მ ა ლ – აჰ, თქვენც არ მომიკვდეთ! აღარც წინილები ახსოვს და აღარც ხბოები. შეიგდო ყურთმაჯები, შედგა ქოშებზედ და ცივ ნიავს აღარ ჰკადრულობს, სულ ყენის თავის მზეს ფიცულობს!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – შენ ემტერები, ჯამალ!.. (ათავებს მანონს). საუცხოვო იყო! ვიშ!..

ჯ ა მ ა ლ – ღმერთმა შეგარგოსთ!..

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ნეტავი, რათ დაიგვიანა ბატონისშვილმა? დავწყდით შიმშილით, შენი მტერია!

ჯ ა მ ა ლ – უნდა მოიჭირვოთ, შენი ჭირიმე, კუჭი როგორმე ცოტათი გაიმაგროთ, მეტი გზა არ არის!.. საქმეს შერჩებოდენ...

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – უდროვოთ არც საქმე ვარგა!.. მოურავო!.. შენ და გადია ვერ შერიგდით? კიდეც კინწლაობთ?

ჯ ა მ ა ლ – კაია, შენი ჭირიმე, ნულა მიბრძანებთ!.. ყოველიფერს აქვს თავის შესაფერი წამალი და იმას კი არაფერი მოუხერხდა! ჯოჯოხეთს მოაბრუნებს კაცი და მის გულს კი ვერა.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ვერა ცდილხარ კარგათ.

ჯ ა მ ა ლ – რა ბძანებაა? ცდა არ დამიკლებია, მაგრამ, რომ ვერას გავხდი! მოფერება და ქალაჩუნობა არ გამომადგა, საჩუქარმა და ძღვენმაც ტყვილა ჩამიარა... ბოლოს ნათლიადაც მოვიკიდე, მარამ ვერც არა იმან მიშველარა... იმას გაუწყრეს ჩემი გამჩენი! ველარ გაძდა ჩემი მტრობით... ველარ!..

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! რაო? რას ამბობს?

ჯ ა მ ა ლ – ჰმ... რას არ ამბობს? იმას თუ დაუჯერა კაცმა, თქვენი ოჯახის ამომგდები მე ვარ.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – რა გენაღვლება, სთქვას! ვინ დაუჯერებს?..

ჯ ა მ ა ლ – თქვენ კი ყველაფერს მიხვდებით, შენი ჭირიმე, წვერი გაქვსთ და უღვაში, მაგრამ ქალბატონს კი სჯერა და მირისხდება.

ახლა მაინც ასე უბძანებია ჩემზედ: ნულარ დამენახვება, დაიკარგოს ამ ჩემი ოჯახიდანაო.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მართლა?.. რათა?

ჯ ა მ ა ლ – რალაი მონავარდისა მე გაღვიბრალე თქვენის გულისათვის, მერე აღარ იქნა, აღარ მოუბრუნდა ჩემზედ გული.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – თუ გიყვარდე, მართლა?.. ხა! ხა! ხა! ხა! მართალს ბძანებს ბატონიშვილი... მოურავო, რავა გეკადრება სამოახლოში შეძრომ-გამოძრომა? არა, რა ხელი გაქვს მოახლესთან! რალადროს შენი ეგ არის, თმაში თეთრი გირეგია... ხა! ხა! ხა! ხა!

ჯ ა მ ა ლ – იჰ, კაია, შენი ჭირიმე! თქვენ გეცინებათ და მე კი მაჩაბლის საქმე მემართება!.. რალაი უბძანებია, ვიცი, აქ მე აღარ დამედგომება. უნდა დავიკარგო და ის არის!..

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – არაფერია!.. ქალია, მალე მოიბრუნებს გულს და შენ მანამდი, აი, რა ჰქენი: მაინც მოსაკრებია ღალა, წადი სოფლებში და ერთ-ორ კვირას შემდეგ მოდი ისევე, მანამდი ქალბატონსაც გადაავიწყდება...

ჯ ა მ ა ლ – სად შემიძლია, შენი ჭირიმე? მუხლები აღარ მივარგა და ქვეითად სახლამდინაც თუ გავლოდები.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ქვეითი? ცხენი რა უყავ? სადა გყავს?

ჯ ა მ ა ლ – მისთანა თქვენს მტერს ჰყავდეს, მე ისა მყავს.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – რაო? რა დაემართა?

ჯ ა მ ა ლ – იმას კი ეყოფა, რაც დაემართა!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – რას ამბობ?

ჯ ა მ ა ლ – ამას წინეთ შევჯექი ზედ, შენი ჭირიმე, და მარჯვნივ რომ მიმყავდა – მარცხნივ გადაუხვია, მარცხნივ რომ გავდენე, მარჯვნივ წავიდა; უჭირე მათრახი, შევასტუნე და გავაქანე პირდაპირ... წამოჰკრა ორივე ფეხები ქვას, წამომექცა და კიტრივით გამაგორა ტალახში.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მართლა? მე ნუ მოგიკვდები? ხა! ხა! ხა! ხა! ხა!..

ჯ ა მ ა ლ – კი, შენი რისხვა არა მაქვს! ისე ამოვითითხნე ლაფში, როგორც ღორი. ვთქვი: რა ემართება ამ ოხერს? ნალები ხომ არ აჰყრიათქო? და დავათვალიერე. აჰ, რა შუაშია?! ვამბობ, ბიჭოს, რა ღმერთი უწყრება: ხორცათ კარგათ არის და ნალებიც არ დაცვეთია ჯერ და თვალნაცემი ხომ არ არისთქო? შევხედე თვალებში და, მისთანა თქვენს მტერს, მაშინ კი მივხვდი: ორივე თვალზედ ბინდი გადაკვროდა... ველარაფერს ხედავდა თურმე.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ეჰ... გადიამ თუ შეულოცა შენი მტრობით?

ჯ ა მ ა ლ – არც ეგ იქნებოდა მისგან გასაკვირვალნი, მაგრამ, არა, შენ არ მომიკვდე, ვინმე ღვთის მტერი და ღვთის რისხვა ჰკრამდა თვალეში ჩხირს და მისგან არის...

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ეჭვი გაქვს ვისმეზედ?

ჯ ა მ ა ლ – რომელ ერთს უნდა დავაბრალო, შენი ჭირიმე? ნათქვამია: „თვალეში სთქვესო, რომ ცხვირი არ გვიშლიდეს, ერთმანეთს ამოვჭამდითო“, მისი არ იყოს, ქვეყანა ხარბია... ბევრი მტერი მყავს.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – რაო! რას გემტერებიან, ჯამალ?

ჯ ა მ ა ლ – რა ვიცი, შენი ჭირიმე! მე არავისთვის არა დამიშავე-ბიარა და... აქაოდა ბატონი რათ არის შენი მწყალობელიო, გულზედ სქდებიან... და ან შენ რათ ხარ მისი ერთგულიო? აღარ მასვენებენ, მაგრამ მე არას ვიტყვი, ღმერთი გასცემს ჩემ მაგიერ პასუხს და თქვენს ერთგულებაზედ მაინც ვერ ამაღებიებენ ხელს!.. ერთი ცხენი გამიფუჭეს?! სანამ თქვენ მწყალობელი მეყოლებით, მეორეს ვიშოვნი.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – სად გყავს ახლა ის ცხენი?

ჯ ა მ ა ლ – გუშინ ჩემი ბიჭი გამოერია სასახლეში და იმას გავ-ატანე. თუ მოარჩინეს, ხომ კარგი, და თუ არა – საპალნეში მაინც ივარგებს: ავშარაში მოუკიდებს კაცი და წინ წაუძღვება...

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მაშ, სოფლებში როგორღა წახვალ?.. უნდა ვიქირავოთ!..

ჯ ა მ ა ლ – თქვენი ნება გახლდესთ! ვიქირაოთ. (ცოტა ხნის სირუმის შემდეგ ახველებს) ჰმ!.. მართლა, დალახვროს ღმერთმა, სულ გამოვჩერჩეტდი... კინალამ დამავინყდა.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – რაი, ჯამალ?

ჯ ა მ ა ლ – მეჯოგე გიახლოთ გუშინ და იმან მოგახსენათ, რომ ლურჯა-კვიცს მუნი დამართნიაო!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მერე?

ჯ ა მ ა ლ – მერე, თუ არაფერი უშველეთ, სულ გადაედება მთელ ჯოგს.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მართლა!.. ნეტავი, რა აჩენს მუნს?

ჯ ა მ ა ლ – მოგეხსენებათ, შენი ჭირიმე, სოფლის ბახები აშვებ-ულეები არიან, მინდვრათ დაეხეტებიან; ერთი მათგანი მუნიანი წაუხ-ახუნებს სადმე ხეს, მერე ჩვენი ჯოგის ლურჯაც იმავე ხეს წაეფხანე-ბოდა და გათავდა, გადაედებოდა... მეტი აღარ ენდომებოდა!..

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მართლა! მანგრე გაჩნდება ხოლმე ე მუნი?

ჯ ა მ ა ლ – კი, თქვენ ნუ მომიკვდებით!.. სხვებსაც გადაედება და საფრთხილოა.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მაშ, რა უნდა ვუყოთ ახლა იმ კვიცს?
ჯ ა მ ა ლ – თუ მიბძანებთ, სოფელში წავიყვან: იქ ექიმებს ვნახავ
და ვააქიმებინებ.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – არის კი წამალი? გაეწყობა რამე?
ჯ ა მ ა ლ – გახლავსთ! სოფლური რაღაცა: ძმარში გალესილი
მჭვარტლი, თუ ცერცვის ნახარჩში, თუ სხვა რაღაც-რაღაცაები...

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – დოქტორს რომ დაუძახოთ... ქინაქინა რომ
ასვას, არ მოუხდება?

ჯ ა მ ა ლ – სადოქტოროთ თუ გახდა, რაღა გადაარჩენს, შენი
ჭირი მე, განა არ მოგეხსენებათ?.. წასულა ჩვენი ხელიდამ და ის
არის. შენი მტერი გატყაულა, ის გაატყავონ!..

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ჰმ... ეგ კი იქნება! მაშ, როგორც იცოდე...
წაიყვანე და ააქიმებინე.

ჯ ა მ ა ლ – ბატონი ბძანდებით!.. აბა, ბატონო, ცხენს აღარ
ვიქირავებ... ტყვილაუბრალო ხარჯში რათ შევიდეთ? ამ კვიცხედ
შევჯდები ბარემ და ისე გიახლები.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – კარგი!.. (თვლემავს) მარამ, მუნი რომ გად-
აგედვას?

ჯ ა მ ა ლ – არა, შენი ჭირი მე! ცხენის მუნი კაცს არ ედება!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მაშ, კარგი! როგორც იცოდე! როგორც სჯობ-
დეს!..

ჯ ა მ ა ლ – ტფუ! კინაღამ არ დამავიწყდა: იმ საძაგელ ჩემ შვილს
ცხენი რომ წაეყვანა, უნაგერიც თან გაეყოლებია და ახლა უუნაგი-
როთ გახლავარ!.. თუ მიბძანებთ, თქვენ ძველ ანჩალს დავადგამ იმ
კვიცს?!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – (თვალს ახელს) აჰ, მერე მუნი რომ გადაედვას?

ჯ ა მ ა ლ – არა, შენი ჭირი მე!.. რა ბძანებაა.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მაშ, კარგი დაგემართოს! წადი, სადილი დააჩ-
ქარებინე და წასადილევს დაადექი გზას.

ჯ ა მ ა ლ – ბატონი ბრძანდებით! ნამუშავარში რომ ფული მოგვ-
ცენ გლახებმა, ნაკლებს დავჯერდეთ ვითომ?

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ჰა? (თვალს ახელს) რასაკვირველია, ფული
აჯობებს!..

ჯ ა მ ა ლ – თქვენი ნებაა. აბა, გიახლებით! (ჯამალ მიდის და
ნახირს კი დაეძინება).

კულურ-ხანუმი

მისამე გამოსვლა

ნახირ-ფაშა და კულურ-ხანუმი (შემოდის)

კულურ-ხანუმი – უჰ, რა საშინლად დავიღალე. (შენიშნავს მძინარე ნახირს) ეჰ, ეგ არის! მეტი ნულა გინდარა!.. ვიშ, საყვარელო!.. არიქნა, მარჯვეთ იყავი: არ წაგივიდეს! არ გამოგეპაროს, არ...

ნახირ-ფაშა – (წამოვარდება) აჰ!.. რა არ წამივიდეს!

კულურ-ხანუმი – ძილი არ გაგეპაროს, ხუმრობა ხომ არ არის!..

ნახირ-ფაშა – აბა, რა ვქნათ, ბატონიშვილო, რომ არ დავიძინოთ?.. თქვენს ლოდინში შიმშილმა დაგვხოცა და...

კულურ-ხანუმი – დიახ, ეგ არის, სულ ჭამა და ძილი უნდა გახსოვდეს... მეტი აღარა გვეჭირვებარა... აშენდება ოჯახი!..

ნახირ-ფაშა – ეეეი!

კულურ-ხანუმი – ვის უძახის? რა გნებავსთ?

ნახირ-ფაშა – სადილს დაუძახონ!..

კულურ-ხანუმი – ვაი, შენი ბრალი!.. ნუ მიგდის სული!.. კიდევ მოესწრები. ჯერ ყური დამიგდე... საქმეა!..

ნახირ-ფაშა – რა საქმეა მაგისტანა? ნასადილევს არ შეიძლება, ბატონისშვილო?

კულურ-ხანუმი – ვალის როგორ აქვალე გულდაგულ?

ნახირ-ფაშა – ისე, როგორც შენ დამარიგე.

კულურ-ხანუმი – აბა, როგორ?

ნახირ-ფაშა – შევედი მის ოთახში; ხალხი ზალაში იდგა, მე ვითომ არ შემიტყვია მისი გამოცვლა, მიზეზი მოვუნახე და დავუნყე ხმამალალი ლაპარაკი.

კულურ-ხანუმი – მერე?

ნახირ-ფაშა – გამოვედი, ვითომც გაჯავრებული. მომცვინდენ, მკითხეს: რა იყოვო? და მე ასე დავიჩემე ყველასთან, რომ კაცი აღარ ვიქნები, თუ პირდაპირ ხვანთქარს არ მივსწერო და მაგის თავი არ გამოვაცვლევინოთქო.

კულურ-ხანუმი – მერე იცი, რა გამოვა მანდედამ?

ნახირ-ფაშა – შენ უკეთ არ იცი განა, ბატონიშვილო!.. ამ დღეებში რომ შეიტყობენ მაგის გამოცვლას, ჩემგან გამოგდებული ეგონებათ.

კულურ-ხანუმი – ვინ გითხრა, რომ სვცლიანო? ნამდვილათ იცი?

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ნამდვილად, უსუფ-ბეიმ მითხრა, მისმა საიდუმლო მდივანმა.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – მოუტყუებინარ!.. ეგ არის შენი კაცობა, რომ ეგეც ვერ შეგიტყვია, და მე ხომ სულიწმინდა არ ვიყავი, რომ გამეგო.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – (შეშინებით) როგორ თუ არა?! განა ტყუილია? არა სცვლიან?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – სცვლიან კი არა, ახალი მინდობილობებიც მოსვლია.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – (უფრო შემკრთალი) ტყუილი იქნება!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ნამდვილათ ვიცი. უსუფ-ბეის მოუტყუებინარ... ის ახალგაზდა კაცია, სოხტების კუდია. შენ რათ გაგიტანდა?.. როგორ დაუჯერე იმას?.. მე მეგონა, თუ სარწმუნომ ვინმემ გითხრა.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მართლა?! მამ დავლუპულვართ!..

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – შენს თავს დააბრალე! არც უმისობა იქნება.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ბატონიშვილო, აღარაფერი მოგვეხერხება?!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – რა უნდა მოგვეხერხებოდეს? შენ წადი, ჭამე და იძინე; მაშინ კი მოხერხდება.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – შენ თუ მოინდომებ, მოუხერხებელი არა დაგირჩებარა...

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – აბა, შენის იმედით თუ დავრჩი...

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ჰო, შენი ჭირიმე!.. აბა!..

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – გასანი ახლავ ვალთან, შედი საიდუმლო ოთახში და არ იცი, რომ აღარა სცვლიან, და შენუხებულათ უთხარი: გავიგონეთ, ვითომც გვტოებდეთ, არ უთხრა, თუ გცვლიანთქო, და ნუ გვიზამთ ამ საქმეს, ოხრათ ნუ დაგვეყრითქო!.. თხოვნას ვაგზავნით ხვანთქართან: რამოდენიმე ათასმა კაცმა ხელი მოაწერათქო და თქვენ კი სანყენათ არ დაგირჩესთქო.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – რომ მკითხოს, მიჩვენე, სად არის ის ქალაღი და ან ვინ მოაწერა ხელიო?!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ჯერ არ გათავებულა ხელის მონერა, კიდევ აწერენთქო. და, ვიზედაც გულნაკლებათ იყო, ჩააბეზღე... ახლა გაქვს დრო, ამან და ამან არ მოაწერა ხელი და ცალკე საჩივარიც გაუგზავნიათ თქვენზედათქო. და მეც მიტომ დაგინყეთ გუშინლამ ხმამაღალი ლაპარაკი, რომ ხალხისთვის დამენახვებია და ამგვართ შემეტყო, თუ ვინ არიან თქვენი წინააღმდეგებითქო. ერთი სიტყვით, უნდა მოახერხო... დრო გაქვს!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მერე, ბატონისშვილო, ხომ მეტყვის მე არსად გადავდივარო?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ეგ კიდევ უკეთესი! შენ გამხიარულდი და დაეშურე წამოსვლას, რომ მივახარებ და ელენეს გულს მოვუბრუნებთქო. ელენესი თუ რამ გკითხოს, უთხარი... ჰო, რამდენი ხანია, ვალს აღარ გაუვლია ჩვენთან?

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – ხუთი დღე.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – მაშ, ოთხი დღეა, ელენე კარდაკეტილში ზის და რალაცაზედ სწუხსთქო.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – კარგი, ბატონისშვილო, მაგაებს ყველას მოვახერხებ.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – რომ გამოხვიდე და ხალხში გამოიარო, შენთვის წაილაპარაკე, ეგ სხვა არის! მაგ პირობით თანახმა ვართქო და სხვანი...

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – მერე რა გამოვა მანდედამ?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – იიიჰ!.. ხბოს თავი!.. მაგდენიც არ იცი? შენგან რომ ვერას შეიტყობენ, დაიწყებენ კითხვას აქეთ-იქით... ქვეყანა... და მე მაშინ ასე დავაყრევინებ ხმას, რომ ვალმა ბოდიში მოიხადა, ყველაფერზედ დაეთანხმა ნახირ-ფაშასა და ნახირმაც შეირიგათქო. ახლა ხომ მიხვდი? შენ თუ ვინმემ გკითხოს, მაგაზედ სულ ნურას იტყვი და უფრო დაიჯერებენ.

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – აი, შენ კი გენაცვალე, ჩემო სიბრძნის კოლოფო! შენ რომ არა მყოლოდი, რა მეშველებოდა?..

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – მადლობა ღმერთს, რომ გამოტყდი!.. კარგი, კარგი! აბა, გასწი მალე!..

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – სადილი?!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ვაი, შენ და შენს სადილს!.. მოესწრები... მო... რა დროს ჭამაზედ ფიქრია ამისთანა დროს?.. განა ვერ ხედავ, რომ ერთი წამის დაკარგვაც ძნელია... საშიშია?!

ნ ა ხ ი რ-ფ ა შ ა – (მიდის) მივდივარ! მივდივარ, ბატონიშვილო! ნუ გაჯავრდები!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – (მარტო) ახლა ხელის შეშვება აღარ ივარგებს! ვალი დაგვიკვირდება, აზრს აიღებს... ჰმ!.. სიფრთხილე გვმართებს, თორემ ყოველიფერი მუქთად ჩავვივლის. ელენეს მოქმედებასაც უნდა ბოლო მოეღოს... ის შეჩვენებული არჩილიც გამოუშვიათ... და მე ვიცი, ხეირს არც ის დაგვაყრის: გადამირევს ელენეს! იმ დალოცვილმა ვალმა არ დაუჯერა ჩემს ქმარს და მაინც გამოუშვა ციხიდან ის შეჩვენებული სოხტი, აქაო-და ელენეს იამე-ბაო! (ჩაფიქრდება).

კუდურ-ხანუმი

მაოთხა გამოვლა

კუდურ-ხანუმ და მსმა (შემოდის მთელი ქათობით, ქოშებით)

ე ს მ ა – ქალბატონო, აქა ბძანდებით?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – რაო, გამდელიო! რა გინდოდა?

ე ს მ ა – მე არაფერი, გენაცვა, ელენემ გამომგზავნა, შეიტყვე, ოთახში თუ ვინმე არისო და ან ქალბატონი თუ შინ ბძანდებაო!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – თვითონ ელენე სადღაა?

ე ს მ ა – ყველანი ბაღში არიან და ელენეც იქ გახლავსო.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – სტუმრები ხომ არ არიან?

ე ს მ ა – არა, შენი ჭირიმე. მხოლოდ არჩილ გიახლოთ. გამოუშვიათ.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ჰმ! როგორ მიიღო ელენემ?

ე ს მ ა – ვერაფრათ. ერთმანეთს მიესალმენ და მერე აღარც კი შეუხედნიათ ერთმანეთისათვის... ისე ისხდენ, ცალყბა ნაცნობებსავით.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ჰმ!.. მერე?

ე ს მ ა – მერე, ელენე ადგა, დაამთქანარა და აქ გამომგზავნა, ნადი, შეიხედე ოთახში, თუ ვინმეაო და ან ქალბატონი თუ შინ ბძანდებაო!..

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ჰმ!.. კარგი, კარგი, გამდელიო. მოდი, ჩამოჯექი ტახტის პირზედ, აგერ...

ე ს მ ა – უიმე, მე რა ღირსი ვარ, გენაცვალე, თქვენს სიახლოვეს ჯდომისა?!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – რას ანბობ, გადია? ამ ოჯახის შენოდენი ნამსახური ვინ არის, რომ ტახტზედაც არ დაისვენო ხოლმე?

ე ს მ ა – უი, ვენაცვალე თქვენს სამართლიანობას და დიდკაცურ მოხდომას! (ჯდება) უკანასკნელი წინილებიც კი ჩემი ხელით გამოზდილია ამ ოჯახში, თორემ ეხლანდელი გომბიოები...

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – (სიტყვას აწყვეტინებს) ვიცი... ვიცი... განა არ ვიცი?... ახლა მაგის დრო არ არის. შენ ეს მითხარი, დაძებნე?

ე ს მ ა – სულ გადავაბრუნე საკუჭნაო, მაგრამ ვერაფერი ვნახე იმის მეტი, რაც მოგართვით.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – (ამოიღებს ჯიბიდან ქალღალღში გამოხვეულ ფშვნილს) ამის მეტი?

ე ს მ ა – დიახ, ეგ გახლამსო, ქალბატონო!.. მაგან შემაშინა და გადამრია.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – რა იცოდი, რომ სანამლავი იყო?

ე ს მ ა – უცბათ მოვატანე თვალი, შაქარი მეგონა და თითის დანებას უპირებდი, ელენე მომვარდა და მომაცხა, რას შერეები, რას ჩადიხარო, თავისი შაქარიო, თავგების მოსანამლავათ მოვატანიეო!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ჰმ!.. ანგრე იქნებოდა სწორეთ... უნდა ისევ ჩაუდვა, საიდამაც ამოიღე, თორემ, თუ გაიგო მოგიპარავს, არ იამება...

ე ს მ ა – ძლივს შემირიგდა და მაშინ სულ გამაგდებს! შემიძულე, იმას კი ვენაცვალე...

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – მაშ, ისევ იქვე ჩადევ, რომ აზრი არ აილოს!..

ე ს მ ა – უიმე, გენაცვალე! ეშმაკს თვალი არ უჩანს! მეშინიან, მონამლულმა თავგმა რომ მოცუცნოს რამე თაროში, მერე ხომ ჩვენც მოვინამლებით? უნდა სხვა რამე მოვახერხოთ, ქალბატონო.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ნუ გეშინიან! (ამოიღებს ჯიბიდან მეორე ქალღაღადს) ამას ხომ ხედავ, გამდელი! აი, ეს ჩაუდე მაგიერად!

ე ს მ ა – ეგ რა არის, გენაცვალე? ეგეც ხომ ამისთანა არა არის რა? ჰგავს...

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – არა, ეს უბრალო სამხურვალო წამალია.

ე ს მ ა – უი, გენაცვალე, როგორ თუ სამხურვალო?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – (იცინის) სიყვარულის მალამოა. რამდენიც უნდა სჭამო, არ განყენს. დანაყილი შაქრის ყინულია, გადია.

ე ს მ ა – უიმე, გენაცვალე, მერე თავგებმა რომ სჭამონ, აწყენსთ მართლა?!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – შენ რა გენაღვლება?

ე ს მ ა – აქაურობას ეიკლებენ ხრავუნით... ოჯახს წაბილწვენ!..

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – შენ რა თავგების მოძღვარი ხარ! კარგი ერთი, კი ნუ ხუმრობ!.. წაიღე ახლავე ეს ფშხვნილი და იქვე ჩადევ, საიდამაც ამოგიღია... გამდელი, თუ შენი ელენეს სიკეთე გინდა და ელენეს ბედნიერებაც გსურს, ენას კბილები მოუჭირო.

ე ს მ ა – უიმე!.. სადღა მაქვს კბილები, შენი ჭირიმი?.. ამდენ ოჯახის...

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ნუ დაიწყებ აქეთ-იქით უთავბოლოთ ლაპარაკს და ამის გარდა კიდევ... კიდევ რაღაცა მინდოდა მეთქვა... და სულ მაღინყდება... ჰო!.. ამ სიცხეში რომ ქათიბით დადიხარ, არ განუხებებს?.. როგორ გეკადრება, უბრალო გამდელი ხომ არა ხარ!

ე ს მ ა – ოი, ვენაცვალე თქვენს სამართლიანობას! დიდი კაცი ხარ და ყოველიფერი დიდკაცურად გესმის... მანგრე აღარ მაფასებენ სხვები... გოგოები...

კუდურ-ხანუმი

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ჩემი თალხი შალი მიჩუქებია შენთვის...
ახლა წადი და უთხარი ელენეს, არავინ არისთქო, გესმის?

ე ს მ ა – მესმის, ჩემო ხელმწიფე, და ღმერთმა ნუ მოგაკლოს მისი
წყალობა! (მიდის).

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – (მარტო) ჰჰმ!.. ავით თუ კარგათ, დღეს უნდა
გადაწყდეს საქმე, თორემ, მე ვიცი, ის ყმანვილი საქმეს გაგვიფუ-
ჭებს... უნდა ვაცნობო ვალს (მიდის).

მეხუთე გამოცდა

არჩილ და ელენე (შემოდიან)

ა რ ჩ ი ლ – რა წინდაუხედავი რამა ხარ!.. მე კი გული გადამი-
ტრიალდა და...

ე ლ ე ნ ე – რა ვქნა?! რისი შეგეშინდა? ხათუნია იყო.

ა რ ჩ ი ლ – სხვა რომ ვინმე ყოფილიყო?

ე ლ ე ნ ე – რა მენაღვლებოდა?

ა რ ჩ ი ლ – რა გენაღვლებოდა?! ჩემი მტერი ჩავარდეს აქაუ-
რების ყბაში!

ე ლ ე ნ ე – რა იქნებოდა?

ა რ ჩ ი ლ – თვითონ კი არ იცი, რომ მეკითხები? ბნელაში საიდუმ-
ლოთ რომ ვისმეს ხანჯალი აძგერო, იმაზედ ხმასაც არავინ ამოიღებს
და კოცნაზედ კი ქვეყანა აყაყანდება.

ე ლ ე ნ ე – განა შენც მაგრე სამალავათ მიგაჩნია სიყვარული?
მაშ ცოდვა რამ ყოფილა?

ა რ ჩ ი ლ – ისე, როგორც ლოცვა: ერთიცა და მეორეც კერძო
საქმეა და საქვეყნოთ მათი გამოტანა ფარისევლობა იქნება.

ე ლ ე ნ ე – (აღლესიანათ) ოჰ, არჩილ! ვინც შენ არ გიცნობს, რა
უნდა სთქვას, და გაცნობა კი ძნელია: რაც შენ გულში გაქვს, ძვირათ
ვისმეს უჩვენებ და ხშირათ მთისა ბარში გადაგაქვს...

ა რ ჩ ი ლ – ჩემი ბრალია? განა ბევრს შევხვდებით მისთანას, რომ
ღირსი იყოს, ჩვენი გული გაუხსნათ?

ე ლ ე ნ ე – მაშ, კაცი უმეტეს შემთხვევაში გულგაუხსნელი იყოს?
მაგნაირათ გაფრთხილებული კაცი მეგობრებს ყოველთვის მოკლე-
ბულია.

ა რ ჩ ი ლ – და მაგითი ვითომ რას წააგებს?

ე ლ ე ნ ე – განა მეგობრობა აღარა გნამს?

ა რ ჩ ი ლ – მეგობრობა, დიას, მნამს, მაგრამ მეგობრები კი არა... ვისაც ჰგონია, რომ ბევრი მეგობრები ჰყავს, იმას, იცოდე, არც ერთი მეგობარი არა ჰყავს... მოტყუებულა.

ე ლ ე ნ ე – მამ, შენც მიტომ არ ეძებ მეგობრებს?

ა რ ჩ ი ლ – შეიძლება... ეჰ, მეგობრები არც მყოლიან და არც მეყოლებიან.

ე ლ ე ნ ე – (სიჩქარით) მეგობარი?

ა რ ჩ ი ლ – ეგ შენ უნდა გკითხო. როგორა გგონია? (აღერსით შეჰყურებს თვალებში. ცოტა ხნის სიჩუმეა) აჰ? რაზედ განითლდი?.. შენ თვალებში ვკითხულობ პასუხს... ენას ნულა გარჯი, ჩემო ელენე, ჩემო...

ე ლ ე ნ ე – (ხელს უჭერს. ცოტა ხნის სიჩუმის შემდეგ) იცი, რა გითხრა, არჩილ? ხომ მოგელოდი, მაგრამ მაინც, პირველათ რომ შემოგხედე, კინალამ თავს ვულალატე და, თუ გადიას არა, ცუდათ იყო ჩემი საქმე... მერე კი ისევ მოვიბრუნე გული. და შენ კი არაფერი... თითქოს მე იქ არა ვყოფილვიყო... არც დაგენახო...

ა რ ჩ ი ლ – აგრე გგონია შენ! (სიჩუმე) რაო? რაზედ გაგიხმო? რას გეჩურჩულებოდა?

ე ლ ე ნ ე – შენზედ მეუბნებოდა, დაუკვირდიო! თუ იმას ოდესმე ჰყვარებოდე, განა მაგრე მოიქცეოდა ახლაო. საბრალო, ძალიან დაგკვირვებოდა, მაგრამ ბევრი ვერა გამოიტანარა.

ა რ ჩ ი ლ – მართლა? ჰმ... როცა ავ-კარგისა და მართალ-ტყუილის გარჩევაზედ მივარდება საქმე, მაშინ ბევრი გადიები გამოჩნდებიან ჩვენში, ჩემო ელენე...

ე ლ ე ნ ე – ყველანი ძალიან გიკვირდებოდენ, თვითქოს უნდოდათ, რომ თვალიდამ ბენვი ამოელოთ, მაგრამ, მგონი, ბევრს ვერას გახდენ. შენ სახეზე ისინი კი არა, ეშმაკიც ვერასა წაიკითხავდა.

ა რ ჩ ი ლ – თუ წაეკითხათ, მათმა სიცოცხლემ, სიბრძნეს შეიძენდენ! გატენიდენ ჭორის ბოხჩას და დაინყებდენ იქით-აქეთ უთავბოლოთ ნანნალს. სხვა რა გამოუვიდოდათ? (სიჩუმეა).

ე ლ ე ნ ე – (ეაღერსება) ჩემო არჩილ! ასე მგონია, სიზმარშიდა ვართქო!..

ა რ ჩ ი ლ – მე კი ვიცი, რომ ცხადია, მაგრამ მაინც, ცოტა არ იყოს, ჩემო სიცოცხლე, მეც კი მითამაშობს გული... გესმის?.. თითქოს ბამბას პენტვენო.

ე ლ ე ნ ე – ჩემო არჩილ! შენ კი გენაცვალოს ელენე!.. ნუთუ მართლა სიზმარში არა ვართ?

ა რ ჩ ი ლ – (კალთაში უდებს თავს) არც ახლა გჯერა?

ე ლ ე ნ ე – (აღელვებით) იცი, რა გითხრა! ჩემს დღეში არა მცოდნია და შენ კი მიმაჩვიე სიხარბეს: ნელან, სხვებთან რომ ლაპარაკობდი, გული მწყდებოდა... მე მინდოდა, რომ მარტო მე გამეგონა შენი სიტყვები და მხოლოდ მე მეცქირნა შენთვის... მიტომაც მოვიგონე თავის ტკივილი.

ა რ ჩ ი ლ – მეც კი მიგიხვდი მაგ კუდიანობას...

ე ლ ე ნ ე – არა, სულ ტყუილიც არ ყოფილა: თავი თუ არა, გული ხომ მტკივოდა, და ერთის მაგიერ მეორე ვსთქვი... შენც ხომ ისე იცი ხოლმე, საზოგადოთ?

ა რ ჩ ი ლ – მერე, მაგითი რა დაშავდა? განა არ იცი, რომ მათთვის სულერთი იყო, თავი გეტკინებოდა, თუ გული, და ჩვენ კი სურვილი აგვისრულდა: აი, მარტოკა დავრჩით ახლა.

ე ლ ე ნ ე – მაშ, ახლა კი მომიყევი, სანამ დრო გვაქვს: რას შვრებოდი ამდენს ხანს და როგორ იყავი?

ა რ ჩ ი ლ – ოო!.. ძალიან ქეიფში ვიყავი, სულ ზურნას ვუკრამდი.

ე ლ ე ნ ე – არა გრცხვენინან! მე მართლა გკითხამ და შენ კი საცინლად მიგდებ.

ა რ ჩ ი ლ – აბა, რა საკითხავია? განა ისე კი არ იცი, რა უნდა მექნა საპყრობილეში? ის არა სჯობს, რომ ჯერ შენ მიანბო, თუ როგორ სარგებლობდი შენის თავისუფლებით?!

ე ლ ე ნ ე – რათ გიყვარს ჩემი გაჯავრება? განა შენ კი არ შეგიძლია, წარმოიდგინო, თუ რა ყოფაშიც ვიქნებოდი? რათ არ იცი, რომ უშენოთ, როცა შენ საპყრობილეში მეგულეობდი, ჩემს თავისუფლებასაც არაფრათ ვაფასებდი. მართალია, შენ საპყრობილეში იყავი, მაგრამ მაგიერათ მაგ საპყრობილე ჩემს გულში იყო. ნუ გგონია, რომ ჩემზედ მეტად ტანჯულ იყო!..

ა რ ჩ ი ლ – რას ამბობ?! შენ სასმელ-საჭმელი მაინც გქონდა.

ე ლ ე ნ ე – ჰმ!.. უგემური.

ა რ ჩ ი ლ – წმინდა ჰაერსა სუნთქამდი.

ე ლ ე ნ ე – მონამლულს.

ა რ ჩ ი ლ – ხალხსა ჰხედამდი... მათი სიტყვა-პასუხი გესმოდა.

ე ლ ე ნ ე – მართალია, იმათ შევჩერებოდი, მაგრამ შენ კი გიყურებდი; იმას ყურს ვუგდებდი, მაგრამ შენი ხმა მესმოდა, ჩემო სიცოცხლეც... ოხ!.. არჩილ, რამდენჯელ მინატრია, რომ მეც შენთან ვყოფილიყავ საპყრობილეში.

ა რ ჩ ი ლ – (მწუხარე ღიმილით) ერთად? არ იცი, რომ ეგეც აკრძალულია?

ე ლ ე ნ ე – არა, გინდ მარტო... ოლონდ კი იმავ საპყრობილეში, ერთს სახლში, ერთს ჭერქვეშ... გეფიცები, რომ მაშინ უფრო მოსვენებით ვიქნებოდი.

ა რ ჩ ი ლ – არა, ჩემო ელენე, რომ არ გამოგიცდია, მიტომ ამბობ მაგას!.. მეც მანგრე მეგონა, მაგრამ ბოლოს კი დავრწმუნდი, რომ კაცი სუსტი რამ ყოფილა და ყოველთვის თავის გრძნობას ვერ ეპატრონება! წარმოიდგინე პატარა, ბნელი და მყრალი ოთახი, სადაც ვერც არავის შენსას აგონებ და არც სხვისი ხმა გესმის, ხარ მარტო. არ იცი, როდის გათენდება და როდის დაღამდება, დღეების ანგარიში გეკარგება, დრო გეპარება და რიცხვები გავიწყდება... მაგრამ ესეც კიდევ არაფერი! უფრო ძნელი ის არის, რომ ტანჯვის ტვირთს ვერავის უზიარებ და ვერავის შესჩივლებ!.. ხანდახან მხოლოდ სარკმელში შემოიჭვრეტს ხოლმე მცველი, მაგრამ ისეთის თვალით შემოგხედავს, თვითქოს დედ-მამა მოგეკლას მისი და ან ცოლ-შვილი შეგეჭამოს. ოჰ, ელენე, გეფიცები, რომ რკინის გალიაში დამწყვდეული აფთარი ისე შესაბრალისი არ არის, როგორც ადამიანი საპყრობილეში. მე იმან უფრო შემანუხა, რომ წიგნის კითხვის ნებას არ მაძლევდენ. ღმერთო ჩემო! რამდენჯერ მინატრია სიკვდილი და მომინდომებია, რომ თავი კედელზედ მიმესრისა! მაგრამ იცი, ვინ მიშლიდა ხელს?

ე ლ ე ნ ე – (შუბლზე ჰკოცნის) ეს.

ა რ ჩ ი ლ – არა, შენ, ჩემო სიცოცხლე!.. სასონარკვეთილების დროს ანგელოსივით წარმომიდგებოდი ხოლმე და მეუბნებოდი, არა გრცხვენია, სულმოკლეობისაო? და ეს საკმაო იყო ხოლმე, რომ გულს გადამყროდა, შენი სახე ჩემ წინ იყო გაუყრელად... მოვიგონებდი ხოლმე შენს მიხვრა-მოხვრას, შენს სიტყვა-პასუხს, შენს ალერსს და ეს მიმოკლებდა ხანგრძლივ ტანჯვას და მიმსუბუქებდა მძიმე ტვირთს. არა, ჩემო ელენე, ვინც მარტობაში არ ყოფილა, იმან ამხანაგობის ფასი არ იცის!.. ვისაც მტერი არა ჰყოლია, მეგობარს ვერ დააფასებს!.. (ხელს უჭერს) ამ ბოლო დროს კი, როდესაც ყოველის კუთხით გზა შემიკრეს და შენს ანბავსაც ველარ ვტყობილობდი, მაშინ კი წარმეკვეთა სასოება და არ ვიცი... არ ვიცი, თუ როგორ გათავდებოდა საქმე, თუ არ ამ მოულოდნელ შემთხვევას...

ე ლ ე ნ ე – ჩემსას აღარ იკითხამ?.. ყოველგვარი ცდა და საშუალობა რომ გამიცუდდა და რომ ველარას გავხედი, მწუხარებამ ისე წამილო, რომ თავის მოკვლა მოვინდომე, ხანჯალიც ვიშოვნე, რომელიც დღესაც თავქვეშ მიძევს, მაგრამ ვერ გავბედე კი მისი ხმარება... ბოლოს თავის შაქარი ვიყიდე, რომ თავი მომენამლა, მაგრამ ღმერთმა უშველოს დეიდას.

ა რ ჩ ი ლ – დეიდას?

ე ლ ე ნ ე – დიახ, იმისი ბრალია, რომ დღეს ცოცხალი ვარ და შენც გამოშვებულსა გხედავ.

ა რ ჩ ი ლ – რაო?!

ე ლ ე ნ ე – განა არ იცი, ვისი ბრალია, რომ გამოგიშვეს?

ა რ ჩ ი ლ – რა მოგახსენო!.. მე მგონია, ვინც დამიჭირა, მისივე.

ე ლ ე ნ ე – არ იცი, რათ გამოგიშვეს?

ა რ ჩ ი ლ – შენმა გაზდამ, არა ვხუმრობდე!

ე ლ ე ნ ე – მაშ, მართლის გულით ანობ?

ა რ ჩ ი ლ – რასაკვირველია!

ე ლ ე ნ ე – მარ...თლა?

ა რ ჩ ი ლ – რაი მანგრე გაგიკვირდა?.. ჰმ! ნუთუ მართალია, რასაც ანობენ?!

ე ლ ე ნ ე – რას ანობენ?

ა რ ჩ ი ლ – იმას, რომ ვითომც შენ და დეიდაშენი უერთმანეთოთ ნყალსაც აღარ აქცევდეთ.

ე ლ ე ნ ე – (ღიმილით) სწორეთ.

ა რ ჩ ი ლ – მაშ, ისიც მართალი იქნება!.. მაგრამ არა, გენაცვალე, ელენე, გეხუმრები. განა არ ვიცი, რომ ჭორია.

ე ლ ე ნ ე – რა?

ა რ ჩ ი ლ – საზოგადოების სისულელე: ვითომც ვალი ყოველდღე აქ დადიოდეს.

ე ლ ე ნ ე – ეგეც მართალია.

ა რ ჩ ი ლ – კი, მაგრამ იმათ ასე ჰგონიათ, თუ შენთან დადის.

ე ლ ე ნ ე – რასაკვირელია, ჩემთან!..

ა რ ჩ ი ლ – რაო? რას ანობ, გეთაყვანე, ელენე? სიზმარში ხომ არა გგონია თავი? ვინ შენ და ვინ ვალი?! საერთო თქვენში რა უნდა იყოს? შენ ხუმრობ და ხალხი კი ამტკიცებს, რომ ვითომც პირობაც მიგეცეს ვალისათვის ცოლქრობაზე!

ე ლ ე ნ ე – ეგ კი ტყუილია, მე სიტყვა არ მიმიცია, მაგრამ არც იმედი გამომიცლია მისთვის გულიდამ. თუ ასე არ მექნა, ის დღეს ხელში არ მეჭირებოდა და ველარც შენ გნახამდი განთავისუფლებულს.

ა რ ჩ ი ლ – (შეშფოთებით) რაო!.. ხელში გიჭირამს?! როგორ თუ ვერა გნახავდი? რას ანობ?!

ე ლ ე ნ ე – დიახ! მე ვსთხოვე ვალის და გამოვაშვებზე შენი თავი... ამაებს ყველას განა მე ჩემით მოვახერხებდი, თუ დეიდას არ ესწავლებია?

ა რ ჩ ი ლ – შენი ჭირიმიე! შენ გენაცვალე, ელენე, ნუ მცდი!.. ვიცი, ხუმრობ, მაგრამ მაგისთანა ხუმრობაც საზიზღარია.

ე ლ ე ნ ე – (შეშფოთებით) რა ვქნა?! რაი მანგრე აღელდი?! გეფიცები, რომ მართალს გეუბნები და, თუკი მომისმენ, შენც...

ა რ ჩ ი ლ – არც ის მცოდნია, რათ დამიჭირეს და არც ის ვიცი, თუ ახლა რათ გამომიშვეს. ჩემთვის არც ერთი არ უკითხამთ.

ე ლ ე ნ ე – მე კი ვიცი: დეიდასი!..

ა რ ჩ ი ლ – დაჭერა, თუ გამოშვება?

ე ლ ე ნ ე – გამოშვება! თუ არ ის, დღესაც იქვე იქნებოდი.

ა რ ჩ ი ლ – ჰმ!

ე ლ ე ნ ე – გიკვირს? რომ გვეგონა, იმისთანა არ ყოფილა თურმე დეიდა.

ა რ ჩ ი ლ – რაო?

ე ლ ე ნ ე – ერთხელ შენც ჩემსავით გამოიცვლი იმაზედ ჰაზრსა.

ა რ ჩ ი ლ – რომელ დეიდაზედ ანბობ?

ე ლ ე ნ ე – რომელი მყამს იმ ერთის მეტი?

ა რ ჩ ი ლ – კუდურ-ხანუმ?!

ე ლ ე ნ ე – დიახ, ის!

ა რ ჩ ი ლ – რას ანბობ?! (ნამოდგება) განა შეიძლება, რომ მგელი ცხვრათ გადაიქცეს?

ე ლ ე ნ ე – სიტყვაც ის არის, რომ, თურმე, უსაფუძვლოთ გვეჩვენებოდა მგლათ.

ა რ ჩ ი ლ – იჰ, მეც რომ მართლა ყურს გიგდებ!.. იმნაირი სახით დასცინი, რომ მართალი ეგონება ეგ შენი სიტყვები, ვინც არ იცის...

ე ლ ე ნ ე – სწორეთ რომ მართალია.

ა რ ჩ ი ლ – (თვალეზედ ხელს იფარებს) კმარა! კმარა!.. ეჰ!.. უმჯობესი იყო, იქვე მოვმკვდარიყავ საპყრობილეში და ეს კი არ გამეგონა! ელენე, რა გიქნია ეგა? ან შენი თავი რათ დაიმდაბლე მანგრე და ან რათ გამკიცხე? არ იცოდი, რომ შენი თავის დამდაბლება ჩემთვის თუ რა იქნებოდა?

ე ლ ე ნ ე – (შენუხებული) კი, მაგრამ... სამუდამოთ დალუპვას ისევ ის ვარჩიე.

ა რ ჩ ი ლ – რალა სიცოცხლეა დამდაბლებული... ნამუსდამხობილი სიცოცხლე? მაგას დაგეთანხმა დეიდაშენი?!

ე ლ ე ნ ე – იმან მირჩია და შენმა სიყვარულმა მეც დამათანხმა.

ა რ ჩ ი ლ – მჯერა, სიცოცხლე! შენ სიყვარულს შეუცდენიხარ, მაგრამ დეიდაშენს კი რალა უნდოდა?

ე ლ ე ნ ე – ისიც შენს გამოხსნასა სცდილობდა. იცი, რანაირათ უყვარხარ?

ა რ ჩ ი ლ – ვიცი! ვიცი! (დაცინებით).

ე ლ ე ნ ე – ესეც რომ არ ყოფილიყო, მარტო ჩემი გულისათვის არ დაიზოგავდა თავს!..

ა რ ჩ ი ლ – როგორ, განა ისე საშინლათ უყვარხარ?

ე ლ ე ნ ე – მეტი აღარ შეიძლება.

ა რ ჩ ი ლ – ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! ასე ძნელია გამოუცდებლობა!.. თვალთმაქცობა ნამდვილად მიგიღია და ის არის, გატყუებს! გატყუებს, ჩემო კარგო!

ე ლ ე ნ ე – რა ვქნა, რა მოგება აქვს, რომ მომატყუოს?

ა რ ჩ ი ლ – ის, რომ შენი ხელში ჩაგდება უნდა! სხვებსავით რომ მალე იქით ვერ გადაგიყოლია, ახლა პირაქეთ გადმოგყვა, მხოლოდ მისთვის, რომ მიგინდოს და როგორმე მახეში გაგაბას!

ე ლ ე ნ ე – მე? რომელიც ისეთ რიგათ ვუყვარვარ?

ა რ ჩ ი ლ – დიახ, შენ! ჰმ... განა თამარ შენზედ ნაკლებ უყვარდა? განა სხვები კი სძულდა? მაგალითები არ გიდევეს წინ? უყვარხარ! დიახ, ისე უყვარხარ, როგორც მსხვერპლის შემწირველს ზვარაკი შეწირვამდი! იმას თავის ხელობა უყვარს და სარგებლობა! ჰმ... (დადის) იმას უთუოდ შენი მახეში გაბმა უნდა! დიახ. აქ რალაც მანქანება არის! სიფრთხილე გმართებს. კიდევ მადლობა ღმერთს, რომ ჯერ ვერ აუსრულებია იმას თავისი პლანი. ჰმ...

ე ლ ე ნ ე – არჩილ! გეთაყვანე... ნუ მაშინებ! რალაც უცნაურ ეჭვებში გყევარ! ნუთუ მართლა დეიდას...

ა რ ჩ ი ლ – რალა თქმა უნდა! რალა თქმა უნდა!..

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ ი ს ხმა (მეორე ოთახიდან) – ელენე! ელენე! მანდა ხარ, შვილო? არ შეიძლება, რომ ცოტა ხნით აქ შემოხვიდე?

ა რ ჩ ი ლ – ეგ შეჩვენებული საიდანმ გაჩდა? რა დროსი იყო! არ მინდა, ვნახო. ახლა წავალ და ისევ მალე მოვბრუნდები! მერე უფრო გულდამშვიდებით მოვილაპარაკოთ. რათ მოიწყინე მანგრე, გენაცვალე?.. ჰმ! (ძალათ, ღიმილით) რა გაეწყობა? რაც მომხდარა, მომხდარა! შეიძლებოდა, რომ უარესიც მომხდარიყო. მშვიდობით, გეთაყვა! მალე დავბრუნდები, მალე!

ე ლ ე ნ ე – (მარტო) ეს რაები მესმის? ნუთუ მართლა დეიდა მიბრწყვებდეს? ნუთუ მართლა თავი გავიკიცხე?! ღმერთმა ხომ იცის, რაც მე ტანჯვა გამოვიარე არჩილის გულისათვის! განა მე კი არა მტანჯამდა ამდენი მოგონება და თვალთმაქცობა?.. რისთვის ავიტანდი

ამდენ თავის დამდაბლებას, თუ არ არჩილის სიყვარულის გულისათვის! და რა გამოდგა ბოლოს? ის, რომ მე იმას ვანყენინე!.. გული ვატკინე და ჩემი თავიც დავიმცირე მის თვალში! ვაითუ, ჩემზედ ცუდი რამ იფიქროს!.. მაგრამ არა, ცუდს როგორ იფიქრებს?.. (უფრო და უფრო ღელავს, თავს ჩაჰკიდებს და ხელებს იფარებს; ცოტა ხნის შემდეგ თავს აიღებს) ვაიდან მინდოდა გამოვსულიყავ და უიში ჩავვარდი!.. თვალდათვალ დამანახვა არჩილმა ჩემი შეცდომილება! ეხლა მეც ვატყობ, რომ დეიდა მატყუებდა!.. იჰ, სიკვდილი არა სჯობს ამისთანა სიცოცხლეს?! ვილას უნდა ენდოს კაცი?! (თავს ჩაჰკიდებს და დაიწყებს ტირილს, მერე ისტერიკათ გადაექცევა).

მეექვსე გამოცვლა

ისკე და კუდურ-ხანუმ და მირე ესმა

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – (შემოვარდება) ვინ ტირის? ელენე?! რა დაგ-მართნია, ჩემო სიცოცხლე?! რა ამბავია? რა?! (ელენე ტირის) ბიჭო! გოგო! არავინა ხართ? მოგვხედეთ!..

ე ს მ ა – (შემოიჭრება) რა ამბავია, ქალბატონო?.. უი, შენს გადიას! ელენე ტირის?! ვინ ამიტირა ამისი თავი? ახლა არჩილ აქ არ იყო? ნუთუ იმან განყენია რამე? დამიდგა თვალები! როგორ გაგიბედა იმ არაკაცის მზგავსმა?! უიმე! უიმე! რა იქნა? სად წავიდა? მაცადოს მე იმათ! (გამოუდგება გარეთ).

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – შე შეჩვენებულო, რა დროს ეგ არის? წყალი!.. აი, აგერ ყოფილა! (ასმევს ელენეს, ელენე გულამომჯდარი სლოკინობს) გენაცვალე, ელენე, გული მოიბრუნე! რა დაგემართა? რა იყო? რა მოგივიდა: ავათ ხომ არა ხარ?

ე ს მ ა – (შემოვარდება დაფეთებული) უიმე! ქალბატონო, მიშველეთ! რა მომივიდა!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – (გაჯავრებით) შე შეჩვენებულო, შენ მაინც რალამ გადაგრია?

ე ს მ ა – ის შეჩვენებული არჩილ მეგონა... ვალი მობძანდებოდა და ქოში ვარტყი გულზედ... რალა მეშველება! ვაიმე! ვაიმე!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ვაი, შენ და ღვთის რისხვა! ვალი მობძანდება? (ელენეს) ჩემო სიცოცხლე, შედი ჩემს ოთახში, გული მოიბრუნე! თვალები ამოინმინდე და, თუ გინდა, ისე გამოდი მერე. ხელი მოჰკიდე, გადია!.. (მიდიან).

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – (მარტო) ეს სულ იმ გამოჩერჩეტებული ვალის ბრალია! ახლა მის თავს დააბრალოს! არ დაუჯერა ჩემს ქმარს და მანც გამოუშვა არჩილი. კი ვიცოდი, რომ არჩილ ხეირს არ დაგვაყრიდა! ჰე, ახლა კი აღარ ვარგა დროს დაკარგვა! დღეს უნდა გადაწყდეს, თორემ უქმათ ჩაივლის ამდენი ნაცადი! ან „ჰო“ და ან „არა“!..

მეშვიდე გამოსვლა

კუდურ-ხანუმ და ვალი

ვ ა ლ ი – (სიცილით შემოდის) სალამო მშვიდობისა, ბატონიშვილო! ქართველების ზრდილობა ყოველთვის გათქმული ყოფილა და მეც გამიგონია, რომ ძველათ საპატიო სტუმარს ვარდის კონებით მიეგებებოდნენ ხოლმეო, და მე კი თქვენი გამდელი ქოშით დამიხვდა.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – უი, ქა, რას მიბძანებთ?!

ვ ა ლ ი – დიახ! კინალამ კიბეზედ გადამაგლო.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – უი, დამიდგა თვალები! ხომ არ გატკინა რა?..

ვ ა ლ ი – არა!.. ვხუმრობ, ბატონიშვილო!.. მე იმაზედ უფრო მეცინება, რომ ის დაფრთხა.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – ის შეჩვენებული, ჯერ ისეც გამოყრუებულია სიბერით, ახლა კიდევ ელენეს უქეიფობამ სულ გააგიჟა.

ვ ა ლ ი – როგორ თუ უქეიფობამ?! განა ელენე ავით არის?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – როგორღაც ვერ გახლამსთ თავის გუნებაზედ ეს ოთხი-ხუთი დღეა. თვითონაც არ იცის, თუ რას მიზეზობს! თქვენი მტერი იყოს, იმან ჩვენ გუნებაზედ დაგვაყენა და მისი გამდელი ხომ რაღა! აღარ იცის, რას ჩადის.

ვ ა ლ ი – ქოშებს ისვრის? (იცინის).

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – (იცინის) არა. ეგ თუმცა განგებ არ უქნია, მაგრამ სამართლიანად კი მოხდა, რადგანაც, ცოტა არ იყოს, თქვენცა გაქვსთ ბრალი ელენეს უქეიფობაში.

ვ ა ლ ი – როგორ, ბატონიშვილო?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ. – ახლა მაგაზედ აღარას მოგახსენებ, თვითონ თქვენ და ელენე მორიგდებით, ერთმანეთში, მაგრამ მეკი ჩემდათავად უნდა გისაყვედუროთ, რომ ამდენი ხანია დაგვივიწყეთ.

ვ ა ლ ი – განა მაგაში მე ბრალი მაქვს?.. თქვენმა ქმარმა ისეთი დიპლომატობა გამოიჩინა, რომ მისი, სხვების დასანახავათ გამო-

გონებულის აშლა, მე ნამდვილად მივიღე და აღარ ვიცოდი, თუ რა მექნა?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ეგ უფრო სამწუხარო კიდეც!.. მმართველობის ერთგულებამ და თქვენმა ერთგულებამ რომ ჩემს ქმარს მოუხერხებელიც მოახერხებოს, დიდი გასაკვირი არა არისრა; მაგრამ, თქვენ რომ არ გიხმარიათ ჩვეულებრივი გამჭრიახობა და ვერ მიმხვდარხართ, ის კი კარგი ნიშანი არ არის ჩვენთვის: სჩანს, რომ აღარა გვწყალობთ!..

ვ ა ლ ი – მაგას რას ბძანებთ, ბატონიშვილო?.. სანამ სული მიდგას, მე თქვენი პატივისცემა და სიყვარული არ დამავინწყდება. აი, ახლაც ისეთი ერთგულება გამოიჩინა თქვენმა ქმარმა მმართველობის და თანაც ჩემი მეგობრობა, რომ ღირსი შეიქნა სამაგალითოდ დაჯილდოებისა.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – ის მაგგვართ თავის მოვალეობას ასრულებს!.. თუმცა, მართალი უნდა მოგახსენოთ, მეკი ყოველთვის ვენინააღმდეგები ხოლმე.

ვ ა ლ ი – მმართველობის ერთგულებაზედ?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – დიას!.. მაგითი ის ბევრს მტრებს იკიდებს და, ხომ მოგეხსენებათ, ჩვენი ხალხი რა არი? ადრე თუ გვიან ხეირს არ დააყრიან ჩემს ქმარს მაგ ერთგულობისათვის... უმისოთაც ქვეყნის მოლაღატეს ეძახიან.

ვ ა ლ ი – მაშინ ჩვენც აღარ ვიქნებით, მაშ, ქვეყანაზედ?

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – სანამ თქვენ აქ ბრძანდებით, მეც გული დამშვიდებული მაქვს, მაგრამ... ვინ იცის, რომ ხვალ თქვენ უფრო მაღალ ადგილზედ არ მიგიწოდებენ აქედამ? მაშინ, ჩვენგან შორს მყოფს, დრო აღარ გექნებათ მოგვიგონოთ და ამგვარადა მფარველს მოვაკლდებით.

ვ ა ლ ი – დარწმუნდით, ბატონისშვილო, რომ სადაც უნდა ვიყო, თქვენი ხსოვნა და პატივისცემა ჩემი გულიდამ არ ამოვა. და, რაც შეეხება ახლანდელს მტრებს, დღეს თქვენმა ქმარმა წარმომიდგინა მათი სია და მეც უმაღლესად წარვადგინე, რომ ისინი, როგორც ქვეყნის ორგულნი და მართებლობის წინააღმდეგნი, სამაგალითოდ ქვეყნის დასანახავათ დაისაჯონ და თქვენი ქმარი კი დაჯილდოვდეს!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – გმადლობთ! თქვენი მოწყალება დაუფასებელია!.. ჩემი ქმარი თვითონ ეცდება, რომ გაამართლოს ეგ წყალობა და გემსახუროსთ, მაგრამ მე და ელენე კი მაგით მაინც ვერ შეგირიგდებით!.. ჩვენ ქალები ვართ: პატივმოყვარეობას იმდენათა არ

დავსდევთ, რამდენათაც გულს ავჰყვებით ხოლმე!.. თქვენმა ამდენი ხნის უნახაობამ გული გვატკინა!

ვ ა ლ ი – მზათ გახლავარ, რომ საკანონო მოვიხადო! (თავს უკრავს).

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – (ლიმილით) ვნახოთ! პირველი, ეს ჯერ რომ უნდა მარტო დაგტეოთ, რადგანაც ცოტა ხნით მეზობლისას უნდა გადავიდე და, თუ ნებას მომცემთ, ჩემ მაგიერ ელენეს გამოგიგზავნით ჩემს მოსვლამდი.

ვ ა ლ – თქვენი ნება იყოს!

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – და თუ რამე დაიკარგა ამ ოჯახში, თქვენ უნდა მიზღოთ, რადგანაც თქვენ ორის მეტი ამ ოჯახში აღარავინ იქნება, ასე გაშინჯეთ, რომ მოსამსახურეებიც აქეთ-იქით არიან გაგზავნილი.

ვ ა ლ ი – ბატონი ბრძანდებით!.. მესმის!..

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – (ეშმაკურის ლიმილით) მოითმინეთ! ეს კიდეც არა კმარა! რომ მე გული უფრო დამშვიდებული მექმნეს, კარებს გარედამ გადაგიკეტ და დროებითად ჩემი ტყვე იქნებით!

ვ ა ლ ი – (ხელზედ ჰკოცნის) რა გაეწყობა, ბატონიშვილო! მით უფრო, რომ ბევრჯერ ჩაგიგდივარ ამისთანა ტყვეობაში და არც ერთხელ სანანურათ არ დამრჩენია.

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – მშვიდობით! ელენე გიახლებათ!.. შერიგდით, შერიგდით! თორემ, ვინ იცის, რა გამოვა შემდეგ... არ მოინყინოთ უჩემოთ! (გადის).

ვ ა ლ ი – (მარტო) რა დედაკაცია! ეს რომ ვაჟი ყოფილიყო, დიდებულ სულთანს უღვაშებს მოაპარსვინებდა!

პალი და ქაქანი (შემოდის დაღონებული)

ვ ა ლ ი – ჩემ სიცოცხლე ელენეს ვახლავარ! როგორა ბძანდებით? დედათქვენმა მიაშბო თქვენი უქეიფობა და ძალიანაც...

ე ლ ე ნ ე – (მშვიდობიანათ) ტყუილი მოუხსენებია!

ვ ა ლ ი – ვხედავ, გულდაკლებული ბძანდებით ჩემზედ, რომ ამდენი ხანია აღარ გამივლია, მაგრამ ჩემს უსირცხვილობას ნუ მიაწერთ. მიზეზი სულ სხვა იყო...

ე ლ ე ნ ე – დარწმუნდით, რომ ეგ ჩემთვის ერთი იყო! ჩემთვის არაოდეს არ ჰქონია მნიშვნელობა არც თქვენს მობძანებას და არც ნაბძანებას.

ვ ა ლ ი – ვე! ახლა კი ვხედავ, რომ მიჯავრდებით!.. თუმცა უნებურათ, მაგრამ დანაშაული კი გახლავარ, მაგრამ მიტევება თქვენი ვალია!

ე ლ ე ნ ე – თუ ინებებთ, რომ მართალი გაიგოთ, დანაშაული მე მაქვს თქვენთან და ბოდიშსაც მე ვითხოვ.

ვ ა ლ ი – თქვენ?

ე ლ ე ნ ე – დიახ, უნდა გამოგიტყდეთ, რომ სინდისის წინააღმდეგ გექცეოდით.

ვ ა ლ ი – როგორ თუ?..

ე ლ ე ნ ე – დეიდაჩემის შეგონებით ამოდენი ხანია, თვალს გიხვევდით და გატყუებდით, თორემ არც მყვარებიხართ და არც მიყვარხართ!

ვ ა ლ ი – მართალს ბძანებთ? მაშ თქვენი ქცევა და სიტყვები.

ე ლ ე ნ ე – თვალთმაქცობა იყო, რომ ხელში ჩამეგდეთ ისე, როგორც დეიდა მირჩევდა.

ვ ა ლ ი – ჰმ! არა მჯერა ეგ არც თქვენგან და არც თქვენის დეიდისგან! და ან თქვენ როგორ შესძლებდით ისე ხანგრძლივ თვალთმაქცობას?

ე ლ ე ნ ე – არჩილის სიყვარულმა შემაძლებინა... რომელსაც ისე უსამართლოთ ალპობდით საპყრობილეში.

ვ ა ლ ი – არა ხუმრობთ?

ე ლ ე ნ ე – გარწმუნებთ!

ვ ა ლ ი – ჰმ... თორემ ეგრე?! განა არ იცით, რომ მე შემიძლია, ისეე დავაჭერინო არჩილი და უარესი სატანჯველიც გაუნესო?

ე ლ ე ნ ე – ეგ თქვენი ნება არის... მაშინაც შევსცდი, რომ თავი დავიმდაბლე და გთხოვეთ მისი გამოშვება.

ვ ა ლ ი – მერე და გეკადრებოდათ განა ჩემი მოტყუება და გაკიცხვა?

ე ლ ე ნ ე – მეც ეგ მანუხებს. მინდა, შევინანო და მართალი შეგატყობინეთ.

ვ ა ლ ი – (სიჩუმეა) ჰმ!.. ვსწუხვარ! ვსწუხვარ! მადლობა ღმერთს, ვეცდები, რომ მერე მაინც შეგაყვარო თავი!

ე ლ ე ნ ე – თავი შემაყვაროთ?

ვ ა ლ ი – დიახ! შერთვის შემდეგ.

ე ლ ე ნ ე – მე კი განა უსიყვარულოთ წავჰყვები ვისმეს?! არა, ეგ არ იქნება და ნურც იფიქრებთ.

ვ ა ლ ი – როგორ?! მაშ, მე უნდა გაკიცხული დავრჩე?.. მაშინ, როდესაც ქვეყანამ შეიტყო? არა, თქვენ, მგონია, მცდით!.. ხუმრობთ... ანდა, სწორეთ, მართალი მითხრა დეიდათქვენმა, გუნებაზედ არა ხართ და მიზეზობთ.

ე ლ ე ნ ე – სტყუის დეიდა!

ვ ა ლ ი – არა, მართლა ამბობ, რომ ჩემს ცოლობაზედ ხელს იღებთ?

ე ლ ე ნ ე – როდის გქონდათ ხელი მოკიდებული?!

ვ ა ლ ი – სიტყვა არ მომეცით?

ე ლ ე ნ ე – ხომ გითხარით მიზეზი.

ვ ა ლ ი – ეჰ, კარგია ერთი, თავი დაანებე მაგდენ ხუმრობას. (უახლოვდება, ელენე შორდება) როგორ დავიჯერო, რომ ჩემი სიყვარული თქვენ გაჰკიცხოთ (მოხვევნას უპირებს).

ე ლ ე ნ ე – (ხელს ჰკრავს) არ შეიძლება, რომ თავს პატივი დასდოთ, დამშვიდდეთ?

ვ ა ლ ი – განა, სიყვარულისაგან გამმაგებულს, დამშვიდება შემიძლია? (ხელს სტაცებს).

ე ლ ე ნ ე – (სასტიკად) ხელი!

ვ ა ლ ი – გვიანლა არის... ველარ წამიხვალთ! ჩემს ცოლობაზედ ველარ აიღებთ ხელს.

ე ლ ე ნ ე – ვის უბედავთ მაგას? ვინა გგონივართ? ხელი! ხელი!.. (გაექცევა და მივარდება კარებს) აჰ! ეს რა ამბავია?! ეი! ვინა ხართ მანდა? კარი გამიღეთ, ეი! არ გესმით?!

ვ ა ლ ი – (დაცინვით) აბა, რასა შფოთავთ? როგორ გეკადრებათ? განა არ იცოდით, რომ შინ არავინ არის?! უბრალო ყვირილით მაგ მშვენიერ ხმას ნუ გაიფუჭებთ! ვერავინ გაგიგონებს. რისა გეშინინანთ? ჩემთან ხარ გალიაში, ჩემო გვრიტო! არა, სჯობია, რომ შენს ბედს დაემორჩილო! იცოდე, რომ სიკვდილამდე ჩემი ხარ!

ე ლ ე ნ ე – (აღშფოთებით) რა გნებავსთ?!

ვ ა ლ ი – ნულა მენინააღმდეგებით; იქნება სჯობს, სადაც ძალა აღარ გავა.

ე ლ ე ნ ე – განა მაგდენზედაც მიანია დეიდაჩემმა?! ეგ ეკადრება თქვენს ხანს, თქვენს ღირსებას?

ვ ა ლ ი – მე მინდა, რომ ცოლათ შეგირთო, აქ რა არის უკადრისი? (მიიწევს).

ე ლ ე ნ ე – გაფიცვებთ პატიოსნებას და ან რაც გეფიცებათ, მიმიღეთ მამაშვილურათ და აიღეთ ჩემგან ხელი! დაიმშვიდეთ გული!..

ვ ა ლ ი – (მიუახლოვდება) გეფიცებით, რომ სიყვარულისაგან გრძნობადაკარგული ვარ და კიდეც უნდა დავამტკიცო, რომ ჩემი იქნები და არა სხვისი! მე ამ შემთხვევას ვერ დავჰკარგავ!

ე ლ ე ნ ე – ოჰ, ღმერთო ჩემო! (ჩამოჯდება მდივანზედ და თვალეზედ ხელს მიიფარებს).

ვ ა ლ ი – ჩემი სიყვარული განა ხუმრობა გეგონა? დამათვრე აღერსით... გამაგიჟე... ცეცხლი მომიკიდე სიყვარულით და ახლა გინდა, გაკიცხული დამაგდო? არა! ვფიცავ ღმერთს, რომ შენს თავს, არა თუ ქვეყნიური, ზეციური ძალებიც ვერ დამათმობინებენ! არ იცი, რომ სიყვარული სნეულება და სიგიჟეა?... ჩემი სიყვარული უზომოა!.. სიცოცხლეს კი დავსთმობ და შენ კი ვერა... ვერ შეგეღევი... ვერავის დავუთმობ შენს თავს უსიკვდილოდ... ჩემო ბედნიერებავ! ჩემო ხვედრო! ჩემო სიცოცხლე, ნუ მეკრძალვი, ნუ მერიდები!.. მომენდვე და ჩემსავით სხვა ვერავინ დაგაფასებს, ვერ შეგიყვარებს! რათა სტირი? ნუ იფარებ მაგ მშვენიერ სახეზედ ხელებს! ნუ! ნუ! (ხელებს მოახსნევინებს).

ე ლ ე ნ ე – ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! ხა!

ვ ა ლ ი – ააა!

ე ლ ე ნ ე – შენ კი გენაცვალოს ელენე! განაგრძე, განაგრძე ეგ აღერსიანი სიტყვები! მაგის გაგონება არ მოყირჭდება შენს ელენეს!.. აქამდი ეჭვი გქონდა და არც დეიდას უჯეროდი, მაგრამ ახლა ვხედავ, რომ გყვარებივარ!.. სხვებსავით განსაკიცხავათ არ გდომებივარ: თუ არ ნამდვილი სიყვარული, ეგრე სხვა ვერაფერი გაამჩატებდა შენისთანა დარბაისელს, ჩემო სიცოცხლე! გცდიდი და ნუ გენყინება, ჩემო საყვარელო! ქალები ეჭვიანები ვართ (ეხვევა).

ვ ა ლ ი – (აღტაცებაში მოსული) მცდიდი?! მე კი გულზედ გამხეთქე და!.. ელენე, დაუსაბამოს გეფიცები, რომ შენის სიყვარულით დაბრმავებული ვარ, შენი მონა ვარ და ვიქნები. რას მეტყვი, რომ არ აგისრულო?!

ე ლ ე ნ ე – მართლა? მაშ, ჯერ-ჯერობით ახლა გული დაიმშვიდე და დამიმტკიცე, რომ მართლა ცოლად გინდებვარ და არა...

ვ ა ლ ი – მზათა ვარ, ჩემო მშვენიერებავ!

ე ლ ე ნ ე – მაშ, ახლა დამანებე თავი! სიტყვას გაძღე, რომ შეგირთო!

ვ ა ლ ი – რომ მიღალატო?

ე ლ ე ნ ე – არა.

ვ ა ლ ი – მაშ, შემომფიცე! რას გაჩუმდი?! აა!.. კიდე გინდა მომატყუო?

ე ლ ე ნ ე – ახლა ისე მოულოდნელათ მომექეცით, რომ არ შემიძლია, რამე გადავწყვიტო.

ვ ა ლ ი – ჰაა! მაშ, კიდე გინდოდა, მოგეტყუებოდა?.. წავიდე... და რა დამტკიცებას მატან, რომ მერე აღარ მილალატებ? არა, უნდა დამნებდე!.. (ეჭიდება).

ე ლ ე ნ ე – მაშ, კარგი! ასე ნდომებია ჩემთვის ბედს!.. შემომ-ფიცე, რომ მერე აღარ აიღებ ხელს ჩემს ქრმობაზედ!

ვ ა ლ ი – ღმერთი იყოს თავდები!

ე ლ ე ნ ე – მაშ, ვენდობი შენს სინდისსა და, თუ მომატყუო, მაღალმა ღმერთმა გკითხოს საიქოს... კარგი! შემობძანდი! (შეიჭრება საწოლ ოთახში).

ვ ა ლ ი – აი, დედაკაცი! მოდი და იცანი! რაც უნდა გამაგრდეს, ბოლოს მაინც ის არის.

ე ლ ე ნ ე – (ოთახიდან) ახლა კი მზათა ვარ! სირცხვილს სიკვდილი სჯობია, მაგრამ იფათ კი არ დაგიჯდება ჩემი სიკვდილი (გამოდის).

ვ ა ლ ი – (შეშინებით) რას აპირობით?!

ე ლ ე ნ ე – შენს სიკვდილს. (მიაღერს ხანჯალს) გეგონა, რომ ჩემზედა ისე ინადირებდი, როგორც სხვებზედ გინადირნია ამ ოჯახში? ახლა კი გეყოფა ამდენი გარყვნილება! (დაუპირებს ხანჯლის ჩაკვრას).

ვ ა ლ ი – რას შვრებით! რას შვრებით! გაგიჟდით? (გარბის და ელენე მისდევს).

ე ლ ე ნ ე – არა, შენი აღსასრულის დღეც მოვიდა!

ვ ა ლ ი – ვაიმე! მიშველეთ! ეი! ეი! კარი გამიღეთ! არავინა ხართ? მიშველეთ! (სკამით იგერიებს).

ე ლ ე ნ ე – (შუაგულზედ დგება და ხარხარებს) აჰა, გადატრიალდა ჩარხი! ახლა ჩემ ხელშია ძალა! რატომ აღარ დამცინი? მაშ, ნუღარც შენ ელი შებრალებას! ტყვილა ნუ შფოთავ, ჩემო ძლიერო მიმინო! შინ არავინ არის, ვერავინ გაგიგონებს... ხმას რათ ილაღამ? ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! ხა!

ვ ა ლ ი – მიშველეთ! (ანვება კარებს).

ე ლ ე ნ ე – ეს რა მემართება?! აჰ! ეს რა ამბავია? (ხანჯალს აგდებს ხელიდან, გულზედ იდებს ხელს და ჯდება) ამას ვისა ვხედავ? არჩილ? (მისჩერებია ვალის) ოჰ, შენა ხარ, ჩემო სიცოცხლე? რა კარგ დროს მომესწარ!.. მოდი მალე!.. მოდი!

ვ ა ლ ი – (სულელივით მისჩერებია) ვაჰ! ეს რა ამბავია?!

კუდურ-ხანუმი

ე ლ ე ნ ე – (ხელებს უშვერს) მოდი, ჩემო ბედნიერებავ! მოდი, მოგეხვიო! არ იცი, რომ სიკვდილამდე შენი ვარ?! სხვას ვისლა ავირჩევდი? წამიყვანე აქედამ შენთან! შენთან ერთად, ჩემო ნუგეშო! მალე! მალე! ამ გარყვნილ ოჯახიდან.

ვ ა ლ ი – ვაჰ! კიდევ ხუმრობდა?! მეკი საუკუნოდ დამიკარგა სიყვარულის სურვილი და!.. (მიუახლოვდება და ელენე წამოვარდება და გულზედ ეკვრის).

ე ლ ე ნ ე – წამიყვანე აქედამ... ნუ დამტოვებ! ოჰ, ოჰ, რა ბედნიერი ვარ! (შეჰყავს მეორე ოთახში) შენ გენაცვალოს ელენე, ჩემო სიცოცხლე... ჩემო! ჩემ...

მერვე გამოსვლა

არჩილ (შემოდის სიჩქარით)

ა რ ჩ ი ლ – ეს რა ამბავია? კარები გარედამ გადაუკეტიათ! აქ რალაც ხმაურობა იყო და კი არავინა სჩანს! (დაინახამს ხანჯალს) აჰ, ეს რალა არის?.. ამას რა უნდა აქა?! (იხედება აქეთ-იქით. მეორე ოთახში შეიხედავს) აააა! ღმერთო ჩემო! ამას რასა ვხედავ? (გამობრუნდება) თურმე ხალხის ხმა აკი მართალი ყოფილა! ახლა კი მჯერა, თუ თვალები არ მატყუებენ, აჰ!..

ე ლ ე ნ ე ს ხ მ ა – არჩილ, შენ გენაცვალე, ჩემო სიცოცხლევ! წამიყვანე... ნუ დამტოვებ, არჩილ!..

ა რ ჩ ი ლ – (შეკრთება) აჰ, არჩილო? მე მეძახის? აქ უთუოთ რალაც ამბავია! კარგათ ვერ შევხედე! ძალადობა! ააა... ახლაკი (გაექანება ხანჯლით, შეიხედავს და ისევ შეჩერდება. გამობრუნდება) არა, არა!.. დამცინის! დამცინის! ჰმ!.. ჰმ!.. აქ ძალადობა აღარ ყოფილა!.. ეხვევა, ჰკოცნის, ესიყვარულება!.. და, მაშ, მე რა ნება მაქვს?.. ვინა ვარ, რომ იმათ ტრფიალს ხელი შევუშალო?! ჰე! ახლა კი მშვიდობით! მე აქ დასადგომი პირი აღარა მაქვს, სადაც ტანჯვის მეტი არა მინახავსრა და სადაც დღეს უკანასკნელი ოცნებაც კი მენამლება! მშვიდობით! ქვეყანა განიერია! (დააგდებს ხანჯალს და გარბის).

(დასასრული მეორე მოქმედებისა)

მესამე მოქმედება

პირველი სცენა

ღარიბი ოთახი ფლიგელში

პირველი გამოსვლა

(ექიმი ათავეებს წერას და მერე ზარს აწკარუნებს ხათუნია შემოდის მეორე ოთახიდან)

ექიმი – გამოიღვიძა?

ხათუნია – არა, ბატონო! ჯერ კიდევ არა!.. ძილის გუდათ გახლავს მიგდებული... ზარბაზანიც ვერ გამოაღვიძებს.

ექიმი – ჰმ!

ხათუნია – ან კი რა გასაკვირველი გახლამთ, რომ ნუხელ მთელი ღამე მის თვალს რული არ მოკიდებია, ისე შფოთავდა.

ექიმი – ეგება გააჯავრეთ?.. ან აწყენით როგორმე?..

ხათუნია – არა, ბატონო! რა ბძანებაა?!

ექიმი – სასმელ-საჭმელს ხომ არაფერს უკრძალავთ?

ხათუნია – რაღაი თქვენ ბრძანეთ, ვინღა მოუშლიდა!

ექიმი – კარგი გიქნიათ... რაც აჩემოს, შეძლებისადაგვარად აუსრულეთ ხოლმე! იმას აწი აღარაფერი აწყენს.

ხათუნია – კი, ბატონო, მაგრამ ეს ორი დღეა, რაც მისთანას აღარას თხოულობს.

ექიმი – მამ, ნუხელი რაღა აშფოთებდა?.. ხომ არა სტკიოდარა?

ხათუნია – არა, ბატონო! რაღაი არჩილის დაბრუნება გაიგო და თქვენი პასუხიც მოუვიდა, გუნება ეცვალა: ისე გახდა, რომ ქკუ-ვაშეშლილს დაემგზავსა. ხან თუ ბავშვივით ატყდებოდა ხოლმე, რომ კიდევ ვთხოვ ჩემს არჩილსაო... მერე ისეე მოიწყენდა და მოჰყვებოდა ხოლმე ტირილს: „ნახვით ვნახამ, მაგრამ მე რომ კი ისეე ადრინდულათ ვეღარ დაფუხვდებო?“ ჩვენ, რაც შეგვეძლო, დავაკავეთ, მაგრამ ვერა გავანყეთრა... ისე იშფოთა მთელი ღამე.

ექიმი – ხველა აღარა ჰქონია?

ხათუნია – ხანდახან! გათენებხისას კი მოიხედა, დამშვიდა... საჩქაროთ ხელ-პირი დაიბანა, მოირთო-მოიკაზმა, ერთი სტაქანი ჩაიც დალია და ლოყებიც ისე წამოუწითლდა, რომ გეგონებოდათ,

კუდურ-ხანუმი

მის დღეშიაც არა სტკენიარაო... გაიარ-გამოიარა, მიეყრდო მუთაქა-ზედ და თვალები კი კარებისაკენ ეჭირა, სანამ არ ეძინა.

ე ქ ი მ ი – ჰმ!.. იყოს!.. ნუ გააღვიძებთ!

ხ მ ა (კარების უკანიდან) – რას დაგდებულხარ აქ, შე სულნყმ-ედილო, ნაგაზივით რა ფეხებში ებორძიკები გამვლელს და გამომვ-ლელს? კინალამ დამცი... წაეთერი აქედან!.. ნუ აგდიხარ აქა!..

მეორე გამოსვლა

იზინივე და ჯამალ-მოშრავი (შემოდის, ხანჯალზედ ხელს დაიბჯენს, გაჩერდება და ისე შეჰყურებს ექიმს, რომელიც უცდის. ჯამალ მხოლოდ ახველებს)

ე ქ ი მ ი – რა გნებავსთ?

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ ა ვ ი – თქვენი კარგათ ყოფნა, შენი ჭირიმე!

ე ქ ი მ ი – გმადლობთ! ჩვენ კარგათ გახლავართ!..

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ ა ვ ი – ისემც კარგი დაგემართოსთ და ღმერ-თმა ნუ მოგიშალოსთ!.. (შეჩერებიან ერთმანეთს).

ე ქ ი მ ი – ბატონო, მეტს აღარას გვიბძანებთ?

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ ა ვ ი – თვითონ ბატონო და თვითონ გვიბ-ძანებთ, შენი ჭირიმე!

ე ქ ი მ ი – რა გნებავსთ?

ჯ ა მ ა ლ-მ ო უ რ ა ვ ი – მე არაფერი, შენი ჭირიმე.

ე ქ ი მ ი – მაშ, ისე დასახედავათ მობძანდით?

ჯ ა მ ა ლ – არა, შენი ჭირიმე! ბატონმა გაახლოთ ჩემი თავი.

ე ქ ი მ ი – ვინ ბატონია?

ჯ ა მ ა ლ – ქალბატონი... კუდურ-ხანუმი, ბატონო.

ე ქ ი მ ი – რაო?

ჯ ა მ ა ლ – (ახველებს) მოგახსენათ, შენი ჭირიმე, თქვენ არ შეგანუხებდითო, მაგრამ ჩვენი ექიმი ვალის გაჰყოლია სადღაცაო და სხვა ექიმი კი თქვენს მეტი ხელათ აღარავინ დაგვრჩაო...

ე ქ ი მ ი – რა მინდაო?

ჯ ა მ ა ლ – თამარ გახლავსთ ცოტა უქეიფოდ და...

ე ქ ი მ ი – რა ემიზეზება?

ჯ ა მ ა ლ – ცოტა თავის ტკივილი აჰყვა და გუნებაზედაც ვერ გახლავსთ.

ე ქ ი მ ი – გუნებანაქცევათ ხომ არ არის?
ჯ ა მ ა ლ – ჰმ! თქვე დალოცვილო!
ე ქ ი მ ი – არა უშავსრა! ძილი დააკლდებოდა. მოახსენე, რომ
ჯერ არა მცალიან; მიიმე ავათმყოფი მყავს და იმას უცდითქო.
ჯ ა მ ა ლ – ეწყინება, შენი ჭირიმე.
ე ქ ი მ ი – მოახსენე, რაც გითხარ!
ჯ ა მ ა ლ – იჰ, არ ივარგებს, შენი ჭირიმე, ბატონისშვილი გაჯავ-
ვრდება.
ე ქ ი მ ი – ცივ წყალში დაასველოს ხელსახოცი და თავზედ
შემოიდვას! არგებს ტკივილს!
ჯ ა მ ა ლ – თქვენ კი არ წამობრძანდებით?
ე ქ ი მ ი – არა მცალიან! ვერ გაიგე?!
ჯ ა მ ა ლ – მშვიდობით ბძანდებოდეთ, ჰო, ბატონო! (მიდის.
კარებს უკან მისი ხმა) აქავე ხარ?! აქავე ხარ, შე ქოფაქო?! ვერ გაიგე,
რაც გითხრეს? აეთერ აქედან! აქ ნუ აგდინარ!..
ე ს მ ა ს ხ მ ა – არა, აქ უნდა მოვიკლა ჩემი თავი, აქ უნდა
ამომხდეს სული და კი არსად წავალ.
ჯ ა მ ა ლ ი ს ხ მ ა – ქალბატონის ბძანებაა, რომ სულ ფეხის
თრევით წაგიღონ აქედან.
ე ს მ ა ს ხ მ ა – მე აქ ვეგდო ჩემთვის, ვის რას უშავებ? თქვე
ულმერთობო! თქვე სასიკვდილოებო! ისემცა დაიმზოს და ამოვარ-
დეს თქვენი ოჯახი, როგორც ჩემი ელენეს გულ-ღვიძლი თქვენ
ამოჭამეთ, ღვთის რისხვებო, თქვენა!..
ე ქ ი მ ი – რა ამბავია? ვის ეჩხუბებიან?
ხ ა თ უ ნ ი ა – არავის, ბატონო! მოურავი უჯავრდება გადიას:
ნებას არ აძლევს, რომ კარებთან იწვეს.
ე ქ ი მ ი – ვინ გადიას?
ხ ა თ უ ნ ი ა – ელენეს გამდელი გახლავსთ!.. აქ აღარ უშვებენ
ელენესთან და კარებთან ზის... აღარ შორდება.
ე ქ ი მ ი – რატომ არ უშვებენ? ელენეს არა ჰსურს?
ხ ა თ უ ნ ი ა – არა, ბატონო,! ელენემ ორჯერ-სამჯერ კიდევაც
მოიკითხა, მაგრამ ასე მოვახსენეთ, რომ გადას სოფელში წავიდა და
ჯერ არ დაბრუნებულათქო.
ე ქ ი მ ი – მაშ, რათ აუკრძალეს აქ შემოსვლა?
ხ ა თ უ ნ ი ა – ქალბატონი განყრება.
ე ქ ი მ ი – რათა?
ხ ა თ უ ნ ი ა – მიტომ, ბატონო, რომ ამას წინეთ წასულიყო
სალოცავზედ, დაეგრისა წმინდა სანთელი და ისე სახალხოთ გადაეცა

ქალბატონი, რომ ჩემი ელენე იმან მომიკლა, იმის ბარობით დამის-
ნეულდაო.

ე ქ ი მ ი – მაგის მეტი ხო არა დაუშავებიარა?

ხ ა თ უ ნ ი ა – არა, ბატონო!

ე ქ ი მ ი – ელენეს ხომ არ ენყინება, რომ შევიდეს ხოლმე იმას-
თან?

ხ ა თ უ ნ ი ა – როგორ ენყინება? მისი გაზდილია!

ე ქ ი მ ი – მაშ, კარგი, უთხარი, შემოვიდეს, ექიმი გიბძანებსთქო
(ხათუნია გადის).

გ ა დ ი ა – (დაგლეჯილი ტანისამოსით, ფეხშიშველი შემოვარდება
გიჟივით და ექიმს ეხვევა მუხლებზედ) ამას კი ვენაცვალე! ამას კი
შემოვევლე თავს! ამის ჭირიმე!

ე ქ ი მ ი – რა ამბავია? რა გატირებს, გამდელიო?

გ ა დ ი ა – უიმე! როგორ თუ რა მატირებს? რალა სასაცილო პირი
მაქვს, შენ კი გენაცვალე? ჩემს ელენეს დღე ელევა, მე კი თვალითაც
ალარ უნდათ მიჩვენონ.

ე ქ ი მ ი – ვის შეუძლია, რომ დაგიშალოს?

გ ა დ ი ა – უიმე! ვის არ შეუძლია? ვინ არის, რომ მე ძალლი-
ვით არ მიტატანებდეს? ამ ოჯახში დღეს ყველასაგან გასაკიცხ-
ავი და სათრევი შევიქენი... აქამდი კი ყოველიფერი მე ვიყავი...
უკანასკნელი წინილებიც კი მე დამიზდია. მაგრამ მე ჩემს თავს როგ-
ორღა ვინაღვლი, რომ ჩემი მშვენიერი ელენე ისე გამოუპატიურეს!
მომიკლეს! მომიკლეს! შეულოცეს!.. გული და ღვიძლი ამოუჭამეს!..
ცოცხლად გამიღალეს! ზეზეულად დამიდვენეს, იმას კი ვენაცვალე...
იმას კი შამოვევლე!..

ე ქ ი მ ი – კარგია, კარგი! ახლა რა გინდა? რა გსურს?

გ ა დ ი ა – მინდა, რომ ერთი შამოვევლო თავს და მისი ჭირი მე
წავილო.

ე ქ ი მ ი – მეტი არაფერი?

გ ა დ ი ა – ცოტა ხანს ფეხთით დავუჯდები, თუ ნებას მომცემთ,
იმას კი ვენაცვალე, ფეხზედ ხელს წავუსვამ... ბუზებს მოვუგერებ,
იმისი ჭირიმე!..

ე ქ ი მ ი – ეგენი არც ერთი საჭირო არ არის! ისე კი შეგიძლია
შეხვიდე და იქ იყო. არ გამოაღვიძო კი!

გ ა დ ი ა – უიმე! არა, შენი ჭირიმე... არა!

ე ქ ი მ ი – ტირილს ნუ მოჰყვები, თორემ გამოაღვიძებ!

გ ა დ ი ა – არა, გენაცვალე! სულს გავნაბავ... ხმას გავიკმენდ...
გავქვავდები, ოღონდ კი იმას ვუყურო, იმას კი შემოვევლე!..

ე ქ ი მ ი – მაშ, კარგი!.. ნაიყვანე გოგო და შედი ელენეს ოთახში (გადიან).

გ ა დ ი ა – (გამობრუნდება) თავს რომ შემოვევლო და შევულოცო, ხომ არ გამიჯავრდებით? თქვენს წამლობას ხომ არას აწყენს?

ე ქ ი მ ი – არა, არა! შეგიძლია, მაგრამ არ გამოაღვიძო კი როგორმე.

გ ა დ ი ა – არა, ამისი ჭირიმე! ამას კი ვენაცვალე (ხელეზუდ ჰკოცნის. შედიან).

ე ქ ი მ ი – (მარტო) საბრალო! სრული დარწმუნებულია, რომ, თავს თუ შემოვევლო და შეულოცა, ფეხზედ წამოაყენებს! მეტი აღარ უნდა! ჰე!.. გამდელსაც პატივი ახდია!.. ანგარიში... ყველგან ანგარიში! სხვა ვალი და სხვა ლამაზი! სხვა მიმინო და სხვა ჩიტი! წავიდა ძველი ვალი და გათავდა ელენობაც. მოვიდა ახალი ვალი და შეიქნა ისევ თამარობა!.. ქვეყანა ჩარხია! ტრიალებს! თამარ ახლა სასახლეს აშვენებს და ელენე კი აქ ფლიგელში გდია ყველასაგან მიტოვებული და დავიწყებული, ვილას რაღათ უნდა?.. მისი დრო წავიდა, აღარ მობრუნდება! მოკვდება და გულის შემატკივარიც არავინა ჰყავს!.. (არჩილ შემოდის) ააა! კარგ დროს მოხვედი! ეხლა შენზედა ვფიქრობდი.

ა რ ჩ ი ლ – გამარჯობა! ჩემზედ ფიქრობდი?

ე ქ ი მ ი – დიახ, მაგრამ დაიგვიანე! აკი თორმეტ საათზედ მოვალო?..

ა რ ჩ ი ლ – (იქით-აქეთ იხედება. ჯდება) ჰმ!..

ე ქ ი მ ი – რაო? ვის ათვალეიერებ? ჯერ ვერა ნახავ! სძინავს.

ა რ ჩ ი ლ – (სიჩუმის შემდეგ) კინალამ სასახლეში შევედი! როგორ მოვიფიქრებდი, რომ ერთს დროს სასახლის სამკაულს დღეს სამოახლოში გადმოიტანდნენ... სძინავს?.. დღეს როგორღა არის?

ე ქ ი მ ი – ჯერ არ მინახავს... ამბობენ, რომ მოხედვით არისო, მაგრამ...

ა რ ჩ ი ლ – მაგრამ?!

ე ქ ი მ ი – განა არ იცი?.. გუშინ არ გითხარ?! მოიხედავს თუ არა, ერთია: დიდი ხნის სიცოცხლე მაინც აღარა აქვს! კარგი ქენი, რომ მოხვედი სანახავათ და გულში არ ჩაარჩინე...

ა რ ჩ ი ლ – სრულ გრძნობაშია?

ე ქ ი მ ი – რასაკვირველია. ეს იმისთანა სნეულებაა!.. (სიჩუმე) პაპიროსს არ მოსწევ?.. რა გემართება, ხელი გიკრთის? ავათ ხომ არა ხარ?

ა რ ჩ ი ლ – არაფერია! წუხელის არ მძინებია და...

კუდურ-ხანუმი

ე ქ ი მ ი – თვალებიც გემღვრევა? ეჰ! ვინ შენ და ვინ ეგები? გაგულჩვილებულხარ!

ა რ ჩ ი ლ – ყველას თავისი დრო აქვს და ადგილი, სიხარულსაც და მწუხარებასაც.

ე ქ ი მ ი – მესმის!.. მესმის!.. სჩანს, რომ სიყვარული ისევ გიტრიალებს გულში!.. ვერც დროსა და ვერც სიშორეს ვერ გამოუნელებია.

ა რ ჩ ი ლ – მე რომ არ გითხრა, განა თვითონ კი ვერ მიხვდები?! გამომნელდა კი არა, იმ დიდ სიყვარულზედ დღეს სიბრაღელებიც ზე დაერთო და ის მიწუხებს გულს.

ე ქ ი მ ი – არ გამტყუნებ! უნდა გამოგიტყდე, რომ ელენე ყოველთვის საყვარელი ადამიანი იყო და არის!.. შეუცდომელი ქვეყანაზედ არავინ არის და არც შენ უნდა მიგეტყუებ ისე ჩხირი და არ უნდა გადაკარგულიყავ; მით უფრო, რომ, როგორც თვითონვე ამბობ, სიყვარული არ გაგქრობია!.. ეჰ, რაც მოხდა, მოხდა, რაღა გაეწყობა!.. განა სხვებს კი არ დაჰკარგვიათ სატრფო?

ა რ ჩ ი ლ – ჩემსავით?..

ე ქ ი მ ი – შენ რაო, ვითომ?

ა რ ჩ ი ლ – ის, რომ მაშინ ის ელენე დავჰკარგე და მომიკვდა, რომელიც სულს უყვარდა და სწამდა ამდროის ქართველ ქალის იდეალად, და დღეს ისიც კი ჰქრება, რომელიც მხოლოდ გულს შერჩა, როგორც ქალი მარტივად... ჩემი მწუხარება ორკეცია! ჰე, რა გაეწყობა! რა გაეწყობა! რა გამოვა, რომ ვიჩივლო?!

ე ქ ი მ ი – ეგ არი!

მესამე გამოსვლა

ისინივე და ხათუნია

ხ ა თ უ ნ ი ა – ელენემ გამოიღვიძა და გამოსვლას ნდომულობს... შეიძლება, გამოვიყვანოთ?

ე ქ ი მ ი – ხომ არ გითქვამსთ არჩილის აქ ყოფნა?

ხ ა თ უ ნ ი ა – არა, ბატონო, ჩვენ არც კი გვცოდნია!

ე ქ ი მ ი – მაშ, კარგი! არაფერი უთხრათ! ჩემი კი მოახსენეთ, რომ გიცდისთქო! კარგ გუნებაზედ წამოდგა?

ხ ა თ უ ნ ი ა – უკეთესი აღარ შეიძლება! გადიას ნახვაც იამა (მიდის).

კუდურ-ხანუმი

ე ქ ი მ ი – მეშინია, თუ უცბათ შენს დანახვაზედ ნამეტანმა აღელვებამ აწყინოს! არ შეიძლება, რომ ცოტა ხნით გახვიდე ამ ოთახიდან? აი, იქ შედი, იმ ოთახში, სანამ არ დაგიძახო!

ა რ ჩ ი ლ – ბატონი ხარ! (გადის ნელ-ნელა).

მძიმი და ელენე (გამოჰყავთ გადიასა და ხათუნისა ხელმოკიდებული და დივანზედ აწვენენ)

ე ქ ი მ ი – (მიუახლოვდება) როგორა ბძანდები, ელენე? ხომ კარგათ გეძინათ?

ე ლ ე ნ ე – ოჰ, დილა მშვიდობისა, დოქტორო! დიდი ხანია, აქა ხართ? უკაცრავათ, რომ გაცდევინეთ! დღეს ძალიანაც კარგადა ვარ.

ე ქ ი მ ი – ღვითთ თანდათან უკეთესობაში შეხვალთ, რომ გაზაფხულდება.

ე ლ ე ნ ე – (ნაღვლიანის ღიმილით) ჰო! იმედი მაქვს, რომ მანამდი მოვრჩე!.. კარგია, ექიმო, ნუგეში, მაგრამ მისთანასთვის, რომელსაც სჯერა, როცა ატყუებენ... განა მე თვითონ ვერ ვატყობ ჩემს თავს?! მაგრამ ისიც კარგი ღვთის წყალობაა, რომ ჯერ კიდევ კარგათა ვარ... დოქტორო! დღეს აღარ გინახავსთ? თვითქო მოსვლას აპირებდა?

ე ქ ი მ ი – უთუოთ მოვა, მაგრამ მე კი მეშინია თქვენი! ვაითუ, ვერ აიტანოთ და...

ე ლ ე ნ ე – რა ვერ ავიტანო?

ე ქ ი მ ი – ვაითუ, აღელდეთ მის დანახვაზედ და არ გარგებთ.

ე ლ ე ნ ე – სიტყვას გაძღვევ, რომ თავი შევიმაგრო. მაგრამ ეს კი მითხარი, კიდევ აქვს ჩემი ხსოვნა? ნებით მოინდომა ჩემი ნახვა, თუ თქვენ შეაბრალებთ ჩემი თავი?

ე ქ ი მ ი – გარწმუნებთ, რომ თქვენს სიყვარულს მოჰყავს... მისი დაბრუნების მიზეზი თქვენს გარდა სხვა არა ყოფილარა... მაგრამ ახლავე რომ შფოთავთ, მერე რალა იქნება... როგორ მოვიყვანო?!

ე ლ ე ნ ე – არა... არა მიშავსრა!.. არ ავშფოთდები, ოღონდ კი დამენახოს.....

ე ქ ი მ ი – მაშ, კარგი! დიდი ხანია, ისიც აქ გიცდის! არჩილ! არჩილ! (არჩილ შემოდის და მიიწევს ელენესაკენ ძალდატანებულის ღიმილით) მადლობა ღმერ...

ე ლ ე ნ ე – (შეჰკვივლებს და წამოვარდნას დააპირებს) არჩილ!..

ა რ ჩ ი ლ – (მივარდება) ელენე!..

ე ლ ე ნ ე – კიდევ შენა გხედავ?! არჩილ, შენა ხარ? (უნდა, რომ მოეხვიოს და ბოლოს ვითომც ხელსა ჰკრავს) არა, არა!.. მე შენი ელენე

აღარა ვარ!.. დამავინყდა, რომ... ის ელენე!.. ის... (დაიწყებს ტირილს და ხველას).

ე ქ ი მ ი – არ გითხარით?! განა მაგას ჰქვიან თავის შემაგრება?.. წყალი, წყალი! რა ყმანვილობა არის?! ხომ იცით, რომ განყენსთ ეგ აღტაცება და აღელვება? (ხათუნისა მოაქვს სტაქნით წყალი).

ე ლ ე ნ ე – (სვამს) დოქტორო, ეს ცრემლები გულს მიმძიმებდენ.. დიდხანს მეგუბიან ნაღვლათ. ადრე თუ გვიან უნდა გადმონთხეულიყვნენ... აი, ახლა უკეთა ვარ (სცდილობს, რომ გაიღიმოს).

ა რ ჩ ი ლ – ელენე! განა მაგრე უნდა შეხვდენ ერთმანეთს დიდი ხნის უნახავი მოყვრები? ნუთუ ჩვენის ძველ მეგობრობიდამ აღარა დარჩენილარა, რომ სიახლოვესაც აღარ მიკარებ?

ე ლ ე ნ ე – ეგ თქვენ უნდა გკითხოთ და ჩემგან კი განა სხვაგვარი შეყრა მოითხოვება თქვენი ბარათის შემდეგ?

ა რ ჩ ი ლ – გულისწყრომის დროს ნამოქმედარი სასაყვედურო არა არისრა! მართალია, იმ გახურებულ გულზედ გზიდამ მოგწერე მცხარე წიგნი, მაგრამ მერმე კი შევიწინა და იმ შეწინებას შენც მიხვდებოდი შემდეგის წერილებიდამ.

ე ლ ე ნ ე – როგორ თუ შემდეგის? განა იმ გულსაკლავ ბარათის გარდა სხვებიც მომწერე?

ა რ ჩ ი ლ – რამოდენჯერმე, და არც ერთხელ კი პასუხი აღარ მიმიღია.

ე ლ ე ნ ე – მართლა?

ა რ ჩ ი ლ – ელენე, განა არ იცი, რომ ვინც უყვართ და ვისაც პატივსა სცემენ, არ მოატყუებენ?

ე ლ ე ნ ე – ჩემმა ბარათებმა მაინც ველარ მიგახვედრეს, რომ შენი წიგნები არ მომსვლია?

ა რ ჩ ი ლ – საქმეც ის არის, რომ მეც არ მომდიოდა! სჩანს, რომ სასტიკი ცენზორი გვყოლია ორივეს!.. აქაც დეიდაშენის მანქანებას უმუშავნია, ეტყობა.

ე ლ ე ნ ე – რასა მწერდი?

ა რ ჩ ი ლ – განა არ იცი! რას მოიწერებოდა მეგობარი? (სიჩუმე).

ე ლ ე ნ ე – არჩილ! ვიცი, რომ დიდი ხნის სიცოცხლე აღარა მაქვს. ამას შენც კარგათ ჰხედავ და გებრალეები... მაგრამ შებრალეებით ნუ მეტყვი, როგორც შენს სინიდის ეკადრებოდეს, ისე მითხარ პირდაპირ, დაუფარავათ, კიდევ გიყვარვარ?

ა რ ჩ ი ლ – გარწმუნებთ!

ე ლ ე ნ ე – ადრინდულად?

ა რ ჩ ი ლ – სიყვარულით? თუ არ მეტათ, ნაკლებ არა!

ე ლ ე ნ ე – სიყვარულითო? ჰმ! პატივისცემაც ძველებურათა გაქვს?

ა რ ჩ ი ლ – (ყოყმობს) რა დროს მაგაებზედ ლაპარაკია?.. მიყვარხარ და...

ე ლ ე ნ ე – არა, პატივისცემა ისევ ადრინდელი გაქვს? ჰაა? რას გაჩუმდი! მითხარ და გაათავე!.. მივხვდი... მივხვდი, რასაცა გრძნობს შენი პატიოსანი გული! (გაჩუმდება) გმადლობ, არჩილ, რომ არას მეუბნები. „ვინც უყვართ და ვისიც პატივისცემა აქვსთო, იმას ტყუილს არ ეტყვიანო“ განა? (ხელს უშვერს) გმადლობ, სჩანს, ჩემი პატივისცემა კიდევ შეგრჩენია... მადლობა ღმერთს, ახლა კი შემიძლია, რომ ისევ გულგახსნით მოგელაპარაკო ბევრს რამეზედ (ახველებს).

ე ქ ი მ ი – კმარა! ეგ აღელვება ძნელია თქვენთვის, თორემ მაგდენს ველარ აიტანთ! ცოტა შეისვენეთ! განა შემდგომში ველარ მოესწრებით ერთმანეთთან საუბარს?

ა რ ჩ ი ლ – ელენე, გეთაყვა, ახლა მაგის დრო არ არის. განა მერე ველარ მოვესწრებით, სულ ერთად არ ვიქნებით?!

ე ლ ე ნ ე – არა, სანამ ჩემს აღსარებას არ გეტყვი, მოსვენება არ შემიძლია! დატვირთულია ჩემი გული და ველარ შეიძლებს სიმძიმის ატანას, თუ ეხლავ არ გავხსენი გული და არ შევიმსუბუქე ის ტვირთი...

ე ქ ი მ ი – ცოტა მაინც შეისვენეთ, თორემ ვერ აიტანთ, მეტად დასუსტდით და...

ე ლ ე ნ ე – არა მიშავსრა!

ა რ ჩ ი ლ – მართლა, შეისვენე ცოტა! დამშვიდდი და მერე...

ე ლ ე ნ ე – არა, არა! ან ახლა და ან აღარაოდეს! (ახველებს) რაი შენ მომშორდი, მის შემდეგ ბევრი უსამართლო გაკიცხვა, დევნა და ტანჯვა მოვითმინე... ბევრი რამ იჭორეს ჩემზედ, მაგრამ ხმას არავის ვსცემდი: ჩემთვის ერთი იყო, ვისაც რა უნდა ეთქვა, მათთან თავის გამართლება ჩემი თავის დამდაბლება იქნებოდა. მხოლოდ შენ იყავ ერთი, ვისთვისაც უნდა გამეხსნა გული, მაგრამ შენც შორს მეგულეობდი და მეგულეობდი გულგრილათაც ჩემზედ. ახლა კი, რაღაი ბედმა ისევ შეგვყარა, ამთავითვე უნდა გიამბო ყოველიფერი.

ე ქ ი მ ი – მშვიდობით ბძანდებოდეთ! (გადიას და ხათუნას) აქ, მგონი, აღარც თქვენ იყოთ საჭირო.

ე ლ ე ნ ე – არა, დოქტორო! მე თქვენ გთხოვთ, რომ დარჩეთ. მისთანა საიდუმლო არა მაქვსრა, რომ სახალხოთ მისი გამოთქმა შემრცხვეს. მე მსურს, რომ თქვენც აქ დაგვესწროთ!..

ე ქ ი მ ი – (ჯდება) თქვენი ნებაა!

ე ლ ე ნ ე – წყალი მომეცით! (სვამს).

ა რ ჩ ი ლ – მაშ, რადგანც აღარ იშლი, ჯერ მე გიამბობ ჩემ თავგადასავალს, ჩემს მოგზაურობას... მანამდე შენც შეისვენებ და მერე უფრო კარგათ იტყვი, ჩემო ელენე!

ე ლ ე ნ ე – არა, არა! არა მიჭირსრა!.. (აშფოთებული ამბობს და თან ახველებს).

ე ქ ი მ ი – მე გთხოვთ, რომ ცოტა შეისვენოთ!

ა რ ჩ ი ლ – მართლა, რა ჯინია? რა სულწასულობაა!.. ხომ არსად მივდივართ?!

ე ლ ე ნ ე – ვიცი! ვიცი! აი, ახლა კარგათა ვარ. აი, ხომ ხედავთ, არა მიჭირსრა! დამშვიდებული ვარ... (ახველებს). გახსოვს ის შავი დღე, როდესაც შენ თვალები ამიხილე და მომშორდი?.. შენს შემდეგ ბევრი ხანი აღარ გასულა, გაჩდა ვალი. მე მივედი და ყველაფერი ვუთხარი, რაც გულშიდა მქონდა დაუფარავად... განრისხებულმა ვალმა ჩემზედ ძალა მოინდომა. მაშინ მომაგონდა შენი სიტყვები... მივხვდი და გაქცევა დავაპირე... თურმე დეიდაჩემის ჩვეულებრივ ვერაგობას თავდარიგი მიელო: კარები გარედამ გადაეკეტა და მოსამსახურებიც აქეთ-იქით გაეგზავნა. (ახველებს) დავრჩით მარტო, ვალთან ერთათ, ოთახში დამწყვედული, როგორც ჩიტი გალიაში. ოჰ, რო იცოდე, თუ რა მდგომარეობაში ვიყავი და რა მემართებოდა!.. არც რჩევა, არც ვედრება, არც მუქარა, არც ფიცი და არც მოტყუება არ გამივიდა იმ ბინძურთან (ახველებს).

ე ქ ი მ ი – ცოტა შეისვენეთ!

ა რ ჩ ი ლ – ვიცი! ვიცი! სხვა რამეზედ ვიმუხაიფოთ! ახლა მაგის დრო არ არის!..

ე ლ ე ნ ე – მომითმინეთ! ერთილა საშუალობა დამრჩა და ბოლოს იმას მივმართე: შევვარდი ჩემ სანოლ ოთახში, სადაც ხანჯალი მეგულეობდა, დავატანე იმას ხელი და მოვინდომე გამხეცებული ვალის მოკვლა... მაგრამ, მეც რომ მის მოკვლის შემდეგ სატანჯველში არ ჩამეგდო თავი, წინდანინ სანამლავი დავლიე...

ე ქ ი მ ი – სანამლავი?!

ა რ ჩ ი ლ – სანამლავი?!

ე ლ ე ნ ე – დიახ!.. ხანჯალი რომ დაინახა იმ გარყვნილმა, გაქცევა დააპირა, მაგრამ, ვაი რომ კარები იმასაც ჩემსავით დაკეტილი დაურჩა... მაშინ გული მირჩევდა, რომ მომეკლა, მაგრამ მიუჩვეველი ხელი კი აგვიანებდა. ამასობაში მეც რალაც უცნაური გრძნობა

მომანვა გულზედ, სურვილი შემეცვალა: თბილმა და ტკბილმა ჟრიან-ტელმა დამიარა მთლათ გვამში... სწორმხედველობა დავჰკარგე... ასე მეგონა, თუ მალლა, სადღაც ედემში, დავფრინავთქო!.. რალაც უცნაური მემართებოდა... მხოლოდ შენ გხედავდი იმ დროს, შენ გეალერსებოდი და შენს ტკბილს ხვევნაში ვიყავი. დიდხანს თურმე ვიყავ გრძნობადაკარგული და, რომ გამოვფხიზლდი, ვნახე, რომ დეიდაჩემი საზიზღარის ღიმილით მეალერსებოდა და ნუგეშს მაძლევდა... მაშინ მომაგონდა... მივხვდი, თუ რაც გადამხდა და დანაშთენი კი შენმა ბარათმა შემატყობინა.

გ ა დ ი ა – (უცბათ იკივლებს) უი! დამქოლეთ მე სულწაყმედილი და მომჭერით ეს დასამინებელი ხელები! შვილო! შვილო!.. აკი მე ვყოფილვარ შენი დაღუპვის მიზეზი?!

ყ ვ ე ლ ა ნ ი – რაო? რა დაგემართა?

გ ა დ ი ა – უი! მე სასიკვდინეს! რალა რა დამემართა!.. სანამლავი კი არა, სიყვარულის წამალი დაუღვევია... იმას გადაურევია! უიმე! უიმე!..

ე ქ ი მ ი – რას ამბობ! ხომ არ გაგიჟდი?

გ ა დ ი ა – ნეტავი მართლა გავგიჟებულიყავ და ამ დღეს კი არ მოსწრებოდა ჩემი წაწყმედილი სული!.. ვიცოდი, საღაც ჰქონდა ჩემს ელენეს შენახული სანამლავი... და ქალბატონმა გამომაცვლევინა და მაგიერად სიყვარულის წამალი ჩამადებია. სამხურვალო შაქრის ყინულის ფშხენილი. უიმე! შვილო! შვილო! (ყველანი გაკვირვებით მისჩერებიან).

ე ქ ი მ ი – ჰმ, ახლა კი ცხადია, რაც ამბავი ყოფილა! გესმის, არჩილ?..

ა რ ჩ ი ლ – განა ეს შესაძლებელია?

ე ქ ი მ ი – ვერა ხედავ, თუ რა ყოფილა? ჰმ!..

ა რ ჩ ი ლ – (ხელსა ჰკიდებს ელენეს, რომელიც უცნაურათა ჰღელავს) ელენე, გესმის?..

ე ლ ე ნ ე – (თავის ქნევით) გვიანდა არის!

ა რ ჩ ი ლ – (ცოტა ხნის სიჩუმის შემდეგ) ელენე! წელან რომ მეკითხებოდი, „გაქვს თუ არა კიდევ ჩემი პატვიისცემო“, შემეძლიან, ახლა გიპასუხო? (ელენე თავს უქნევს). აბა, იცოდე, რომ ერთიორად მეტი, ჩემო სიცოცხლე! მაგრამ მაგიერად მე კი ჩემი თავი შემძულდა... ოჰ, რა დანაშაული ვარ შენთან, ჩემო ელენე!.. ვერ დავიმორჩილე ჩემი უგნური თავმოყვარება და უგნურად შემოვიტანე შენზედ ეჭვები!.. არა, არა, ელენე! ახლა კი გხედავ, რომ მე არასოდეს არ ვყოფილვარ შენთან მეგობრობის ღირსი!..

ე ლ ე ნ ე – (თვალცრემლიანის ღიმილით) ნუ!.. ნუ! მაგას ნულა იტყვი, ჩემო არჩილ! განა შეიძლება, რომ მოყვარემ მოყვარეს გული არ ატ... (ახველებს) უჰ!.. (ცოტა ხნის შემდეგ) ატკინოს (ხელსა ჰკიდებს).

ე ქ ი მ ი – არჩილ! შენ მაინც ურჩიე, რომ ცოტა თავი შეიმაგროს!..

ე ლ ე ნ ე – არა, დოქტორო! ან მე აღარა მიჭირსრა. ტვირთი მომცილდა... იმედია, რომ ან აღარ მოვკვდები?

ე ქ ი მ ი – ბუნება ძლიერია!..

ე ლ ე ნ ე – დიახ, მრწამს! ჩემი არჩილ ისევ ჩემია! უნდა... უნდა დიდხანს ვიცოცხლო!.. რა ნება მაქვს, მოვჰკვდე?.. განა, არჩილ, აღარ მოვჰკვდები? განა? დიდხანს... დიდხანს ვიცხოვრებთ ერთად და კიდევ მოვესწრებით იმის... იმის...

ა რ ჩ ი ლ – დარწმუნებული ვარ!.. (თავისთვის) თურმე კი ყოფილა მისთანა შემთხვევაც, როდესაც, ვინც უყვარსთ და ვისაც პატივს სცემენ, კიდევ ატყუებენ...

ე ლ ე ნ ე – ჰო?.. გაზაფხულზედ ზღვის პირათ სადმე ნავი-დეთ... მერე უცხო ქვეყნებში, მე თანდათან გამოვჯობინდები და... (სუსტდება).

გ ა დ ი ა – (წუნუნით) შენ კი მორჩები, გენაცვალე, მაგრამ მე კი უნდა ნავილო მაგიერად შენი ჭირი: ხუთჯერ-ექვსჯერ ვარ თავშამოვ-ლებული და შენი ჭირნანალები, შენ კი დაგენაცვლოს შენი გადია!

ე ლ ე ნ ე – (ანიშნებს, რომ წყალი ასვან) ხხხ...

ე ქ ი მ ი – (ანოდებს წყალს) არა უშავსრა, არა! არაფერია!..

ე ლ ე ნ ე – (ხელს უპოტინებს არჩილს, არჩილ აძლევს ხელს. ელენეს დიდხანს უჭერია მისი ხელი და შეჩერებია) იცი, რა გითხრა... როცა... რო... (დააწყებინებს ხრიალს და მოკვდება).

ა რ ჩ ი ლ – (ხელს ადებს) გათავდა!

ე ქ ი მ ი – კიდევ იცოცხლებდა რამოდენიმე დღეს, რომ ასე არ აღელვებულყო.

გ ა დ ი ა – მომიკვდა? უი! (დაეცემა გულშემოყრილი. ხათუნია გავარდება კარში).

ე ქ ი მ ი – ჰე, ყველას ეს ბოლო მოგველის! (მიდის და სცდილობს, გადია მოაბრუნოს. არჩილ გაშტერებით დასჩერებია ელენეს).

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – (შემოიჭრება თმაგაშლილი) უიმი! ეს რა მეს-მის?! მართალია?! ჩემი მშვენიერი ელენე აღარა მყავს!.. მომიკვდა?! უი! უი! გამწარებულ დეიდამისს! ელენე, ჩემო ბედნიერებავ! მაგას მოველოდი შენგან? შენს მშვენიერ ხელებს უნდა დაეყარა ჩემს გულ-ზედ შავი მინა და შენ რა გიქნია ეს? რათ მომასწარ შენ სიკვდილი?

აკი გეუბნებოდი, შვილო, ჩამოეთხოვე იმ ურჯულოებს... იმ სობტებს, თორემ კარგს არას დაგაყრიანთქო? ვიცოდი!.. ვიცოდი, რომ მაგრე დაგემართებოდა, მათ გადამკიდეს!..

ა რ ჩ ი ლ – ბატონისშვილო! კმარა ამდენი თვალთმაქცობა!.. ეყოფა, რაც სიცოცხლით გაჰკიცხეთ ეს საბრალო!.. ან მაინც მოასვენეთ და ნულა ბლალავთ ამ წმინდა გვამს ფარისევლურის ცრემლვებით!..

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – (გულმოსული) რაო? შენ ვინა ხარ, რომ ჩემს ოჯახში მბძანებლობ და ჩემის სისხლისა და ხორცის ტირილს მიკრძალავ? არ იცი, რა იყო ეგ ჩემი?

ა რ ჩ ი ლ – მსხვერპლი! სხვა არაფერი! საერთო სხვა რა უნდა ყოფილიყო თქვენში? არა, ბატონისშვილო! შეგიძლიათ, სხვები მოატყუოთ და ჩვენთან კი ეგები აღარ გამოდგებათ!.. თუ ელენე თქვენი ყოფილიყოს, მაშინ ეს დღეც აღარ დაადგებოდა. ესეც იმ გარყვნილების მორევში, რომელსაც უმეტესობა შენატრის და მიაჩნია ცხოვრების იდეალათ, ისეთი მომცურავი სირინოსი იქნებოდა, როგორც ბძანდებიან დღეს სხვები, თქვენგან განვრთნილ-გამოზდილები! მაგრამ, ჩვენი რომ იყო, მიტომაც შეიქნა უდროვო მსხვერპლი!.. ეს პირველი მსხვერპლი ხომ არ არის თქვენის ძლიერებისა? თქვენთან ბრძოლაში ამისთანეებს ჯერ კიდევ ბევრს დავჰკარგავთ, მაგრამ უფრთხილდით კი მომავალს!..

კ უ დ უ რ-ხ ა ნ უ მ – რაო? რაო? ბძანეთ! ბძანეთ! აღარ გადათქვათ კი მერე, რომ მთავრობის წინააღმდეგობას ჰქადაგობთ სახალხოთ!..

ა რ ჩ ი ლ – (ძალდატანებულის სიცილით) ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! ეგ კარგი იარაღი გიჭირავსთ ხელში! ეგ არის თქვენი ძლიერება! ხლმათაც გარგიათ და ფარათაც... მაგრამ აქ კი, ამ შემთხვევაში, გამოუდეგარია. (ზურგს შეაქცევს და მოუბრუნდება) მშვიდობით, ჩემო ელენე, შენ კი გადარჩი ამდენ საძაგლობას, მაგრამ რა ქნას იმან, ვისაც შენის დაკარგვით მნუხარება გაუორკეცდა?.. მშვიდობით! (დაიჩოქებს და ფარდა დაეშვება).

(დასასრული)

[1880]

წიგნი პირველი

ხუმრობა 1 მოქმედებად

მოქმედი პირნი:

რეჟისორი

სცენარიუსი

რეკვიზიტორი

ახალი აქტრისა

ამისი ქმარი

და ყველა აქტიორ-აქტრისები

მოქმედება 1

სცენა 1

მოქმედება სწარმოებს სცენაზე

მოთამაშეებს რეპეტიცია აქვთ. ზოგი სარკის წინ პრანჭიაობს, ზოგი – ხელსა ჰშლის, ზოგი – როლს ამბობს, თითქოს გიჟები არიანო. ამოობაში თითო-თითო წამოდგება წინა და თავიანთ რეპერტუარიდან უკეთესს როლებს ამბობენ; სამი მოთამაშეთაგანი გაბუტულები სკამზე ზის თავჩალუნული: პირველი დრამატიული აქტრისა – მარჯვნივ, პირველი კომიკური აქტრისა – მარცხნივ და პირველი კომიკი – შუა ადგილას სკამშებრუნებული. სამივენი იბღვირებიან.

გამოსვლა 1

კ ი ნ ტ უ ა შ ვ ი ლ ი – (შემოვარდება გიჟივით. ოხრახუში, ტარხუნა, კიტრი და ყველი შემოაქვს) ლაზათ! ლაზათ! შენი ქრისტეს ქირიმე, რა გემრიელია. (სჭამს) ვის უნდა ახალი ყველი, ტარხუნა და სხვა წვანილი! იფ! იფ! იფ! ლაზათ!

რ ე კ ვ ი ზ ი ტ. – შე ოხერო, შენა! რას ჩადიხარ?.. შენი შიშით რეკვიზიტი ველარ შეგვინახავს... დამშეული თუ ხარ, მითხარი და პურს გაჭმევ! აპა! მორჩა და გათავდა!..

ს ც ე ნ ა რ ი უ ს ი – რა გაღრიალებს? თითქოს ცეცხლი გაჩენილიყოს?

რ ე კ ვ ი ზ. – აი, ცეცხლიც გაგიჩნდეს ე მაგ თავში და ნავთიც!..

კ ი ნ ტ. – ჰა... მოვიდა მუშტი!

რ ე კ ვ. – მუშტი?.. მე კი მკვდარი ვარ რაღა!.. მე კი ხელები არა მაქვს?

კ ი ნ ტ. – სუ-მეთქი, ხმა ჩაინწყვიტე (მიაყრის პირში წვანილს).

რ ე კ ვ. – აი, ხმაც ჩაგინწყდეს და სიცოცხლაც... შე ლოთო, შენა! (ჰკრეფს წვანილს)

ს ც ე ნ. – რაო? რა დაგემართათ?.. არა გრცხვენინანთ!..

რეპეტიცია

კ ი ნ ტ. – ღმერთმა ნუ იცის ამის თავი და ტანი! ჰკითხეთ ერთი.
რ ე კ ვ ი ზ ი ტ. – ჰკითხეთ, რომელია, ე მაგის შიშით რეკვიზიტი
ველარ დამიმალამს!

ს ც ე ნ ა რ. – ან შენ რაზედ იხეთქ გულსა და ან ჩვენ რათ
გვანუხებ ორი შაურის გულისათვის?

რ ე კ ვ ი ზ ი ტ. – ეჰ, დალოცვილო, აქ განა ორი შაურის ანგა-
რიშია! მანეთს მივცემ ოლონდ თავი დამანებონ! დღეს ამ ნვანილის
გულისათვის სამჯერ მომივლია იარმუკა!.. მარტო ჩექმები აღარ შემ-
რჩა! ღმერთი არ არის?.. განა მაგის მეტი საქმე აღარა მაქვს? საცაა
წარმოდგენა დაიწყება და რეკვიზიტი კი არსად არის!.. მერე მევე
გამამტყუნებთ, თუ ასეო!

ს უ ფ. – ნუ ჯავრობ, კაკო! ვერა ჰხედავ, წარმოდგენა აღარ
იქნება.

რ ე კ ვ ი ზ. – რაო? როგორ თუ აღარ?..

ს უ ფ. – მაშ, ვერა ჰხედავ იმათა? უარზედ არიან!.. სალომეს ვერა
ხედავ, როგორ ჩამოსტირის ცხვირ-პირი? (შეახედებს დრამატიულ
აქტრისაზედ)

რ ე კ ვ ი ზ. – სალომეს? მაგან ხომ აგრე იცის! არა უშავს-რა,
გულს მოიბრუნებს. განა პირველია ეგ ამბავი.

ს უ ფ. – არა მგონია! კეკეც რომ გაბრაზებულია. (მიახედებს
კომიკურ აქტრისისაკენ).

რ ე კ ვ ი ზ. – კეკეც? ვა! მაგასაც მოუარეს!.. მაგრამ არა უშავს-
რა, ქარი-მარი გაივლის და მორჩა, ნავიდა!.. ჰა-ჰა! განა პირველია.

ს უ ფ. – მე კი ჩემი მემართება და! ეგენი გინდა მოიბრუნე-
ბენ გულს, მაგრამ აი იმას ვერა ჰხედავ, იმ გიჟ-მოზვერასა, როგორ
აბრიალებს თვალებს?

რ ე კ ვ ი ზ. – მაგას რალა დაემართა?

ს ც ე ნ. – ხატმა უწია!.. და ნულარც მიეკარებით სიახლოვეს!

რ ე კ ვ. – ელაპარაკეთ?

ს უ ფ. – შეჯდა წმინდა გიორგის ჯორზე და შენლა გადმოახ-
ტუნებ ახლა?

რ ე კ ვ ი ზ. – ეჰ, მაშ წარმოდგენა უნდა გადაიდოს რალა! მერე რა
კარგა იყიდებოდა ბილეთები. ჯერ ამისთანა შემოსავალი არა გვქონია.

ს უ ფ. – რეჟისორი მოვიდეს, რაც უნდა ისა ჰქნას!.. აი, ფეხის
ხმაც ისმის, მგონია ის უნდა იყოს!..

რ ე კ ვ. – მე რომ მაგის ადგილზე ვყოფილვყავი, არ ვიცი თუ
რას ვიზამდი.

რეპეტიცია

ს ც ე ნ. – რას იზამდი? ხახვი არ გადააჭრა ყურებზე.

რ ე კ ვ. – ამდენს კი არ გავაბედვინებდი და!..

ს უ ფ. – მამა გიცხონდა!..

ბამოსვლა 2

ი ბ ი ნ ი ვ ე ლ ა რ ე შ ი ს ო რ ი

რ ე შ ი ს. – სალამო მშვიდობისა! რა ამბავია, რომ გაჩერებულხართ? რეპეტიცია გაგითავებიათ?

ს უ ფ. – გაგვითავებია კი არა, ჯერ არც კი დაგვიწყვია.

რ ე შ. – რატომაო?

ს ც ე ნ. – ზოგიერთები აღარ აპირებენ თამაშს. ბევრი ვეხვეწეთ, მაგრამ არ იქნა, არ დაგვთანხმდნენ.

რ ე შ. – რა ღვთის რისხვა მოსვლიათ! კიდევ გააფრინეს მწყრები? კეკესაც მოუარა? მაშ მაგას ახლა შეჰყურია ეგ სენი!

ს უ ფ. – ეგ უარესსა სჩადის!

რ ე შ. – მაშ, კარგი, მოგვმორდით აქედან!.. კეკე, არ გესმის, ქალო?!

კ ე კ. – რა გნებავთ?

რ ე შ. – თუ შეიძლებოდეს, აქ მობრძანდით ერთ წამს ქალო, შენც დაიწყე?

კ ე კ. – მე რაო! განა მე სხვებზე ნაკლები ვარ! კიდევ ეგ არის, ხმას რომ არ ვიღებ, გროშათ აღარავინ მაგდებს!..

რ ე შ. – რაო? რაებს ამბობ მაგას? ვინ რა განყენინა?

კ ე კ. – სალომე თავს იკლავს, თუ როგორ მოგცეს ეს როლიო? შენი შესაფერი როლი არ არისო, შენ მასხარა ხარო, და სამასხ-არო როლები უნდა ითამაშოვო. იმას ყველა ექომაგება და მე რომ პატრონი არა მყავს, იმიტომ თავს არავის არ დავაჩაგვრინებ.

რ ე შ. – ეგ არის რალა, მეტი არაფერი? მერე და თქვენ რომ ერთ-მანეთში ჩხუბი გქონდეთ, ჩვენი, ან საზოგადოებისა, რა ბრალია?

კ ე კ. – არაფერი, მაგრამ გუნება წამიხდა და თამაში აღარ შემიძლიან.

რ ე შ. – მაშ, აღარ ითამაშებ, გადაწყვეტილია?

კ ე კ. – გამიწყრეს ღმერთი და მომიკვდეს გულით საყვარელი, თუ ვითამაშო.

რ ე შ. – ეგ ადრე უნდა გეთქვათ! ახლა უდროვოა!

რეპეტიცია

კ ე კ. – რა გაეწყობა, განა არ შეიძლება ავით გახდეს კაცი? მეც აღამიანი ვარ, ავათა ვარ!.. თუ გინდათ, ექიმს დაუძახეთ. აი, თუ გინდათ, ენაზე დამხედეთ, სიცხე მაქვს (ენას უჩვენებს), არ შემიძლიან.

რ ე ჟ. – კარგი, ბატონი ბრძანდებით! დღეს გადავდებ წარმოდგენას და შემდეგისათვის კი, სანამ სხვა აქტრისას ვიშოვიდე, თქვენი როლები უნდა სალომეს გადავცე, ეგება როგორმე მოახერხოს... მაინც დიდი ხანია იხვეწება, მათამაშეთო... (მიდის).

კ ე კ. – სერიი არ იქნება, რომ მართლა ჩემი როლები იმ უნამუსოს გადასცეს! იმან ჩემ როლში უნდა ითამაშოს და საზოგადოებამაც ტაში დაუკრას! როგორ არა, რალა მიქნია. (რეჟისორს) მობრძანდით აქა.

რ ე ჟ. – რა გნებავთ?

კ ე კ. – მართლა იმ ურცხვს გინდათ გადასცეთ ჩემი როლი?

რ ე ჟ. – რა ვქნა?

კ ე კ. – არა ხუმრობთ?

რ ე ჟ. – ხუმრობა რას ჰქვია?

კ ე კ. – (ტირილით) მერე!.. არა გრცხვენიათ! ჩემ როლებს ის როგორ ითამაშებს ჩემსავით?

რ ე ჟ. – განა არ ვიცი, მაგრამ რა ვქნა, რომ მეტი ღონე არ არის!..

კ ე კ. – ისევ მე რომ ვითამაშო?

რ ე ჟ. – ვინ გიშლის!

კ ე კ. – მაშ, კარგი, მე ვითამაშობ...

რ ე ჟ. – დღეს რა იქნება? შენ ეგრე ავათა ხარ! გატყობ, რომ ვერ ითამაშებ. უნდა იმას გადავცე. თურმე სცოდნია კიდევ ეგ როლი.

კ ე კ. – დღეს ჯერ კიდევ ბევრი დრო არის, ეგებ სალამომდე მოვრჩე!..

რ ე ჟ. – არა მგონია! ცუდ ფერზედა ხარ, ნუ შეინუხებ თავს. დაე, იმან ითამაშოს.

კ ე კ. – კარგათა ვარ, განა მართლა ავათა გგონივართ?!

რ ე ჟ. – ახლა ნუ ხარ ჭირვეული, განა ვერ გეტყობა! ფერი შენ აღარა გაქვს, ტუჩები გაგთეთრებია. თამაშობის დროს რომ გული შეგინუხდეს, კარგი იქნება? არა, სწორედ ვერ მოქცემ ნებას!..

კ ე კ. – თუ [არ] დამიჯერებთ როგორ იქნება?! მე უფრო უკეთ არ ვიცი ავადა ვარ თუ არა. სახეზე ყვითელი პუდრი მაყრია და ენაც შაბმა გამითეთრა.

რ ე ჟ. – მაშ, ითამაშებთ?

კ ე კ. – ვითამაშებ.

რ ე ჟ. – მოდი ერთს გეტყვი: თუ ვინიცოცხლა სალომემ აღარ ითამაშა, შენ გადაათვალიერე იმისი როლი! დარწმუნებული ვარ, რომ შენ შეიძლება მის თამაშს! (ჩურჩულობენ).

ს ა ლ. – ნეტავი რას ჩურჩულობენ? ის ურცხვი სწორედ ჩემზედ ელაპარაკება!.. (ნამოდგება და მიდის ნელ-ნელა).

რ ე ჟ. – მაშ კარგი, მაგას თუ იზამ, ძალიან კარგი იქნება. (კეკე მიდის).

ს ა ლ. – რას გელაპარაკებოდათ კეკე?

რ ე ჟ. – არაფერს! თქვენ მართლა აღარ აპირებთ თამაშს?

ს ა ლ. – დღეს არ შემიძლიან და რა ვქნა! ისეთ გუნებაზე დამაყენა მაგ უსინდისომ, რომ თამაშის გული აღარა მაქვს.

რ ე ჟ. – მაშ, როლი მიბოძეთ, უნდა კეკეს გადავცე!..

ს ა ლ. – მერე კეკეს როლი?

რ ე ჟ. – სხვას მივცემ, რადგანაც უბრალო როლია.

ს ა ლ. – ბარემ ჩემი როლი გადასცეთ სხვას.

რ ე ჟ. – სახუმრო როლი ხომ არ არის, რომ სხვას გავაფუჭებინო. კეკე კი ძალიან იმედს მძლევეს, სალომეზე ნაკლებ არ ვითამაშებო! ზეპირადაც სცოდნია.

ს ა ლ. – იმისმა თავის გახეთქამ... კაი შვილიც იქნება.

კ ე კ. – (კეკე ყურს მოჰკრავს) ვითომ რატომაც?

ს ა ლ. – იმიტომ, რომ სამასხარო როლი არ გახლავთ.

კ ე კ. – ვნახავთ თუ ძნელია! მე კი შემიძლიან შენი როლები ვითამაშო და შენ კი ჩემსას ვერ მოახერხებ. (დაცინვით ეუბნება).

ს ა ლ. – თქვენმა მზემ, ძალიან ბევრი რამ უნდა გრეხასა და პრანჭიაობას.

კ ე კ. – თქვენ თუ სცენაზე წრიპინს მოჰყევით, სწორედ ტრადედია იქნება რაღა! მე გაჩვენებ, როგორც უნდა დრამატიულ როლების თამაში, შენსავით ნუნუნს კი არ მოვყვები.

ს ა ლ. – ი, მეხი კი დაგაყარე მაგ თავში. რაც შენ ის ვერ ითამაშო და მე კი, თუ ქალი ვარ, შენი როლებით საზოგადოება ავალელვო.

კ ე კ. – გინდა, შენი თამაში ეხლავე დაგანახო?

ს ა ლ. – შენ კი ვერა და მე კი წარმოგადგენ.

კ ე კ. – აბა, ჰა!.. აბა, ჰა! (ერთმანეთის როლებს თამაშობენ).

რ ე ჟ. – მოდი ერთს გირჩევთ: როლები შესცვალეთ დღეს და ისე ითამაშეთ.

კ ე კ. – უკაცრაოთ, მე ჩემ როლს თვითონ ვითამაშებ, არავისაც არ დაუთმობ.

ს ა ლ. – ვერც მე მოგართმევთ ჩემ როლს, თვითონ ვითამაშებ.

რ ე ჟ. – მაშ, თამაშობთ რალა?

ო რ ი ვ ე ნ ი – ვთამაშობთ.

რ ე ჟ. – მაშ რალაზედ გვანვალებთ, დალოცვილებო. (თავისთვის) ძლივს არ მორჯულდნენ ეს შეჩვენებულები... ახლა უნდა მივიდე იმ გიჟ-მოზვერასთან. (მიდის) გიგო! გიგო! არ გესმის, კაცო?!

გ ი გ. – (თავს აიღებს) ჰა! რა გნებავთ?

რ ე ჟ. – მართლა აღარ აპირებ დღეს თამაშს?

გ ი გ. – ერთხელ მითქვამს და გამითავებია! არამც თუ დღეს, სულაც აღარ მინდა, რომ ვითამაშო, ჩემ ადგილზე სხვა მოძებნეთ!

რ ე ჟ. – რათაო?.. რა მიზეზია?

გ ი გ. – ის მე ვიცი.

რ ე ჟ. – კი, მაგრამ, ჩვენც უნდა ვიცოდეთ.

გ ი გ. – სრულიად საჭირო არ არის.

რ ე ჟ. – ეს ადრევე უნდა გეთქვა!

გ ი გ. – ადრე რა ვიცოდი, თუ პარიკმახერი გამაჯავრებდა.

რ ე ჟ. – იმას როგორ შეუძლიან შენი გაჯავრება?

გ ი გ. – გამაჯავრა და მორჩა, ულვაშებს ზედ შუბლზე მიკეთებდა და წარბებს კიდე ნიკაპზე! შევნიშნე და იმანაც სიტყვა შემომიბრუნა.

რ ე ჟ. – მერე ეგ რა ჩვენი გადასახადია?

გ ი გ. – ჩემი კი არის? მე არტისტი ვარ, ჯამბაზი კი არა ვარ! გუნება წამიხდინეს!

რ ე ჟ. – არ შეიძლება, რომ გული მოიბრუნო?

გ ი გ. – არა, მითქვამს და გამითავებია. არა ვთამაშობ.

რ ე ჟ. – კაცო, რალა დროსია, ხალხი გროვდება!

გ ი გ. – როგორც მოვა, ისე წავა.

რ ე ჟ. – მაშ მიზეზსაც გამოვაცხადებინებ.

გ ი გ. – რა მენაღვლება, მე კი აღარ მინდა რომ აქტიორად ვიყო და...

რ ე ჟ. – მაშ კარგი, შეგიძლიანთ მიბრძანდეთ. (მიდის)

ს უ ფ. – გიგო, არა გრცხვენინა?! ეს ერთიცი თამაშე და მერე წადი!

გ ი გ. – გამეცალე და დამეკარგე აქედან, შენი საქმე არ არის.

რ ე ჟ. – (რომელიც კინტუაშვილს ელაპარაკებოდა ჩუმად) მაშ ეს მომიხერხეთ, თორემ სხვა ვერაფრით ვერ მოვარჯულებთ.

კ ი ნ ტ. – ბატონი ბრძანდებით. თუ მაგანაც არ გასჭრა, მერე გადავდოთ წარმოდგენა. (ყველას) ყმანვილებო! წარმოდგენა ხომ აღარ იქნება და მოდი ერთი სიმღერა გავმართოთ.

ყ ვ ე ლ ა ნ ი – კეთილი, კარგი. (ფერხულს აბამენ. გიგო ნელ-ნელა უგდებს ყურს, ეშხში შედის და ბოლოს უნდა ფერხულში ჩაერიოს)

რეპეტიცია

კ ი ნ. – შენ სად მოდიხარ, რა გინდა აქა?!

გ ი გ. – ჩოქში! რა მინდა რომელია?!

კ ი ნ ტ. – შენ ხომ ჩვენი ამხანაგი აღარა ხარ?

გ ი გ. – ვინ მოგახსენათ...

კ ი ნ ტ. – აკი აღარა თამაშობო!

გ ი გ. – რას მიჰქარავ, თამაშიც ჩემია და ქეიფიც! აი, ეხლა მომივიდა ქეიფი, რომ ვითამაშო და კიდევაც ვითამაშობ.

კ ი ნ ტ. – მართლა?

გ ი გ. – მაშ, შენ გათამაშებ ჩემ როლს, შენმა თავის გახეთქამ!

ყ ვ ე ლ ა ნ ი – მართლა? მართლა?

გ ი გ. – მაშ არა და... რას ტუტუცობთ, უჩემოდ სიმღერაც ვერ მოგიხერხებიათ.

ყ ვ ე ლ ა ნ ი – მოდი, ჩაები ფერხულში. (მღერიან).

გამოსვლა 3

იგინივე, რ ე ჟ ი ს ო რ ი და ახალი აქტრისა ნინო

რ ე ჟ. – ოჰ, გიჟ-მოზვერა გამხიარულებულა. საქმე კარგათ არის! აღარა გვიჭირს-რა, გაუფრენია მწყერები და მორჩომილა! ყმანვილებო, გთხოვთ იცნობდეთ ახალ აქტრისას. დღეს უნდა გამოვცადოთ. აბა, თქვენ დასხედით აქეთ-იქით და ყური უგდეთ! თქვენც, ქალბატონო, წარმოიდგინეთ, რომ აქ მშვენიერი ბალია ყვავილებით შემკული, მთვარე, ვარსკვლავები, ბულბული და სხვანი და სხვანი. თქვენ სიყვარულითა ხართ გამსჭვალული, ელით საყვარელს და სევდიანი ოცნებობთ!.. აბა, ჯერ გაიარ-გამოიარეთ, ხანდახან ამოიოხრეთ ხოლმე, თვალეები მალლა ააპყრეთ, ჰო, სწორედ მაგრე და მოჰყევით ნელ-ნელა თქვენს როლს... ნუ დაივიწყებთ, ერთბაშად არ ვარგა როლში შესვლა.

ახ. აქტ.. – ვიმ ამ სალამოს,

მშვიდსა, საამოს,

ტკბილ ნეტარებით შეზავებულსა,

რა უცნაურათ,

მალლით, ციურათ

სამოთხისაკენ იტაცებს გულსა,

რომ საიდუმლო

სასიქადულო

კაცსაც ბუნების შეატყობინოს,

და სადაც ჭკუა
სცდება და სტყუა,
იქ მარტო მხოლოდ გულს აგრძნობინოს.
აჰა, ვგრძნობ მეცა,
რომ არის ზეცა,
ავსილი რაღაც ძალით საგრძნობით,
და ეს ქვეყანა,
ყოველგნით, ყველგანა
თავს უყრის შემქმნელს მაღლით საგრძნობით.
შეხეთ ამ მთვარეს,
სხივმომფინარეს,
თითქოს ტკბილ სევდით ივსებო გულსა, –
მოკაშკაშენი,
მოჭიკჭიკენი,
ვარსკვლავნი ირგვლივ აბმენ ფერხულსა.
ძალთა დიდება,
შექმნათა ქება
არს საიდუმლო მათი სიმღერა,
ქვეყნით ბუნება
ბანს ეუბნება
და ეს ბანია – მის გულის ძგერა.
ყვავილთა ენა
არს სუნელთ ფშვენა,
საგალობელად აღმაკმეული,
წყალთა ჩქრიალი,
ფოთოლთ შრიალი,
ბალახთ ბიბინი რაღაც გრძნეული,
ბუნების მაყრულს,
საქორწინოდ სრულს,
ეკავშირება, ზე ემატება,
და ახლა მეც ვგრძნობ,
საიდუმლოთ ვცნობ,
რომ არის კაცში ღვთისა ხატება.

(დადის ჩაფიქრებული) რამ გამოაღვიძა ჩემში ეს, გარემოებისა და სოფლის უკუღმართ ბრუნვისაგან მიძინებული, ღვთის ხატება? ვინ ამამალა და მიმანვდინა ამ გრძნობამდე? ვინ? ვინ და უცნაურმა ძალმა, სამოთხის მოციქულმა, უკვდავების წყარომ... სიყვარულმა! მაგრამ ეს სიყვარული ვინლა აღძრა? ვინ არის ამის მიზეზი? ის, ის, ჩემი უფალი და იმავე დროს ჩემი მონა! ჩემი სათაყვანო და ჩემივე

რეპეტიცია

თაყვანისმცემი... სად არის ამდენ ხანს, რომ არ მოდის! რათ დაიგვიანა?.. მაგრამ ჩუ! (ბულბული სტვენს) ბულბულმაც ახლა დაუსტვინა, ახლა აღიძრა და უთუოდ ახლა აფეთქდა ვარდიცა. სჩანს, რომ დრო ეხლა მოჰსვლია სიყვარულს, ეხლა მისი ლოცვის ჟამია – ეს კარგათ იცის ბუნებამ... ამას უტყუვრათ გრძნობენ ვარდი და ბულბული! აი ეხლა იწყება... ჩემი სატრფოც მალე გამოჩნდება!.. (ყურს უგდებს ბულბულის ხმას) რა გულსაკლავათ დასტვენს, რა უცნაურათ ჰყეფს... ნეტავი იმას, ვისაც ბულბულის ენა ეყურება!.. რალა ნეტავი, აი, მეც მეყურება, და მეყურება იმისთვის, რომ შეყვარებული ვარ. გაჩუმდა. აბა, ერთი მეც დაუძახო:

ბულბულო, შენმა ჭიკჭიკმა
მომტაცა ჭკუა-გონება;
გალმერთებულმა არსებამ
უარჰყო ყოვლი ქონება,
იკმარა ტრფობა სიმდიდრეთ,
იკისრა მისი მონება.

(ისმის ფხის ხმა) ჩუ, ეს იმისი ხმა არის! მოდი ერთი, გავებუტები, რათ დაიგვიანე-მეთქი! და რომ შესწუხდება, მერე კი მოვეხვევი. (საჩქაროთ ჯდება სკამზე, ჩაახველებენ). ის არის, ნიშანს მაძლევეს, არ გავცემ ხმას, ვნახოთ რას იზამს?!

გამოსვლა 4

ს ა ყ. – (იყურება აქეთ-იქით) სად დაკარგულა? აკი უნდა აქა ყოფილიყო. (დაინახავს) სუ – აი სად არის! მანდ რას უზიხარ, ჩემო სიცოცხლე? (მიაშურებს. ნინო სკამს მიაბრუნებს) ვა, რა დავმართებია, ჩემო ნინო?

ნ ი ნ. – საიდანაც მოსულხართ, იქვე წაბრძანდი! ჩემთან რა გინდათ?

ს ა ყ. – რას ამბობ, ნინო, შენ გენაცვალე, უქეიფოთ ხომ არა ხარ?

ნ ი ნ. – არა, გამწყრალი ვარ.

ს ა ყ. – ვისზე?

ნ ი ნ. – შენზე.

ს ა ყ. – ჩემზე? რათაო?

ნ ი ნ. – იმიტომ, რომ აღარ გიყვარვარ.

რეპეტიცია

ს ა ყ. – ღმერთო ჩემო, რაებს ამბობ! ეს რა მესმის?

ნ ი ნ. – დიახ, თუ გიყვარდე, ამდენ ხანს არ დაიგვიანებდი. ერთი საათია გიცდი.

ს ა ყ. – (საათს შინჯავს) მე ერთი საათით ადრე მოვედი დანიშნულ დროზე.

ნ ი ნ. – მე კი ორი საათით, მაშ სჩანს, რომ მე ერთი საათით მეტათ მყვარებიხარ, შენ კი – ნაკლებით.

ს ა ყ. – ქალო, საათობით სიყვარული ვის გაუგონია!

ნ ი ნ. – როგორ არ გაგონილა! ვისაც უყვარს, სულ უყვარს; საათობითაც, დღეობითაც, კვირაობითაც, წამობითაც, თვეობითაც, წლობითაც და საუკუნობითაც. შენ ეს არ გესმის? მაშ არა გყვარებოვარ.

ს ა ყ. – ღმერთო ჩემო, ეს რა დაგმართნია, რომ არ მესმის!

ნ ი ნ. – (ვითომ ტირის) მე შენის სიყვარულით გაგიჟებული ვარ და შენ კი მღალატობ. აღარ გიყვარვარ, უბედური ვარ... წყალში გადავვარდები...

ს ა ყ. – ქალო, ხომ არ გაგიჟდი?

ნ ი ნ. – ჰო, დიახ, გიჟი ვარ შენი ჯიბრით, ავათა ვარ. აბა, მოდი, მაჯა მინახე (უჭერს ხელს) ხელი რათ გიკანკალებს?

ს ა ყ. – ხელი კი არა, მეც მთლად ვკანკალებ! ეს რა მესმის?

ნ ი ნ. – შეგეშინდა განა! აბა, მოდი ახლა ყურში რა გითხრა, დაიხარე! (მოეხვია უცბათ) მოგატყუე! მოგატყუე! (დაუნწყებს კოცნას). ეს მინდოდა, ეს, ეს, ხა! ხა! ხა! ხა! (ეხვევა და ჰკოცნის).

ს ა ყ. – აი, შე კუდიანო, ხომ მომკალი!

ნ ი ნ. – მოგტყუე.

ს ა ყ. – აი, შე ეშმაკო!.. დამაცადე და კაცი არ ვიყო, თუ მაგიერი არ გადაგიხადო (ეხვევიან ერთმანეთს).

ა ქ ტ. – (ქმარი თეატრის ქანდარიდან) ეი! ეი! ეი! რას შვრები შენ, ვილაცა ოხერი ხარ? როგორა ბედავ, რომ მაგ ქალს მაგრე სახალხოთ ეხვევი და ჰკოცნი?

პ ა რ ტ ე რ ი დ ა ნ –(აქა-იქ ჩამომსხდარი აქტიორები) სსუ! სუ! შშ! შშ!..

ქ მ ა რ. – თქვენ რაო, რომ ბატებივით სისინებთ?

ა ქ ტ. – შ! შ! შ! გაიყვანეთ! გააგდეთ გარეთ! სად არის პოლიცია?

ქ მ ა რ. – როგორ თუ გამიყვანონ? განა პოლიციამ მაქანკლობაც დაიწყო?

ა ქ ტ. – შ! შ! შ! გაიყვანეთ, გაიყვანეთ!

ქ მ ა რ. – გამიყვანონ რომელია! ბატონებო, ეგ ქალი ჩემი ცოლია. მე მაგისი ქმარი ვარ, მაგას სხვები უნდა ეხვევოდნენ, ჰკოცნიდნენ და მე აქ ცოცხალი უნდა ვიყო?.. გამიშვით! გამიშვით! (გამოიქცევა).

რ ე ჟ. – ვინა ყოფილა ის გიჟი?

ნ ი ნ. – ჩემი ქმარია.

რ ე ჟ. – მერე რა აღრიალებს?

ნ ი ნ. – მე რომ მეხვევიან! საბრალო მეტად ეჭვიანია! აი, აგერ მორბის. (ზალას გადმოიორბენს და შევარდება სცენაზე).

რ ე ჟ. – სად მოდიხარ, სად, ხომ არ გაგიუებულხარ!

ქ მ ა რ. – გავგიუებულვარ რომელია? ეგ ქალი დამანებეთ. ერთი აქედან წავიყვანო, დედაკაცო, წამოდი, თორემ არ ვიცი რას გიზამ!..

რ ე ჟ. – ჩემო ძმაო, გონს მოდი, ვილაცა ხარ, როგორ თუ წაიყვან! მერე, ვინ დაგანებებს აქტრისას?

ქ მ ა რ. – რაო? ფიე! ეს კარგი ამბავია! ჩემს ცოლს მე არ დამანებებენ?!

რ ე ჟ. – შენი ცოლი როცა შენ სახლშია, მაშინ იქნება! აქ კი სცენაზე...

ქ მ ა რ. – თქვენი ცოლია ეს განა?

რ ე ჟ. – აქტრისაა.

ქ მ ა რ. – დღეიდან აღარ მინდა, რომ იყოს აქტრისა! ჯანი თქვენც გაგვარდეთ და აქტრისობასაც! აღარ მინდა.

რ ე ჟ. – თქვენი ნებაა, შეგიძლიანთ, მხოლოდ ასი თუმანი კი უნდა გვიბოძოთ!

ქ მ ა რ. – რომელი ასი თუმანი?

რ ე ჟ. – რომელი და ჯარიმისა. მაშ, პირობას ვინც დაარღვევს, ჯარიმა არ უნდა გადაიხადოს?

ქ მ ა რ. – ეგ რაღა მიქარვაა?..

რ ე ჟ. – აი, კონტრაქტი შენის ცოლისაგან ხელმოწერილი.

ქ მ ა რ. – დიახ, მაგრამ კონტრაქტში სადა სწერია ჩემ ცოლს მეეხვიეთ და ჰკოცნეთო. მანდ მარტო თამაში სწერია.

რ ე ჟ. – მაგდენიც არ იცი, რომ მაგეებს პირობაში არავინ ჩაუნერს. აქტრისამ ის უნდა აასრულოს, რაც როლში სწერია.

ქ მ ა რ. – ბეჩა! ბეჩა! ბეჩა! კაი ყოფილა! ნეტავი ჩემ გვერდებს.

რ ე ჟ. – მაგასთან, განა, ყოველთვის აკოცებენ, ეგ ათასში ერთხელ მოხდება ხოლმე, როდესაც საარშიყო როლსა თამაშობს.

ნ ი ნ. – მერე და რაო, რომ მაკოცონ, სცენაზე კოცნა როდი რამეა.

ქ მ ა რ. – რაო?! რაო? დახეთ, ჯერ ფეხი არ შეუდგამს სცენაზე და ეხლავე გაურცხვებულა!

რ ე ჟ. – თავს რაზედ იწუხებთ ბევრის ლაპარაკით. თუ არა გნებავთ, რომ თქვენი ცოლი აქტრისათ დაარჩეს, მიბრძანდით და ასი თუმანი ჯარიმა კი გადაიხადეთ.

ქ მ ა რ. – გიჟია! სადა მაქვს, რომ გადავიხადო?! გაგონილა, გინდა თუ არა ან ცოლი მოგვეცი, ან არა, ასი თუმანი გადაიხადეო! გამაბრიყვეს, გამაბრიყვეს! თორემ როგორ მოვანერდი ხელსა, ახლა კი ვიღუპები. (დაფიქრდება) ბატონო რეჟისორო, არ შეიძლება, რომ, სადაც საკოცნელი როლებია, მე ვითამაშო ხოლმე ჩემ ცოლთან.

რ ე ჟ. – როგორ, განა აქტიორად შემოსვლა გინდათ?

ქ მ ა რ. – მეტი რალა გზა მაქვს. აბა ცოლს ხომ ვერ დავკარგავ?

რ ე ჟ. – თანახმა ვარ, მაგრამ ნიჭი კი გაქვს?

ქ მ ა რ. – ვა, ნიჭი როგორ არა მაქვს. ამისთანა ოხერს როგორ ვერ ვაჯობებ კოცნაში.

ა ქ ტ. – შენ როგორ შეგიძლიან ჩემი როლები ითამაშო?

ქ მ ა რ. – რატომაო?

ა ქ ტ. – ვერ მოახერხებ და მიტომ.

ქ მ ა რ. როგორ თუ ვერ მოახერხებ! შენ გინდა, რომ ჩემ ცოლსა ჰკოცნო ხოლმე? აბა ვნახოთ! ბატონო რეჟისორო, ოღონდ ეს ოხერი კი გააგდე, ვილაცა არის, და მე ვითამაშებ მაგის ადგილზედ, ჯამაგირსაც ნაკლებ დაგჯერდები! ნახევარს... მეოთხედს... სულაც არასაგთხოვთ, – უფულოთ ვითამაშებ.

რ ე ჟ. – მოახერხებ კი? აღელვება შეგიძლიან?

ქ მ ა რ. – ვერ მატყობთ? ამაზე ძალიან შემიძლიან ავლელდე! სულ ზღვათ გადავიქცევი ხოლმე.

რ ე ჟ. – თუ გაანჩხლება გაქვს როლში, ცეცხლს ვერ მოიკიდებ?

ქ მ ა რ. მეტსაც ვიზამ, მეტსაც, გინდ ქვეყანას გადავწვამ!

რ ე ჟ. – მაშ, კარგი, ეხლავ გამოგცდით... თქვენ მიბრძანდით პატარა ხანს, როცა დრო იქნება, მაშინ დაგიძახებთ. რაც სუფლიორმა გითხრათ, ის გაიმეორეთ ხოლმე, ვნახოთ! ვნახოთ!

ქ მ ა რ. –ძალიან კარგი, ბატონი ხართ. (მიდის).

რ ე ჟ. – (ნინოს) ახლა მეორე მოქმედება უნდა დავიწყოთ. თქვენ ჩავვარდნით ბარათი თქვენ საყვარელთან სხვისგან მონერილი! იცით, რომ საყვარელი გატყუებთ, ჯერ ისე აჩვენებთ თავსა, ვითომ არა იცით-რა, და ბოლოს, როდესაც ალერსს მოგიხდომებთ, მაშინ საკადრის პასუხებს ეტყვით... ეხლა შებრძანდით თქვენც და როდე-

საც საყვარელმა გიხმით, მაშინ გამობრძანდით (ნინო ოთახში შედის, ქმარი შემოდის).

რ ე ჟ. – აბა, რაც გითხრათ სუფლიორმა, ყური უგდეთ და ის გაიმეორეთ. (სუფლიორის ნათქვამს იმეორებს).

ქ მ ა რ. – სად დამიკარგავს ის ოხერი ბარათი! ვაი, თუ ცოლმა ჩაიგდო ხელში! ნინო! ნინო!

ნ ი ნ. – რა გნებავეთ? (გამოდის)

ქ მ ა რ. – ბარათი ხომ არა გინახავს-რა?

ნ ი ნ. – რა ბარათი, გენაცვალე?

ქ მ ა რ. – უბრალო რამ, მეგობრის მონწერილი იყო! სადილათ მეპატიუებოდა.

ნ ი ნ. – არა! არა მინახავს-რა!..

ქ მ ა რ. – უჰ, მადლობა ღმერთს! (ნინოს) მოდი, აქ დაჯექი, მინდა შენი ცქერით გავძლე.

რ ე ჟ. – აი, ყოჩაღ! ეგრე, ეგრე! კარგათ გამოდგები აქტიორად.

ქ მ ა რ. – (კმაყოფილი) აკი მოგახსენეთ! ჯერ სად არის! ზოგი მერე ნახეთ.

რ ე ჟ. – ბარაქალა! ბარაქალა! აბა, შენუხდი, უფრო შენუხდი!

ქ მ ა რ. – მოდი, ჩემო სიცოცხლე! ჩემო მტრედო, და შენი ალერსიანი ღიმილით სევდა გამიქარვე.

ნ ი ნ. – შენ კი გენაცვალოს ჩემი თავი, მართლა ეგრე გიყვარვარ?

ქ მ ა რ. – მიყვარხარ რომელია? ვგიჟდები, ვკვდები, განა ვერ მატყობ?

ნ ი ნ. – მჯერა! მჯერა, ჩემო სიცოცხლე! ეს კი აღარ ვიცი, კვლავაც ასე გეყვარები თუ არა?

ქ მ ა რ. – სიკვდილამდე, ჩემო მშვენიერება.

ნ ი ნ. – რომ ვინმე შეიყვარო და მე მილაღატო, მაშინ?

ქ მ ა რ. – მაშინ – აჰა მე და აჰა შენ.

ნ ი ნ ო – (სილას გააკრავს) მაშ, აჰა მე და აჰა შენ. შე ურცხო, მოლაღატე, რა არის ესა? (უჩვენებს ბარათს).

ქ მ ა რ. – (წამოხტება ზეზე) გაგიჟდი, ქალო! ვის უბედავ მაგას?..

რ ე ჟ. – მაგისი რა ბრალია, თამაში მოითხოვს! როლშია მაგრე!

ქ მ ა რ. – რაო? ძალიან სულელური როლი ყოფილა. განა იმას თხოულობს, ქმარი გალახეო და უცხოებს კი აკოცნიენო?!

რ ე ჟ. – აქტიორობა თუ გინდა, ყველაფერი უნდა იკისრო.

ქ მ ა რ. – ჩემს ცოლს სხვა ეხვევა ის არ კმარა, რომ მეც არა მცემონ? რა ყოფილა, თქვენი ჭირიმეთ!.. რატომ ნელან იმ ოხერს...

რ ე ჟ. – ამიტომ, რომ ის პირველ მოქმედებაში თამაშობდა, სადაც კოცნაა და ეს მეორე მოქმედება არის.

ქ მ ა რ. – არ შეიძლება, რომ პირველი მე ვითამაშო, სადაც კოცნა არის, და მეორე – მაგან?

ნ ი ნ ო – როგორ იქნება! სულ ერთმა უნდა ითამაშოს.

ქ მ ა რ. – სულ ერთმა?.. აბა, ახლა იმან ითამაშოს მეორე მოქმედება.

რ ე ჟ. – დრო აღარ არის გამეორებისა, სადაც არის ხალხი თავს მოიყრის, წარმოდგენა უნდა დავინწყოთ.

ქ მ ა რ. – დამაცა, შე უსირცხვილო, შენ სეირს გაყურებინებ აღარ მოხვალ შინ?!

ნ ი ნ ო – ჩემი რა ბრალია, რასაც ის მეუბნება, მეც იმას ვასრულებ.

ქ მ ა რ. – ვინ ის! აი ის ვილაც, საფლავიდან რომ თავი ამოუყვია! ეი, შენ, ვილაც ოხერი ხარ, ფრთხილათ იყავი, თორემ, დღეის იქით რომ ვინმემ ჩემს ცოლს აკოცოს, შენ გიჩვილებ. სადაც კოცნა ენეროს, შენ იქ ასწავლე ხოლმე, რომ ყბაში გაართყვას, შენ რა დაგაკლდება? მერე მე ვიცი შენი სამსახური, შენი ჭირიმი, შენ გენაცვალე! თუ ძმა ხარ, ასე ქენი! და მე კი აღარ მინდა თქვენი აქტიურობა, მე დასამტვრევი ყბები არა მაქვს... აი, მისი ოჯახი ამოაგდოს, ვინც თავდაპირველად კომედიები მოიგონა!

რ ე ჟ. – თუ შეიძლებოდეს, გაბძანდით, ნულარ გვაცდენთ!

ქ მ ა რ. – მერე და, ჩემი ცოლი?

რ ე ჟ. – თქვენი ცოლი დღეს ჩვენ გვეკუთვნის. ითამაშებს და თუ ჭკუა გაქვთ, თქვენც წადით თეატრში, დაჯექით სადმე და ტაში დაუკარით.

ქ მ ა რ. – მეტი რაღა გზაა, მაგრამ თუ ვინმემ აკოცა, ველარ მოვითმენ და ერთ აყალ-მაყალს ავტეხ.

ს ც ე ნ ა რ. – რა დაგემართათ, თქვენ აქ აყალ-მაყალი აგიტეხიათ და იქ ხალხი იცდის, იქაურობას ამტვრევენ, რათ დაგვიანდა წარმოდგენაო?

რ ე ჟ. – ეხლავე! ეხლავე! ჯერ ერთი დასამშვიდებელი ზარი დაურეკეთ!.. (ანკარუნებენ) აბა, ახლა კი ფარდა აშხადეთ! (ფარდას უშვებენ).

ფ ა რ დ ა

[1882 წლის 4 მაისამდე]

ახალი
სასამართლო

„ყოვლად პატიოსანო მეგობარო, ჩემო აღმასხან!

შენზე კიდევ არის დარჩენილი ხუთი ფიცი. შაბათს, ამ თვის ოცდაცხრას, ერთი მსხვილი საქმეა, რომლის მოგებაც შენს ჩვეულებრივ მოხერხებულს მონმობაზედ არის დამყარებული. თუ მოვიგე, მაშინ მე და შენ გაქვითებული ვიქნებით და ხელახალ ანგარიშს დავიწყებთ. წინა დღით გელი.

მარად და მარად შენი დარისპანი“.

ასე მისწერა ერთმა ადგილობრივმა ადვოკატმა ერთს მარად მონმეთაგანს და თერთმეტიც კიდევ ამისთანა ბარათი სხვა მის ვალდებულ მონმებს გაუგზავნა. დანიშნულ დღეს, უეზდის მომრიგებელ-მოსამართლემ ძალიან ადრე გახსნა სამსჯავრო, იმ იმედით, რომ შორეული მთხოვნელები ჯერ კიდევ არ იქნებიან მოსულნიო. ფაცაფუცით იწვევდა მომჩივარ-მოპასუხეებს და, რადგანაც არ იყვნენ მოსული, ზედიზედ სპობდა საქმეებს. იმ დღეს გასარჩევად დანიშნულ სამოცდაათის საქმისაგან მხოლოდ ხუთილა დარჩა, და ისინიც იმისთანები, რომლის გარჩევაც წინადღით კერძოდ აღუთქვა მსაჯულმა, ერთს ანუ მეორე მხარეს. მოჰკიდა ხელი ერთ მათგანს და გამოუძახა ორივე მხარეს. მომჩივრად გამოვიდა ერთი ღრმა მოხუცებული, შეხვეულის თავით და მოპასუხედ კი ახალგაზრდა; როგორც ეტყობოდა, განათლებული უნდა ყოფილიყო ღრო და ადგილის საკადრისად.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – მომჩივარი ხარ?

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – გახლავარ.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – რა გაქვს სათქმელი?

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – სათქმელი ბევრი მაქვს, მაგრამ გამგონი სად არის?..

მ ს ა ჯ უ ლ ი – აბა, მოჰყევით!

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – (ახველებს) მეფე სოლომონი რომ გადავარდა საათართეთში და რუსები შემოვიდნენ ჩვენში, მაშინ თორმეტი წლისა ვიქნებოდი.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – მაგას არავინა გკითხავსთ.

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – მახსოვს, სხვა წესები რომ შემოიღეს ჩვენში, პირველად, რასაკვირველია, გვეძნელა, მაგრამ მერე კი მივეჩვიეთ

ნელ-ნელა, მეტი რაღა გზა გვქონდა? მასუკან ბევრმა წყალმა ჩაირბინა. ბევრი ვარანცოვები გვყავდა! უფრო მეტი კიდეც კულუბიაკინები!.. ერთს რომ სცვლიდენ, მეორეს აყენებდენ ხოლმე. გვყავდენ მდივანბეგები, ზასედატლები, ნაჩალნიკები, და ვინ გინდა ვინარა-ები, მაგრამ დღეს რომ ამ ახალი სამართლის ხელში გვემართება, ამისთანა არც ერთხელ არ გადაგვხედია-რა.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – გთხოვთ, ნუ გადუხვ-გადმოუხვევთ და იმისთანაზედ ნუ ილაპარაკებთ, რომელიც თქვენს საქმეს არ შეეხება.

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – ახლა, ბატონო, ერთის მაგიერ ათასი სხვადასხვა სასამართლოები გვაქვს და არ ვიცით, რომელს მათგანს როდის უნდა მივმართოთ. სანამდი ჩვენით გავიგებდეთ, დრო გარბის და ბორჯი გვეკარგება საჩივრის და, თუ სხვებს დავეკითხეთ, რჩევაში ისე გვატყუებენ, რომ სულისა და ხორცის მეტი აღარა გვრჩება-რა.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – კიდეც გაგიმეორებთ, რომ საქმეზედ ილაპარაკოთ. ეგ წვრილმანი რამეებია.

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – ჩვენ კი ამ წვრილმანმა გადაგვიტანა-და.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – ეგეები ყველა აქ უადგილოა.

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – თქვენი ნებაა, აღარას ვიტყვი. ახლანდელ დროში აღარც საკუთრება აქვს ვისმეს და აღარც პირადი რამ უფლება.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – რაებს ამბობ?!

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – შეიძლება, რომ მონიჭებული კი გვქონდეს, მაგრამ რომ ველარ დაგვიფარავს თავი სხვებისაგან?..

მ ს ა ჯ უ ლ ი – (გულმოსული) მაგას არა გკითხავენ! შენ რასა სჩივი?

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – როგორ რასა ვსჩივი? შიშით ცოლთან ველარ მივდივართ, თუ არ დავეკითხეთ იმ შეჩვენებულ კაცებს, ადრე რომ ავაზაკებს ეძახდენ და ციმბირში გზავნიდენ და დღეს... დღეს კი ადვოკატებს უწოდებენ და პატივსა სცემენ.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – თუ სულ მაგრე ილაპარაკეთ, აქედან გაგაყვანიებენ!

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – რადა, შენი ჭირიმე!.. ვათავებ ეს არის.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – დროც არის!.. აბა!

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – ადრე საჭირო იყო, რომ ყოველ კაცს ღმერთი სწამებოდა და დღეს კი მგონია ახალი სამართალი წინააღმდეგია ამისი.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – ახა, ღმერთო! კიდევ...

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – აი, ბატონო! ამ ვაჟბატონს (უჩვენებს მოპასუხეზე) ოლქის სამსჯავროში ასამართლებდენ და მე მოწამედ ვიყავი დანიშნული. რამოდენიმე დღის წინად ამან მომიგზავნა მოციქულები და მთხოვა მიმონიშნო. ასი მანათიცი შემომძლია, მაგრამ მე, ჩემო ბატონო, ძველი დროის კაცი ვარ, ახლანდელი განათლებისა არა ვიცი-რა და ვერ გავბედე ქრისტე ღმერთის გაყიდვა. ამაზედ, ბატონო, გადამემტერა და ერთხელ შემხვდა გზაში, დამეძგერა გიჟივით, ჩამიდვა ქვეშ, იმდენი მცემა, სანამ სულზედ არ მიმაგდო...

მ ს ა ჯ უ ლ ი – ბარემ მანდედან დაგეწყო!.. შენ ახლა მაგას გალახვას უჩივი?

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – აი, ბატონო! თავი მაქვს მაგისგან ქვით გატეხილი. მოკვლას მიპირებდა, მაგრამ ღმერთმა უშველოსთ, სხვებმა გადამარჩინეს.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – ბ. მოპასუხე, გესმისთ? რას იტყვით?

მ ო პ ა ს უ ხ ე – მე არაფერი არ ვიცი, ბატონო, ვერცარას მოგახსენებთ! გთხოვთ, რომ ჩემს მაგიერ ის ალაპარაკოთ (თითს უშვერს დარისპანზედ, რომელიც იქვე დგას თორმეტის მონმით მომზადებული და მათ რიცხვში აღმასხანი იჯგიმება. მსაჯული განჩინებას ადგენს, რომლის ძალითაც დარისპანი გამოდის დამცველად).

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – ბატონო მსაჯულო! მე მაგას ვერ ვიცნობ! არც მინახავს და არც არას ვედავები!..

მ ს ა ჯ უ ლ ი – ეს მოპასუხის მაგიერად ილაპარაკებს.

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – კი, მარა რა უნდა სთქვას, რომ იქ არა ყოფილა და იმ საქმისა არა იცის-რა?

მ ს ა ჯ უ ლ ი – კანონი ნებას აძლევს (დამცველს) ხომ გესმოდათ? რას იტყვით?

დ ა მ ც ვ ე ლ ი – (ბრიყვად) ტყუილს იგონებს! ცილსა სწამებს! თვითონ გამოუდგა ჩემს მრწამუნებელს... მოკვლა უნდოდა, მაგრამ მოგვხედა ღმერთმა, ფეხი აუსხლტა და დაეცა ქვაზე! თავიც მაშინ გაიტეხა...

მ ს ა ჯ უ ლ ი – რამ დასცა, მთვრალი ხომ არ ყოფილა?

დ ა მ ც ვ ე ლ ი – არა, ბატონო! ბებერია, ძლივს დალოღავს და რომ არქარდა... გამოეკიდა, ფეხები აღარ უვარგა... მაგრამ შეიძლება მთვრალიც კი იყო. მოგეხსენებათ, ბერიკაცებს, საზოგადოდ, ძილი უტყდებათ ღამლამობით და დროს მოსაპარავად ნელ-ნელა ნუნუას ყლაპავენ და გათენებისას გამოობრუშულნი არიან ხოლმე.

მომჩივარი – რაო? რაო? აი შენ კი გაგიხმეს ეგ საძალღე ენა!..

დამცველი – ბატონო მსაჯულო! მე გთხოვთ, რომ ჩასწეროთ: იგინება!..

მსაჯული – ხომ გესმისთ... ცუდი სიტყვებისათვის პასუხის-გებაში ჩავარდებით!..

მომჩივარი – მაშ ეგ რალათ მარცხვენს ამდროულ კაცს? არა, როდის გინახივარ მთვრალი, ჰა?

მსაჯული – კმარა! დასცხერიოთ! მომჩივარო! მოწმები გყავს? აბა, სად არიან, დაუძახეთ!.. (გამოდის ორი მოწამე).

მომჩივარი – ესენი გახლავან, ბატონო!

დამცველი – ბატონო მსაჯულო! გთხოვთ, ეგ მოწმები გადააყენოთ, რადგანაც ჩემს მრწმუნებელთან დავა აქვსთ, ერთს – გზის თაობაზე და მეორეს – ძაღლის მოპარვას უჩივის ჩემი მრწმუნებელი.

მომჩივარი – სულ ტყუილია, ბატონო! გადაყენება უნდა.

დამცველი – საქმე აქვე წარმოებს!

მსაჯული – (მოელაპარაკება სეკრეტარს) უფიცრად უნდა ეკითხოსთ. თქვენ, ბ. დამცველო, გყავსთ მოწმები?

დამცველი – თორმეტი!.. აი, ეგერ გახლავან!

მსაჯული – (მომჩივარს) მოწმების შესახებ ხომ არაფერი გაქვსთ?

მომჩივარი – არა ბატონო! მაგრამ თუ ხვალამდის გადადებთ საქმეს, მეც მანამდი ავუტეხ რამეს და გადავაყენებ.

მსაჯული – მაგათ უნდა ფიცით აჩვენონ.

მომჩივარი – ფიცით! ძალიან ენაღვლებათ! ფიცი მაგათი პურია!.. მე გეტყვი, ძალიანა სწამთ...

დამცველი – გთხოვთ, შეურაცხყოფას ნუ აძლევთ მოწმებს.

მსაჯული – დაჩუმდით!.. მღვდელი აქ არის? აბა, დააფიცეთ! ადექით ზეზე. (ხალხი ზეზე დგება. მოწმები თამამად აპირობენ დაფიცებას. მომჩივარი უბეში იყოფს ხელს და რაღაცას ეძებს. მსაჯული უყურებს, სწითლდება და სეკრეტარს უჩვენებს. სეკრეტარი ანიშნებს მომჩივარს მივიდეს იმასთან, მაგრამ ის ყურადღებას არ აქცევს. ხატს იღებს უბიდან და სტოლზე ასვენებს ერთად ჯვართან და სახარებასთან. მოწმები ხელებს დაბლა იღებენ. მღვდელი შეკრთება. ადვოკატი აშფოთდება და ხალხი იცინის).

მსაჯული – რა ამბავია?

მომჩივარი – არაფერი, ბატონო! თავი გამოვუხტუნე!

მ ს ა ჯ უ ლ ი – რაო?

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – ხატი დავუდევი ცხვირწინ. წმინდი გიორგის ხატი! აბა, ახლა დაიფიცონ ტყუილზე თუ გულს ერჩისთ.

დ ა მ ც ვ ე ლ ი – ბატონო მსაჯულო! კანონით დადებულია ჯვარზე და სახარებაზე ფიცი რუსულად.

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – კი, მაგრამ რა გენაღვლებათ ჩემი ხატიც მონამედ დაესწროს, ვენაცვალე მის ძლიერებას!

დ ა მ ც ვ ე ლ ი – ეს ქართული იქნება და არ არის კანონი! მმართველობის წინააღმდეგობა გამოვა! ბატონო მსაჯულო, გთხოვთ ქართული ფიცი ნუ იქნება. უკანონოა! უბრძანეთ, აიღოს ხატი!..

მ ს ა ჯ უ ლ ი – აიღეთ!..

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – რადაო? ვის რას უშლის?

მ ს ა ჯ უ ლ ი – ბევრს ნუ ლაპარაკობ... აიღე!..

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – (იღებს) სულერთია! ხელში დავიჭერ!..

დ ა მ ც ვ ე ლ ი – უბრძანეთ რომ უბეში ჩაიდვას. კანონი არ არის, ქართული ფიცი წინააღმდეგობაა, ბატონო მსაჯულო!

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – აჰა! შეგიფუცხუნათ? ჯერ სად არის!..

დ ა მ ც ვ ე ლ ი – უბრძანეთ... კანონი არ არის!..

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – თქვენ რა გინდათ ჩემ ხატთან! ისიც ჩემია და ხელებიც ჩემია, მინდა დავიჭერ და მინდა არა... თქვენ ხომ არ ილალებით?

მ ს ა ჯ უ ლ ი – კმარა! მეტს ნულარ ლაპარაკობთ. ჩაიდევით უბეში!

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – მე მინდა, ბატონო მსაჯულო, რომ ჩემმა ხატმა, ვენაცვალე მის სახელს, კიდევ უყუროს და კიდევ გაიგონოს, თუ რას იტყვიან მონმები?

მ ს ა ჯ უ ლ ი – გთხოვთ, დასცხრეთ!

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – არა, სახუმრო ხატი არ არის, ძალიან სჭრის...

მ ს ა ჯ უ ლ ი – დასცხერით! ხელს ნუ მიშლით!..

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – გამოცდილი ხატია!.. მაგარია... მაგარი... აფართხალებს, ვენაცვალე.

მ ს ა ჯ უ ლ ი – ვუბრძანებ, რომ გაგიყვანონ გარეთ და უთქვენოდ გავარჩევ საქმეს.

მ ო მ ჩ ი ვ ა რ ი – თქვენი ნებაა, მაგრამ იცოდეთ კი, რომ სასწაულთმოქმედია ეს ჩემი ხატი... ბევრი გაუგორებია ცრუ-მოფიცარი! დიდება მის მადლს!

მ ს ა ჯ უ ლ ი – უკანასკნელად კიდევ გირჩევთ!..

მომჩივარი – ი შუბს რომ უგმირავს ხოლმე უხილავად გულში... ვენაცვალე იმას... და სისხლით გახეთქავს!

მსაჯული – ბ. პრისტავო! გაიყვანეთ მომჩივარი გარეთ! (მომჩივარი გაჰყავთ. მოწმეები თამამად ფიცულობენ და მოპასუხის სასარგებლოდ ანობენ ერთხმად. შემოჰყავთ ისევ მომჩივარი. მსაჯული განჩინებსა სწერს, რომლის ძალითაც მოპასუხე გამართლდება. (მომჩივარს) თუ კმაყოფილი არა ხართ, შეგიძლიათ იჩივლოთ ოლქის სამსჯავროში, ორი კვირა ვადა გაქვს.

მომჩივარი – იქაც ასე ასამართლებენ, ამ კანონით?

მსაჯული – რასაკვირველია!

მომჩივარი – მაშ, გმადლობთ, კმაყოფილი გახლავართ. რაღა შორს ვეთრიო?! (მსაჯული რამოდენიმე წამით გადის სამსჯავროდან. მომჩივარი გაშტერებული სდგას შუაში).

დამცველი – (მიდის მომჩივართან) რა მოიგე, შე კაი კაცო! ჰი? აბა, ზოგი ახლა ჩვენც გვიყურე! ახლა ჩვენ გიჩივლებთ, რომ სიკვდილი გინდოდა ჩემი მრწმუნებელისა!.. ვნახოთ, როგორ გადარჩები!..

ერთი მაყურებელთაგანი მიდის მომჩივართან და ხელს უჩვენებს: ამას ჰხედავ?

მომჩივარი – „სხვისა ჭირი, ლობეს ჩხირიო“... განა რას დამცინი?..

მაცურებელი – კი არ დაგცინი, ჭკუა მინდა გასწავლო სიბერის დროს! ხომ ხედავ ამ თითებს? ხუთივეს?

მომჩივარი – მერე რაო?

მაცურებელი – ის, რომ დიდი თითი თვითონაა, ეს თითი – ადუოკატი, შუა თითი – პრისტავი და დანარჩენი ორიც – მთელი კანცელარია და ყველა ერთად, როცა უნდათ, ასე შვრებიან, ა! ვერც ახლა მიხვდი?!. ჯერ უკანა კარებიდან უნდა მოიარო და მერე შემოხვიდე წინა კარებში!..

მაცურებელი – (იცინიან) მართალია! მართალი!..

[1884 წლის 20 მაისამდე]

ახალი გმირი

დრამა 4 მოქმედებად

მოქმედნი პირნი:

დათიკო სირაძე – რედაქტორი

არჩილ კახიძე – ექიმი

ხოსრო (იგივე ქაიხოსრო) გირკანელი – გამომძიებელი } თანამშრომელნი

ნიკო ჩიხელი – სოფლის მასწავლებელი

ქეთო ჩიტაძისა – ახალგაზრდა ქალი

მარო რაზმაძისა – შემდეგში ქაიხოსროს ცოლი

ნენე – მაჭანკალი

ბაღდასარ ბუდალოვი

ზაქარა – მსახური

მოქმედება პირველი

სცენა პირველი

(ლარიბულად მორთული პატარა ოთახი. მარჯვნივ სტოლთან ზის დათიკო და სწერს; მარცხნივ დივანზე, მუთაქაზე მიყრდნობილია ქეთო წიგნით ხელში. იმის წინ დგას ხოსრო და რალაცას აღტაცებით ესაუბრება. განის კარები ღიაა, ოთახის ერთი მხარე მოსჩანს).

ბამოსვლა პირველი

დ ა თ ი კ ო , ხ ო ს რ ო , ქ ე თ ო და მ მ რ ა რ ჩ ი ლ .

ა რ ჩ ი ლ ი ს ხ მ ა ო თ ა ხ ი დ ა მ – დათიკო! ჰაა, დათიკო! არ გესმის, ყმანვილო?

დ ა თ ი კ ო – (თავს აიღებს) ჰმმმ! რა გინდა?

ა რ ჩ ი ლ – რა დღეა დღეს?

დ ა თ ი კ ო – შაბათი.

ხ ო ს რ ო – პარასკევი.

დ ა თ ი კ ო – შაბათია! შაბათი!

ხ ო ს რ ო – არა-მეთქი, პარასკევია!

ა რ ჩ ი ლ – (კარებზე მოდგება) რომელ ერთს უნდა დაგიჯეროთ?

დ ა თ ი კ ო – თუ დაიჯერებ, შაბათია.

ხ ო ს რ ო – აბა, საკედლო კალენდარს შეხედე!

დ ა თ ი კ ო – ეგ ხომ გუშინდელია.

ხ ო ს რ ო – არა-მეთქი, პარასკევია! დღეს დილით ჩემი ხელით ავაგლიჯე ფურცელი.

დ ა თ ი კ ო – გუშინდელი გახსოვს!

ხ ო ს რ ო – მე უკეთ არ ვიცი?

დ ა თ ი კ ო – გეშლება, გუშინ იყო.

ა რ ჩ ი ლ – დაგებნათ დღეები?

ქ ე თ ო – მე კი პარასკევი მგონია.

ა რ ჩ ი ლ – „მგონიაობა“ ხშირათ შეგვაცდენს ხოლმე.

დ ა თ ი კ ო – თქვენ რომ პარასკევი თვალსა და ხელს შუა გამოგეპაროსთ, ჩემი რა ბრალია? (იცინის) დახედეთ, აი, ამ საათს, შუალამე გადასულია...

ა რ ჩ ი ლ – (დაცინვით) მაშ თქვენ კატის პარასკევი ხომ არ გაგ-ონდებოდათ.

ხ ო ს რ ო – კატის პარასკევი რომელილა?

ა რ ჩ ი ლ – ძეხვს რომ ვერ შესწვდა და მაინც „პარასკევიო“, ამბობდა.

ხ ო ს რ ო – (წყენით) მაგისტანა პარასკევები თქვენს უბანში მოიკითხეთ.

ა რ ჩ ი ლ – თქვენსაში კი სულ აღდგომა და შობაა? (ქეთოსკენ) მაშ, გაფრთხილდი, ქალო, რომ დიდი პარასკევი არ დაგიდგეს!.. (შებრუნდება. დათიკო წერას მოჰყვება)

ხ ო ს რ ო – (ქეთოს) ე რა გესლიანი ვინმეა!

ქ ე თ ო – რაო? მე ვერა გავიგე-რა!..

ხ ო ს რ ო – არცა ღირს!.. (შეხედავს და რომ დაინახავს დათიკოს თავჩაღუნულს, მიუჯდება ქეთოს გვერდში). რას ჰკითხულობ მაგას?

ქ ე თ ო – აი, რასა!.. (წიგნს მიიფარებენ)

ხ ო ს რ ო – საუცხოვო ადგილია! (ჰკოცნის)

ქ ე თ ო – (თვალთ ანიშნებს დათიკოზე) მაგდენიც არაფერი. (დათიკო თვალს შეასწრობს და თავს ჩაღუნავს). მოცლილი თუ წაიკითხავს, თორემ ახალი აქ არა არის-რა!..

ხ ო ს რ ო – ახალი არა არის-რა, მაგრამ ისეთი რამე კია, რომ კაცს თავის დღეში არ მოსწყინდება!.. განა?

დ ა თ ი კ ო – (ახველებს) ჰეე, გავათავე! ამაზე უფრო მეტი დამახინჯებაც აღარ მოხერხდება. გამიგონია, ძველათ ერთმა ახალგაზდა შეყვარებულმა თავის სატრფოს ცალი თვალი წათხარა, რომ, ეგება, მტერმა აღარ წამართვას და ცალთვალი მაინც დამრჩესო... სწორედ ისე გვემართება ჩვენც...

ქ ე თ ო – აბა, დრო ის ყოფილა და სიყვარულიც მაშინ ცოდნიათ.

დ ა თ ი კ ო – დროსი რა მოგახსენო და სიყვარული კი სწორეთ სცოდნიათ.

ხ ო ს რ ო – (ულვაშების გრეხით) კაცებს!..

ქ ე თ ო – ქალებს კი არა?

ხ ო ს რ ო – მაგალითი არ გადმოუციათ.

დ ა თ ი კ ო – როგორ თუ არა?! მაშ გულთამზის ამბავი არ გაგიგონია?

ხ ო ს რ ო – მომიკრავს ყური ცალი ყბით, მაგრამ გულში ჩასარჩენი კი არა ყოფილა-რა.

ქ ე თ ო – მე კი პირველად მესმის. ვინა ყოფილა?

დ ა თ ი კ ო – ჯაფარიძის ქალი. დიდი და პატარა ყველა თურმე იმას ეტრფოდა და არჩევანიც მის ხელში ყოფილა.

ხოსრო – ჰაი გიდი, ქალო!

დათიკო – მოტრფიალთა რიცხვში ერთი ახალგაზდა გოცი-რიძეც რეულა, გარდა სილამაზისა, ყოვლად სრული, გამოჩენილი და სახელოვანი.

ხოსრო – მაგრამ მაინც კაი მასალა კი ჰკლებია.

დათიკო – გულთამხეს გონება თურმე მისკენ უჭრიდა, მაგრამ გრძნობა კი სულ სხვას ეუბნებოდა.

ხოსრო – აბა, რა! ქალი არ იყო, თუ?

ქეთო – დაგვაცა ერთი და...

დათიკო – გული თავს ეურჩებოდა, მაგრამ ქალი მაინც კიდეც დროს უცდიდა და ცდილობდა, რომ როგორმე თვალი შეეჩვია!

ხოსრო – აი სწორეთ ქალური ახირებულობა!

ქეთო – მერე, მერე?

დათიკო – ასპინძის ომში, სადაც დიდძალი იმერლობა დაე-სწრო, გოცირიძემ ჩვეულებრივად სახელი ნახა, მაგრამ ძვირად კი დაუჯდა ვაჟკაცობა: მძიმეთ დაჭრეს და, სხვათა შორის, სახეზედაც რამდენიმე ჭრილობა დაღად დააჩდა.

ხოსრო – (სიცილით) „არ ვარგოდა ძმარიო და მიემატა წყალი“.

დათიკო – როცა მორჩენილი დაბრუნდა იმერეთში, გულთამ-ზემ ნახა და იცით, რა მოუვიდა?

ხოსრო – ჯერ სიცილი აუტყდა, სახეზე რომ შეხედა, და მერე კი შეებრალა.

ქეთო – (აღელვებით) ნახა და შეუყვარდა!

დათიკო – სწორეთ! შეუყვარდა და ქმრათაც აირჩია.

ხოსრო – შეუყვარდა? ეგ შეუძლებელია!

ქეთო – სრულიადაც არა.

ხოსრო – მაშ მეთიჩრობით მოსვლია.

ქეთო – ჭეშმარიტის გრძნობით.

ხოსრო – უფრო ფარისევლობით.

ქეთო – წრფელის გულით.

ხოსრო – ეგ ბუნების წინააღმდეგია!.. უშვერებას გული კარს ვერ გაუღებს.

ქეთო – მაშ თქვენი თვალწამოთხრილი სიყვარული რაღა მაგ-ალითი იყო?

ხოსრო – ის სულ სხვა არის! რაღა-კი ერთხელვე გულში დაისადგურებს სიყვარული, მერე გრძნობა ყოლიფერს აიტანს... მანამდი კი...

დათიკო – (გაიძახის) არჩილ! არ გესმის?

არჩილ – (გაიძახის) ყურს ვუგდებ და მეცინება. (გამოდის) რაო, რაო? მახინჯი გრძნობაო... თვალწამოთხრილი სიყვარული კიდეც რაღაა?

ხოსრო – ვერ გაიგონე?

არჩილ – როგორ არა! (დაცინვით) კაცს ისე თურმე ჰყვარებია, რომ ქალისათვის თვალი წამოუთხრია... საუცხოვოა!

დათიკო – განა ცუდი დამტკიცებაა?

არჩილ – ვინ ანობს? მაგრამ თავისი თვალი რომ წამოეთხარა, მაშინ-კი უფრო სარწმუნო იქნებოდა.

ხოსრო – (თვალების ქაჩვით და უღვაშების გრეხით) მაგ მაგალითში სიყვარულის თავგანწირულება იხატება... ამფერ, კაცო!...

არჩილ – სხვისი თავის განწირვა ძნელი არ უნდა იყოს!

ქეთო – (აღტაცებით) მე მესმის ეგ გმირობა!..

არჩილ – მართლა?! მაშ ამას როგორღა გაიგებთ: ბატონს მოეწონა ყმის ბედაური; ყმას შეეშინდა: „არ წამართვასო“ და ძუაფაფარი დააკვეცა: „ეგებ ბატონმა აღარ წაიყვანოს და მე საბარგოთ მაინც გამომადგებაო“?!

დათიკო – (თავისთვის) რა ახირებული მაგალითები იცის!

ქეთო – (ზიზღით) ფუ! სიყვარული და გაკრეჭილი ცხენი! რა მოხდენილი და მიმსგავსებული შედარებაა?!

არჩილ – რატომ? იქაც პირადი სარგებლობის ანგარიშია და აქაც.

ხოსრო – მაშ გულთამზის მაგალითი ხომ სულ...

არჩილ – (სიტყვას ჩამოართმევს) არა, ეგ კი სწორედ შესაძლებელია.

ხოსრო – შესაძლებელია?

არჩილ – რასაკვირველია!.. გაკერპებულ ადამიანს ბევრი რამ წარმოუდგება, ბევრი რამ მოეჩვენება და მაშინ ადვილად დააჯერებს გრძნობა-გონებასაც.

ხოსრო – ნეტავ, გულთამზეს რა ჰქონდა გასაკერპებელი? ვინ გააკერპა?

არჩილ – უთუოდ საზოგადო მოვლინებამ!.. მაშ, ვინ გააკერპა ჩვენი დედები, ის ოჯახის შვილები, ქვეყნის მტრებს რომ ცოლებათ მიჰყვებოდნენ და რჯულზედაც კი ხელს იღებდნენ, მხოლოდ იმ განძრახვით, რომ ჩვენი სამშობლოს მტრობა სამოყვროთ შევაცვლევინოთო!

ახალი გმირი

ხოსრო – ეგ სხვა არის. მანდ განძრახვა მოსჩანს და არა გრძნობის გატაცება...

არჩილ – თანახმა ვარ! მაგრამ იმ დროში რომ ქალს რომელიმე გმირის ჭრილობა მშვენიერების ბეჭდათ და გვირგვინად ჩვენებოდა, განა შეუძლებელი რამ იქნებოდა?

ქეთო – არა თუ იმ დროში, ეგ დღესაც შესაძლებელია.

არჩილ – მაგისი კი რა მოგახსენოთ!

ქეთო – ვითომ რატომო?

არჩილ – იმიტომ, რომ დღეს გულთამზეები აღარსად გახლავან და მხოლოდ თვალის ჩინები ბრძანდებიან.

ქეთო – (წყენით) როგორიც გოცირიძეები თქვენა ბრძანდებით, მისთანა გულთამზეებიც ჩვენ გახლავართ! ჯერ გოცირიძეები უნდა გამობძანდენ ცხოვრების სარბიელზე და მაშინ გულთამზეებიც გამოჩნდებიან.

არჩილ – რა იცით, რომ გამოჩენილიც არ არიან?

ქეთო – ვინ? გოცირიძეები? როგორ არა... უთვალავი გყავსთ!

არჩილ – თვითო-ოროლა ხომ ურევია?

ქეთო – თქვენს ახალგაზდობაში?

არჩილ – დიას!

ქეთო – ხა! ხა! ხა! ხა! ხა! მაშ რალათ იმალებიან! და სად არიან?..

გამოსვლა მეორე

ისინივე და ნიკო შემოდის ღარიბულად ჩაცმული

ნიკო – (ქეთოსა და ხოსროს რომ ერთად დაინახავს, შეკრთება. დათიკოს) სტამბა მომცდარია და მასალა კი აღარსად არის.

დათიკო – აი, გეთაყვა, წაიღე და აანყობინე! სხვები ხომ სულ აანყვეს? გაასწორე?

ნიკო – მოვრჩი! (ხოსროს) თქვენი საკვირაო ფელეტონი კი დააკავეს.

ხოსრო – მართლა? ახირებულია, თუ აზრიანს აღარას დაგვანერინებენ!..

ქეთო – რაზე იყო?

ხოსრო – კაცის ხასიათზე და მის მოვალეობაზე.

- ა რ ჩ ი ლ – უჰ, მაღალი ფარდისა ყოფილა!..
- ქ ე თ ო – სულ დაიჭირეს, თუ გამორიცხეს რამ?
- ნ ი კ ო – მაგდენი გამოსარიცხავიც არა ყოფილა-რა. (მიდის)
- ა რ ჩ ი ლ – (ქეთოს) მაგ ყმანვილს იცნობთ?
- ქ ე თ ო – ვისა? ნიკოს? ყოველდღე არა ვხედავ?!.
- ა რ ჩ ი ლ – არა, დაახლოვებით! ეგ გახლავს გოცირიძე.
- ქ ე თ ო – გვართ, თუ მოქმედებით?
- ა რ ჩ ი ლ – საქმით.
- ქ ე თ ო – ხუმრობთ.
- ა რ ჩ ი ლ – არა, გარწმუნებ, რომ ერთი მათგანია.
- ხ ო ს რ ო – ფხხუუ!.. (იცინის)
- ა რ ჩ ი ლ – რას იცინი?
- ხ ო ს რ ო – ბევრი არა ნდომებია-რა თქვენს გოცირიძობას: საკ-
მაო ყოფილა მიყრუებულ სოფელში სადმე ბავშვებს ანა-ბანა გაუკვე-
თოს და მოცლის დროსაც სტამბაში იჩხერკედელაოს.
- ა რ ჩ ი ლ – მაშ როგორ გგონია! ეგეც არ იცი?
- დ ა თ ი კ ო – ჩანს, ვერ გიცვნიათ ეგ ყმანვილი! არც სწავლით,
არც ნიჭით და არც შრომისმოყვარეობით არავის ჩამოუვარდება.
- ა რ ჩ ი ლ – და პატიოსნება კიდეც მეტია!
- ქ ე თ ო – მაშ რათ დაუჩაგრავს მანგრე ბედს?
- ა რ ჩ ი ლ – დრო და ჟამსა ჰკითხეთ!..
- ხ ო ს რ ო – სწორე მოგახსენოთ, ვერაფერი წარმომადგენელია
ძველი გმირების!..
- ქ ე თ ო – (იცინის) მეც მანგრე მგონია!
- ა რ ჩ ი ლ – დროს საკადრისად და გარემოების შესაფერად,
დიახაც გმირია.
- ხ ო ს რ ო – მაშ ვერ ყოფილა სახარბიელო ჩენი დრო!
- ქ ე თ ო – მეტად ამცირებთ.
- ა რ ჩ ი ლ – (ქეთოს) სულაც არა!.. ძველად გარეშე მტრებს ვიგერ-
იებდით და დღეს შინაგანს ვებრძვით. მაშინ სისხლის თხევა იყო
საჭირო, – დღეს ოფლის ღვრაა და ფარ-ხმალიც განსხვავებულია.
- ხ ო ს რ ო – ნიკოს ფარ-ხმალი?
- ა რ ჩ ი ლ – პირადობაზედ ხელის აღება და საზოგადოსათვის
თავის განწირვა.
- ხ ო ს რ ო – სიტყვაა!!! ვინც თავს ვერას არგებს, ის სხვას რას
გამოადგება?
- ა რ ჩ ი ლ – ხალხის ჭეშმარიტებაც ეგ არის... მანგრე ამბობდენ
მოციქულებზე და პირველი საუკუნის ქრისტიანებზე კერპები.

ხ ო ს რ ო – ხალხსაც თავისი შეხედულობა აქვს.

ა რ ჩ ი ლ – მაშ, ჩვენმა ყმანვილკაცობამ ჯერ უნდა თავის თავზე იფიქროს: დაინყოს ადვოკატობა და ხალხს ტყავი გააძროს, რომ იმისვე სათაყვანო გახდეს; ანდა მიჰყოს ხელი ექიმობას, მხოლოდ იმ განზრახვით, რომ ფულები ჰკრიფოს და სასაფლაოები ასუქოს; და ან კიდევ ხელჯოხიანობა იკისროს და ქვეყნის განირვით იღლესასწაულოს! მაშინ ხომ მათზე ძვირს ველარავინ იტყვის?! და ჩვენი ქალებიც წყალობის თვალთ შეჰხედვენ... განა? ხა! ხა! ხა! ხა!..

ქ ე თ ო – ეგეც უკიდურესობაა და ისიც! უკიდურესობა ხომ ყველას არ მოეთხოვება?.. განსაკუთრებით ქალებს!

ა რ ჩ ი ლ – მაშ, გულთამზის ამბავმა წელან ისე რათ აგიტაცათ? თქვენ არა ბრძანეთ: გულთამზეობა ახლაც შეიძლებაო?.. დალოცვილო, თუკი უწინდელ ქალებს სახის დამასახიჩრებელი ჭრილობა მშვენიერების გვირგვინად და ბეჭდათ ეჩვენებოდათ, თქვენ რალა გემართებათ, უკეთეს ყმანვილკაცებს თვალს არიდებთ მხოლოდ მიტომ, რომ ღარიბები არიან და კონტურათ ვერ იმოსებინან!.. მაგრამ, ეჰ!.. ღირს კი ამაზე ლაპარაკი?.. რისი გულთამზე და ვისი გულთამთვარე! სად არიან?..

ქ ე თ ო – (ხოსროს) ხომ არა შეუტყვია-რა?

ხ ო ს რ ო – არაფერი!.. მაშუალივით კი ესარჩლება იმ ყმანვილსა და!..

ქ ე თ ო – იჰ, გამოესარჩლოს, თორემ გული არ შემიცვალოს!

ხ ო ს რ ო – (ალერსით) ვინ იცის?

ქ ე თ ო – (ალერსით) გრცხვენოდეს! (საათს ამოიღებს) უჰ! პირველი საათია... გამაცილებ?..

ხ ო ს რ ო – ღამე მშვიდობისა, ყმანვილებო! სხვა ფელეტონი ხომ არ დავწერო?

და თ ი კ ო – არა, მზათა გვაქვს მეორე.

ხ ო ს რ ო – არჩილის?

და თ ი კ ო – არა, ნიკოსი.

ხ ო ს რ ო – ნეტავ რაზედა სწერს?

და თ ი კ ო – სიყვარულზე.

ქ ე თ ო – სიყვარულზე? (არჩილს) თქვენი გოცირიძე სწერს?

ა რ ჩ ი ლ – დიახ, ჩემი გოცირიძე სწერს, რომ თქვენმა გოცირიძემ წაიკითხოს.

ხ ო ს რ ო – (ხელს აშვერს არჩილს) თუ ბატონი დოქტორის მონაფეც არის, კარგათ კი ეცოდინება სიყვარული და რიგიანადაც ახსნის.

ახალი გმირი

ა რ ჩ ი ლ – სიყვარულს მხოლოდ გრძნობა უნდა და, თუ ცოდნა იყოს საჭირო, მაშინ ნიკო შენ მოგებარებოდა მონაფედ და არა მე... სიტყვების რახარუხი ეცოდინებოდა.

ხ ო ს რ ო – უსიტყვო გრძნობა ხომ პირუტყვევსაც აქვსთ.

ა რ ჩ ი ლ – მაგიერში უგრძნობელ სიტყვებსაც ვერ მოახერხებენ და ამით ზოგიერთ მეტყველზედ უპირატესობა აქვსთ.

დ ა თ ი კ ო – კარგია, ახლა აღარ გაათავებთ? სადაც არის გათენება მოატანს.

ქ ე თ ო – (ღიმილით) გვითხოვ?

დ ა თ ი კ ო – თუ მანგრე შეჰყევით, პარასკევი კი არა, კვირაც გამოგეპარებათ.

ქ ე თ ო – მშვიდობით! მშვიდობით! მართლა რომ დროა. (მიუბრუნდება არჩილს და თავს დაუკრავს მძიმეთ) მშვიდობით ბძან-დებოდეთ!.. თქვენს გოცირიძეს მოკითხვა გადაეცით! (მიდიან)

ა რ ჩ ი ლ – თქვენი გოცირიძე მანდერ გახლავსთ! (ხელს აშვერს ხოსროს)

ხ ო ს რ ო – (შეჩერდება) მე რაღას გადმომწვდი? არ შეიძლება გვიპასუხოთ?

ა რ ჩ ი ლ – დიდის სიამოვნებით!.. მაგრამ ახლა დრო აღარ არის! ჯერ ეგ თქვენი გულთამზე გააცილეთ!..

ქ ე თ ო – ნავიდეთ, ნა!.. ხომ ხედავ, რა გუნებაზეა?

ხ ო ს რ ო – (გაჰყვება) იღრინება ჩვეულებრივად. (კარებთან რომ მიანევენ, დაბრუნდება) დათიკო! თუ ღმერთი გნამს, ძილს ნუ გაატყვინებ არჩილს, თვარა ხვალ ცუდ გუნებაზე დადგება და მტერსა და მოყვარეს გაურჩევლად მოშხამავს... ჯერ ახლაც მოლესილია. (მიდიან)

გამოსვლა მესამე

დ ა თ ი კ ო და ა რ ჩ ი ლ

დ ა თ ი კ ო – რა არის, რომ მაგ კაცთან გულგრილად ლაპარაკს ვერ ახერხებ?

ა რ ჩ ი ლ – მეჯავრება.

დ ა თ ი კ ო – არც მანგრე ამოჩემება ვარგა! ჩვენი აზრის კაცია, ჩვენი რაზმისა და ჩვენი მომხრე.

ა რ ჩ ი ლ – მხოლოდ დრომდე... ჩვენი რაზმი მაგისტრის კიბეა და ხიდი სხვაგან გადასაყვანი... ცოტა გვინახავს მაგისტრანები?... სანამდინ თავს იჩენდენ და ზურგს გაიმაგრებდენ, ჩვენ გვეკედლებიან... ჩვენთან არიან... ვითომ ერთგულად და გაბედვით ვაკეთებთ საქმესაო... თვითო-ოროლა რამესაც დასწერენ და მერე-კი...

დ ა თ ი კ ო – შორს და მშვიდობითა?

ა რ ჩ ი ლ – მაგასაც კი აღარ გვაჯერებენ: შორს და კისრის ტეხითო! პირველ მტრებთაგანი გვიხდებიან ხოლმე.

დ ა თ ი კ ო – ხოსროს მაგგვარი არა ეტყობა-რა.

ა რ ჩ ი ლ – აი, ვნახოთ, თუ არა!.. გახსოვდეს ჩემი სიტყვა, თუ მაგან ის ქალი არ გააუბედუროს.

დ ა თ ი კ ო – მერე ჩვენ რაო?

ა რ ჩ ი ლ – ის, რო ჩვენი სირცხვილი იქნება: ჩვენს წრეში შემოსულა, წრფელის განძრახვითა და სასოებით მოგვენდო და ერთმა ჩვენგანმა, ანუ ცრუ ჩვენთაგანმა, უნდა საუკუნოთ გააუბედუროს?

დ ა თ ი კ ო – ჩვენ ხომ აპეკუნები არა ვართ?! ყმანვილი აღარც ეგ არის.

ა რ ჩ ი ლ – ქალი სიყვარულში სიკვდილამდე მცირენლოვანია.

დ ა თ ი კ ო – ვითომ რატომა?

ა რ ჩ ი ლ – იმიტომ, რომ კაცზე უფრო წრფელი და ბუნებათანაზი-არია... ადვილათ მოტყუვდება... ეს საზოგადო კანონია... და ქეთოს ხომ უფროც ეჭირვება გაფრთხილება.

დ ა თ ი კ ო – ქეთო რაღა არის?

ა რ ჩ ი ლ – ქეთო ჯერ კიდევ ყმანვილია, ნიჭიერია... მაგისაგან შეიძლება კარგი რამ გამოვიდეს... მაგრამ ატაცებული ბუნებისაა ისე, როგორც ყოველი ნიჭიერი, და ვაი თუ...

დ ა თ ი კ ო – მაშ გვიანლა არის მაგის მოხმარება!

ა რ ჩ ი ლ – როგორ? განა შეუტოპავს?

დ ა თ ი კ ო – რასაკვირველია! უყვარს!..

ა რ ჩ ი ლ – ჰე, ეგ კი არ მიამა...

დ ა თ ი კ ო – არც მე მიამა, მაგრამ რა გაენყობა? (ხელებს შლის)

მოქმედება მეორე

სცენა პირველი

ქეთოს ოთახი. მ ა რ ო ზის სავარძელში და წიგნს ჰკითხულობს. ქ ე თ ო მეორე ოთახიდან გამოდის შლიაპითა და ქოლგით.

გამოსვლა პირველი

ქ ე თ ო – ახლა კი მზადა ვარ.

მ ა რ ო – (მოუბრუნდება) მიდიხარ?

ქ ე თ ო – დიახ, ჩემი ძმა ჩამოსულა და სასტუმროში დავეუბარე-ბივარ საქმეზე.

მ ა რ ო – მას მეც ნავალ.

ქ ე თ ო – შენ რაღად?

მ ა რ ო – როცა მასპინძელი სახლიდან გარბის, სტუმარი რაღა მოხელეა?

ქ ე თ ო – დიდი ხანია სტუმრობა დაინყე ჩემ სახლში? მარო არ მომიკვდეს, შენ შინ არავინ გაგიშვას. დღეს, შეიძლება, ჩვენმა ყმანვილებმა აქ მოიყარონ თავი და უშენობა განა მოხერხდება?.. მით უფრო, რომ არ ვიცი, რამდენ ხანს დამაგვიანდება ძმასთან. შენ იმასპინძლე ჩემ მაგიერ (ხელს მოჰკიდებს და დააჯენს). დაბრძანდი! დაბრძანდი! აი, ასე!.. მშვიდობით. (მიდის, მერე ისევ მობრუნდება) იცი, ქალო, დღეს ერთს ვისმეს გაიცნობ.

მ ა რ ო – ვისა?

ქ ე თ ო – ნიკო ჩიხელს.

მ ა რ ო – ვინ ჩიხელია?

ქ ე თ ო – „სიყვარულის“ ავტორი.

მ ა რ ო – მართლა?.. ვნახოთ! ძალიან ატაცებული ვინმე კი უნდა იყოს.

ქ ე თ ო – სულაც არა! ეგ ერთი დუშაში მოუვიდა და ისიც ჩემის მიზეზით.

მ ა რ ო – როგორ თუ შენით?!

ქ ე თ ო – შეყვარებულია.

მ ა რ ო – შენ უყვარხარ?

ქ ე თ ო – ჩემდა საუბედუროდ.

მ ა რ ო – გამოგიტყდა კიდეც?..

ქ ე თ ო – რაღა გამოტეხა უნდოდა? განა ისე კი ვერ შევატყობდი?.. მოცლის დროს იმასა ცდილობს, რომ სულ ჩემს მახლობლად იყოს... დაჯდება ჩემს გვერდით მუნჯივითა, ვითომ და აქ არაფერი ამბავია, ხმას არ იღებს, მაგრამ მისი გულის ძგერა კი იქიდან აქამდე გესმის. ნერწყვს ნერწყვზედა ჰყლაპავს... ალბათ პირი უშრება ხოლმე. თანაც სცდილობს, რომ ქურდულად მიჭვრიტოს და, როცა თვალს შევასწრებ ხოლმე, თავსა ღუნავს.

მ ა რ ო – ერთი სიტყვით, ეგ ყველა ნიშანია ახალგაზრდა შეყვარებულის. მომილოცავს!..

ქ ე თ ო – იჰ, ნეტავი შენა! რაში მეკნაჭება მისი სიყვარული!

მ ა რ ო – შენ რაღას ეუბნები?

ქ ე თ ო – მე რა უნდა ვუთხრა?!. არც კი შევიმჩნევ ხოლმე. ფლავი წინ მედგას და ლობიოს გამოვუდგე?

მ ა რ ო – მერე და არ გეცოდება?

ქ ე თ ო – თუ მაგრე გეცოდება, შენთვის დამითმია! (ჰკოცნის) მშვიდობით! მშვიდობით! დამაგვიანდა! (გარბის)

ბამოსვლა მეორე

მართო მ ა რ ო (გააყოლებს თვალებს)

მ ა რ ო – რა ატაცებულია?!. მართებს კიდეც: სიყვარულმა გული აუფქრიალა და მიმოფრენს... როგორც სიზმარში! (წამოდგება და დადის) შემცდარია დათიკო, რომ ქალებს უპირატესობას აძლევს კაცებზე ცხოვრებაში!.. მართალია, ჩვენ უფრო გულკეთილები ვართ... უფრო თავგანწირულები და ყოველ შემთხვევაში სამსხვერპლოდაც მზა, მაგრამ სიყვარულში კი... იმ ერთ საგანში უკიდურესობაა ჩვენი კანონი: ჩვენთვის აღარც მშობელი, აღარც ნაშობი და აღარც მეგობარი!.. მზადა ვართ შევწიროთ წამიერ გულისთქმას ცის და ქვეყნის კეთილდღეობა. (დადის. მივა და დაეყრდნობა კამოდს. პირი პუბლიკისკენ აქვს) ჰმ!.. აი, ჩემი სიყრმიდანვე თანშეზრდილი მეგობარი და დაზე უტკბესი ქეთო! იცოდა, ვინც მიყვარდა... გუშინ არ იყო, რომ მანუგეშებდა და იმედს მიქადადა? დღეს ამოუგლეჯია მოლალატობით მისი გულიდგან ჩემი სიყვარული, თვითონ უხელთებია მისი თავი და მესაიდუმლოეთაც მე მხდის. აღარ ესმის, რომ მისი ყოველი სიტყვა ეკალია და ისრათ მესობა გულში. ავიწყდება, რომ

მეც ქალი ვარ და სიყვარულის გამო შურისძიება ქალის უკიდურესი მახვილია... არა!.. ადვილად ვერავის დავუთმობ ჩემს ბედნიერებას! (თავს ჩაჰკიდებს და თვალებზე ხელს მიიფარებს)

გამოსვლა მისამ

ისინივე და ნ ი კ ო შემოდის და შუაზე შეჩერდება

მ ა რ ო – ოჰ, რა ძვირფასი ნიჭია სილამაზე. კაცების მომხიბლავი და მათი თვალების ამხვევი!.. რატომ მეც არა ვარ ლამაზი?.. რათ მინდა ჩემი სიმდიდრე? იმის სილამაზე არ მერჩია? ახლა ვინც უნდა შემეყვაროს, ფულის თაყვანისმცემელი მეგონება და იჭვი გულში კბენას დამიწყებს. (ნიკო ახველებს. მარო მობრუნდება)

ნ ი კ ო – ქეთოსთანა ვარ.

მ ა რ ო – შინ არ არის.

ნ ი კ ო – მაშ, უკაცრავად. (მიდის)

მ ა რ ო – სად მიბრძანდებით?

ნ ი კ ო – აქ რალა გავაკეთო?

მ ა რ ო – ქეთომ გთხოვათ, რომ მოიცადოთ, მალე დაბრუნდება.

ნ ი კ ო – ქეთომ? მერე და რა იცოდა, რომ მოვიდოდი?

მ ა რ ო – საზოგადოდ დაიბარა, ვინც მოვიდესო.

ნ ი კ ო – კეთილი. (მიდის კუთხეში, ჯდება)

მ ა რ ო – აქეთ მობრძანდით. მაგ სიმორეს სად მიდიხართ!

ნ ი კ ო – არა მიშავს-რა.

მ ა რ ო – თქვენ ნიკო ხომ არა ხართ?

ნ ი კ ო – ნიკო სხვაც ბევრია.

მ ა რ ო – (იცინის) მე თქვენდათავად გეკითხებით.

ნ ი კ ო – დიახ, ნიკო მქვიან.

მ ა რ ო – ჩიხელი?

ნ ი კ ო – ჩიხელი.

მ ა რ ო – „სიყვარულის“ ავტორიც თქვენა ხართ?.. ჰმ, მაშ, ეხლა კი გიცნობთ ცოტათი.

ნ ი კ ო – მე კი ჩემ დღეშიაც არ მინახავხართ.

მ ა რ ო – ამ ხუთი წლის წინეთ, თქვენ რომ ჯერ ისევ მოსწავლე იყავით, დათიკო სირაქემ მოგიყვანათ ჩემ საცოდავ ძმასთან.

ნ ი კ ო – თქვენი ძმა ვინ გახლდათ?

მ ა რ ო – ალექსანდრე რაზმაძე... უნდა გცოდნოდესთ.

ნ ი კ ო – ალექსანდრე? როგორ არა... იმას ვინ არ იცნობდა? კარგი რამ იყო! მაშ, თქვენ და ბრძანდებით!

მ ა რ ო – სად დავბძანდები?

ნ ი კ ო – არა... მისი და თუ ბძანდებით-მეთქი?.. ახლა კი მეც გიცნობთ (მოდის და ხელს აძლევს). ჰმ... მაშ თქვენ მარო უნდა იყოთ. (ჯდება)

მ ა რ ო – სწორედ.

ნ ი კ ო – ამდენ ხანს ძმაზე გაცვიათ შავი?

მ ა რ ო – არა, ამ სამის თვის წინად მამაც მომიკვდა.

ნ ი კ ო – უჰ, აქამდი ცოცხალი იყო?

მ ა რ ო – (წყენით) განა მაგრე მოხუცებულათ გეჩვენებით, რომ გაიკვირვეთ კიდევცა? (თავისთვის) ე რ ა ხეპრე ყოფილა!

ნ ი კ ო – (შემკრთალი, ყოყმობს) არა... ეგ... რა ბრძანებაა? მე იმაზე მოგახსენეთ, რომ შვილს დაუსწრია...

მ ა რ ო – დაუსწრია რა... დანაძლევებული კი არა ყოფილან.

ნ ი კ ო – არა... ვითომ... მამა რომ... ერთი სიტყვით, მე მიტომ ვამბობ, რომ საზოგადოდ მამები ახლა დიდხანს ველარა სძლებენ... ადრე კვდებიან. (თავისთვის) ფუ! სულ არ ავირიე!

მ ა რ ო – (ნიგნს ჩასჩერებია. სიჩუმეა. ნიკო ფეხაკრეფით იპარება) სად მიდისართ?

ნ ი კ ო – (ჩაჯდება) არსად! არ მინდა, რომ კითხვა შეგიშალოთ.

მ ა რ ო – არა, მე არას მიშლით. (ახველებს)

ნ ი კ ო – (თავისთვის) ე რ ა ჭირში ჩავარდი. (მაროს) მართალია, რომ ალექსანდრე კომიტეტში გაცივდაო?

მ ა რ ო – არა! ანეფრიზმმა იმსხვერპლა.

ნ ი კ ო – გული გაუსქდა? საკვირველია, რომ ჩვენი ყმანვილები სულ მაგრე კვდებიან.

მ ა რ ო – ალბათ მძიმე ტვირთი აძევსთ და ველარ აუტანიათ.

ნ ი კ ო – რასაკვირველია. მე მგონია, რომ ჩვენც ყველას ეგ ბოლო მოგველის, გარდა არჩილისა...

მ ა რ ო – ის რალა არის? ექიმი რომ არის, მიტომ?

ნ ი კ ო – არა... სულ სხვა ბუნების კაცია, რკინის გული აქვს, თორემ რატომ აქამდის სულ ნაფლეთ-ნაფლეთათ არ ექცა?!

მ ა რ ო – ამბობენ, რომ იმას გული სულაც არა აქვსო!

ნ ი კ ო – მაგას მხოლოდ ქაიხოსრო ამტკიცებს, მაგრამ იმას კი ერთ-ნახევარი აქვს, მისმა თავის ხეთქამ!

მ ა რ ო – ხოსრომ კიდევაც დაამტკიცა და...

ნ ი კ ო – ქეთოს რომ ატყუებს, მითი?

მ ა რ ო – როგორ თუ ატყუებს?

ნ ი კ ო – მამ არა და სიყვარულით თავი უცხელდება! აბა, ფული ნუ ექმნება ქეთოს, თუ ან სიახლოვეს მიეკაროს...

მ ა რ ო – განა მაგისტანაა?

ნ ი კ ო – რა ბრძანებაა! სიმდიდრეს დაეძებს... მისთვის სილამაზე არაფერია. აბა, გამოჩნდეს ვინმე ქეთოზე უფრო მზითვიანი!..

მ ა რ ო – (აჩქარებით) გინდა ულამაზოც?

ნ ი კ ო – რა თქმა უნდა!.. მაიმუნიც რომ იყოს, მზეთუნახავად მოეჩვენება.

მ ა რ ო – ეყვარება კიდეცა?

ნ ი კ ო – სანამ ფული არ გამოელევათ, რა დაუშლის?

მ ა რ ო – ჰმ!.. ქეთოს მაგრე არ არწმუნებს! ცალი თვალი რომ წამოითხარო, მაშინც მეყვარებიო.

ნ ი კ ო – ცალი თვალი კი არა, აბა, ცალი ჯიბე მოიჭრას ქეთომ, თუ მაშინვე განზე არ გაუდგეს!

მ ა რ ო – ეგ კაი ხუმრობაა!! თუ მაგრე დარწმუნებული ხართ, რატომ მაგაებს ყველას არ ამხილებ ქეთოს?

ნ ი კ ო – დამჯერე ვინ იქნება?! ადამიანს რომ ვინმე შეუყვარდება, ჭკუა-გონებას გირაოდ აძლევს თავის სატრფოს... და როგორღა შეუძლია გაარჩიოს ტყუილი და მართალი? (სიჩუმეა)

მ ა რ ო – ეგ კი მართალია.

ნ ი კ ო – ქეთოს მეგობარი ბრძანდებით, მგონია?

მ ა რ ო – დიდი.

ნ ი კ ო – მამ, თქვენ რომ ეტყოდეთ, არ იქნება ურიგო.

მ ა რ ო – განა ჩემგან კი შეიგონებს?!

ნ ი კ ო – არა, იმას კი ნუ ეტყვით, რაც ახლა ვთქვით! ურჩიეთ, რომ ქორწილი დააჩქაროს, თორემ, თუ ერთხელვე ხელიდან დაუსხლტა, მერე კი, მშვიდობით, გაუბედურდება ქალი! ჯერ დღესაც ვერ უყურებენ ქეთოს კარგის თვალთ და მაშინ ხომ დედამიწასთან გაასწორებენ და ცოდვაა...

მ ა რ ო – მაგას რატომ თვითონ თქვენ არ ურჩევთ, თქვენიც ხომ კარგი ნაცნობია?

ნ ი კ ო – ჩემგან არ ივარგებს.

მ ა რ ო – რატომ?

ნ ი კ ო – მიტომ.

მ ა რ ო – მიზეზია რამე?

ნ ი კ ო – ცოტაოდენი.

ახალი გმირი

მ ა რ ო – მაინც? საიდუმლოა?

ნ ი კ ო – დიდი არაფერია, მაგრამ...

მ ა რ ო – მაშ, არ შეიძლება გავიგოთ?

ნ ი კ ო – მე რომ ვურჩიო, ვაი თუ იფიქროს, რომ თვითონ ვუყვარვარ და მიტომ მირჩევსო, უნდა ცუდათ დამანახოს ქაიხოს-როს თავიო.

მ ა რ ო – ეგ ხომ ჩემზედაც შეუძლია იფიქროს, ჩემი საქმრო უყვარსო.

ნ ი კ ო – ეგეც კი შეიძლება.

გამოსვლა მეოთხე

ისინივე და ხ ო ს რ ო შემოდის

ხ ო ს რ ო – გამარჯობა! ააა! ვისა ვხედავ?! მარო! მარო! როგორა ბრძანდებით? როდის ჩამოხვედით?

მ ა რ ო – გმადლობთ!.. დღეს მეორე დღეა.

ხ ო ს რ ო – ამდენ ხანს სოფელში რამ გაგაჩერათ?

მ ა რ ო – ასე მოიტანა გარემოებამ.

ნ ი კ ო – მამა გადაცვლია.

ხ ო ს რ ო – როგორ? მამათქვენი?

მ ა რ ო – დიახ, ეს სამი თვეა, რაც მიიცვალა.

ხ ო ს რ ო – ოჰ, რა მოუვიდა განსვენებულს?

მ ა რ ო – შვილის მწუხარება ველარ აიტანა!.. მოგეხსენებათ, ძნელია ერთადერთი შვილის დაკარგვა.

ხ ო ს რ ო – როგორ? მეტი ვაჟი აღარ დარჩენია?

მ ა რ ო – აღარც ვაჟი და აღარც ქალი... ჩემს მეტი.

ხ ო ს რ ო – ჰმ... (დაფიქრდება) როგორც გამიგონია, კარგი მამ-ულები ჰქონდა მამათქვენს.

მ ა რ ო – სხვებზედ მეტი თუ ჰქონდა, თორემ ნაკლები არა.

ხ ო ს რ ო – თუ პრიკაზის ვალიც აპატივეს...

მ ა რ ო – პრიკაზში არა გქქონია-რა!

ხ ო ს რ ო – მართლა? ეგ იშვიათია ჩვენში! (თავისთვის) რანაირად უხდება შავები!.. (მაროს) კერძო ვალი უფრო უარესიც არის, დიდი თაოსნობა ეჭირვება.

მ ა რ ო – მამაჩემს ვალი კი არა, ფულებიც დარჩა, ბარე ოთხი-ათას თუმნამდე.

ხ ო ს რ ო – (თავისთვის) რა მოხდენია სოფლის ჰაერი!.. (მაროს) გყავსთ ვინმე მისთანა, რომ ყური უგდოს?

მ ა რ ო – ჯერჯერობით ბიძაჩემს მივანდვე.

ხ ო ს რ ო – იცის კანონები? შეუძლიან აწარმოვოს საქმე, საჩივარი რომ დასჭირდეს?

მ ა რ ო – საჩივარი რათ უნდა დასჭირდეს?

ხ ო ს რ ო – ვინიცობაა გასესხებული დროზე ვერ აილოს... ვექსილები... დავა... დარაბა... ათასი რამეები შეიძლება გამოტყვერეს მოულოდნელად.

მ ა რ ო – სავექსილო არა დაგვრჩენია-რა!.. ფულები ბანკში ჰქონდა შეტანილი.

ხ ო ს რ ო – (თავისთვის, უღვაშების გრეხით) ლამაზი არ არის, მაგრამ ძალიან ეშხიანი კი არის... ამ შავებში მაინც... (მაროს) მაშ თქვენ დიდხანს აღარ დარჩებით აქა?

მ ა რ ო – დიახ, დროებით ჩამოველ! ოჯახსაც ყურის გდება უნდა.

გამოსვლა მესუთე

ისინივე და ძ ე თ ო (შემოვარდება გახარებული)

ქ ე თ ო – ოჰ, მოსულან კიდევ? უკაცრავათ, დამაგვიანდა! (ნიკოს) სალამო მშვიდობისა! (ხოსროს) შენთან ორი რამ მაქვს სამახარობლო: გეტყვი, თუ სამახარობლოს მომცემ.

ხ ო ს რ ო – რა არის? არ შეიძლება გვიბძანოთ?

ქ ე თ ო – გვიბძანეთო! ეგ რა არის, რომ მანგრე გულცივად დამიხვდი?

ხ ო ს რ ო – ცივათ რა... ცეცხლს ხომ ვერ გავაჩენ? ნეტავი ყმანვილი არ იყო!.. გვითხარი, აბა რა იცი?..

ქ ე თ ო – გითხრა?

ხ ო ს რ ო – ჰო!

ქ ე თ ო – სამახარობლოსაც მომცემ?

ხ ო ს რ ო – ბატონი ხარ!

ქ ე თ ო – იცი, რას მოგთხოვ სამახარობლოს?

ხ ო ს რ ო – ჰო, კარგი! რაც გენებოს, ოლონც კი სთქვი და გაათავე!

ქ ე თ ო – ჩემ ძმას იჯარაში ზარალი უნახავს, რაც ფულები ჰქონდა, ნაუგია და ჩემი ფულებიც თან მიუყოლებია... გაკოტრებულია.

ხ ო ს რ ო – მერე და ეგ რა გასახარელია?

ქ ე თ ო – არა... ძმა კი მეცოდება, მაგრამ მე კი ჩემდათავად ძალიან კმაყოფილი ვარ.

ხ ო ს რ ო – (შემკრთალი) რა ხუმრობაა?!

ქ ე თ ო – ახლა მე უმზითვო ქალი ვარ!.. შენც ხომ ეს გინდოდა?

მ ა რ ო – გეთაყვა, მანდ სასიხარულო რა არის?

ქ ე თ ო – ეს სულ იმას მეუბნებოდა: „ნეტავი შენ მზითევი არა გქონოდაო; ჩვენ ჩვენის შრომითაც შეგვეძლო თავი გვერჩინაო; ახლა რომ მზითვიანი ხარ, შეიძლება შენცა და სხვებმაც ბევრმა გაივლოს გულში, რომ ფულისათვის მიყვარხარო“. მე, რასაკვირველია, ეჭვი არ მომივიდოდა, მაგრამ ზოგიერთები კი სხვაგვარად ჰფიქრობდენ და ახლა ხომ დარწმუნდებიან! განა, ხოსრო?

ხ ო ს რ ო – (გამოფხიზლდება) ჰმ!.. რაო? ჰო, რასაკვირველია! რასაკვირველია! (ელიმება ძალდატანებით)

ქ ე თ ო – ეგ კიდევ არაფერი! მეორე კიდევ უფრო სასიამოვნოა, მაგრამ აქ არ გეტყვი. მაჩვენე ყური. (ეჩურჩულება. ხოსრო შეკრთება) გზაში ვიგრძენი... ხომ გაიმა?... ა?... მაგრე რათ გაშტერდი? თითქოს ეწყინაო!.. (მაროს) ვიცი, ვიცი... მივხვდი, ამან ასე იცის... ვითომ და არ მიამაო! სამახარობლო უნდა შეირჩინოს... განა? მე ჩემი სამახარობლო უნდა ავილო!

(მივარდება და ჩამოეკიდება ყელზე)

ნ ი კ ო – ფხხხუუუ!! (აიტეხს სიცილს)

მ ა რ ო – ახლა კი ჩემსკენ დატრიალდა ბორბალი!

ფ ა რ დ ა

მოქმედება მესამე

სცენა პირველი

აზიურად, მდიდრულად მორთული ოთახი ხოსროს სახლში.

გამოსვლა პირველი

ხ ო ს რ ო და ზ ა ქ ა რ ო შემოდის

ხ ო ს რ ო – (სტოლთან ზის და სწერს. ცოტა ხნის შემდეგ ზარს რეკავს. ზაქარო შემოდის) ზაქარო!

ზ ა ქ ა რ ო – ბატონო!

ხ ო ს რ ო – იყავი?

ზ ა ქ ა რ ო – გახლდით.

ხ ო ს რ ო – შეიტყვე რამ?

ზ ა ქ ა რ ო – როგორ არა! აღარავინ აღარ დადის მისას. დამწყვდეულია კარდაკეტილში, მისთვის აღარც მოახლეა და აღარც ძიძა. თვითონვეა ყოველიფერი.

ხ ო ს რ ო – გადაეცი?

ზ ა ქ ა რ ო – გადავეცი, მაგრამ, რომ ვუთხარი თქვენგან იყო, აღარც კი გახსნა... ცხვირ-პირში მახალა.

ხ ო ს რ ო – სჩანს, რომ ჯერ კიდევ კარგად არ წვევია გაჭირვება.

ზ ა ქ ა რ ო – განა მეტილა შეიძლება? შიმშილით ფერი დაჰკარგვია.

ხ ო ს რ ო – მაშ, რატომ არ მიიღო?

ზ ა ქ ა რ ო – რა მოგახსენოთ!

ხ ო ს რ ო – მაკლდეს მისი მოწყალებანი. ადრე თუ გვიან დათანხმდება. (დადის დაფიქრებული) ის კაცი, წელან რომ მოვიდა, აქ არის?

ზ ა ქ ა რ ო – აქ გახლავსთ.

ხ ო ს რ ო – უთხარ, შემოვიდეს.

ზ ა ქ ა რ ო – ბატონი ბძანდებით. (ზაქ. მიდის, ხოსრო სწერს)

გამოსვლა მეორე

ხოსრო და ბაღდასარ

ხოსრო – ბაღდასარ!

ბაღდასარ – ბატონო, შენი ჭირიმე!

ხოსრო – ხომ იცი, ვინა ხარ? რას გაჩემებულხარ? დაგავინყდა? შენ ხარ ხეჩო ხეჩატურიანი, საკატორლო, ავაზაკი, ციხიდან გამოქცეული, გესმის?

ბაღდასარ – ვიცი, ჩემო ბატონო!

ხოსრო – დღეს ბაღდასარ ბუდალოვი ხარ... და ხომ იცი, ვინც გაგიკეთა ეგ ქალაღი?

ბაღდასარ – თქვენ, შენი ჭირიმე!

ხოსრო – მაშ უნდა გახსოვდეს, რომ შენი სული ჩემ ხელშია.

ბაღდასარ – განა არ ვიცი?

ხოსრო – ჩემი გულისათვის ნყალშიაც უნდა ჩავარდე და ცეცხლშიაც დაიწვა.

ბაღდასარ – მზათა ვარ, შენი ჭირიმე... განა თავს ვზოგამ?

ხოსრო – მაშ, კარგი!.. სატუსალოში იყავი?

ბაღდასარ – გახლდით.

ხოსრო – ნახე?

ბაღდასარ – ვნახე.

ხოსრო – რაო?

ბაღდასარ – ორასს იძლევა.

ხოსრო – რვაასიდან? მიჰქარავს! ორასი თვითონ დაიტოვოს ხელის მოსანაცვლებლად, რომ მეორედაც კიდევ გაეზას... ექვსასი გამოართვი და გამოუშვებ.

ბაღდასარ – ვეცდები და იმედიცა მაქვს.

ხოსრო – სამაგიეროდ ვის ამზადებ?

ბაღდასარ – ერთი სანყალი სოფლელი გახლავსთ.

ხოსრო – მთხრობელიც გამოჩნდა?

ბაღდასარ – მყავს.

ხოსრო – მონმებიც?

ბაღდასარ – მზათ გახლავან.

ხოსრო – ჩვენება ხომ არ დაებნევათ?

ბაღდასარ – როგორც თქვენ ასწავლით, ისე იტყვიან; პირველი ხომ არ გახლავსთ.

ხ ო ს რ ო – მაშ კარგი, ხვალვე შევუდგეთ საქმეს. შეგიძლია ნახვიდე. (ბალდასარ მიდის)

ხ ო ს რ ო – (მარტო) არ მიდის ურიგოდ ჩემი საქმე: უფროსები კარგის თვალთ მიყურებენ და ანკი რა ძნელია მათი მოტყუება! მერე შენზე ვინც რა უნდა სთქვას, აღარ დაიჯერებენ... დიახ!.. ჩემი გამომძიებლობის სახელი თანდათან განთქმულია... ეს ერთი გამოძიებაც კიდევ სახელს მომიმატებს... მეც ხელცარიელი არა ვრჩები! (ადგება და დადის) „ცოდვაო“ იტყვიან. რას მიქვიან ცოდვა, მადლი? ესეები ყველა უგუნურების შესაშინებლად არის გამოგონებული: კაცობრიობისათვის სულერთი არ არის, პეტრეს იცნობენ დამნაშავეთა და მიახრჩობენ, თუ პავლეს?.. ან ერთით რა დააკლდება ქვეყანას?.. (დაფიქრდება) თუ ჩემ საქმესაც მოვრჩი როგორმე!.. ჰმ, ახირებულია ჭეშმარიტად! ბიძამისს, როგორც იქნა, გადავრჩი და ახლა თვითონ ქალი ამტეხია: გინდა თუ არა, ჯერ იმას გაუთავე საქმეო. გააფთრებულ დედაკაცთან საქმის დაჭერას ტარტაროზის ჩხუბი სჯობია. (საათს სინჯავს) ოჰ, შვიდი შესრულებულა, დრო არის ნავიდე. ზაქარო! ზაქარო!..

გამოსვლა მისამი

ისივე და ზ ა ქ ა რ ო

ხ ო ს რ ო – დღეს პოლიციელი ხომ არავინ ყოფილა ჩემთან?

ზ ა ქ ა რ ო – არავინ გხლებიათ.

ხ ო ს რ ო – არც სხვა ვინმე?

ზ ა ქ ა რ ო – ქალი გახლდათ პირბადიანი, მაგრამ გავაბრუნე...

ხ ო ს რ ო – პირბადიანი? ჰო, ვიცი ვინც იქნებოდა! (თავისთვის) მარო უნდა მოსულიყო... გესმის შენ, ზაქარო!.. მე ცოტა ხნით სხვაგან მივედივარ და, თუ ის ქალი კიდევ მოვიდეს, სთხოვე მომიცადოს! სხვა მის მეტი აღარავინ მიიღო!

ზ ა ქ ა რ ო – (ღრეჯით) ბატონი ბრძანდებით!..

ხ ო ს რ ო – მოიტა შლიაპა! პალტო!.. (იცვამს) ახლა ჯოხიც! აბა, თვალყური უგდე აქაურობას. (მიდის)

ზ ა ქ ა რ ო – (მარტო) რა ყოჩალი რამ არის ალა! დილიდამ საღამომდე სულ საქმეშია ერთავად... რამდენი კაცი და ქალი აქ იმასთან მოდის, ანგარიში არა აქვს! მაგრამ, ის ერთი რომ მოდის, ის ვინლაც პირბადიანი, ის სულ სხვა არი. ამასწინედ ბევრი ვუჭვრიტე გარედან:

ახალი გმირი

რას შვრებიან-მეთქი, მაგრამ არა... ისეთის მოწინებით ემუსაიფე-ბოდა ალა, რომ თითქოს არქიელიაო! ნეტავი, ვინ უნდა იყოს და რათ მოდის? (ისმის ზარის რეკა) ეჰ, ვილაც გაჩნდა! ეგება ისიც იყოს. (გარბის. ცოტა ხნის შემდეგ მისი ხმა მოისმის) მობრძანდით! გთხოვთ, მოიცადოთ... მეც მიბრძანა: სხვას ნულარავის მიიღებო, მობძანდი... მო...

გამოსვლა მეოთხე

ქ ე თ ო შემორბის სირბილით, პირბადით

ქ ე თ ო – უჰ, ძლივს მივალეხე თავი... მომიცადეთო? ნეტავი ვის ელის? იჰ, ვინც უნდა იყოს, ჩემთვის ხომ სულერთია. მე კი დღეს უთუოდ უნდა დავაბოლოვო ჩემი საქმე, ან ავადა და ან კარგათ. (ისმის ზარის რეკა) ვილაც მოვიდა... იმ ოთახში მოვიცდი. (შედის მეორე ოთახში, გარედან ზაქაროს ხმა) არ შეიძლება! ვერ შეგიშვებთ! ნაბძანები მაქვს, აღარ მიიღო.

გამოსვლა მესამე

(მ ა რ ო შემოდის პირბადით და ზ ა ქ ა რ ო თან შემოჰყვება)

მ ა რ ო – რას ტუტუცობ? ის ჩემზე არ გიბრძანებდა! მე უნდა აქ მოვიცადო და შენ წადი, აღარავინ მიიღო ბატონის დაბრუნებამდე.

ზ ა ქ ა რ ო – თქვენ?! მაშ ის ვინლა არის? (მიიხედ-მოიხედავს, თავისთვის) სად მიმალულა? ე რა მასკარადია! (გადის)

მ ა რ ო – რაეზსა ჰბოდავს! ვინ სად მიმალულაო?

გამოსვლა მეექვსე

(ისივე და ქ ე თ ო გამოდის)

ქ ე თ ო – ვინა და მე! ჩემზე ანბობდა. (მარო შეკრთება) მან-გრე რათ შეკრთი? განა ველარა მცნობ? (მიუახლოვდება და პირბადეს აიხდის) აბა, შემომხედე!

მ ა რ ო – ქეთო!

ქ ე თ ო – დიახ, ქეთო! შენ კი პირბადეშია ციცი! მარო, კარგია რომ აქ მაინც შეგხვდი.

მ ა რ ო – (აიხდის პირბადეს) რა გნებავს?

ქ ე თ ო – სამჯერ ვიყავ შენთან და არ მიმიღე... წერილებს გიგზავნი და უკანვე მიბრუნებ! რა მიზეზია?

მ ა რ ო –ის, რომ ჩვენის მეგობრობის კავშირი განწყდა და საერთო აღარა გვაქვს-რა.

ქ ე თ ო – საერთო აღარა გვაქვს-რა, თუ საერთო რომ გვაქვს, მიტომ ვერიდებით ერთმანეთს?

მ ა რ ო – ეგეც შეიძლება.

ქ ე თ ო – კი, მაგრამ მე ხომ საჩხუბრათა და სასაყვედუროთ არ დაგეძებდი?

მ ა რ ო – მაშ, სამეგობროთა და საალერსოთ?

ქ ე თ ო – არც მაგისათვის! საქმე მქონდა: შენგან შემწეობას ვითხოვდი... დახმარებას.

მ ა რ ო – შემწეობას?

ქ ე თ ო – დიახ, როგორც უბედური ქალი ბედნიერისაგან.

მ ა რ ო – მაშ მითხარ, რა გინდა?! (ჯდებაიან)

ქ ე თ ო – მარო! შენ ხომ იცი, რომ მე ხოსროს ვუყვარდი?

მ ა რ ო – სწორედ! მაგრამ ესეც ვიცი, რომ დღეს აღარ უყვარხარ.

ქ ე თ ო – არა თუ აღარ ვუყვარვარ, ვეზიზღები და მდევნის; დღეს შენ უყვარხარ და შენის მიზეზით აიღო ჩემზე ხელი.

მ ა რ ო – ისე, როგორც შენი მიზეზით ადრე მე მიმატოვა.

ქ ე თ ო – შეიძლება, მაგრამ შენი მაშინდელი მდგომარეობა და ჩემი ახლანდელი სულ სხვადასხვა არის... მაშინ შენ გიყვარდა ის შორიდან, უფლებამიუნიჭებლად და მე კი დედა ვარ! მისი მოშორებით შენ, გარდა სიყვარულისა, არასა ჰკარგავდი და მე კი ყოველიფერსა ვკარგავ.

მ ა რ ო – რა იცოდი, რომ სიყვარულის დაკარგვით მე ყოლიფერს არა ვკარგავდი?

ქ ე თ ო – გარეგნობა შენი... სახელი... სინიდისი და პატიოსნება, ყოლიფერი, რაც კი ადამიანისათვის საჭირო და ძვირფასია, შეუბღალავი რჩებოდა... მე-კი დღეს ცოდვილი ვარ ქვეყნის თვალში და შვილის წინაც შემცოდე, დღეს ის შიმშილით მიკვდება.

მ ა რ ო – აკი გაძლია ხოსრომ ფულები?

ქ ე თ ო – მე ჩამი თავი განა გასასყიდათა და სავაჭროთ გამოვიტანე? მაგას როგორ ანბობ?

მ ა რ ო – (თანაგრძნობით) მაშ, მომეცი შენი შვილი და გაძლევ სიტყვას, ისე მოუარო, როგორც ნამდვილმა დედამ, ისე გამოვზარდო, როგორც შვილი.

ახალი გმირი

ქ ე თ ო – როგორ გეტყობა, რომ არ გამოგიცდია დედობა!.. სხვის კარზე უნდა დავაგდო ის ერთადერთი ჩემი ბედნიერება და ნუგეში გულიდგან ამოვიგლიჯო? არა, არა! ეს შეუძლებელია

მ ა რ ო – მაშ რა ვქნათ, ქალო?

ქ ე თ ო – შენ შეგიძლია, რომ ჩემ შვილს მამა დაუბრუნო და უკანონოს წოდება ააცდინო.

მ ა რ ო – (დაფიქრდება) ხელი ავილო ხოსროზე? არ შემიძლია!. და, მე რომ კიდევაც მოვიშორო, დავსთმო, რა გამოვა? სიყვარულს მეორეთ მაინც აღარ დაგიბრუნებს.

ქ ე თ ო – მე მაგას არა ვსთხოვ! მხოლოდ ჯვარი დაინეროს ჩემზე.

მ ა რ ო – მერე მე?

ქ ე თ ო – შენ რასა ჰკარგავ? გამოვალთ თუ არა ეკლესიიდან, ის მისთვის და მე ჩემთვის!

მ ა რ ო – მერე და ნება აღარ ექნება...

ქ ე თ ო – (ანვევტინებს სიტყვას) მე ჩემს თავზე აღარ ვფიქრობ, მხოლოდ შვილზე ვზრუნავ. (ათრთოლებულის ხმით) გაძლევ პატიოსან სიტყვას... გავწირავ ხელმეორედ ჩემს თავს... ვიკისრებ ყოველიფერ საძაგლობას და ჩემის უნამუსობის დამტკიცებას ხელში ჩავუგდებ, რომ კანონიერად გაყრა შესაძლებელ იქნეს... მაშინ... მაშინ... ხომ ნება ექნება შეგართოს. (ტირის) აი, ამას გთხოვ, როგორც უბედური დედა და საუკუნოდ ბოლომოდებული ქალი. (ტირის).

მ ა რ ო – (ცრემლებს იწმენდს) საცოდავი და საბრალო! ოჰ, ღმერთო! რათ გაგიჩენია სიყვარული? (გადაეხვევა) ქეთო! ჩემო ქეთო! რატომ არ შემიძლია, რომ გიშველო რამე!..

გამოსვლა მეჰვიღე

ოსინივე და ხ ო ს რ ო შემოდის

ხ ო ს რ ო – ჰა, ეს რა ამბავია? მარო! რა უნდა შენთან ცბიერს? როგორ არა გრცხვენიან, მაგ ცრუსა და მატყუარას აჰყოლიხარ! (ქეთოს) ვინ მოგცა ნება აქ შემოსვლისა? ზაქარო! ზაქარო!

მ ა რ ო – (მედიდურად) მე... მე შემოვიყვანე!

ხ ო ს რ ო – (გაკვირვებით) შენ?!.

მ ა რ ო – დიახ, მე! და გაძლევ სიტყვას, სანამ ამას არ გაუთავებ საქმეს, მე და შენი ცოლქმრობა არ მოხერხდება!..

ხოსრო – მარო! რას ამბობს!.. როგორ თუ...

მარო – მითქვამს და გამითავებია! მე ჩემს სიტყვას აღარ შევშლი. მშვიდობით (გადის)

ხოსრო – (გამოეკიდება) მოითმინეთ... გამიგონეთ!..

მარო – არა, არა! უნდა გაასწოროთ საქმე! (გადის).

ხოსრო – (დადის აღელვებული, მერე მივა და დაადგება ქეთოს თავზე) ეგ გინდოდა რაღა?

ქეთო – რაც მინდა, კარგად იცი!..

ხოსრო – დედაკაცო! ქაჯი ხარ, თუ გველეშაპი? მძულხარ, მეზიზღები, არ მიყვარხარ და ვერ გავიგე, რას ჩამციებიხარ? რას მელობები გზაზე?

ქეთო – მე შენ სიყვარულს არა გთხოვ, მინდა, რომ მოგაგონო შვილის შესახებ შენი მოვალეობა, როგორც მამას.

ხოსრო – რა მოვალეობა? გაბარების ნებას არ მაძლევ და ფულს არ იღებ.

ქეთო – ეგ არის განა მოვალეობა? ადრე მაგრე არ მისხნიდი.

ხოსრო – მაშ, რა გინდა?

ქეთო – მე დამიბრუნე სახელი და შენს შვილს გვარი მიეცი!

ხოსრო – ხა! ხა! ხა! რა ცოტასა მჯერდება!..

ქეთო – მერე მივიღებ ჩემს თავზე ყოველსავე მიზეზს, რომ გაგეყარო და შენ კი ნება მოგეცეს ცოლის შერთვისა.

ხოსრო – ეგ სად დაგარიგეს?

ქეთო – ამით შენ რასა ჰკარგავ?

ხოსრო – იმას, რომ მეზიზღები, შენი დანახვაც კი მეზარება.

ქეთო – შვილმა რაღა დაგიშავა?

ხოსრო – ვინ შვილია? რას ანბობს? დაგიჯინია: შვილი და შვილიო! რა ვიცი, რომ ჩემი შვილია?

ქეთო – (აღელვებით) ახლა იმასაც უარჰყოფ?

ხოსრო – საფუძველი არა მაქვს, თუ? ქალი რომ ერთს უკანონოდ გაჰყვება, ის სხვებსაც არ უარჰყოფს!

ქეთო – უსინდისოვ! პირუტყვო!.. მემართლები მაგას?!

ხოსრო – გთხოვთ, გაბძანდეთ აქედან!

ქეთო – ტფუ!..

ხოსრო – არ გინდა გახვიდე ნებით?.. მაშ კარგი! ზაქარო! ზაქარო! (შემოდის ზაქარო) გაათრიე და დაუკეტე კარები!

ქეთო – (რევოლვერს ამოიღებს, სანამ მობრუნდებოდეს ხოსრო და მიუმიზნებს) ახლა კი უნდა გაესწორდეთ! (დააცემინებს ჩახმასს და არ გავარდება).

ახალი გმირი

ხოსრო – რას შვრები?! (მეზარდება და გამოჰგლეჯს რევილვერს) დაიჭი, ბიჭო! ვერა ხედავ, მოკვლას გვიპირებს?! (იჭერენ).

გამოსვლა მარჯვ

ისინივე და არჩილ შემოდის

არჩილ – ეს რა ანბავია?

ხოსრო – (შეშინებული უშვებს ხელს და ჩამოდგება) ააა! შეთქმულობაა?..

არჩილ – – ნუ გეშინიან, შენს მოსაკლავად არ მოვსულვარ. (ქეთოს) ეს რა ამბავია?

ხოსრო – მოსაკლავად შემომიხტა! აი, დახედე ამ რევილვერს.

არჩილ – არ გემართლება, თუ!..

ხოსრო – მაშ, თქვენ დაარიგეთ?

არჩილ – – სსსუუუ! ორ ვაჟკაცს გაგიკავებიათ ერთი ქალი და არც კი გრცხვენიათ. ქეთო! ეს რა მოგსვლია?.. აქ რა გინდოდა?.. ვის სახლში შემოგიდგამს კიდევ ფეხი?!

ქეთო – (აშფოთებული) მინდოდა შვილის თაობაზე მომელაპარაკნა... და მაგან კი შეურაცხყოფა მომაცენა...

არჩილ – – აკი გითხარი, რომ მე მოველაპარაკები-მეთქი. მაშ მე რაღათ მოვდიოდი, თუ არ მაგ აზრით?

ხოსრო – ვიცით, რა აზრითაც!.. აი, დამტკიცება.

ქეთო – უარს ჰყოფს შვილსაც.

არჩილ – და შენ კი განა სხვა რასმეს მოელოდი მაგ უსინდისოსაგან?

ხოსრო – მონყალეო ხელმწიფევი!..

არჩილ – სსსუუუ! შენ არ გელაპარაკებიან!

ხოსრო – ჩემ სახლში?

არჩილ – სსსუუ! გაჩუმდი!.. შენ გინდა, რომ მაგან გვარი დაუმტკიცოს და სახელი მისცეს შენს შვილს? შემცდარხარ! მაგისტანა მამის სახელის ტარებას ყოველგვარი ბინიერება სჯობია!.. შვილს რათ არცხვენ მაგითი? დეე, ისევ უთვისტომოთ დარჩეს და ღვთის შვილათ!.. ნავიდეთ... ნავიდეთ! აქ შენი ადგილი არ არის! (მიდიან)

ხოსრო – (გაანჩხლებული გამოუდგება) ნამეტან ნებას აძლევ შენს თავს... მე შენ ვერ დაგითმობ!..

არჩილ – (მიუბრუნდება) იქით! შე საზიზლარო! (მიდიან)

გამოსვლა მეცხრა

ისინივე, ბარდა არჩილ და ქეთოსი

ხოსრო – (ზარდაცემული დგას დიდხანს. ზაქარო შეჰყურებს) ზაქარო!

ზაქარო – ბატონო!

ხოსრო – ჰმ, ხედავ რა ანბავია?

ზაქარო – ერა ოხერი ვინმე ყოფილა, შენი ჭირიმე!

ხოსრო – (იღებს პორტმანს და ფულებს აძლევს) ზაქარო! აჰა, ეს შენი საჩუქარი.

ზაქარო – რათა, შენი ჭირიმე?

ხოსრო – სიკვდილს რო გადამარჩინე.

ზაქარო – მე, ბატონო?

ხოსრო – დიახ, შენ... ქურდულად შემომეპარენ, ზურგზედ რევოლვერი მომადეს და მოკვლას მიპირობდენ.

ზაქარო – როდის, შენი ჭირიმე?

ხოსრო – მაგრამ იმ დროს შენ მოასწარ თვალი და გადამარჩინე სიკვდილსა. გესმის?

ზაქარო – (მიხვდება) სწორეთ მანგრე გახლდათ! შემოვიდა ქალი...

ხოსრო – ქალი არა, ტუტუცო!.. ის კაცი... კაცი... და, თუ შენ არა, ახლა მკვდარი ვიქნებოდი.

ზაქარო – სწორედ, თქვენი რისხვა ნუ მომეცემა... თუ მე არა...

ხოსრო – ჰო, კარგი, ახლა ბევრს კი ნულა მოჰყვები! კიდევი მიიღებ საჩუქარს...

ზაქარო – გმადლობ, ჩემო ხელმწიფევი!

ხოსრო – ახლა წადი და სხვებსაც შეატყობინე. (დაფიქრდება) ესეც კიდევი ერთი დუშაში!.. გაება!.. (მიდის)

ფ ა რ დ ა

მოქმედება მეოთხე

სცენა პირველი

უკიდურესად ღარიბი ოთახი, სარდაფისგვარი. კუთხეში ბავშვის კრაოტი დგას.

გამოსვლა პირველი

ქ ე თ ო – (საკერავი უძევს წინ სტოლზე და თითებზე სულს იბერავს) ნევსს ხელს ველარ ვაკარებ. თითი თითზე ვერ მიმიტანია. უჰ, რა სიცივება (წამოდგება). მივიდე, ვნახო, რასა შერება. (მიდის კრაოტთან და დაჰყურებს) ფშვინავს... ღმერთო, კეთილად შეარგე ეს ძილი! მაგრამ მარტო ძილით რა გამოვა? ორი დღეა ამის პირში არა ჩასულა-რა. (ცრემლებს ინმენდავს) ზედა სართულში, იქ, მაღლა, ბედნიერი ცოლ-ქმარი სცხოვრობენ განცხრომით და ვერა გრძნობენ, რომ აქ, ძირს, მათ ჭერქვეშ, აყროლებულ სარდაფში, უბედური დედაშვილი სიცივითა და შიმშილით კვდება. ნავიდე ერთი, საკერავი მოვათაო, რომ ეგება წამლის ფასი მაინც ავიღო. (მიდის და მიუჯდება საკერავს; რომ დაიწყებს, ნემსი ეჩხვლიტება ხელში) ჰიიი! (თითზე იკბენს და შეჩერდება) რა უსამართლოა ქვეყანა! ეს, ვთქვათ, რომ მასწავლებლათ სახლში არავინ შემეყვანს, არც არავინ შვილს მომაბარებს, ამას ქვეყნის ფარისევლობა მოითხოვს, მაგრამ საკერავსაც რომ არ მაძლევენ? გადასანერიც რომ ველარ მიშოვნია? თითქოს გადამდები რამე მჭირდეს და ეშინიათ, ჩვენც არ გადმოგვედოსო. ოჰ, ღმერთო ჩემო! მოვიკლავდი თავს, მაგრამ ეს ვის უნდა დაუფტოვო? მათხოვრობა დავინყო? როგორ უნდა მოვახერხო, რომ დღე მრცხვენიან და ღამე მეშინიან, და ან კი ვინ გამომიწოდებს სამონყალოდ ხელს, ვის შევებრალები? ოხ, ღმერთო! ღმერთო! თუ მე მართლა ისეთი შემცოდე ვარ, მარტო მე გადამახდევინე და ჩემს შვილს ნუ მოჰკითხავ! (თავს ჩასდებს საკერავში)

გამოსვლა მეორე

იზივი და ნ ე ნ ე შემოდის

ნ ე ნ ე – ჰა! აქა მშვიდობა! რასა იქ, შვილო! (ჩადრს მოიხდის, მიბრუნდება კუთხისკენ და დადებს).

ქ ე თ ო – (თავისთვის) უჰ, კიდევ მოვიდა ეს შეჩვენებული?

ნ ე ნ ე – (მობრუნდება) პატარა როგორა გყავს?

ქ ე თ ო – ნუხელი მთელი ღამე თვალი არ დაუხუჭავს და დღეს კი სულ ძილათ არის მიგდებული.

ნ ე ნ ე – ჰო, ეგ კარგი ნიშანია! ღმერთმა გაჩუქოს, შვილო, ღმერთმა! სხვა, საკერავიც გიშოვია?

ქ ე თ ო – ვიშოვე, მაგრამ, რომ ველარა ვკერავ, სიცივემ ხელები დამაყრევინა.

ნ ე ნ ე – მერე, ვისი ბრალია, შვილო? რათ იჭირვებ საქმეს?

ქ ე თ ო – რა ვქნა, ასე მოუტანია ჩემს ბედს.

ნ ე ნ ე – ბედს რას აბრალებ: ის კარზე მოგდგომია, მაგრამ შენ კი ნიხლსა სცემ.

ქ ე თ ო – თუ ღმერთი გნამს, მაგაზე ლაპარაკს ნუ დამიწყებ.

ნ ე ნ ე – რატომ, შვილო! იმდენი იხარე, რამდენი სული მაგისტანა ბედს შენატროდეს.

ქ ე თ ო – და ღმერთმაც მათ მისცეს.

ნ ე ნ ე – სად არის, შვილო! ბედი ყველას ხომ არ მიადგება კარზე. ათასში ერთთან მიანყდება და, თუ პირი აბრუნებიეს, მორჩა და გათავდა!.. მეორეთ კი აღარ მიეძალება. აბა, შვილო, კარგად იფიქრე.

ქ ე თ ო – გეთაყვა, კიდევ გაგიმეორებ, მაგგვარ რამეებს თავი დაანებე!

ნ ე ნ ე – ქა, რათაო? გული შემტკივა შენზე, შვილო, და დედაშვილურად მიტომ გირჩევ, თორემ მე რაო? აბა, რა არის შენი ყოფა? შენ, თუ გინდა, შენს თავს აღარ ჰზოგავ, მაგრამ ი შვილი მაინც აღარ გენანება? იმეტებ? ცოდვა არ არის, რომ იმისთანა ანგელოზი უპატრონოთა კვდებოდეს? (ქეთო ტირის) არა, შვილო, შვილსაც უპატრონე და შენ თავსაც გაუფთხილდი. ჰო, ჩემი სულის ცხონებამ!.. ვარდივით გიყვავოდა ეგ ლოყები და ეხლა რასა გეცხარ? ზაფრანის ფერი გაძევს! აფსუს, ქალო! ღმერთს კიპაჟის ქალათ გაუჩენიხარ და შენ კი...

ქ ე თ ო – ოხ, ღმერთო ჩემო! მე წამალზედა ვფიქრობ, დოქტორი მენატრება და ეს კი ეკიპაჟებზე მელაპარაკება.

ნ ე ნ ე – მაშინ წამალიც იქნება და დოქტორიც... „თავლი იყოსო, თორემ ბუზი ბაღდადიდანაც მოფრინდებაო!“ ფული იყოს, თორემ დოქტორები რამდენიც გინდა, თვითონ ჯანაოზ ექიმიც წამოდგება საფლავიდან. ჰო, დედაშვილობამ... არა, შვილო, არა! მე შენ ურიგოს არას გირჩევ! ის სულ სხვა კაცია. იცი, კიდევ რას გეტყვი... დედაშვილობამ, თუ თავს კარგად დაიჭერ, ახლა კარგად როგორ? აშკარა

ნურა იქნება-რა, თუ თავს კარგად დაანახვებ, შეიძლება კიდეც შევიერთოს. ჰო, დედაშვილობაა!

ქ ე თ ო – რაები მესმის და რა უნდა ავიტანო! (ხელებს იმტვრევს)

ნ ე ნ ე – ვინ ანობს... მართალია, შვილო, ახლანდელ დროში კაცი ძნელი სანდობია, მაგრამ ის სულ სხვა კაცია! ღვთისნიერი, პატიოსანი... სული წამინყდეს, თუ მე რამე მეთქოს, ისე თავისთავათ ამოიღო ათთუმნიანი და გადმომცა... შენი სახლის ქირა გამორიცხე და დანარჩენი იმას მოახმარეო... ჰა, შვილო, ესეც შენი შვიდთუმან-ნახევარი. (დაუდებს ფულს წინ)

ქ ე თ ო – (ხელსა ჰკრავს ფულებს და განაბნევს) დამანებე თავი! ვერ შეიტყე, რომ...

ნ ე ნ ე – ქა, ე რა ბიაბრობაა?.. შენთვის თუ მეტია, ჩვენ რაღას გვერჩი? (ახვეტამს ფულებს)

ქ ე თ ო – უსირცხვილო!

ნ ე ნ ე – ქა!

ქ ე თ ო – უნამუსო!

ნ ე ნ ე – ქა! ქა! უი, დამიდგეს თვალები! ე რა ესმის ჩემს ყურებს? „უნამუსო!“ ვისგან მესმის და ვინ მიბედავს? ვერა ჰხედავთ ამ ლირფსა და აბარს? თვითონ ნაბიჭვრებით სახლში შემომეჩხირა და მე მეძახის უნამუსო!.. ცხონებული ჩემი თათუას მეტს ჩემი გვერდი თუ ვისმეს ენახოს, ე სული წამინყდეს!.. და ე რაები მესმის, ქა, უნამუსო!

ქ ე თ ო – მაშ რა გინდა ჩემგან, რომ ამტეხიხარ?

ნ ე ნ ე – როგორ თუ რა მინდა? ჩამომესახლე და ქირასაც აღარ იძლევი?

ქ ე თ ო – ვიშოვნი როგორმე და მოგცემ... ხომ გითხარი?

ნ ე ნ ე – ვიშოვნი? თუ არ დაგიშლია, ციდან ჩამოგიყრიან დოვლათს!..

ქ ე თ ო – დამაცა ჯერ! ან მოკვდეს და ან მორჩეს ეს ჩემი შვილი და მაშინ მეც ხელგახსნილი ვიქნები, შეიძლება საქმე გავიჩინო.

ნ ე ნ ე – როგორ არა! ნაჩაღნიკობას მოგცემენ შენ ზავედენიაში! მაგას რომ ვუყუროთ, ვინ იცის რამდენს ხანს გასტანს. ეგება სულ მანგრე იკნავოს ძაღლის ლეკვივითა... არა, შვილო, დამიცალე ჩემი ოთახი! გიჟი ვიყავ, რომ აქამდისაც დაგაყენე... ხათრს გინახამდი... მებრალეობდი, სხვას არ ვაძლევი... მუშტრები დღენიადაგ კარზე მადგენ... ჰმ... უნამუსო!.. მაღლობის მაგიერია... დღესვე დამიცალე, თორემ ხვალ პოლიციას გავაყვანიებ შენს თავს! (მიდის გაანჩხლებული უნამუსო, საუცხოვო!..)

ახალი გმირი

ბამოსვლა მისამე

ქ ე თ ო მარტო დგას თავზარდაცემული

ქ ე თ ო – მაგდებს სახლიდან!.. მომაკვდავი შვილი კნუტივით უნდა გადამიგდონ ქუჩაში! არა, არა, მართალი მითხრა იმ შეჩვენებულმა: „რა ნება გაქვს, რომ შვილი გაიმეტო?“ რა დროს თავმოყვარეობაა და პატიოსნებაზე ფიქრი?.. არ მინდა კალიასკა, სიმდიდრე, ფული... საცხოვრებელი... მხოლოდ წამლის ფული, წამლის... ექიმის მისაცემი... წავალ... წავალ და დავეთანხმები. (გარბის. მიადგება კარებს, შეჩერდება, მობრუნდება) არა, არა! არ შემიძლიან, არა! (ტირის) ნუთუ სხვა საშუალება აღარა არის-რა? ჰი! (გაახსენდება) მაროსთან ავალ, მაროსთან, იმას დაუწოქებ!.. მუხლებზე მოვეხვევი, არ შემობრალეებს? (დაფიქრდება) შე... მი... ბრალეებს? ხა, ხა, ხა, ხა! სამონყალოს მომცემს... ანკი ვინ შემიშვებს იმასთან? ვინ მაჩვენებს? (დაფიქრდება) არც ერთი და არც მეორე! ისევ სიკვდილი, მაგრამ შვილი? ის ვილას დაუტოვო? ნუთუ ქვეყანაზე მაღლიანი ვინმე აღარ მოიპოვებოდეს?.. ეგება ჩემი შვილი აბრკოლებდეს დღეს იმის ბედსაც და, მე რომ აღარ ვიქნე, მაშინ გამოჩნდეს ვინმე და შეიბრალოს... დიახ, ჩემი ბრალია!.. მაშინ კი უპატრონებენ... სიკვდილი! სიკვდილი-ღაა ერთადერთი ხსნა. (მიიჭრება კრაოტთან, დაიჩოქებს შვილის წინ და ფეხთან თავს დაადებს).

ბამოსვლა მეოთხე

ისინივე და ნ ე ნ ე და და თ ო ი კ ო შემოდინ

ნ ე ნ ე – ის ორი ოთახი ხომ მოგეწონათ, ესეც მესამე იქნება... დღეს თუ ხვალ დავაცლევინებ.

და თ ი კ ო – რა შვილია! ეს განა ოთახია?

ნ ე ნ ე – რატომ არა, შვილო, შპალიერი აიკვრის, პოლი გაინმინდება, მებელი დაიდგმის და სულ სხვა იქნება მაშინ.

ქ ე თ ო – (თავს აიღებს) ეს ხმა!.. (მოიხედავს) დათიკო! (წამოდგება)

და თ ი კ ო – (შემკრთალი) ქეთო!.. შენა ხარ?

ქ ე თ ო – საიდგან?

და თ ი კ ო – რა დაგმართნია? ეს რა ანბავია? შენ აქა ცხოვრობ, ამ ოთახში? როგორ აგიტანია?

ქ ე თ ო – მე კი ავიტანე, მაგრამ პატარა კი მიკვდება.

დ ა თ ი კ ო – შვილი?

ქ ე თ ო – დიახ, მისთვის არც ნამალია და არც ექიმი.

დ ა თ ი კ ო – ნუ გეშინიან!.. ყველაფერი იქნება... დაჯე, გული მოიბრუნე. ან ღმერთი მოწყალეა. (დასვამს სკამზე, ბუმაჟნიკს იღებს, იქიდან ქალღმერთს იღებს და სწერს) დედი! არ შეიძლება ეს ვისმეს გაატანოთ, რომ საავადმყოფოში მიიტანოს? აქვეა, ახლოს.

ნ ე ნ ე – აბა, შვილო, ვინა მყავს?!

დ ა თ ი კ ო – ვინც იქნება, აი ეს ერთი მანათი მიეცი და მიიტანს... (აძლევს)

ნ ე ნ ე – ვის ვიცნობ... არა, შვილო! რა გაეწყობა, ისევ მე წავალ... ქრისტიანობა... განა ურჯულობა, გაჭირვებულს უნდა დავეხმაროთ. (მიდის)

ქ ე თ ო – რამ მოგიყვანა?

დ ა თ ი კ ო – შემთხვევამ: ეს ორი დღეა, რაც დავბრუნდი და ოთახებს ვეძებ საქირაოთ.

ქ ე თ ო – სჩანს, კიდეც არ განუწირივარ ბედს!.. თუ შენ არ მოსულიყავ...

დ ა თ ი კ ო – (ანყვეტინებს სიტყვას) რა მოგსვლია?.. მანგრე უპატრონო!.. როგორ ვერავის შეატყობინე?

ქ ე თ ო – რა მექნა?.. ყველა გამშორდა! შენ იმერეთში მეგულე-ბოდი, ნიკო სოფელში წასულა და არჩილ კი ცხიეშია... ისიც კიდეც ჩემის მიზეზით.

დ ა თ ი კ ო – ალარა! რამდენი ხანია, რაც გამოუშვეს... მოწმებმა ჩვენება დააბნიეს და გამომძიებელმა მოსასპობლად გადასცა საქმე.

ქ ე თ ო – გმადლობ, ღმერთო!

დ ა თ ი კ ო – იმასთან გავგზავნე...

ა რ ჩ ი ლ ი ს ხ მ ა – აქ შეიძლება ცხვირ-პირი დაიმტვრიოს კაცმა.

ნ ე ნ ე ს ხ მ ა – არა, შვილო, აქეთ წამოდი, აქეთ, მე მომყევ!

გამოსვლა მესუთი

ისინივე, ა რ ჩ ი ლ დ ა ნ ე ნ ე შემოდიან

ა რ ჩ ი ლ – ქეთო?! ეს რა ანბავია? სად დამდგარხარ? (ხელს ართმევს) ავათა ხარ?

გაიძვერები

ხუმროქმედებიანი კომედია

(მეხუთე მოქმედება ორ სურათად)

მოქმედი პირები:

ხარიტონ კარლოვიჩი – იგივე ხეჩატურ კარაპეტოვიჩი ტუროვი –
რედაქტორი

სერაფიმ გრიგორიჩი ხაზაროვი – გამომძიებელი

იაგორ პავლოვიჩი სვისტკოვი – პრისტავი

თავადი ამირინდო – სახლის პატრონი

მანუვიჩი – გამომძიებელი

პროხორი – რედაქტორის თანაშემწე

კარაპეტა

სოსიკა იმერელი – ამირინდოს მსახური

გოგია გურული

სანდრო – ხაზაროვის მსახური

იაგუნდოვი – ტუსალი, ცრუმონამე

სოფიო – სოსიკას საცოლო და მერე გოგიას ცოლი

თეკლე – სოფიოს დედა

მკითხავი

ყარაულები

მოქმედა პირველი

რიგიანათ მორთული ოთახი

გამოსვლა პირველი

(მარჯვენა კარებში შემოდინან ტ უ რ ო ვ ი და კ ა რ ა პ ე ტ ა)

ტ უ რ ო ვ ი – ნამეტანს თხოულობ, ჩემო კარაპეტი!

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ახარ, თქვენი საკუთარი რა იხარჯება?

ტ უ რ ო ვ ი – როგორ თუ რა? ჭკუა, გონება, გრძნობა!..

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ეჰ, დალოცვილო, ეგ რომ მართალი იყოს, განა აქამდინ ან ერთი შეგრჩებოდათ?

ტ უ რ ო ვ ი – ვისაც მომეტებული აქვს, იმან, რაც უნდა ხარჯოს, მაინც კიდევ საყოფი დარჩება.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ჰოო! ცხონდეს მამათქვენი! საქმეც ეგ არი, რომ მაინც ბევრი დაგრჩებათ და რაღას ნაღვლობთ?

ტ უ რ ო ვ ი – იმას, რომ „ხანდახან სინიდისიც კაი საქონელია“, იცი?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა, განა მაგას დიდი ცოდნა უნდა? როცა უსინიდისობას ბაზარი აღარა აქვს, მაშინ სინიდისიც გამოსადეგია... ვაჭრული ანგარიშია.

ტ უ რ ო ვ ი – ვგონებ, მაგ ანგარიშის ბრალია, რომ ამ ბოლოს დროს მეტად განუწკი.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ეეჰ! თქვენ-კი გაქართველკნიაზდით? ფანტავთ რალა!

ტ უ რ ო ვ ი – ყველაფერს თავისი სასწორ-საზომი აქვს.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – მეც მაგას ვადგივარ და!

ტ უ რ ო ვ ი – მიტომ აღარ სჯერდები ათისთავს?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვე, ათითავი რომელია? თქვენ არხეინათ ბრძანდებით თქვენთვის, იქნება დღეში ორ საათსაც არ მუშაობდეთ და მე კი დილიდან საღამომდე საქმეში ვარ გაბმული, როგორც ვირი ტაჩკაში.

ტ უ რ ო ვ ი – ეგ ხელობამ იცის: შენს საქმეს ბევრი სხვაც იტვირთებს და ჩემსას კი ყველა ვერ მოახერხებს.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ახარ, რომ იტვირთოს, რა გამოვს? ყველა ხომ ვერ აიტანს! ნათელი დაადგეს იმ დიდსოფელს ჩემ დედ-მამას, რომ ასე მაგარი ვინმე გამოუყვანივარ, თორემ ძალლიც ვერ აიტანდა ჩემ-დონობას!.. ცაზე იმდენი ვარსკვლავი არ იჭედება, რამდენიც ცხელი ჯოხი ამ ჩემ ზურგზე გამოჭედილა და მუშტსა და სილას ხომ ანგა-რიშიც არ ექნება!..

ტ უ რ ო ვ ი – ვერ ყოფილხარ ფრთხილი!

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ჰმ! კურდღელს განა სიფრთხილე აკლია, რომ მუდამდღე იჭერენ? რაც მოსავალია კაცის თავზე, მოვა რაღა!..

ტ უ რ ო ვ ი – თუ მოვა და... შენც უნდა აიტანო.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვინ ამბობს, თუ არა? აკი ვიტან... მაგრამ ცოდვა ვარ, თქვენც უნდა შეხვიდეთ ჩემ გარემოებაში. ნათქვამია. „ქათამი ნყალს დაღევს და ღმერთს შეხედავს“.

ტ უ რ ო ვ ი – მერე და შენისთანებმაც რომ ღმერთს შეხედონ, ეშმაკს რაღა პასუხი უნდა გასცენ?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ეჰ, დალოცვილო, თქვენ გეცინებათ და მე კი ცრემლები მომდის!.. თქვენ მოგახსენებთ... განა ჩემზე ვამბობ?... ცოტა რომ მომიმატოთ, რა დაგაკლდებათ... ღვთით ბარაქა მოგდით.

ტ უ რ ო ვ ი – შენ, მგონია, ფულები ქუჩაზე ასახვეტი გგონია! იცი, საიდან მოდის ოქრო და ვერცხლი?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – განა არ გამიგონია? ციმიბირიდან.

ტ უ რ ო ვ ი – მამ, იქ ნაბრძანდი, იმ სათავეში და მუქთად იქ მოგცემენ.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – დალოცვილო, უთქვენოთ აქ რას ვარგივარ, რომ იქ ვიხეირო?

ტ უ რ ო ვ ი – განა ამ თვეში ცოტა მიგიღია? აბა ჩახედე დავთარში.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვინ მამაოხრის შვილს, რაც მიმიღია, ორი იმტონი არ დამიხარჯავს!

ტ უ რ ო ვ ი – შენ რომ ფანტვა გიყვარდეს, ვისი ბრალია?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ეგ, ეგ რა სთქვით?! გინდათ ბუზები გააცინოთ? უანგარიშოთ განა კაპიკს დავხარჯავ?! მაგრამ საქმეა, ანგარიშია... დალოცვილო, პირდაპირ ოჯახებში ხომ ვერ შეხვალ? უნდა დაბლი-დან დაიწყო: ჯერ მოსამსახურეები გაიცნო, დაიმიეგობრო... აქეთ ნაიყვანო, იქით... ეს სულ ხარჯია.

ტ უ რ ო ვ ი – მაგდენიც არაფერი.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ეგ კიდევ არაფერი, მაგას გაუძლებს კაცი. ახლა სხვა ხათაბალაც მეტია და!.. ამასწინათ კინალამ სულიც წავინყმიდე და ხორციტაც დავიტანჯე!..

ტ უ რ ო ვ ი – როგორა?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ერთ გოგოს არშიყოზა დავუნყე... რა არის, რომ მერე იმისაგან მისი ქალბატონის ანბავი უკეთ გამეგო, ეგებ საგა-ზეთოდ გამომადგებოდა... თურმე, ნუ ბრძანებ, იმერელი საქმრო ჰყოლია და ისე გამხადეს, რომ ვთქვი თუ ამისთანა დაზელა რომელ აბანოში უსწავლიათ-მეთქი?

ტ უ რ ო ვ ი – მოგცხეს?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა, მომცხეს რომელია? ისე გამხადეს, რომ ძვალი და რბილი გამიერთეს... სააფთეკოთ გადამდეს რაღა!..

ტ უ რ ო ვ ი – მერე არა გრცხვენთან, რომ მოგერიენ?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – განა ერთი იყო? ერთი როგორ მომერეოდა, მაგრამ იმერელი ხომ ერთი არ იქნება! სადაც ერთია ცხადათ, იქ ეშმაკივით უჩინრათ ასი კიდეც სხვაცა დგას... მერე რა გამრავლე-ბული არიან ამ ჩვენს ქალაქში!.. იმდენი რწყილიც არ მრავლობს! ერთი რომ დაიძახა იმ ყურუმსალმა, გამოცვინდენ აქედან, იქიდან: თითო-ოროლა ყველა სახლში იყო თურმე... ქუჩა აივსო, დამეხვივნენ ძაღლებივითა და გამგლიჯეს!..

ტ უ რ ო ვ ი – კიდეც გაგგლიჯეს?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა, მაშ! ქამარი მომხსნეს, საათი ამგლიჯეს და ფულიც ჯიბიდან ამომაცალეს.

ტ უ რ ო ვ ი – მერე პოლიცია?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ეჰ, განა პოლიციას მოუცდიდენ? სტვენა რომ გაიგონეს, აქეთ-იქით გაჰქრენ ეშმაკებივით... საჩივარი შემიტანია და აქამდის არა გამოდის-რა, ამიტომ რომ არ ვიცი ვინ არიან.

ტ უ რ ო ვ ი – გვარი ვერ შეიტყვე?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – განა გვარი მათაც აქვთ? ყველას იმერლებს ეძახიან.

ტ უ რ ო ვ ი – სახელი?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – სახელი ყველასი ერთია. სამი სახელის მეტი არ იციან: ივანიკა, გოგია და კიკოლა... მორჩა, გათავდა, რომელ ერთს უნდა ვუჩივლო? ვინ გაარჩევს? ისე, თუ სადმე შევხვდი ერთს კი ვიცნობ, მაგრამ, აბა სად მეჩვენება! აი, რა ხათას გადავეკიდე და თქვენ კი, დალოცვილო, ამბობთ, თუ ასე ბევრი ფული მიგაქვსო...

ტ უ რ ო ვ ი – შენ ხომ მარტო ჩემგან არ იღებ? გამომძიებელი რამდენს გაძლევს?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – გროშ-კაპიკს! ისე თუ რამეს ჩამოვრჩები, თორემ...

ტ უ რ ო ვ ი – პოლიცია?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა, პოლიციამ განა მიცემაც იცის?! არა, ჩემმა მზემ, რასაც თქვენგან არ ვიღებ, მეტი არავისაგან არა ვიცი-რა და აქიდანაც ხომ აღარა მრჩება-რა...

ტ უ რ ო ვ ი – მამ კარგი, მაგ სიებს თუ კარგათ შეასრულებ, რაც გერგება, იმაზე კიდევ მეტს მოგცემ.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვეცდები, მაგრამ სია სწორე არ არის, ორგან იაღლიშათ მოსულხართ: ალელი ღვთისწყალობა ტყვილათ ჩაგინე-რიათ.

ტ უ რ ო ვ ი – განა დამჭლევდა?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა, კურატია, მაგრამ იმას თვითონ დაუჭერია ანკესით მილიონები და შენს ანკესს როგორღა მოედება?

ტ უ რ ო ვ ი – ჩემი ანკესი კალმის წვერია, ზედ ბევრი წამოც-მულა ძალაუნებურათ.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ის სულ სხვა ვინმეა! თევზის იჯარა რომ ჰქონდა, თევზის ჭკუაც უსწავლია: პირში წყალს იგუბებს და ვინც რა უნდა თქვას, ხმას არა სცემს. ასე ამბობს გუნებაში, რომ ჩემთვის რედაქ-ცია და გაზეთები ჩემი კანტორა და ვექსილებიაო. დიდი ჭკვიანი ვინმეა!

ტ უ რ ო ვ ი – მაინც არ შეიძლება, ერთხელაც არის ფეხი არ ნაჰკრას.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – მართალია! აქლემი განა ისე ივლის, რომ არ დაიჩოქოს, მაგრამ ისევ თავისთავად ადგება.

ტ უ რ ო ვ ი – კარგი, ამოშალე.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – მეიჯარადრე, გორელი იახშიოლოგი, ჯერ ერთი თვეც არ გასულა, რაც ის გამომძიებელმა საბუღარში ჩასვა და ბატის კვერცხები დაადებინა.

ტ უ რ ო ვ ი – რათა?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ერთი იმერელი ბიჭი ეყიდა და მიტომა.

ტ უ რ ო ვ ი – ეყიდა?!

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ჰო, განა კუპჩითა და ნატარიუსით? ასე...

ტ უ რ ო ვ ი – არ მესმის!..

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ზოგიერთ აფერისტებს იმერეთიდან გადმოჰყ-ავთ პატარა ბიჭები მოტყუებით, თუ ისე მოპარვით, და აქა-იქ ვინ-მეებთან აყენებენ ჯამაგორში. წინდანინვე რამდენიმე ფულს იღებენ და მიდიან. პატარა ბიჭები-კი უპატრონოთ რჩებიან. სანწყლებმა არც გზა იციან, არც კვალი, სანამ არ მიხვდებიან და გონებაში არ ჩავარ-დებიან.

ტ უ რ ო ვ ი – მართლა?

გაიძვერები

კ ა რ ა პ ე ტ ა – მაშ არ იცოდით? იმგვარი აფერისტების ახოტნიკი ყოფილა იახშილოვოც და ყოველთვისაც შერჩენია, მაგრამ მოგეხსენებათ, „კოკა ყოველთვის წყალს ვერ მიიტანსო.“ ამ ბოლო დროს სულ ერთად დაატყდა თავზე. ვილაც იმერელი ჩამოსულა და უჩივლია: რვა წელიწადია შვილი დამეკარგა, მე მკვდარი მეგონა... ვანირვინე, გამოვიგლოვე და ის კი თურმე ტყვეთა ჰყოლია ამა და ამ კაცსაო და ე რ ა აღამამადხანობა მობრუნებულაო! განა ქრისტიანობა მოსპობილაო! ამ საქმემ მიახნია გამომძიებლამდი და სტაცეს ხელი შენს იახშილოვს.

ტ უ რ ო ვ ი – მერე?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – აბა, ის ნაბძანდებოდა იქ, საიდამაც ოქრო და ვერცხლი მოდის, თუ ამქრები არ გამოსჩენოდენ! აქაც ქალაქელმა ვაჭრებმა თავს გამოიდეს: თქვეს, თუ ჩვენც ამის ხელობას არ ვადგივართ, ჩვენც ისე არ ვიჭერთ მოტყუებით მუქთად მოჯამაგირეებსო? ის რომ გაგზავნონ და ეს გაგზავნაც კანონით დაიდვას, მერე დიდხანს ხომ აღარც ჩვენ მოგვასვენებენ, ჩვენც გაგვისტუმრებენო. დატრიალდნენ, ბევრიც დახარჯეს და გამოიყვანეს.

ტ უ რ ო ვ ი – იმერლები?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – მამა იმერეთშივე გაგზავნა გამომძიებელმა: უბილეთო არისო და შვილი-კი თვითონ დაიყენა თავისთვინ.

გამოსვლა გიორი

(ისინივე და პ რ ო ხ ო რ ი შემოდის მთვრალი. ორივე ხელში წიგნები უჭირავს. იქვე კარებთან ჩერდება შეუნიშნავათ და ყურს უდგებს იმათ საუბარს).

ტ უ რ ო ვ ი – რატომ აქამდი არ მითხარი ეს ამბავი? განა არ იცი, რომ ამგვარი რამ უფრო საინტერესოა მკითხველებისათვის, ვიდრე შენი სულელური ცნობები: „ამა და ამ კაცს გული გაუსკდა და მოკვდა“, ესა და ეს ვაჭარი გაკოტრდა, ამას ცოლი გაექცა, ის გაქურდეს და სხვანი. ამისთანა ამბებს მიაჩვია ხალხმა ყური და აღარაფრათ მიაჩნია. შენ იმისთანა რამ უნდა შეიტყო ხოლმე, რომ ქვეყანა აალაპარაკოს!..

კ ა რ ა პ ე ტ ა – დალოცვილო, ახლა ემშაკს ხომ ვერ ვტაცებ კუდში ხელს და რქებით ვერ დავიჭერ!..

პ რ ო ხ ო რ ი – უნდა დაიჭირო!.. უფროსები როცა გიბრძანებენ, ეშმაკიც უნდა დაიჭირო... ან კუდში უნდა სტაცო ხელი, ან რქებში,

გაიძვერები

ეს სულერთია, მაგრამ უთუოდ კი უნდა დაიჭირო, ამიტომ რომ გიბრძანებენ... გესმის!..

ტ უ რ ო ვ ი – პროხორ!

პ რ ო ხ ო რ ი – დიახ, პროხორ! თავიდან ფეხებამდე პროხორ!.. მაქვს პატივი, რომ გამოგემცხადოთ.

ტ უ რ ო ვ ი – ოჰ, შენ კიდეც გახეთქილხარ ასე ადრე!..

პ რ ო ხ ო რ ი – (შეშინებით) გავხეთქილვარ?! მერე რატომ მე კი არასა ვგრძნობდი?!. (იხედება აქეთ-იქით) აბა, სადა?

ტ უ რ ო ვ ი – კარგათ გადაგიცეცხლავს!

პ რ ო ხ ო რ ი – სცდებით! სამი დღეა, ცეცხლი თვალითაც არ მინახავს, ამიტომ, რომ შეშა ძვირია... ფეჩს არ ვახურებინებ... ისე ვთბები არაყით ნელ-ნელა... შემცივდება – გადავჰკრამ, კიდეც შემცივდება – გადავჰკრამ და ამასობაში ნელ-ნელა ვთბები... სიცივე მიდის... ცხრა მთას იქით იკარგება... (შტვენს).

ტ უ რ ო ვ ი – გეტყობა, რომ ენაც მისთვის გაგიყოლებია.

პ რ ო ხ ო რ ი – ენა?

ტ უ რ ო ვ ი – ჰო, ენა, რომ პირში აღარ გიძევს!

პ რ ო ხ ო რ ი – როგორ თუ არ მიძევს?! მაშ ვინ ეშმაკმა წაიღო? (კარაპეტას) შენ ხომ არ მოგიპარავს? (სარკეში იხედება).

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა! რა კარგი საქონელი ეგ არის, რომ მომეპარა? მამა გიცხონდება, თუ არ დაგიშლია, ხავერდის ნაჭერია!

პ რ ო ხ ო რ ი – ააა! აგერ ყოფილა! ვინ სთქვა, აღარ არისო? მეც არ გამიკვირდა!.. ჰხედავთ? (უჩვენებს ენას) ხე, ხე, ხე, ხე!..

კ ა რ ა პ ე ტ ა – მე და ჩემმა ღმერთმა, კიდეც კარგია, რომ ენა სარკეში დაინახება. ახლა, ერთიც ვნახოთ, ჭკუას ეძებს, ის სადღა ჯანაბაში დაინახოს?

პ რ ო ხ ო რ ი – ჭკუა არ დამეკარგება... რამდენიც უნდა დავლიო, არ დამეკარგება!.. შენ კი... შენ, რაც უნდა სვა, მაინც ვერ იპოვნი, ამიტომ, რომ ხბოს თავი ხარ! გესმის?..

ტ უ რ ო ვ ი – პროხორ, არ შეიძლება, რომ ცოტა თავი შეიმაგრო?

პ რ ო ხ ო რ ი – თავი? მაგრათა მაქვს! ცოტათი კი მტკივა, მაგრამ მაინც მაგრათა მაქვს (ანძრევს თავს) უკაცრავათ, რომ ახირებულათა ვარ...

ტ უ რ ო ვ ი – მეც გატყობ და კიდეც ეგ არის, რომ უზომოთ ხარ მხიარულათ.

პ რ ო ხ ო რ ი – ჩემი ბრალი არ არის. მე თქვენი სადღეგრძელო დავლიე, მერე თქვენი დედ-მამის, რომ მაგისტანა შვილი ჰყევხართ,

გაიძვერები

ჩემი მშობლებიც მომაგონდენ და გული ამიჩვილდა... ვიტყვით... ბევრი ცრემლი დავღვარე... იმდენი, რომ შემეშინდა, ვაი თუ გავშრე-მეთქი. გვამი საჩქაროთ გავისვლე ისევე... ერთი ბოთლი გამოვხუხე... მეტი არა, მაგრამ ჩემი საქმე არ დამვიწყებია... ქალაქები გადაწერილია. (მიუშვერს ზურგს) ამოიღეთ, აქ არის უკან ჯიბეში...

ტ უ რ ო ვ ი – თვითონ ვერ ამოიღებ?

პ რ ო ხ ო რ ი – (ხელებს უჩვენებს) ვერა ხედავთ? ამან ამოიღოს! (მიუბრუნდება კარაპეტას).

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა! ჯიბეში ხელი ჩაგიყო, მერე არ გეშინია, რომ ცოლმა გიღალატოს?

პ რ ო ხ ო რ ი – სსსუუუ! აგრე ნუ ახსენებ ჩემ აკულინას, ახლა იმას პატიოსნათ უჭირავს თავი! იქ არის, იქ... ეს ათი წელიწადია... მე კი აქა ვარ მარტო, დაობლებული და მის შესანდობარს ვსვამ ხოლმე...

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ღმერთმა აცხონოს!

პ რ ო ხ ო რ ი – ნუ მომაგონებთ, თორემ თავს ვეღარ შევიმაგრებ და ტირილი ამივარდება. ხომ ხედავთ ხელები დაკავებული მაქვს, ვერ ამოვიღებ წერილს... ამოიღეთ!..

ტ უ რ ო ვ ი – ეგ წიგნები აგერ სტოლზე დააწყვე და ხელაშვე-ბული იქნები.

პ რ ო ხ ო რ ი – ეგ კი მართალია! (ანყოზს) ინებეთ, მზათ არის... წაკითხვა საჭირო აღარ არის, როგორც დაგენიშნათ, ისე ამოვწერე.

ტ უ რ ო ვ ი – კარგი, შეგიძლია წახვიდე.

პ რ ო ხ ო რ ი – არ შემიძლია... ვერსად ვერ წავალ!..

ტ უ რ ო ვ ი – როგორ თუ ვერ წახვალ!

პ რ ო ხ ო რ ი – ესე, ვერ წავალ, ავათა ვარ... გულზე მანვება და მუხლებიც მეკვეთება...

ტ უ რ ო ვ ი – მაშ, აქ ხომ ვერ დაგანვენ!

პ რ ო ხ ო რ ი – დანოლა რათ მინდა? დავჯდები, აი ასე!.. და თუ ეშმაკის ამბები არ მომეცით, ფეხსაც არ მოვიცვლი...

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა! ეშმაკის ამბები?!

პ რ ო ხ ო რ ი – ჰო, ეშმაკის ამბები, რომ პილატეს ცრემლი შევიძინო... ის ძალიან უხდება ჩემ სნეულებას... მისწრება... მისწრება!.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – აბოდებს?

ტ უ რ ო ვ ი – აბოდებს კი არა, არაყი უნდა.

პ რ ო ხ ო რ ი – ოოო! აკულინას შესანდობარი... აი ჭკვიანი კაცი, რა მალე მიჰხვდა! შენ კი ბრიყვი ხარ, ვერ მიხვდი... სად პილატეს ცრემლები და სად შენი ჭკუა? ხე, ხე, ხე, ხე, ხე!

გაიძვერები

ტ უ რ ო ვ ი – დღეს ეგეც გეყოფა. ნადი, აღარ მოგცემ!
პ რ ო ხ ო რ ი – აღარ მომცემ და არ წავალ! უფაიტონოთ ფეხსაც
არ გავდგამ...

ტ უ რ ო ვ ი – ოლონდ მოგვშორდი და მე მოვაყვანინებ.
პ რ ო ხ ო რ ი – რათა? მე ვერ მოვიყვან, თუ? შენ მომეცი და მე
თვითონ გავიქცევი... გავი... გავიქ... ცევი... (მიეძინება)

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა, ე რ ა ხათა ყოფილა!

ტ უ რ ო ვ ი – ააყენე ერთი, გააგდე გარეთ!

კ ა რ ა პ ე ტ ა – არ წავა.

ტ უ რ ო ვ ი – ფული დაანახვე შორიდან და გამოგიდგება. აჰა,
ფულიც.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – (აღვიძებს) ჰა! ადე! აკულინა გეძახის, ნავიდეთო...

პ რ ო ხ ო რ ი – აჰ! აკულინა... უთხარი არ შემიძლიან-თქო...

კ ა რ ა პ ე ტ ა – პილატეს ცრემლები ვიყიდოთ, ადე! აი, შეხედე!
(უჩვენებს ფულებს)

პ რ ო ხ ო რ ი – აჰ! მართლა... მოიტა... ჩემია... (გამოგლეჯს და
მიდის ბარბაცით)

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა, სულ წაილო!..

ტ უ რ ო ვ ი – წაილოს, ოლონდ კი მოგვშორდეს! ჯანაბას მაგისი
თავი. შენ ერთი იაგორ პავლოვიჩთან მიდი, მომგვარე, რომ ეს სტა-
ტია გადაიკითხო!

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ბატონი ბძანდებით! (მიდის)

ტ უ რ ო ვ ი – (მარტო) აი დასწყევლოს ღმერთმა მათი ჯიში! ვინც
არა სვამს – უჭკუოა და ვინც კი ჭკვიანია, ის სვამს და იმასაც მაინც
ჭკუა ეკარგება! აბა ვნახოთ, როგორ ამოუწერია. (სინჯავს წიგნებს
და მერე ნაწერს) „რა არის ავაზაკობა? როგორი თვალთ უყურებ-
დენ ამ დანაშაულობას სხვადასხვა ხალხი, სხვადასხვა საუკუნოებში?
რა შედეგი მოჰყვებოდა? და სხვანი. კარგათ ამოუწერია, უმეტნაკ-
ლებოთ! ახლა ვნახოთ მეორე წიგნაკი. „საოცარი ავაზაკი სტეფანე
გუბასტი და მისი თავგადასავალი“, აქედანაც სრულად ამოუწერია.
აბა ახლა გადავაბათ ეს სტატიები ერთმანეთს. შუაში, სადაც ცარ-
იელია, ჩავუმატოთ ჩვენი საკუთარი ფრაზები. აი ასე: ეს მოსაზ-
რება წარმოგვათქმევინა ჩვენ დღეს შემდეგმა შემთხვევამ... ვითომ
და ზემოთაც ჩვენი ნათქვამია!.. (იჯინის) ახლა კიდევ, ამას მივაბათ
მეორე ამბავი. საჭიროა მხოლოდ, რომ სახელები შეიცვალოს: სტე-
ფანე გუბასტის მაგიერათ ჩვენი ჰუსეინ-ალი ჩავწეროთ. სულერთია,
ვინ შეამონებს? ავაზაკების თავგადასავალი ერთნაირია. ტამბოვს

გაიძვერები

თფილისი დავარქვათ და იქაური პრისტავის მარდავცოვის ნაცვლათ ჩვენი თფილისელი სვისტკოვი ჩავწეროთ და გამოვა საუცხოვო მეთაური სტატია!.. (წერს)

გამოსვლა მისამ

(ინინივი და ს ო ს ი კ ა შემოდის)

ს ო ს ი კ ა – აქანეია გაზეთებს რომ ბეჭდამენ? ოჰ, ხეჩო, გამარჯობა შენი! რამდენი ხანია აღარ მინახამხარ! რასა იქ, ჩემო ხეჩო? რას მომჩერებინარ ხბოსავით? ველარ მიცანი, შე უბედურო, თუ რავაა შენი საქმე?

ტ უ რ ო ვ ი – (შეკრთომით) ვინა ხარ?

ს ო ს ი კ ა – იმე!.. რავა თუ ვინა ვარ?! შე კაცო, ვერა მხედამ? თვალეზი მოიფშვნიტე! სოსიკა ველარ მიცანი?

ტ უ რ ო ვ ი – ვინ სოსიკა?! რას ამბობ? შენ, ჩემო ძმავ, სწორეთ ვილაცას მიმამგზავსე!..

ს ო ს ი კ ა – იმე!.. აპა, ხეჩო არა ხარ?!

ტ უ რ ო ვ ი – რის ხეჩო და ვისი ხეჩო?! ხეჩო ვინ არის? მე ხარიტონ კარლოვიჩი მქვიან!

ს ო ს ი კ ა – დასწყევლოს ღმერთმა! ეგება მართლა მეშლებოდეს და ის არ იყოს!.. მისი ტყუპის ცალი თუა? აპა ერთი ყურზედაც შევხედო. (შეხედავს). ბეჯითად ის ყოფილა, მარა მატყუებს... რაცხა შთუქებს მიკეთებს! მიდი ერთი, მეც შთუქები გავუკეთო!

ტ უ რ ო ვ ი – (თავისთვის) მიცნო მგონი ამ შეჩვენებულმა!..

ს ო ს ი კ ა – აჰ, უკაცრავათ, შენი ჭირიმე, თვალეზი ამება და ერთ ჩემ ნაცნობს მიგამგვანეთ... ნუ გამინყრებით, შენი ჭირიმე!

ტ უ რ ო ვ ი – (თავისთვის) მადლობა ღმერთს, ველარა მცნობს!.. (სოსიკას) არაფერია! რაზედ მოსულხარ?

ს ო ს ი კ ა – აქლემს დავექებ, შენი ჭირიმე!

ტ უ რ ო ვ ი – (შეკრება) რა აქლემს?

ს ო ს ი კ ა – ნელან რომ ხეჩოს მოგახსენებდით, იმის სულთამხუთავს.

ტ უ რ ო ვ ი – რას ამბობ, რომ არ მესმის!..

ს ო ს ი კ ა – კი, ბატონო! თათრებში გახლდით ერთად მე და ის ხეჩო. ის უბედური ერთხელ კინალამ ჩამოახჩვეს და რადგანაც ხე არსად იყო იქ, აქლემი წამოაყენეს და მის კისერზე უპირობდენ

გაიძვერები

ჩამოკიდებას... მარა მე გადავარჩინე, გავაპარე ის უბედური, ახლა მე იმ აქლემს დავეძებ, ეგება აქ შემოვიდა ან ის, ან მისი მგვანი, ისე, რავაც ხეროს მგვანი თქვენ ბძანებულხართ.

ტ უ რ ო ვ ი – საცინრათ მიგდებს... მიცნო!..

ს ო ს ი კ ა – აპა, ბიჭო, ვინ გინდა, რომ მოატყუო? შენი ოსტატი ჩემი შეგირდი იყო. მე რომ მემალეები, ვერ გიცნობ, ვინცა ხარ? მაგ ჩამოთლილ ყურზე მაინც ვერ შეგატყობდი?

ტ უ რ ო ვ ი – მიცნო ამ შეჩვენებულმა!..

ს ო ს ი კ ა – გიცანი კი არა, მეტიც ვეჭნი! მაგრამ რა განუხებს? მე ხომ პოლიცია არა ვარ? არა, ბიჭო, შენ თუ გინდა, ხერო ხარიტონათ მოინათლე, მარა ის რავალა მოახერხე, რომ ცხონებულ მამაშენს – კარაპეტას – საიქიოს კარლი დაარქვი?

ტ უ რ ო ვ ი – (თავისთვის) გადაფიცვა აღარ მოხერხდება!.. (ხმამალლა) მამ, მიცანი? ხა, ხა, ხა, ხა, ხა! არ მინდოდა გამოგტყუოდი ასე მალე, მერე კი, რასაკვირველია, გეტყუოდი... გამარჯობა შენი, ჩემო სოსიკა! რასა იქ?

ს ო ს ი კ ა – იმე და აგრე გექნა ადრევე! რაღას შთუქობდი? რასა იქ, ჩემო ხერო? როგორა ხარ? შენი ალა სად არის?

ტ უ რ ო ვ ი – ვინ ალა?

ს ო ს ი კ ა – რავა? ალა არა გყავს თუ? აპა, აქ არა ხარ?

ტ უ რ ო ვ ი – აქა ვარ, მაგრამ ალა ვინ უნდა მყავდეს? მე თვითონ ალა ვარ!..

ს ო ს ი კ ა – კაი შენს თავს მოუვა, კაი ალა შენ გყოლია! ნუ მოჰყვები ერთი ხელახლა მასხრობას!

ტ უ რ ო ვ ი – არა, ჩემმა მზემ!

ს ო ს ი კ ა – შენ სწერ გაზეთებს?

ტ უ რ ო ვ ი – რასაკვირველია, მე.

ს ო ს ი კ ა – ჰმ, ნუ მასხარობ, შე კაცო!

ტ უ რ ო ვ ი – არა, მე და ჩემმა ღმერთმა!

ს ო ს ი კ ა – აი, დაგწყევლოს სამასსამოცდახუთმა წმინდა გიორგიმ!.. ფარცაგი სული არა ხარ!.. არა, ძალიან პლუტი ყოველთვის იყავი, მარა, თუ ამდენს მოახერხებდი, სწორეფ ვერ ვიფიქრებდი!.. ეს ოხერი, „ვეფხვისტყაოსანი“ ზეპირათ ვიცი და „ყარამანიანი“ ათჯელ მაქ ნაკითხული და მაინც ვერ ვბედამ წერას და შენ კიდევ ბეჭდამ და იმასაც რუსულათ!..

ტ უ რ ო ვ ი – ახლა ხომ იცი და სხვასთან ნურა გრჯის-რა! ვაგლახათ არა ნაგცდეს-რა!

გაიძვერები

სო ს ი კ ა – იმე, სუნელი ხომ არა ვარ? რას დავეძებ, რა ჩემი საქმეა? ვინც გინდა, ის იყავი! თუ გინდა, ყენი იყავი, ღმერთმა ხელი მოგიმართოს, მე რა მენალვლება!..

ტ უ რ ო ვ ი – შენ როგორღა ხარ? სადა ხარ?

სო ს ი კ ა – ჯერ აქა ვარ, ერთ თავადიშვილთან, მარა ამ დღეებში ცოლს ვირთამ და მივდივარ იმერეთში.

ტ უ რ ო ვ ი – ცოლს ირთავ? მომილოცავს! მზითვიანია?

სო ს ი კ ა – არა, მარა ლამაზი-კი ძალუანია! სწორეფ ცაზე მოწყვეტილი მარსკვლავია!.. მზეთუნახავს რომ იტყვიან, ის არის. მარა რათ გინდა? ქალაქი პლურტებით სამსეა და ვინ დაგიყენებს, თუ თავს არ უშველე! უნდა მოვშორდე აქაურობას... ჯერ ახლაც არ ასვენებენ! ერთი ვინცხა ქალაქელი ვაჭარი აუტყდა, დაუნყო არში-ყოხა: ხან დილას აუვლის ბლავილით და ხან საღამოს!..

ტ უ რ ო ვ ი – მერე შენ რას შვრები?

სო ს ი კ ა – რა უნდა ვქნა? მოვასწარი ერთხელ და, მოგეცა ღვთის წყალობა, მე იმას კი ოუნვი ზურგის კანი!.. ნავართვი თარი და რომ ვსდრიკე თავზე, ზედ კვახივით გადავაფშვენი! წასულა თავსხლადასხმული და პოლიციაში გაუმცხადებია: რაზბონიკებმა გამგლიჯესო.

ტ უ რ ო ვ ი – მერე?

სო ს ი კ ა – მერე რა? ვიმალები აქეთ-იქით, რომ არსად მნახოს.

ტ უ რ ო ვ ი – გეშინია?

სო ს ი კ ა – არა! რისი უნდა მეშინოდეს? გამართლებით-კი გავმართლდები, მოწმეები მყავს, მარა, სანამდი გამოძიება გათავდებოდეს, მაქნამდის დამიჭერენ და ამას ვერიდები! (რეკენ ზარს) ჩუ, ვილაც მოდის ბეჯითად!

ტ უ რ ო ვ ი – დიახ, და შენ ცოტა ხნით იქით მიდექი, ცოტა ხნით.

სო ს ი კ ა – კი, ბატონო! მაგას რავა ვერ მოვახერხებ? ახლა ხეჩო კი აღარა ხარ... ბატონი ხარიტონ კარლოვიჩი ბრძანდებით... ფკსსუ! (მიდის კუთხისაკენ) აჰა, შთუქა თუ გინდათ, ეს არის!..

გამოსვლა მეოთხე

(ისინივე და ა მ ი რ ი ნ დ ო შემოდის)

ა მ ი რ ი ნ დ ო – გამარჯობა! ტატიებს აქა ბეჭვდენ? ოჰ, ბიჭო, შენ აქვე ყოფილხარ აქამდი და მე კი ამ სიცივეში გარეთ მაცდევინებდი?

ს ო ს ი კ ა – რა ვქნა, შენი ჭირიმე, საქმეში ბრძანდებოდა და ხელის შემლა ველარ გავბედე... ვუცდიდი!

ტ უ რ ო ვ ი – რა გნებავს?

ა მ ი რ ი ნ დ ო – ე ბიჭიც მიტომ გამოვგზავნე, მინდოდა შემეტყო, რატომ არა ბეჭდავთ ამდენი ხანი იმ ტატიას?

ტ უ რ ო ვ ი – აბა, რა სტატიას?

ა მ ი რ ი ნ დ ო – აი, იმ დღეს რომ სიცრუე დაგვებეჭდათ: ერთი გორის მაზრის მებატონე გლეხებს ანუხებსო, მისი პასუხი რომ გამოვგზავნე.

ტ უ რ ო ვ ი – თქვენ გამოვგზავნეთ ისა? მისი დაბეჭვდა შეუძლებელია!

ა მ ი რ ი ნ დ ო – რატომაო?! ტყუილი-კი შეიძლება და მართალი, არა?!

ტ უ რ ო ვ ი – თქვენ რათ მიგიღიათ თქვენს თავზე? იქ ხომ არც სახელი ყოფილა ვისიმე და არც გვარი?

ა მ ი რ ი ნ დ ო – ფიე! სახელი და გვარი რომ არ იყოს, განა ისე კი ვერ მივხვდებოდით ნიშნეულობით?

ტ უ რ ო ვ ი – მაშ, თუ გენიშნათ, მართალი ყოფილა!

ა მ ი რ ი ნ დ ო – ერიჰა!.. მე რას ვამბობ და ეს რას მეუბნება!.. მენიშნა-მეთქი რომ ვამბობ, განა მოქმედება მენიშნა? მე ის მენიშნა, რომ იმ სოფელში, მანდ რომ დაგისახელებიათ, ჩემს მეტი მებატონე არავინ არის და გლეხებიც იქაური არიან.

ტ უ რ ო ვ ი – ეგ არაფერია, თუ პირდაპირ არ ხარ დასახელებული.

ა მ ი რ ი ნ დ ო – რაო? ახლა, დალოცვილო, დედ-მამა რო არ გიხსენო და შენი სახელი და გვარი არა ვთქვა, ისე არ შემიძლიან გამოგლანძლო?

ტ უ რ ო ვ ი – უკაცრავათ! ჩვენ ლანძღვის წერას არა ვართ დაჩვეული! ჩვენ მხოლოდ ჩვენს მოვალეობას ვასრულებთ და ვამხილებთ ხოლმე.

ა მ ი რ ი ნ დ ო – მხილება და სიცრუე გაგონილა?!

ტ უ რ ო ვ ი – ცდებით! ჩვენი კორესპოდენტი სარწმუნო ვინმეა.

ა მ ი რ ი ნ დ ო – სარწმუნოო!.. თუ არ დაგიშლია, მამა გიცხონდათ, არქიელი იქნება!.. ვინ არი აბა, გვიბძანეთ!

ტ უ რ ო ვ ი – ნება არა გვაქვს, რომ გამოვაცხადოთ.

ა მ ი რ ი ნ დ ო – ვეყო, რატომა?! თუ-კი ტყუილებს საქვეყნოდა ჰფენთ, ჩვენ ბიაბრუათა გვხდით... თქვენი ვილაც ქორისპატენტი რალა ნითელი კოჭია?! მაგრამ, შენ თუ არ მითხარ, ისე-კი არ ვიცი? ვიცი ვინც იქნება... აი ქვეყნის წუნკები რომ არიან, ერთი მაგათგანი იქნება.

გაიძვერები

ტ უ რ ო ვ ი – ვინ ქვეყნის წუნკები?

ა მ ი რ ი ნ დ ო – ატუკატებს რომ ეძახიან. ჩვენს სოფელშიაც ერთი ისრეთი ატუკატი დაეთრევა, გლახებს აბრიყვებს, ის იქნება. წინდანივე საქმეს არიგებს გაზეთით, რომ მსაჯულებმაც წაიკითხონ, დაიჯერონ და მოტყუვდენ!.. მეც მიტომ დავანერინე პასუხი, შვილოსა, რომ ქვეყანას შეეცყო მისი სიყალბე და სიცრუე. თორემ რა გაზეთისა მცხელოდა? მაგრამ რომ არ დაბეჭდეთ, – გეტყობათ, შვილოსა, რომ თქვენ კუდი კუდზე გაქვთ გადაბმული!..

ტ უ რ ო ვ ი – თქვენ ნება არა გაქვთ, რომ შეურაცხყოფა მომაცუნოთ! აქ თქვენი სოფელი კი ნუ გგონიათ!..

გამოსვლა მისუთი

(ისინივე და ს ვ ი ს ტ ა მ ვ ი შემოდის, კ ა რ ა პ ე ტ ა მოჰყვება)

ტ უ რ ო ვ ი – დილა მშვიდობისა, იაგორ პავლოვიჩ! სწორეთ დროზე შემოგვესწარიოთ. გთხოვთ, რომ ეს კნიაზი თავიდან მოგვაშოროთ!

ა მ ი რ ი ნ დ ო – რაო?! თავიდან მოგვაშოროთო?! მამაჩემი ნუ წამიწყდება, ახლავე გაგზავნე დასაბეჭდათ ჩემი პასუხი, თორემ ერთ ამბავს მოვახდენ! მე აქ პოლიცია არ ვიცი!

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – მე გთხოვთ, რომ უწესოება არა მოახდინოთ-რა!

ა მ ი რ ი ნ დ ო – როგორ თუ უწესოება?! რას ამბობ შენ, ეი! სიცრუეში რომ კაცი დავიჭირო და გავამტყუნო – უწესოება იქნება?! ახირებუღია, თქვენმა მზემ! ქუჩაში რომ ძაღლმა შემოგყეფოს და კბენა დაგიპიროს, ნება გაქვს, ქვა ესროლო და ჯოხით მოიგერო; მთვრალი რომ შეგხვდეს, ან ოხერი ვინმე და ლანძღვა დაგიწყოს, იმას პოლიცია მოგაშორებს და აქ კი ერთი ოხერი ვინმე მეგაზეთე თუ გადაგეკიდა, აღარაფერი შველა აღარა გაქვს, კანონი ხმას არა სცემს და პასუხსაც არ გიბეჭდავენ!..

ტ უ რ ო ვ ი – უმორჩილესათ გთხოვთ, გაბძანდეთ აქედან, თორემ ვითხოვ, რომ ახლავე აქტი შეადგინონ! (პრისტავი და კარაპეტა ჩურჩულობენ და სოსიკას უცქერენ, სოსიკა თავს არიდებს).

ა მ ი რ ი ნ დ ო – რაო?! შენც ღმერთმა შეგარცხვინოს და შენი აქტიცა.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – უფალო პრისტავო, აი ის იმერელია, ჩვენ რომ დავეძებთ!

გაიძვერები

- ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – სწორეთ ეგ არის? ხომ არ გეშლება?
- ს ო ს ი კ ა – ვაიმე! თვალი მომძვრა!.. მიცნო და ბეჯითათ დამი-
ჭერენ!.. (მიდის ამირინდოსთან) ბატონო! ბატონო!
- ა მ ი რ ი ნ დ ო – რა გინდა, ბიჭო?
- ს ო ს ი კ ა – დაჭერას გვიპირობენ ორივეს, თქვენ ნუ მოუკვდებით
ჩემს თავს.
- ა მ ი რ ი ნ დ ო – რას ამბობ, ბიჭო, ხომ არ გადარეულხარ?!
- ს ო ს ი კ ა – ყური მოვჰკარი სწორეფ! ჯერ მე მიპირობენ დაჭერ-
ვას, რომ ვერ მოგეშველოთ და მერე თქვენ!
- ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – (კარაპეტას) სტაცე ხელი და აღარ გაუშვა!
(იჭერს).
- ა მ ი რ ი ნ დ ო – რაო?! მართალი ყოფილა? აღარ ხუმრობენ!..
- ს ო ს ი კ ა – ბატონო, მე თქვენი ქირი წამილია, მარა თქვენ კი
უშველეთ თავს!
- ა მ ი რ ი ნ დ ო – ახა... ვაგლახ მე! ეს რა ამბავია! როგორ თუ
დაჭერას! მერედა თავი ცოცხალი რაღათ მინდა! აბა ვნახოთ, ვინ
მობძანდება!.. (იძრობს ხანჯალს).
- კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვაა!.. (გაუშვებს ხელს, გაიქცევა და დივანს
ამოეფარება).
- ტ უ რ ო ვ ი – ეს რა უწესოებაა!.. (გარბის მეორე ოთახში).
- ს ო ს ი კ ა – მოჰკურცხლე, სოსიკა!.. (გარბის, პრისტავი მისდევს).
- ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – არ გაუშვათ! არ გაუშვათ! (სტვენს).
- ა მ ი რ ი ნ დ ო – აა! ეს რა სიბრიყვეა! მართებელს არ დაუჭერი-
ვარ და ვილაცა ოხრებს უნდა შევარცხვენინო თავი? ჰოი, დედიჩე-
მის ღმერთსა, რომ გაიქცენ, მიიმალენ... კაცი არა ვყოფილვარ, თუ
ეხლავ ღრუბერნატორთან არ წავიდე! ფიე!.. (მიდის)
- ტ უ რ ო ვ ი – (კარებს გაალებს და თავს გამოჰყოფს) აღარავინ
არის?..
- კ ა რ ა პ ე ტ ა – (თავს ამოყოფს) წასულან...
- ტ უ რ ო ვ ი – მოდი ნახე, კარებზე არავინ იყოს...
- კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა, შენ მიხვიდე? ხაზეინი ხარ (სვისტკოვი
შემობრუნდება. კარაპეტა და ტუროვი ისევ იმალებიან).
- ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – გაიქცა ის შეჩვენებული!.. შენ სად მიმალ-
ულხარ? რათ გაუშვი ის ბიჭი?
- კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა, გაუშვი რომელია? თვითონ წავიდა!..
- ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – ხელში რომ გეჭირა?
- კ ა რ ა პ ე ტ ა – განა დაბმული მყავდა?
- ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – არ უნდა გაგეშვა!

გაიძვერები

კ ა რ ა ჰ ე ტ ა – განა ჩემი ნება იყო? ვერ დაინახე, რომ იმ გიჟმა კნიაზმა ხანჯალი ამოიღო?

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – მერე რაო, რომ ამოიღო?

კ ა რ ა ჰ ე ტ ა – ვაა, ვა! თავი რომ წაეჭრა, დალოცვილო, მერე ლისტებით ხო ველარ მოვიგებდი?!

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – ნეტავი ან გვარი ვიცოდე და ან სახელი, რომ საქმე შევაყენო!

ტ უ რ ო ვ ი – თქვენ მაგას ნუ სწუხართ: მე ვიცი სახელიც და გვარიც. (თავისთვის) ეს კარგი შემთხვევაა, რომ სოსიკა სამუდამოთ თავიდან მოვიშორო.

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – მაშ, პროტოკოლი უნდა შევაყენო, რომ ავაზაკი დავიჭირეთ და გაგვაშვებინა. თქვენ ხელი უნდა მოანეროთ.

ტ უ რ ო ვ ი – დიდი სიამოვნებით!

კ ა რ ა ჰ ე ტ ა – მე როგორ მოვანერო, რომ კალამს ხელს ველარ მოვკიდებ?.. მცირა... მაკანკალებს!..

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – არაფერია, მანამდი გაგიტებთ თითები... აბა, უბძანეთ, სანერკალამი და ქალაღი.

ტ უ რ ო ვ ი – აი, მზათ გახლავსთ! (ხელს მიუშვერს სტოლზე)

ფარდა ეშვება

მოქმედება მეორე

მდიდრულათ მორთული ოთახი

გამოსვლა პირველი

სტოლთან ზის ხ ა ზ ა რ ო ვ ი და გაზეთს კითხულობს; ცოტა მოშორებით კრესლაზე ზის ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი და რალაცას თითებზე ანგარიშობს

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – საუცხოვო სტატიია! საზოგადოთ მშვენიერათ გამოუკვლევია ავაზაკობა: ისტორიულათ, იურედიულათ და ფილოსოფიურადაც!.. მაგრამ დასკვნა კი ყველასა სჯობს: მეტათ მაღლა აუყვანინარ... ქება უკეთესი აღარ მოხერხდება!

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – მანდ, ვგონებ, თქვენთვისაც არა დაუკლია-რა?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – დიახ, მიხსენიებს, მაგრამ თავის თავსაც არ ივიწყებს. სწორეთ მოხერხებულათ დაუბოლოვებია: „ჩვენ შევიტყვეთ,

რომ ის განთქმული ავაზაკი ჰუსეინ-ალი, რომელიც ამდენი ხანია მოსვენებას არ აძლევდა ბორჩალოს მაზრას, ამ დღეებში ტფილისში დაუჭერია ჩვენს ტფილელ ლეკოკს სვისტკოვს“. დაგერქვა რალა ლეკოკ! (კითხულობს) „ტფილისელ ლეკოკს და ხაზაროვისთვის გადუცია. იმედია, რომ ასეთი გამოცდილი და სახელგანთქმული გამომძიებელი საქმეს კარგათ დააბოლოვებს. ამბობენ, რომ ამ საქმით ბევრი რამ საიდუმლო და შესანიშნავი ამბავი სხვაც აიხსნებაო. გავიგებთ თუ არა იმ ამბებს, ჩვენც მაშინვე ჩვენს მკითხველებს გავუზიარებთ“. ეს უკანასკნელი სიტყვები კი ხელისმომწერლების მოსატყუებლათ ჩაუნერია.

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – მაშ არადა! ნათქვამია: „ყველა თავისას გაიძახოდა, მენახირე-კი ბუზანკალსო“.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მართლა, დიდი ხანია უნდა მეკითხნა. შენ როგორ გაიგე მისი აქ ჩამოსვლა.

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – ვისი?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ჰუსეინ-ალის.

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – რას ამბობთ? იმას აქ რა უნდოდა?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მაშ სად დაიჭირე?

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – არსად! მე განა ჰუსეინ-ალი დავიჭირე?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – აბა ვინ?

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – ვინა და ალი-ჰუსეინი.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ეგეც ავაზაკია?

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – ალბათ უნდა იყოს, რომ მდიდარია! სპარსული ნოხები და ქირმანის შალეები ჩამოუტანია გასასყიდათ. ძალიან მსუქანს ამბობენ... და, ხომ იცით, ქონმა რა იცის?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – რა უნდა იცოდეს?

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – გაგიჟება... მსუქანი ოთხფეხი პირუტყვიც კი თავში იწვეს არა თუ ადამიანი და მადლია მათი ხედნა, რომ ცოტა ქონი ჩამოაკლდეს.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მესმის... მაგრამ ბოლოს ხომ უნდა გამართლდეს?

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – ბოლოს?.. მაგრამ ჩვენი სასამართლოები სანამ ალი-ჰუსეინს ჰუსეინ-ალში გაარჩევდენ, ცოტა დრო გაივლის? მანამდი თქვენ შეგიძლიათ შეცდომა გაასწოროთ და პატიმარს მადლობა ათქმევინოთ!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მართლა რომ ლეკოკი ხარ! რამ მოგაფიქრებინა?

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – ორივე თათარია, ორივეს ინითა აქვს წვერი შეღებილი და ორივე თავმოპარსულია. სიგძე ერთი აქვთ და სიგანე. მასთანაც ალი-ჰუსეინ და ჰუსეინ-ალი... მოდი და ადვილათ გაარჩიე!..

გაიძვერები

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – სწორეთ ლეკოკურია!.. ტუროვმა ხომ არ იცის ეგ ამბავი?

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – იმას როგორ გამოვუტყდებოდი? უნდა გითხრათ, რომ მისი თავიდან მოშორება ძალიან კარგი იქნება.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მეც მაგრე ვფიქრობ. ტყვილა ვიხდით მოზიარეთ. ახლა ჩვენ იმდენათ განთქმული ვართ ხალხში და მთავრობასთანაც შესული, რომ გაზეთები ბევრს ვეღარას მოგვიმატებენ. არა, სწორეთ თავიდან უნდა მოვიშოროთ...

ბამოსვლა მეორე

(ისინივე და ტ უ რ ო ვ ი შემოდის)

ტ უ რ ო ვ ი – გამარჯობა! გამარჯობა! ვინ უნდა მოიშოროთ თავიდან?.. უკაცრავათ, თქვენს სიტყვებს ყური მოვჰკარი.

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – ერთი ვინმე ავაზაკი.

ტ უ რ ო ვ ი – სოსიკა იმერელი ხომ არა?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – დიახ, სოსიკა.

ტ უ რ ო ვ ი – ჰოოო! ის კი მართლა მოსაშორებელია. ნუხელისაც გუუბნებოდით... იმან ბევრი რამ იცის და საშიშია.

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – ასე საშიშია, რომ ხელს გვიშლის. აუყოლებია ეს ამდენი იმერლობა და ყველგან წინ გველობება. მისი აქ დატოვება ძნელია.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – თუ ძნელია და ნაბძანდეს!.. ბადეც ამისთანა უნდა: გაბმულია თავიდან ფეხებამდე.

ტ უ რ ო ვ ი – არა მგონია, რომ მანდედან გამოვიდეს რამე. მე ვიცი, რომ კარაპეტა სტყუვა და სოსიკას მონმეები ჰყავს, მაგ ბადეს ადვილათ აიცდენს.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – თუ აიცდენს და ჩვენ კიდეც სხვა გვაქვს მოქსოვილი, უფრო მაგარი.

ტ უ რ ო ვ ი – მართლა? ძალიან კარგი! მაშ ახლა მეც უნდა ამაცდინოთ ერთი ბადე.

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – რა არის?

ტ უ რ ო ვ ი – ვექსილი. (წინ უდებს) დაუსვით ბლანკი! გუშინ აღარ გამახსენდა, რომ დღეს ბანკში უნდა შემეტანა. რას დაფიქრდი? შენ ხომ არ გადაგხდება?..

გაიძვერები

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – ჰო, მაგრამ, ნურაფერს უკაცრავათ, ვერ მოვანერ...

ტ უ რ ო ვ ი – რა მიზეზია?

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – ახლა, ხომ იცით, რომ მე ერთი დაბალი ხარისხის მოსამსახურე კაცი ვარ, ჯამაგირს გროშობით ვიღებ და მაგოდენა დიდ აპერაციებს... რომ გაიგონ, რას იფიქრებენ?

ტ უ რ ო ვ ი – ჰმ! მართალია, მაგრამ ახლა მოგაგონდა ეგები?

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – აქა-იქ კიდევაც გამაგონეს და... აი სერაფიმ გრიგორიჩი მოანერს.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მე? სწორეთ რომ ვერა.

ტ უ რ ო ვ ი – ვერც შენ?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ხელთ რომ მქონდეს ფული, არ დაგიჭერდი, შენც იცი, მაგრამ ხელის მონერა კი სწორეთ არ შემიძლია. ვისაც მოვუნერე, ყველას მაგიერ მე გადამხდა და უსიამოვნების მეტი არა გამოვიდა-რა.

ტ უ რ ო ვ ი – ეგ, ვთქვათ, აგრეა, მაგრამ... მე რომ...

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ერთხელვე ფიცი მიმიცია ჩემი თავისათვის და არ შემიძლია გავტეხო... გეთაყვა, ნუ გენყინება...

ტ უ რ ო ვ ი – ჰმ!.. რა გაენყობა! რომ თქვენი იმედი არა მქონოდა ჩვეულებრივათ, დღეს სხვას დავასმევიწებდი ბლანკს, მყავდა კაცი... მაგრამ არაფერია, კიდევ მოვახერხებ თერთმეტ საათამდე.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ეგ ყველას აჯობებს. ვინ არის?

ტ უ რ ო ვ ი – საიდუმლოა. სადა ვსცხოვრებთ და რომელი საუკუნეა!..

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – როგორ?

ტ უ რ ო ვ ი – თურმე ქალაქში ბიჭებს ჰყიდიან.

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – როგორ თუ ჰყიდიან?!

ტ უ რ ო ვ ი – სწორეთ, ნამდვილათ! ზოგიერთ აფერისტებს თურმე გადმოჰყავთ იმერეთიდან პატარ-პატარა ბიჭები მოტყუებით და აქა-იქ ვილაც-ვილაცებთან აყენებენ და ისინიც, ტყვეებად ჩაცვინული, თავს ველარ იხსნიან... ზოგი ირყვენება და ზოგიც კვდება!..

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – ეგ ტყუილია, თორემ როგორ ვერ გავიგებდით?

ტ უ რ ო ვ ი – თქვენ ხომ სალექოკო საქმეებს დასდევთ და მაგისტანა წვრილმან რამეს, აბა, რას გაიგებდით!

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – მოუტყუებხართ! არ შეიძლება!..

ტ უ რ ო ვ ი – როგორ არ შეიძლება, რომ მაგ საქმის თაობაზე ერთი ვილაც გორელი მეიჯარადრე იახშილოვი კიდეც გაბმულა და თუ გამომძიებელი არ დახმარებოდა...

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ვინ გამომძიებელი?

ტ უ რ ო ვ ი – არ არის დასახელებული. ვექსილზე რომ ხელი უნდა მომინეროს, ის კაცია ძალიან თავგამოდებული: ოღონდ კი ეს საქმე გაზეთის შემწეობით გამოაშკარავდეს და არაფერს დავზოგავო, საბუთებსაც წარმოვადგენო. რამოდენიმე კიდეც გადმომცა, აი აქა მაქვს... (ექვს გულის ჯიბეში. სვისტოვი და ხაზაროვი ერთმანეთს შეხედავენ) ახ, უკაცრავათ, მეორე სერთუკში დამრჩენია. ამ ამბავის აწერა, დარწმუნებული ვარ, სენსაციას მოახდენს. მშვიდობით, მშვიდობით, დროა წავიდე! ან, სადაც არის, უნდა მოვიდეს ჩემთან ის კაცი.

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – (თავისთვის) რა არამზადაა!.. ხარიტონ კარლოვიჩ, თქვენ რომ ერთი საქმე დამავალეთ...

ტ უ რ ო ვ ი – რა საქმე?

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – აღარ გახსოვთ? იმ დედაკაცის შესახებ. მობძანდით აქეთ, მოგახსენოთ. (ხაზაროვს) უკაცრავათ! (ეჩურჩულება) არ მინდოდა მაგ შეჩვენებულთან რომ მეტქვა, თორემ ხელს როგორ არ მოგიწერ, დიდი სიამოვნებით.

ტ უ რ ო ვ ი – მეც არა ვთქვი!..

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – ახლა ხომ გენიშნა? (ხმამალა) რას იტყვით? ხა! ხა! ხა!

ტ უ რ ო ვ ი – ხა! ხა! ხა! ხა! რანაირათ გაპლუტდა ქვეყანა!.. რაც უნდა უწერო, არა გამოვა-რა!..

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – რაო? რა ამბავია?

ტ უ რ ო ვ ი – არაფერი, ცოტა რამ საიდუმლოა. მშვიდობით!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – (ჩურჩულით) არ მინდოდა მაგ წყეულს გაეგო, თორემ ბლანკს რად არ დაგისომდი?

ტ უ რ ო ვ ი – მეც არ გამიკვირდა!.. (ხმამალა) სალამოს თუ მოიცალო, ჩვენსკენ შემოიარე. (სვისტოვს) მიდიხარ? (მიდიან).

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – უბძანეთ, რომ კარაპეტა შემოვიდეს. მანდ იქნება გარეთ. ჰმ, რა ღვთის რისხვა ვინმეა ეს შეჩვენებული ტუროვი!.. საჭიროა მაგის თავიდან მოშორება.

გაიძვერები

ბამოსვლა მისამი

ისპე და კ ა რ ა პ ე ტ ა შემოდის

კ ა რ ა პ ე ტ ა – მე მიბრძანებდით?
ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – დიახ, შენ. ამ დღეებში ტუროვი ხომ არ გინახავს?
კ ა რ ა პ ე ტ ა – როგორ არა, აი ეხლა ვნახე.
ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – არა, სხვაგან სადმე... იახშილოვის ამბავი ხომ არ გითქვამს?
კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა, რა ჩემი საქმეა? მე როგორ ვეცყოდი!
ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მაშ, ვინ ეცყოდა?
კ ა რ ა პ ე ტ ა – ეშმაკმა იცის მთქმელიცა და გამგონეც! დალოცვილო, განა ცოტა რამეები ვიცი, რომ სხვას ვუთხრა?!
ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – სწორეთ?
კ ა რ ა პ ე ტ ა – ჩემი სუფ-სარქისის მადლმა!
ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მაშ კარგი. ტუსალები მოიყვანეს ციხიდან?
კ ა რ ა პ ე ტ ა – აქ გახლავან.
ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მაშ, იმერელი შემოიყვანონ და შენ შემოჰყევ. (კარაპეტა მიდის) საიდან ტყობილობს ის შერჩვენებული, რომ მისგან ველარა დაგვიმალავს-რა!

ბამოსვლა მეოთხე

(ისპე და შემოჰყავთ ს ო ს ი კ ა. კ ა რ ა პ ე ტ ა თან მოსდევს)

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – სოსიკა კიკოლას ძე კორტოხელი შენა ხარ?
ს ო ს ი კ ა – მე გახლავარ, შენი ჭირიმე.
ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – წინ წამოდექი. საქმეს უნდა შევუდგეთ. (წინ ქალაღდს დაიდებს და წერს) შენი სახელი, მამიშენის და შენი გვარი... თქვი!
ს ო ს ი კ ა – არ-კი ბრძანეთ? მანდ არ გინერიათ, შენი ჭირიმე!
ასე უცფათ ვინ გამოცვლიდა?
ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – სსუ! შენ ის მიპასუხე, რაცა გკითხო!
ს ო ს ი კ ა – კი, შენი ჭირიმე!.. მოგახსენებ.
ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ავაზაკობას გენამებთან.
ს ო ს ი კ ა – ვინ, ბატონო?
ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ვინ და ესა.

გაიძვერები

ს ო ს ი კ ა – თავი ოუგდია ძალუან! ავაზაკს რა მიგავს, ღმერთო მომკალი!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – სცნობ თავს დამნაშავეთ თუ არა?

ს ო ს ი კ ა – ვის თავს, ბატონო?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – სიტყვებს ბანზე ნუ აგდებ! მაგ შენი პასუხებიდან ჩანს, რომ კარგი სული არ უნდა იყო!

ს ო ს ი კ ა – ვინ მოგახსენათ მაგისტანა უცნაური? მე უკეთ არ ვიცი, რაცხა ვარ? ლაქიობაში ერთი ვერ მჯობია, კაი პოვარი ვარ... მზარეულობაც ქე ვიცი: კაი ჩახობილი კაი აფხაზური ღომით... კაი...

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მაგას არა გკითხავ!

ს ო ს ი კ ა – ქუჩრობა შემიძლია და მებალობა!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – არ გესმის, შენ! მე რას გეკითხები და რასა ჰბოდავ? ეგ რა ჩემი კითხვის პასუხია?

ს ო ს ი კ ა – პასუხია, მარა, თუ არ დამაცლი, დალოცვილო, რავა იქნება! ამდენი ხელობა ვიცი-მეთქი, რომ მოგახსენებ, ამას მიტომ მოგახსენებ, რომ უსაქმურათ ჩემ დღეში არ დავრჩენილვარ, რომ გამჭირვებოდეს რამე და გაუჭირველათ კაცი განა იცუდ-კაცებს?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – თუ მაგრეა, მაშ ამ კაცს რა უყავი?

ს ო ს ი კ ა – რა უნდა მექნა?! რა გიყავი, კაცო?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა, მეტს რაღას მიზამდი!..

ს ო ს ი კ ა – ჰო, რა გიყავი, აბა, მოახსენე, მარა ისე კი ნუ, რავაც გუშინ პოლიციაში იმცრუე! მართალი თქვი, აქ ტყუილი არ გეიბედება.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა, მტყუანს რა ვუთხრა, რაც მე სიცრუევით ეს ჩემი სული არ წაგწყმიდო!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – სთქვი, რა იცი?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ამ ორი კვირის წინეთ გალუსტ ფოდრაჩიკმა მითხრა, თუ, კარაპეტ, დღეს ტერტერას სახლობა წვეულათ მყავს და შენც მოდი, ერთათ ქეიფი ვნახოთ და შენი თარიც თან მოიტანეო. მეც წავედი და ქეიფი გავწიეთ. მოგეხსენებათ, ცოტა მეტი დავლიეთ: ტერტერას ხათრი ველარ გავუტეხე, სულის მამაა, და მეც შეზარბოშებული, ღამის ორი საათი იქნებოდა, შინ დავბრუნდი. ბნელოდა. ვანქის ქუჩაზე რომ გამოვედი, ეს მომეპარა უკანიდან და ერთი ისეთი დამკრა თავზე, რომ მე მაშინვე გული შემინუხდა და დავეცი. რამდენ ხანს ვეგდე დედამინაზე არ დამითვლია. რომ მოვბრუნდი და მივიხედ-მოვიხედე, იქ აღარავინ იყო... შინ რომ მოვედი, ვნახე, რომ ქამარი აღარ იყო, საათი წაეღო იმის ცეპორჩით და ფულიც ამოეცალა...

გაიძვერები

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – შენ რას იტყვი ამაზე?

ს ო ს ი კ ა – ტყუილს ამბობს ბატონო! ჩხუბი მოგვივიდა და გავლაზე, მეტი არაფერი ყოფილა. კაცს მაგისტრის არაფერი წაურთმევია... იგონება, მცრუობს! რავაც პოლიციას მოვახსენე, სწორედ ისე იყო.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მაშ, პირში რატო წაგდგომია?

ს ო ს ი კ ა – უსირცხვილო რომ არის, მიტომ! თვითან თქვენ კი ვერ ატყობთ, ბატონო, რავა ბლანდავს სიტყვებს? არ გრცხვენია, მაგხელა კაცი რომ ბავშვივით სიმცრუეს ამბობ? თუ ბნელოდა, თუ უკანიდან წამოგეპარე და ისთე დაგკარი და შენც მაშინვე გული შეგიწუნებდა, მე რავალა დამინახე, შე კაცო?! ამისთანა უკუდო ტყუილიც იქნება!.. რომ იტყვიან: ტყუილს მოკლე ფეხი აქვსო, ეს არი!

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ახარ, გული რომ შემინუხდა, განა თვალები დავხუჭე? ღია დამრჩენოდა...

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ჰმ! მოწმეები გყავს?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – რალა მოწმეებია საჭირო, რომ ვიცან, ეს იყო რალა!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – შენ?

ს ო ს ი კ ა – გახლამს, ბატონო, გოგია გურული! აქ არის.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ვიცი. (ზარს რეკავს) მოწამე შემოვიდეს – გოგია.

გამოსვლა მისუთი

(ისინივე და ბ ო ბ ი ა შემოდის)

გ ო გ ი ა – გამარჯობა!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – გურიელი შენა ხარ?

გ ო გ ი ა – არა, ბატონო! გურიელი თუ ვიყო, აქ რეიზა მოვიდოდი?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მაშ, სადაური ხარ?

გ ო გ ი ა – გურული გახლავარ.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – სულერთი არ არის?

გ ო გ ი ა – ვინ თქვა მათ? ერთი რატო იქნება! გურიელი მთავარი გამიგონია და გურული კი ყაზილარიც ბევრია. მე კი აზნაურშვილი ვარ.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მაგას არ გკითხავ. ნათესავი ხომ არა ხარ მაგისი?

გ ო გ ი ა – ამისი? სავით.

გაიძვერები

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – რაო? რას ამბობ?

გ ო გ ი ა – სავით.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – რა ენაზე ლაპარაკობ, რომ არ მესმის?!

გ ო გ ი ა – სავით, ბატონო, ვითამ ნათესავით, რავარცხა ისე. მაინცადამაინც ბრეველი არაფელი... კიც და არაც.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მერამდონე ნათესავია?

გ ო გ ი ა – მაი რა ვიცი! ვინ დეითვლის? ოჯახის შვილი ვარ, ცოტა კი არ მყავან ნათესავები!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ვერ გაიგე ჩემი კითხვა, ტუტუცო?! შორს ხართ ერთმანეთზე?

გ ო გ ი ა – კაი გვარიან სიშორეზე.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მაინც?

გ ო გ ი ა – იმდენზე, რამდენათაც ქუთაისი და ოზურგეთია ერთმანეთზე. მე გურული ვარ და მაი იმერელი.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ოჰ, რა მხეცია!.. კაცო, მაგას არავინ გეკითხება! მახლობელი ნათესავია შენი თუ არა?

გ ო გ ი ა – მე აზნაურშვილი ვარ კაობით კაი ტაკიძე და მაი კი ყაძახია კანკურაზი!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ეგეც ხომ ვიცი. ნათესავებს გკითხავთ.

გ ო გ ი ა – აკი მოგახსენე, აზნაურშვილი ვარ და ყაძახი რა უნდა იყოს ჩემი? ძმაი არ იქნება, ბიძაი და ბიძათა შვილი!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მაგას გარდა განა ნათესაობა არ იქნება?

გ ო გ ი ა – (თავისთვის გულმოსულათ) ამისთანა ბელასინი გაგონილა! არა-მეთქი და რომ არ დამიჯერა!.. თუ მაინცადამაინც აღარ იშლით, ქე ვართ რაცხა!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ჰო და, მეც მაგ რაცხასა გკითხავ.

გ ო გ ი ა – მოგახსენო?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ახა, ღმერთო! თქვი რალა, რა არი შენი?

გ ო გ ი ა – დავით ხუცის, კოკოშაძის, გერის ბუშის ნათლი-მამის ბიცოლის რაცხაა მაგი და მეც კიდომ მისი ცხრა მთას იქითი მოყვარე ვარ.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – რაო? რაო?

გ ო გ ი ა – დავით ხუცის გერის ბუშის...

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – სსუ! ხომ არ გაგიჟებულხარ შენ!.. რას ამბობ?.. რას ნიშნავენ ეგ შენი სიტყვები?

ს ო ს ი კ ა – ეს, ბატონო, ჩვენებურათ რომ იტყვიან „ჩხიკვი ყვა-ვის მამიდაო, გაფრინდა და წავიდაო“ – ის გახლავსთ.

გაიძვერები

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ეს კიდევე უკეთესი! აი, დასწყევლოს ღმერთმა თქვენი ქაჯური ენა და თქვენც!.. რომ ვერ გავიგე, რა არიან ერთმანეთისა!..

ს ო ს ი კ ა – არაფერი, ბატონო, ტყვილა ძმობილები.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ეგ რასა ნიშნავს?

ს ო ს ი კ ა – არაფერს, ბატონო! ძუძუებზე ვუკბინეთ ერთმანეთს და დავეძმობილდით, სხვა არაფერი.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მაშ ეგ ნათესაობა არ არის? ასე გეთქვათ იმ თავითვე, თორემ ვილაც დავით ხუცესია, რათ მინდა ის? (გოგას) შენ დაესწარი ამათ ჩხუბს?

გ ო გ ი ა – ბეჯითათ დავესწარი.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – როგორ იყო? ტყუილი არა თქვა, თორემ...

გ ო გ ი ა – ტყუილს რეიზა ვიტყვი! წვერ-ულვაში კი არ გამქუცვია!.. მაი მოდიოდა სახლის წინ.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ვინ მაიაა?

გ ო გ ი ა – მაგი ყაზილარი, ბატონო, მაგაზე ვჩივი.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – როგორ, შენ უჩივი?

გ ო გ ი ა – არა, ბატონო, ასე ვჩივი, ანბავს მოგახსენებ. დადიოდა სახლის წინ და ბლაოდა. მოვიდა სოსიკაი და უთხრა: ჩემო ძმაო, ვინცხა ხარ, ჩამომეთხოვე, რა გინდა რომ ყოლლამ აქანეი დეეთრევი და ბლავი უშველებელსო! ტყუილათეი ან ქალს რეიზა სჭრი თავს და ან მე რეიზა მაკუჭიანეფო! ეს რო უთხრა, მაგან ხელი უბიძგა.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – რა ქნა?

გ ო გ ი ა – უბიძგა ხელი, ასე...

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ხელი ჰკრა?

გ ო გ ი ა – ჰო, უბიძგა. მაშინ სოსიკაი მოუბრუნდა და უთხრა: ეგ ნუ იქნება, თვარა, ბიძგება შენ ჩემისთანა რავა იციო! იანვარში რომ გიბიძგო, თებერვალს გადაგაცილებ და შიგ კაკალ მარტში მიგარგვევინებ თავსაო. მოუვიდათ ჩხუბი.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მერე?

გ ო გ ი ა – ბრეველი ანასუნ-ბაბასუნი უთხრეს ერთმანეთს და მერე სოსიკამ წაართვა ხელიდან დიდი ჩანგური და ზე სტკუცა თავზე. იგი შეშინებული გეიქცა და ჩვენც ჩვენდა ნავედით.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – საათი, ქამარი, ფული და ან სხვა რამე ხომ არ ნაურთმევიათ ამისთვის?

გ ო გ ი ა – აჰ, რა თქვენი საკადარისია! ხელი ვის უხლია?

კ ა რ ა ჰ ე ტ ა – ვა, ჩემ სუფ-სარქისის მაღლმა...

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – კმარა! (რეკავს) შემოიყვანეთ მეორე მონამე.

გაიძვერები

ბამოსვლა მიაქვს

(ინინივე და ი ა ბ უ ნ დ ო ვ ი შემოჰყავთ)

ბ ა ზ ა რ ო ვ ი – (სოსიკას) იცნობ ამ კაცს?

ს ო ს ი კ ა – ვერა, ბატონო, სწორედ ვერ ვიცნოვ!

ბ ა ზ ა რ ო ვ ი – (მონამეს) შენ ამას იცნობ? (მიუთითებს გოგიაზე)

ი ა გ უ ნ დ ო ვ ი – ვერა.

ბ ა ზ ა რ ო ვ ი – ამას? რას გაჩუმდი? იცნობ თუ არა?

ი ა გ უ ნ დ ო ვ ი – (სოსიკას) ვუთხრა თუ არა?

ს ო ს ი კ ა – იმე! თუ-კი მიცნოვ, რატომ არ მოახსენევ, შე კაი კაცო?

ი ა გ უ ნ დ ო ვ ი – ვიცნობ.

ბ ა ზ ა რ ო ვ ი – სად გინახავს? კიდევ გაჩუმდი? თქვი, ნუ დამალავ!

ი ა გ უ ნ დ ო ვ ი – ესეც მოვახსენო? განა დაფიცვა აღარ მოხერხდება?

ს ო ს ი კ ა – იმე, რა ყოფილხარ შენ?! თუ სადმე გინახავარ, რა დასამალავია? მე გეტყვი, მუხრან-ბატონის ქორწილში მნახამდი! მოახსენე, რა დასამალავია!

ი ა გ უ ნ დ ო ვ ი – კარგი, შენი ნებაა! ესეც აქ გახლდათ.

ბ ა ზ ა რ ო ვ ი – ოცდაოთხ დეკემბერს, ნაშუალამევს სად იყავი შენ?

ს ო ს ი კ ა – რა ვიცი, ბატონო! წლის განმავლობაში რომელ დღეს სად ვიყავი, რა გამახსენდება? ეგ რომ ვიცოდე, მაშინ კალენდარი ვიქნებოდი!

ბ ა ზ ა რ ო ვ ი – ყოველ დღეს ვინ გკითხავს? მე გეკითხები ოცდაოთხ დეკემბერს-მეთქი.

ს ო ს ი კ ა – კორკოტობას?

ბ ა ზ ა რ ო ვ ი – კორკოტობა რა არის?

ს ო ს ი კ ა – შობის წინაღლე, ბატონო!

ბ ა ზ ა რ ო ვ ი – ჰო, შობის წინაღლეს, ნაშუალამევს.

ს ო ს ი კ ა – შინ ვიქნებოდი, აჰა სხვაგან რათ წვედილდი ქრისტიანი კაცი!

ბ ა ზ ა რ ო ვ ი – სტყუი! სად ნახე შენ ეგ იმ დროს?

ი ა გ უ ნ დ ო ვ ი – იქ ერთად ვიყავით.

ბ ა ზ ა რ ო ვ ი – სად?

ი ა გ უ ნ დ ო ვ ი – პოლკოვნიკი რომ გავცარცვეთ.

ს ო ს ი კ ა – ჰმ, რას ამბობ, კაცო, გედერიე?!
341

გაიძვერები

ი ა გ უ ნ დ ო ვ ი – თუკი შაუტყვიათ და დაფიცვა აღარ მოხერხდება, მაშ რა ვქნა, რომ მეც არ გამოვტყდე! შენსას ჩემი თავი მირჩევნია, მაგრამ უნდა ვთქვა, მეტი გზა აღარ არის!..

გ ო გ ი ა – ყბას ხომ არ იქცევს აი დედაგაგლეჯილის შვილი!.. რას ჩივა ამ საჯაყს!..

ს ო ს ი კ ა – აჰ, ტყუულია, ბატონო! სწორეფ ვინცხას მიმაგვანა... მიცნობ, ვინცხა ვარ?

ი ა გ უ ნ დ ო ვ ი – ვა, განა ერთხელ მინახევხარ?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ვინ არის?

ი ა გ უ ნ დ ო ვ ი – ჩვენი სოსიკა კორტოხელია.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ეგეც თქვენთან იყო იმ დღეს?

ი ა გ უ ნ დ ო ვ ი – გახლდათ. პირველი ეგ შევიდა და ფეხზედაც ხანჯალი მაგან დაჰკრა.

გ ო გ ი ა – რას ჩივა აი დედაგაგლეჯილი!..

ს ო ს ი კ ა – აქ რაცხა სხვა ამბავია, თვარა... კაცო!

კ ა ც ი ს ხ მ ა გ ა რ ე დ ა ნ – არ შეიძლება!.. არა სცალიან!..

ქ ა ლ ი ს ხ მ ა – უნდა შევიდე... სიტყვა მაქვს გადასაცემი, გამიშვით... შემიშვით!.. (შემოვარდება ქალი).

გამოსვლა მუხვიდა

(ისინივე და ს ო ფ ი ო შემოდინან აშფოთებული)

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ვინა ხარ და რა გინდა?

ს ო ფ ი ო – მე, თქვენი ჭირიმე, ამის საცოლო გახლავარ... მათქმევინეთ სიტყვა... თქვენი ჭირიმე!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – რა გინდა?

ს ო ფ ი ო – ჩემი ბრალია, შენი ჭირიმე... მე ავგაგულიანე, ჩემი მიზეზით ილუპება... თუ ეგ გამტყუნდება, მეც დამნაშავე ვიქნები და მეც დამიჭირეთ... მაგასთან ერთად... უმაგისოთ რათ მინდა თავი ცოცხალი...

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მაშ შენც ამტკიცებ, რომ დამნაშავეა?

ს ო ფ ი ო – დიახ, მაგრამ იმდენათ არა, რამდენათაც ეწამებთან!.. წალებით არა წაუღია-რა, მხოლოთ დაკვრით კი დაჰკრა ერთი.

ს ო ს ი კ ა – რას ამბობ, სოფიო, ჭკუას მოეგე!

გაიძვერები

ს ო ფ ი ო – ვიცი, რასაც ვამბობ... პოლიციაში ვიყავი და იქ მითხრეს ყოლიფერი... ტყვილია, შენი ჭირიმე! წალებით არა წაუღია-რა... მხოლოდ ერთი კი დაჰკრა და...

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – შენ საიდამ უყურებდი?

ს ო ფ ი ო – ფანჯრიდან... მე ტყუილს არ მოგახსენებ...

გ ო გ ი ა – რას შვება აი ქალი?! დაია, შენ სულ სხვას ჩივი და აქ კი სულ სხვაფერაა საქმე!..

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ჩუ! შენ არავინა გკითხავს! გაიყვანეთ გარეთ!

ს ო ს ი კ ა – კი, ბატონო, მარა ამას ჰგონია...

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ხმა ჩაინწყვიტე! ნაიყვანეთ ეს, სეკრეტში ჩაადგეთ, არავინ მიაკაროთ და ეს ქალი კი აქ დასტოვეთ, ჩვენება უნდა ჩამოვართვა. (თავისთვის) რა მშვენიერია!..

კ ა რ ა პ ე ტ ა – შეფრინდა ჩიტი გალიაში!..

ფარდა დაეშვება

მოქმედება მისამ

ოთახი ხაზაროვის სადგომში

გამოსვლა პირველი

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – (სტოლთან ზის და წერს, კარაპეტა კარებთან დგას. დააგდებს კალამს) ერთი აზრი მეორეზე ველარ გადამიბამს!.. ვინ მოიფიქრებდა, რომ უბრალო ხელში ჩაგდების ჟინი სიყვარულათ გადამექცეოდა!.. სად მე და სად ის!.. ვინ მე და ვინ სიყვარული!.. საკვირველია, რომ იმაზე არა სჭრის არც საჩუქარი, არც რისხვა, არც ალერსი და არც სიყვარული!.. ოჰ, კარაპეტ, კარაპეტ!..

კ ა რ ა პ ე ტ ა – რას მიბძანებ, შენი ჭირიმე?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – აა! შენ აქ ყოფილხარ?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ეს არის, ეხლა გიახელი!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ეგრე ჩუმათ როგორ შემოიპარე?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ფიქრში ბძანდებოდით და ველარ შემნიშნეთ.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – იყავი?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – გახლდით.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – რა ამბავი იცი?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – მაგდენიც არაფერი.

გაიძვერები

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – კიდე ვ არაო?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – განა არ მოგეხსენებათ მისი კერპობა? ცოტა ტანჯვა მივაყენეთ, რომ ჩვენს ნებაზე ვერა ვათქმევინეთ-რა?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – კი, მაგრამ ახლა სულ სხვა არის... სიცოცხლე ტკბილია.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ალბათ არ ეტკბილება, რომ არა შეიგონა-რა!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – იცის კი?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – შეუტყვიათ.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ეგებ კარგათ ვერ შეაგონე?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა! განა მეტილა იქნებოდა? რათ გინდა, რომ თავი გაიფუჭო? ეგ შენი ჯეელობა მაინც აღარ გებრალება-მეთქი? შეუთვალე, რომ გამოძიებლის ნებაზე გაიაროს და მორჩა, გათავდა: თავისუფალი იქნები და სიკვდილსაც გადარჩები-მეთქი...

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ეგები არა სჯერა?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – შევფიცე, მაგრამ ის მაინც თავისას არ იშლის: ყველა სიკვდილის შვილები ვართო, თავიდან ვერავინ ვერ ავიცდენთ, ერთხელაც არის, ყველა უნდა დავემორჩილოთო... ის ღვთის ნებაა, მაგრამ ნამუსი კი ჩვენ ხელშია და ნება არ გვაქვს, რომ დავკარგოთო. ვინც მიყვარს, მისი ლეჩაქით რომ თავი ვიყიდო, მერე რალა პირით უნდა შევხედო... არ ჯობს, რომ საიქიოს მაინც პირნათლათ შევხვდეთ ერთმანეთსაო!..

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – საკვირველია... საკვირველია!.. ერთი უბრალო ვინმე დაბალნოდების კაცი და მაგისტანა აზრები!..

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვეუბნები, თუ, კაცო, რას გადარეულხარ? თვალი გაახილე, ქვეყანას შეხედე, შენისთანები არიან, რომ ჯვარდანერილი ცოლების წყალობით კეთდებიან-მეთქი? „ისინი რა ჩვენი მისაბაძავები არიანო! იმათ სხვაც ბევრი რამა აქვთ და ჩვენ-კი, სანყალ, დაბალ ხალხს ნამუსის მეტი რალა დაგვრჩენია, რომ ისიც დავკარგოთო!“

გამოსვლა მეორე

(ისინივე და ტ უ რ ო ვ ი)

ტ უ რ ო ვ ი – ააა, გამარჯობა! რა ამბავია? რისთვის დაგიბარებ-ბივარ?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – დღეს ვადაა ბანკისა... ფულია შესატანი.

ტ უ რ ო ვ ი - ეჰ, სულ გადამავინწყდა! ერიჰა! რატომ აქამდი არ მომაგონე? ხელათ არა მაქვს და ახლა ასე უცბათ სადღა უნდა მოვასწრო?..

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი - მაშ, რა ვქნათ ახლა?

ტ უ რ ო ვ ი - რალა გაენწყობა! ეგ ერთიც კიდევ შეიტანე შენ და მერე მე შევიტან შენ მაგიერ. ახა, ღმერთო ჩემო, ეს როგორ მომივიდა... როგორ დამავინწყდა!..

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი - რომ არც მე მაქვს ხელათ!

ტ უ რ ო ვ ი - არაფერია, შენ უფრო მოახერხებ!.. მეც კი დავტრიალდები. თუ სადმე ვიშოვნე, ხომ კარგი, თუ არა და შენ უნდა შეიტანო, მეტი გზა აღარ არის! ნავიდე ერთი, სხვაგანაც ვეცადო. (მიდის, მობრუნდება) მართლა, ციხის გალავანში იქნება პროცესია?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი - დიახ, გალავანში.

ტ უ რ ო ვ ი - კარგი მასალა იქნება გაზეთისათვის! ბილეთს ვერ მიშოვნე?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი - პოლიცმეისტერს თხოვე.

ტ უ რ ო ვ ი - მშვიდობით, მშვიდობით! არ დაგრჩეს შეუტანელი! მეც ვეცადები, მაგრამ იმედი კი არა მაქვს. (გადის)

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი - (კარაპეტას) რას იცინი?

კ ა რ ა პ ე ტ ა - რა შტუქარი ვინმეა!.. დღეს ჩვენი იაგორ პავლოვიჩი თავქუდმოგლეჯილი დარბოდა, ეგები ფულები ვიპოვნო სადმეო... მაკლიაო, ბანკში უნდა შევიტანოო მაგის მაგიერ. ისიც მოუტყუილებია... ჩაუთრეგია რალა!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი - მე კი არ ვიცოდი? უსინდისო ვინმეა!

კ ა რ ა პ ე ტ ა - ი რალა ბილეთსა თხოულობდა?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი - უნდა უყუროს, როგორ ჩამოახრჩობენ ტყვეებს.

კ ა რ ა პ ე ტ ა - განა ყველას ჩამოახრჩობენ?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი - შვიდივეს და მათი ცოდვაც შენს კისერზე იყოს!..

კ ა რ ა პ ე ტ ა - ვა, მე რა ბრალი მაქვს!..

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი - შენ ააგულიანე. თუ შენ არ გეთქვა მალიევისთვის იმ პოლკოვნიკის ამბავი და მისი სიმდიდრე, ვინ იცის, იქნება გულშიაც არ გავლებოდათ მისი თავზე დასხმა.

კ ა რ ა პ ე ტ ა - დალოცვილო! ქვეყანამ იცის, რომ ალელოვი, ჩითახოვი, მანთაშოვი და ბევრი სხვაც მდიდრები არიან. მეც რომ სადმე ვთქვა, ფული აქვთ-მეთქი და იმ ღამეს ისინი გაქურდონ, ჩემი ბრალი იქნება? ალბათ გულში სდებიანთ ავაზაკობა, თორემ რატომ სხვაც ვინმე არ ნავიდა? ან თვითონ მე რატომ არ ნავედი?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ვთქვათ აგრეა, მაგრამ იმერელზე რაღას იტყვი?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – სოსიკაზე? ვა, ის ვილაზე ნაკლები ავაზაკია?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – შენ რომ გცემა მიტომ? არ იცი, რომ მართალია მაგ საქმეში?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ამ საქმეში და სხვებში?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – აბა რა სხვებში?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვინ იცის? განა არ იქნება, რომ ჩვენ არ ვიცოდეთ? ძველათ ერთ ხელმწიფეს თეთრი ბედაური მოჰპარეს. განყრა. ერთ ფლან ვინმეზე ეჭვი აიღეს და ჩამოახრჩვეს. ბოლოს გაიგეს, რომ ის სანყალი კაცი დამნაშავე არ ყოფილა... იჯავრა ხელმწიფემ და ჩავარდა ლოგინათ. ერთხელ თურმე ბრძანა: რომ ნამდვილ ქურდს ვინმე მაჩვენებდეს, რასაც მთხოვს, მივცემო. მეორე დილას შედის იმასთან ერთი კაცი და მოახსენებს, თუ ასე და ასე გიბრძანებია, მე ვარ ის ქურდი და უნდა მაპატიოთო, ამიტომ რომ ჩემი თავი გიჩვენეთო. ხელმწიფემ თურმე უბძანა: მე კი მიპატივებია, მაგრამ ცოდვა-კი შენს კისერზე იქნებაო. ქურდმა გაიცინა და მოახსენა: შენი მეშინოდა, თორემ ცოდვა როგორ მიწევს, რომ ის კაცი ჩემი ამხანაგი იყო და მართლაც თეთრი ცხენის მოპარვაში არ რეულა, მაგრამ შარშან რომ შენი საჯინიბოდან შავი ბედაური გამოიყვანეს, ის კი იმან მოიპარაო. შეიძლება კაცმა ბევრი რამ აიცდინოს თავზე და ბევრჯელ უსამართლოდაც გამართლდეს, მაგრამ მაგიერათ, ცოდვა იქ ნაკვერევიანებს ფეხს, სადაც არა ჰგონია და იმაში გამტყუნდება, რაშიაც მართალია, ამიტომ რომ ღმერთი სამართლიანია... არ შეიძლება, რომ ცოდვა არ მოჰკითხოს.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ეგები იმ იმერელს ჯერ კი არა ჩაუდენია-რა ცოდვა!

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ცხოვრება განა ისე ატარებს კაცს, რომ ფეხი არ ნაკვერევიანებს? ეჰ, ყველა ცოდვის შვილები ვართ!.. თუ სოსიკა მართალია, ყველაფერში მართალია, ნეტავი მის სულს, რომ პირნათლათ ნადგება მეუფის წინაშე!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – კარგათა სჭრი, მაგრამ ცუდათ კი ჰკერავ, რატომ მაგაებს შენს თავზე არ ამბობ?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – დალოცვილო! ახლა რაღა დროს, რომ ცოდვით დატვირთული ვარ... მოუნანებლათ ამ სოფლის მოშორება რა მაღლი იქნება?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – აბა, მიტომ დამდგარხარ სინანულის გზაზე? სულ სულის საქმეზე არა ჰფიქრობ!

კ ა რ ა პ ე ტ ა – რა ვქნათ!.. ყოლიფერი ღვთის ნებაა: დღეს ასე ბძანებს, ხვალ ისე, სად გაიქცევი!..

გაიძვერები

გამოსვლა მისამი

(ისინივე და ს ა ნ დ რ ო შემოდის, წერილი შემოაქვს)

ს ა ზ ა რ ო ვ ი – წერილი? ვისია?

ს ა ნ დ რ ო – რა მოგახსენოთ! პროკურორის ბიჭმა მოიტანა.

ს ა ზ ა რ ო ვ ი – რა ამბავი უნდა იყოს! (კითხულობს) საჩქაროთ მიბარებს. მე შევალ, ჩავიცვამ და ისე გავალ. ბიჭო! შენ აქაურობა მიალაგ-მოალაგე. ხომ ხედავ, რომ მტვერი დაჰყურია!

ს ა ნ დ რ ო – ბატონი ბძანდები.

ს ა ზ ა რ ო ვ ი – კარაპეტი, შენ აქვე მომიცადე! საქმე მაქვს, არსად წახვიდე (მიდის, ბიჭი მებელს წმენდს. კარაპეტი ცოტა ხანს დაფიქრებულია).

კ ა რ ა პ ე ტ ა – შეუტოპავს დაუკრეფავში!.. ჟინი მოსდის, ვერასა ხდება და იძახის თუ მიყვარსო!.. მე მეუბნება: შენი ბრალიაო! ვა, ჩემი ბრალი კი არა, მისი დედ-მამის ბრალია, რომ ლამაზი ვინმე გამოსულა... შენ გამოჩხრიკე პირველათაო!.. გამოჩხრეკა რომელია? მთვარე რომ ამოვა, ყველა დაინახავს, გამოჩხრეკა რალა საჭიროა!.. ვერ მოვითმენ, მიყვარსო!.. ვა, მე კი მძულს თუ? მისი გულისათვის ზურგზე ტყავი ამართვეს, ერთი მისი მოხვევნა ერთ რამეთა ღირს, მაგრამ ვითმენ... ძალადობა ხომ არ იქნება!.. დალოცვილს გალიაში ჰყავდა, გამოუშვა და ახლა გაფრენილს დასდევს, ვისი ბრალია? ეჰ, მახლას!.. (მოიხედავს) ჰა, სანდრო! შენ რალასა იქ, ჩემო აღდგომის ბატკანო? იახშილოვოვი ხომ აღარ გინახავს... აღარ გაგონდება?

ს ა ნ დ რ ო – (გულმოსული) ისიც ღმერთმა შეარცხვინოს და მისი მომგონიც, რაც კარგი სული ის არ იყოს!

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ჰა! ხომ მოშორდი და მორჩი? ახლა ხომ კარგათა ხარ?

ს ა ნ დ რ ო – მადლობა ღმერთს!

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ჰო, მაშ გადასული საქმე როდილა უნდა მოიგონო, შვილო!

ს ა ნ დ რ ო – შენ მომაგონე, თორემ მე განა მესიამოვნება მისი მოგონება!

კ ა რ ა პ ე ტ ა – სოფელი ასეა, შვილო, ხან თაფლს აჭმევს კაცს და ხან ნაღველს ასვამს!.. ზოგიერთები თავის სიცოცხლეში სულ ნაღველსა სმენ. შენ კი, შვილო, ერთხელ ნაღველი გისომს და ახლა თაფლსა სჭამ, კიდევ ღმერთს უნდა მადლობდე!

ს ა ნ დ რ ო – აკი არას ვამბობ!

კ ა რ ა პ ე ტ ა – არც გეთქმის... იახშილოლოვთან რომ ის სიმნარე არ გამოგეცადა, ეგება დღეს მაგ ყოფაში არ იქნებოდი. დარჩებოდი იმ შენს იმერეთში სხვებსავით და ერთი ვინმე მხეცი იქნებოდი, ტყიდან გამოვარდნილ ეშმაკს ეგვანებოდი.

ს ა ნ დ რ ო – გეტყობა არ გინახავს შენ იქაურები!

კ ა რ ა პ ე ტ ა – მინახამს, შვილო, განა არა? აბა რომელია შენისთანა? დღეს კაცი ხარ, ადამიანის შვილს გეგხარ, სიტყვა-პასუხი გაქვს.

ს ა ნ დ რ ო – თქვენს ხელში რაღა ადამიანობა შერჩება კაცს?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა! ვა! მაგას რას ამბობ, ბიჭო!.. განა ყველა იახშილოლოვია? ბევრი ჩემისთანაც ურევია, ჩემმა მზემ!

ს ა ნ დ რ ო – სულერთია: მგელი ყველა მგელია.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა! ვა! მაგას რას ამბობ? სულს რათ იწყემენდ?! შენ რათ მანგრე ცუდ გუნებაზე ხარ დღეს?!

ს ა ნ დ რ ო – ზოგი სხვებისაც იკითხე, ჩვენებურები რა გუნებაზე არიან?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – რა მოუვიდათ? კორტოხი ხომ არ ჩამოუქცევიათ?

ს ა ნ დ რ ო – ანბობენ, რომ ხვალ სოსიკა უნდა ჩამოახრჩონო.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – მერე რაო? ის განა თქვენი კათალიკოსი იყო?

ს ა ნ დ რ ო – ის იყო, რომ, თუ იმას არ გამოედვა თავს, დღესაც იახშილოლოვთან ვიქნებოდი... იმერლებისთვის თავგამოდებული იყო და ცოტა მადლი კი არ უქნია... და დღეს კი თხასავით უნდა ჩამოჰკიდონ სახრჩობელაზე მართალი სული!..

კ ა რ ა პ ე ტ ა – შენ რა იცი, შვილო, რომ მართალია?

ს ა ნ დ რ ო – ერთმანეთის ანბავი ჩვენ უკეთ არ ვიცით? სოსიკა რომ მართალი იყო, ეს ვინ არ იცის და მისი ცოდვა მიეცეს, ვინც ის ტყუილაუბრალოთ დაღუპა!..

კ ა რ ა პ ე ტ ა – რას ამბობ, ბიჭო? შენმა აღამ გამოიძია და განა ეგ იაღლიშათ მოვიდოდა!..

ს ა ნ დ რ ო – ასე კია და... ნამდვილათ ჩამოახრჩობენო!..

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვინ იცის, შვილო! ეგებ ისე აშინებდენ და სახრჩობელაზე რომ აიყვანენ, მერე აპატიონ... ამისთანა ამბავი ბევრჯელ მოხდება ხოლმე.

ს ა ნ დ რ ო – მერე, რომ აპატივებენ, გაუშვებენ?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ტუტუცო! განა სულ აპატივებენ? მარტო სიცოცხლეს არუქებენ და მიწის სამუშაოთ-კი მაინც გაგზავნიან კატორღაში.

ს ა ნ დ რ ო – ეგ კიდევ უარესი! იქ გაგზავნას, აქ სიკვდილი სჯობია: აქ თავის მიწაში მაინც დაიმარხება!..

გაიძვერები

გამოსვლა მეოთხე

(ისინივე და ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი შემოიჭრება)

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – გამომძიებელი შინ არის?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – რა ამბავია? ცეცხლი ხომ არ გაჩენილა?

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – თქვით, შინ არის თუ არა?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – პროკურორთან წავიდა და ახლავე მოვა.

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – პროკურორთან?.. (წასვლას აპირებს)

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა, არ იტყვი, რა ამბავია?

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – ტუსალები გაქცეულან.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვინ ტუსალები?

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – ვინ იქნებიან, თუ არ სახვალის!.. (მიდის)

კ ა რ ა პ ე ტ ა – (შემკრთალი) ახარ, მაგრა ვერ შეინახამდენ!.. გაქცევა არ ერჩიათ დახრჩობას? რალათ დაიზოგავდენ თავს!.. წადით ახლა და სდიეთ!

ს ა ნ დ რ ო – რა თქვა? ტუსალები გაქცეულანო? ნეტავი სოსიკაც თუ გაიქცა?..

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა, ტუტუცო, ის ვილას მოუცდიდა?!

ს ა ნ დ რ ო – (გახარებული) ღმერთო შენს მადლს! წავიდე ერთი, ჩვენებს შევატყობინო!.. (გარბის)

კ ა რ ა პ ე ტ ა – მართალი ნათქვამია: მგელი არ მოშინაურდებო. ვერა ხედამთ ამ ტუტუცს, როგორ გაიქცა?!. მაინც ხომ იმერლებისკენ უჭირავს თვალი!.. (დაფიქრდება) თუ სოსიკაც გაქცეულია... საითაა? ერთიც ვნახოთ, მნახოს სადმე... მერე? ხომ ცოცხალს აღარ გადამარჩენს... უნდა ფრთხილათ ვიყო. სახლიდან არ გამოვიდე!..

გამოსვლა მესამე

(ისვე და ს ა ზ ა რ ო ვ ი)

ს ა ზ ა რ ო ვ ი – რას დაგიღრეჯია მაგრე უცნაურათ?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – იაგორ პავლოვიჩი იყო... ტუსალები გაქცეულანო.

ს ა ზ ა რ ო ვ ი – ვიცი. პროკურორიც მიტომ მიბარებდა. მერე შენ რა?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – როგორ თუ რა? ისიც თუ გაქცეულა?

გაიძვერები

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ვინ ისა?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – სოსიკა.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – გეშინია?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – დალოცვილო, რა სასაცილოა? მე და ჩემმა ღმერთმა, ორივეს გაგვათავებს!..

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მე არა მიჭირს-რა და შენ კი ვერ მოგივა კარგათ საქმე?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვინ მამაოხრის შვილი სახლიდან გავა, სანამ არ დაიჭერენ!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მაგის იმედი ტყუილა ნუ გაქვს: სახლშიაც კარგათ შემოგიხტება! ყოლიფერი შენი ბრალი იყო და შენვე უნდა გადაგხდეს!

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა! თუ მანგრეა, მე ყარაულებს ვითხოვ!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – დიახ! შენთვის მოაცლიან ყარაულებს!

კ ა რ ა პ ე ტ ა – მაშ რა ვქნა?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – არაფერი! ახლავე უნდა მის საცოლესთან ნახვიდე.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ხუმრობთ? ახლა ხომ სოსიკაც იქ იქნება?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ეგ უკეთესი: დაიჭირე, ჯილდოს მიიღებ!

კ ა რ ა პ ე ტ ა – დალოცვილო! მე რა დამჭერი ვარ?!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ყოჩაღობას კი ძალიან ჩემობ და...

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ის ხომ კრივში არ გამოვა? თან ხანჯალი ექნება, მე მუშტით რას გავანყობ?..

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – დამშვიდდი, იმას ხვალ ჩამოახრჩობენ.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – (გახარებული) მართლა?! მაშ ვინ გაქცეულან?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ვილაც უბრალო ორი თათარი.

ჰკ ა რ ა პ ე ტ ა – შაქარს მიირთმევთ? გული გამიხეთქეთ!.. მე თქვენთვის მეშინოდა... განა ჩემთვის?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ვიცი, რაც შვილი ხარ!

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ჰმ, ეს რა კარგი ფიქრი მომდის!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – რაო კიდევ?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – გნებავთ, რომ ის ქალი მოვიყვანო?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – რას ამბობ? გაგიჟდი?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – არა, ჩემმა მზემ!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – აბა რას წამოგყვება?!.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – განა ნებით?.. მოტყუებით მოვიტაცოთ.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მერე რა გამოვა?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ჩვენს ხელში ხომ იქნება და მერე თქვენ იცით რაც გამოვა!..

გაიძვერები

გამოსვლა მიაქვს

(ისინივე და ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი)

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – ამდენი ხანია დაგეძებთ! არესტანტები გაქცეულან... ყარაულები დაუჭრიათ, უნდა წამოხვიდეთ...

ს ა ზ ა რ ო ვ ი – ყარაულები დაუჭრიათ? მამ ახლავე წავიდეთ.

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – წამობრძანდით, ნულარ დავიგვიანებთ... ფაიტონი მზათ არის. (მიდიან)

კ ა რ ა ჰ ე ტ ა – (მარტო) ეს რა კარგი შტუტუკა მომდის თავში! ახლა კი ჩავიგდებ ხელში... მართალს ამბობს ხარიტონ კარლოვიჩი: ვისაც აქ ბევრი აქვს, (ხელს იდებს შუბლზე) იმან, რაც უნდა ხარჯოს, კიდევ ბევრი დარჩებაო.

ფარდა

მოქმედება მეოთხე

ძალიან ღარიბი ოთახი. ბუხარში ცეცხლი.

გამოსვლა პირველი

ცეცხლიპირას ზის თ ე კ ლ ე და ართავს. განზე სკამლოგინზე ს ო ფ ი ო ა წამოწოლილი

თ ე კ ლ ე – ჰმ!.. კიდევ!.. ეს მესამეთ ჩავუთქვი და სამჯერვე განყდა... ორჯელაც დამიცარა თითისტარი... კარგი ნიშანი არ არის... ღმერთო, შენ აგვაცდინე განსაცდელს!.. (ქუხილი) უჰ! წმინდა არს, წმინდა არს! რა საშინელი ელვა-ჭექაა... თვითქოს ცა და ქვეყანა იქცევაო!..

ს ო ფ ი ო – აი, დაიქცეს ბარემ და ჩაიტანოს დედამინა!

თ ე კ ლ ე – უი, დამიდგეს თვალები... რას ამბობ, შვილო?! ეგ ხომ გმობაა... ღმერთს რას არისხებ?.. პირჯვარი გამოისახე, შვილო, და თქვი სამჯელ: „შეგცოდე და შემინდევითქო“. დამიდგეს ყურები, ეს რა გავიგონე!.. ღმერთო, ნუ მოჰკითხავ, შენი ცოდვილია!.. აგრე იცის, შვილო, შენოდენა ადამიანი რომ უსაქმურად ჩარჩება: ეშმაკი

დროს უპოვნის და რას არ ათქმევინებს!.. ადე, შვილო, ადე, დიდი ღამეა გადასული... ვახშობაა... ვახსენოთ ღმერთი და პირი გავისველოთ.

ს ო ფ ი ო – არა მინდა-რა, დედი!

თ ე კ ლ ე – რას ამბობ, შვილო! დღეს შენს პირში არა ჩასულა-რა... ახლა თავს ხომ ვერ მოიკლამ სიმშლით?

ს ო ფ ი ო – რა მევახშმება? ხვალ ის უნდა ჩამოახრჩონ და მე კი უნდა ვილხინო?!.

თ ე კ ლ ე – აბა რას ამბობ, შვილო! განა შეიძლება რომ ხორც-შესხმულმა ადამიანმა მაგრე მისცეს თავი მწუხარებას? ეგ ხომ დიდი ცოდვაა, შვილო!..

ს ო ფ ი ო – თუკი მადა არა მაქვს?

თ ე კ ლ ე – თავს ძალა დაატანე და მოგივა.

ს ო ფ ი ო – ვერა, დედი, ვერა! გულზე ცეცხლი მეკიდება!..

თ ე კ ლ ე – ახლა რა ვქნათ, შვილო, რომ გეკიდება! ჭირს გაძლება უნდა. ყოველივე ღვთის ნებაა, ვენაცვალე მის სამართალს!.. ცოლ-ქმრობის უღელი, შვილო, ცაში ბედის ვარსკვლავზე კეთდება და გვირგვინიც მალლიდან ჩამოდის... ჰო, დედა-შვილობამ! ალბათ არა ყოფილა ღვთის ნება... არა ყოფილხართ ერთმანეთის წერა... შენ მისი საქორჩე არ დაგყოლია და იმას – შენი... ადე... ადე, გენაცვალოს დედა, თავს ძალა დაატანე!..

ს ო ფ ი ო – გოგიას აღარ მოუცდით?

თ ე კ ლ ე – ვინ იცის, როდის მოვა?

ს ო ფ ი ო – მოუსვლელი ხომ არ დადგება? მალე მოვალო.

თ ე კ ლ ე – კარგი, შვილო, მოვუცადოთ. მანამდი მეც ამ სართავს მოვათავებ. (ქუხილი) უჰ! წმინდა არს! წმინდა არს! დღეის დღე იყო... ბარბარობა დღე და სწორეთ ამისთანა უშველებელიც, იმ საცოდავ მამაშენს რომ ალი დაეცა... საბრალო უქუდოთ, სარტყელშემოხსნილი შემოვარდა სახლში... ადამიანის ნიშან-წყალი აღარ ჰქონდა და ჩავარდა ლოგინათ... აღარ გამობრუნებულა, სწორზე სული დალია... (წუნუნებს) სულ წმინდა გიორგის იგონებდა, ვენაცვალე მის დიდ სახელს... მაშინაც თურმე ბევრჯელ ეხსენებია მისი სახელი, მაგრამ გამწყრალი რომ ბძანდებოდა, აღარ მიეხედნა იმ საცოდავისთვის...

ს ო ფ ი ო – ვინ იყო გამწყრალი?

თ ე კ ლ ე – წმინდა გიორგი, შვილო!.. განა არ მითქვამს? ერთხელ ხატობაზე წავიდა ცხონებული თელეთში... ცოტა მეტი დაელია და მთვრალს საყდარზე შემოხვეული ძაფები აენწყვიტა და ის იყო და

ის... იმ დღიდან აედევნა მავნე და აღარ მოეშვა ის უნმინდური, სანამ ბოლო არ მოუღო... (ამთქნარებს) შენ ძუძუმწოვარი დამრჩი, შვილო!.. იმ დღიდან არცერთი ბარბარობა არ გამიშვია, რომ თითო სარტყელი არ დამერთოს და ჩემის ხელით არ მიმერთმიოს წმინდა გიორგისათვის, მაგრამ, ვენაცვალე მის სასწაულს, ეტყობა ჯერ კიდევ არ მოუბრუნებია ჩვენზე გული, რომ ჩვენი ბედი სულ ასე უკუღმა და უკუღმა მიდის!..

ს ო ფ ი ო – (წამოჯდება) ჩუ! დედი, მგონია კარზე მოდგა ვილაც!

გ ო გ ი ა – მე ვარ, მე, გოგიეი! გამიღე კარები!

ს ო ფ ი ო – გოგია? (მივარდება და კარებს უღებს).

გ ო გ ი ა – უჰ! უჰ! უჰ!.. რა თავსხმია! მიაქ მთელი მთა და ბარი (ნაბადს ჰფენავს). ძალლი არ გაიგდება კარში... ძალლი!

ს ო ფ ი ო – რა ჰქენი?

გ ო გ ი ა – რაი უნდა მექნა?

ს ო ფ ი ო – ნახე!

გ ო გ ი ა – ვინ მიგიშვა კაცმა მასთან! რაცლა ალიაქოთია, რომ სიახლოვეს არავის აკარებენ... ყალაურები მოუმატნიათ, ერთი რაცლა ამბავია!.. ტყუილათ ვიყუნცულე!.. მიშვა კოკასავით წვიმამ... ვიფიქრე, დამალბო კაკალი კაცი-მეთქინ და ქე წამოვედი ჩემდა.

ს ო ფ ი ო – მაშ სულ ვერა გაიგე-რა?

გ ო გ ი ა – რეიზა ვერა?! შეიტანე ბაზარში ჩიოდენ და დასაჯერი, მართალიც უნდა იყოს, რომ ჩამოხრჩობით არცერთს არ ჩამოახრჩობენ, კარტეჟში უკვრენ თავსო.

ს ო ფ ი ო – ღმერთმაც აგრე ბძანოს!..

გ ო გ ი ა – ვაიმე, მაი რა გასახარელია!.. ჩემმა მტერმა იფიქრა საჯაყი!.. კარტეჟი რა ფაიდაა, თუ იცი, ჩემო დაია!

ს ო ფ ი ო – ის, რომ მეც თან გავყვები... აღარ მოვშორდები!..

გ ო გ ი ა – ნავხდი კილავ! ნუ ჩივი აბდლურს! ნაყვები რა, შენ ნებაზეა? ვინ გაგიშობს? ნამდვილ ცოლებს აქ ატოებინებენ და შენ, ჯვარდოუნერელს, ვინ შეგიშვებს?

ს ო ფ ი ო – ჩემი ნებით ნავალ.

გ ო გ ი ა – აჰ, გაგონილა აი! რაცხა ფარცავი სული არ ხარ, დაიავ, თვარა, თავის ნებით ვინ ჩაუგდო თავი ეშმაკებს ხელში!.. ნუ იტყვი მაგას! მაი რას ვარგა! შენ სხვა თქვი რამე. ათასი გზაია და ან ერთს გვასტავლის ღმერთი და ან მეორეს!..

თ ე კ ლ ე – ჯავრმა გონება წაართო, შვილო, და თვითონაც აღარ გაეგება, რას ამბობს!..

გაიძვერები

ბ მ ა გ ა რ ე დ ა ნ – გოგია აქ არის, გოგია?
გ ო გ ი ა – ვინ ხარ, ამ დროს რომ კარებს არაკუნებ?!
ბ მ ა – მე ვარ... გამოიხედე კარზე.
გ ო გ ი ა – დედავ! არ იტყვი, ვინ შენ?
ბ მ ა – სანდრო ვარ... სანდრო, საქმე მაქვს!
გ ო გ ი ა – სანდრო? ჰო და მანგრე ვიტყოდი!
ბ მ ა – გამოიხედე!
გ ო გ ი ა – სად გამოვიხედო ამისთანაში? შენ რომ შინ შემოხ-
ვიდე, იგი არ აჯობებს! (უღებს კარებს).

ბამოსვლა მეორა

(ისინივე და ს ა ნ დ რ ო)

ს ა ნ დ რ ო – რა ერთი ხანია დაგეძებ და ვერ გნახე! ბოლოს
იფიქრე, რომ აქ იქნებოდი და მოგაშურე.
გ ო გ ი ა – რა ანბავია?
ს ა ნ დ რ ო – ტუსალები გაქცეულან.
გ ო გ ი ა – გაქცეულან? აჰა, იგი იყო, რომ ბუზებივით ირეოდენ
ყალაურები!.. ვინ ტუსალებიო?
ს ა ნ დ რ ო – არ ვიცი, მაგრამ სოსიკა კი შიგ ურევია.
გ ო გ ი ა – სოსიკაც? კაი მახარებელი ხარ, შენ პირს შეაქარი!
ს ო ფ ი ო – (აღტაცებული) სოსიკა?..
გ ო გ ი ა – ნამდვილს კი ჩივი?
ს ა ნ დ რ ო – ამ საღამოს პრისთავი შემოვიდა ალასთან და
უთხრა, რო ტუსალებს ყარაულები დაუჩენნიათ და გაქცეულანო,
პროკურორმა გიბძანა ახლავე ნამოდიო. თან წაიყვანა და მე შენ
მოგაშურე.
გ ო გ ი ა – სოსიეც დაასახელეს?
ს ა ნ დ რ ო – ალბათ დაასახელეს, რომ კარაპეტას შიშით კანკ-
ალი აუარდა.
გ ო გ ი ა – ისიც იქინეი იყო?
ს ა ნ დ რ ო – იქ იყო და რომ ვკითხე: რა დაგემართა-მეთქი?
სოსიკა გაქცეულა ციხიდან და ვიცი, ცოცხალს აღარ გადამარჩენსო.
გ ო გ ი ა – კაი დაგემართოს! ნათქვამია: ძმა ძმიზაო და შავი
დღიზაო!.. ახლა ეჭვირება მოხმარება ჩემ ძმობილს და თუ არ

მივეშველე, აღარ მღირებია თავი კინტრად და აგია!.. ნავალ და, თუ ულვაში არ გამქუცვია, ერთ კაცათ კი ვეყოფი, საცა უნდა იყოს! სანდრო, აბა, ახლა გმართებს შენც ბიჭობა... თუ რამე შეგიძლია, რალა დღიზა გინდა?

ს ა ნ დ რ ო – რა ვქნა, რომ ან, სადაც არის, აღა მომიკითხავს და თუ იქ არ დავხვდი, არ ივარგებს!

გ ო გ ი ა – ჰო და კიდევ მაია!.. ნადი და ყური უგდე, თუ რამე ანბავი იქნეს. არ შეიძლება იქ არ თქვან ყველაფერი ამ საქმის ალიან-ჩალიანი, და რომ გეიგო რამე, მაშინათვე იფრინე და შემატყობინე. მე იაგორას დუქანში ვიქნები. ხომ კი იცი შენც იაგორას დუქანი?

ს ა ნ დ რ ო – სოსიკას ნათლიმამის?

გ ო გ ი ა – ჰო, და იქანეი ვიქნები და შემატყობინე. ახლა ქე წვეი-დეთ, ნულაფერს დევიგვიანებთ. (თეკლეს) შვიდობით, დედა! (სოფიოს) შვიდობით, დაია! თუ ცოცხალი დავრჩით, კი გნახავთ კიდომ. აჰა, კარები დუუგდეთ! (მიდიან, თეკლე დაჰკეტავს კარებს და მობრუნდება)

თ ე კ ლ ე – შვილო, ეგრე რამ გამოგაშტერა... ფერი აღარ გაძევს! განა სიხარულიც ველარ აგიტანია?

ს ო ფ ი ო – დედი, ვაი თუ დაიჭირონ და მოკლან... ანბოზენ, გაქ-ცეულს რომ დაიჭერენ, ცემით მოჰკვლენ ხოლმეო.

თ ე კ ლ ე – კი, შვილო, მაგრამ დაჭერა არ უნდა?

ს ო ფ ი ო – რა ძნელია?... ციხეში ჯდომით დაფორხებული იქნება...

თ ე კ ლ ე – იჰ, არა, შვილო, არა! აბა რა სათქმელია? ამისთანა დროს ეშმაკი თუ გამოუდგება კაცს დასაჭერათ, თორემ სხვა არა-ვინ... ყარაულებიც ადამიანები არიან, ხორცშესხმული... ამისთანაში თავს როგორ გაიმეტებენ, რომ კვალდაკვალ მისდიონ!.. არა, შვილო, არა! შენ გული დაიმშვიდე და ღმერთს შეევედრე...

ს ო ფ ი ო – ოჰ, დედაო მღვთისაო! (დაიჩოქებს) შენ ნაუმართე გზა და ააცდინე მარცხს... შენი მადიდებელია, ნუ გასწირავ!..

თ ე კ ლ ე – (ხელაპყრობილი) წმინდაო გიორგი თელეთისაო, შენ ასწავლე გზა იმ საცოდავს, რომ ერთი რწყვილი წინდა-პაიჭი, ჩემის ხელით მოქსოვილი, შემოგავლო და შემოგწირო! უჰ! წმინდა არს, წმინდა არს! რა ზედიზედ ვარდება მეხი!.. შორს და გადაღმა! შორს და გადაღმა! წმინდა არს, წმინდა არს!

ს ო ფ ი ო – დედი, მეხი კი არა, კარებს არაკუნებენ.

ხ მ ა – კარი გააღეთ!

ს ო ფ ი ო – ვილაც უცხოა!..

თ ე კ ლ ე – უცხო? უი, დამიდგა თვალები, უცხოს რა უნდა?! ვინა ხარ, არ იტყვი?

გაიძვერები

ხ მ ა – გამიღეთ და გაიგებთ!
თ ე კ ლ ე – ვინა ხარ ამ დროს?
ხ მ ა – რას მიცნობ, რომ გითხრა? სოსიკას გამოგზავნილი ვარ.
ს ო ფ ი ო – უი! სოსიკას გამოგზავნილი? გაუღე, დედი, გენაცვალე! (მივარდება და ალებს კარებს).

გამოსვლა მისამ

(ისინივე ღა კ ა რ ა პ ე ტ ა შემოდის პირშებუნდელი)

კ ა რ ა პ ე ტ ა – გამარჯობა თქვენი! სოსიკა გაიქცა ციხიდან და...
ს ო ფ ი ო – აქ არის... გარეთ?..
კ ა რ ა პ ე ტ ა – აქა? აქ როგორ მოვიდოდა შიშით! ნავთლულში იმალება და მე გამოგზავნა... შამოგითვალა თუ მნახეო. იმერეთისკენ აპირებს გადავარდნას და შენს უნახავათ კი ვერსად წავა.
ს ო ფ ი ო – (აშფოთებით) მართლა? ახლავე, აი... ახლავე!.. (მოსასხამს ეძებს).
თ ე კ ლ ე – რას შვრები, შვილო? სად უნდა წახვიდე?
ს ო ფ ი ო – ვერ გაიგონე? სოსიკას დაუბარებია ვერ ნათლულში!..
თ ე კ ლ ე – ქა, ხომ არ გაგიჟებულხარ, შვილო? ახლა როგორ სადმე წახვალ!
ს ო ფ ი ო – არა, დედი, არა, არ შეიძლება, რომ არ ვნახო!..
თ ე კ ლ ე – აბა, რას ამბობ, შვილო? სად უნდა წახვიდე ამისთანა უშველებელში?!.
კ ა რ ა პ ე ტ ა – ჩემ პალტოს მოვასხამ.
თ ე კ ლ ე – უი, ვერა, შვილო, ვერა! მარტომ სად უნდა წახვიდე? ვერ გაგიშვებ, გენაცვალოს დედა!
ს ო ფ ი ო – მარტო რათ ვიქნები? აი ამას წავყვები.
თ ე კ ლ ე – ვერ გაგატან, შვილო, და რა ვქნა... თუ მაინცადა-მაინც აღარ დაგიშლია, გოგიას მოუცადე. ის მოვა და თან გიანლება.
ს ო ფ ი ო – მაშ კარგი... მაგრამ მალე მოვა კი?
კ ა რ ა პ ე ტ ა – რას ამბობ, დედი, მაგდენი დრო არის? ერთი წამი, ერთ რათმეთა ღირს!.. აცლიან კი?.. შეიძლება კვალი აიღონ და დაიჭირონ. დაგვიანება როგორ შეიძლება?
ს ო ფ ი ო – მართალია, დედი... მართალი... წავიდეთ!..
თ ე კ ლ ე – არა, შვილო, ჩემის ცოცხალის თავით ვერ გაგიშვებ!.. (იჭერს)

გაიძვერები

სოფიო – გამიშვი, დედი!.. შენ ძუძუებს ვენაცვალე, ნუ, ნუ მიჭერ, უნდა ნავიდე!..

კარაპეტა – გაუშვი ვა, ხათაა! დროს რათ აკარგვინებ მაგ საბრალოს, გაუშვი და!.. (ხელებში სტაცებს ხელს, უნდა რომ გააშვებოს).

თეკლე – არ შემიძლია!.. ვერ გაუშვებ!.. დავიყვირებ! მეზობლებს შეეყრი... მიშველეთ, მიშველეთ!..

კარაპეტა – (სოფიოს) შენ წადი და მეც გამოვალ. (ტურზე ხელს აჭერს თეკლეს)

ბამოსვლა მეოთხე

(ისინივე დაგობიან შემოიჭრება)

გოგია – რა ანბავია?! ვინა აი?! გაუშვი, თვარა მოგკლავ, ვინცხა ხარ! (დამბაჩას მიაშვერს).

სოფიო – (ჩამოეფარება) უი! სოსიკას გამოგზანილია, არ მოჰკლა, ცოდვაში არ ჩავარდე... გენაცვალოს სოფიო!..

გოგია – რას ჩივი! ვინ სოსიკაა?

სოფიო – ჩვენი სოსიკა... დავუბარებოვარ... უნდა ვნახო!..

გოგია – მერე და სადაა სოსიკა?

სოფიო – ნავთლულში.

გოგია – ვინა თქვა მაი სიმცრუე! თათრები გაქცეულან. სოსიკეი ქე ჯის მისდა ციხეში... ტყუილი გამოდგა!

სოფიო – არ გაქცეულა?.. უი! (დაეცემა ტახტზე).

თეკლე – მიშველეთ!.. მიშველეთ!.. (მივარდება სოფიოს) წყალი, წყალი!..

კარაპეტა – (გავარდება კარში)

გოგია – გაშპა იგი დედაგაგლეჯილი, ვინცხაა! (გამოუდგება) დამრჩი, ყაზილარო, ველარ წახვალ!..

თეკლე – შვილო, გული მოიბრუნე! თვალი გაახილე!.. (ასხამს წყალს).

გოგია – (შემოჰყავს დაჭერილი კარაპეტა) რწყილი ვერ წამივა და შენ რავა გამექცეოდი!.. (მოათრევს) აპა, ერთი ცეცხლი, ცეცხლი მიჩვენეთ, ვნახო ვინაა აი დედაგაგლეჯილი! (მიიყვანს ცეცხლთან და ბაშლიყს მოგლეჯს) კარაპეტა?..

სოფიო – (წამოვარდება) კარაპეტა?!.

გაიძვერები

გოგია – იგია! ბეჯითად, კარაპეტა! ტყულაი ნუ ფხაკურობ, ველარ წამიხვალ! აპა, ერთი მომეხმარეთ: უკანიდან აი თოკი გამოსხენით, რომ ეს ერთი კარგათ გავკოჭო!

კარაპეტა – ვა, დამახრჩოთ გინდათ! ყარაულ! ყარაულ!

გოგია – იბლავლე, სანამდი არ მოგენყინოს! (ჰკოჭავს).

ფარდა

მოქმედება მისუთა

სცენა პირველი

ქობი მკითხავის სახლში

გამოსვლა პირველი

სანდრო – (გაკვირვებით შეჰყურებს განის კარებს) დიდება შენს სახელს, ღმერთო! ეს მკითხავი კი არა ყოფილა, – გულთმისანია! ვინ დაუნერა ასე წვრილათ ხელის გულზე ჩემი თავგადასავალი? ჩემი აღის ამბავიც რომ ზედმინევნით სცოდნია! ცოდვილი კაცი! მართლაც, მადლიანი რათ უნდა იყოს, რომ მტყუანს ამართლებს და მართლებს ამტყუნებს?.. მაგრამ მე რა? მე კი კარგათ მეპყრობა და კმაყოფილიცა ვარ. (დაფიქრდება) კი, მაგრამ ამ მკითხავმა რომ გამაფრთხილა: ერთხელ შენც გაგნირავსო!.. გცემს და არ გატირებსო... მარილს გაჭმევს თუ წყალს არ გასმევს, სანამ, გაბოროტებულა, შენს თავს შენვე არ გაგამეტებებო!.. ეს სწორეთ ასე იქნება, თუ გამიმეტა! ყველას ამგვარათ არ ჰლუპავს? მაგრამ ეს ყველა ამ შეჩვენებულმა მკითხავმა რა იცოდა!.. მისმა ეშმაკმა თუ უთხრა? გირჩევ, რომ შენვე დაასწრო და დალუპოვო, თუ შენი თავისთვის სიკეთე გინდაო! ჰმ, მაგის წინააღმდეგობა სხვას ვის გამოადგა, რომ შენ გამოგადგეს! ბევრი რამ ვიცი, მაგრამ ვინ გამაბედვინებს თქმას, ვინ დამიჯერებს! უფროსებს რომ თვალში ჩაუფარდესთ, ხელს არ მოისმენ! არა, ვიქნები ასე, ასე, როგორც დღემდი ვყოფილვარ! ეგება არც კი ივარგოს, მკითხავს რო ავყვე. განა ყოლიფერი მართალია, რასაც მკითხავი იტყვის? იმან ისიც კი მითხრა, რომ ერთ დიდი ხნის უნახავს მეგობარს შეხვდებო.

გაიძვერები

გამოსვლა მეორე

(ისპე და გოგია შემოდის)

ს ა ნ დ რ ო – (შეჰკრთება) ღმერთო! ამას ვისა ვხედავ!

გ ო გ ი ა – ოჰ, სანდრო! გამარჯობა შენი! ნახვდი, რას გამო-
შტერდი? გენყინა ჩემი ნახვა თუ?

ს ა ნ დ რ ო – გამარჯობა, გამარჯობა, ჩემო გოგია! შენი ნახვა
როგორ მენყინებოდა, მარა აქ სხვა ამბავია!

გ ო გ ი ა – რა უნდა იყოს? მარჩიელი აქანია?

ს ა ნ დ რ ო – აქ არის და კიდეც იმან გამაკვირვა: შენი ნახვა
მიმთხრობლა.

გ ო გ ი ა – დასტურ ჩივი?! რა იცოდა მან?

ს ა ნ დ რ ო – ეგა თქვი და!.. სწორეთ შენზე მითხრა: ნახავო.

გ ო გ ი ა – განა მიცნობს?

ს ა ნ დ რ ო – ეხლა კი მჯერა, რომ მისთვის დამალული არა
ყოფილა-რა!.. დედამინის ზურგზე ყველაფერს ხედამს და ყოლიფერი
წინდანიწვე იცის!..

გ ო გ ი ა – დასტურ ჩივი თუ ტყულათეი ყბას იქცევ?

ს ა ნ დ რ ო – ღმერთს გეფიცები, არა ვხუმრობდე!

გ ო გ ი ა – თუ ბეჯითად მაგისტანაა, მეც იგი მინდა. „ა დათვი
და ა მისი კვალიო“ – ნათქვამია. ვნახოთ!

ს ა ნ დ რ ო – იცოდე, ისეთ რამეებს გეტყვის, რომ გაგაკვირვებს.
მაგრამ დიდხანს კი გაცდევინებს.

გ ო გ ი ა – მოვუცდი, მეტი რა გზა მაქ!

ს ა ნ დ რ ო – სხვა, კაცო, სად დაიკარგე? სოსიკა რომ ჩამოახრ-
ჩვეს, იმ დღიდან შენი კაცმა ველარა გაიგო-რა.

გ ო გ ი ა – ნავედი ოზურგეთს და აი სამი წელიწადია, იქიდან
ალარ გავქანებულვარ. ესაა, ახლა ჩამოვედი. შენ ისევ იქა ხარ, ძველ
ალასთან? რას შვრება ის სულკატიანი? არ კვტება?

ს ა ნ დ რ ო – რა უჭირს! ღმერთიც იმას სწყალობს და ხელმ-
წიფეც. ასე ცხოვრობს, თითქო მეფის შვილიაო! რაც მარტო ოქროს
ქსოვილები იმის ოთახებში აფენია, ის კმარა ერთ სიმდიდრეთ...
ოთხი ათას თუმნათ არის დაფასებული!

გ ო გ ი ა – ვის დაუფასებია?

გაიძვერები

ს ა ნ დ რ ო – არ დამენვასო, დააზღვევინა და სწორეთ ამდენათ დააფასეს. ახლა რომ კიდევ დაინვას, არას დაჰკარგავს, ფულებს მისცემენ.

გ ო გ ი ა – სტრახშია?

ს ა ნ დ რ ო – ჰო. ორჯელ-სამჯელ კიდევაც ბძანა: ნეტავი დაი-ნოდესო. მე მითხრა: ამას რომ მოახერხებდე, გაჩუქებო.

გ ო გ ი ა – – ძამია, ქე უთქვამს შენდა: „დანვიო“ და იგია!

ს ა ნ დ რ ო – ღმერთმა დამიფაროს! მაინც მითხრა მკითხავმა: უფრთხილდი, თორემ გაგაბამსო.

გ ო გ ი ა – იმან თუ გიბრძანოს, შენ რა გენაღვლება! შენ კი აღარ მოგკითხვენ.

ს ა ნ დ რ ო – მშვიდობით!

გ ო გ ი ა – რას გეეშურები?

ს ა ნ დ რ ო – მეშინია, აღამ არ მომასწროს. დღეს ამბობდა, რომ მკითხავთან ნავალო.

გ ო გ ი ა – რა იცის მან მკითხავი?

ს ა ნ დ რ ო – კარაპეტამ უამბო, ყოლიფერს ტყობულობსო. მან სიცილი აიტება და თქვა: მად რალაც ფოკუსები იქნება და ნავალ, შევიტყობ, თუ კაცი ვარო.

გ ო გ ი ა – რაფერ შეიტყობს?

ს ა ნ დ რ ო – მე მივალ სხვაფერათო და თუ ერთი გავაბი როგორმე მახეშო, მერე მე ვიცი მისი მოწველაო, ის ახლა ფულიანი იქნებაო, ჰა, ახლა კი უნდა ნავიდე. რომ მორჩე შენ საქმეს, ჩვენსა ამოიბზინე. (მიდის).

გ ო გ ი ა – რა აბდალეია აი კაცი! ქე დოუჯერებია ყველაყაი!.. სოფიო, სოფიო! გამო ერთი პანია ხანს, არავინ არის.

გამოსვლა მისამე

(ისვე და მ კ ი თ ხ ა ვ ი)

გ ო გ ი ა – გითხრა, რა ამბავი შევიტყვე?

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – ვიცი, ვიცი. კარებზე ვიყავ მოყურებული და მესმოდა.

გ ო გ ი ა – მერე რას იტყვი?

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – იმას, რომ დრო არის თავი დავანებოთ ამ ხელო-ბას, გაგვიგებენ.

გაიძვერები

გოგია – ვერ მიხთი, რა თქვა იმ შერყენებულზე სანდრომ?

მკითხავი – ეგ არაფერია, ოლონდ-კი მოვიდეს და ვნახოთ. ჩუ! ფეხის ხმა ისმის!.. ვილაც მოდგა კარზე.

გოგია – შედი შენდა! მე აქ დავრჩები და თუ ვიცანი ვინცხაა, უკანა კარებიდან შემოვალ და გეტყვი ყველაფერს, თუ არა და მეორიზა დეიბარე. (მკითხავი გადის).

გამოსვლა მეოთხე

(გოგია და ტუროვი შემოდის)

ტუროვი – მკითხავი აქა დგას?

გოგია – აქ, მარა, რეიზა გინდა? იგი მარჩიელი კი არ ყოფილა, როკაპია და ტარტაროზი!.. დედავ, რაც მან მითხრა!..

ტუროვი – რა გითხრა?

გოგია – ნავხდი! მეტს რაღას მეტყოდა!.. ჩემი ამბავი მას ჩემზე უკეთ სცოდნია, ვინცხაა!..

ტუროვი – ჩანს, ნაცნობი ყოფილა.

გოგია – ნაცნობი რაია! რატომ სხვამაც არ იცის იგი, რაც მან მითხრა?

ტუროვი – ალბათ მეტი შეუტყვია.

გოგია – რაი შეუტყვია? გუშინ ოზურგეთიდან ჩამოვედი, მან დღეს ყველაფერი იცის... ეს რავა იქნება? ჩემი ცოლის ამბავი ვკითხე და იმან უფრო გამაყეყეჩა!..

ტუროვი – იცნობს?

გოგია – რავაც თავის თავს!

ტუროვი – უნახავს?

გოგია – სად უნდა ენახა! რა ვიცი, ტურა-ქალს ეგება წყალში, ან სარკეში კი დაენახოს, თვარა ისე, არ გამინყლეს ღმერთი, იმას ჩემი ცოლი არ ენახოს და ვერც ნახოს!

ტუროვი – ისეთ რამეებს ამბობ, რომ სწორეთ სასაცინოა!..

გოგია – იცინე, ნუ გენალვლება! და თუ მან შენც არ გაგაყეყე-ჩოს. საჯაყი მითხარი! (მიდის).

ტუროვი – ნეტავი ასე რედაქციებს ეხვეოდეს ხალხი! მაშინ ქვეყნის საქმეც კარგათ იქნებოდა და ჩვენიცა. საკვირველი მიმზიდავი ძალა აქვს ამოთმორწმუნეობას!.. რაც უნდა სწერო, არა

გაიძვერები

გამოვა-რა, მაგრამ ფელეტონი სასაცილო დაინერება. ჯერ მე ვნახამ ჩემი თვალით და მერე პროზოროვსაც მოვიყვან. (მიადგება განის კარებს და რეკავს).

ხ მ ა – ჰაა! ვინ არის? მოვდივარ, მო...

გამოსვლა მისუთი

(ისივე და მ კ ი თ ხ ა ვ ი)

ტ უ რ ო ვ ი – მკითხავი შენა ხარ?

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – რა გინდა, შვილო?

ტ უ რ ო ვ ი – მინდა გაკითხინო, რას იცინი?

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – სასაცილოთ დაბერდი, შვილო!

ტ უ რ ო ვ ი – როგორაო?

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – აბა, შვილო, ვინ გინდა მოატყუო? განა არ ვიცი, რომ შენ მკითხაობა არა გჯერა?.. ჰაი, ჰაი, კალმის კაცო! გინდა დავთარში ჩამწერო და გამომბეჭდო... ქვეყანა ჩემზე აცინო?

ტ უ რ ო ვ ი – (შემკრთალი) რა იცი?!

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – მე და რა ვიცი? მამ ჩვენი ხელობა რაღა ყოფილა?..

ტ უ რ ო ვ ი – (ხელზე იხედება, თავისთვის) მელანში ხომ არა ვარ გასვრილი?

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – თითებს რას იშინჯავ, შვილო! მელანი ხომ არ მაცხიაო? ჰო! არა, შვილო, ეგ რა საჭიროა! განა ისე კი ვერ შეგატყობ? შუბლზე განერია.

ტ უ რ ო ვ ი – თუ ყველაფერს მანგრე ტყობილობ...

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – გინდა შენი თავგადასავალი გიამბო?

ტ უ რ ო ვ ი – სასაცილო ამბავია!.. რაზედ მკითხაობ: ლობიოზე თუ ნყალზე?

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – საქმეს გააჩნია: თუ ადვილია – ლობიოზე და თუ ძნელი – ნყალზე. შენთვის კი ლობიოც მეტია.

ტ უ რ ო ვ ი – სამკითხაოს რას იღებ?

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – რასაც მომცემ. თუ დღეს ბევრი აგილია, მეტი მომეცი და თუ ცოტა, სულ ნურას მომცემ.

ტ უ რ ო ვ ი – ვისგან რა უნდა ამელო?

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – კვერცხი ვერავის დაადებიე?

ტ უ რ ო ვ ი – (შემკრთალი) მიცნობ?!

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – პირველათა გხედამ ამ ჩემი სულის ცხონებამ!
ოჰ, ოჰ, ოჰ, რა მატყუარა მეგაზეთე ხარ!..

ტ უ რ ო ვ ი – რა იცი, რომ მეგაზეთე ვარ? (თავისთვის) დასწყევ-
ლოს ღმერთმა... ხუმრობაც არ არის!..

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – გიკვირს? რათა, შვილო? ბევრი რამ არის ქვეყ-
ანაზე, რომ გაუგებარია!.. ჯერ კიდევ ბევრი ხანი გაივლის, სანამ
შენი წიგნები ახსნიდენ! მოდი, შვილო, აიღე ხელში ლობიოს მარცვ-
ლები, სამჯერ უკუღმა მოტრიალდი, თვალები დახუჭე და დაჰყარე
ჩემ წინ!

ტ უ რ ო ვ ი – კარგი. (თავისთვის) სასაცინოა! ხვალ ამას ყოლიფერს
ავნერ და საუცხოვო ფელეტონი იქნება. (ასრულებს მკითხავის სიტყ-
ვას).

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – (დაჩერებია აქა-იქ დაბნეულ ლობიოს) უი! დამიდგეს
თვალები, რომ არა გამოდის-რა!.. „საიდან სადაო, წმინდაო საბაო!“
ნეტავი ამ აქლემს აქ რა უნდა, რომ ეჩხირება?

ტ უ რ ო ვ ი – აქლემს?!

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – დიახ, აი, შვილო, ერთი აქლემი წამოუყენებიათ
სულთამხუთავივით და ზედ მის კისერზე ჩამოხრჩობას უპირებენ
ვიღაცას... ვიღაც სანყალი კაცია, სულ შენა გგავს!.. ძმა ხომ არა
გყავს?..

ტ უ რ ო ვ ი – დალახვროს ღმერთმა! რას ამბობს!..

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – რა საოცრათა გგავს!.. (ბუტბუტებს) დიახ, ვიღაც
დიდი კაცია გამწყრალი და ჩამოხრჩობას ემუქრება... აი, ერთი ვიღაც
მშველელი გამოუჩნდა იმ საცოდავს და გადაარჩინა, გააპარა... აი,
რომ არა გამოდის-რა!.. (აურევს მარცვლებს) არა, შვილო, არა! არა
გამოდის-რა!.. ეს მიტომ, რომ არა გწამს მკითხაობა! (თავს ანებებს)

ტ უ რ ო ვ ი – ახა, ღმერთო, ეს რა მესმის!.. გააგრძე, დედი... ნუ
გენაღვლება!..

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – შენი ნებაა. აბა, ხელახლა დაჰყარე ლობიო.
აი, ხედავ ამ ორ მარცვალს, რომ გაცვივდნენ? ეს ერთი შენა ხარ,
ერთიც ის შენი მხსნელია. შენ გამოცვლილი და გადაკეთებული ხარ,
ის კი ისევ ძველებურათ დარჩენილა. შენ იმას ჰღალატობ და ისეთ
მახეში აგდებ იმას შენ და ერთი ვიღაც ბოროტი სული, რომ იჭერენ
იმ სანყალს... აი, ახრჩობენ კიდევ და შენ კი სეირს უყურებ შორი-
დან... იჰ, არა, შვილო, არა... კიდევ არა გამოდის-რა!.. ჯადო მომე-
ლალა... აბა, ერთი შევულოცო ახლა მე. (ბუტბუტებს).

გაიძვერები

ტ უ რ ო ვ ი – საკვირველება, (თავისთვის) საკვირველება!.. მოდი და ნუ დაიჯერებ!.. ახლა მჯერა... სწორეთ მჯერა, მაგრამ სირცხვილით როგორ უნდა გამოტყდეს კაცი? ხვალ მე უეჭველათ უნდა დავცინო მათ, ვინც მკითხავენთან დადიან და მე კი თვითონ... მე კი...

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – ფრთხილად, შვილო, ფრთხილათ! თუ მარჯვეთ არ იქენი, ის შენი მეგობარი შენც დაგლუპავს... ისეთ მახეში გაგაბამს. მეტი არა გამოდის-რა! ხვალ დილას ადრე მოდი, შვილო, და წყალზე გიკითხავ, იქ უფრო ბევრი რამ გამოჩნდება... ჩუ! ფეხის ხმა ისმის.

ტ უ რ ო ვ ი – მოდის ვინმე? სირცხვილია, არავინ მნახოს! დედი, იმ კარებში ვერ გავალ?

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – რატომ არა, შვილო! ძალიან ფრთხილათ იყავი! (მიდის) გზა მშვიდობისა! (მიჰყავს, გავლენ)

გამოსვლა მთავრად

(ხ ა ზ ა რ ო ვ ი ბლუხის ტანისამოსით და კ ა რ ა პ ე ტ ა შემოდის)

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – აქა დგას?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – აქ გახლავს.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მერე სად არის?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – წავიდოდა სადმე. გამოვა.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – სადაურია?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – კაცმა არ იცის! შორიდან მოსულიაო ამბობენ, ახალციხის მაზრიდანააო. აქ მაგისი მცნობი ჯერ არავინ გამოჩენილა და ეგ კი ყველასა სცნობს, ქვეყნის ამბავი ხელის გულზე უწერია!..

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – აი, ისემც ღმერთი შენ გიშველის! (იციინის).

კ ა რ ა პ ე ტ ა – დალოცვილო, ჩემი ამბავი ჩემზე კარგათ სცოდნია და ვინ უთხრა?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – შენვე გამოგტყებდა როგორმე.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვინ მამაობრის შვილს. ჩემდა თავად კრინტი დამიძრავს! მე ენა ჩამივარდა...

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მამ ვინ უთხრა?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ეგა ბძანეთ და... მისმა ეშმაკმა!.. განა მარტო მე?.. მთელი ქვეყანა თავზე ეხვევა და გაკვირვებულია, თუ როგორ ტყობილობს.

გაიძვერები

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ისინიც შენისთანა ტუტუცები არიან.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – დალოცვილო, ტუტუცი რომელია? ისეთი ვინ-მეები დადიან – არც კი დაიჯერებთ! ნაშუალამევს მაინც ეკიპაჟების ტევა აღარ არი.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – აქ, სჩანს, სხვა რალაც ამბავია! უნდა ხელში ჩავიგდო.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – პოლიციას ისეთი რამეები უთხრა, რომ პირი დაალებია!..

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – შიგ კი არა ჩაუდვა-რა? (იცინის) რათ აგვიანებს? დაუძახე, გამოვიდეს.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – (კარებზე მიდგება) დედი! ჰე, დედი! შინა ხარ?

გამოსვლა მუხვიდა

(ისინივე და მ კ ი თ ხ ა ვ ი)

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – (კარაპეტას) ქა, შენ კიდევ მოსულხარ? რალა გაგჭირებია?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – მე არაფერი, დედი. გაჭირებული ნათლიმამა მომიყვანია.

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – აბა, სადაა? ესა?!. (შეკრთება და შეჩერდება)

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – რას შეკრთი?.. მიცანი?

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – აბა, რას გიცნობ, შვილო, პირველთა გხედავ!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მაშ რა გაგიკვირდა?

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – რაც გასაკვირვალა!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მაინც?

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – ქა, სხვასთან როგორ გითხრა?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – არა უშავს-რა, ეს ჩემი ნათლიაა.

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – აბა, შვილო, მართალია მაგის სული და ხორცი ორივე შენს ხელშია, მაგრამ მაინც, რათ გინდა, რომ შენი თავგადასავალი შეიტყოს?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – შენ კი ბევრი გეცოდინება, შენმა მზემ!

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – ვნახოთ! მაგასთან კი არას გეტყვი.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ნათლია, აბა ერთი გადი, რას მეტყვის?

კ ა რ ა პ ე ტ ა – აი ნახამთ, თუ რა გითხრათ მაგ შეჩვენებულმა! სულ სხვა ვინმეა... სული ეშმაკისთვინ მიუყიდნია... (მიდის)

გაიძვერები

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – აბა, ახლა რას მეტყვი?

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – მოგიკლავს ვინმე, თუ გაგიცარცვამს?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – როგორ?

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – მამ ეგ სხვისი ტანისამოსი რათ ჩაგიცვამს?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – სხვისი?

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – დიახ, გლეხის.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – გლეხი ვარ და გლეხური მაცვია!

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – ჰმ, გლეხი ხარ? საიდან?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მე... მე შორიდანა ვარ... ალიდან... გაგიგონია სოფელი ალი?

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – არა, შვილო, მიჩვენე ხელი! (დასჩერებია) არც ალიდანა ხარ და არც ცეცხლიდან, მაგრამ ორივეში ჩასაგდები კი ხარ... შენ აქ კეთილი განძრახვით არა ხარ მოსული!..

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – (შემკრთალი) შენ, როგორც გატყობ, შავი ქვა იცი და ნაცარი ცხელი!.. რას მიედებ-მოედები: გლეხი არა ხარო! თუ მკითხავი ხარ, მიკითხავ!

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – კარგი, შვილო, თუ არ დაგიშლია!.. (მოიტანს ხის ჭურჭელს, დაასხამს წყალს, ირგვლივ წმინდა სანთლებს აანთებს, ჩააჩერდება და ულოცავს).

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – (თავისთვის) გიჟსა ჰგავს!.. როგორ შემატყო?..

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – უი! (უცბათ წამოვარდება) დიდიკაცი გლეხის ტანისამოსით!.. ქა, სულ სხვა აზრით მოსულხარ!.. შვილო, ვერა ხედავ, რომ ჩვენი ხელობა ჩვენგან არ არის?.. ან ღვთისაგან უნდა იყოს და ან ეშმაკისაგან... ან ერთს რითა სცდი და ან მეორეს? აი, შვილო, ჩაიხედე, თუ არა გჯერა!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – აი დასწყევლოს ღმერთმა! (იხედება)

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – ხედავ შენს თავს, რა მდიდრული ტანისამოსითა ხარ?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – რას ამბობ, ბებერო! რაც მაცვია, იქაც ის მოსჩანს.

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – მამ თვალები აგხვევია ცოდვით! აბა, კარგათ დააკვირდი. იმ ვარსკვლავსაც ხომ ხედავ შორს, შორს... ცის კიდეში?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – რა ვარსკვლავებსა!.. სანთლების შუქია!

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – არა, შვილო, განა ვერა ვხედავ? აი, ის ერთი დიდი ვარსკვლავი რომ გიკაშკაშებს, თითქმის თვალს გიქნევს, ის შენი ვარსკვლავია, შენი ბედია. უჰ, რა ბედი მოგელის!

გაიძვერები

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – (ჩაჰყურებს) დალახვროს ღმერთმა, სად რასა ხედავს!..

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – შენც პირდაპირ მისკენ მიდიხარ. სწორე გზაზე დგეხარ, მაგრამ...

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – მაგრამ რალა?

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – ქვრივ-ობლების ცრემლებს დაუსველებია ეგ გზა! ლარიბ-ლატაკების ოხვრა გიბერავს გრიგალ ქარივით და უკუ-ღმა გაბზუნებს...

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ხომ არ გადარეულხარ?! რეებს ამბობ?!

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – არა, შვილო, არა! ბედი მოგელის, რომ ის მთა შენ არ გიშლიდეს.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – (შეშინებული) რა მთა?

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – ზედ შუა გზაზე ამართულია ერთი დიდი მთა, მაგრამ, საკვირველია: არც კლდისაა, არც მიწის, სულ სხვა ნივთები-საა. უჰ, ვის მოუგროვებია ამდენი ნოხები, ოქრო-ვერცხლები, შალეები, მუთაქები, ნაირ-ნაირი რამეები!.. (აღლევებული) ესენი ვინ ჩაგსაფრებიან გზაზე? წინ გელობებიან... სცდილობენ არ მიგიშვან ბედის ვარსკვლავთან!..

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – (თანდათან აღლევებული) ღმერთო, ეს რა მესმის, რას ამბობს!..

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – (კანკალით) თმაგაშლილი დედები... მტირალი ცოლები... მომაკვდავი შვილები... აი მარცხნივ გზაზე – ახალგაზდა ქალი... წყალში თავი ამოუყვია და გაშინებს... შენი მიზეზით დაუხრ-ჩვია თავი!..

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – (შეშინებული) გაჩუმდი, შე წყეულო!

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – (ყურს არ უგდებს, შფოთავს) აჰ, სახრჩობელა!.. ზედ ვილაც უცოდველი, მართალი კაცი ჩამოუკიდებიათ და დამნა-შავე კი იქვე დგას, შენს გვერდით... შენ აფარებ ხელს, შენა...

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – აი, დასწყევლოს ღმერთმა!..

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – ოჰ, თუ ისინი არ გიშლიდენ ხელს, გზაზე არ გელობებოდნენ!.. მაგრამ ძრიელია შენი ანგელოზი! ქუდბედით დაბადებულხარ! მთას ნავთი მოასხა შენმა ანგელოზმა... ცეცხლი წაუკიდა! ალი ცამდი უწევს, იწვის, იდაგვის, დაიფერფლა... გაქრენ მოჩვენებებიც და გზა განმენდილი წინ გიძევს! მიგელის ბედის ვარ-სკვლავი... ჩუ! (წამოვარდება ზეზე გიჟივით)

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – რა ამბავია კიდევ?

გაიძვერები

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – მამალი ჰყივის.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – რას ამბობ? აქ მამალს რა უნდა?

მ კ ი თ ხ ა ვ ი – შენ არ გესმის... მე მესმის... მკითხაობა აღარ შემიძლია: ძალა მეკარგება... მეორეთ მოდი, მეორეთ, ნაშუალამევს. ახლა კი... აი, მეორეთ იყივლა, მესამეც არ დამასწროს. ფუ! ფუ! ფუ! (აქრობს სანთლებს, წყალში უყოფს თავებს) ახლა კი გზა მშვიდობისა! ჯამი პატრონსა, წყალი ცოდვილსა, ნავლი ეშმაკს, ცეცხლი შენ სულსა, აღმური კუდიანებსა! (შეასხამს ჯამით წყალს და შევარდება გიჟივით ოთახში).

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – (შემინებული) ეს რა ამბავია! რეები ვნახე!.. რეები მითხრა!.. ღმერთო ჩემო, ცხადია თუ მძინავს!.. (გაოცებული დგას)

ფ ა რ დ ა

სცენა მეორე

გამომძიებლის ოთახი

გამოსვლა პირველი

(მ ა ხ ნ ე ვ ი ჩ ი ჩვენებას ართმევს ა მ ი რ ი ნ დ ო ს. ხ ა ზ ა რ ო ვ ი იქვე ზის და ტ უ რ ო ვ ს ელაპარაკება; ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი და კ ა რ ა პ ე ტ ა ფეხზე დგანან და საუბრობენ.)

მ ა ხ ნ ე ვ ი ჩ ი – (ამირინდოს) ეჭვი პირდაპირ თქვენზედ შემოაქვსთ!
ა მ ი რ ი ნ დ ო – ვისა?

მ ა ხ ნ ე ვ ი ჩ ი – აი, ბ. ხაზაროვს. ამტკიცებს, რომ ცეცხლი ჩემი მტერობით გააჩინაო.

ა მ ი რ ი ნ დ ო – ეგ რომ მექნა, მაშინ მაგის მოყვარე ვიქნებოდი და არა მტერი! მანეთის საღირალი თუმანში აქვს დაზღვეული!

მ ა ხ ნ ე ვ ი ჩ ი – პირადი სარგებლობაც გქონდათ?

ა მ ი რ ი ნ დ ო – ნეტავი ერთი არა ხუმრობდეთ! გიჟის მეტი ვინ გაიმეტებდა თავის სახლ-კარს დასანჯავათ?!

მ ა ხ ნ ე ვ ი ჩ ი – ვალები ბევრი გაქვთ?

ა მ ი რ ი ნ დ ო – იმდენი, რამდენიც ეკადრება ჩემისთანა თავადი-შვილს.

გაიძვერები

მ ა ხ ნ ე ვ ი რ ი – დაზღვეული რამდენში გაქვთ?

ა მ ი რ ი ნ დ ო – იმდენში, რამდენიც საჭირო იყო ბანკისათვის.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ეგ ბანზე სიტყვის აგდება!

ა მ ი რ ი ნ დ ო – შენ კი გაჩერდი, შენი საქმე არ არის, თორემ არ ვიცი, რას ვიზამ, მამაჩემი ნუ წამინყდება!.. სისხლი ყელში მომადგა!..

მ ა ხ ნ ე ვ ი რ ი – დამშვიდდით, კნიაზო, და მე მიპასუხეთ. (ხაზაროვს) გთხოვთ სიტყვას ნუ აწყვეტინებთ! (ამირინდოს) ცეცხლი რომ გაჩენილა, იმ დროს ამის სადგომში უნახვიხართ.

ა მ ი რ ი ნ დ ო – მერე რაო! განა ჩემს მეტი არავინ ყოფილა?

მ ა ხ ნ ე ვ ი რ ი – თქვენ იქ ყოფილხართ იმ დროს, ცეცხლი რომ გაჩენილა და მომსვლელებს მოუსწვრიათ.

ა მ ი რ ი ნ დ ო – ტყუილია! მე რომ შევედი ოთახში, სავსე იყო ხალხით.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – პოლიცია რომ მოსულა და კარები ჩაუმტვრევია, ეგ იქ ყოფილა.

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი – დიახ, პოლიციას ეგ ენახა და მერე მეც შემატყობინეს. მივედი და კნიაზი იქ ვნახე.

ა მ ი რ ი ნ დ ო – რას ამბობ, კაცო?! რომ მოვედი, შენ იქ არ დამხვდი? მაგისთანა გულმავეინყობაც იქნება?! (ხელს მიაშვერს კარაპეტას) აი, ეს კაციც რომ რალაცას გეჩურჩულებოდა!

კ ა რ ა პ ე ტ ა – მე? მე რომ მოვედი, თქვენ იქ ბრძანდებოდით.

ა მ ი რ ი ნ დ ო – ფეი! ბუზი ხომ არ ვიყავი, რომ ვერავინ შემნიშნეთ?! მარა აქა სხვა რალაც ამბავია!.. გინდათ, რომ დამნაშავე დამალოთ და მე მომახვიოთ თავზე? არა, შვილოსა, განა არ ვიცი, ვინც არის დამნაშავე?

მ ა ხ ნ ე ვ ი რ ი – ვისზედა გაქვსთ ეჭვი?

ა მ ი რ ი ნ დ ო – ვეჟო, რალაი პირდაპირობაზე მიდგა საქმე, ჩვენც აღარ დავფარამთ! დღეს მკითხავს ვკითხე და იმან მითხრა, ვინ დასწვა.

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – თქვენ, კნიაზო, ისეთ რამეებს ამბობთ, რომ სწორეთ სასაცინოა... მკითხაობით გამოძიება?!.

ა მ ი რ ი ნ დ ო – არა, შენ თუ კაი სული იყო, შვილოსა, და გული მართალი გაქვს, რატომ მაგრე გეტკეცა? მე მთხრობელი კიდეც მომიყვანია. ეი, თქვენ, აქ შემოდით ერთი! აი, მთხრობელი შემოვა და ჰკითხეთ. მაშინ გამოჩნდება, მე ვარ, თუ სხვა ვინმე დამნაშავე!..

გაიძვერები

ბამოსვლა მეორა

(ისინივე და ს ო ფ ი ო შემოდის, ბ ო ბ ი ა თან მოჰყება)

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – ის ქალი!

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ის ქალი!

მ ა ხ ნ ე ვ ი რ ი – ვინა ხარ?

ს ო ფ ი ო – მე, ბატონო, ამის ცოლი გახლავარ (გოგიაზე უჩვენებს)

მ ა ხ ნ ე ვ ი რ ი – შენ ვინლა ხარ?

გ ო გ ი ა – ქმარი გახლავართ, ბატონო, ამისი.

მ ა ხ ნ ე ვ ი რ ი – მაგას არა გკითხავ, სადაური ხარ და ვინ?

გ ო გ ი ა – გურული გახლავარ, გოგიას მეძახიან, აზნოურიშვილი. გვართ ტაკიძე, ხელზე მოსამსახურე.

მ ა ხ ნ ე ვ ი რ ი – ცეცხლის გაჩენის თაობაზე იცი რამე?

გ ო გ ი ა – კი, ბატონო, მარა ამ ჩემმა ცოლმა უკეთ იცის. მარა თქმის გვეშინია: დიდი კაცია და რო განყრეს, ვერავინ გვიპატიებს.

მ ა ხ ნ ე ვ ი რ ი – კანონზედ დიდი არავინ არის: სთქვი!

ს ო ფ ი ო – ამან, ბატონო, ეს გახლავთ დამნაშავე. (უჩვენებს ხაზაროვზე)

ა მ ი რ ი ნ დ ო – მე კი არ ვიცოდი, შვილოსა!

ყ ვ ე ლ ა (შეშფოთებით) რას ამბობს!..

გ ო გ ი ა – მეც მაი უნდა მეთქვა, ბეჯითათ მაია!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი – (ღიმილით) მე გთხოვთ, მიიღოთ მხედველობაში, რომ ეგენი მტრები არიან ჩემი, როგორც გამომძიებელის. მასხოვს, ერთხელ მე გამოვიძიე მაგათი საქმე და მას შემდეგ...

მ ა ხ ნ ე ვ ი რ ი – იცნობთ მაშ ამას? მტრობა გაქვთ რამე?

ს ო ფ ი ო – არა, ბატონო! მაგასთან მტრობა ვის გამოადგება, რომ ჩვენ გამოგვადგეს, განა არ ვიცით, ვინცა ბძანდება!

მ ა ხ ნ ე ვ ი რ ი – მაშ იცნობთ?

ს ო ფ ი ო – როგორ არა, შენი ჭირიმე, რომ მაგისაგან დედამინას-თანა ვართ გასწორებული: ჩემი საქმრო სოსიკა მაგან უსამართლოთ ჩამოახრჩობინა და დამნაშავე კი გაამართლა, აი ეს კაცი (უჩვენებს კარაპეტაზე).

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა, გიჟია ოხერი!..

მ ა ხ ნ ე ვ ი რ ი – მაგას არა გკითხავ.

ს ო ფ ი ო – მოგახსენებ, შენი ჭირიმე, ყოლისფერს მოგახსენებ! მერე, შენი ჭირიმე, მე აღარ მაძლევდა მოსვენებასა და მეტი გზა

გაიძვერები

ალარა მქონდა, ამ გოგიას გავყევი ცოლათ. გურიაში წამიყვანა და იქ ვიმალებოდი. აქ კი ხმა დაჰყარეს, წყალში დაიხრჩოვო... მეტათ ვერ ვიხსნიდი თავს

ბ ა ზ ა რ ო ვ ი – გთხოვთ, რომ მაგაებს ნუ ალაპარაკებთ.

მ ა ხ ნ ე ვ ი ჩ ი – ეგ სრულიად საქმეს არ შეეხება!

გ ო გ ი ა – მოგახსენებთ, ბატონო, იმას მოგახსენებთ! თითო კაკლათ გაიგებთ ყველაფერს. ჩქარა თქვი, სოფიო!

ს ო ფ ი ო – დიდი ხანი არ არის, რაც აქ გიახელით და მკითხავთან გახლდით და იმან მითხრა, რომ ცეცხლი ჩემი რჩევით გააჩინა გამომძიებელმაო.

მ ა ხ ნ ე ვ ი ჩ ი – ეგ იცი, სხვა არაფერი?

ა მ ი რ ი ნ დ ო – საბუთი არ არის?

ბ ა ზ ა რ ო ვ ი – ცხადია, რომ ეგენი კნიაზს მოუყიდნია და სიცრუეს ამბობენ. ჩანს, რომ ეგენიც თანამოზიარე არიან და გთხოვთ დაიჭიროთ. თქვენა გყავთ კიდეც საკითხავი ერთი მონამე, რომელიც აქ არის – ჩემი მსახური. იმას კიდეც მოუსწრია დამნაშავე: პირდაპირ კნიაზზედ უჩვენებს და სხვები ვერ ვიცანით. უთუოდ ესენი იქნებოდნენ და გთხოვთ უჩვენოთ.

მ ა ხ ნ ე ვ ი ჩ ი – შემოიყვანეთ მონამე.

ა მ ი რ ი ნ დ ო – რაო!.. ჩემი ბიჭიო!.. რამდენიც შენ დაგეჯერება, იმდენი ამ შენ მსახურს. ისიც შენისთანა მოხერხებული იქნება, შვილოსა, შენი გაზდილია!

გ ო გ ი ა – ჰმ, მოვიდეს ვინცაა და ვნახო. (ილიმება)

ს ო ფ ი ო – კი, შენი ჭირიმე, თუ გვიცნობს და უნახვივართ.

გამოსვლა მესამე

(ისინივე და ს ა ნ დ რ ო შემოდის)

მ ა ხ ნ ე ვ ი ჩ ი – შენა ხარ ამათი მსახური?

ს ა ნ დ რ ო – მე გახლავარ.

მ ა ხ ნ ე ვ ი ჩ ი – რა იცი იმ საქმის შესახებ? რას გაჩუმიდი?

ბ ა ზ ა რ ო ვ ი – სთქვი, ნუ დაჰფარავ, ნუ გეშინია!

ს ა ნ დ რ ო – მე გახლავარ...

კ ა რ ა პ ე ტ ა – რას ამბობს!! (თავისთვის) თავის თავზე მიიღო!..

მ ა ხ ნ ე ვ ი ჩ ი – შენ?

გაიძვერები

ს ა ნ დ რ ო – დიას, ბატონო, მე მივასხ-მოვასხი ნავთი.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – (თავისთვის) ვა, დაავიწყდა ამ ოხერს, რა უნდა თქვა!..

მ ა ხ ნ ე ვ ი ჩ ი – რა განზრახვით?

ს ა ნ დ რ ო – რა მოგახსენოთ, ბატონმა მიბრძანა.

ყ ვ ე ლ ა – (შეშფოთებით) ბატონმა!..

ს ა ნ დ რ ო – ბატონმა. ადრეც ბძანებდა: კარგი იქნება, რომ ცეცხლი წაეკიდებოდესო. ნავთი მე მოვასხი, მაგრამ ის კი არ ვიცოდი, თუ ცეცხლის წაკიდება უნდოდა საზაფხულოთ გადავდივარ და აქაურობას რჩილი ველარ წაახდენსო... მართალი მეგონა...

მ ა ხ ნ ე ვ ი ჩ ი – მერე?

ს ა ნ დ რ ო – მე დამითხოვეს მთელი დღით და იქ ბატონი და კარაპეტა დარჩენ. ნავთიც კარაპეტამ იყიდა.

კ ა რ ა პ ე ტ ა – ვა, მე განა მიტომ ვყიდულობ ნავთს, რომ ცეცხლი გააჩინონ?! მე რა ვიცი!

ს ა ზ ა რ ო ვ ი – (ამაყათ წამოდგება) დიდხანს ვუგდებდი ყურს ამ კომედიას!.. ახლა კი ვხედავ, რაც ამბავია: როგორც მართებლობის ერთგულს, ბევრი მტერი მყავს და ცდილობენ, როგორმე დამღუპონ, მაგრამ ვერ მოუხერხებიათ კარგათ!.. ეს ბიჭიც მოყიდულია... გათხოვთ, ესეც დაიჭიროთ.

მ ა ხ ნ ე ვ ი ჩ ი – მოითმინეთ, დამშვიდდით! ახლავე გავიგებთ ყველაფერს. (სანდროს) ეგ ამბავი როდის იყო?

ს ა ნ დ რ ო – ცეცხლი რომ გაჩნდა იმ დილას.

ს ა ზ ა რ ო ვ ი – მის დასამტკიცებლათ, რომ მე იმ დღეს კოჯორში ვიყავი და ქალაქში არ ჩამოვსულვარ, აი ეკითხოს უფ. ტუროვს. ესეც იქ იყო ჩემთან მთელი დღით და მეორე დღეს ერთად ჩამოვედით.

ტ უ რ ო ვ ი – სწორეთ, მე შემიძლია ვუმონწმო.

ა მ ი რ ი ნ დ ო – რას ამბობ, კაცო?! შენ იმ დღეს აქ იყავი, აკი გნახე?

ტ უ რ ო ვ ი – სცდებით!

მ ა ხ ნ ე ვ ი ჩ ი – მოითმინეთ. აქ თქვენ თვითონ ბძანეთ, რომ კნიაზი ვნახეთ?

ტ უ რ ო ვ ი – მე... მე... დიას, ვნახე! მართალია, ქალაქს გარეთ ვიყავი... სტუმრათ, სალამოს ჩამოვბრუნდი კოჯრიდან დილიყნით.

მ ა ხ ნ ე ვ ი ჩ ი – მე თვითონ დილიყანით ჩამოველ, მარამ თქვენ იქ არ მინახევხარ.

ტ უ რ ო ვ ი - მე... ე. ი. ეკიპაჟით წამოვედი და ეს კი იქ დავ-
ტოვე...

გ ო გ ი ა - მაი ისე ტყუილია, რომ ერთი კაი დიდი უშველებელი
აქლემი ვერ ზიდავს.

ტ უ რ ო ვ ი - (შეკრთება) აქაც კიდევ აქლემი!..

გ ო გ ი ა - იმ დღეს მეც ქე ვნახე ქალაქში. აბა, გაგახსენო.
(მიდის ჩურჩულით): კაცო მკითხავმა რომ გითხრა, გაგაბამს საქმე-
შიო, - აგია, თუ თავს არ უშველე! იცი, რას გეტყვი? სოსიკაი რომ
იყო, მე მისი ძმობილი ვიყავი და შენზე ყველაყაი ქე მითხრა... თუ
მანცდამანც მოგინდომებია მაგის დასარჩლება, გაგთქვამ, ბეჯი-
თად გაგთქვამ და ისთე კი არას გერჩი, ქე იყავი შენდა.

ტ უ რ ო ვ ი - მეტი გზა აღარ არის!.. (თავისთვის) მართლა, ამ
კაცმა მომაგონა. მართლა მე იმ დღეს კი არ ვყოფილვარ მაგასთან
წვეულათა... წინა დღეს და ცეცხლი რომ გაჩნდა, იმ დილას ორივე
ერთად ჩამოვედით...

მ ა ხ ნ ე ვ ი ჩ ი - მაშ, იმ დღეს თქვენ აქ ბძანდებოდით?

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი - სცდება ხარიტონ კარლოვიჩი!

ტ უ რ ო ვ ი - არა, ნამდვილათ ვიცი.

მ ა ხ ნ ე ვ ი ჩ ი - საქმე სხვაგვარად გადატრიალდა. კნიაზო,
თქვენ თავისუფალი ბძანდებით, მართალი ყოფილხართ.

ა მ ი რ ი ნ დ ო - ფეი! მე კი არ ვიცოდი!.. მაგრამ ამ ჩემს აბიდას
კი ვერ დავთმოზ, ახლავე ლუბერნატორთან წავალ. თავადიშვილის
შეურაცხყოფა განა ასე ადვილია! შეიტყოს ლუბერნატორმა, მართე-
ბლამდი მიაწიოს საქმემ!

ხ ა ზ ა რ ო ვ ი - (შეფოთებული) აქ შეთქმულებაა და მე ამას ვერ
დავსთმოზ!.. თქვენც ნამეტან ნებას აძლევთ თქვენს თავს! ნება არა
გაქვთ, ჩემს გამოძიებაში შეხვიდე... მე წავალ ახლავე პროკურორს
შევატყობინებ!..

მ ა ხ ნ ე ვ ი ჩ ი - მოითმინეთ! გთხოვთ აქ დარჩეთ და მე თვითონ
დავიბარებ პროკურორს, საჭიროა. უ. სვისტკოვ, გთხოვთ წახვიდეთ
და შეატყობინოთ.

ს ვ ი ს ტ კ ო ვ ი - ვინ მოიფიქრებდა! მოდი და ახლა გაამტყუნეთ
პოლიცია! (მიდის)

ტ უ რ ო ვ ი - ფუ! განათლებული კაცი და ამისთანა საქმე!..
ვინ იფიქრებდა?.. რაც უნდა სწერო, ხალხი მაინც მალე არ გას-
წორდება!.. წავიდე ერთი, მკითხველებს შევატყობინო, ეს უცნაური
ამბავი. (მიდის)

გაიძვერები

გოგია – სოფიო, წავიდეთ, ჩვენც რაღა გვინდა აქანეი? არ ვჩიოდი: ღმერთი სამართლიანია-მეთქი!.. (მახნევიჩს) ბატონო, შეიძლება წავიდეთ ჩვენდა?

მახნევიჩი – შეგიძლიათ (სანდროს) შენ კი მოიცადე!

სოფიო – ვენაცვალე, ღმერთო, შენს სამართალს. (მიდიან).

კარაპეტა – ერთი წავიდე მეც...

მახნევიჩი – არა, მოითმინეთ! თქვენ უნდა ჩვენება ჩამოგართვათ პროკურორის თანადასწრებით.

კარაპეტა – ვა, ახლა კი გაეზი, კარაპეტა, ორივე ფეხებით!..

ხაზაროვი – ნუ დაივიწყებთ, რომ მე თქვენ დამაკავებთ მაშინ, როდესაც...

მახნევიჩი – (მხრებს აიწევს) კანონი ბრძანებს და ნურაფერს უკაცრავათ!

ფარდა

[1889 წლის 8 ნოემბრამდე].

განთიადი

თანამედროვე ცხოვრებიდან აღებული
სოფლური სურათები 5 მოქმედებად

მოქმედნი პირნი:

კიკოლა – იმერელი გლეხი, ძველებური ტიპის

საყვარლისეული – მისი ცოლი, ნამოახლი

მიხა – დროს შესაფერად გაუკუდმართებული

ლექსო – ქართულად გაზრდილი

} მათი შვილები

სპირიდონ – სოფლელი ძველი ტიპის აზნაური

დათიკო – საკნიაზო კლასიდან გამოსული

ნუცა – შინ გაზრდილი ძველებურად

} მისი შვილები

არუთენა – სასტუმროს პატრონი

ივანე – ბუფეტის გამგე

ნიკო – კნიაზი

მიშო – კნიაზი

გრიშა – კნიაზი

ვიკტორ.

დარდუბალ ზახრუმალიჩი – ალაგის მომლოდინე და დროებით

ნესიერების დამცველი

სტუმრები და მსახურები

მოქმედა პირველი

სცენა 1-ლი

კრამიტით დახურული სახლის წინ იმერული წმინდა ეზო. შუაში ცაცხვის ხეებია. ხის ძირას ქვა ხოჭეჭას სკამლოგინებია.

გამოსვლა პირველი

კ ი კ ო ლ ა – (ჩამომჯდარია სკამლოგინზე. ურმის გოგორასა სთლის დაბალის ხმით ურმულს დალიღინებს):

„აღარა ეხალისება
ჭალარაშერთულ ბერსაო,
ხელდახელ დათვის დამჭერსა,
რომ ემუქროდა დევსაო.“

ჰაი, ბეჩავ, ჩემო სიყმანვილევ, ცხრა ცულის ტარზე რომ ვხტე-ბოდი! ჰეეე! ახლა ტანმჩატედ კიბის საძირკველზედაც ველარ გადა-მიბიჯებია. (ცოტა ხნის სიჩუმის შემდეგ დაიწყებს ისევ სიმღერას).

„სიბერე ასე ძნელია,
სიბ ქვასა დაედარება,
დაჯდება, ველარ ადგება,
ადგომა დაეზარება.“

ს ა ხ ლ ი დ ა ნ ქ ა ლ ი ს ხ მ ა – ლექსო, ლექსო! ბიჭო, არ გესმის, შე ყურებდამდგარო! ლექსო! ოი, რატომ შენ არ გაუნყალდი დედაშენს მუცელში, რომ საჭირბოროტოდ აღარ გამჩენოდი!

კ ი კ ო ლ ა – ჰეეე, აქაქანდა, არიქა, ალიონმა არ დაგასწროს! (საყვარლისეული გამოდის და ნელ-ნელა უახლოვდება. კიკოლა ზურგმექცეულია და ვერ ხედავს) „ჩვეულება რჯულზე უმტკიცესიაო“, ვერ მოიშლის თავისას, ასე უნდა იყეფოს დაღამებამდი.

გამოსვლა მეორე

ისვე და საყვარლისეული

ს ა ყ ვ ა რ ლ ი ს ე უ ლ ი – (უკმაყოფილოდ) ილილინე, ილილინე, ვითომ და კანდელაკი ხარ! ი შენი ბლიაძე ბიჭიც გვერდში მოისვი და აშენდება ოჯახი! ჰმ! ასე უნდა იყეფოსო, რომ ბრძანებ, სხვა რაღა უნდა მჭირდეს შენს გადამკიდეს? გაძალღებული ცხოვრება ვის არ ააყეფებს!

კ ი კ ო ლ ა – (განზე) აუკიდა ჭიანური!

ს ა ყ ვ ა რ. – სად არის ი ბიჭი?

კ ი კ ო ლ ა – მეზობლიდან გადმოგვძახეს, თქვენი საქონელი მეველეებს დაუჭერიათო და იმათ მიაშურა.

ს ა ყ ვ ა რ. – მერე და ი ყმანვილმა რომ გამოიღვიძოს, ვის უნდა დაასაქმოს, თუ რამე დასჭირდა?

კ ი კ ო ლ ა – ვინ ყმანვილია?

ს ა ყ ვ ა რ. – ვინ უნდა იყოს, მიხა!..

კ ი კ ო ლ ა – (თავისთვის დაცინვით) ჰოო, შენი მიხაილ ნიკოლაიჩი?.. ჰმ!

ს ა ყ ვ ა რ. – რას დუდღუნებ?

კ ი კ ო ლ ა – იმას, რომ „ვისაც ფაფა უყვარს, კოვზიც იმასვე უნდა ეჭიროს ხელშიო“, რა ვარანცოვი ეგ არის, რომ ბრძანების მეტი არა უნდოდეს-რა?!

ს ა ყ ვ ა რ. – ი ბიჭი კი რაღას აკეთებს?

კ ი კ ო ლ ა – ლექსო? იმას სხვა საქმეც ბევრი აქვს. ხომ ხედავ, რომ მე ბევრი აღარა შემიძლია-რა, ის არის მთელი ოჯახი.

ს ა ყ ვ ა რ. – (დაცინვით) ან კი როდის შეგძლებია, რომ ახლა შეგეძლოს?

კ ი კ ო ლ ა – ჰო-და, მით უფრო. იმასაც რაღა სხვისი სამსახურისა სცხელა. მერე კიდევ ემსახუროსო, რომ იძახი: ძმა არი, განა ყმა არი?

ს ა ყ ვ ა რ. – კარგი ერთი, ნუ მოყვები უთავბოლოდ როშვას! სულაც მაგან გააფუჭა, რომ მაგისტანებს აგონებ.

კ ი კ ო ლ ა – ვაგონებ, თუ არა თვითონ კი ვერ მიხვდება? არა გაეგება-რა? დედაკაცო, რა არი, რომ ი ღვთისნიერი ბიჭი ამოგიჩემებია გერივით, თითქო დედინაცვალი იყო მისი? ერთხელ ტკბილ სიტყვას არ გააგონებ. სხვა რომ იყოს, აქ აღარ დაგიდგებოდა, გადავარდებოდა სადმე, მე და ჩემმა ღმერთმა!..

ს ა ყ ვ არ. – აკი ბრძანდებოდა წასული და რა მოიტანა? რა ისწავლა? გარდა მოშაირობისა და ლაზღანდარობისა?

კ ი კ ო ლ ა – მაგითი ვის რას უშლის? რას აშავებს?

ს ა ყ ვ ა რ. – ეგ არის რაღა, მოუნონე?.. – შენ კანდელაკური ილიღინე ხოლმე, იმანაც სტვირი აილოს და მეტი აღარა გინდათ-რა – აშენდება ოჯახი. რაც მამა ხარ, ის შვილია. შენ რომ გგავს, მიტომ ესარჩლები.

კ ი კ ო ლ ა – ჰოდა, მეორე ხომ შენა გგავს გაჭრილ ვაშლივით... ვნახოთ, რა ქვეყანას ააგებთ ან შენ და ან ისა...

ს ა ყ ვ ა რ. – ვიჰ, რაში მოგენონება!. ერთი შენ და ი შენი მონონებული შვილი ხართ მიღებული თავადაზნაურობაში და მეორე ჩემი მიხა!.. თვალში რომ ჩაუვარდეთ, ხელს არ ამოისმენ, ენაცვალოს იმას დედა!

კ ი კ ო ლ ა – (ნაღვლიანად იღიმება) ჰმ! თვალში? ვიცით, შვილოსა, იმათი მოყვრობაც, ი რაღაც ორი გროში ჩამოყოლია ი შენ შვილს, იმას უბოდშიებენ და როცა გამოსცინცლავენ, მერე ვნახავთ, სადაც მიინვევენ.

ს ა ყ ვ არ. – ორი გროში შენც კი გქონია, გლეხის პირობაზე არა გიჭირდა-რა, მაგრამ კარზე ტალახი არავის აუყენებია შენთვის, რომ დიდკაცების ოჯახში გეპატიჟებიანო.

კ ი კ ო ლ ა – (უკმაყოფილოდ) რომ კიდევ დამპატიჟონ, რა მაქვს საერთო, რომ იმათ ავეტორლიალო?.. ბატონყმობა, ღვთის მადლით, გადავარდნილია... ჩვენ ჩვენთვის და ისინი მათთვის!..

ს ა ყ ვ არ. – გადავარდნილია, თვარამ, შენმა გახარებამ, რაღაი ის მოიშალა, მას უკან სულ ია და ვარდი გეფინება წინ.

კ ი კ ო ლ ა – რათ მინდა, რომ მეფინებოდეს? შენ ხომ მაინც ზედ შხამსა და ნაღველს გადაასხამდი!.. (თავის ქნევით) ნამოახლი ქალი!.. მტრისას... მტრისას!. (ჩოხას იბერტყავს).

ს ა ყ ვ არ. – ახლა ამბობ მაგას? (მივარდება) ახლა? მაშინ ხომ კარგი ვიყავი, ხელოსნობა რომ გაშოვნე – მარან-ბელელი ხელში ჩაგიგდე და მთელი სოფელი შენს ბედს შემონატროდა.

კ ი კ ო ლ ა – აი, დაიქცეს ის დღე!.. ბატონის ნებას ველარ წაუ-ვედი, თვარა ვიცოდი, რაც შესართავი იყავი, შვილოსა.

ს ა ყ ვ არ. – შენმა თავის ტკვლეცამ, თუ მე არ შეგერთე, მარიამ დედოფალი წამოგყვებოდა! ვერ უყურებთ ამ უჯიშოს? შენისთანებს ეჭირათ ჩემსკენ თვალი!..

კ ი კ ო ლ ა – რა ეჭირათ... რა ვიცე... მაგრამ გვირგვინს კი არა-ვინ წამოეპოტინებოდა...

განთიადი

ს ა ყ ვ არ. – ვითომ რატომაო?

კ ი კ ო ლ ა – აი იმას ჰკითხე, რატომაო! (თითს მიაშვერს ჭისკრის კარებისაკენ, სადაც სპირიდონი გამოჩნდება) ეგეც ბატონთან ნამყოფი აზნაუშვილია და ეცოდინება... მგონია, აქ მოდის... (უკმაყოფილოდ) ნეტავი რა უნდა ასე ადრე?

ს ა ყ ვ არ. – რა უნდა და შენი სალამი... ალბათ, მიხასთან მობრძანდება, თვარა შენ არც აქამდე შეუწუხებხარ!.. ნავიდე, ერთი ი ყმანვილი გავალვიძო... (მიდის).

კ ი კ ო ლ ა – (თვალს გააყოლებს) მართალი ნათქვამია, „ძაღლის კუდი კალაპოტშიაც არ გასწორდებაო“, ნამოახლი რომ არის, კუდიც ბატონებისაკენა აქვს გაშვერილი და შვილიც მისთანა გამოუვიდა... სულ იმ დიდკაცობაში მიუდისთ სული ორივე დედა-შვილს; ვერ მიმხვდარან, რომ მათი ფანდის არ არიან, „რაც არ მერგებაო, არ შემერგებაო“, ტყუილა კი არ არის ნათქვამი!.. (ვითომ ვერ ხედავს მომავალ სტუმარს, ურმის თვალს დაუწყებს ჩხიკინს და ლილინობს).

„ჭინჭველს ღმერთი გაუწყრება,
ფრთები მხრებში გამოუვა,
ზეცას ასვლას მოინდომებს,
გზაში სული ამოუვა“.

გამოსვლა მისამ

ი ს ი ნ ი ვ ე და ს პ ი რ დ ო ნ (მიუახლოვდება ნელ-ნელა)

ს პ ი რ დ ო ნ – ნიკოლოზს გაუმარჯოს!.. ნიკოლოზს!

კ ი კ ო ლ ა – (ნამოდგება ზეზე) ოჰ! ღმერთმა გამარჯვება ნუ მოგიშალოსთ ჩემო ბატონო, ვაი ჩემს შერცხვენას, რომ ვერ დაგი-ნახეთ!..

ს პ ი რ დ ო ნ – აგრე იცის დაფიქრებულმა მუშაობამ, (ხელს უშვერს).

კ ი კ ო ლ ა – (უკან მიაქვს ხელები) რატომ ირჯებით, შენი ქირიმე? ჩემი ხელი რა თქვენი საკადრისია?..

ს პ ი რ დ ო ნ – ვეყო, შენი ხელი რა სხვისაზე უარესია! (მხარზე ადებს ხელს) საზოგადოდ კი, მართლა რომ არც მე მიყვარს ოფლიანი ხელის ზელა, მაგრამ რას იზამ?.. სად ნაუხვალ ქვეყანას? „რა

სოფელშიდაც მიხვიდე, იმ სოფლის ქუდი დაიხურეო“, ნათქვამია, დრომ მოიტანა.

კ ი კ ო ლ ა – კაი, შენი ჭირიმე... (სახეს იჭმუხუნის) ნეტავი, თქვენის კარგად ყოფნით, არც ეგ მოეტანა და არც ჩვენი წაელო.

ს პ ი რ დ ო ნ – ჩვენი?

კ ი კ ო ლ ა – ჰო, ძველებური ზრდილობა და თავაზიანობა კი აღარ შეგვარჩინეს და... სულ დაგვეკარგა... უფროსს ვილა აცლის ეხლა სალამს? ვინც უნდა შეგხვდეს, გინდ ერთი ვინმე ვიგინდარაც იყოს, პირველად ის გიტუტურებს ხელს... დაბრძანდით, ჩემო ბატონო.

ს პ ი რ დ ო ნ – (ჯდება ქვაზე, ეპატიჟება, რომ გვერდით დაისვას) შენც დაჯექი...

კ ი კ ო ლ ა – გმადლობ, მე აქაც არა მიჭირს-რა, აგერ გიახლებით ჩემთვის. (ჩამოჯდება ახლოს მეორე ქვაზე).

ს პ ი რ დ ო ნ – სხვა? რასა იქ? აღარსა სჩანხარ, ხომ კარგადა ხარ?

კ ი კ ო ლ ა – თუკი სიმართლე ეთქმის სიბერეს, გახლავარ მეც...

ს პ ი რ დ ო ნ – რატომ არა? კარგი სიბერეც კარგია, ჩემო ნიკოლოზ. სხვებმა იკითხონ, თორემ შენ რა გიჭირს? (საყვარლისეული გამოდის და სკამები გამოაქვს). ახლა შენ ჩიტივით უნდა იყო გაყმანვილებული... მაგისტანა გაჩესტიანებული შვილი დაგიბრუნა ღმერთმა... ეგ არის და მთელი ქვეყანა.

გამოსვლა მეოთხე

ისინივე და ს ა ყ ვ ა რ ლ ი ს ე უ ლ ი

ს პ ი რ დ ო ნ – ოოო! საყვარლისეულს ვახლავართ! მოგვილოცავს შვილის დაბრუნება.

ს ა ყ ვ ა რ. – (მძიმედ თავს დაუკრავს) გმადლობთ, ჩემო ხელმწიფევ! ღმერთმა თქვენც გაგახაროსთ თქვენი დათიკოსა და ნუცას ბედნიერებით...

ს პ ი რ დ ო ნ – დაბრძანდით! (მიუთითებს სკამზე).

ს ა ყ ვ ა რ. – უიმე! რას მიბრძანებ, ჩემო ბატონო! ჩვენ აგერაც კარგა გიახლებით (მოიფრთხობს იქვე მოლზე).

კ ი კ ო ლ ა – იმ ბიჭს არ შეატყობინე?

ს ა ყ ვ ა რ. – ყმანვილს? იახლებათ, ახლავე იახლებათ. (სპირდონი-საკენ) ნუხელი გვიან ვიახლათ; გაღმა გახლდათ მიწვეული თავადიშვილებში. აღარ გამოეშვათ და თითქმის თენდებოდა, რომ დაბრუნდა სახლში.

ს პ ი რ დ ო ნ – ნათლობაში იყო? ჩემი ქალიც გვიან დაბრუნდა.

ს ა ყ ვ ა რ. – ბრძანდებოდა?

ს პ ი რ დ ო ნ – როგორც იქნა, გააბედვია ძმამ! ძალის ძალობით, თვარა ჩემ ნუცას არ უყვარს აქეთ-იქით სიარული...

ს ა ყ ვ ა რ. – არ უყვარს ხალისიანობა?

ს პ ი რ დ ო ნ – ხალისი არ აკლია, მაგრამ ოჯახშია გართული... შინ გაზრდილი რომ არის, აღარ ეხერხება სხვაგან აქეთ-იქით სხვებსავით ტანტალი... რაღა დედა მოუკვდა, შინ დამრჩა... ველარ შევძელი გამებარებია და განათლება მიმეცა, თვარა შინაურობაში – ღმერთმა კარგი მოგცეს – კარგი ის იყოს... მისით სული მიდგია...

ს ა ყ ვ ა რ. – ღმერთმა ორივე, ქალიც და ვაჟიც, გვრიტებივით გიბედნიეროსთ... ჩემო ბატონო.

ს პ ი რ დ ო ნ – გმაღლობ... ნუცა უფრო დედასა ჰგავს... ნეტავი იმ ოჯახს, რა ოჯახშია ც ის შევა; ვაჟი კი უფრო ჩემკენ არის.

ს ა ყ ვ ა რ. – „კვიცი გვარზე ნავაო“, მოგეხსენებათ.

გამოსვლა მხსუთი

ისინივე და მ ი ხ ა

მ ი ხ ა – (რუსულად ჩაცმული მაღალყელიანი ჩექმებით, მოკლეკალთებიან სერთუკით გამოდის. ყველა წამოდგება, კიკოლას გარდა. მიდის პირდაპირ სპირდონთან და ხელს აძლევს) ზრასტიტე, კნიაზ!

ს პ ი რ დ ო ნ – ააა! ზრასტი, რუსო, ზრასტი!.. (ხელს უნძრევს) გზაში რომ შემყროდი, ინჯილერი მეგონებოდი ან ვილაც პოსლედნიკი ჩინონიკი...

მ ი ხ ა – (სიცილით) დაბრძანდით. (მიანოდებს სკამს, მეორეზე თვითონ დაჯდება).

ს პ ი რ დ ო ნ – არა, მე აქ უფრო მეხერხება ამ მამაპაპურ სკამლოგინზე (ჯდება).

მ ი ხ ა – არ გაცივდეთ კი მაგ ქვაზე.

კ ი კ ო ლ ა – ჰმ! ეს, პირიქით, სიგრილისათვის არის გამოგონილი და...

ს პ ი რ დ ო ნ – ვეჟო, რა გამაცივებს, ფაფა ხომ არა ვარ?

მ ი ხ ა – თქვენი ნებაა, (სიჩუმე) ანგელოზმა ჩამოიარა.

ს ა ყ ვ ა რ. – ანგელოსმა, ვენაცვალე მის მადლსა და ძალსა.
(აქეთ-იქით იხედება).

მ ი ხ ა – (სიცილით) ასე იტყვიან ხოლმე რუსები, როცა სიჩუმე ჩამოვარდება.

ს პ ი რ დ ო ნ – ჩვენში კი „ენა ჩავარდაო“. (ხმას ისწორებს) ხმ! მადლობა ღმერთს, რომ მაგრე კარგად მოიარეთ ის შეჩვენებული ქვეყანა. იქითკენ ბევრს აგზავნიან გაუკითხავად, ძალიან ბევრს, მაგრამ რომ ველარავინ ბრუნდება... ასში ერთი თუ გადარჩება და შენ კი აგრე გაბედნიერებული დაგვიბრუნდი... ჭეშმარიტად მოხარული ვართ ყველა.

მ ი ხ ა – გმადლობთ, კნიაზ!

კ ი კ ო ლ ა – ქრისტემ დიდი დღე მისცეს! ღრუბენატორი შენგვია ძალიან.

ს პ ი რ ი დ ო ნ – ღუბენატორი?..

კ ი კ ო ლ ა – (თავმოწონედ) დიახ, მოახსენე, შვილო, რაც იყო და როგორც.

მ ი ხ ა – ჩემი გვარი რომ ამოიკითხეს და გუბენატორმა ყური მოჰკრა – რაღაც გაახსენდა და მკითხა: „კიკოლა ცოცხალიაო“? გამიკვირდა და მოვახსენე, ცოცხალი გახლავსთ, მამა არის ჩემი-მეთქი.

კ ი კ ო ლ ა – ის იყო და ის, მერე თურმე აღარა გაჭირვებია რა ამ ბიჭს. მე და ჩემმა ღმერთმა, მართალი ნათქვამია „კარგი საქმე ქვაზე დადევ და რომ დაბრუნდები, ქვაზე დაგხვდებაო“. როდინდელი როდის მოჰგონებია იმ ღვთისაგან კურთხეულს და სადაური სად გამოდგომია ამ ჩემ შვილსაც.

ს პ ი რ დ ო ნ – რა ყოფილა, ვეჟო, მაგისტანა?

კ ი კ ო ლ ა – მაინცდამაინც ბევრი არაფერი მაგდენი.

ს პ ი რ დ ო ნ – მაინც, მაინც?

კ ი კ ო ლ ა – ომარფაშობის დროს სამეგრელოში ვახლდი ბატონს. მაშინ ბიჭათაც არა მიჭირდა და გულსაც მერჩოდა... ჩვენი მილიცია მარჯვეთ იყო, მაგრამ სახელი კი ჩემოდენი და განსვენებული თქვენი ძმის ოდენი მაინც არავის უნახავს. თქვენ ძმას ჯვარი და ტემლაკიც მისცეს... ჯვარი, მე და ჩემმა ღმერთმა, მეც მერგებოდა, მაგრამ ცხოვრებულმა ჩემმა ბატონმა თავისთვის გამოითხოვა და მე კი დავრჩი ასე ხელცარიელი.

ს ა ყ ვ ა რ. – ჰო! ახლა კი ნუ გააჭიანურებ შენებურად, შვილზე უამბე.

კ ი კ ო ლ ა – (უკმაყოფილოდ) არ დამაცლი?... მაშინ გახურებულ ომში და სროლაში ერთი დაჭრილი რუსის აფიცარი გადავარჩინე სიკვდილს... ჩხუბიდან ზურგით გამოვიტანე და თურმე ის ყოფილა ის ღრუბენატარი... წმ, წმ, წმ! აბა, ამაზე არის ნათქვამი, მთა მთას ვერ მოხვდება, თორემ კაცი კაცს კიო.

ს ა ყ ვ არ. – იმას ხელი შეუწევია ამ ყმანვილისათვის, თვარა ქონება კი არ მიუცია.

მ ი ხ ა – დიახ, ხელი შემიწყო და ქონება მერე მე თვითონ შევიძინე.

ს ა ყ ვ არ. – თითონ შეუძენია, ენაცვალოს დედა!

მ ი ხ ა – ერთს ხანს თავის ოჯახში ვყვანდი აყვანილი. ხან ერთ საქმეს მომანდობდა ხოლმე და ხან მეორეს. მეც ერთგულებას ვიჩენდი და გამოვიკეთე ჩემი საქმე. ჭკუა თუ აქვს კაცს და მეცადინეობს, დიდი მომგები ქვეყანაა ის ირკუტსკი.

კ ი კ ო ლ ა – ყველა ღვთის საქმეა, შვილო, ტყუილა ნურვინ რასმე დაიტრაბახებს, უღმრთოდ არა იქნება-რა, არა!..

ს პ ი რ დ ო ნ – ნურც სულ მაგრე იტყვი, ჩემო ნიკოლოზ! „ნიორმა იერუსალიმი მოიარაო და მყრალი სუნი მაინც კიდევ თან მოჰყვაო“. კაციც არის, კაციც.

ს ა ყ ვ ა რ. – დღეგრძელი ბრძანდებოდეთ! ბედი ყველასთან მიდის, მაგრამ ყველა კი ვერ შეიშნობს!.. იმასაც ჭკუა უნდა.

ს პ ი რ დ ო ნ – ოღონდაც! ოღონდაც! უჭკუოთ არა გაკეთდება-რა...

მ ი ხ ა – მართალია, კნიაზ...

ს პ ი რ დ ო ნ – კნიაზოვო? (იცინის) მე სადაური კნიაზი ვარ, ძმაო? ვინც იყვნენ, იმათაც აღარ აკნიაზებენ ეხლანდელ დროში, თვარა.

მ ი ხ ა – სულერთია!.. არა უშავს-რა, ენა მაქვს მიჩვეული. იქ, ვისაც ირობით არ იხსენიებენ, სულ კნიაზს ეძახიან.

ს პ ი რ დ ო ნ – თქვენ რას გეძახოდენ?

მ ი ხ ა – მიხაილ ნიკოლაიჩს!

კ ი კ ო ლ ა – ეგ აქ არ გამოგადგება, შვილო... ჩვენში მიხაილ ნიკოლაიჩს მთავარმართველზე იტყვიან ხოლმე. (სიჩუმე) აგერ ი ბიჭიც მოდის.

(ლექსო გამოჩნდება, შორი-ახლოს გაჩერდება და თავს უკრავს ყველას.

გამოსვლა მიაქვს

ისინივე და ლ ე ქ ს ო

ლ ა ე ვ ა რ. – მადლობა ღმერთს, რომ მოგაგონდა დაბრუნება.

ლ ე ქ ს ო – უსაქმურად არ მივლია, არც ჩემს ნებაზე.

კ ი კ ო ლ ა – რა გითხრეს?

ლ ე ქ ს ო – რალას მეტყოდენ მეტს, დაუჭერიათ და საბალახოს ითხოვენ.

ს პ ი რ დ ო ნ – რა დაუჭერიათ?

კ ი კ ო ლ ა – საქონელი.

ს პ ი რ დ ო ნ – თქვენი?

ლ ე ქ ს ო – ჩვენიც და სხვებისაც.

ს პ ი რ დ ო ნ –ჰმ! დაიჭერდენ მა რას იზამდენ, ძნელი ასატანია ჭირნახულის გაფუჭება! ყველამ თავის საქონელს უნდა მოუაროს.

ლ ე ქ ს ო – კი, ბატონო, მარა ი ჭალებიც რომ გაფოლორცებულა! ყანებს ღობე აღარ ავლია და თხრილი.

ს პ ი რ დ ო ნ – ხვადაბუნების შემოლობვა ვის გაუგონია! ჩემს ნახსოვრობაში აგრე ყოფილან სულ გაშვებული ყანები ჭალებში...

კ ი კ ო ლ ა – მართალია, მაგრამ შიგ მეველეებიც იდგნენ ხოლმე, მეც ბევრჯელ შემხვედრია ბატონყმობის დროს მეველეობა და პირუტყვის რომ დავინახავდით მომავალს, არ ვუშვებდით, გადავრეკავდით ხოლმე – მეველე აპა რისი მეველეა, თუ ამასაც არ იზამს.

ლ ე ქ ს ო – ახლა გადარეკა კი არა, პირიქით, მირეკენ ყანებში. მენისქვილე მეუბნებოდა, რომ წყლის დასალევათ ველარ ჩამოდის პირუტყვიო... დაინახავენ თუ არა მეველეები, ძალის ძალათი მიდენიან უმწყესურ საქონელს ყანებშიო, რომ მერე დიჭირონ და ქირა აიღონო. ახლაც ისე იზამდენ, თვარა ჩვენ ნახირს რა უნდა იქითკენ?

კ ი კ ო ლ ა – გაუფუჭებიათ რამე?

ლ ე ქ ს ო – ლერი, ნამცეცი!.. რა უნდა გაეფუჭებიათ, რომ ფარსაგად ჯერ არც კი ამოსულა-რა...

კ ი კ ო ლ ა – რატომ არ წამორეკე?

ლ ე ქ ს ო – ვინ დაგანება?! საჩენში ჰყავთ დამწყვდეული, სულზე თითო მანეთს თხოულობენ.

მ ი ხ ა – ვინ არიან ეგ მეველეები? ჩაჩნები?

ლ ე ქ ს ო – აღარც ნაკლები! ჩვენი ყმანვილები.

მ ი ხ ა – ვინ ყმანვილები?

ლ ე ქ ს ო – ნაბატონარის შვილები.

მ ი ხ ა – თავადაზნაურები? სტრანო!

ს პ ი რ დ ო ნ – რას ამბობ?

მ ი ხ ა – გასაკვირვალა.

ს პ ი რ დ ო ნ – ნუ გიკვირს! დრომ მოიტანა, დრომ! (ამოიხორებს) იმათაც ან კი რა ქნან? მოჯამაგირე გაძვირდა... ვილასა აქვს მათი თავი?.. სიღარიბე და გაჭირვება ძნელია... მეველეობასაც აკისრებებს კაცს და მენისქვილეობასაც.

ს ა ყ ვ არ. – უი, უი, დამიდგეს ყურები და დამეფსოს თვალები! რა მესმის და რასა ვხედავ. ბატონიშვილები და მეველეები! (თავის ქნევით) ახლა რომ დიდი ბატონი წამოაყენა და წამოახედა! უიმე, დედავ! დედავ! (წუნუნებს).

ლ ე ქ ს ო – მართლა რომ გაუკვირდებოდათ. მათ დროში ვის გაუგონია ან საბალახო და ან ტყის ფასი ჩვენს ქვეყანაში.

ს პ ი რ დ ო ნ – ჰმ! თქვენ კი, შვილოსა, ბატონყმობა რომ გადავარდა, ფეხზე აღარ იდექით სიხარულით და... მაშინ თუ თითო ბატონი გყავდათ, ახლა რომ ასი და ორასი გაზისთ კისერზე?..

კ ი კ ო ლ ა – რაც მართალია მართალია! ერთი ჭირი მოვიხადეთ და ასი გაგვიჩნდა! ახლა არ ვიცით, რომელ ერთს გადაურჩეთ, მაშინ კი, ვისაც ღვთისნიერი ბატონი ჰყავდა, არა უჭირდა-რა... მაგრამ ბოლოს და ბოლოს ეს ღვთისნიერები აღარსად სჩანდენ და...

ს პ ი რ დ ო ნ – (ანყვეტინებს სიტყვას) ჭირვეული და ცუდი ყველგან გამოერევა, კარგი ბატონის ყმას თითსაც ვერვინ დაანებდა. საზოგადოდ ასე იყო და თუ ზოგიერთებს ცუდათ ეპყრობოდენ, იმიტომ, რომ ორგულ-ერთგულებს არჩევდნენ. ეჰ! რაც იყო – იყო, მორჩა და გათავდა. ძველს ველარ დავუბრუნდებით... მაგრამ დღეს კი უკეთესობაა ვითომ...

ლ ე ქ ს ო – მართალია, ვაის გაყრილები უის შევეყარეთ... ერთი მეორეს ვერ ამართლებს, მაგრამ მაინც თავისუფლება და თანასწორობა დიდი ბიჯია ცხოვრებაში.

ს ა ყ ვ არ. – ჰმ, „კუმ ფეხი გამოყო, მეც ნახირ ნახირო“, შენ რა გრჯის, რომ ეჩრები?

კ ი კ ო ლ ა – მართალს არ ამბობს, თუ? მაშინ ყოლიფერი ერთი ბატონის ნება-სურვილზე იყო დამოკიდებული – გლეხის ბედიც და უბედობაც და ახლა კი...

ს პ ი რ დ ო ნ – (სიტყვას ანყვეტინებს) ყველა ბატონია. ყველა გარეწარი და გადამთიელი... გლეხსაცა და ჩვენც ორივეს თოკი ჩავგაბებს

და ორივეს სხვადასხვა კუთხისაკენ მიგვრეკავენ, რომ ერთმანეთი დავაღრწოთ. მოდი და ამისთანა დროში ნუ დადგები მეველეთ! ნუ დაიჭერ გლეხის საქონელს! დაუთმე საბალახო! გაბოროტება უნდათ ჩვენი – გაგვაბოროტა დრომ და გადაგვიდა ერთმანეთს.

ს ა ყ ვ ა რ. – მართალს ბრძანებთ, ჩემო ხელმწიფევ! და უი ამისთანა დროს, რომ ბატონიშვილები მეველეებად არიან. გლეხების ხელობას აღარ თაკილობენ... რა დროს მომსწრე ვარ და რასა ვხედავ. დამიდგეს თვალები. უიმე! უიმე!

ლ ე ქ ს ო – საქმის გაკეთება რა საუკადრისოა და საძრახისი, დედი. მაგრამ სამწუხარო ის არის, რომ საქმობის მაგიერ, რაც არ ეკადრებათ, იმას ჩადიან, ცარცვა-გლეჯა რა მეველეობაა.

ს ა ყ ვ ა რ. – სსუ, ნუ გაიგძელე ენა! რაც შენი საქმე არ არის და არც ვინმე გკითხავს.

ს პ ი რ დ ო ნ – არა, შვილოსა, ნურც მაგრე იტყვი. ნათქვამია: „ზოგი თხისკენ და ზოგიც მგლისკენ“... ნურც იმ ყმანვილებს გავამტყუნებთ, იმათაც რა ქნან, ორი კვალი მიწის მეტი აღარა დარჩენიათ-რა და არ მოუარონ? აუშვია სოფელს ამდენი ნახირი უმწყესურად და ლამის ქვეყანა ამოაგდონ.

მ ი ხ ა – (სიტყვას ჩამოართმევს) უმწყემსოდ? როგორ თუ უმწყემსოდ? ეგ როგორ იქნება?

ლ ე ქ ს ო – (განზე) რა მალე დავინწყებია, თითქოს იქ დაბადებულ იყოს...

ს პ ი რ დ ო ნ – მაშ, სადაც თქვენ იყავით, როგორღა არის?

მ ი ხ ა – რუსეთში? განათლებულად, იქ სოფლის ნახირს ოჩერედით მწყსიან... მუზიკით გარეკენ ხოლმე დილდილაობით და საღამოსაც მუზიკით აბრუნებენ.

ს პ ი რ დ ო ნ – იმე! იმე! მართალს ბრძანებ? რა ყოფილა ეს!

მ ი ხ ა – რაჟოკს ეძახიან, იმას რომ დააძახებენ, პირუტყვებმა მერე თვითონ იციან თავისი გზა... ნასვლისაც და მოსვლისაც...

ლ ე ქ ს ო – ეგ აქ არ მოხერხდება, იქ თვალგაუნვდენელი მიწდვრებია საძოვრები და აქ კი ჩვენი მიწები ხელისგულის ოდნად არიან დაფარატილებული და რომ გარეკო, სად უნდა გარეკო?

ს ა ყ ვ ა რ. – შენ რალა იცი იქაური ამბები, რომ ეჩრები სიტყვა-პასუხში? იქ როდის ყოფილხარ?

ლ ე ქ ს ო – რომ არა ვყოფილვარ, განა აღარ გაგვიგონია და არა წაგვიკითხავს-რა.

ს ა ყ ვ ა რ. – ჩუ! სამოვარი შიშინებს! ნადი, შვილო, მიხედე... არ დაიწვას, ჩაიც დაასხი და მოგვიტანე (ლექსო მიდის)

ს პ ი რ დ ო ნ – ახლა რალა დროს ჩაია, სამხრობამ მოატანა...

ს ა ყ ვ ა რ. – ჯერ არა გხლებია ჩემი მიხა და თქვენც ეგებ მიირთვათ...

მ ი ხ ა – ჩაის, კნიაზ, დრო არ გააჩნია. რუსეთში დილიდან სალა-მომდინ სვამენ...

ს პ ი რ დ ო ნ – ეტყობა, შაქარი ოხრად უნდა იყოს!

მ ი ხ ა – ზავოდები იქ არის და აქაც იქიდან მოაქვთ.

ს პ ი რ დ ო ნ – ეტყობა... ეტყობა, რომ არა ზოგავენ, არ ენანებათ.

მ ი ხ ა – იქ ცოტას ხმარობენ. პრიკუსკიტა სმენ.

ს პ ი რ დ ო ნ – შაქრით არა?

მ ი ხ ა – პრიკუსკიტო. ესე იგი, შაქარს ცოტას მოკნეტავენ და ჩაის კი ბევრს დააყოლებენ. ერთი ნატეხი თუ გინდა ათს სტაქანს ეყოფა, დაღვეითაც სულ სხვანაირად სმენ იქ და გემოც უკეთესი აქვს.

ს ა ყ ვ ა რ. – მართლა, რომ სულ სხვა გემო ჰქონია. ჩემი მიხა რომ სვამს, მეც ისე ვსინჯე და უფრო მეგემრიელა.

მ ი ხ ა – ყველაფერს თავისი შესაფერი ჩესტი უნდა. (გამოაქვს პოდნოსით ჩაი ლექსოს) აი, კიდეც მოიტანეს. მიირთვით კნიაზ... (აიღებს სტაქანს და წინ დაიდგამს. მიხა ფინჯანზე ასხამს ჩაის. მერე ქვეშიდან სამს თითს შემოუყენებს, შაქრის ნატეხი ხელში უჭირავს, სულს უბერავს ჩაის და ისე ხვრეპავს. საყვარლისეული მიჩერება მიხას. იმასა ჰბაძავს და ისე სვამს) აი, პრიკუსკას ამას ეძახიან. თქვენ თუ ასე არ დაღვეთ, შაქარი უყავით, უშაქროა.

ს პ ი რ დ ო ნ – უშაქროა? აჰ! პრიკუსკა ჩემი საქმე არ ყოფილა. (ბლომად იღებს შაქარს, ყრის სტაქანში) მე სულაც შაქრის გულისთვის ვსვამ, თვარა რა დამაღვეინებს ცხელ წყალს? ნიკოლოზ, შენ რატომ არ მიირთმევ?

კ ი კ ო ლ ა – მე? თუ ღმერთმა ღვინო არ გამომიღია, მაგას რავა მივიკარებ სიახლოვეს... მაგითი ჩავიმდულრამ სწორედ გულმუცელს, (ლექსოს) შვილო, შენ ახლა მაგდენად საჭირო აღარ ხარ... დაღვეით თვითონაც დაღვევენ, შენ წადი და პირუტყვები გამოაშვებინე, ცოდვა არიან ამდენ ხანს მშიერ-მწყურვალნი, წაუღეთ, რაც ერგებათ, ეგებ ათ შაურს დაგჯერდენ... შეევაჭრე.

მ ი ხ ა – მოიცა, ნურაფერს ნუ მისცემ, შენ ჩემს მაგიერად სთხოვე, გამოუშვან და თუ არ ქნან, მერე მე ვიცი!

კ ი კ ო ლ ა – რავა, შვილო, ჩხუბს უპირებ თუ?

მ ი ხ ა – მე ვიცი იმათი ხელი: ერთი არუთენას დუქანში დავაპატიყო, რჯულზე გაუმასპინძლდე და ჩვენსას კი არა, სხვის საქონელსაც კი შემოვარეკინებ ამ ჩემს ეზოში (იციინის).

ს ა ყ ვ ა რ. – (სასოებით შეჰყურებს. თავისთვის) იჰ, ენაცვალოს დედა!

ლ ე ქ ს ო – (სპირდონს) თქვენი კამბეჩისას რაღას ბრძანებთ?

ს პ ი რ დ ო ნ – როგორ თუ ჩემი კამბეჩისას?

ლ ე ქ ს ო – ისიც იქ ამწყვდევია.

ს პ ი რ დ ო ნ – ვეჟო, ჩემ კამბეჩთან რაღა ხელი ჰქონდათ?

ლ ე ქ ს ო – ისიც ყანაში შეუსწრიათ.

ს პ ი რ დ ო ნ – არ ეცოდინებოდათ, რომ ჩემი იყო.

ლ ე ქ ს ო – იქ გახლდათ თქვენი პატარა მწყემსი, ბევრი ეხვეწა, მაგრამ არ ქნეს, არ დაანებეს.

ს პ ი რ დ ო ნ – შეურცხვავთ კეთილშობილება! ჩვენც აღარ გვზოგავენ, კეთილშობილებს?

ლ ე ქ ს ო – სიცილი დააყარეს: „აზნაურის კამბეჩი რომ არის, იმიტომ სხვებზე უფრო ზრდილი და ჭკუიანი იქნებაო, თუ?“

ს პ ი რ დ ო ნ – მაგას როგორ იტყოდნენ?

ლ ე ქ ს ო – სთქვეს და გაათავეს.

ს პ ი რ დ ო ნ – თავს ლაფი დაესხა იმათ დიდკაციშვილობას, აღარ გვზოგავენ თავადიშვილები აზნაუშვილებს. აი, ბეჩავ, მაგათი მშობლებიც კი [არ] იკადრებდნენ მაგისთანა საქციელს სწორედ.

კ ი კ ო ლ ა – ეჰ, რა ქნან იმათაც, ჭირნახულის გაფუჭება ძნელია.

ს პ ი რ დ ო ნ – ვეჟო, რა არის წასახდენი, რომ ჯერ ხეირიანად ჯეჯილსაც არ უჩანს პირი?

კ ი კ ო ლ ა – რაც წელან გახლდათ, ის იქნება ისევ, რასაც ჩვენი ძროხებ-ხბორები წაახდენდენ, იმას არც თქვენი კამბეჩი დააყრიდა ხეირს.

ს პ ი რ დ ო ნ – (გაჯავრებული წამოდგება) ან თქვენი რას წაახდენდენ და ან ჩვენი? ეგ სულ სასუდო კლიაუზნობაა, სხვა არაფერი.

მ ი ხ ა – მოითმინეთ, კნიაზ, ნუ ჯავრობთ! დაბრძანდით! (ლექსოს) სთხოვე ჩემს მაგიერ, რომ ამათი კამბეჩიც გამოგატანონ. (სპირდონს) თქვენ ჩაი ინებეთ.

ს პ ი რ დ ო ნ – (ჯდება) მადლობელი ვარ, მადლობელი. ჰმ! ამდენ უსაქმურ კაცის გადამკიდეს ტკბილად ველარც არა გვისვამს და ველარც გვიჭამია-რა.

მ ი ხ ა – არაფერია, კნიაზ, ეგ პუსტიაკი საქმეა. ჰო, იმას მოგახსენებდი, ჩაის სმასაც თავისი ზაკონები აქვს-მეთქი, იქ სულ ისე სმენ, როგორც მე დავლიე.

ს პ ი რ დ ო ნ – სულსაც მანგრე უბერვენ?

მ ი ხ ა – უსუსტრად!

ს ჰ ი რ დ ო ნ – ახირებული ყოფილა, თქვენმა მზემ, მოიცადონ, ჯერ გაცივდეს და მერე ისე დალიონ, რა ეჩქარებათ, რა სული მისდით?

მ ი ხ ა – განა სიჩქარის საქმეა, სულს რომ უბერვენ, ცოტა ოდნავ ყელში გრილად მიდის და მუცელში კი ცხლად ჩადის და კიდევ ეს არის, რომ არგებს კაცს.

ს ა ყ ვ ა რ. – შენ გენაცვალოს დედაშენი მაგ სიტყვა-პასუხში, ყველაფერი რომ იცი!

ს ჰ ი რ დ ო ნ – მერე და რათ უნდათ, რომ მდულარე ჩაიყენონ გულ-გვამში?

მ ი ხ ა – თბილად ინახავს მუცელს და არგებს... იქ ხომ რუსეთში, დიდი სიცივე იცის.

ს ჰ ი რ დ ო ნ – მართლა, გამიგონია, რომ გააფურთხებ, კენჭივით ეცემო.

მ ი ხ ა – სწორედ, კნიაზ.

კ ი კ ო ლ ა – მაშ, მაგ ჩაისაც მიტომ ისხმენ და ისხმენ მუცელში, არ გაგვყინოსო?

მ ი ხ ა – სწორედ, სანამ ათჯერ მაინც არ წამოუვათ ოფლი. მაშინ კი ასე გადააბრუნებენ ხოლმე სტაქანს, (გადაბრუნებულ სტაქანს დგამს ფინჯანზე, საყვარლისეულიც ფიქრში გადააბრუნებს სავსე სტაქანს და ჩაის მუხლებზე გადაისხამს).

ს ა ყ ვ ა რ. – (წამოვარდება ზეზე) უი, დამიდგეს თვალები, ეს რა მომივიდა!.. (გარბის სახლისკენ, ყველანი წამოცვივდებიან ზეზე)

ს ჰ ი რ დ ო ნ – მდულარე გადაესხა, ხუმრობა არ არის, მიხედეთ!

მ ი ხ ა – არა უშავს-რა, მაზი მაქვს... ვაზელინი უნდა (მიდის).

კ ი კ ო ლ ა – გაიფუფქა, შენი მტერი გაფუფქულა, გოჭივით. ი ბიჭი რაღას ჩერჩეტობს, „უნდა ვაზელინოვო“. ჰმ! რავა იქნება ახლა, რომ ზელა დაუნყონ, შენს მტერს გაძრობია, იმას ტყავი გაძვრეს... მართლა არა გაუჭირვონ-რა. წავიდე, მივხედო. (განზე) აზნაუშვილის არც სტუმრობა ვარგა და არც მასპინძლობა! რა მოარბენიებდა ამ ოჯახდაქცეულს? სულ ამისი ბრალია! (მიუბრუნდება სპირდონს), ნურაფერს უკაცრავად, წავიდე, ერთი მეც მივხედო იმ ცოდვის შვილს, (მიდის).

ს ჰ ი რ დ ო ნ – (იცინის) ახია ამათზე ჯერ ჩვენთვისაც მეტია, კეთილშობილებისათვის, ჩაი, თვარა ამათ რა რჯით წამხედურობას, გლენმა თუ იშოვოს ღვინო, დალიოს, თუ არა და – კაი ცივი წყალი

ფლურჩოს! მორჩა-გათავდა! ჰმ! ჩაი! პრიკუსკაო! არ იციან, რომ რაც არ ერგებათ, არ შეერგებათ, ახლა უბერონ სული (მიდის ნელ-ნელა სიცილით).

ფ ა რ დ ა ე შ ვ ე ბ ა

მოქმედება მეორე

სცენა პირველი

სასტუმროს ბუფეტი

გამოსვლა პირველი

ა რ უ თ ე ნ ა – (დავთარს სინჯავს) ერთგვარი მცენარეაო, ამბობენ, ყვავილის გამოღება არ იცისო, მაგრამ ერთხელაც არის – კი უთუოდ მოიტანს ნაყოფსო... სწორედ ქართველების ნისიასა ჰგვანებია განსვენებულის პაპიჩემის ეფრემას ნისია, რომელსაც სამი დავნოსტი გასული ჰქონდა, ამ დღეებში გავინაღდე (იცინის), შეურჩიე დრო, კნიაზს ფულები რომ ანუხებდა, და გამისწორდა. ვინ სთქვა, რომ „ნისიაო სხვისიაო“? ჩვენ, ერმიაძინის მადლით, ეს არ გვეთქმის. ღმერთს ჩვენთვის ჭკუაც მოუცია და ყაირათიც უბძანებია, მაგრამ ბედი კი ჩვენკენ არ არის: არა გვწყალობს. ჩვენ ვაშენებთ და ვერ აგვიშენებია, ესენი კი აქცევვენ და ვერ დაუქცევიათ. მართლა რომ ღმერთი სწყალობს ამ ხალხს. ნატვრის თვალი ხელში უჭირავთ და ეს ქვეყანაც შიოს მარანია. ეს პატარა ქვეყნის კუნჭული რომ ხელში ჩაგვივარდეს, ჩვენ ვინლა გვემჯობინებოდა? ქვეყანას ხელში დავიჭერდით. მაგრამ, ეჰ, რასა იქ, თუ ბედიც არა გწყალობს! სად არის? თაგვმა სთქვაო, „თუ ბედიც ხელს შემინყოფს, რკინას გამოვხრავო, თუ არა და ყველიც კბილს მომტეხსო“. ბედია ყოლიფერი, ათასს წელიწადზე მეტია მამა-პაპიდან აქა ვართ... უჭკუოთ სიზმარიც არ გვინახავს და მაინც ვერას გავხდით. მარცვლა-მარცვლა ვაგროვებთ, გროშს გროშზე ვანებებთ და სანყაული კი მაინც არ ივსება. ესენი კი იქ მკიან, სადაც არ უთესიათ. დღეს რომ გამოეღევათ, ხვალ კიდევ რალაც გამოუჩნდებათ. ადამს აქეთ ქვეყანა შავ ქვას უფრთხის, გაურბის, ესენი კი შავმა ქვამ გამოაბრუნა და თავისას მაინც არ იაშლიან. სულ ლხინი, ლხინი და მრავალჟამიერი.

ბამოსვლა მორა

ისვე და მ ი ხ ა შემოდის

მ ი ხ ა – ჯერ არა გიჭმევია-რა და ესლავე დავთარს ეპოტინები?
ა რ უ თ ე ნ ა – (ლიმილით) ეს თქვენი არ გახლავსთ, საკნიაზოა –
„ერთხელაც იქნება“.

მ ი ხ ა – რა იქნება ერთხელაც? რას ამბობ?

ა რ უ თ ე ნ ა – ეს სახელი გახლავს ამ დავთრის.

მ ი ხ ა – სახელი?

ა რ უ თ ე ნ ა – ჰო! დავთარი ხომ ყველა ერთნაირი არ იქნება,
სხვადასხვაა, და სახელიც თავისი შესაფერისი აქვსთ: ერთს „უეჭვ-
ელში“ ჰქვიან, მეორეს – „ერთხელაც იქნება“ და მესამეს – „ვინ
იცის?“ „უეჭველში“ თქვენისთანა ნაღდ მუშტრებს ჩავწერთ ხოლმე,
მეორეში – კნიაზებს, მესამეში კი – შარლატანებს.

მ ი ხ ა – მე კი არც ერთში არ ჩავგანერინებ ჩემ თავს, ნისია ვისია
არ ვიცი!..

ა რ უ თ ე ნ ა – ეგ უფრო კეთილი.

მ ი ხ ა – წარმომიდგინე ანგარიში და მიიღე ხელად. მაგრამ ესეც
კი იცოდე, რომ თქვენებურად არ მომექცე, თვარა მეც ჩვენებურად
გაგიფრენ მწყერებს.

ა რ უ თ ე ნ ა – მერე სასამართლომ უნდა მიუტოვოს მიმინო?
(იციინის).

მ ი ხ ა – სიტყვა-სიტყვაა, შვილოს, ხომ გახსოვს, რაც გვითქვამს.
პორცია ნახევარ ფასად და ღვინოებიც ფას ნაკლე. მოტყუების იმედი
ნუ გექნება, ბუფეტის ანგარიში მეც ვიცი. გასტინიცები მისთანები
მჭერი, რომ მაგ შენ გასტინიცებისთანას ასს ჩაყლაპამდენ. აბა შენ
იცი, თუ არ შემარცხვენ. (მიდის).

ა რ უ თ ე ნ ა – (მარტო) დახეთ ბედს! ხედავთ რა გულზეა?
ხეირიანად სიტყვასაც აღარ კადრულობს... გუმინ სხვის ღორებს
ქილავდა, თითო მუჭა ძაგარი ბაზარში გასასყიდად დაჰქონდა, სილ-
არიბემ გადაჰკარგა, რუსეთში ამოაყოფია თავი და დღეს კი იქი-
დან სოდაგრად დაბრუნებულა, კნიაზებში ქეიფობს და ზაკაზებსაც
მაძლევს. აი რა ვუთხრა იმ ბედს, რომ ჭკუას არ ეკარება. ბედი?
ლატარიის კოლოფია. ქვეყნის ჩარხი ტრიალებს, ზოგს მომგები-
ანი ბილეთი გამოუდის, ზოგს ფუჭი... (ჩაფიქრდება) ჰმ! ზაკაზებსაც
მაძლევს.

გამოსვლა მისამი

ნიკე და ნიკო – კნიაზი შემოესწრება.

ნიკო – ეგ კი არ გაძლევს ზაკაზს, ჩვენ გაძლევთ. ჩვენი ბრალია. მაგას წყლის პირს უნდოდა სადილი გაემართა, მაგრამ ჩვენ არ დავთანხმდით და შენთან მოვიყვანეთ, გესმის?.. სუფრას სად შლიან?

არ უთენა – გაშლილია ბაღში, წმიდა ჰაერმა მადის მოყვანა იცის.

ნიკო – სტუმრები სად არიან?

არ უთენა – ოთახში თამაშობენ.

ნიკო – დღეს დიდი სმა გვექნება, ქალები ხომ არ არიან.

არ უთენა – სადაც თქვენ იქნებით, იქ სმას წინ რა დაუდგება.

ნიკო – მე დღეს სმის გუნებაზე ვერა ვარ. გუშინ, რაც ფულები მქონდა, სულ „ონდორთში“ წავაგე, და როცა ჯიბე მოწყენილია, გულიც აღარ ხარობს.

არ უთენა – (განზე) ფული უნდა... დავასწრებ (ნიკოს) კნიაზ, თქვენზე ცოტა ნისიაა.

ნიკო – როდინდელი?

არ უთენა – შარშანდელი.

ნიკო – რამდენია?

არ უთენა – შვიდი თუმანი.

ნიკო – მეც არა ვსთქვი... შენ ერთი გააკრუგლე, თუ ჭკუა გაქვს, რომ არ დამავინწყდეს, მოიტა კიდეც სამი თუმანიც და ასი იქნება.

არ უთენა – ცული წყალში ჩამვარდნია და ნაჯახიც თან ჩავაყოლო?

ნიკო – (წყენით) ჩააყოლო, თვარა დიდ ზარალში ხარ, შენმა მზემ!

არ უთენა – ბარემ ვართ, კნიაზ, მაგრამ ვითმენთ... ხათრია...

ნიკო – ეგ ნისიები დიდი ხანია განალღებულის. ეგ განა ნამდვილი ვაღია?

არ უთენა – ვა, მაშ?

ნიკო – ეგ თქვენი ჭკუის სარგებელია და ჩვენი უჭკუობის შტრაფი, მაგრამ რალა გაეწყობა!

არ უთენა – ვა, ვალს გადახდა არ უნდა?.. მაშ ტყუილა ჩამინერია?

ნ ი კ ო – ჩაგინწერია?.. რატომაც არ ჩასწერდი, დაგეზარებოდა?..
თქვენი „ვეფხვისტყაოსანი“ დავთარია და სახარება კი – ვექსილი.

ა რ უ თ ე ნ ა – კნიაზ, ვერ გამიგია, რასა ბრძანებთ?

ნ ი კ ო – იმას, რომ ტყუილა გადადიხარ ჩემ წინ მალაყს. ჩვენ ხანდახან ფული გვაკლია ხოლმე, თვარა ჭკუა კი არა. არ ვიცით, რომ ჩვენი ნისია სხვის ნაღზედ უფრო მომგებიანია შენთვის, თვარა, რა შვილი ხარ, ხათრი დაგვიჭირო. მაგრე ნუ იქნება, თვარა, ხომ იცი, რომ ტოლიბაში მე ვიქნები... ვინ ოხერი შენი გამოჯავრებული ან თვითონ დალევს ღვინოს და ან სხვას ასმევს...

ა რ უ თ ე ნ ა – მერე მე რა, კნიაზ?

ნ ი კ ო – შენ ბოლოკი და ხბოს თავი! მაშინ ნახავ – რაც.

ა რ უ თ ე ნ ა – (იცინის) მაშ, რალა ტოლიბაში იქნები, თუ არც შენ დალევ და არც სხვას დააძალებ? მასპინძელს მაშ როგორ მოუღებენ, თუ არც შენ დათვრები და არც სხვებს დაათრობ?

ნ ი კ ო – დაახ! მასპინძელს მოუღებენ, რომ შენ ჯიბე გაისქელო...

ა რ უ თ ე ნ ა – სად ღვინო და სად ჩემი ჯიბე?

ნ ი კ ო – აღუუ, ნეკზე არ მიკბინო, შუა სმამდი სულ კახურ ცოლიკაურსა და ყიფიანის ღვინოს შემოგზავნი და მერე კი, როცა შეზარხოშდებიან, ნყალ-ნყალას მოაყოლებ და კახურად იანგარიშებ. რა შვილი ხარ?! დღეს ეს აღარ იქნება, მე, ფხიზელი, ძმა-ბიჭებს ვერ უღალატებ, გესმის?

ა რ უ თ ე ნ ა – (განზე) ხედავთ, როგორ გაემშაკდნენ? (ნიკოს სიცილით) ვინ თქვენ და ვინ ლხინში მოწყენა? რომ არ შეგშვენისთ?

ნ ი კ ო – უფულობა კი შემშვენის?

ა რ უ თ ე ნ ა – თქვენ ნუ მოიწყენთ და ფულს ღმერთი გააჩენს.

ნ ი კ ო – გააჩენს! აბა, შვილო, მე პირდაპირი კაცი ვარ, პირში თქმა მიყვარს: ცოდვა საზიარო იყოს და მოიტა სამი თუმანიც.

ა რ უ თ ე ნ ა – ხელათ არა მაქვს!

ნ ი კ ო – მოიტა რაც გაქვს (ართმევს), შენც სუ და მეც სუ (მიდის).

გამოსვლა მეოთხე

ა რ უ თ ე ნ ა და ვ ი კ ტ ო რ

ვ ი კ ტ ო რ – მეც სუ და შენც სუ, არუთენ. ფულებს არიგებ?

ა რ უ თ ე ნ ა – (უკმაყოფილოდ) დასარიგებელი ვინ რა მომცა?

ვ ი ქ ტ ო რ – მაშ, გემართა ნიკოსი?

ა რ უ თ ე ნ ა – რა მემართა?

ვ ი ქ ტ ო რ – ფულები რომ მიეცი.

ა რ უ თ ე ნ ა – როდის რა მიმიცია?

ვ ი ქ ტ ო რ – შენც სუო და მეც სუო, რომ გითხრა, მაშ რა იყო?

ა რ უ თ ე ნ ა – ჰო, შენც სვიო და მეც ვსვამო – მეხუმრებოდა.

ვ ი ქ ტ ო რ – არ შეიძლება მეც გამირიოთ ხუმრობაში?.. არა მიგიცია-რა?

ა რ უ თ ე ნ ა –(განზე) ვა, დაუნახავს! ჰო, მობარებული მქონდა და ის გამომართო.

ვ ი ქ ტ ო რ – არ შეიძლება, მეც მომცე ერთი ხუთი მანეთი, ვითომ ჩემიც გბარებია!

ა რ უ თ ე ნ ა – არა მაქვს, ჩემმა მზემ... (განზე) რა შეილია, მიაბარე მგელს ბატკანი!.. (ვიქტორს) რომ მქონდეს, არ დაგიჭერ.

ვ ი ქ ტ ო რ – მართლა?

ა რ უ თ ე ნ ა – მართლა, ღმერთს გეფიცები...

ვ ი ქ ტ ო რ – მჯერა. (მიდის, თავისთვის) თუ კაცი ვარ და შეგაბანიებ.

გამოსვლა მხუთი

(შემოდინ მ ი შ ო კ ნ ი ა ზ ი და გ რ ი შ ა კ ნ ი ა ზ ი. არუთენას ყურადღებას არ აქცევენ, თავისთვის ლაპარაკობენ).

მ ი შ ო – არა, მე ვიზე ნაკლები ვარ, რომ ძალადაც არ ჩამაგდო. ას მანეთს დავესესხე და უარი მითხრა... თუ ეს უღვაში მსხმია, დაუსვამ ფასად, მაგრამ ეს სულ ნიკოს ბრალია, ჩაიგდო ხელში და სხვას აღარ იკარებს.

გ რ ი შ ა – რას აპირობ მაინც?

მ ი შ ო – ის მე ვიცი... ერთს ჩემებურად რომ შევქეიფიანდები, სულ ლანალუნს დავანყებინებ აქაურობას...

ა რ უ თ ე ნ ა – (თავისთვის) ვა, ჩემი პრიბორი? ეს კარგია!

გ რ ი შ ა – თავი დაანებე, თუ ღმერთი გნამს, არა მოხდეს-რა.

მ ი შ ო – რაც უნდა მოხდეს, ერთს კი ჩავაფარებ ფათრეთში, რომ გულის ჯავრი ამოვიყარო და!.. რას იჭიმება? რაც უნდა იყოს, მაინც გლეხია...

გ რ ი შ ა – გლახია თუ რაც არის, ხელები იმასაცა აქვს.

მ ი შ ო – ამას ხედავ? (უჩვენებს ხანჯალს).

ა რ უ თ ე ნ ა – ვა, ვა! (ყმანვილებს) პრისტავი მონვეული ჰყავს.

გ რ ი შ ა და მ ი შ ო – (მიხედავენ მისკენ) რაო, პრისტავიო?

ა რ უ თ ე ნ ა – დიახ, ისიც დაუპატიჟნია.

გ რ ი შ ა – რად მინდაო?

ა რ უ თ ე ნ ა – იქ ასე იციანო, ყოველ შემთხვევაში, რომ რამე მოხდეს, პოლიცია დასველებული გვეყოლებაო.

მ ი შ ო – მამა უცხონდა, თუ დასველება შეიძლება, გაშრობა კი აღარ მოხერხდება?.. ნუ გამაჯავრებენ, თვარა იმასაც თან მივაყოლებ. ერთი ჩვენც ვნახოთ, ის ქვეყანა რა ქვეყანაა (მიღიან)!

ა რ უ თ ე ნ ა – ვა, ვა! აღარ ხუმრობენ, (დაფიქრდება), ბიჭო, ბიჭო, ივანე!

გამოსვლა გეგმვა

ისვე და ივანე

ი ვ ა ნ ე – რას მიბრძანებ?

ა რ უ თ ე ნ ა – შენ აქ მარტო ხარ, თუ გეხმარება ვინმე?

ი ვ ა ნ ე – ნაცნობი ბიჭი მოვიხმარე.

ა რ უ თ ე ნ ა – ქირით?

ი ვ ა ნ ე – არა, ისე მეზობლობს.

ა რ უ თ ე ნ ა – მამ კარგი, შვილო, ახლა წადი და დამტვრეული ჭურჭლები რომ გვეყრია გოდორში, სალაროში რომ დგას, ხომ იცი? აქ მოიტანე. შენ თუ ვინიცოხაა, გკითხონ, სულ დღეს დაიმტვრათქო.

ი ვ ა ნ ე – კი, ბატონო. (მიდის).

ა რ უ თ ე ნ ა – ძალიან კი ტრაბახობს, „ვერაგინ მომატყუებსო“. ვნახოთ! იქ მაგას თუ ვირები უტყავებია, აქ ჩვენ რწყილსაც ვატყავებთ. (ივანეს შემოაქვს გოდორით დამტვრეული ჭურჭლები). ე, ოჰ, მაგრე, მიდგი კუთხეში. დასხდნენ?

ი ვ ა ნ ე – ახლა ჯდებიან.

ა რ უ თ ე ნ ა – დოქები ისე მიაწოდე ხოლმე ყოლიფერი, როგორც მე გითხარი.

ი ვ ა ნ ე – კი, ბატონო!

ა რ უ თ ე ნ ა – ბოთლები არ აგერიოს, მზარეულს ხომ გადაეცი, რომ საჭმელებს მეტი პირპილი უყოს მარილთან ერთად. ტარხუნა-საც ნუ გამოლევთ, ღვინოს ასმევს, იცი?

ი ვ ა ნ ე – ვიცი, ბატონო, განა პირველია?

ა რ უ თ ე ნ ა – თუ რამე გაჩუქონ ან შენ, ან ლაქიებს, ვინ იცის, კნიაზები არიან, მომიტანეთ და ნახევარს თქვენ მოგცემთ.

ი ვ ა ნ ე – კი, ბატონო (თავისთვის) შენ გეტყვით და შენ მოგირბენინებთ სწორედ! (მიდის და თან იღრიჭება)

ა რ უ თ ე ნ ა – კურდღელს კურდღლის ქონითვე სწვენ თვალებსა, მზარეულებიც და მოსამსახურეები მათივე გვარისა არიან... მაგათ რომ ერთმანეთის გატანა იცოდენ, ჩვენ რაღას ვიხეირებდით? ბადეც სხვისია და მეთევზეც, ჩვენ ამღვრეულ წყალში თევზებს ვაჭერინებთ და დღესაც იმედია ორაგული გაებმის. (გადმოიღებს დავთარს და ათვალიერებს)

ფ ა რ დ ა

მოქმედება მეორე

გამოსვლა პირველი

ბაღში სუფრა გაშლილია. სადილად სხედან მ ი ხ ა, ნ ი კ ო, გ რ ი შ ა, მ ი შ ო, ვ ი ქ ტ ო რ, დ ა თ ი კ ო და ს ტ უ მ რ ე ბ ი.

მ ი ხ ა – იმ ერთის თქმისა არ იყოს, „რატომ არ მოიღებენო“ და: „კი, ვსჭამო!“ ამ ჩვენს სუფრასაც პირი ჩამოსტირის.

ნ ი კ ო – ასე იცის უტოლიბაშო სუფრამ.

გ რ ი შ ა – როგორც უღორისთავოდ ქორწილი, ისე უტოლიბაშოთ ლხინი არ მოხერხდება ჩვენში.

ე რ თ ი ს ტ უ მ ა რ ი – მაშ, შენი სადღეგრძელო იყოს. მოგვილოცავს ტოლიბაშობა.

გ რ ი შ ა – უკაცრავად! დიაკონმა სწიროს და მღვდელმა გალობა უთხრას? აქ არა გვყავს ნაკურთხი ტოლიბაში ნიკო?

ხ მ ე ბ ი – მართლა, მართლა! სიკვდილსაც დავინწყებია! როგორ დაგვავინწყდა. ნიკოს გაუმარჯოს, ნიკოს! მოგვილოცავს ტოლუმბაშობაც!

ნ ი კ ო – არა, მე დღეს ველარ ვიკისრებ ტოლიბაშობას, რადგანაც ნათლობა გვაქვს დღეს, მოლხენაც არაჩვეულებრივი, სხვანაირი უნდა ტოლუმბაშობაც.

მ ი შ ო – როგორ თუ ნათლობა?

ნ ი კ ო – მაშ! ეს ჩვენი ძმა და ამხანაგი მასპინძელი იქ იმ ცივ ქვეყანაში ვოდკით მოუნათლავთ მიხაილ ნიკოლაევიჩად და ახლა აქ უნდა ჩვენ გამოვნათლოთ ღვინით „მიხადა“.

ს ტ უ მ რ ე ბ ი – ხა, ხა, ხა,ხა! მართალია, მართალი! ბრავო, ნიკო! ნათლიათაც შენ უნდა იყო და მირონიც შენ სცხო, მოგვილოცავს ტოლუმბაშობა!

ნ ი კ ო – ბატონი ხართ, მაგრამ მხოლოდ ერთის პირობით, პატიოსანი სმა უნდა იყოს. სასმომ პირნმინდად უნდა გაპიპინდეს ხოლმე, ძროში არშია და ქობა არ უნდა გამოჩნდეს, „ეს ბოთლმა მაპატივო“, ეს „გადამელვარაო“ და სხვა ამგვარი რამ არ გავიგონო. ის შტუკები განგებ რომ აიკანკალებენ ხოლმე ხელებს და ღვინოს ღვრიან, ისე რომ თეფში სტაქნებს აიტივტივებს ხოლმე, დღეს აღარ მოხერხდება: ერთი სიტყვით, პატიოსნება უნდა დავიცვათ... ვისაც არ შეგიძლიათ ამ პირობების ასრულება, ახლავე, ამ თავითვე გამოტყდით.. შენ რას იტყვი, მიხა?

მ ი ხ ა – მასპინძლობა ჩემია და მოლხენა თქვენ იცით.

ნ ი კ ო – შენ, გრიშა?

გ რ ი შ ა – მოკლას ხარი თივამ!

ნ ი კ ო – შენ, მიშო?

მ ი შ ო – მე სხვიმის როდის გავქცეულვარ, რომ ახლა ვისმე ჩამოუვარდე.

ნ ი კ ო – კეთილი, შენ რას იბერები, დარდუბალ, რას იტყვი?

პ რ ი ს ტ ა ვ ი – თანამდებობის კაცი და სმა განა შეიძლება?

ვ ი ქ ტ ო რ – მაშ, მარტო ჭამა?.. ყლაპვით ხომ მეტსაც ყლაპავთ?

ე რ თ ი ს ტ უ მ ა რ ი – ვისაც ჭამა უყვარს, ის აღარც სმას უნდა ერიდებოდეს.

ნ ი კ ო – რაიო, რაიო? აქ თანამდებობას რა უნდა? შენ აქ, როგორც ჩვენი ტოლი და ამხანაგი და ჩვენებური კეთილშობილი, ისე ხარ მონვეული, თანამდებობა კარზე უნდა იდგეს.

პ რ ი ს ტ ა ვ ი – კარგი, ბატონო, გაახლებით, თუ დღემდე არ მოუკლავარ ღვინოს, მგონია, ვერც დღეს მომერიოს.

ს მ ე ბ ი – ჰა, ყოჩაღ, ყოჩაღ! ცხრაჯელ რომ გადაგნათლონ, მაინც კიდევ ჩვენი ხარ!

ნ ი კ ო – შენ რაღას იტყვი?

ე რ თ ი ს ტ უ მ. – აბა, რა საკითხავია! ვინ იქნება მისთანა, რომ მამა-პაპას უღალატოს და ქართველობაზე ხელი აიღოს?

განთიადი

ხ მ ე ბ ი – მართალია, მართალი! აქ ყველა თავდადებული ქართველები ვართ.

ნ ი კ ო – მაშ ახლა მე ვიცი... მომგვარეთ ხაზიანი, ხაზიანი! არუთენ! არუთენ!

გამოსვლა მეორე

იზინივე და ა რ უ თ ე ნ ა

ა რ უ თ ე ნ ა – რა გნებავთ, კნიაზებო?

ნ ი კ ო – შენი გამონაცვალი! რა უნდა გვინდოდეს? შემოგვხედე ერთი, ვინა ვართ და რა ბიჭები!

ა რ უ თ ე ნ ა – ვა, განა არ ვიცი!

ნ ი კ ო – თუ იცი, მაშ ეს რა არის? ეს სათითურები ვინ მოიტანა აქ?

ა რ უ თ ე ნ ა – სათითურს რა უნდა, დღეს აქ ქალს არ გაუვლია. წუხელი თუ ვისმეს დარჩა...

ნ ი კ ო – ვერ ხედავ? (მიუშვერს ჭიქას) ეს რა არის. თუ არ სათითური? გინდა, რომ გადაგვცდეს, ყელში გაგვეხიროს და დავიღრჩოთ? (დაახლის იქვე ძირს ქვაზე და მიაშხვრევს) ასე დაიქცეს შენი ოჯახი!.. ყმანვილებო, გადაყარეთ ეგ სათამაშოები. ბავშვები ვგონივართ რომ გვატყუებს? (ქვაზე ამტვრევენ სტაქნებს).

ა რ უ თ ე ნ ა – რათ ამტვრევთ? ჩემი გაკეთებულია, ან თქვენი?

მ ი ხ ა – (იცინის) არა უშავს-რა, მე მიანგარიშე.

ა რ უ თ ე ნ ა – დალოცვილო, ასე უბრალოდ გატეხა?.. განა მაკარიის საქონელია, გრანიციდან მომიტანია... დუჟინი ექვსი მანეთია.

ვ ი ქ ტ ო რ – გიცხონდა სული!.. ღვთისიას დუქანში ნაყიდა, თვითო სამ-სამ კაპიკად.

ა რ უ თ ე ნ ა – ისა და ეს მერე ერთია?

მ ი ხ ა – ვიცით რაც არის, გამოვრიგდებით.

ნ ი კ ო – შენ კიდევ აქ წუნუნობ? გასნი, ყანწები მოიტა!

ა რ უ თ ე ნ ა – ერთის მეტი რომ არ გახლავთ?

ნ ი კ ო – არა უშავს-რა, ერთი იყოს და კარგი!

ვ ი ქ ტ ო რ – სანამ ყანწი მორიგისად ჩვენამდე მოანევდეს, ჩვენ ხახა ამოგვიშრება... ყანწს დიდრონი სტაქნებიც მოაყოლოს.

ნ ი კ ო – ჩაის სტაქენებიც...

(შემოაქვს მსახურებს სტაქენები და არუთენას დიდი ყანწი).

ა რ უ თ ე ნ ა – აი, ვერცხლით მოჭედილია! თქვენი საკადრისი.

ნ ი კ ო – ჰო, ეს კარგია!.. (აჭრიალებს ხელში).

მ ი შ ო – არა უჭირს-რა... არუთენ, ვის ვალში დაგრჩენია?

ა რ უ თ ე ნ ა – ვითომ გირაოში?.. რასა ბრძანებთ!.. ღმერთმა ნათელი დააყენოს იმ დიდ სოფელში მის სულს, ცხონებულმა კნიაზ ალმასხანმა დაანათლიავა ჩემს არშაკას.

ნ ი კ ო – დაიცათ ერთი, რა დროს გამოძიებაა. ვისიც უნდა იყოს, მოიტათ. (გულში იკრავს და იმღერის)

სუფრას ამშვენებს სოველი დოქი,

ბოთლების მომგონს გაუწყდეს ქოქი!

ნაიღეთ მალე, რათ მინდა ჭიქა?

გასტყდეს, ვეძებდე მე აქა-იქა

მაგრამ ეს ჩვენი ნაკურთხი ყანწი,

რამდენიც გინდა ასნი და ასნი.

ვითომც გაგიტყდეს? თქვენც არ მომიკვდეთ,

ოღონდ უბრძანე, ერთი დაასხი...

მაგრამ ყმანვილებო, ამ თავითვე პირდაპირ ყანწით დანყება არ იქნება, იმასაც თავისი ოჩერედი აქვს. ჯერ უნდა შევეჭლინჭლილდეთ... რუსებმა რომ სადილს წინეთ ზაკუსკა იციან. ჯერ კუთხეში პატარა სტოლიდან დაინყებენ ცუცუნას და მერე დიდ სტოლზე გადმოდინან. ჩვენც ასე... ჯერ სტაქენებით უნდა დავინყოთ და მერე ყანწებზე გადავიდეთ. აბა, აივსეთ ჯერ თითო სტაქანი... მზადა ხართ?

ხ მ ე ბ ი – მზადა ვართ, გიცდით!

ნ ი კ ო – როგორც ლოცვებში – მამაო ჩვენო, ისე სადღეგრძელოებში ეს სადღეგრძელო პირველია, ამიტომაც ერთი სტაქნით არ შეიძლება ამისი ალილუია, თუ თან ყანწიც არ მივაცოლებთ. ღმერთმა ნუ მოშალოს ჩვენ სამშობლოში ეს მამა-პაპური გულუხვობა, ლხინი და ქეიფი... სანამ „მრავალჟამიერი“ არ გადავარდება, ჩვენც არა გვიჭირს-რა: გაუმარჯოს საქართველოს!

ყ ვ ე ლ ა ე რ თ ხ მ ა დ – გაუმარჯოს საქართველოს! (სმენ).

ნ ი კ ო – მორჩით სტაქნებს? აბა, ახლა ყანწით უნდა ავამღეროთ სულმოუთქმელად, პირიდან მოშორება არ შეიძლება... სანამ ძროჭრიჭინს არ დაინყებს. ეს ღმერთმა გაუმარჯოს იმ მამულიშვილებს, რომელთაც კიდევ ახსოვთ თავისი სანყალი ქვეყანა. არც ყანწს ივინ-

განთიადი

ყებენ, არც აზარფეშას და შუშხუნა მწვადებს კატლეთ-მათლეთებში არა სცვლიან. გაუმარჯოს ჩვენს კამპანიას!..

ყ ვ ე ლ ა – გაუმარჯოს! ვაშა! ვაშა!

(დიდხანს იმღერიან სანრიპინო მრავალჯამიერს)

ვ ი ქ ტ ო რ – (წამოდგება ზეზე):

„სხვა საქართველო სად არის,
რომელი კუთხე ქვეყნისა,
ერი პურადი, გულადი,
მტერთა მიმცემი რისხვისა“.

აი ამის მთქმელს კი ვენაცვალე ენის კლიტეში. გაუმარჯოს საქართველოს!

ხ მ ე ბ ი – გაუმარჯოს, გაუმარჯოს! ვაშა! ვაშა!

(იმღერიან და ცმუტავენ)

ჩვენია, ჩვენია,
საქართველო ჩვენია,
როცა სმა და ლხინია
არავის გვეშინია,
ჩვენია, ჩვენია,
საქართველო ჩვენია!
ცივ ღვინოს ვსვამთ,
ცხელ მწვადსა ვსჭამთ
ჩესტნად, არვის გვცხვენია,
ჩვენია, ჩვენია,
საქართველო ჩვენია!

პ რ ი ს ტ ა ვ ი – (აშფოთებული აქეთ-იქით იყურება) ნუ... ნე უდობნო!..

მ ი შ ო – რა ნე უდობნო?

პ რ ი ს ტ ა ვ ი – რომ ყური მოჰკრან... ნე ხარაშო!

მ ი შ ო – „ნე ხარაშო“, თუ არა ბუნტია!..

პ რ ი ს ტ ა ვ ი – სამსახურის კაცი...

ნ ი კ ო – რასა შფოთავ! შენ ვითომაც არც კი გაგიგონია...

მ ი შ ო – შენ გადაფიცე, არ გამიგონია-თქო და ჩვენც გიმონმებთ.

ვ ი ქ ტ ო რ – ძმა-ბიჭები არა ვართ, გინდა სიზმარსაც დაგიმონმებთ... შენ ერთი ბანი გვითხარი.

(იმღერიან)

„ჩვენია, ჩვენია,
საქართველო ჩვენია“.

პ რ ი ს ტ ა ვ ი – (ყურებში თითს იცვამს და დგება) ნე ხარაშო, ნე ხარაშო!

ნ ი კ ო – კარგი, კმარა, გაათავეთ, აავსეთ სტაქნები: ეს ღმერთმა ადღეგრძელოს ის პირუტყვი, რომლის მიზეზითაც დღეს ჩვენ აქა ვართ მონვეული. ალავერდი, მასპინძელო.

მ ი ხ ა – ეს როგორ უნდა გავიგოთ, კნიაზ?

ნ ი კ ო – რომ შენი ძროხები არ დაგვეჭიროს, ეგებ არც კი დაგვეპატიჟებდი.

მ ი ხ ა – რასა ბრძანებთ, კნიაზო, უკაცრავად კი ნუ ვიქნები და სწორედ არ გამხსენებია პირუტყვები, როცა თქვენა გპატიჟობდით.

ნ ი კ ო – გეხუმრები, კაცო! კი ნუ გწყინს. ჯანიოზ ექიმს უთქვამს, „ხუმრობა მაძღარ კუჭის მალამოაო!“ ჩვენც ვხუმრობთ, საჭმელს ვინელებთ.

მ ი შ ო – იქ კი ნუ გგონია შენი თავი, რომ დაითრობიან და ტირილს მოჰყვებიან ხოლმე...

გ რ ი შ ა – ზოგი ასი წლის მკვდარს იგონებს, ზოგი ცოცხალს სტირის...

დ ა თ ი კ ო – ქართული ღვინო ხუმრობა და სიცილია...

ნ ი კ ო – ეს ღმერთმა ადღეგრძელოს ჩვენი ახლად მონათლული მიხა! ღმერთმა ჩვენ მაგის მასპინძლობა ნუ მოგვიშალოს და მაგას ჩვენი სტუმრობა... ალავერდი, ყმანვილებო!

მ ი შ ო – მაგას რუსული „მნოგაია ლეტა“ უფრო იამება (იმღერის) „მნოგაია, მნოგაია, მნოგაია ლეტა“...

პ რ ი ს ტ ა ვ ი – ოჰ, შენ კი გენაცვალე მაგ ყანყრატოში, მანგრე, მანგრე. მნოგაია, მნოგაია! ნეტავ ახლა შემოახედა ჩემს უფროსს და გააგონა... არც ეხლა დაიჯერებს, რომ განათლება შემოდის ჩემს საპრისტაოში? (ღრიალებს) მნოგაია, მნოგაია, მნოგაია!

ვ ი ქ ტ ო რ – ბიჭოს, შენ აკი არა მღეროდი?

პ რ ი ს ტ ა ვ ი – (იცინის) სემინარიაში პევჩად ვიყავი პირველი ბასი...

(იმღერის. სხვადასხვა ხმებზე მღერიან ხან წვრილად და ხან მსხვილად)

ნ ი კ ო – კაია ახლა, ნულა წაიღეთ ყურთა სმენა! სინიდისიც კარგი საქონელია. ეს ღმერთმა ადღეგრძელოს ის მარჯვე მეველე,

განთიადი

რომელიც მოვალეობას კარგად ასრულებს – ვირებს რქებით იჭერს და ძროხებს კუდით. დათიკოს სადღეგრძელოა!

დათიკო – თქვენ რომ ვირსაც და ძალსაც კუდით იჭერთ, ჯერ თქვენი სადღეგრძელო იყოს.

ხმებო – დათიკო, იცოცხლე! იცოცხლე! გაგიმარჯოს!

დათიკო – გმადლობთ, იმ პირობით კი, რომ მრავალჟამიერის მაგიერ სიმღერები ვსთქვათ – მე გადარჯულებული არა მიყვარს-რა... აბა, ერთი ლეჩხუმური, რომ ლხინი გახურდეს...

მიშო – ორპირი სიმღერაა და სმაც ორპირი გავაჩინოთ, თქვენ იქით და ჩვენ აქეთ, გავიჯიბრდეთ.

(იმღერიან ორპირად)

ერთიპირი – დავლიოთ და დავულიოთ, დავლიოთ, დავლიოთ.

მეორეპირი – დალიეთ და დაგვილიეთ, დალიეთ და დალიეთ.

ერთიპირი – თუ დავლევთ ღვინოს კახურსა

არც თვალს გვატკენს და არც ყურსა!

დავლიოთ, დავლიოთ.

მეორეპირი – თუ დალევთ წმინდა კახურსა,

არც თვალს გვატკენს და არც ყურსა. დალიეთ, დალიეთ!..

ერთიპირი – დავლიოთ ღვინო მარგული,

რომ გაგვიმთელოს მან გული,

დავლიოთ, დავლიოთ.

ხმებო – ჰაი-ჰა, წამოვიდა ჩვენსკენ ლხინი, წამოვიდა.

მეორეპირი – ჭრიჭინ-ჭრიჭინ, საქმე გიჭირთ!

დალიეთ, დალიეთ!

ერთიპირი – თქვენ გიჭირსთ და ჩვენ არ გვიჭირს!

დავლიოთ, დავლიოთ!

მეორეპირი – ჭრიჭინ-ჭრიჭინ, თქვენს საქმესა ჩაუჭრიჭინეთ!

ხმებო – ღვინო გვწყურია, ღვინო!..

ვიქტორ – ტოლუმბაში სად გაქცეულა? ხედავთ, არუთენას ევაჭრება რაღაცას... სადღეგრძელო მიუტოვებია, წყურვილითა გვკლამს.

ხმებო – მართლა, მართლა! ტოლუმბაში! უუ!

(იმღერიან)

ტოლუმბაში ჩანჩალა,

ღვინო გვასვი ჩქარ-ჩქარა!

(იმღერიან და დანა-ჩანგალს აჩხარუნებენ თეფშებზე):

მასპინძელი უხვია,
თუ არ გადაუხვია...
ტოლუმბაშო, სადა ხარ,
აზნაურო ბუაძე,
როდის მოხვალ ქკუაზე.
ტოლუმბაშო ჩანჩალა,
ღვინო გვასვი ჩქარ-ჩქარა!

ნ ი კ ო (მოზრუნდება) ოჰ, ოჰ, ნუ ნაიღეთ ყურთასმენა, რა სული მიგიდისთ, ჯერ ყანნიც კი არ დაგიბრუნებიათ.

ხ მ ე ბ ი – დიდი ხანია მოვრჩით...

ნ ი კ ო – ვის გაკლიათ?

ვ ი ქ ტ ო რ – მე მაკლია.

მ ი შ ო – ეგ ხომ დიდი ხანია ვიცით.

ვ ი ქ ტ ო რ – ქკუა თუ ფული? ის ხომ საკნიაზო დიპლომია და ზოგი თქვენს უჯრაშიც მოიკითხეთ.

მ ი შ ო – ნუ იცი კნიაზების ხელის წამოკვრა, სხვა რომ არა იყოს-რა, ნახევრად შენ მათი სისხლი გიდგას – აზნაურიშვილი ხარ, ბოლიკარტიანი ყაზახი ხომ არა ხარ სხვებსავით (შეხედავს მიხას).

და თ ი კ ო – უხეირო თავადიშვილობას ხეირიანი გლახობა სჯობია, მაგრამ აქ ხომ დეკუტატ-სობრანიე არ არის, რა დროს მაგაზე ლაპარაკია?

ნ ი კ ო – ვიქტორ, სულ შენი ბრალია ამ აყალ-მაყალის ატეხა, რატომ არა სვამ?

ვ ი ქ ტ ო რ – დავლევდი, მაგრამ მეშინია თევზმა არ მანყინოს... უმია...

ზ ო გ ი ე რ თ ე ბ ი – სად არის თევზი?

ვ ი ქ ტ ო რ – წყალში.

გ რ ი შ ა – სად? რომელ წყალში?

ვ ი ქ ტ ო რ – აი, აქ რომ ჩაუყენებიათ, ყანწში... აბა ნახეთ, მართალია, მთვრალეები კი ვართ, მაგრამ არც იმდენად, რომ წყალი და ღვინო ველარ გავარჩიოთ. არუთენ, მოგვილოცავს ანტექრისტობა!

ა რ უ თ ე ნ ა – ატექრისტე რად ვიქნები, ვა!

ვ ი ქ ტ ო რ – ქრისტემ ლხინში წყალი ღვინოდ გადააქცია და შენ ღვინოს წყლად აქცევ, აბა ნახე... (მიუშვერს სტაქანს).

ნ ი კ ო – კარგი ერთი, ნუ ხუმრობ, ბოთლიდან არ ჩაგისხეს?

ხ მ ე ბ ი – აბა ვნახოთ ეს ბოთლები, ეხლა რომ შემოიტანეს... (სინჯავენ) მართლა, ეს რა ამბავია? წყალღვინო, ნაქაჩია.

ა რ უ თ ე ნ ა – ვა, ბიჭებო! ეს რა ამბავია? ჩაი აგირევიათ.

ვ ი ქ ტ ო რ – ვითომდა არ იცი. ჩვენ თუ გინდა არად ჩაგვაგდე, მაგრამ ამ თანამდებობის კაცს მაინც როგორ უბედავ მოტყუებას.

პ რ ი ს ტ ა ვ ი – (შეფერებით) პოდლოგ!.. მაშენიჩესტვო! უნდა პროტოკოლი შევაცენო.

ა რ უ თ ე ნ ა – რას ბრძანებთ? რისი პროტოკოლი? რისი მაშენიკობა... შეშლიათ და წყალი შეურევიათ... ნაილებენ და ნამდვილს მოიტანებენ... გნებავს შაფანცკის მოვატანიებ?

ვ ი ქ ტ ო რ – მერე იმასაც მტკვარად გადააქცევ. პირველი კი არ არის, მაგრამ დღეს კი ცოტა ადრე მოგვვლია... ჯერ ისე მთვრალიც არა ვართ... ეს წყალ-წყალა კახურის ფასად გექნება ჩანერილი დავთარში... აღარა გაგვეგება-რა, გარჩევა აღარ შეგვიძლია და გვატყუებ, რალა!

ა რ უ თ ე ნ ა – ეგ მაშინ უნდა ბრძანოთ, რომ მართლა ჩამენწროს.

ვ ი ქ ტ ო რ – აბა, გამოიტანე! გვაჩვენე! (არუთენა გადის).

ნ ი კ ო – რა ექნა, ამ ჩემს ბოთლში კი წმინდა წალიკაურია და...

გ რ ი შ ა – ეგ წინანდელი მოტანილია. აბა, სხვა ბოთლები ნახე.

ა რ უ თ ე ნ ა – (შემოაქვს დავთარი) აბა ნახეთ, რა და რა სწერია.

ვ ი ქ ტ ო რ – ეშმაკმა იცის, რაები არ გინერია! (ამოხვევს ერთ ფურცელს და გადასცემს მეორეს) აბა, შეამონმე ერთი...

მ ე ო რ ე – მართლა, ეს რა ყვავის ბრჩხილებია? (ამოხვევს ისიც და სხვას გადასცემს) აბა, შენც ნახე...

მ ე ს ა მ ე – მართლა რომ ეშმაკის პოჩერკია... (ხვევს და სხვას აძლევს).

ა რ უ თ ე ნ ა – ვა! ვა! ვა! რას შვრებით, მლუპავთ, ეგ როგორ იქნება?

მ ი ხ ა (იცინის) არაფერია, ნუ გეშინია, გავსწორდებით.

ა რ უ თ ე ნ ა – რასა ბრძანებთ. ეგენი თავიანთ ნისიას ხევენ, განა მარტო თქვენსასა...

მ ი შ ო – არუთენა ვერ გაბედავდა, რომ წყალი ღვინოდ შემოეპარებია, მაგრამ აქ სულ სხვა შტუკებია, მასპინძელი დაარიგება.

მ ი ხ ა – კნიაზ, მაგას როგორა ბრძანებთ! რა გამჭირვებია, რომ მაგისტანა რამ ვიკადრო? ეგ ჩვენი ხელობა არ არის.

მ ი შ ო – რა შვილი ხარ, რომ არ იკადრებ? თუ არ დაგიშლია, ის, რაც ჩამოგიტანია, სულ პროფესორობით გაქვს ნაშოვნი, ან გზაჯვარედინზე გიმოვნია...

ნ ი კ ო – არა გრცხვენია, მიშო, რომ დათვრები, აღარა გაგეგება-
რა და ყველას უსიამოვნებაზე ინვევ... მიხა, ყურს ნუ ათხოვებ, თუ
ძმა ხარ...

მ ი შ ო – პირში თქმა რომ მიყვარს, მიტომ გეჯავრებით ყვე-
ლას... ვიცი, შვილო, რათ ექალაჩუნებით მაგ ვაჟბატონს, თვარა ეგ
რა ჩვენი ტოლი და ცალია, რომ გვერდში ამოგვისვამს... გლეხის
შვილი... თქვენ რაც გინდათ ის ქენით და მე კი ისე არ დავამცირებ
ჩემს ღირსებას, რომ გლეხს თავი მოუხარო.

მ ი ხ ა – კნიაზ, თქვენი ნებაა, ვინ რა მოგახსენათ, რომ მინყრებით?

მ ი შ ო – შენა გგონია, ვერ მიგიხვდი საითქენაც გადაჰყარი?..
და ვისა სცემდი გაჭირვებაზე რომ ჩამოაგდე ლაპარაკი? ჩვენ ჩვენს
სიღარიბეს არავის უცვლით სიმდიდრეში. ჰმ, „გაჭირვებული არა
ვარ“. აქაო და ორი გროში უშოვნია, თავი მოაქვს. მართალი ნათქ-
ვამია: „გლეხი კაცი თუ გვერდში მოისვი, მძახლობას მოგინდო-
მებსო“. (დგება, წასვლას აპირებს).

მ ი ხ ა – კნიაზ, ვინ რა განყენინათ? ღმერთი, რჯული, შემცდარი
ხართ.

და თ ი კ ო – დაანებე თავი, მანგრე იცის ჭირვეულობა, მთვრალია.

მ ი შ ო – (მიუბრუნდება) რაო, რაო? ვინ არის მთვრალი?

და თ ი კ ო – ვინა და შენ! რა დაგემართა, რომ აყალ-მაყალსა სტებ?

მ ი შ ო – შენ რა გინდა? სიკვდილმა ხომ არ გიკბინა?

და თ ი კ ო – ვისაც უკბინა, ის მე ვიცი...

მ ი შ ო – შენ რა თავს გამოიდევ. ვინ რა გითხრა? რა გინდა...

და თ ი კ ო – მასპინძლის გალანძღვა ჩვენი შეურაცხყოფაა და
ყოველთვის კი არ დაგითმობენ უსაქციელობას.

მ ი შ ო – დამითმოზ თუ არა, ყურებზე ხახვი არ გადამაჭრა შენი-
სთანა აზნაურუკამ.

და თ ი კ ო – (გულმოსული) შერცხვეს ის აზნაურშვილი, რომ შენ
ჩამოგივარდეს.

ხ მ ე ბ ი – (აქა-იქ) ჰა, ჰა, აქ აზნაურობაზე ნუ იქნება ლაპარაკი.

ხ მ ე ბ ი – (აქა-იქ) არც თავადიშვილები გახლავან თქვენი ხელ-
წამოსაკრავი.

და თ ი კ ო – ღირს ამის გულისათვის თავის გამოდება? გახეთქ-
ილია!..

მ ი შ ო – მე შენ გაგიხეთქ თავს. (ესვრის სტაქანს).

და თ ი კ ო – (წამოაველებს ბოთლს ხელს და მიაშურებს. სხვები მის-
ცვივდებიან და დაიჭერენ).

მ ი შ ო – (ხანჯალს იღებს) გამოუშვით! მობრძანდეს!

დათიკო – გამიშვით, რომ ცხვირ-პირი ჩავანაყო. (ინევენ ერთ-მანეთზე, სხვები არ უშვებენ, საზოგადო ხორხობია, სტოლს გადმოაბრუნებენ და ჭურჭლები იმტვრევა).

არუთენა – მოდი და შეადგინე პროტოკოლი... კიდევ კარგი, რომ წყლიანი ღვინო სვეს... სულ წმინდა რომ ყოფილიყო, ხომ ამოგვწყვეტავდენ. (გარბის ოთახიდან).

პრისტავი – (გარბი-გამორბის) რას შვრებით, რას? ეტო უყას, უყას!...

მინა – კნიაზებო, როგორ გეკადრებათ, პუსტიაკ საქმეზე...

დათიკო – არა, მიხა-ჯან, მე შენს გალანძღვას არავის შევარჩენ...

მინა – გმადლობ, მაგრამ ეს ხომ პუსტიაკი რამეა! ღვინოში რა არ ითქმის... კნიაზ მიშომ რომ კიდევ გამლახოს ავიტან, არასა ვკადრებ... ჯერ ერთი რომ უფროსია და მეორე კიდევ ცოტა გაჯავრებული არის ჩემზე... არაფერია, მოვრიგდებით.

მიშო – შენ ამბობ მაგას? მაღადეც! კაცი ყოფილხარ და არ ვიცოდი (აგებს ხანჯალს). მოდი, ერთი გაკოცო... დღეის იქით შენც ძმა და მეც ძმა (ჰკოცნის). აი, შე პლუტო, კარგი ბიჭი რომ ყოფილხარ, მიტომაც გიხეირნია იმ ოხერ ქვეყანაში...

მინა – აბა, კნიაზ, შენი ძმობის ჭირიმე, ლხინს ნუ ჩაგვიმნარებ, შერიგდით შენ და დათიკო. დათიკო-ჯან, თუ ჩემი ხათრი გაქვს...

მიშო – ბატონი ხარ, შენი გულისათვის წყალში გადავარდები.

დათიკო – შესარიგებელი კი არა ხარ, მაგრამ რა უყო (ჰკოცნის ერთმანეთს).

ხმები – ბრავო, ბრავო! ვაშა, ვაშა! გაუმარჯოს საქართველოს!

ნიკო – მე ამ შერიგების თანახმა არა ვარ, თუ ერთი ლხინი, შესარიგებელი, კიდევ არ გადავიხადეთ...

მინა – ბატონი ბრძანდებით, როცა გნებავთ!

გრიშა – რალა შორს მივიდვართ. ეს ლხინი მაინც არ დაგვიმთავრებია... ახალი სუფრა გავშალოთ ხელათ, მორჩა და გათავდა...

ხმები – ახალი პური, ახალი პური! გაუმარჯოს ახალ სუფრას! ვაშა, ვაშა! გაუმარჯოს საქართველოს!

მინა – თქვენი ნებაა, მაგრამ არ ემჯობინებოდა, რომ ადგილი ვიცვალოთ, აქ მაინც ცხელა და წყლის პირს ჩავიდეთ, ჩაი მოვატანიოთ, ზედ ახალი სუფრაც მოვაცოლოთ და გათენებამდის ვილხინოთ.

ხმები – აგრე იყოს... იქ აჯობებს, იქ! აბა, ხაზეინ.

ვიქტორ – სულ სიმღერით ჩავიაროთ ბაზარი. (არუთენა შემოდის).

ნ ი კ ო – აბა, აქაურობა მიალაგ-მოალაგე და იქ გავშალოთ სუფრა.
ა რ უ თ ე ნ ა – კეთილი, მიბრძანდით და მზად იქნება.

გ რ ი შ ა – მიხა! დუბინუშკა არ იცი?

მ ი ხ ა – მაგის მეტი რალა გამიგონია, კნიაზ!

გ რ ი შ ა – მაშ, ერთი დავგინყე და ჩვენც მოგდახებთ... რა სეირი იქნება... სულ სიმღერით ჩავიდეთ იქამდი. გზაში ვინც შემოგვხვდეს, მიუმატოთ თოვლის გუნდასავით. ისე უნდა ვილხინოთ, რომ მთელი ბაზრელები ავალაპარაკოთ, მტრებს თვალი დაუყენოთ! (ხელი-ხელ გაყრილი მიდიან ბარბაცით, სიმღერით) ეი, ეი, დუბინუშკა, უხნემ. (და სხვანი).

პ რ ი ს ტ ა ვ ი – მეც გავყვებოდი, მაგრამ ნელოვკო. მთავრობა ვარ... მერე, ჩავალ დღია პორიადკუ. ჩუ! (სიმღერას ყურს უგდებს და თვითონაც მღერის). ოი, დუბინუშკა, უხნემ... ზელიონა სამა პაიდოტ – პაიდოტ... (ფეხებს აყოლებს). პადიორნემ, დიორნემ. ჰმ! რაც გინდა თქვი და ძალიან საქმეა გარუ... განათლება... მოდი და შეადარე ჩვენი ოდელია... სამა პაიდოტ – პაიდოტ... პოდორნემ, დიორნემ... (ბარბაცობს).

ა რ უ თ ე ნ ა – (შემოდის) გთხოვთ, პროტოკოლი შეადგინოთ...

პ რ ი ს ტ ა ვ ი – პროტოკოლი. ააა...

ა რ უ თ ე ნ ა – ჰო, პროტოკოლი! ან უბრალო რამ მოწმობასავით, რომ დავთრები დამიხიეს და ჭურჭლები დამიმტვრიეს.

პ რ ი ს ტ ა ვ ი – ჰაა, პონიმაიო... პლუტ ტი (ცხვირზე ხელს ურტყამს). ზავთრა. შენ შენი პროტოკოლი მოამზადე და მეც ჩემსას მოქცემ.

ი ვ ა ნ ე – (შემოაქვს გოდორი და დგამს).

პ რ ი ს ტ ა ვ ი – ეგ რა არის?

ი ვ ა ნ ე – აქ ძველი დამტვრეული ჭურჭლეულობაა. ახლები უნდა მოვხვეტო, შიგ ჩავყარო და შეურიო.

პ რ ი ს ტ ა ვ ი – პონიმაიუ, ხაზეინმა გითხრა?

ი ვ ა ნ ე – კი, ბატონო, ხაზეინმა მითხრა.

ა რ უ თ ე ნ ა – რას ამბობ, ბიჭო, ეგ ვინ გითხრა?

პ რ ი ს ტ ა ვ ი – ნუ, ბრატ, შენ მაშენიკი ხარ, მაგრამ მეც ვიცი ჩემი საქმე. ახლა კი ვეღარ გადამირჩები პატარა პროტოკოლით, მაგრამ ჯერ არ მცალია, ხვალ იყოს. ფეხები დამიბუჟდა დიდხანს ჯდომით. ცოტა უნდა მოვისვენო. გაქვს წმინდა ოთახი?

ა რ უ თ ე ნ ა – გახლავს, თქვენთვის ყოველისფერს მოვახერხებ.

პ რ ი ს ტ ა ვ ი – ბალიშქვეშ ქალაღდი ამომიღვევი, რომ გამომღვევი-
ღება, ხელათ პროტოკოლს შვევადგენ, მაგრამ კატინკას კი გამოატანე,
გესმის? უიმილობა არ იქნება... (მიღის ბარბაცით).

ა რ უ თ ე ნ ა – (თვალს გააყოლებს) მოღი და იცხოვრე ამისთანა
ქვეყანაში!.. ჰმ! კატინკაო... მამა უცხონდა, დიდი ვინმეა, რომ უკა-
ტინკოთ არ დაიღინოს. სხვას კი არ დამჯერღება, ნაკლებს? (ივანიკას)
და შენ კი გაყოლებიებ შეს სეირს... გასნი, დამეკარგე!.. ლაქიებს
უთხარი, ყოველისფერი წყლის პირს ჩაიღანონ... მოამზადეთ!.. მანღ
ბუფეტში ვინ გეხმარებათ, ერთი ისიც ვნახო. (ივანიკა გაღის).

გამოსვლა მისამი

ა რ უ თ ე ნ ა – (დაჯღება, დაფიქრღება და მერე ლექსო შემოღის.
ვერ ხედავს ლექსოს) მიიღღერიან კნიაზები წყლისაკენ, უნდა ჩავარღენ
რალა... მართლა, რომ ჭრიჭინ-ჭრიჭინ მაგათს საქმეს! აფსუს! საქა-
რთველო, რა ეღემის ბალის აღვის ხე იყავი... და როგორ გიხმება
შტოები?.. ეჰ, ტერასტვაც! ყოლიფერი შენი საქმეა. „ერთი ნავა და
სხვა მოვა ტურფასა საბალნაროსაო“, უთქვამს რუსთაველს, მაგრამ
როგორ დავიჯერო, რომ ეს ქართველს ეთქვას. ამას ჩვენი ვინმე
იღყოღა, ზელოქა და ის გაღათარგმნიღა... კარგი ნათქვამია. ახლა
ჩვენმა ხემაც გაიხაროს ამ ეღემში... (მხიარულად პირჯვარს ინერს)
ღმერთო შენით, ღმერთო შენით! ვგონებ, რომ შორს აღარ იყოს
ის ღრო... ესენი კი... (დაცინვით) გულს არ იღეხენ... ნეტავ რისი
პატრონები?.. და თავისას არ იშლიან. იმღერიან ჩვენიაო, ჩვენიაო.
ერთი იმათ ჰკითხოს კაცმა, ვის მაგიერად იმღერიან. იმათ მაგიერ
(გაიშვერს ხელს ოთახისკენ), თუ ჩვენს მაგიერ?..

ღ ე ქ ს ო –(გამოეცხადება და შეჰყვირებს) ჩვენს მაგიერ.

ა რ უ თ ე ნ ა – (ზეზე წამოვარღება დამფრთხალი) ვინ ხარ შენ?

ღ ე ქ ს ო – მე იმ ხის ფესვი ვარ, შტოები რომ უხმება და თქვენც
ზედ ხორცმეტად აზიხართ! ხომ გაგიგონია: „ვისაც მოუკლავს, ის
მოჰკლავს ნადირსა შავი ტყისასაო“. ბევრჯელ გამხმარა ჩვენზე
ამონაყარი შტოები, მაგრამ მის ნაცვლად სამაგიეროდ ახალს უჩენია
თავი. ნუ გიხარია, არუთენ. ახალ შტოებს თქვენც თან გაჰყვებით და
ამ ეღემში კი ისეე ჩვენი ძირი იხარებს.

ა რ უ თ ე ნ ა – ვა!.. რას ამბობს? გიჟია? ყარაული, პოლიცია! (გარბის)

ღ ე ქ ს ო – მოიხმარე, ეგეც მოიხმარე, არაფერია, გაგიღლებთ!

ფ ა რ დ ა ე შ ვ ე ბ ა

მოქმედება მესამე

სცენა პირველი

მდიდარი გლეხის ოთახი. ტახტზე წამოწოლილია კიკოლა და ყალიონს სწევს. საყვარლისეული კუთხეში სკივრს მისჯდომია და ალაგებს.

გამოსვლა პირველი

კიკოლა და საყვარლისეული

კიკოლა – დედაკაცო! ააა, დედაკაცო!

საყვარ. – (პირმოუბრუნებლად) შენი დედაკაცი სოფელში გეყოლება და იქ მოიკითხე.

კიკოლა – (წამოჯდება და ყალიონს ხელის გულზე ჰფენტხავს) უკაცრავად, უკაცრავად! ქალბატონო, ბატონო, მარიამ დედოფალო, მზენათუნ ბატონიშვილო! არც ახლა გესმის?

საყვარ. – რა იყო, რა ღმერთი გინყრება?

კიკოლა – ღმერთი მტერსა და ავს უწყრება!.. რომ გეუბნებიან, არ გეყურება? მართალია, დიდკაცებში ხარ გართული, მაგრამ არც სულ მანგრე ვარგა, რომ ძალადაც აღარ მაგდებ. ძლივს მოგაგონდა ოჯახი და ეხლაც კიდევ ხმის ამოდებას აღარ კადრულობ.

საყვარ. – (მიუბრუნებს პირს) რაო, მოგენყინა უჩემობა?

კიკოლა – ან აგრე იქნება და ან ისე. სხვა რომ არა იყოს-რა, მარტო შეჩვევაა და „შეჩვეული ჭირიც კარგიაო“, ნათქვამია. ამ სიბერის დროს მარტო ყოფნა ობოლივით რა კარგი გგონია? უჯმაჯურა რომ დამეცეს, შემქანებელი არავინა მყავს შინ.

საყვარ. – სად არის ი შენი ნებიერი ბიჭი? რატომ არ მოგხედავს ხოლმე?

კიკოლა – რომ არ დამიყენე შინ? რაც შენ იმას ეჯუჯღუნებოდი... ვედარ აიტანა და სანამ არ გამიგდე, არ მოეშვი.

საყვარ. – რა შორს წასული ის არის, ემანდერ არა გყავს კარის ყურზე? მოვიდეს და მოგიაროს ხოლმე...

კიკოლა – ორ ოჯახს სად გაართმევს თავს?.. როცა მოიცლის ხოლმე, კი არ ეზარება, აბა, ისიც რომ აღარ მყავდეს...

საყვარ. – თუ მანგრეა და გამოვიდეს, რას შეყურყუტებს იქ?

კ ი კ ო ლ ა – ჯერ ყავლი არ გასვლია.

ს ა ყ ვ ა რ. – ყავლი თუ არა, ბევრს რამეს კი გამოელის იმათგან!

კ ი კ ო ლ ა – ეგ ხომ მანგრეა, მაგრამ პირს მაინც ვერ გაიტეხს. სიტყვას როგორ უღალატებს?... კაცია, უღვაში ასხია და ქუდი ჰხურ-ავს...

ს ა ყ ვ ა რ. – ჰოდა, ბრძანდებოდე მანგრე...

კ ი კ ო ლ ა – შენ კი ნიხლი უნდა მკრა ამ სიბერის დროს?

ს ა ყ ვ ა რ. – (მიუჯდება გვერდით) მოგენატრა ჩემი თავი?

კ ი კ ო ლ ა – (იციინის) ცოლი მაინც სულ სხვაა.

ს ა ყ ვ ა რ. – ოო, აჰა, მანგრე, იცოდე! ახლა ხომ გაიგე? (ხელს ჩაუფაჩუნებს გულში).

კ ი კ ო ლ ა – მაგას რა დიდი ცოდნა უნდა? ორმოცი წელიწადი ტყუბლა სოკოსავით ერთმანეთს შევაბერდით და ახლა რაღა დროს გაშორებაა!

ს ა ყ ვ ა რ. – (ალერსით) ვინ გშორდება მერე, შე უსამართლოვ?

კ ი კ ო ლ ა – მა რა არის, ამდენი ხანია სახლისკენ პირი აღარ გიქნია...

ს ა ყ ვ ა რ. – რა ვქნა, გენაცვალე, ის ყმანვილიც ცოდვაა. მარტოხელია, ახალი მოსახლეა, იმოდენა ოჯახობას, იმდენ სახლკარობას თვალყურის გდება არ უნდა?

კ ი კ ო ლ ა – თვითონ ვერ მოუვლის? გამდლები ეჭირვება?

ს ა ყ ვ ა რ. – თვითონ რომელ ერთს გასწვდეს! მტერს გაუძლოს თუ მოყვარეს. ათასი საქმე აქვს, ენაცვალოს დედა! აქეთ მოდის, იქით მიდის. ახლა კიდევ იმ შავ ქვაში გაება და შენ გინდა ხელი შეუშალო?

კ ი კ ო ლ ა – ღმერთმა ხელი მოუშართოს, მე რა შემშლელი ვარ, მაგრამ ჩვენც ცოდვა ვართ...

ს ა ყ ვ ა რ. – არა გვიშავს-რა... ცოტა კიდევ მოვითმინოთ, მტრებს ნუ გავახარებთ და მერე, როცა ღმერთი მის ბედნიერებას მოგვასწრებს და დაცოლშვილიანდება, ის მისთვის და ჩვენ ჩვენთვის.

კ ი კ ო ლ ა – რავა, ფიქრობს ცოლის შერთვას?

ს ა ყ ვ ა რ. – იმას არა უთქვამს-რა, მაგრამ მე კი მგონია. ვატყობ, ერთი ვინმე მოსწონს, მაგრამ როგორღაც ვერა ბედავს. შენ ვერას ატყობ?

კ ი კ ო ლ ა – თუ ის არის, ვატყობ კი არა, მეტიც არის.

ს ა ყ ვ ა რ. – უი, სტყუი, სტყუი, არ გეცოდინება! აბა, თუ გამოიცნო?

კ ი კ ო ლ ა – რომ გამოვიცნო, რა ნინძლევი?

ს ა ყ ვ ა რ. – ახალუხს შეგიკერავ.

კ ი კ ო ლ ა – რად მინდა შენი ახალუხი, ახალუხები ცოტა მაქვს?
ჯერ ერთიც არ დამიგლეჯია.

ს ა ყ ვ ა რ. – აბა რა?

კ ი კ ო ლ ა – ერთი მაკოცნე მაგ კუდიან თვალებში.

ს ა ყ ვ ა რ. – (იმანჭება) იიი, რა გუნებაზე ხარ? რა დროს შენი ეგ
არის, შე ბებრუცანა, აღარ მოგწყინდა?

კ ი კ ო ლ ა – რა მჟავე პანტა ეგ არის, რომ მომწყინდეს შენი
კოცნა...

ს ა ყ ვ ა რ. – (იცინის, ხუნტრუცით) ბებრუცანა! ბებრუცანა!
ბებრუცანა! (ვითომ გარბის) მჟავეა, კბილები რომ მოკვეთილი გაქვს?

კ ი კ ო ლ ა – (ხელს წაავლებს) სხვა თქვი რამე, თუ არა ტუჩები
კი არ გამხმობია, ასეთს გაკოცებ, რომ ტყავი აგართვა (მოხევევა და
ჰკოცნის).

გამოსვლა მეორე

ისინივე და ნ უ ც ა შემოესწრებათ.

ნ უ ც ა – დილა მშვიდობისა! დილა მშვიდობისა! (კიკოლა და საყ-
ვარლისეული შეკრთებიან).

ს ა ყ ვ ა რ. – უი, სირცხვილო და სიკვდილო! დამიდგეს თვალები!
შე სულწაწყმედილო, რა მიყავი? (ნუცას) წამომეპარა და სირცხვილი
მაჭამა.

კ ი კ ო ლ ა – (იცინის) აბა, რას სტყუი? სტყუის, ამ კუდიანმა
თვითონ ამაცუნდრუკა, არ მომეშვა.

ს ა ყ ვ ა რ. – ისემც შენ გაიხარე, მართალს შენ ამბობდე!

ნ უ ც ა – გაამოსთ, გაამოსთ! ცოლ-ქმარში ალერსი რა დასაძ-
რახია?

ს ა ყ ვ ა რ. – შენ კი იხარე, მაგრამ რალა დროს ჩვენი ხუმრობა-
ხუნტრუცობის დროა?

ნ უ ც ა – საქმეც ეგ არის, რომ სიყვარული სიბერემდის თან
მოგყოლიათ, თვარა...

კ ი კ ო ლ ა – მართალსა ბრძანებთ, მე და ჩემმა ღმერთმა, სიბერე
თქვი, თვარა სიყმანვილე უსიყვარულოდაც არ იმადლება ხვევნა-

კოცნას. დაბრძანდით, შენი ჭირმე.

ნ უ ც ა – არა, დასაჯდომად არა მცალიან.

ს ა ყ ვ ა რ. – რაზედ გარჯილხარ, გენაცვალე?

ნ უ ც ა – ლექსო არ დაბრუნებულა ამდენი ხანია და ხომ არა იცით-რა?

კ ი კ ო ლ ა – სად გიახლათ?

ნ უ ც ა – სუდში არ იყო დაბარებული? ამდენს ხანს რას უცდის? დილას აქეთია...

ს ა ყ ვ ა რ. – არ გამოუშვებდენ, შენ გენაცვალე, თვარა სხვაგან სად წავიდოდა.

ნ უ ც ა – ეგება დააკავეს?

კ ი კ ო ლ ა – დაკავებით რომ დაეკავებიან, როგორ ვერ გავიგებდით? არა? შენ? ისე იციან იმ ოჯახქორებმა, დაბარებით ადრე იბარებენ და საქმის გარჩევას კი გვიან შეუდგებიან ხოლმე. ტყუილა კი არ არის ნათქვამი: „მაძღარ ხუცესს მშვიერი დიაკონიც კი მაძღარი ეგონაო“, ისინი საუზმით გამოიტიკნებიან ხოლმე და ხალხს კი სიმშლით სწყვეტენ. მოშორება არ შეგიძლია, უნდა ზალაში უყურყუტო და უყურყუტო, თვარა თუ ერთი ნუთი გარედ სადმე გაგიგულეს, მაშინვე საქმეს მოგისპობენ და რას იზამ, სადლა წახვალ?

ნ უ ც ა – თუ მოვიდეს, მალე გამოგზავნეთ, სახლი მარტოა, ჩემს ამარად.

კ ი კ ო ლ ა – მამათქვენი სადლა ბრძანდება?

ნ უ ც ა – დღეს ჭიათურაში წავიდა ფულის საძებრად!

კ ი კ ო ლ ა – დათიკო?

ნ უ ც ა – (იცინის) საყვარლისეულს ჰკითხე... სად იქნება, თუ არ მიხასთან! ერთმანეთს აღარ შორდებიან... მშვიდობით, მშვიდობით! (გარბის).

ს ა ყ ვ ა რ. – ვერც ეხლა მიხვდი? ხომ გამოიცანი?

კ ი კ ო ლ ა – რალა გამოცნობა მინდა, რომ ისეც ვიცი ვინც არის. მე მაშუალიც მომიგზავნეს და...

ს ა ყ ვ ა რ. – (გაკვირვებით) რას ამბობ? ვინა, ვინ არის?

კ ი კ ო ლ ა – ვინ უნდა იყოს, ვინა და შუკაკიდის გოგო.

ს ა ყ ვ ა რ. – (ცხვირის ბზეკით) ირინე? იჰ! მეხი კი დაგაყარე მაგ გამოჩერჩეტებულ თავზე! ეგ არის, გამოვიცანიო? მერე და ის რა მიხას საკადრისია?

კ ი კ ო ლ ა – რატომ? ამ ჩვენს სამამასახლისოში ტოლი არა ჰყავს და გლეხის პირობაზე მზითევიც კარგი აქვს.

ს ა ყ ვ ა რ. – ნეტავი თუ მართლა ამბობ, შე გამოცრუებულო? მერე და მიხა იმას შეირთავს? იმანაც რომ მოინდომოს, გაბრიყვდეს, მე კი შევართვევინებდი ჩემი ცოცხალი თავით? მეტი რალა მიქნია, გახუხულ სოფლის გოგოს წამოვაცუნტებ ქვეყნის სასაცილოდ იმ ხელმწიფის სარაიაშიდ – მე სულ სხვა მყავს არჩეული.

კ ი კ ო ლ ა – ირინეზე უკეთესი?

ს ა ყ ვ ა რ. – მაშ არა და...

კ ი კ ო ლ ა – ვინ მაინც?

ს ა ყ ვ ა რ. – ვინ და ის (თითს აშვერს კარებისაკენ).

კ ი კ ო ლ ა – ნუცა? რას ამბობ? ეგ კი როგორღაც არ მომდის ქკუაში. აზნაურის მოყვრობა რა ჩვენი საქმეა? იმათი ქალი ჩვენს ქონში არ გამოდგება.

ს ა ყ ვ ა რ. – (უკმაყოფილოდ) მერე და ვის მოჰყავს შენს ქონში? იმათ თავისი სასახლე ექნებათ და იცხოვრებენ თავისთვის.

კ ი კ ო ლ ა – კი, მაგრამ მარტო შენი სურვილი რომ არ კმარა?

ს ა ყ ვ ა რ. – ისინი კი უარზე დადგებიან თუ? ვერ ატყობ, სტუმრობა რომ დაგვიხშირეს და ნუცაც წამდაუნუმ ჩვენსას დაცუნცულობს, შენ გგონია, უაზროდ შვრებიან? ანგარიში არა აქვსთ-რა?

კ ი კ ო ლ ა – რა ვიცი, რა ვიცი... მაგრამ არა მგონია კი. სხვა თუ რამე აქვთ გუნებაში, თვარა... სპირიდონი სასახლეში გამოთაღლითებულია და, ხომ იცი, შემოდგომის აზნაურის ამაცობა?

ს ა ყ ვ ა რ. – იმას ვინ რალასა ჰკითხავს? მე დათიკოსთან კიდეც მოვილაპარაკე და...

კ ი კ ო ლ ა – ჰმ! მიხას კი უნდა?

ს ა ყ ვ ა რ. – ნდომით როგორ არ უნდა, მაგრამ ცოტათი ჩაფიქრებულია.

კ ი კ ო ლ ა – ოღონდაც, უმართებს... აზნაუშვილის ქალია... ძნელია... მე კი რომ მკითხოს კაცმა, ირინეს ვარჩევდი.

ს ა ყ ვ ა რ. – (წყენით) იჰ, არჩევდი და გყავდეს! მაგერ არა გყავს მეორე შვილი?

კ ი კ ო ლ ა – მაინც მანგრე უნდა ვქნა, მე და ჩემმა ღმერთმა, თვარა ისინი ჩვენ აღარ გამოგვადგებიან, წავლენ ჩვენი ხელიდან.

ს ა ყ ვ ა რ. – მისცემენ კი იმ შენს ლექსოს?

კ ი კ ო ლ ა – რა აქვს დასაწუნარი, რომ დაინუნონ? თვალტანადად კარგია და მუშად, წიგნი კარგი იცის და წერა...

ს ა ყ ვ ა რ. – კიდეც ეგ არის მისი უბედურება, რომ წიგნი და წერა იცის. სულაც მაგითი შეაძულა ქვეყანას თავი... ბრუნდსა

განთიადი

და მართალს შაირებით აღარ ასვენებს... ახლაც ერთი ამბავი აქვთ გადაღმა... ასეთი რამ გამოუთქვამს:

„მაღე ვნახავთ გლეხკაცები
თავად-აზნაურებსაო,
რომ კარი-კარ დადიოდნენ,
თხოულობდნენ პურებსაო“.

კ ი კ ო ლ ა – იმე, იმე, მაგას როგორ იტყოდა?
ს ა ყ ვ ა რ. – ჩემი მიხაც რომ გამოულანძღავს:

„მოვესწრები მიხასაო,
რომ ლოკავდეს თიხასაო“.

მანამდი ნუ გაუხარია, სანამ მისმა ძმამ სამონყალოდ ხელი არავის გაუშვიროს და არც არა ლოკოს-რა!

კ ი კ ო ლ ა – რათ წყევლი შეიღს? ეგება ტყუილია? მე კიდეც არა მჯერა. ბევრი ქორები იციან ჩვენში.

ს ა ყ ვ ა რ. – შენ სულ მანგრე იცი მისი გამოსარჩლება, ის კი არა, თუ მამა ვარ, დავარიგოვო, ჭკუა ვასწავლოვო.

კ ი კ ო ლ ა – ჩემგან ჭკუის სასწავლებელი იმას არა აქვს-რა და შენ თუ არ მოგწონს, რატომ არას ეუბნები დედაშვილურად და სიამტკბილობით, ვითომ არ დაგიჯერებს თუ? რაც იმას შენი ხათრი და სიყვარული აქვს – მეტი არც კი გაგონილა, მაგრამ შენ რომ არა ჰხედამ. ბევრი ჰოი, ჰოი ცხენსაც გადარევსო. სულ უჯავრდები, ერთ ტკბილ სიტყვას არ გააგონებ. კაცია, ისიც ადამიანია.

ს ა ყ ვ ა რ. – ჩემი ჯიგრის ამბავი მე უკეთ არ ვიცი? ეგეც ვცადე, მაგრამ არა გამოვიდა-რა, ის მაინც თავისას არ იშლის. ღმერთმა ნუ მისცეს კეთილი მაგის მანგრე გამბრიყვებელსაც და გადამრევსაც!

გამოსვლა მისამი

ი ს ი ნ ი ვ ე ზ ე ლ ე ქ ს ო შ ე მ ო დ ის ქ ა ლ ა ლ დ ი თ ი ლ ლ ი ა შ ი

ლ ე ქ ს ო – დილა მშვიდობისა! უჰ, რა დავიღალე! (ჯდება)

კ ი კ ო ლ ა – სად ყოფილხარ, შვილო?

ლ ე ქ ს ო – სუდში.

კ ი კ ო ლ ა – სუდში? რად დაგიბარეს?

ლ ე ქ ს ო – შარშანდელ საქმეზე, არუთენამ რომ მიჩივლა.

კ ი კ ო ლ ა – მერე?

ლ ე ქ ს ო – არაფერი, გამამართლეს და გამომიშვეს.

კ ი კ ო ლ ა – ძალიან კი ტრაზახობდა და, უნდა დავკარგოვო.

ლ ე ქ ს ო – არა გაუვიდა-რა, თუარა კი არ დაუზოგივარ. თითონვე გაამტყუნეს.

კ ი კ ო ლ ა – მონმეები ვერ იშოვნა თუ?

ლ ე ქ ს ო – ჰყავდა ერთი ორიოდე მოქეიფე ყმანვილები, მაგრამ ჩვენებმა სთქვეს ჩემს სასარგებლოდ. მოსამსახურებმა, ვინც კი იყვნენ იქ იმ დღეს, ყველამ მართალი აჩვენა და ივანე ბუფეტჩიკმა აჩვენა, სულ მდულარე გადაასხა მის ცრუ მონმეებს. პოლიციის პროტოკოლიც ყალბად იცვინეს.

კ ი კ ო ლ ა – დავასხი თავსლაფი! ეგ რაღა მოგიტანია?

ლ ე ქ ს ო – არაფერი, ბიბლიოთეკაში გამოვიარე და წიგნები წამოიღე ქალბატონს. ეს კი (მიუთითებს) ახალი გაზეთია.

კ ი კ ო ლ ა – მანგრე რას გაუბერია?

ლ ე ქ ს ო – ცოდვას... განცხადებაა, ბანკის მამულები იყიდებაო.

ს ა ყ ვ ა რ. – ჯერ არ გაგვიგონია, არ გამოუცხადებიათ... ვისი იყიდებაო?

ლ ე ქ ს ო – ქვეყნისა... ვიღა დაუტოვებიათ? ყოველ წლობით ორ-ორჯერ სულ ეს ალიაქოთია... ამან დაუკარგა ფერიც და ხორციც მამულის პატრონებს... ჭლექში ვარდებიან.

კ ი კ ო ლ ა – მართლა რომ ჭლექია ეგ შეჩვენებული ბანკი! ვისაც გაუყიდის, ხომ მორჩა და გათავდა?.. და ვისაც არა, ისე აწვალებს დიდხანს და მერე კი ერთხელაც არის თავისას გაიტანს.

ს ა ყ ვ ა რ. – ჰმ! თავადაზნაურობა ილუპება და თქვენც ეგ გიხარიათ, რაღა!..

ლ ე ქ ს ო – როგორ თუ გვიხარია, რას ამბობ, დედი?

ს ა ყ ვ ა რ. – გიხარიათ და შაირებითაც შანს უგებ!..

ლ ე ქ ს ო – ვერა გამიგია-რა...

კ ი კ ო ლ ა – გემდურის, შვილო, დედაშენი...

ლ ე ქ ს ო – (გაკვირვებული) მემდურის? დედა შვილს როგორ დაემდურება?.. მაგრამ, ალბათ, მინყრება რაზედმე. დედი, რა ამბავია ჩემს თავზე, რა დამიშავებია, რა მიქნია?

ს ა ყ ვ ა რ. – მეტს რაღას იზამდი, ქვეყანა კი გადაგვკიდე და... ქვეყანას შენ არ ასვენებ და ქვეყანა კი ჩვენ შენი გამოისობით... შენმა მოშაირობამ ლამის გადაგვასახლოს...

ლ ე ქ ს ო – ჩემმა მოშაირობამ? ვის რა დავა აქვს?

ს ა ყ ვ ა რ. – აბა რა დასანერი იყო ის რალაც უნმანური რომ დაგინერია?

კ ი კ ო ლ ა – ჰო! თუ მართალია. მალე მოვესწრებიო, რომ თავადაზნაურებიო, პურის თხოვნას დაინყებენო და მათხოვრად კარზე მიადგებიან გლესკაცებსო.

ლ ე ქ ს ო – (გულმოსული) შევარცხვინე თქვენს გარდა მაგის მთქმელი! ამას ვილაც ოხერი, უჭკვო და უსინდისო დასწერდა, თორემ მე რა გამავლებინებდა გულში!.. ჩვენი მიწის შვილი, ვინც უნდა იყოს, განა ასე მემეტება, რომ მისი უბედურება ვინატრო და შანიც მოუგო? ე რა ცოდვაა ჩემს თავზე, დედაჩემო, რომ კარგი ვერა დაგანახვე-რა და ცუდი კი გჯერა.

ს ა ყ ვ ა რ. – მე რომ კიდევ არ დავიჯერო, ქვეყანას ხომ სჯერა.

ლ ე ქ ს ო – მე ქვეყანას რას დავსდევ? დედა რომ ხარ, მე შენი ხათრი და სიყვარული მაქვს და არ მინდა, რომ შენ გენყინოს რამე.

ს ა ყ ვ ა რ. – ოჰ, ოჰ, ოჰ! ეგ მოქარგული ენა რომ არა გქონდეს...

ლ ე ქ ს ო – არა, დედა, მოქარგულია თუ რაც არის, გულში ამონაღებია და ტყუილად ნუ მიჯავრდები! (ეხვევა დედას).

ს ა ყ ვ ა რ. – მაშ, არც მიხაზე დაგინერია, რომ მთელი ბაზარი იცინის ჩუმჩუმად.

„მოვესწრები მიხასაო,
რომ ლოკავდეს თიხასაო“.

ლ ე ქ ს ო – რას ამბობ, დედაჩემო, მაგისთანა მართლა და ბაზრული შაირები როდის ვისმეზე გამომითქვამს, რომ ძმაზე გამომეთქვა? აქაო და დედა ჩემს ვასიამოვნო-თქო, შენი გულისათვის ყმასავით ვემსახურებოდი მიხას, დღესაც პატივისმცემელი ვარ და თქვენ კი ვერა დაგანახვეთ-რა...

ს ა ყ ვ ა რ. – რაში სჩანს ეგ პატივისცემა, რომ თოფის სასროლზე არ ეკარები? ის კი შენზე მაინც კარგი გულით არი... გუშინაც, შენმა გახარებამ, მეუბნებოდა შენზედ: „რად იჭირვებს საქმეს სხვებთან მოჯამაგრობითო, მოვიდეს ჩემთან, ღმერთს ჩემთვის ბევრი მოუცია. ჩადგეს საქმეში და იხიროსო... ფულითაც შეუწყობ ხელს და რჩევითაცო. მოჰკიდოს ვაჭრობას ხელიო... დღეს, ვისაც კი ჭკუა აქვს, ყველა იმას მისდევსო“. ასე ამბობს ის ნუ მოუკვდეს დედამისს. მაგრამ მამიშენის არ იყოს, რომ ვერას შეგაგონებსთ კაცი! რალაც ჯიუტი მოდგმისა ხართ...

ლ ე ქ ს ო – მადლობელი ვარ. განა არ ვაფასებ მაგ სიკეთეს... მაგრამ არ მინდა, რომ მამა-პაპურ ანდერძს ვულალატო.

ს ა ყ ვ ა რ. – რა ანდერძს, შვილო?

ლ ე ქ ს ო – გლეხი ვარ და გლეხად უნდა მოვკვდე, მიწის მუშად.

ს ა ყ ვ ა რ. – რომ არა გამოდის-რა მაგ მიწის მუშაობიდან? ტყუილა ბებერას იჯენთ ხელებზე ნამგალ-თოხის ტრიალით.

ლ ე ქ ს ო – სწორედ მაგ ნამგალ-თოხს ვერ გავსცვლი ლიტრა-არშინზედ, სამუშავო ხელსაწყოს ტრიალი წმინდა საცეცხლურის კმევაა და მიტომაც ნაკურთხია მუშის მარჯვენა...

კ ი კ ო ლ ა – მართალს ამბობს, მე და ჩემმა ღმერთმა!

ს ა ყ ვ ა რ. – მე კი ვერა გამიგია-რა და... სად საცეცხლური, სად თოხი, რასი ლიტრა და რისი არშინი! რომ არაფერი ჩემი სიტყვის პასუხია?

ლ ე ქ ს ო – ყური დამიგდე და გაიგებ, დედა. მოჭრით გეტყვი: გლეხი ღვთის მუშაა და ვაჭარი – ეშმაკის. ღმერთმა რომ კაცი მიწიდან გააჩინა, მიწა მისცა სარჩოდ, რომ მერე ისიც მიწამ შესჭამოს და რომ სიცოცხლეცა და სიკვდილიც გაუადვილდეს ადამიანს, ოფლით უნდა რწყოს და ალბოს მიწა.

კ ი კ ო ლ ა – (სიხარულით შეჰყურებს) ჰმ! მოდი და ნუ დაიჯერებ!

ლ ე ქ ს ო – ვინც მიწას მუშაობს, ღმერთს ვერ მოშორდება, სულ იმის ფიქრსა და ვედრებაშია, რომ ჭირნახული არ გაუფუჭდეს, აი, ღმერთო, ახლა დარიო, ახლა ავდარიო, სეტყვა აგვაშორეო და სულ ამგვარები... ვაჭარი კი ეშმაკისკენ იწევს, სულ იმასა ჰფიქრობს, თუ ყალბი და დამპალი საქონელი მოტყუებით როგორ გავასალოო, წონაში დავაკლოვო, ზომაში მოვპაროვო, და ვინ მოსთვლის კიდევ რაები რამ... და ამიტომაც საბოლოო არა არის-რა. სადაც ღმერთი არ არის და რაზედაც ზეცის ბეჭედი არ დაკრულა, ის ხანგრძლივი როდია. აბა, თუ უნახავს ვისმე, რომ ვაჭრობა გვარში დიდხანს გაგრძელებულიყოს? მამის ნაარმი შვილს აღარ შერჩება და სამ-ვილიშვილოდ ძვირად გადადის.

კ ი კ ო ლ ა – მართლა რომ, მე და ჩემმა ღმერთმა!

ლ ე ქ ს ო – გლეხის ლუკმა კი სულ უკვდავი და გამოუღეველია. ცოტაა, მაგრამ რაც არის, გემრიელია, თუ სხვებზე არ გაიწყრომა იმანაც ღმერთი... ამას გარდაც განა მიწის მუშაობა კი უბარაქოა? ისიც შრომა-გარჯაზეა დამოკიდებული. ვინც ბევრს იშრომებს, ბევრს შეიძენს და ბევრიც ექნება სულის გაუყიდლად. არა, დედი,

მინის მუშა ზეცის მუშაა და მისი შრომა ღვთის სამსახური... მე იმას ვერ უღალატებ.

კ ი კ ო ლ ა – მართლა, მართლა, ეგ მეც ბევრჯელ მიფიქრია, მაგრამ გამოთქმით ვერ გამომითქვამს შენსავით, შვილო.

ლ ე ქ ს ო – კაცია და გუნებაო, ზოგს ერთი იამება და ზოგს მეორე... მე ეს ხელობა მომწონს და სხვას რაც მოსწონს, იმას უნდა დაადგეს... მიხას ვაჭრობა აუღია და ღმერთმა ხელი მოუმართოს! თქვენც იმას შეუწყვეთ ხელი, იმასთან იხარეთ და მე ჩემს გზას ნუ გადამახვევინებთ.

კ ი კ ო ლ ა – როგორც გული გირჩევდეს, ისე მოიქეცი, შვილო. ვიცი, უღმერთოდ შენ არას ჩაიდენ და სადაც ღმერთია, იქ გაჭირვება ადვილი ასატანია. ახლა კი ადექი, შვილო, ნულა იგვიანებ, ნუცა გკითხულობდა.

ლ ე ქ ს ო – ქალბატონი? სად ნახეთ?

კ ი კ ო ლ ა – აქ იყო, დაგეძებდა, შინ არავინ არისო...

ლ ე ქ ს ო – მართლა? (წამოვარდება ზეზე) მშვიდობით, მშვიდობით, დედი! (მიდის, დიდი ხნის სიჩუმეა ჩამოვარდნილი. ცოლ-ქმარი დაფიქრებულნი არიან).

კ ი კ ო ლ ა – (გამოფხიზლდება) ჰმ! რას იტყვი, ქალო?

ს ა ყ ვ ა რ. – იჰ, მაგას სიტყვას ვინ მოუგებს, მე შენ გეტყვით ვერ დაგაჯერებს!

კ ი კ ო ლ ა – მიტომ, რომ მართალს ამბობს, რაც სთქვა, არ გენიშნა? სულ სახარების სიტყვა იყო.

ს ა ყ ვ ა რ. – კიდეც ეგა მკლავს, ნეტავი მაგისტანა მაინც არ იყოს ეგ საძაგელი, მაგრამ რათ გინდა: ცხოვრება წაღმა მიდის და ეგ კი, მაგის ნიჭის პატრონი, უკან ექცევა... ისე თავის უბედურია... ფეხს ვერსად იკიდებს. მოშაირ-მოზლაპრობა რა მაგის საქმეა, მაგრამ იმან გადამირია, იმ ღვთის და ხელმწიფის მოღალატემ!

კ ი კ ო ლ ა – ვინ?

ს ა ყ ვ ა რ. – ვისთანაც იყო და ვისიც ნაკურთხებია!

კ ი კ ო ლ ა – ჰო, კარგი რომ ი ბიჭთან არა წაგცდა-რა მის გამზდელზედ, თუარა თავს მოიკლავდა... ხომ გახსოვს, ერთხელ რა ყოფა დაგვანია და რაები გვითხრა... თქვენ მშობლები ხართო, სული ჩამიდგით და სიცოცხლე მომანიჭეთო, მაგრამ მონათვლით კი იმან მომნათლა და ჩემს სულსა და გულსაც მირონი სცხო და იმის ძვირს ნუ გამაგონებთო.

ს ა ყ ვ ა რ. – იმას კი რატომ აღარ ამბობ, რომ მოშაირობაც იმან მასწავლა და მეც მასავით ქვეყანა გადავიკიდეო.

კ ი კ ო ლ ა – მართალია, მაგრამ ესეც უნდა სთქვას კაცმა, ან ერთი ვის რას უშავებს.

ს ა ყ ვ ა რ. – იმ სხვებს უნდა ჰკითხო... რა ვიცი მე, მადრიელი კი არავინა ჰყავს იმ დალოცვილსა და. ვინ გინახავს მისთანა ამ ჩვენს თავადაზნაურობაში, რომ ემადლიერებოდეს და წუნს არ სდებდეს?

კ ი კ ო ლ ა – მართალია, მაგრამ მისთანაც კი არავინ შემხვედრია, რომ იმ დაწუნების დროს ზედვე არ დაემატებინოს „ასე ყოლიფერი ასეა, რაც ვსთქვიო, მაგრამ მაინც კარგია ის შეჩვენებულიო“. აი, სწორედ ისე, როგორც შენ წაგცდა წელან იმის გაზრდილზედ. იმ შენ შვილზე – „ნეტავ კარგი მაინც არ იყოსო“.

ს ა ყ ვ ა რ. – განა ვტყუოდი? მართალი არა ვსთქვი?

კ ი კ ო ლ ა – მართალია, მართალი, მაგრამ სხვებიც რომ მართალს ამბობენ და მიტომაც ვერ გამიგია, თუ რას ნიშნავს ეგ „მაინც“. რალაც ძალაუნებური სიმართლეა მაგ სიტყვაში და მაგას ისევ ლექსო თუ აგვისხნის, თვარა ჩვენთვის ძნელია.

ს ა ყ ვ ა რ. – (ღიმილით) რაც შვილია, ის მამა ხარ, მოქარგული ენა გაქვსთ ორივეს... ეგ რომ არა გქონოდა, რას გამოგყვებოდი, მაგრამ მაგან შემაცდინა.

კ ი კ ო ლ ა – (კმაყოფილი) ახლა მე აღარა მკითხე... ენაცა მოქარგული გქონდა და სახეც, თორემ რას გამაბრიყვებდი!

ს ა ყ ვ ა რ. – გავბრიყვდი და რალა დროს! (იცინის).

კ ი კ ო ლ ა – ნანობ?. ახლა გვიანლა არის: რომ კიდევ მოინდომო, ვილა გამოგიცვლის ჩემს თავს?

– ს ა ყ ვ ა რ. – ეჰ, მაინც სადლა არის საცვალი, ბებრუცანა ხარ, მაგრამ კიდევ შენ სჯობიხარ დღევანდელ ყმანვილებს და რა გაეწყობა, ისევ შენა მყავდე.

კ ი კ ო ლ ა – (თავის ქნევით) ოჰ, ჰო, ჰო, ჰო! სწორედ ეშმაკის გამოგონილი არიან ცოლები... უნდათ ძმარს გადენენ ცხვირში და უნდათ თავფლს წაგცხებენ ტუჩებზე... აი, ბეჩა, ჩემო სიყმანვილე! ნეტავ კიდევ შემეძლოს რამე...

ს ა ყ ვ ა რ. – (სიტყვას აწყვეტინებს) რას იზამდი?

კ ი კ ო ლ ა – ერთს კარგად მიგბეჭავდი, რომ აღარ გამახელო ხოლმე.

ს ა ყ ვ ა რ. – მერე მე, მე კი ხელცარიელი დაგრჩებოდი თუ?

კ ი კ ო ლ ა – შენ როგორ შეგეძლო, რომ გაგებედა რამე? არ იცი,

განთიადი

რომ ცოლ-ქმარი ერთ ხორცნი არიან და ქმარი თავია ცოლის ღვთის ბრძანებით?

ს ა ყ ვ ა რ. – (სიცილ-ხუნტრუციით) უი, შენ, ჩემო უბედურო თავო! როგორ დამავინყდა, უი ამ ჩემს თავს, უი ამ ჩემს თავს, უი! (უცაცუნებს თავში ხელს).

კ ი კ ო ლ ა – (წამოდგება ზეზე) რას შვრები, დედაკაცო, გაგიჟდი!

ს ა ყ ვ ა რ. – მე ჩემს თავში შემოვიკრა ხელი, შენ რა გენალვლება? მაშ შენ ჩემი თავი არა ხარ?

კ ი კ ო ლ ა – აი, დაგწყევლა ღმერთმა! თუ მანგრეა, შენ ხომ ჩემი ფეხები იქნები და ახლა მე ვიცი, რასაც უზამ მაგ ჩემ ფეხებს.

(წამოავლებს ჯოხს ხელს და ვითომ გულმოსული გამოუდგება).

ფ ა რ და ე შ ვ ე ბ ა

მოქმედება მეოთხე

სცენა პირველი

ბაღჩა. სპირდონის სახლის წინ

გამოსვლა პირველი

ლ ე ქ ს ო მარტო

ლ ე ქ ს ო – (შემოდის ბაღში და ათვალეირებს) არსადა სჩანს, დილიდან საღამომდი ფეხზე დგას, ჯარასავით ტრიალებს, სხვებსაც თვალყურს ადევნებს. ის არის და მთელი ოჯახი და რომ დაღამდება, წიგნებს მიუჯდება ხოლმე... ამისთანა ღამეში კი აქ აყოლებს გულს. (ჯდება) მართლა რომ საოცნებო ღამეა, პოეტის თქმისა არ იყოს. (აღტაცებით კითხულობს):

ვიმ ამ საღამოს,
მშვიდსა, საამოს,
ტკბილ ნეტარებით შეზავებულსა.
რა უცნაურად,
მაღლით ციურად

სამოთხისაკენ იტაცებს გულსა,
რომ საიდუმლო.
სასიქადულო,
ბუნების – კაცსაც შეატყობინოს,
და სადაც ჭკუა
სცდება და სტყუა,
იქ მარტო მხოლოდ გულს აგრძნობინოს.

მართლა, რომ რაღაც ძალი ხიბლავს ყოველ არსებას და:
აჰა, ვგრძნობ მეცა,
რომ არის ზეცა,
აღვსილი რაღაც ძალით საგზნობით
და ეს ქვეყანა
ყოველგნით, ყველგანა
თავს უხრის შემქმნელს მადლისა გრძნობით.
დახეთ ამ მთვარეს,
სხივ-მომფინარეს,
თითქოს ტკბილ სევდით ივსებსო გულსა,

·
მოკაშკაშენი,
მოთამაშენი,
ვარსკვლავნი ირგვლივ აბმენ ფერხულსა.
ძალთა დიდება,
შექმნათა ქება
არს საიდუმლო მათი დიდება.
ქვეყნით ბუნება
ბასს ეუბნება
და ეს ბანია ქებათა-ქება.

დიახ, ქვეყანა ზეცას შეფერადებია, ყოველი არსი, სულიერი თუ
უსულო, თანასწორად გრძნობს ამ ნეტარებას და მადლს უძღვნის
შემომქმედს. აი, როგორ ჰხსნის მგოსანი:

ყვავილთა ენა
არს სუნელთ ფშვენა,
საგალობელად აღმა კმეული,
წყალთა ჩქრიალი,

ფოთოლთ შრიალი,
ბალახთ ბიბინი რაღაც გრძნეული.
ბუნების მაყრულს,
საქორწინოდ სრულს,
ეკავშირება, ზე ემატება,
და ახლა მეც ვგრძნობ,
საიდუმლოდ ვსცნობ,
რომ არის კაცში ღვთისა ხატება.

არა სტყუა ამისი მთქმელი, მართლა რომ ღვთის ხატებაა კაცი, თუ გრძნობა-გონება არ დაუკარგავს და ამაღლებულა (ჩაფიქრდება). ნეტავი იმას, ვინც არასა გრძნობს და არა გაეგება-რა, მე კი „დედაე-ნამ“ ენა ამომადგმევინა, „ბუნების კარმა“ გულში ჩამახედა და მგოს-ნებმა ქვეყნიერება წინ სარკედ გადამიშალეს (მოისმის გიტარის ხმა) ჩუ, ნუცა გამოსულა. (ყურს უგდებს.):

სიყვარულო, ნიჭო სრულო,
წამ-ტკბილო და ხანგრძლივ მწარე,
ჯერ აკვანო სიხარულის,
მერე – კუბოვ და სამარე!
დღეს ჩემი ხარ, ხვალ სხვისი ხარ,
უგზო-უკვლოდ მოარული.
სად არს შენი დასაბამი,
ან სადა გაქვს დასასრული?
ზოგი გყვედრის, ზოგი გვედრის,
ყველას კი სურს შენ გემონოს,
ვინ არის, რომ შენსა სიტკბოს
სიცოცხლე არ შეუნონოს?
დიდის ხნობით, მუდმივ გრძნობით
თუმცა არვის არ ახარებ
და წამიერ ნეტარებას
საუკუნოდ წაამწარებ,
მაგრამ მაინც ყველა გეძებს,
სულდგმულმა ვით დაგინუნოს,
ვინ არის, რომ იმ ერთ წამში
არ გასწირავს საუკუნოს?

ლ ე ქ ს ო – (დიდხანს გაქვავებული ყურს უგდებს და ბოლოს გამოერკვევა) ციური ხმა, მაგრამ სიმართლე კი ჯოჯოხეთური... ნუთუ სიყვარულიც წამიერია და არა დაუბოლოებელი? (ჩაფიქრდება) მართალია, ქვეყნად სამარადისო არ არის-რა, მაგრამ სიყვარულიც არის და სიყვარულიც. უბინო სიყვარული თვით უკვდავებაა, შეყვარებული მიწის შვილი, ამ ქვეყნად ედემში მყოფი ადამია, და ადამი ხომ დღესაც ისევ სამოთხეში იქნებოდა, რომ გულისთქმას არ გადაჰყოლოდა და ხისგან ცნობადისა არ ეგემა. ნუთუ შესაძლებელია, რომ აღმამფრენი სიყვარული ოდესმე დაბლა არ დაეშვას? მაშ, რაღათ გვირჩევს მგოსანთ მთავარი: „შორით ჭვრეტა, შორით ბნედაო“. (ჩაფიქრდება. ბულბული სტვენს). ხალხის შეხედულობით ეს პატარა ბულბულიც კი ვარდის ემხით გამსჭვალული მთავარეს შესჩივის თავის ტანჯვებს და შაშვი, ბუდიდან გადმოფრენილი, დილის მნათობს შეჰგოდებს სიყვარულს, მაგრამ ადამიანი კი ცხოვრებისაგან გაუკუღმართებული, ვერ ერევა გულისთქმას და პირდაპირ ამბობს:

„ვინ არის რომ იმ ერთ წამში
არ გასწირავს საუკუნოს.“

ჰმ! ადამმაც კი იმ ერთ წამს შესწირა სამოთხე და, როგორც მგოსანი ამბობს:

„უმსხვერპლა წადილს სამოთხისა მშვენიერება,
გარნა იხილა სასუფევლის მან ნეტარება“-ო.

რას უნდა ნიშნავდეს ეს, თუ არა იმას, რომ ვინც ოცნების საზღვარს გადააბიჯებს და სიყვარულის საიდუმლოებას პირბადეს ახდის, „უმსხვერპლებს“ წადილს სამოთხისა მშვენიერებას და მაინც კიდევ დაიბრუნებს მის ნაცვლად სასუფევლის ნეტარებას“. და ის ნეტარება ქორწინებით შეესისხორცება, იმავე ღვთისაგან ნაკურთხი. ჩემთვის კი ეს მიუწვდომელია... მე ვინა და ის ვინ?.. ჩემი სიყვარულის საიდუმლოებას როგორც აქამდე, ისე ამიერიდანაც ვერ ავხდი პირბადეს, „შორით ბნედა, შორით ჭვრეტაო“. მაგრამ შემიძლია კი ავიტანო? ნუთუ ჩიტზე უსუსტესი ვარ და ბულბულ-შაშვის ოდნობაც არ შემიძლია?.. ცხადია, რომ არა... დღეს რომ გავიგონე, „ნუცა უნდა გათხოვდესო“, ჭკუა დამეზნა, გონება დამეფანტა და თავის მოკვლა

განვიზრახე... ჯერეც კიდევ გული ვერ მომიბრუნებია (ხელებს მიიფარებს პირზე და ჩაღუნავს თავს).

გამოსვლა მეორე

ისპე და ნ უ ც ა (შემოდის ბაღში)

ნ უ ც ა – აქა ყოფილხარ?

ლ ე ქ ს ო – დიახ, ბატონო, დიდი ხანი არ არის, რაც გიახელი.

ნ უ ც ა – მე კი მკვდრის სულივით დავბორგავ მთელი დღეა; გული აღარაფერზე მიმიდის. ხან დავწვები, ხან ავდგები, ხან ვიციანი და ხან ვსტირი მართლა რომ უკანასკნელი ჟამია ჩემი სიკვდილსიცოცხლისა. ან „ჰო“ და ან „არა“. დაჯექი, რატომ არ დაჯდები?

ლ ე ქ ს ო – (ჯდება) ვინ თქვენ და ვინ ეგ ამბავი? აგრე როგორ მოგერიათ ზაფრა...

ნ უ ც ა – იჰ, თავს ზევით რომ ღონე აღარ არის? ბატონმაც დაიგვიანა.

ლ ე ქ ს ო – ეგება ღმერთმა მოგვხედოს და მართლა საქმეს აკეთებდენ?

ნ უ ც ა – ნეტავი მართლა, მეც მაგის იმედი მაქვს, თვარა...

ლ ე ქ ს ო – სხვა საშველი კი აღარა არის-რა?

ნ უ ც ა – არის, მარა ვაი მისთანა საშველს! რაღა ის და რაღა სიკვდილი... უნდა ყველაფერი დაგვეკარგოს...

ლ ე ქ ს ო – რა გაენყობა, იმისთანას რას დაჰკარგავს კაცი, რომ სამაგიეროს შეძენა აღარ შეიძლებოდეს, გარდა სიცოცხლისა? არ მომხდარიყო, კარგი იყო და რაღა არა ეშველება-რა, თქვენი ჭირი წაილოს ამ ადგილ-მამულის დაკარგვამ, სხვას შეიძენთ...

ნ უ ც ა – აქ განა მართო შეძენისა და შეძლების საქმეა. ნათქვამია, „ჩიტი სადაც დაიბადება, მისი ბაღდადიც იქ არისო“. ყველას თავისი კერა უყვარს და დასაკარგავად არ ემეტება. იმიტომ, რომ დაბადებიდანვე თანშეზრდილი და შესისხლხორცებულია მასთან.

ლ ე ქ ს ო – ეგ მართალია, მაგრამ ქალები რომ თხოვდებიან და სხვას მიჰყვებიან ხოლმე, სახლსა და კარს სტოვებენ და ახალს კერას იჩენენ და ეჩვევიან.

ნ უ ც ა – ეგ სულ სხვაა, მაშინ სულ სხვა ძალა იზიდავს, სიყვარული, რომელიც მამულ-დედულთან კავშირს არ აწყვეტინებს...

ლ ე ქ ს ო – უსიყვარულოდ ვინც თხოვდება?

ნ უ ც ა – მაგას კი ნულა მკითხავ... კიდეც ეგ არის, რომ... (ჩაფიქრდება) ნეტავი სიცოცხლე მექონოდა დაზღვეული, მაშინ ბევრი საფიქრებელი აღარა მექნებოდა-რა, ვუმსხვერპლებდი თავს და საფლავში ის მაინც ჩამყვებოდა ნუგეშად, რომ ჩემი სიკვდილით სხვები გადავარჩინე უბედურებას. ისე თავის გამეტება კი სულით დაცემაა.

ლ ე ქ ს ო – აბა რასა ბრძანებთ? ეგ რა უკუღმართი ფიქრები მოგდისთ?

ნ უ ც ა – შენ არ იცი, ლექსო, რა ცეცხლში ვარ. ან უნდა თავი მოვიკლა და ან გავსთხოვდე...

ლ ე ქ ს ო – (შეკრთება) გასთხოვდეთ?

ნ უ ც ა – (ნალვლიანის ღიმილით) უნდა თავი გავიყიდო და წავყვე იმას, ვინც არ მიყვარს... ოჰ, რა საშინელება!

ლ ე ქ ს ო – მაგას მეც მოვკარ ყური, მაგრამ ვერ დამიჯერებია.

ნ უ ც ა – თუ ახლაც ვერა გაარიგეს-რა, ორში ერთი უნდა ავირჩიო. შენ რომ იყო ჩემს ადგილზე, რას იზამდი, რომელს აირჩევდი?

ლ ე ქ ს ო – არც ერთსა და არც მეორეს.

ნ უ ც ა – ეგ ხომ შეუძლებელი იქნებოდა. იცი, რა გითხრა? მე მგონია, რომ არავინ იყიდის, ბანკს დარჩება და მანამდი ჩვენ როგორმე მოვახერხებთ გამოხსნას.

ლ ე ქ ს ო – არა, ბატონო ეგ ტყუილი იმედია, დღეს დილით თქვენი სახლიკაცი ისეთის მუშტრის თვალით ათვალთვლებდა აქაურობას, თითქოს პირველად ჰხედავსო, იმან ოლონდ კი ეს ჩაიგდოს ხელში და სულს გაჰყიდის.

ნ უ ც ა – რათ უნდა, აკი აქვს თავისი?

ლ ე ქ ს ო – რომ თვალი დაუყენოს მეზობლებს. ცუდი დრო დაგვიდგა, ქალბატონო, გატანა აღარსად არის, ძმა ძმის მტერია, მოშურნე. კარგიც რომ გინდოდეს ქვეყნისთვის, ვეღარ ახერხებ, არ იცი, რა უნდა ინატრო მეზობლისათვის, გაკეთება თუ ამოვარდნა: თუ გაჭირვებულა, გაჭირვებით განუხებს და თუ დაღბინებულა, მაშინ კიდევე უარესია, მოგინდომებს, რომ დაგჩაგროს და მიწასთან გაგასწოროს, ეს ჩვენში დღეს საზოგადო სენია, სამწუხარო კია, მაგრამ ასეა...

ნ უ ც ა – რატომ ან მე, ან შენ კი არა ვფიქრობთ მანგრე?

ლ ე ქ ს ო – იმიტომ, რომ ჩვენ დედის გაზრდილები ვართ, იმის კალთაში გვდებია თავი და მშობლის ძუძუ გვინოვია. ისინი კი დედა-ნაცვლის ხელში, ქერით გამოუზრდია ძიძას...

ხ მ ა – (გარედან) – არავინა ხართ შინ, რომ ცხენი ჩამომართვათ?
ლ ე ქ ს ო – ბატონი მობრძანდა. (მიაშურებს).

ნ უ ც ა – (მარტო) მოვიდა... მუხლები მიკანკალებს, ადგილიდან ველარ დავძრულვარ. ნეტაი რა ამბავს მოიტანს? ღმერთო, შენ ხარ მოწყალე.

გამოსვლა მისამე

ნ უ ც ა და ს პ ი რ დ ო ნ

(შემოდის დაღონებული და მიუჯდება ნუცას)

ს პ ი რ დ ო ნ – რადა ხარ მანგრე დაღონებული, შვილო, ხმას რომ არ იღებ? ავად ხომ არა ხარ?

ნ უ ც ა – გაარიგე რამე?

ს პ ი რ დ ო ნ – ვერაფერი, შვილო, მპირდებოდენ და მომატყუეს; ეს სულ დათიკოს ბრალია, თორემ თუ აქამდი გამომიძვრენია თავი, ახლაც კიდევ მოვახერხებდი რასმე, ან იქით ვეცდებოდი ან აქეთ და ეს დღე არ დამადგებოდა. სული მეხუთება. ჯერ არ გაყიდულა და ასე მგონია, ქურდულად შევპარულვარ სხვის სახლში-მეთქი. ვაი ჩემს გამწარებულს სიბერეს, თვარა თქვენ რა გიშავთ, შვილო. ყმანვილები ხართ: თავის საკუთარ კერის ძირში კაცი ყველაფერს ადვილად აიტანს. დღემდი ასე მეგონა, დედაშენს არც კი გავმორე-ბივარ, არ მომკდომია-მეთქი... აქ ყველაფერი მის თავს მაგონებდა, ახლაც ისთე მგონია, თუ მისი სული თავს დაგვტრიალებს და ჩვენი მწუხარების თანამოზიარეა, და მაშინ კი, ეჰ... (თვალეებს ინმენდს)

ნ უ ც ა – ნუთუ მართლა საშუალება აღარა არის-რა?

ს პ ი რ დ ო ნ – მის მეტი არაფერი, რაც შენ არ იცი.

ნ უ ც ა – რომ დავთანხმდე?

ს პ ი რ დ ო ნ – შენ იცი, შვილო... მეტი აღარა დაგვრჩენია-რა...

ნ უ ც ა – ოჰ, რა ძნელია უსიყვარულოდ თავის გაყიდვა! (თავს ჩაღუნავს და პირზე ხელს მიიფარებს)

ს პ ი რ დ ო ნ – მე უფრო სირცხვილი მანუხებს, გლესს როგორ მივსცე შვილი, თვარა ეგ არაფერია, ქალი რომ გათხოვდება და ქმარში ჩადგება სიყვარულიც მაშინ იჩენს თავს თავისთავად. ცხონებული დედაშენი ისე შევირთე, რომ არც კი გვენახა ერთმა-ნეთი, სანამ გვირგვინქვეშ ერთმანეთს არ შეუჭვრიტეთ ქურდულად.

განთიადი

მაგრამ ნეტავი შენ და შენი ქმარი იქნეთ ისე ბედნიერი, როგორც ჩვენ ვიყავით და ერთმანეთი გვიყვარდა. უერთმანეთოდ ფეხი არსად გადაგვიდგამს და პური ცალ-ცალკე არ გვიჭამია.

გამოსვლა მეოთხე

ისინივე და დათიკო (შემოიჭრება გახარებული)

დათიკო – აქა ხართ? რას ჩამოგიშვია ცხვირ-პირი?

სპირდონ – რა ქენი, შვილო?

დათიკო – მოვრჩი, გავათავე, შენ რაღას იტყვი, ნუცა?

ნუცა – (თავს მაღლა იღებს, ნაღვლიანის ღიმილით) მე რაღა უნდა ვსთქვა? ჩემს მაგიერათ თქვენ კიდევ გაგითავებიათ და მორჩომილხართ...

სპირდონ – (სიხარულით) მაშ თანახმა ხარ, შვილო?

ნუცა – ხომ ხედავთ, თქვენ ხელთა ვარ.

(ბალში, იქვე მახლობლად, გავარდება დამბაჩა)

ყველანი – (წამოცვივებიან ზეზე) ეს რა ამბავია? რა ამბავია?

დათიკო – (გარბის იქითკენ) ჰეი, ჰეი, რა ამბავია? ვინა ხართ მანდ?

ნუცა – (მამას ეკვრის გულზედ) მამა!

დათიკო – არიქა წყალი! წყალი მალე! ლექსოს დამბაჩა გავარდნია უცაბედად.

ნუცა – ლექსო! (დაიკვივებს, გაქცევა უნდა, მაგრამ გული უღონდება, ნაბარბაცდება და ხელს დაატანს).

ფარდა ეშვება

მოქმედება მისუთი

მორთულ-მოკაზმული ოთახი სპირდონის სახლში

გამოსვლა პირველი

ნ უ ც ა მართი

ნ უ ც ა – (სკამლოგინზე ნამონოლილს ხელში წიგნი უჭირავს და ჩაფიქრებულია). რა კარგი ნათაქვამია (კითხულობს): „სამსხვერპლოდ თავის განწირვა ნებით გოლგოთაზე ასვლაა, სათაყვანო და სამაგალითო“, მაგრამ თავის განწირვაც არის და განწირვაც... ერთი მნიშვნელოვანი და მეორე უმნიშვნელო, უნაყოფო მსხვერპლი კი უგუნურებაა და არ შეშვენის იმ ქვეყნის შვილს, რომელსაც ეს ბრძნული ანდაზა სამვილიშვილოდ გადმოუცია: „ჭირსა შიგან გამაგრება ასე უნდა, ვით ქვითკირსაო“. ნეტავი თუ გრძნობდა ამის დამწერი, რომ ერთხელ როდესმე ამ სიტყვებით ჩემგან უცნობს, ჩემს უნახავს არსებას სადმე მიყრუებულ სოფელში სიკვდილს გადავარჩენო. ეჰ, სიკვდილს გადამარჩინა, მაგრამ ტანჯვას კი ვერა. ოჰ, რა ძნელია, რომ ერთი გიყვარდეს და მეორეს კი მიჰყვებოდე! ესეც ხომ თავზე ხელის აღებაა, პირადობის განწირვა და გოლგოთისაკენ წასვლა და გოლგოთა ხომ მაცხოვარსაც ეძნელა და ზეციერ მამას შეეკითხა – არ შეიძლება ეს განსაცდელი ამცდესო – სთქვა: „ილი, ილი, ლამახ საბაქთან“ -ო. ღმერთო, ღმერთო ჩემო, რისთვის დამიტევე მეო... ჰმ! მე ვიტანჯები და ისინი კი ბედნიერები არიან. ჩემს უბედურებას დღესასწაულობენ... მაგრამ, ეჰ, იმათი ბედნიერებაც ხომ „მკვდრის მზის“ ოდნად მაინც გამოაშუქებს და ისიც კარგია. მამა ვერ აიტანდა ამ უბედურებას და დათიკო სილარბეში რომ ჩავარდებოდა და აღარა ექნებოდა-რა, ვინ იცის, რას არ ჩაიდენდა...

ს პ ი რ დ ო ნ ის ხ მ ა (გარედან) – მობრძანდი, ჩემო მძახალო, ნიკოლოზ, მე და შენ კი ცოტა ხნით ოჯახს მივხედოთ.

განთიადი

გამოსვლა მეორე

ნ უ ც ა და ს ა ყ ვ ა რ ლ ი ს ე უ ლ ი შემოდის

ს ა ყ ვ ა რ. – სალამო მშვიდობისა, გენაცვალე! ჯერ კიდევ არ ჩაგიცვამს?

ნ უ ც ა – ჩაცმული არა ვარ, რაღა მეტი მეჭირვება?

ს ა ყ ვ ა რ. – უი, შენ კი გენაცვალე! ნიშნობის დღე ქორნილზედ ნაკლები კი არ არის, უნდა მოირთო და მოიკაზმო...

ნ უ ც ა – შინაურების მეტი არავინ იქნება.

ს ა ყ ვ ა რ. – იმ ყმანვილს აღარა ჰკითხავ: სად გაგონილა ნიშნობა და თალხი კაბაო, მერე კიდევ ჩემს მიხას არ მოეშვენ და გადაღმაურებიც მოჰყვებიან თან, არ უნდოდა, მაგრამ უარი ვერ უთხრა, ზოგი მეგობარია, ზოგი კარგი ნაცნობია და ზოგი კიდევ რა. ადე, გენაცვალოს საყვარლისეული, საცა არის მღვდელიც გამოჩნდება.

ნ უ ც ა – უიმისობა კი არ შეიძლება?

ს ა ყ ვ ა რ. – უი, არა, გენაცვალე! რაც ნესი და რიგია, როგორ მოიშლება, ნადი, გენაცვალა დედა! (ნუცა მიდის. საყვარლისეული თვალს გააყოლებს). იმას კი ენაცვალოს ჩემი თავი, რა გოგონაა! აბა, ახლა დაუდგებათ თვალები ჩემს მტრებსა და მოშურნეებს!.. კარგია, კარგი, მაგრამ ჩემს მიხასაც არა უჭირს-რა. თვალი დაუდგა გლეხის შვილობას, თორემ ხელმწიფის ქალიც არ დაეკავებოდა...

გამოსვლა მესამე

იზივე და დ ა თ ი კ ო (შემოდის გაჯავრებული)

დ ა თ ი კ ო – ოჰ საყვარლისეულს ვახლავარ! როგორ მარტო დარჩენილხარ?

ს ა ყ ვ ა რ. – აქამდის სულ აქ იყო ნუცა. ტანისამოსის გამოსაცვლელად წავიდა.

დ ა თ ი კ ო – მოწყენილი ხომ არ არის?

ს ა ყ ვ ა რ. – უი, არა, გენაცვალე, რა აქვს მოსანყენი, ღმერთმა ბედნიერება მიანიჭა და... თქვენ კი როგორღაც ვერა ხართ გუნებაზე...

დ ა თ ი კ ო – მე გაჯავრებული ვარ.

ს ა ყ ვ ა რ. – ვიზე, ჩემო ბატონო?

დ ა თ ი კ ო – ვიზე და იმ უსინდისო იოსებაზე. მამაჩემს უტი-ფრად ულოცავს ბედნიერებას: „დიდი მოხარული ვარ, რომ შენი საქმეებიც კარგად მოაწყე და ქალსაც ათხოვე“. ჰმ! დაავიწყდა იმ გაიძვერას. ამას წინედ ჩვენ.ი სახლკარის ყიდვას ფიქრობდა და სიხარულით ფეხზე აღარ იდგა.

ს ა ყ ვ ა რ. – ეჰ, გენაცვალე, დღეს სოფელი სულ ასეა, ის ძველი დრო გათავდა, უღვაშის ღერშიაც სინიდისი იყო. ახლა სამართალიც უცხოა და ადამიანობაც სხვანაირი.

დ ა თ ი კ ო – ჰო-და, თუ მანგრეა, მაშინ მეც მოვუბრუნებ კეხს და ნახავს თავის სეირს!

ს ა ყ ვ ა რ. – როგორ, გენაცვალე?

დ ა თ ი კ ო – მაშინ რომ ურიისაგან ფული ისესხა ჩვენი სამო-სახლოს სასყიდლად და დაესხა თავს ლაფი, აღარ მოუნდა, ის ფულები შემოეხარჯა და ახლა თვითონ არის ჩავარდნილი ცეცხლში. ვექსილს ვადა გაუდის და მიტომ გვექალაჩუნება ახლა, რომ მიხას-თან გაფურიგო და ფული ასესხოს.

ს ა ყ ვ ა რ. – უი, თუკი თქვენი სურვილი იქნება, მიხა უარს როგორ ეტყვის, არა აქვს ღვთის მოცემული თუ!

დ ა თ ი კ ო – ვიცი, ვიცი, ჩემო საყვარლისეულო, მაგრამ ახლა მე თვითონ მინდა, რომ ის ვექსილი ჩავიგდო ხელში. ვიყიდო ურიისაგან და რაც იმას ჩვენთვის უნდოდა, ის დღე იმასვე დავაყენო. „მეზო-ბელმა რომ ენა გამოგიყოს, თუ შენც არ გამოუყავი, მერე კბილებს ჩაგამტვრევსო“, ხომ გაგიგონია?

გამოსვლა მეოთხე

ისინივე, ს ჰ ი რ დ ო ნ დ ა კ ი კ ო ლ ა (შემოდინ)

ს ჰ ი რ დ ო ნ – ჰა, რას იტყვი, მძახალო?

კ ი კ ო ლ ა – ძალიან უშობელია.

ს ჰ ი რ დ ო ნ –რაჭიდან ჩამომივიდა, მაგრამ მგონია კი აღარ დამჭირდება. მე მინდოდა, რომ მტრებისათვის თვალი დამეყენებია, საკადრისი ლხინი გადამეხადა, მაგრამ ნუცა არა შვრება შინაურების მეტი ნურვინ იქნებაო.

დათიკო – აგერ საყვარლისეული ამბობს, მიხას ბევრი მოჰყვებინაო.

სპირდონ – მართლა?

საყვარ. – მართლა, ჩემო ბატონო, არ მოეშვენ ყმანვილები.

სპირდონ – ჩვენი ყმანვილები? ეგ არაფერია. იმათთან შინაურათაც იოლად წავალთ: ცხვრებია შინ, ინდაურები, გოჭები და ქათმები.

დათიკო – იმათი მე ვიცი, ღვინო კი იყოს და სხვა არაფერია.

კიკოლა – ლხინის გადახდას მერეც მოვესწრობით ღვითთ.

სპირდონ – ოლონდაც ი მღვდელმა რად დაიგვიანა? მე ძველი კაცი ვარ და ძველ ჩვეულებას ვერ უღალატებ. ბეჭედი უნდა ჩემს სახლში აკურთხონ.

კიკოლა – გიახლებათ. სანამ სასიძო არ მოვა, რა მოხელეა? ალბად, იმას უცდის!

სპირდონ – შენ ძალიან გამოპრანჭულხარ, მძახალო. სწორედ შენა ჰგევხარ სასიძოს მაგ მაუდის ჩოხაში. ხე, ხე, ხე, ხე! წვერებიც რომ მოგიპარსავს, გაყმანვილებულხარ! რას იტყვი, საყვარლისეულო?

კიკოლა – ხე, ხე, ხე, ხე! ჩემმა კნენამ არ მომასვენა, რალა დროისთვინ გინდა ეგ შენი ოხერი, თუ დროზე არ მოიხმარო...

საყვარ. – ჰე, ბატონო, მოჰყვება ახლა.

კიკოლა – რომ მოვყვები, განა ტყუილია? ეს ჩოხა ჩემი ხნის არის, ბატონის სასახლეში რომ ამ კუდიანზე ჯვარი დავინერე, მაშინ შევიკერე და მას უკან ორჯელ-სამჯერ თუ მცმია და ისიც საუფლო დღეს, დაკეტილში აქვს შენახული ამ ჩემს კნენას, რომ არ მომაკარებს და რა დაგლეჯდა?..

საყვარ. – ჰაი, ჰაი, მაგეებს რომ ამბობ, რატომ იმას კი არ მოახსენებ, თუ რად დაგიმალე?

კიკოლა – ეშმაკმა იცის შენი თავი და ტანი!

საყვარ. – საეშმაკოზე შენ გიჭირავს თვალი, კაპარეულს რომ გადაეკიდე და მაგ ჩოხაში გამოკვანწული ეტორღიალებოდი, მიტომ დაგიმალეს ეგ ჩოხა, შე სულწაყმედოდილო...

სპირდონ – ჰაა! ჩემო მძახალო, თუ არა მაგისთანა ადამიანი ყოფილხარ შენ? ხა, ხა, ხა, ხა! მე კი მეგონა, რომ ჭიასაც ვერ გააღვიძებდი.

დათიკო – მართალს ამბობ, თუ გიყვარდე, საყვარლისეულო?

ს ა ყ ვ ა რ. – ჯერ ახლაც არ არის კარგი თვალის, თუ არა ყმანვი-
ლობისას მუსუსი იყო, მუსუსი.

კ ი კ ო ლ ა – (იღიმება) აი, ისემც გაგიძლია! ყური რომ ვინმემ
უცხომ მოჰკრას, ხომ მართალი ეგონება!

ს ა ყ ვ ა რ. – ტყუილია? კაპარეულს არ ეტორღილებოდი?

კ ი კ ო ლ ა – ვეტორღილებოდი რომელია, შე მართლა და
რჯულზე ხელაღებულო! არ იცი, რა არის ის ქალი? ჩემი ნათლიდ-
ედაა.

ს ა ყ ვ ა რ. – ნათლიდედა? ახლა შენთვის ყველა ნათლიდედაა
და მაშინ კი...

კ ი კ ო ლ ა – ნნუ, ნნუ, ნნუ! ქალი და მერე კიდევ ნამოახლი,
რას არ იტყვიან!.. ქართველმა კაცმა მაგისტანა ურჯულობა როგორ
უნდა წააცდინოს პირს? მირონის გატეხა სად გაგონილა?

ს პ ი რ დ ო ნ – კარგია ახლა, ხუმრობაში მართლა უკმაყოფილება
არ შემოგერიოსთ, მართლა, ველარ გკითხე, ლექსო როგორ გყავთ?

კ ი კ ო ლ ა – გმადლობთ, ქრილობამ გაუარა.

ს ა ყ ვ ა რ. – გაკანწული იყო, მაინცდამაინც დიდი ქრილობა
არა ჰქონია, განზე წასულიყო ტყვია.

ს პ ი რ დ ო ნ – მადლობა ღმერთს, ჩვენ კი ძალიან დაგვაფეთა
და...

კ ი კ ო ლ ა – მართალია თურმე... ნელინადმი ერთხელ ი წყეული
გატენის ხოლმეო...

დ ა თ ი კ ო – ვინ წყეული?

კ ი კ ო ლ ა – ეშმაკი, ჩემი ბიჭი თურმე მთვარიანში, როგორც
მოგეხსენებათ, ჩახმახს უჩხიკინებდა, კაჟს უცვლიდა. გატენილი
როდი ჰგონებია, ვენაცვალე ღვთის მადლსა და მის სასწაულს,
გადარჩა!

დ ა თ ი კ ო – ხომ სულ მორჩენილია?

კ ი კ ო ლ ა – მორჩენით მორჩა, მაგრამ ზაფრა დასჩემდა და
ალარა ეხალისება-რა...

ს პ ი რ დ ო ნ – ეგ არაფერია, დიდი ხნის ლოგინში წოლამ იცის,
რომ გაივლ-გამოივლის, აქეთ-იქით თვალსა და გულს გადააყოლებს,
გადაუვლის.

ს ა ყ ვ ა რ. – მეც მაგის იმედი მაქვს, ჩემო ბატონო.

ხ მ ა (გარედან) – დათიკო, შინა ხარ?

დ ა თ ი კ ო – (გაიხედავს ფანჯარაში) ნიკო, შენა ხარ? რატომ შინ
არ შემოხვალ?

ნ ი კ ო – არა მცალიან, შენ გამოდი, სათქმელი მაქვს და აი ესეც გამომატანა შენ გადმოსაცემათ მიხამ. (დათიკო გადის).

ს პ ი რ დ ო ნ – რა უნდა იყოს ნეტავი?

ს ა ყ ვ ა რ. – ნიშანს გამოატანდა ჩემი მიხა. მერე თვითონაც მოჰყვება თან.

გამოსვლა მისუთი

ი ს ი ნ ი ვ ე დ ა თ ი კ ო (შემოდის აღელვებული, ხელში
წერილი უჭირავს).

ს პ ი რ დ ო ნ – ცუდი ამბავი ხომ არა არის-რა?

დ ა თ ი კ ო – დღეს აღარ მოხერხდება ნიშნობა.

ს პ ი რ დ ო ნ – როგორ თუ არ მოხერხდება?

ს ა ყ ვ ა რ. – ვაიმე, ავად ხომ არ გამხდომია, ვენაცვალე!

დ ა თ ი კ ო – უარესიც გვემართება. ვაი თუ სულაც ჩაიშალოს ნიშნობა!

ს პ ი რ დ ო ნ – კი ნუ ხუმრობ, ყმანვილო!

დ ა თ ი კ ო – რა მეხუმრება, დანა რომ მკრა გულში, სისხლი არ გამომივა.

კ ი კ ო ლ ა – რა მომხდარა მაგისტანა, რა ამბავია?

დ ა თ ი კ ო – რალა რა ამბავია, ღმერთი რომ გაუწყრება მტერსა და ავს: ვილაც რუსის ქალი მიდგომია კარზე ორი შვილით, შენი ცოლი ვარო...

ს ა ყ ვ ა რ. – უიმე, ტყუილი იქნება, თქვენ ნუ მოუკვდებით ჩემს თავს! ვინმე უმტრობდა – ეგ სულ მტრობისა და შურის საქმეა.

ს პ ი რ დ ო ნ – იმე, იმე იმე, რა ხუმრობაა!

დ ა თ ი კ ო – აი, ბატონო, თუ ხუმრობაა (უჩვენებს წერილს). თითონვე იწერება... სუყველანი წამოცვივდებიან ზეზე და შემოეხვევიან გარს. აბა ერთი, რას იწერება?... „ძმაო დათიკო, ვფიცავ შენს მეგობრობას, რომლის უძვირფასესი აღარა დამრჩენია-რა, რომ მე ბრალი არა მქონდეს ამ უბედურებაში, რომელიც მოულოდნელად მომადგა კარზე. კარგად იცი, რომ შენთან დაფარული არა მქონდა-რა და კიდევ მითქვამს, რომ პირველ წელიწადსავე, რუსეთში რომ გადავედი, ცოლი შევირთე. გავბედნიერდი და ცოლმაც გამაბედნიერა. მეხუთე თვეს ვაჟი შემეძინა და მეექვსეს გამექცა. ვილაც

აფიცერს გაჰყვა და გადიკარგა. მას უკან ამდენი ხნის განმავლობაში მისი ასავალ-დასავლის ველარა გავიგეთ-რა და მკვდარი გვეგონა, დღეს კი კარზე მომადგა ორი შვილით. შეგიძლია წარმოიდგინო ჩემი მდგომარეობა. სანამ ამას არ მოვიშორებ თავიდან, მეც ხელშეკრული ვარ. რალა თქმა უნდა, არც ჩემს თავს და არც შეძლებას არ დავზოგავ და შენი დახმარების იმედიცა მაქვს. „ძმა ძმისთვისაო და შავი დღისთვისაო“. სანამ საქმეს არ გამოვასწორებ, მე გამოსაჩენი პირი აღარა მაქვს და სხვა შენ იცი. მეტს აღარასა გწერ. შენი სიკვდილამდე მიხა“.

ს ა ყ ვ ა რ. – უი, დამიდგეს თვალები! (ჩაჯდება და პირზე ხელებს მიიფარებს).

კ ი კ ო ლ ა – ეეჰ, ესეც შენი მიხაილ ნიკოლაიჩი! უყარეთ ახლა ლომის კაკალი.

ს პ ი რ დ ო ნ – ვაი, დაღუპულო ოჯახო! (თავში დაირტყამს ხელს).

დ ა თ ი კ ო – რა იყო, რა დაგემართათ?

ს პ ი რ დ ო ნ – მეტი რალა უნდა დამემართოს, შვილო, წყალს გადავრჩი და ცეცხლში კი ვვარდები... ვაი უსაშველოდ დაღუპულო ოჯახო!

დ ა თ ი კ ო – განა არ იცი, რომ თქვენს ოჯახს ერთი გროშიც აღარ ადევს ვალი. ბანკი გასტუმრებულია.

ს პ ი რ დ ო ნ – ბანკი? სხვები რა ხეირს დაგვაყრიან, შვილო!

დ ა თ ი კ ო – ჩემი ვალი თქვენი და თქვენი ოჯახის გადასახადი არ არის, მე და მიხას მეგობრულ ანგარიშში თქვენ ნუ შემოდიხართ, უფრო სხვა რამ იფიქრეთ...

ს პ ი რ დ ო ნ – განა მარტო ეგ არის? ხომ მომეჭრა ქვეყანაში თავი! ი საბრალო ქალიც გავაუბედურე. რალა ვუპასუხო მტრებს და ვინლა გადამარჩენს სირცხვილს?

გამოსვლა მთავრად

ისინივე ღ ა ნ უ ც ა (შემოდის)

ნ უ ც ა – მამაჩემო, მესმოდა თქვენი ხმაამაღალი საუბარი და გავიგონე, რაც გაუფოთებს... მე კი ღმერთს მადლობას ვსწირავ, რომ უარესისაგან დაგვიფარა... ჩემი საქმრო ღმერთმა აბედნიეროს თავის ცოლ-შვილში და მე კი იმას გავყვები, ვინც მიყვარდა, მიყვარს

და მეყვარება... ვისაც მე ვუყვარვარ – ვიცი, თუმცა ის მის სიყვარულს გულში ინახავდა და ენისათვის არ წამოუცდენინებია.

ს ა ყ ვ ა რ. – ვაი ჩემს გაგონებას! ახლა კი გავხდი მტრის შანის მოსაგებად...

ნ უ ც ა – მაგისი ნურა გეფიქრება-რა. იცოდე, რომ შენს რძლობაზე ხელს ვერ ავიღებ.

ს ა ყ ვ ა რ. – ქრისტემ განუგეშოს და გაგახაროს!

დ ა თ ი კ ო – აბა, შენ იცი, თუ ხელს შეგვიწყობ შენც და სანამ საქმე არ გამოენწყობა, შენც მოგვიცდი.

ნ უ ც ა – ეგ კი შეუძლებელია, ჩემი ბედი ამალამვე უნდა გადასწყდეს.

ს პ ი რ დ ო ნ – აგრე მალე არ მოხერხდება, შვილო, უსინოდოთ არ გათავდება.

ნ უ ც ა – სინოდთან რა ხელი მაქვს, მე უნდა ლექსოს გავყვე.

ყ ვ ე ლ ა – ლექსოს!

ნ უ ც ა – დიახ. მე მის მეტს ქმრად არ შევირთავ!

ს პ ი რ დ ო ნ – ხუმრობ, შვილო, სად შენ და სად ის?.. არ იცი, შენ და იმას შუა რა დიდი საზღვარია?

ნ უ ც ა – მხოლოდ ერთი – გაბედული ნაბიჯი.

ს პ ი რ დ ო ნ – მაღლიდან დაბლა. შენ კეთილშობილი ხარ და ის გლეხი – ამათი შვილი, (ხელს აშვერს კიკოლასა და საყვარლისეულისაკენ).

ნ უ ც ა – მართლა? მიხა კი ამათი შვილი არ იყო და ლექსო მიხას ძმა?

ს პ ი რ დ ო ნ – კი, მაგრამ ეს სულ სხვაა, ის კაცი გილდის კუბენია, მდიდარი და გამოჩენილი. სხვაც რომ არა იყოს-რა, დედოფალსავით შეგინახავს.

ნ უ ც ა – ჰოდა, მამ აქ ქონებაზე ყოფილა საქმე და არა აზნაურ-გლეხობაზე.

ს პ ი რ დ ო ნ – აბა, როგორ გინდა, ქვეყნიერება ადამს აქეთ ასე მომდინარობს და მარტო ხომ წინ ვერ გადაეღობები? შენც რომ კიდევ მოინდომო, ვინ დაგვთანხმდება?

ნ უ ც ა – მე თანხმობას აღარა ვთხოულობ, ახლა თქვენც ვალდებული ხართ, რომ ჩემი სურვილი აასრულოთ. სიყვარულზე უფრო უტკბესი და უმდიდრესი არა არის-რა. მაგრამ მე ჩემი სიყვარული ვუმსხვერპლე თქვენს ბედნიერებას და მივყვებოდი ცოლად იმას, ვინც არ მყვარებია და თქვენ კი არ გინდათ, რომ თქვენი ფუჭი

და უმნიშვნელო აზნაურული ყოფა დაუმორჩილოთ ჩემს ერთადერთ ბედნიერებას! არა, ჩემი სურვილია, ლექსოს ნავეყვე და ხელსაც ამაზე ვერვინ ამაღლებიებს. შენთან მოვდივარ, საყვარლისეულ!

ს ა ყ ვ ა რ. – უიმე! რასა ბრძანებ, გენაცვალე! ი ბიჭი რა თქვენი შესაფერია. ისევ იმ ყმანვილს მოუცადე, გენაცვალოს ჩემი თავი!

ნ უ ც ა – არ გინდივარ რძლად? (გამოტრიალდება) შენ რაღას იტყვი, ნიკოლოზ? შენც მწუნობ?

კ ი კ ო ლ ა – მოგიკვდეს დამწუნებელი! ჩემი ოჯახი რა ღირსია, რომ ჩემს ქოხში შემოდგათ ფეხი? ვაი თუ ჩვენმა ღარიბმა ოჯახმა ველარ შეიძლოს თქვენი შენახვა.

ნ უ ც ა – (სიტყვას აწყვეტინებს) შენახვა? ეგ ტყუილია, ყოველ ოჯახს შეუძლია შენახვა, თუ დიასახლისი უვარგა. მე შეუერთებ ჩემს მარჯვენას ლექსოსას და სადაც შრომისმოყარეობა კეთილ სურვილებთან იქნება შეთანხმებული, იქ სიღარიბე ველარ მიბედავს.

კ ი კ ო ლ ა – (ახედავს ზეცისკენ, ხელებაშვერილი) “დიდ ხარ შენ, უფალო, და საკვირველ არიან საქმენი შენნი!” შენი ნაბრძანებია – დაბალი ამაღლდეს და მაღალი დადაბლდეს. იყავნ ნება შენი!

ს პ ი რ დ ო ნ – (დათიკოს) შენ რაღას ჩაგიღუნავს თავი და გაქვავებულსავით დგახარ? რატომ არას იტყვი?

დ ა თ ი კ ო – ააა! (გამოერკვევა) გაუმარჯოს საქართველოს! ვაშა, ვაშა!

ს პ ი რ დ ო ნ – (შეკრთება) ვაიმე, შენც გადამერიე, შვილო?

დ ა თ ი კ ო – ენა მაქვს ნაჩვეული. დღემდი ერთი ჭიქა ღვინო ისე არ დამიღევია, რომ წარა-მარა ასე არ დამეყვიროს, მაგრამ არც ჩემთვის, არც ჩემისთანებისათვის გიჟი არავის დაუძახნია და ახლა, როცა მართლა და დროზე კანონიერად წამოვიძახე, სიგიჟეს მწამებთ? არა, მამაჩემო! ნუცას სიტყვებმა მეც გულში ჩამახედეს, ჩამაგულისხმეს... ნაჰყვეს ლექსოს, ეგებ ეგ გზა უფრო სწორი გამოდგეს. მეც დღეიდან ორივეს გვერდში ამოუდგები, რომ მათი ჭირიც და ღბინიც გავიზიარო. დროა მოვიგონოთ ისევ მამაპაპური „მუშური“ და დავივინყოთ სამასხარო „მრავალჟამიერები“, რომ მომავალს მზად დაუხვდეთ.

ს პ ი რ დ ო ნ – ვაი ჩემს დაღუპვას!.. რაებს ამბობ, შვილო? გონებას მოეგე, ვის უნდა დაუხვდეთ?

დ ა თ ი კ ო – განთიადს, რომელიც მოახლოვებულია და სათვალდათვალ!

ს პ ი რ დ ო ნ – რატომ ჩვენ არ ვხედავთ და შენ კი.

განთიადი

დათიკო – იმიტომ, რომ მე უფრო ახლოს ვარ იმაზე, ვიდრე შენ და ის განთიადი აი იმის შვილია – მომავალი თაობა და როცა ის მოვა, მაშინ, მხოლოდ მაშინ „მზეშინაც“ გვეთქმის და „მრავალუამიერიც“ შეგვერგება.

სპირდონ – აი, ახლა სულ უფრო აღარა მესმის-რა. ვაი ჩემს გაძაღლებულს სიბერეს! (დაეშვება ტახტზე).

საყვარ. – უი, ეს რა მესმის!.. დამეფსოს ყურები და დამიდგეს თვალები!..

კიკოლა – ჰეე, საყვარლისეულო, ახლა წადი და მიუჯექი იმ შენს რძალს, გირუსულებს და შენც ურუსულე სამაგიეროდ, როცა კი მოახერხო. მე კი გულს ამათკენ მივყევარ (მიაშვერს ხელს დათიკოს და ნუცას. სურათი).

ფარდა ეშვება

(დასასრული)

(1903 წ.)

რეაქცია

ოთხ მოქმედებიანი სცენები

მოქმედი პირნი:

ვახუშტი ცხვარაძე – სოფლელი თავადი

ბეჟან ცხვარაძე – მისი ძმა, სამსახურში ნამყოფი

ალექსანდრე – ვახუშტის შვილი

დათია – ვახუშტის მოსამსახურე

იოსებ ლაბაძე – გადამწვარი გლეხი

ფასია ლაშაძე – სოფლელი აზნაური

ნატო – დიდებულის ქვრივი

ნინო } მისი ქალები
ელენე }

გიგო ბეგლარიძე – ნინოს საქრმო

ოთხი გლეხი

მოქმედება პირველი

ბუხრიანი ოთახი სოფელში

I

პანუშტი მართო

ვ ა ხ უ შ ტ ი – (ბუხარს უზის) დათია!

ხ მ ა – (მეორე ოთახიდან) აქა ვარ! (დრო გადის, არავინ შემოდის).

ვ ა ხ უ შ ტ ი – (უფრო ხმამაღლა) ჰმ!.. ბატონო დავით!

II

იგივე და დათია შემოდის

და თ ი ა – რა გინდათ?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ვახ, რა უნდა მინდოდეს! გეძახი და ხმას არ მცემ!

და თ ი ა – რა გინდათ?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ვახ, რა უნდა მინდოდეს! გეძახი და ხმას არ მცემ!

და თ ი ა – რა გინდათ?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – მოდი, ერთი, თუ კაცი ხარ, ბუხარში ჯირკი გაასწორე! ვერ არის კარგათ შედებული... გადმოვარდნას აპირებს.

და თ ი ა – (იღრიჭება) მერე და ამას რა დიდი საქმე უნდა? უჩემოთ ვერ გაასწორებ?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ვერა, შვილო, რასაც მიჩვეული არა ხარ ყმანვილობიდანვე, სიბერეში ველარას მოახერხებ.

და თ ი ა – (იღრიჭება) ჰმ... სხვა?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – სხვა არაფერი!.. რომ კიდეც რამე მქონოდა დასასაქმებელი, განა გამიგონებ? წელანდელისა არ იყოს, ათასჯერ უნდა დაგიძახოს კაცმა.

და თ ი ა – წელან არ მეცალა,

ვ ა ხ უ შ ტ ი – რა ცალი გეკიდა?

და თ ი ა – ბეჟანის კალოშებსა ვწმენდდი.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ბეჟანის კალოშებს რა უნდოდა აქ?

დათია – ალექსანდრესთან ამოვიდა. ძალიან კი ჩაუკრავს ფეხი! ამდენი ხანია ვნმენდ და კიდევ ვერ გავაცალე ტალახი.

ვახუშტი – ახლა ალექსანდრესთან ბრძანდება?

დათია – იქ არი.

ვახუშტი – კარგი, გაუნმინდე, თუ ძმა ხარ! (დათია გადის, ვახუშტი თვალს გააყოლებს, სიჩუმის შემდეგ ამოიხვნეშებს და თავის თავს ეტყვის) აი, ბეჩავ, წინანდელი დროვ!.. ახლა დრო მაგათია!.. უნდა დავეყვავოთ... ია-ვარდი წინ დაუფინოთ!.. თუ არ სიამტკებილობით, ისე ველარას გახდები კაცი! ჰმ, ნუ იჯავრებო, მეუბნება ის ჩემი ახირებული შვილი. მოდი და ნუ იჯავრებ! (ჩაფიქრდება) ბატონყმობას რომ უპირობდენ გადაგდებას, მაშინაც ამგვარი ნიშნები იყო!.. სწორეთ ჩამოგვართმევენ მიწებსაცა და სულ მშრალზე დავრჩებით. ღმერთმა ნუ ქნას ჩემ სიცოცხლეში და მერე მისი ნებაა: „ჩემს შემდეგ ქვა ქვაზედაც ნულარ ყოფილაო“, ნათქვამია. ორი დღე აღარ დამრჩენია, წინ ორი პარასკევი აღარ მიდევს, რად გავიხეთქო წინდანინ გული? მერე რაც იქნება, ის შვილებმა იკისრონ! მე კი მანამდე, თუ მოვახერხებ, ჩემს ნებაზე ვჭამ, ჩემს ნებაზე ვსვამ და ასე მივუჯდები ბუხარს თბილად (უჩხიკინებს ცეცხლს და ღლინებს).

„გამხიარულდი, ბუხარო,
გულჩახვეული ნუ ხარო,
ზამთრისთვის შემა ბევრი მაქვს
და ნულარაფერს სწუხარო“.

შემა კი არა, ჯირკი!.. ჯირკი! (უჩხიკინებს)

III

იზივე და ბაჟან შემოდის.

ბეჟან – ოჰ, სალამო მშვიდობისა. გეტყობა, კარგ გუნებაზე ხარ!

ვახუშტი – ისე შენი მტერი იყო! მაგრამ მინდა, რომ გახურებულ ბუხარს გადავაცოლო გული... ჯავრს თავი წავართვა როგორმე.

ბეჟან – რა მოგივიდა?

ვახუშტი – სიბერე თავლაფდასხმული და შერცხვენილი! მივჯდომივარ კრუხივით ბუხარს... და ველარც იქით წავსულვარ და

ველარც აქეთ. ზიარება რომ გინდოდეს... მღვდელთან გასაგზან კაცს ველარ შოვილობ. ერთობაო, თანასწორობაო!.. გამგონე აღარვინ არის და თვითონაც ველარ ინძრევი... ვერსად მიდიხარ.

ბ ე ყ ა ნ – სად უნდა წახვიდე ამისთანა დროს? რომ იტყვიან, ძალლი არ გაიგდება კარშიო, სწორეთ ის არის! თოვლჭყაპი, ქარი, ტალახი, სიცივე.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – მერე და რამ გამოგიყვანა ამისთანა დროს სახლიდან?

ბ ე ყ ა ნ – საქმე მქონდა შენს შვილთან და მაინც რა ბევრია ჩემი სახლიდან აქამდე? სულ ორი ბიჯი თუ იქნება... მაგრამ გადამიცდა ფეხი და ტყველება გავადინე.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – უჰ! რა ხუმრობაა! ფეხი ხომ არ დაგისველდა ტალახში? ხომ არ გაცივდი? წამოინიე ცეცხლისაკენ.

ბ ე ყ ა ნ – (მოიჩოჩებს სკამს):

„ბუხარი და ერთი კაციო, ნათქვამია,
თუ გაჭირდეს – ორი კაციო;
თუ მესამეც მიემატოს,
ადექი და კარში გადიო“.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – (იცინის) ეგ ახლანდელ ფეჩებზე უნდა იყოს ნათქვამი, თვარა ძველებურ პირღია ბუხარზე კი არა! ამისთანა ბუხარი ხუთსაც ეყოფა ჩვენისთანას.

ბ ე ყ ა ნ – ტყვილა დასცინიან იმ იმერელს, რომ უთქვამს „ნურც სააქაოს და ნურც საიქიოს ცეცხლი ნუ მომიშალოს ღმერთმაო“. მართლა რომ კაი რამეა ცეცხლი, თუ შენ ნებაზე ანთია.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ხუმრობ თუ? ზამთარში მაინც რა სჯობია გახურებულ ბუხარს? მარამ იმასაც თავისი ხელის შეწყობა უნდა: დაჭრილი შეშით ვერ გააძლებ, თუ ჯირკს არ შედებ. ჯირკი კი, მოგეცა ღვთის წყალობა, მოწყობილი იყოს: სალამოს რომ შეუზიზინებ ცეცხლს, გათენებამდის გააქვს გუზგუზი! სითბო? სითბოს ისეთს იძლევა, რომ ამ ჯუჭუტანებში კარებიდან, ფანჯრებიდან, თუ მაღლა ჭერებიდან რამდენიც უნდა უბეროს ქარმა, სიცივე ვერ შემოებდავს.

ბ ე ყ ა ნ – მართლაც რომ მხურვალეა ჯირკი, მაგრამ სად შოვობ ამდენს?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ცოტაა ტყეში? ზაფხულში მოვატანიებ, დავაგროვებ ხოლმე საზამთროთ და მორჩა და გათავდა.

ბ ე ჟ ა ნ – ბევრი უნდება ერთ ზამთარს?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ასი თავს გადადის. (სიჩუმე)

ბ ე ჟ ა ნ – ამისთანა ღამეში დარჩენილხარ სადმე გარეთ?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – მე? ჰმ, ნეტავი პირაქეთ არ წამეკიდებოდეს ფათ-ერაკი, თვარა მე რავა შევეჩხირები?.. რათ გავიჭირებ გაუჭირვალ საქმეს? სხვა რამე თქვი, თვარა იმას ვერ ვიტყვი, რომ ნებიერობა დამკლებოდეს. როცა სიცხეა ზაფხულში, პერანგა ვგორავ ხოლმე ჩეროში და ზამთრობით, სიცხეში, ბუხარს ვუზივარ ასე.

ბ ე ჟ ა ნ – ნეტავი შენ!.. მიტომაცა ხარ მაგრე შენახული!.. შენ ხომ ათი წლითა ხარ ჩემზე უფროსი! აბა ერთი შემოგვხედოს ვინმემ, თუ მე უფროსი არ ვეგონო!.. ეჰ, ან ასე რათა ვარ, რაც მე წვალება გამომიცდია!

ვ ა ხ უ შ ტ ი – წვალება?!.

ბ ე ჟ ა ნ – ჰო, წვალება... გაჭირვება!.. შენ რომ ზაფხულში ჩეროში ჰგორავდი და სიო დაგქიქინებდა, მე იმ დროს, ვინ იცის, იმ პაპანაქებაში, რანცმოდებული, მივდიოდი აღმართში და ვინურებოდი ოფლში!.. იმდენი წელიწადი იცოცხლე, რამდენიც მე ამისთანა ღამეში, და კიდევ უარესშიაც, გარეთ ვგდებულყო მშიერ-მწყურ-ვალი.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ეგ როდის?

ბ ე ჟ ა ნ – როდის და, სამსახურში რომ ვიყავი.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – მაგიერათ, შე დალოცვილო, კაი კაპიტანი ხარ მაგერ!

ბ ე ჟ ა ნ – რას მიკეთებს მერე ეს კაპიტნობა?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – როგორ თუ რას გიკეთებს? ხალხში გამოსული ხარ, პატივცემული და ბევრის ნანახი.

ბ ე ჟ ა ნ – ნანახი, თვარა მე შენ გეტყვი, რომპაპასთან ვატარებდი დროს!.. ხან იქით და ხან აქეთ დავყიადობდი დალესტნის მთებში! ვინ უნდა მენახა? მთებს შენც კი უყურებ აგერ.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – კი, მაგრამ სამსახურში ყოფნა მაინც სხვა არის.

ბ ე ჟ ა ნ – რა დაგიჯინია ეგ სამსახური. სამსახური? ოცდაათი წელიწადი ვიყიადე, ჭამა არ მქონდა ჩემს ნებაზე და სმა! და რა გამოვიტანე? ნიკრისის ქარები, სხვა არაფერი!

ვ ა ხ უ შ ტ ი – პენცია?

ბ ე ჟ ა ნ – შვიდთუმანახევარი წელიწადში გინდა ყოფილა და გინდა არა!.. გადამეკიდა ი მამა ოხრის შვილი, პოლკის კამანდირი: ხან აქეთ მიკრავდა თავს და ხან იქით. სულ ტყეს მაჩეხებდა, თრე-

ვამ წელში გამწყვიტა. ვიფიქრე: აქ დარჩენა ჩემი საქმე აღარ არის-მეთქი. ჩემი ანგარიშით, საპენსიო ვადა გათავებულნი მქონდა და შევიტანე ასტავკა.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – მერე?

ბ ე ყ ა ნ – მომიდვეს ხრიკი: ორი თვე გაკლია და არ გერგებო! ვერ მიიღებ სრულ პენსიასო. მაშ შემასრულებიეთ ეგ დანაკლისი ორი თვე-მეთქი!.. მაგრამ ვინლა გამცა ხმა? ასტავკას დაბრუნება აღარ შეიძლებაო. ამომადიუებიეს და გამომისტუმრეს ასე.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – კი, მაგრამ ხათრი და პატივისცემა მაინც მეტი გაქვს! რალა შორს წავიდე? აი, ამ დღეებში რომ დაიარა სოფელი დამსჯელმა რაზმმა, შენს სახლში ვერ შემოხვდა. აგიარა გვერდი და მე კი პირდაპირ მომადგა: „ამ სოფლიდან მოძრაობაში გარეული ორი გვემალება და, რადგან არ გვაძლევთ, უნდა ცეცხლი წაგიკიდოთ, დაგწვათო! ბიჭო! მე რა შუაში ვარ მეთქი? ძალაც თქვენს ხელშია და ბატონობაც მეთქი? წადით და მონახეთ! მე რას მერჩით-მეთქი? მაგრამ, შენც არ მომიკვდე, ვერა შევაგონე-რა, სანამ...“

ბ ე ყ ა ნ – სანამ?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – სანამ იმათი უფროსი მუდრეგ აფიცერი არ გავიხმე განზე და ოცდახუთმანეთიანი არ ვუჩიჩბე! მაგრამ, მაინც რომ ვეღარ მოვიშორე ყე, სანამ ბელელი არ გააღეს, რომ ყველაფერი გამოეტანათ და მარანში არ ჩავიდენ...“

ბ ე ყ ა ნ – მარანშიაც ჩავიდენ?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ჩავიდენ, მოახდევინეს ოცდაათოკიანი, მოუსხდენ ქვევრის პირს და სვეს და სვეს! ხელოსანს ორშიმო მიეწოდებია და თავზე გადაემტვრიათ მისთვის: ეგ რათ გვინდაო?

ბ ე ყ ა ნ – აბა რით იღებდენ?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – გაიძვრეს, თურმე, ი მაღალყელიანი ჩექმები რომ აცვიათ, და იმითი იღებდენ, სანამ არ იჯერეს გული. რაც დალიეს – დალიეს, რაც არა და გააუნმინდურეს და გაუდგენ გზას.

ბ ე ყ ა ნ – არ გიჩივლია?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – მეორე დღეს გადავიდა ჩემი ალექსანდრე უფროსთან და უთხრა ყველაფერი, მაგრამ...“

ბ ე ყ ა ნ – მაგრამ რაო?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – „ბრიყვები არიანო, აბშიკა მოსვლიათო, თვარამ თქვენთან რა უნდოდათო? ვუბრძანებ, რომ ან აღარ გაბედონო, მინავათ, პოჟოლუსტაო!“ თურმე რომ გადავებუგეთ, მაშინაც ასე მეტყყო-დენ: „მინავათ, პოჟოლუსტაო!“ და ამითი გამითავებდენ საქმეს.

ქ ა ლ ი ს ხ მ ა (გარედან) – ცეცხლი! ცეცხლი წაუკიდეს სახლს,
(წამოცვინდებთან) გვიშველეთ, ვინ ხართ ქრისტიანი!
ბ ე ჟ ა ნ და ვ ა ხ უ შ ტ ი – სად გარდა? სად?
ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – (შემოიჭრება) რა ამბავია, რა ამბავი?
ხ მ ა (გარედან) – მიშველეთ, მიშველეთ! ნუ ამხდით ნამუსს!

IV

იზინივი, ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ლ ა დ ა თ ი ა

დ ა თ ი ა – არაფერია, არაფერი! გადარეული ყვირის!
ყ ვ ე ლ ა – ვინ გადარეული?
დ ა თ ი ა – წვერაძის ცოლია!.. ამას წინათ მივიდნენ ყაზახები,
სახლი დაუნვეს და ეგეც იმდენ ხალხში გააუპატიურეს ძალლი-
ვით... „გადავარდნილი შვილი რომ გყავს, სად იმალება, რად არ
გვეტყვიო“... გადაირია და მასუკან აგრე დადის გიჟათ. ხან ერთს
შეუვარდება ეზოში და ხან მეორეს და სულ მაგრე გაიძახის. აი, დან-
ყველოს ღმერთმა, საიდან სად მოსულა აქ?
ბ ე ჟ ა ნ – ჩვენ კი გულები გადმოგვიტრიალდა და!
ვ ა ხ უ შ ტ ი – მეც ისე მგონია, თუ ამ სასახლეს წაუკიდეს
ცეცხლი-თქო.
ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ოჰ, უბედური! (დათიას) რა გაცინებს? თუ
ღმერთი გწამს, ღამე გაათევიანე! ამისთანა ამინდში ნუ გაუშვებ!
დ ა თ ი ა – ბანრითაც რომ დააბათ, გაჩერდება? ეგ სულ მაგრე
დანანწალობს მთელი ღამე. ახლა წასული იქნება... აქ კი აღარ მოიც-
დიდა.
ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ნადი, ეგები დაეწიო... ნუ გაუშვებ, თუ
ღმერთი გწამს!
დ ა თ ი ა – ახლა იმას უნდა გამოუდგე?
ხ მ ა გ ა რ ე დ ა ნ – ცეცხლი, ცეცხლი!! გამიშვით, თქვე
ძალღებო, გა...
დ ა თ ი ა – ეჰ, საიდან იძახის... (ბეჟანს) თქვენსას ჩასულა.
ბ ე ჟ ა ნ – ცოლ-შვილი არ შემეშინოს, ჩაირბინე ერთი!
დ ა თ ი ა – არა, დიდხანს არც იქ მოიცდის. ერთს დაიძახებს და
გაუდგება გზას.
ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – შვილი სადღა არის მაგისი?
დ ა თ ი ა – აფრასიონი? გადავარდნილია, ტყეში იმალება.
მოუყრია თავი სხვადასხვა გადავარდნილებისათვისაც და აღარავის
ზოგავს: არც მტერსა და არც მოყვარეს.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ასე გაუკითხავათ?

დ ა თ ი ა – მე ვინ გამიკითხა, რომ მე სხვა გავიკითხოვო? სახლი აღარ მაქვს და კარიო, ოჯახი ნამუსახდელია და მეც სასიკვდილოთ დამდევენო.

ბ ე ჟ ა ნ – შენ რა იცი მერე? სად გინახავს?

დ ა თ ი ა – როგორ არ მინახავს? ორჯერ მოვიდა ჩვენ სოფელში, ხარჯი წაიღო.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – მერე, ვერ დაიჭირეთ?

დ ა თ ი ა – მოდი და დაიჭირე!.. თან ჯარი ჰყავდა დაიარაღებული და, მარტოც რომ ყოფილიყო, ხელს მაინც არავინ ახლებდა. გლესს არც არაფერს ის ერჩის და არც გლესები ერჩიან! (შორიდან მოისმის ნივილ-კივილის ხმა),

ბ ე ჟ ა ნ – ჩუ, ხმაურობაა სადღაც! (ყველანი მიცვივდებიან ფანჯარასთან და ყურს უგდებენ).

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ქალების ხმაა, ალბათ ვინმე მოუკვდათ.

დ ა თ ი ა – არა, ამ კვირაში სულ მაგრეა! ვისმეს დაეცემოდენ ასაკლებად, ცეცხლს წაუკიდებდენ და ის იქნება.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – მართლა!.. აი, კიდევ მოსჩანს ცეცხლი, ჩვენს პირდაპირ გაღმა იწვის ვიღაც.

ბ ე ჟ ა ნ – მერე-და ამისთანა დროს როგორ იწვის, ასე ბღლიალ-ბღლიალი რომ გააქვს?

დ ა თ ი ა – ხის შენობაა!.. მერე იმათაც იციან ხერხი: მიასხამ-მოასხამენ ნავთს და მერმეთ მისცემენ ცეცხლს; რასაკვირველია, აბღლიალდება.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ცოლ-შვილი? სად უნდა წავიდენ ამ სიცივეში? ზაფხული რომ იყოს, კიდევ ჰო!.. ტყეში მიიმალებიან.

დ ა თ ი ა – ცოლ-შვილს რას დაგიდევენ! ისენიც სადმე მეზობლისას შეიფარებენ თავს. ნეტავ ვინ უნდა იყოს?

ბ ე ჟ ა ნ – (გაიხედავს) უჰ, ეგ ლარაძის სახლია! ვაი, უბედური!

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – რას ერჩიან?

დ ა თ ი ა – გაკეთებული გლესია და ისენიც ამოარჩევდენ.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – რათაო?

ბ ე ჟ ა ნ – ტყვილა, ისე, რომ ხალხი შეშინდეს! ეჰ, ჩვენც ბევრი სოფელი დაგვიწვავს დაღესტანში.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – მოდი და ნუ შეგეშინდება შენ... ესეც შენი ახალი მოძრაობა! (გამობრუნდება თავის ქნევით).

მოქმედება გიორგი

ალექსანდრეს კაბინეტი, ალექსანდრე მაგიდას უზის და სწერს. დათია ოთახს ალაგებს.

I

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე , დ ა თ ი ა

დ ა თ ი ა – მართალი გამოდგა. ლარაძე ყოფილა, ჩვენი იოსები, რომ დაუნვავეთ.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – იოსები? ჰმ!..

დ ა თ ი ა – ნაშუალამევი იქნებოდა, რომ მისი ატირებული ცოლ-შვილი ჩვენსა აქ გადმოვიდა, ბოსელში მოვათავსე.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – კარგი გიქნია.

დ ა თ ი ა – დღეს, გათენდა თუ არა, იოსები მოვიდა, ნახვა უნდა თქვენი.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – შემოიყვანე. (დათია გადის).

II

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე და ი ო ს ე ბ ი შემოდის და განზე გადგება

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – იოსებს გაუმარჯოს

ი ო ს ე ბ ი – (დალონებული) ღმერთმა ნუ მომაკლოს თქვენი სიცოცხლე.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – მოიდგი სკამი, (მიაწოდებს სკამს).

ი ო ს ე ბ ი – არა, თქვენი ჭირიმე, ასეც არა მიჭირს-რა, ფეხზე! მე რა მრჯის თქვენთან ჯდომას!

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – (იცინის) ნეტავ არ სულელობდე ერთი!.. რა პატივისცემაა ზეზე დგომა, რომ ნიფელასავით დამდგომიხარ თავზე?

ი ო ს ე ბ ი – არა, შენი ჭირიმე, არა მიჭირს-რა.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – მოდი ახლოს!.. მოიდგი სკამი!..

ი ო ს ე ბ ი – (ჯდება) გადღეგრძელოს ღმერთმა!.. წუხელის მთელი ღამე ფეხზე გავათენე.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – მით უფრო!.. შენი ფეხზე დგომა მე ვერაფერს შემმატებს და შენ კი ისეც გეყოფა დალაღვა. რა ამბავი იცი?

იოსებო – რაღა უნდა ვიცოდე? წუხელის გადამწვეს და გადამხრაკეს.

ალექსანდრე – (შენუხებული) ვიცი, ვიცი! რას გერჩოდნენ?

იოსებო – რა ვიცი, შენი ჭირიმე, ღმერთმა ნუ იცის მათი თავი და ტანი: „სუდიათ რათ იყავიო?“

ალექსანდრე – სუდიათო?

იოსებო – ჰო, სუდიათო, შენი ჭირიმე! იმ ახალთაობის დროს, პოლიცია რომ აღარ იყო, სუდია და პოსრედნიკი გააუქმეს და ლუბენატორიც გადადგა, ჩვენ გამოგვიცხადეს: ახალი დრო დადგა და ახლა თქვენ უპატრონეთ თქვენ თავსო! ჩვენც, თქვენი ჭირიმე, რაღა გზა გვქოდა, ავდექით და შევუდექით საქმეს! პოლიციაც ჩვენს ხელში გადმოვიდა და სამართალიც, სოფელმა თავისი სუდიები აირჩია და მათ რიცხვში მეც მოვჰყევი.

III

ისენივე და ვახუშტი შემოდის, იოსებო წამოხტება ზეზე, განზე გადაგება. ვახუშტი ჯერ გაფერთხავს და მერე დაჯდება ნაჯდომ სკამზე

ვახუშტი – ოჰ, იოსებს გაუმარჯოს!.. კაცო, რა მოგივიდა, რომ ცეცხლი წაგიკიდეს? მენყინა, მამაჩემი ნუ წამიწყდება.

იოსებო – თქვენი თავი ნუ მომიშალოს ღმერთმა! მე რაც მომივიდა, ის თქვენს მტერს, მაგრამ რა გაენყობა? ალბათ ღვთის რისხვა იყო ჩემს თავზე.

ვახუშტი – მაინც რა სთქვეს? რათაო?

იოსებო – წელანაც მოვახსენებდი ამათ, „სუდიათ რათ იყავიო?“ რა მექნა, შენი ჭირიმე? მე ხომ ჩემი ნებით არ ვყოფილვარ? მიბრძანეს და დავდექი! სოფელს სად წაუხვალ?

ვახუშტი – მერე-და ახლა გაახსენდათ ამდენი ხნის საქმე? მიზეზი აუკრეფიათ.

იოსებო – აგრე იქნება, მაინც ჩვენი სუდიობით რა წავახდინეთ, რაც არა გავაკეთეთ-რა? იმ ცოტა ხანში, სანამდი ჩვენ ვიყავით. ჩვენს სოფელში ცუდი არა გაგონილა-რა!.. თვარამ თქვენც მოგეხსენებათ.

ალექსანდრე – კი, მაგრამ სამართალს როგორ სჭრიდით, რომ კანონების არა გაგეგებათა-რა? (იცინის).

ი ო ს ე ბ ი – კიდეც მიტომ ადამიანი დაიბადება თუ არა, ავ-
კარგის გარჩევა თანვე დაყვება, ღვთით. კანონები გულშია, თუ-კი
სინიდისზე გაივლის კაცი! და ჩვენც არა დაგვიკლია-რა ღვთით.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ხალხიც გემორჩილებოდათ?

ი ო ს ე ბ ი – ერთობა იყო და მამ რა იქნებოდა! იმ ორ-სამ თვეში
ამ ჩვენს სოფელში ცუდი არა გაგონილა-რა ყოველიფერი უკუღმარ-
თობა მოისპოვო, იტყოდა კაცი, დარისპან კობახიძეს – თქვენც კარ-
გათ იცნობთ, სოფელმა ველარ გაუძლო!. ქურდი იყო მისთანა, რომ
თვალში წამნამს გამოჰპარავდა ადამიანს. ორჯერ-სამჯერ კიდევაც
დაიჭირეს და ჩასვეს ციხეში, მაგრამ რა გამოვიდა? რომ გამოუშვეს,
უარესიც ჩაიდინა. რამდენჯერ გასთქვა სოფელმა: „გადასახლეთ...
მოგვაშორეთო“, მაგრამ არ იქნა... ფული რომ მოყვებოდა ხელში,
გამოიძვრენდა ხოლმე თავსა, ახლა კი...

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ახლა რაო?

ი ო ს ე ბ ი – სადღაც გოჭი მოეპარა და ჩაგვივარდა ხელში.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – მერე?

ი ო ს ე ბ ი – ჩვენ, შენი ჭირიმე, ჩავაბით ბანარი ყელში, ისე
მარყუჟათ ზურგზე ავკიდეთ ცოცხალი გოჭი და ისე დავატარეთ
სოფელი. გოჭი ჭყიოდა, რაც შეეძლო. დაგვედვენ ბოვშები სიცილ-
კიჟინით და ერთი ვაი-უშველებელი იყო...

ვ ა ხ უ შ ტ ი – მერე-და რა ენალვლებოდა იმას, თუ მეტი არაფერი?

ი ო ს ე ბ ი – რატომ ბრძანებ, შენი ჭირიმე? ნათქვამია: „სირცხ-
ვილს სიკვდილი სჯობიაო“. ის რომ მაშინ გენახათ, სწორეთ შეგეცო-
დებოდათ. ბევრი გვეხვერნა: „ნუ მიზამთ მაგისტანა საქმეს!.. თავს
ნუ მჭრით!.. გამიშვით და ფულს მოგცემთო“; ჩემს დღეში მაგისტანა
საქმეს აღარ ჩავიდენო“. ქრთამსაც გვაძლევდა, მაგრამ განჩინების
მოშლა როგორღა შეიძლებოდა?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ახლა აღარ იპარავს?

ი ო ს ე ბ ი – მას უკან ვინღა ნახა? სად არის? გაუშვით თუ არა,
შინ აღარც კი დაბრუნებულა, ისე გადავარდა სადღაც. ალბათ შერ-
ცხვა ტოლ-ამხანაგების... მადლობა ღმერთს, ამის შემხედვარე სხვაც
ველარავინ რამეს ჰბედავს და მოსვენებულია სოფელი.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ეგ უკანონობაა! მაგრამ კანონზე უკეთ კი
გაუჭრია და! (იციინის).

ი ო ს ე ბ ი – მიქელა სომეხს ქვრივმა რძალმა უჩვილა, „ძალა
იხმარაო“. ჩვენც გამოვიძიეთ და, მართალი რომ გამოდგა, ცალი
ულვაში ჩამოვპარსეთ და ისე ავატარ-ჩავატარეთ ბაზარში. ბევრი
იყვირა: „ვის უბედავთო“, მაგრამ ვინ გაუგონებდა!

ვ ა ხ უ შ ტ ი – არ გიჩივლათ?

ი ო ს ე ბ ი – ვისთან გვიჩივლებდა, შენი ჭირიმე? რა გაუვიდოდა? სამართალი ჩვენ ვიყავით. მასუკან სახლიდან კარში აღარ გამოდის. მანამდი-კი, ვინ იცის, რამდენი რამ არ ჩაუდენია ამისთანები, მაგრამ ვინ გაამტყუნებდა ძველი სამართლით? ფული აქვს და ათასს ცრუ მონამეს იშოვნინდა!.. მე მოგახსენებთ, ატუკატად არავინ დაუდგებოდა? ჩვენ კი ღვთის ბრძანებაზე გაგვყავდა ლარი და ხაზი!..

ვ ა ხ უ შ ტ ი – გაგყავდათ და, აი, ახლა ხომ ჰხედავთ, რა გიყვეს?

ი ო ს ე ბ ი – რა გაენყოზა, (ჩამოვარდება სიჩუმე) ეჰ, ღმერთი რომ ინებებდეს, კიდევ დაგვიბრუნდებოდეს ის დრო და მეც სუდათ ამირჩევდენ. ახლა ხომ ვიცი, რომ არ შემარჩენენ, მომკითხვენ, მაინც იმ გზაზე გავივლი.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – იმე! რას ამბობ, კაცო? რა სარგებლობის გულისთვის?

ი ო ს ე ბ ი – ჰმ! აგერ ორმოცდაათი წლის გავხდები და მაშინ-დელის მეტათ, ერთხელაც არ მიგრძენია, რომ მეც კაცი ვიყავი! წამათრევდენ იმ დასაქცევ სუდში; აქ შენი არავის ეყურება და შენ სხვისი... უნდა წამოუყენო შენ მაგიერი და, ის რას ამბობს, ღმერთმა იცის. კაცათ კი არა, ძალლათაც არავინ გაგდებს და ამის შემდეგ ღვთის რისხვით არის, თუ ღვთის წყალობით, თითონვე შენ ხდები სუდიათ! შენ ასამართლებ სხვებს! მოდი და ნუ იტყვი. ახალ თაობის ჭირიმეო!

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ჭირიმე და..... მაგრე იცის იმ „ჭირიმემ“! ე სახლი რომ დაგინვეს, მაგერ.

ი ო ს ე ბ ი – თქვენი ჭირი წაილოს! იმას ხომ მაინც ველარ ვიტყვი, რომ მთელი ჩემი სიცოცხლე პირუტყვად გავატარე და ადამიანური არა მიგრძენია-რა-თქო?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – (თავისთვის) აი, ხალხის ფსიხოლოგია!

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ეგ ყველა კარგი, მაგრამ ახლა რომ უსახლოთ ხარ?

ი ო ს ე ბ ი – ვეცდები, ან აქეთ ვეცემი, ან იქით და მოვახერხებ რასმეს. ახლაც შემოსახვენნად გიახელი თქვენთან: ცოტა წკნელები მიბოძოთ, რომ ფაცხა მოვძავგო როგორმე ჯერჯერობით, თუ ისიც არ დამინვეს.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ჩემი ტყიდან? ჰმ, აკი აჩეხასა და აოხრებას უპირებდით იმ ჩემს ტყეს? ახლა ხომ დაგჭირდა? რომ მართლა აჩეხილიყო, ახლა ან შენ რაღას მთხოვდი და ან მე რაღას გბოძებდი?

ი ო ს ე ბ ი - ახალგაზდა ბიჭები გაბრიყვდენ, შენი ჭირიმე, და შექონდათ ცული, თვარა სხვა, ჭკუით მყოფი, ვინ იფიქრებდა მაგას? აკი ჩვენვე დავუშალეთ და, რაც მოეჭრათ, იმისთვისაც დავაჯარიმეთ!

ვ ა ხ უ შ ტ ი - დააჯარიმეთ?

ი ო ს ე ბ ი - ასი მანათი გადავახდევით.

ვ ა ხ უ შ ტ ი - რა უყავით მერე იმ ფულებს?

ი ო ს ე ბ ი - მქადაგებლებს გადავეცით, შენი ჭირიმე!

ვ ა ხ უ შ ტ ი - ვიი! ტყე ჩემი, ჯარიმა გლეხების და ფული - მქადაგებლების.

ი ო ს ე ბ ი - რა გვექნა, შენი ჭირიმე, მაშინ მისთანა დრო იყო.

ვ ა ხ უ შ ტ ი - კარგი, ნულარ მომაგონებ იმ დროს! ბევრი დაგ-ჭირდება ნკნელი?

ი ო ს ე ბ ი - რაც ერთს ფაცხას მოუნდება... ცოტა საძირკველიც დამჭირდება და სახურავიც.

ვ ა ხ უ შ ტ ი - ბარემ მთელი სახლი გაიტანო, არ გირჩევნია?

ი ო ს ე ბ ი - მაგდენის ღონისძიება ვინ მომცა, შენი ჭირიმე!

ვ ა ხ უ შ ტ ი - არაფერია!.. სოფელი ღონიერია, გამოვრიგდებით, მანამდე შენც იშოვნე, დაგაცდი.

ი ო ს ე ბ ი - (გახარებული) თუ დამაცლით... ღმერთმა შენი წყალობა ნუ მომიშალოს.

ვ ა ხ უ შ ტ ი - რატომ არ დაგაცლი? დიხაც დაგაცლი!.. თუ მეზობლობა არ გვექნა - არ ივარგებს! ჩვენ უთქვენოთ ვერ ვიცხოვრებთ და თქვენ უჩვენოთ... ბატონობა სულ სხვაა.

ი ო ს ე ბ ი - ღმერთმა თქვენი ჭირი მომცეს, ჩემო ბატონო! (მიდის გახარებული)

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე - ჭკვიანი არის ეგ იოსები!

ვ ა ხ უ შ ტ ი - რა გიკვირს, შვილო? ძველი გლეხები სულ მაგისთანები იყვენ! არც ჭკუა აკლდათ და არც ზრდილობა! რომ უნდოდა, ისე ეჭირათ თავი... უმცროს-უფროსობა იცოდენ... ახლა გაფუჭდენ და ისიც თქვენი წყალობით.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე - როგორ თუ ჩვენი წყალობით?

ვ ა ხ უ შ ტ ი - ჰო, ახალთაობის წყალობით! დაგიჯინიათ: „ძმობა“-ო, „ერთობა“-ო, „სიყვარული“-ო და ამით სულ გადარიეთ ხალხი.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე - ეგ, თუ გინდა, მაგრე იყოს!.. ჩვენ ვამბობთ მაგას... მაგრამ როდის გვითქვამს „უზრდელობაო“?

ვ ა ხ უ შ ტ ი - იმათ კი ასე ჰგონიათ და... კისერზე გვიპირობენ წამოჯდომას.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – არაფერია! ეგ ყველაფერი სტიქიონურია!
ვ ა ხ უ შ ტ ი – რაო?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ჰო, სტიქიონური!.. იშვიათი მოვლინება, როგორც მიწისძვრა, მენწყერი, ცეცხლის გაჩენა და სხვანი! ყველა გადამავალია!

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ჩვენ კი ვეღარ მოვესწარით და!..

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ყოველ ამგვარ მოვლინებას მოთმენით უნდა ატანა. აი, კარზე რომ პატარა მდინარე ჩამოგვიდის, ხომ დასალევვათაც კარგია, საბანაოთაც და თევზიც კარგი იცის? მოჩუჩუხებებს ნელ-ნელა, თითქო ამ ატეხილ ქალებს უმღერისო, თვალსაც ესიმაოვნება და ყურსაც. როცა მოვარდება ხოლმე, მაშინ კი შენს მტერს!.. გადმოტეხავს ნაპირებს, ატალახიანდება, აღარც სასმელათ ვარგა და აღარც საბანებლად და რომ გადარეცხავს კიდეებს, დაწყდება და თავის კალაპოტში ჩადგება, მაშინ ხომ ერთიორათ უკეთესია? ხალხიც ასეა, როცა ღელავს, უნდა მოერიდო ცოტა და დააცადო.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ჩვენ კი ვერიდებით და ვაცლით, მაგრამ ისინი რომ აღარ გვაცლიან? განყვეტას გვიპირობდენ ყველას ერთიანათ, გაუკითხავად!.. ცოტა გამოათხოვეს დაუნაშავებლათ წუთისოფელს?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ეგეც ცხოვრების მოთხოვნილებაა. სიმინდს რომ ვთხოვით, თოხი მიტომ შეგვაქვს ყანაში, რომ ბალახი მოვაშოროთ, თორემ შამში წაიღებს და ამოვარდება მთელი ყანა.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – მერე რაო?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ის, რომ მაშინ უცაბედათ კარგი ღერიც იჭრება აქა-იქ და იმის მოფრთხილებით, რომ შეცდომით კარგი არ მოიჭრასო, თოხნაზე რომ ხელი ავილოთ, ხომ ამოვარდა მთელი ყანა? ერთი რომ მოიჭრება, იმითი ათასი სხვა გადარჩება, ასეა ხალხიც!..

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ეგ მაგრეა, მაგრამ წარა-მარა რომ შეიტანო თოხი და ხან მარჯვნივ და ხან მარცხნივ უპარტყუნო წინდაუხედავათ, რა თავის გამართლება იქნება?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – მერე, ვის ენამებით წინდაუხედაობას?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ვისა და იმ შენ ახალთაობას! ცოტას მოუღეს ბოლო, რომ იმათ არც ღმერთთან და არც კაცთან დანაშაული არა ჰქონიათ-რა?..

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – წელანაც ვამბობდი: წყალი რომ აიძვრევა და მოვარდება, თევზები ნაპირზე გამოჰყავს და იმ თევზებს გველბაყაყებიც თან მოჰყვებიან ხოლმე! ნამდვილ ახალთაობას რა წილი

უძევს კაცის კვლაში და ცარცვა-გლეჯაში? ისინი თავსა სდებენ სიმართლისათვის. ზოგი კვდებიან და ზოგი ციხეში ლპებიან. სხვები კი სარგებლობენ დროთი საპირადოთ და, ვინ იცის, რას არ ჩადიან ახალ თაობის სახელით?! გუშინ ხომ გაიგონე, დათიამ რა ილაპარაკა ვილაც გადავარდნილზე – არავის ზოგავსო! განა ესეც ახალთაობას უნდა დაბრალდეს?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – რა ვიცი, შვილო! მოძრაობამდე კი არა ყოფილა-რა და შენ მაინც, მოძრაობა რომ დაიწყო, სიხარულით ფეხზე აღარ იდექი: მადლობა ღმერთს, გაიღვიძა ხალხმა, თვალი გაახილაო!

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – დიახ!.. საუკუნეზე მეტია, რაც სძინავს... მკვდრის ძილმა წაიღო!.. „რალა მკვდარი და რალა შინ მოუსვლელიო“, იტყვიან. „რალა მკვდარი და რალა მძინარი“, ვამბობ მეც. მძინარს, როგორც გინდა, ისე დაიმორჩილებ, დღეს ძლივს თვალი გამოახილა ხალხმა...

ვ ა ხ უ შ ტ ი – (ჩამოართმევს სიტყვას) გამოახილა და ჩვენვე დაგვერია!..

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – (იცინის) ეგეც არაფერია, ცოტათი დაიგეშე-ბიან შინაურებზე და მერე...

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ისემც კაი დაგემართოს, მაგრამ ვაი თუ ისე მოგვივიდეს, როგორც ბიძაშენს მოუვიდა.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ბიძაჩემს რა მოუვიდა?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ჩადი, ჰკითხე და გეტყვის. ერთი ლეკვი ჰყავდა მწე-ვარი, კატებზე დაგეშა, მერე უფრო კარგათ დაიჭერს კურდღელსო... მაგრამ მისთანა შენს მტერს, როგორც ის გაიწვრთნა: გარეთ კურ-დღელს ხმას არ სცემდა და შინ კი კატა არ გაუცდებოდა! (იცინის).

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – არც მაგრეა საქმე, მამაჩემო! ხალხი ჭკვი-ანია და მალე შეიგნებს, რაც შესაგნებელია, წელან ხომ ნახე იოსები?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ვნახე, შვილო, მაგრამ ის კი არ მომეწონა, რომ გვერდში მოგესვა.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – თქვენ აკი წამოგიდგათ ზეზე?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – მე რა, შვილო? ჩემი პური მოჭმული მაქვს, შენთ-ვის ვამბობ, არ უნდა გაიტოლო! არ უნდა გაათამამო, რომ ბოლოს სანანურად არ შეგექნეს.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – არა, ის მისთანა არ არის, რომ გაბრიყვდეს: მე თვითონ აღარ მოვეშვი და ძლივს დავაჯინე.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – (წამოდეგება) შენ უკეთ იცი, შვილო, ახლანდელი დრო, (მიდის კარებისაკენ, მერე მობრუნდება და რალაცას გარდას-

(ცემს შვილს) აჰა! კინალამ დამავინყდა!.. გულში-კი მქონდა... ამას შენც მიუმატე და გადაეცი საცოდავს.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – (გაოცებული) იოსებს?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ჰო, იოსებს!.. აბა, რითი შესძლებს ყიდვას?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ბარემ ისე გებოძებიათ, უფულოთ.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – არა, შვილო!.. ის რომ არ გაბრიყვდეს, სხვები გაბრიყვდებიან... ეგ ფული სულ შენობით გადაეცი (მიდის).

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – (გააყოლებს თვალს) ძვირათ მინახავს ქართველი, რომ კარგი გულის არ ყოფილიყოს!.. ჰმ... თვალი დაუდგეს დროსა და გარემოებას, თორემ რად უნდა ილუპებოდეს ამისთანა ხალხი?!

ფ ა რ დ ა

მოქმედება მისამ

ვახუშტი მხარეთმცოდნეა წამოწოლილი სკამლოგინზე, კრიალოსანს ათა-მაშებს და ხვნეშის. ბეჟან ბარაბანს უკრავს მაგიდაზე და სტვენს. ცოტა ხნის სიჩუმის შემდეგ.

|

ბ ე ჟ ა ნ ი დ ა ვ ა ხ უ შ ტ ი

ბ ე ჟ ა ნ – „დაგიღრეჯია, მეფეო, აღარ გიცინის პირიო!“ ა!.. ვახ-უშტი! მე ვითომ სოგრატ-ვეზირი ვარ და შენ როსტევან მეფე.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – (იცინის) ცოტა გვიკლია ორივეს!.. მარა გარემოება კი ჩემი ჩამოგავს როსტევანს.

ბ ე ჟ ა ნ – და მიტომ ოხრავე? მართლა რომ კაცის გული გაუმაძლარია!.. შენ თუ სახვნეში გაქვს, მე რალა უნდა ვსთქვა? ცოლი არა მყავს და შვილი!.. აქეთ-იქით თრევა-ჯანჯალში დავბერდი ბერკვიცივით, შენ შვილი მაინცა გყავს.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ეჰ, რალა ყოლაა? განსვენებული მაკრინე რომ მომიკვდა, ეგ პატარა დამრჩა. მას უკან დედაც მე ვარ მაგისი და მამაცა, მზე და მთვარე მაგაზე ამომდის!

ბ ე ჟ ა ნ – მერე?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – სხვა ცოლი მე აღარ ვეძიე და შვილი! და აი როგორ მიხდის ამავს?!.

ბ ე ჟ ა ნ – როგორ? არ გემორჩილება თუ?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – რა ბრძანებაა? მორჩილებით ნამეტანიც არი, მარა იმ ერთ რამეზე ურჩობს... ვეუბნები, შვილო, ხომ ხედავ დავბერდი, აღარა ვარ?.. დროა, რომ ან შენ მოეკიდო ოჯახს, ცოლი შეირთე, შვილები გეყოლება, ოჯახს ნუ გამიცვივებ; მომასწარ შენს ბედნიერებას-მეთქი და არ იქნა, ვერ შევაგონე. სულ „მაცა“, „მაცას“ იძახის. მე კი ვაცლი, მარა მე რომ აღარ მაცლის სიბერე?

ბ ე ჟ ა ნ – მაგაზე მეც ძალიან მწყდება გული! მე სულ მაგას არ ჩავჩინებ? ძალიან გულით მინდა, რომ დიდებულის ძალი შეირთოს. ოჯახი კარგი, ქალი განათლებული, მშვენიერი, ერთი ვერავინ სჯობია ჩვენში!.. რა აქვს დასაუნნი, რომ დაინუნოს?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – მერე რას გეუბნება?

ბ ე ჟ ა ნ – ახლა მაგის დრო არ არის... არეულობააო!..

ვ ა ხ უ შ ტ ი – მაგითი მატყუა სამი წელიწადი. ახლა მაინც ცოტათი დამშვიდებულია ქვეყანა.

ბ ე ჟ ა ნ – და დამშვიდებულიც რომ არ იყოს, მაგას რაი უცოლობა მაინც არ არგია... დროა, თვარა იმასაც ჩემსავით გამოეპარება დრო თვალსა და ხელს შუა.

II

იზინივი და დ ა თ ი ა

დ ა თ ი ა – ფასია მოვიდა, ლარაძე, ნახვა უნდა!

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ვისი? ჩვენი თუ ალექსანდრესი?

დ ა თ ი ა – ხაზეინისო.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – მაგას არ გეტყოდა – „ხაზეინისო!..“ ვაჭარი ხომ არა ვარ, ხაზეინი დამიძახოს?

დ ა თ ი ა – კნიაზის ნახვა მინდაო და ის არ უთქვამს, რომლის?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – მოახსენე მობრძანდეს.

დ ა თ ი ა – ვეტყვი. (მიდის).

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ვერა ხედავ? მამაჩემი არ წამინყდება, ფასია არც ხაზეინს იტყოდა და არც კნიაზს! ისე უზრდელი არ არის!.. „ბატონიო“ იტყოდა, მარა ეგ როგორ გაიმეორებს? ბატონობა ხომ გადავარდნილია?!

ბ ე ჟ ა ნ – დაბრუნების ეშინია.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ახლა მაინც ვედარ ჰხედავენ, რომ არ გაუმართლდათ, რასაც ელოდენ? მიწებს მაგათ კი არ აძლევენ, სხვებს ურიგებენ მადერ... გადმოსახლებულებს.

რეაქცია

ბ ე ყ ა ნ – ისინი მაინც თავისას გაიძახიან: ჩვენი დრო ისევ დაბრუნდებაო! გამოვიდეს ჯერ ფოთოლიო.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ფოთოლიო?

ბ ე ყ ა ნ – ჰო, ფოთოლი!.. ვითომ გაზაფხულდეს... გაშრეს ქვეყანა, რომ ტყეში დამალვა შეიძლებოდასო...

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ჰმ, ვინ არიან, რომ მაგ საწყლებს ატყუილებენ?

III

ისინივე და ფ ა ს ი ა შემოდის

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ოჰ, მშვიდობა თქვენი ნახვა!

ბ ე ყ ა ნ – ფასიას ვახლავარ!

ფ ა ს ი ა – (თავს უკრავს) დილა მშვიდობისა!..

ვ ა ხ უ შ ტ ი – რათ დაგვივინყე ამდენი ხანი, რომ აღარ გვენახე?

ფ ა ს ი ა – ბევრჯერ მოვინდომე, მაგრამ ველარ მოვახერხე, მართობელი კაცის საქმე ხომ მოგეხსენებათ? ჯერ იყო და შავმა ქვამ გაგწყვიტა ნელში.

ბ ე ყ ა ნ – მართლა, მე და ჩემმა ღმერთმა! ადრივ რომ ხუთ თუმნათ დავიჭერდით ხოლმე მოსამსახურეს, ახლა ოცს არ გვჯერდებიან.

ფ ა ს ი ა – ან მაგას ვინ სჯერდება? ფულითაც რომ აღარ დგებიან?! ჩვენც ბატონობა გვინდაო!.. ნურაფერს გაგვაკეთებინებთო და ვინ ოხერია, რომ ტყვილა გადაყრის ფულებს?

ბ ე ყ ა ნ – უსწავლიათ რალაც „ბოიკოტია“ და მოგვეძალენ.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ზრდილობაც რომ დაკარგეს... ერთი გლახა ბიჭი მიგდია, ქვეყნის ფულს ვაძლევ და მაინც ვერა გამიბედნია, რომ დავსაქმო.

IV

ისინივე და ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე შემოდის, თან ი ო ს ე ბ ი შემოჰყვება და ო თ ხ ი გ ლ ე ხ ი. ი ო ს ე ბ ი და გ ლ ე ხ ე ბ ი განზე გადგებიან

ბ ე ყ ა ნ

ვ ა ხ უ შ ტ ი – (გლახებს) გამარჯვება თქვენი!

გ ლ ე ხ ე ბ ი – (ქუდს იხდინა, თავს უკრავენ) ღმერთმა ნუ მოგვიშალოს თქვენი დღეგრძელობა!..

რეაქცია

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – (ხელს ართმევს ფასიას).

ვ ა ხ უ შ ტ ი – (ალექსანდრეს) გაარიგე რამე?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ვერაფერი! ასე მითხრა, მე ყოლიფერი გამოვიკვლიე და თქვენ ნულა გაერევითო.

გ ლ ე ხ ე ბ ი – დავიღუპეთ, თქვენი მტერი დაღუპულა!..

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – სწორეთ რომ შესაბრალისნი არიან, (მიუბრუნდება ფასიას) დრუბეთში ვილაც დამწვარა და უჩივლია, – გლეხებმა დამწვეს, მოძრაობაში რომ არ ვერიე, მემტერებიანო.

1 გლეხი – ახლა ჩვენ მოგვადგენ ოთხს სოფელს, გინდათ თუ არა გვითხარით, ვინ დასწვაო? თუ არა და თქვენ უნდა გადაიხადოთო. კომლზე ოც-ოცი მანეთი შეგვანერეს.

2 გ ლ ე ხ ი – მაინც ნელში განყვეტილი ვართ და ამოვარდით! ამოვარდით!

3 გლეხი – ვიცით ვინც დასწვა! განა არ ვიცით? თითონ პატრონმა ნაუკიდა თავის ხელით ცეცხლი.

ფ ა ს ი ა – მერე რატომ არა სთქვით?

4 გ ლ ე ხ ი – ვსთქვით, მაგრამ ვინ დაგვიჯერა? გამონახეს ვილაც გამოსუქინსინებულები და ისინიც იმონმეს.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ვინა?

ი ო ს ე ბ ი – აი ის მანანალები, თქვენი ჭირიმე, ქალაქელები რომ არიან, ნათრევი და აღარც ღმერთი სწამთ და აღარც ხატი.

ბ ე ჟ ა ნ – მართალი ნათქვამია: ციხე შიგნიდან გატყდებაო!

ვ ა ხ უ შ ტ ი – მაცხოვარმა, ვენაცვალე მის ძლიერებას, თორმეტი მოციქული აირჩია მთელ-ქვეყანაზე და იმათშიც კი გამოერია ერთი გამცემელი იუდა... და სოფელში რომ თითო-ოროლა გამოერიოს, რა გასაკვირალია?

ფ ა ს ი ა – ეგ მართალია, მაგრამ თვითონ პატრონი რად ნაუკიდებდა ცეცხლს?

გ ლ ე ხ ი – ტრახში ქონდა!.. ჩივილი კი იაკობმა ურჩია, რასაც გადაგვანდენებდენ, ატუკატია და შუა გაიყოფენ.

ი ო ს ე ბ ი – მაგისტანა ანი ბევრი იქნება: ვინც არ გგონია, ყველა იქით მიდის. ასე მოგახსენებენ, აფრასიონი იაკობმა გასცაო და სამ-სახურშიაც მიუღიათ.

ფ ა ს ი ა – იაკობი? ჰმ, მოძრაობაში კი პირველი ის იყო.

ი ო ს ე ბ ი – პირველი რავა არ იყო, შენი ჭირიმე? სულ იმას გვიჩიჩინებდა: ნუ დაზოგავთ, თავად-აზნაურები ბეჟუები არიან, ნუ დაზოგავთ და მათი ადგილ-მამულები თქვენ დაგრჩებათო! და ახლა კი იქით გაიძახის.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – (ბეჟანს) ეს შენზე თუ უთქვამთ: ბეჟანი ხომ შემოკლებული ბეჟუაა?!

ი ო ს ე ბ ი – არა, შენი ჭირიმი, ყველას ასე ეძახდენ, ვისაც კი რამე გააჩნდათ.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – თქვენ რაღას გეძახიან, რა ხართო?

გ ლ ე ხ ი – ჩვენ, შენი ჭირიმი...

ვ ა ხ უ შ ტ ი – თქვით, რისი გეშინიათ?

ი ო ს ე ბ ი – (იცინის) პრონეტარიო!

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – პროლეტარი? მერე და საიდან გახდით პროლეტარი?

ი ო ს ე ბ ი – მქადაგებლებმა გვიბოძეს! მუშა რომ ხართ, პრონეტარი უნდა გახდეთ და მაშინ ყველას ჩამოერთმევა მიწები და თქვენ მოგეცემათო; მინა, ვინც იმუშავებს, მისი იქნებაო!

ვ ა ხ უ შ ტ ი – გასაკვირველია! როგორ დაბრმავდა ჭკვიანი ხალხი და როგორ დაიჯერა?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ეგ მაგრეც იქნება, მამაჩემო, მინა ყველას იმდენი უნდა ჰქონდეს, რამდენიც მოუნდება სამუშაოთ.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – მაგას მეც გეთანხმები, შვილო, უმინოთ მუშა რას ვარგა? მაგრამ ის ობროდობა, რომ ბატონებს ჩამოართმევენ და თქვენ დაგირიგებენო, როგორ დაიჯერეთ?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – (ნაღვლიანად იღიმება) გაჭირვებამ აფიქრებინათ!.. აქ მეოთხედი, სახელმწიფო გადასახადი, იქ შკოლა, კანცელარია, დრამა და სხვანი... როგორ უნდა გაძლოლოდა ყოლიფერს უადგილმამულო გლეხი?

ფ ა ს ი ა – ეგ ყოლიფერი მართალია, მაგრამ როგორ ვერ გამონახეს უკეთესი საშუალება, რომ ცეცხლით დამწვარს დულარე გადაასხეს... როგორ არავინ გამოუჩნდათ უკეთესის მრჩეველი...

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – სხვაგვარ რჩევას დაიჯერებენ კი? კაცს რომ სიცხეს მისცემს და წყურვილი უნდა მოიკლას, ვის უფრო დაუჯერებს იმას, ვინც მწარე ნამალს აწოდებს, თუ ცივ წყალს?.. ხალხიც დასნეულებულიყო და წყურვილს იკლავდა, სიცხე მიცემულს, უმინოებს, მიწებს ჰპირდებოდენ და მოდი და ნუ დაიჯერებდი და ნუ იქნებოდი პროლეტარი?!

ვ ა ხ უ შ ტ ი – გამაგებებით, ეგ პროლეტარი რა არის?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – პროლეტარი? სხვაგან, დიდ ქალაქებში, ყველგან ქარხნებია. იმ ქარხნებს თავისი მუშები ჰყავს. იმ მუშებს არც სახლი აქვთ, არც კარი, არც ადგილი და არც მამული. მხო-

ლოთ ხელები აქვთ, რომ იმუშავონ და ცოლ-შვილი დღიურად ასაზრდოვონ. თუ სამუშაო დაკარგეს, ხომ შიმშილით უნდა ამოწყდენ? ქარხნების პატრონები სარგებლობენ ამითი და აწვალავენ მუშებს. მუშაობით ბევრს ამუშავებენ და ქირას ნაკლებს აძლევენ, აი, ეს მუშები არიან პროლეტარები, რომ ახლა ყველგან მოძრაობენ და ებრძვიან ბურჟუებს.

ბ ე ჟ ა ნ – მერე და ჩვენში ან ქარხნები სად არი და ან მაგისტანა მუშები?

ი ო ს ე ბ ი – ქარხნების რა მოგახსენოთ და მუშები კი ბევრია. იმდენი სიცოცხლე გაქვსთ, შავი ზღვის პირი სულ მოდებულია, სად არ არიან ჩვენები სამუშაოთ წასული, მინა რომ აღარ ჰყოფნით.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ჰო, მინა რომ აღარ ჰყოფნით!.. გამოდის, რომ ჩვენში მუშა მიტომ კი არ მუშაობს, რომ პროლეტარია, მიტომ მიდის და მუშაობს გარეთ, რომ ფული შეიძინოს და ადგილ-მამული იყიდოს. და მამ პროლეტარი კი არა, ისიც ბურჟუა ყოფილა.

ი ო ს ე ბ ი – რა ვიცი, შენი ჭირიმე! ძალიან კი მოგვაქ თავი ამ პროლეტარობით და თუ მაგრეა, ღმერთმა დაგვიფაროს მაგისტანა ჭირისაგან!.. ორი კვალი მინა მაქვს და იმის ჩამორთმევა რომ ვინმემ მომინდომოს, ზედაც შევაკვდები.

ფ ა ს ი ა – მამ, მართლები ყოფილან მეორე პარტიაში რომ არიან, ფედერალისტები რომ ქვიათ... და რას ერჩით?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ვინ ამტყუნებს ან ერთს? მაგრამ შეცდომა იქითაც ბევრია!.. რაც ერთს დროსა და ერთს ადგილზე სიმართლეა, ის შეიძლება მეორეზე შეცდომა გამოვიდეს!.. ყველაფერი დროსა და ადგილის ვითარებით უნდა გაიზომოს.

ფ ა ს ი ა – არა, ფედერალისტების პროგრამას მაინც კარგი სარჩული უძევს, „ძმობა“, „თანასწორობა“, „ერთობა“ და სიყვარული“! ამას რა სჯობია?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ის, რაც სახარებაშია? კეთილი, მაგრამ იმასაც თავისი სახე უნდა. ვსთქვათ, რომ შენს სახლში უცხოელებს უნდათ შემოსვლა, მოგადგენ კარზე და დაგირეკეს, „ძმობისა“, „ერთობის“ და „თანასწორობის“ სახელით შეგვიშვი სახლშიო!

ფ ა ს ი ა – კარი უნდა გაუღო, მეტი რა გზაა?!

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – კეთილი! შემოვიდნენ ერთობის სახელით და მერე გეუბნებიან: რადგანაც ყველა ვერ ვეტყვით, ჩვენ გადაგვიწყვეტია ხმის უმეტესობით, რომ შენ გაბრძანდე და ჩვენ დაგვიტოვე შენი სახლ-კარიო.

ფ ა ს ი ა – იმე! მაგას როგორ მეტყვიან?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – გეტყვიან იმიტომ, რომ ეს ხერხი წინდან-წინვე ედვით გულში და მხოლოდ შენ გიბრიყვებდნენ და თუ შენ არ დაეთანხმები, „შოვინისტ“ დაგიძახებენ და გაშინებენ ამით.

ფ ა ს ი ა – იჰ, რაც უნდათ ის დამიძახონ! როგორ დავეთანხმები მაგაზე? „შოვინისტი“ რაა? მე კი არ მივდივარ მის სახლში, ის მოდის ჩემსაში და როგორც სტუმარი, ჩემს ნებაზე უნდა იყოს.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – გვიანლა იქნება მაგისი თქმა! ძალა მათ ხელში იქნება... ეხლა შენის სახლის ნაცვლათ ავიღოთ ეს საბრალო საქართველო. ფედერალისტების სახელით შემოდიან სხვადასხვა ერები და შენც იძახი ძმობისა და ერთობის სახელით: მობრძანდით, თქვენთვისაც არის ადგილი და სხვანი... იმათაც ისარგებლეს და შემოვიდნენ, დასახლდენ და მერე გითხრეს: ჩვენ მეტი ვართ და ხმის უმეტესობას დაემორჩილეთ და ან ნაბძანდით აქედანაო.

ფ ა ს ი ა – ეგ რა სათქმელია?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – სათქმელია თუ არა, ასე კი მოხდება!.. ეკალი რომ ამოვა და ჩხვლეტას დაიწყებს, გვიანლა არის მასუკან „ვაი“, „ვაის“ ძახილი: როცა ითესება, მაშინ უნდა ხელის შეშლა და არა მისი ძახილი „ბრინჯია და ხორბალიო“. ფედერალისტობა მაშინ არის კარგი, როცა სუყველა თავთავის სახლში ზის და იქედან გამოიძახის: „ერთობა“ და „თანასწორობაო“.

ფ ა ს ი ა – ეგ ხომ აგრეა?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – აგრეა?! აბა შეხედე: საქართველოს მინა-წყალი ვის ხელში გადადის? ან რა ხაფანგს უგებენ?!

ფ ა ს ი ა – ჰმ! მამ დავლუპულვართ და ის არის...

ბ ე ჟ ა ნ – ძალაზე თუ მივარდა საქმე, შენი მტერია, ჩვენ ველარა გავარიგოთ-რა!.. ჯერ იყო და იარალი აგვყარეს! ბრაზიანი ძალღი რომ შემოვარდეს სოფელში, მომგერებელი აღარავინ არის. ერთ თოფიან ავაზაკს შეუძლია მთელი სოფელი ააოხროს.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ძალაზე ვინ ამბობს? არ გაგიგონიათ, „ხერხი სჯობია ღონესო, თუ კაცი მოიგონებსო“? სადაც მახვილს აღარა აქვს გასავალი, იქ ხერხია საჭირო.

ბ ე ჟ ა ნ – მარტო ხერხით რას გააწყობ ძალასთან?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ხერხიც არის და ხერხიც. მელა ხომ პატარა პირუტყვია... იცით, როგორ იშორებს რწყილებს, ზაფხულში რომ დაეხვევა? პირში ჯღანს დაიკავეს, ჩადგება წყალში, ჯერ მუხ-ლებამდე, მერე მუცლამდე, მერე მთელ ტანს დამალავს წყალში და

მარტო ცხვირი უჩანს... არის ისე გაჩერებული დიდხანს, სანამ წყალს არ გაატანს ჯღანს და არ გამოვა წყლიდან.

ფ ა ს ი ა – ეგ სწორეთ მეც მინახავს ჩემი თვალით, მაგრამ ვერ გამიგია, რა თამაშია?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – თამაში კი არა, ხერხია!.. რწყილები ნელ-ნელა მშრალზე გადადიან და მერე ყველა ჯღანზე რომ მოიყრის თავს, გაატანს წყალს... და თუ პირუტყვსაც კი აქვს ამდენი მოფიქრება, კაცი რას არ მოახერხებს, თუ ეცდება?

გ ლ ე ხ ე ბ ი – (იცინიან) აი, დასწყევლოს ღმერთმა! ტყვილა კი არ ეძახიან ეშმაკს.

ფ ა ს ი ა – კი, მაგრამ სად უნდა ვიშოვნოთ იმისთანა ხერხი, რომ საფრთხე ავიშოროთ და ერთობაც მოვიპოვოთ?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ეგ მხოლოდ სწავლა-განათლებით შეიძლება. ის არის, რომ ათანასწორებს ყველას! სხვა ყველაფერი ტყუილია! აი, ჩვენ იმას უნდა მივანვეთ: ეგ არის ერთადერთი გზა და ვინც წინ გადაგველობება, თავდადებით ვებრძოლოთ!.. მაგრამ ხერხით და არა იარაღით.

ი ო ს ე ბ ი – არა, შენი ჭირიმე, ჩვენ სულ მაგ სწავლამ დაგვლუპა და დაგვაქცია: ვაშენებთ შკოლებს, ვაბარებთ შვილებს და რა გამოდის; იქ გამოზდილები აღარც შინ ვარგიან და აღარც გარეთ!

1 გ ლ ე ხ ი – ერთი შვილი მიბარია სკოლაში. ამას წინათ აიღო წიგნი ხელში და ხმამაღლა კითხულობდა: მამალო, მამალო, ოქროს ბიბილოვანოო! (იცინის).

2 გლეხი – მერე სად არის ოქროს ბიბილოიანი მამალი! (იცინის) ნეტავი მართლა იყოს და...

1 გ ლ ე ხ ი – დილ-დილას რათა ჰყვივი და ბავშვებს ძილს რას უფრთხობო...

3 გლეხი – ჰმ, მოდი და უყურე შენ?! ღმერთს მიტომ გაუჩენია მამალი, ვენაცვალე მის სახელს, რომ განთიადისას დაიყვილოს ხოლმე და მუშა გამოალვიძოს და ისინი კი ითხოვენ – რად ყვივი?

4 გლეხი – არა, რასაც აქ ასწავლიან, ის ჩვენ არაფრათ გამოგვადგება. იმათ ოჯახის არა გაეგებათ-რა, იმათ ჩვენი არა ესმით-რა...

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – მე დღევანდელ მოჯორჯვილ განათლებაზე კი არ გეუბნებით!.. მე მაქვს სახეში ის ეროვნული სწავლა-განათლება, რომელსაც საფუძვლად სახარება უძევს და სახურავათ ზეცის მადლი...

ვ ა ხ უ შ ტ ი – (აღტაცებით) ვაი, ჩემო მაკრინე, სადა ხარ ახლა, რომ არ გესმის, რას ამბობს შენი შვილი?

ბ ე ყ ა ნ – მართლა, ჭეშმარიტად!.. მაგრამ ნათქვამია: „ერთი წავა და სხვა მოვა ტურფასა საბაღნაროსაო“. ერთი მაკრინე თუ წაგვივიდა ხელიდან, ღვთის ბრძანებით, მეორე მისთანა და მისი სამაგიერო უნდა შემოვიყვანოთ სახლში!.. შენ რას იტყვი, ალექსანდრე?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – მე იმის ფიქრში ვარ: რა ვუშველო ამ საწყელებს?

ვ ა ხ უ შ ტ ი – რაღა უნდა უშველო, აკი უარი უთქვამთ?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – მინდა რომ უფრო შორს წავიდე და ვეცადო.

გ ლ ე ხ ე ბ ი – ღმერთმა ნუ მოგვაკლოს თქვენი მონყალევა, (თავს უკრავენ).

ვ ა ხ უ შ ტ ი – იოსებ! უთხარი, რომ უსადილოთ არ გაუშვან ესენი.

ე რ თ ი გ ლ ე ხ ი – არა, შენი ჭირიმე! ჩვენ ბაზარში გიახლებით!..

ვ ა ხ უ შ ტ ი – რავა? ისიც კანონში გინწერიათ, რომ თავადიშვილისას არა სჭამოთ-რა?

გ ლ ე ხ ე ბ ი – არა, შენი ჭირიმე! რატომ იკადრებთ? (გარედან მოისმის თოფის ხმები. ყველანი წამოვარდებიან ზეზე).

ბ ე ყ ა ნ – ეს რა ამბავია?!

ი ო ს ე ბ ი – არაფერი, თქვენი ჭირიმე, წელან სტრაჟნიკებმა აიარეს ზევითკენ, ვილაც გადავარდნილს დაეძებდენ და ის იქნება.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – გაჭირდა, ღმერთმანი, სიცოცხლე.

ფ ა რ დ ა

მოქმედება მეოთხე

|

ნ ი ნ ო სარკის წინ ირთვება, ე ლ ე ნ ე მაგიდას უზის და წიგნს კითხულობს

ნ ი ნ ო – პრიჩოსკა მიხდება?

ე ლ ე ნ ე – (თავს აიღებს) კი არ გიხდება, გშვენის!

ნ ი ნ ო – ნუ! გშვენის! (ღიღინებს) შაპოჩკა?

ე ლ ე ნ ე – საუცხოვოა!

ნ ი ნ ო – (კიდევ ლილინებს) ეს? ხარაშო სიდიტ პლატიე?

ე ლ ე ნ ე – (უკმაყოფილოთ) კარგათ, კარგათ!

ნ ი ნ ო – (ცოტა სიჩუმის შემდეგ) ბაშმაკები როგორ მოგწონს?
(გამოაშვერს ფეხს).

ე ლ ე ნ ე – უჰ! შენ და შენი კოპნიობაც!.. ჩაიხედე სარკეში და
მორჩი! ნუ მიშლი.

ნ ი ნ ო – სკაჟიტე პოჟოლუსტა! გიშლი! დიდ რამეს ჰკითხულობ!

ე ლ ე ნ ე – (დაცინვით) სანინს!.. ლეონიდ ანდრეევს.

ნ ი ნ ო – პოჟალუისტა, პოჟალუისტა!! ჩუჟოი აგაროდ ნებრო-
საი კამნი. რალაც ქართულ სისულელესა ჰკითხულობ! კაკ ტებე ნე
ნადაელო! „ვეფ... ქის... ტკაოსანი“.

ე ლ ე ნ ე – შენ რას დაეძებ, მე რასა ვკითხულობ? მე ხომ შენ
არას გიშლი? რაც გინდა, ის იკითხე!..

ნ ი ნ ო – ვა ვსიაკომ სლუჩაე, სისულელეს არ ვკითხულობ.

ე ლ ე ნ ე – რატომ შენ საქმროს არ ეტყვი მაგას?

ნ ი ნ ო – ჟენიხს? (იცინის) ისიც შენსავით გატაცებულია!

ე ლ ე ნ ე – მაშ რათ ეუბნები, რომ სასწავლებელში გიშლიდენ
ქართულს და ახლა შენ მასწავლეო?

ნ ი ნ ო – ჩტობ უგადით ჟენიხუ!.. დედამ მირჩია. ჯერ, სანამდე
ნევესტა ხარ, ყოლიფერში დაეთანხმე შენ ჟენიხსო და მერე, ჯვარს
რომ დაიწერ, რაც გინდა ქენიო!.. გუშინ ჟენიხმა ერთი პატარა ლექსი
გადმომცა და მე კიდევ დავისწავლე: „სიქვარულო, ნიჩო სრულო!“

ე ლ ე ნ ე – სიყვარულო და არა „სიქვარულო“

ნ ი ნ ო –

სიყვარულო, ნიჩო სრულო,

წამ-ტკბილო და ხანგრძლივ მცარე,

ჯერ აკვანო სიხარულის,

მერე კუბო და სამარე!

ე ლ ე ნ ე – გესმის, რასაც კითხულობ?

ნ ი ნ ო – ამიხსნა გიგუშამ, მარამ ადნავო ვსიოტაკი ნე პონიმაუ:
სამარეს რა უნდა აქ? ვედ ეტო გუბერნია ვროსიი?

ე ლ ე ნ ე – (იცინის) სამარე ქართულათ საფლავია.

ნ ი ნ ო – (გაოცებით) სიქვარული და საფლავი! ტოლი დელო?
(იპრანჭება სარკის წინ და მღერის).

„ატაიდი! ნე გლიადი!

სკროისა ს გლაზ ტი მაის!“.. ვოტ ეტო პანიმაუ!..

ე ლ ე ნ ე – კარგი, კარგი!.. მაგრამ ცოტა ხანს თავი დამანებე, გენაცვა, ნინო!

ნ ი ნ ო – რაო, ნინო? ეტალო ტოლკო ნე დასტავლო! ნინო? მე ნინა მქვია და ნინა დამიძახე! ნინო? თითქო „ბიჩო“, კაკ ბუდტო ია სრედნიალო როდა! რას იტყვიან სხვები, რომ გაიგონებენ?

ე ლ ე ნ ე – ვინ სხვები?

ნ ი ნ ო – ვისში კრუგში სასაცილოდ ამიგდებენ.

ე ლ ე ნ ე – უკაცრავად! ნინა! ნინა! ნინა!..

ნ ი ნ ო – (სიცილით მივარდება და კოცნის) ნე პრავდა-ლი, ბლალ-ზვუჩნეე? დედამ თუ მიკითხოს, ნავიდათქო! პრაშჩაი (მიდის).

ე ლ ე ნ ე – რა ყოლიფრათ კარგია, რომ გადაგვარებული არ იყოს! (სიჩუმე) ვილაც უცხოს შესჩივლა თურმე: „ვნუხვარ, რომ ქართველათა ვარ დაბადებულიო“... და იმანაც, რომ მოშორდა, დასცინა! (დაფიქრდება) მაგრამ განა მარტო ნინოა მაგისტანა, რომ რცხვენოდეთ ქართველობის? სულ ასე არ არიან სხვებიც? დღეს ქართველობა, მათი აზრით, მეტი ბარგია! ამის მაგალითს კაცები გვაძლევენ!.. მაგრამ ჩემი ალექსანდრე კი სულ სხვაა!.. „ის ქართველი, რომელიც პირველყოვლისა ქართველი არ არის, ადამიანად არა მწამს, რაც უნდა იყოსო!..“ დღეს უნდა ჩამოვიდეს. (დაფიქრდება) რასაკვირველია, პირდაპირ აქ მოვა!

II

ისინივე და ნ ა ტ ო

ნ ა ტ ო –(კარებიდანვე იწყებს) რა ამბავია, შვილო? ხმამალალი ლაპარაკი მესმოდა! კიდეც ნაიკიდეთ შენ და ნინო? ნუ აჯავრებ დედაშვილობას!

ე ლ ე ნ ე – არა, დედა! ჩვენ ისე ვლაპარაკობდით.

ნ ა ტ ო – ჰო, შვილო, გენაცვალოს დედა! მაგის მეტი ვინლა გყავს? დღეს თუ არა, ხვალ საქმრო ნაიყვანს და მოგვშორდება.

ე ლ ე ნ ე – მე რას ვუშლი მერე?

ნ ა ტ ო – ჯერ იყო და მის ტოლებს ყველას ეჯავრებოდა: ჩვენზე ლამაზი რად არისო? და ახლა ხომ სუყველა გაჯავრებულია, რომ ამისთანა საქმრო გამოაცალა ყველას ხელიდან, იმას კი ენაცვალოს დედა! სად არის?

ე ლ ე ნ ე –წავიდა ლაუტენისას სათამაშოდ.

ნ ა ტ ო – მისი ჟენიხიც იქ იქნება უთუოდ!.. შენ რაღას უცდი, შვილო? სადაც არის, ხომ შენი ჟენიხიც უნდა ჩამოვიდეს! კნიაზ ბეჟანი დღეისთვის მოელის, წადი, შვილო, მოირთე და მოიკაზმე.

ე ლ ე ნ ე – ესეც არა მიჭირს რა!.. იცი, დედა, ის რა აზრისაა? ადამიანი მეგობართან ისე უნდა იყოს, როგორც თავის თავთანაო.

ნ ა ტ ო – უი, რას ამბობ, შვილო? კაცი როცა მარტოა თავის-თავთან, ხშირად ტიტველიც რჩება!..

ე ლ ე ნ ე – ჰოდა, როცა მეგობართან ხარ, განა მარტო არ ხარ?

ნ ა ტ ო – უი! რას ამბობ, შვილო? იმას ხომ მამაც თან მოჰყვება და, თუ არ მისთვის, მამამისის გულისთვის მაინც გამოიცვალე კაბა, მოირთე! წადი, შვილო, წადი, შვილო! ნუღარ აგვიანებ!

ე ლ ე ნ ე – თქვენი ნებაა! (მიდის).

ნ ა ტ ო – მადლობა შენთვის, ღმერთო, ქვრივ-ობლობის მფარველი ხარ! ორი ქალის მეტი არა გამაჩნია-რა და ორივენი ასე კეთილათ დავაბინავე. ყველას თვალი რჩება გიგოზე და ხელში კი ნინოს მეტმა ვერავინ ჩაიგდო. არც გასაკვირველია! ნინო მისის მშვენიერებით ვის არ მოაწონებს თავს? მე უფრო ელენეს საქმე მაკვირვებს; არც ისე ლამაზია, უსწავლელიც დამირჩა და მაინც კიდევ რა საქმრო შეხვდა კუდრაჭას... ბეღია, ბეღი!! ვინ იფიქრებდა?..

III

ისინივე და ბ ე ჟ ა ნ შემოვა, ყურს უგდებს

ბ ე ჟ ა ნ – მე! და მოფიქრებით კი შენ მომაფიქრები; ტყვილა კი არ არის ნათქვამი: „ნუ დააგდებ ძველსა გზასა, ნურცა ძველსა მეგობარსაო“. შენი სიძობა მე ჩაუდევ გულში. იმდენი ვეჩიჩინე, რომ გავაბედიინე ცოლის შერთვა! თვარა ძალიან შორს ეჭირა.

ნ ა ტ ო – ისე შენ იხარე, როგორც ჩემი ქვრივობა შენ დაატკბე!

ბ ე ჟ ა ნ – მე სულ სხვა მქონდა გუნებაში: მე ნინოზე ვფიქრობდი და ის კი მეორემ გაიტაცა.

ნ ა ტ ო – ჰმ, მეც ძალიან გამიკვირდა!.. მაგრამ, მადლობა ღმერთს! ნინომაც საუცხოვო ვინმე ჩაიგდო ხელში, გიგო ბეგლარ-იძე! პირველ საჟენიხოთ ითვლება ჩვენში.

ბ ე ჟ ა ნ – იცი, ეგ ჟენიხობა ვინ გააბედვინა გიგოს? ალექსანდრე და ის თურმე ერთად ყოფილან სასწავლებელში და დიდი მეგობრები

არიან ერთმანეთის! გამოდის, რომ ესეც ჩემი ბრალია, პირველი გზა მე გავკვალე! აბა, ნუ იტყვი, რომ „ნუ დააგდებ ძველსა გზასა, ნურცა ძველსა მეგობარსაო“ (მოიჩოჩებს სკამს).

ნ ა ტ ო – (კავების გრეხით) შენ კი იხარე, რომ ხუმრობას არ იშლი!

ბ ე ჟ ა ნ – რაიო? ხუმრობას? ჰაი, ქალბატონო! რატომ მაშინ არ მეუბნებოდი მაგას, მხრებზე ეპოლეტები, გვერდზე ხმალი რომ მეკიდა და უღვაშებს ვიგრეხდი? პოლკის კამანდირი შენი გულისთვის არ გადამეკიდა? პენცია შენ დამაკარგვით...

ნ ა ტ ო – (მანჭვით) ოცდაათი წლის ზღაპარს იგონებ.

ბ ე ჟ ა ნ – ზღაპარსო? ჰმ, თქვენა ხართ ქალები მანგრე ჭალარა რომ გამოერევა კაცსა, გინდ ტარიელიც იყოს, გულიდან ამოირეცხავთ, თვარა ჩვენ, კაცები – არა! სიბერემ, ალბათ, შენც დაგაჩნია კვალი, მაგრამ ჩემ თვალში, რაც მაშინ იყავი, ისევ ისა ხარ, ახლაც.

ნ ა ტ ო – (მოიჩოჩებს) ვითომ?!

ბ ე ჟ ა ნ – ცოლი აღარ ვეძიე და შვილი! და მოყვრობაც მიტომ მოვინდომე გულით, რომ ახლოს ვყოფილიყავ (ნატო ხელს აძლევს და აკოცებს) ჩემი შეძლება ხომ ჩემს ძმისწულზე უნდა გადასულიყო? ამთავითვე მაგათ დავუტოვებ და შვილები იქნებიან ჩემი!.. ჩემი ძმაც ძალიან გახარებულია....აღარ ეგონა, თუ მოესწრობოდა შვილის ქორწილს.

ნ ა ტ ო – შენ გაიხარე, მე ელოს ბედნიერება მიხაროდეს!..

ბ ე ჟ ა ნ – ძალიან ჩავარდნია გულში. ასე ამბობს: მე იმისთანა ქალების არა მნამს-რა, ყოლიფერი რომ იცინან, მაგრამ თავისი ქვეყნის კი არა გაეგებათ-რაო!.. ელენე კარგათ არის გამოზრდილი და ძველ დედებს მოგვაგონებსო! ოჯახში სწორედ მაგისთანა ქალი უნდაო!..

ნ ა ტ ო – საცოდავი ჩემი ქმარი რომ გადაიცვალა, ეგ უპატრონო დამირჩა, მეოთხე კლასიდან გამოვიყვანე და, რაც კი შემეძლო, შინაურულად ვწვრთნიდი!.. რა გაენყობა! დღევანდელ დროს ეგებ არ ეკადრებოდეს... მისთანა ვერ იყოს, მაგრამ შინაურობაში... ქართველ ქალად არა უჭირს-რა.

ბ ე ჟ ა ნ – ჰოდა, მერე ეგ ხუმრობაა?! შენი გაზდილი ცუდი რად იქნებოდა? არ ვამტყუნებ ალექსანდრეს, რომ მაგისთანა ქალი შეიყვარა. (ხელზე კოცნის).

ნ ა ტ ო – (იცინის) რალა დროს კომპლიმენცია ბებრის...

ბ ე ჟ ა ნ – ვინ არის ბებერი? მე, თუ შენ? (აღტაცებით) „ბებერი ხარის რქაც კი ჰხნავსო“. ეგ სხვებს უთხარით და ჩემს თვალში ისევ

ყმანვილი ხარ! (კოცნის ხელზე) ახალგაზდა ხარ! (კოცნის მეორე ხელზე. ნინო შემოდის და უყურებს).

ნ ი ნ ო – ტრულია-ლია... (ახველებს).

ნ ა ტ ო – მოხველი, შვილო?!

ბ ე ჟ ა ნ – კნიაჟნას ვახლავართ...

ნ ა ტ ო – მაგრე რად მონყენილხარ, შვილო?

ნ ი ნ ო – მონყენილი კი არა, გაჯავრებული ვარ: ჩემი ჟენიხი დღეს იქ არ ყოფილა და არც აქ მოდის!!

ნ ა ტ ო – ჯერ ადრეა, შვილო! როგორ არ მოვა!

ბ ე ჟ ა ნ – (მოუბრუნდება) მაშ, აგრე იყოს!.. დღეიდან ღმერთმა ნუ მოშალოს ჩვენი მოყვრობა!

ნ ა ტ ო – (ხელს გაუშვერს ჩუმათ) ხელზე მაკოცე! (ბეჟანი კოცნის ხელზე და ნატო შუბლზე).

ბ ე ჟ ა ნ – მეც ხომ მამა ვარ ჩემი ძმისწულის? ახლა მძახლები ვართ ერთმანეთის... ახლო ნათესავები!.. ხომ, კნიაჟნა?

ნ ი ნ ო – ეტო ვაშე დელო! ვი ლუჩშე ზნაიტე!..

ნ ა ტ ო – წადი, შვილო! ჩვენთან, ბებრებთან, მოგენყინება... აბა, ერთი შენებურათ ფორტოფიანზე დაუკარი! ჩვენც გაგვართე და შენც თავი შეიქციე... მანამდე ჟენიხიც მოვა! (ნინო გადის. ცოტა ხნის შემდეგ ფორტოფიანოს ხმა მოისმის).

ბ ე ჟ ა ნ – მგონია, თვალი მოგვკრა?!

ნ ა ტ ო – არა უშავს-რა!.. ცუდს ვერას იფიქრებდა! (იღიმება) ჩუ, ყური დაუგდე ფორტოფიანოს...

ბ ე ჟ ა ნ – ისეც ცეცხლი მეკიდება და რალა ეგ მეჭივრება?

ნ ა ტ ო – ნეტავი შენ, რომ არ იშლი ხუმრობას!

ბ ე ჟ ა ნ – ჩვენ დროში სულ სხვა ხმები იყო ფორტოფიანოს! რალაც კარგი კია, მაგრამ, რომ არ ვიცი, რას უკრავს?

ნ ა ტ ო – სასიმღერო ხმას!.. მაგას ელენე მღერის ხოლმე, როცა გუნებაზეა! მის საქმროსაც ძალიან მოსწონს. (ხმა ოთახიდან: „ნეტავ მას, ვინც შენს ტკბილ ხმას და სხვანი).

ბ ე ჟ ა ნ – ვუი, ვუი! ქართული სიმღერები პირველად მესმის ფორტოფიანზე!.. ეს ელენეა, რომ იმღერის?

ნ ა ტ ო – დიახ, ელენე!

ბ ე ჟ ა ნ – ყოჩაღ ქალო! ნეტავი მას, მართლაც, ვისაც მაგისტანა ხმა ესმის!.. ჭეშმარიტად ბედნიერია ჩემი ძმისწული! ბრავო, ქალბატონო, ბრავო!!

ნ ა ტ ო – იჰ, რად გაანყვეტინე? (ხელზე დაკრავს ხელს).

რეაქცია

ბ ე ჟ ა ნ – არა, არა, რას ქვიან გაანყვეტინე? შევეხვეწები, რომ კიდევ იმღეროს!..

(გიგო შემოდის შეწუხებული).

IV

ისინივე და გიგო

გ ი გ ო – სამწუხარო ამბავი! დიდი უბედურობა!.. ალექსანდრე მოუკლავთ!! გზაში დახვედრიან... (საზოგადო აღშფოთება. ქალები წამოიჭრებიან შეშინებული).

ბ ე ჟ ა ნ – იმე! იმე! რას ამბობ?!

გ ი გ ო – დეპეშა მომივიდა სამსონის. აი, რას იწერება. (იძლევა დეპეშას).

ბ ე ჟ ა ნ – ვაი ჩემს მოხუცებულობას! ვაი, უბედური მამამისი! (ხელებს მიიფარებს პირზე და თავს ჩალუნავს).

ნ ა ტ ო – (შემკრთალი) ესეც ჩემი ბედი!.. შვილო, ელენე! (ელენე ენაჩავარდნილი დგას გაფითრებული).

ნ ი ნ ო – კტო პიშეტ?

გ ი გ ო – სამსონი იწერება. გუშინ მოჰკლესო!..

ე ლ ე ნ ე – გუშინ როგორ მოკლავდენ? დღეს მომივიდა დეპეშა, მოვდივართო.

V

ისინივე, ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე და ვ ა ხ უ შ ტ ი შ ე მ ო დ ი ა ნ

ე ლ ე ნ ე – აი, აგერ! (მივარდება ალექსანდრესთან. ყველა გაოცებულია).

ბ ე ჟ ა ნ – ააააა!

ნ ა ტ ო – გენაცვა, გული რაზე გაგვიხეთქეს!

გ ი გ ო – კაცო, აკი მოკლესო?

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – ვინ მოკლესო? რას ამბობ?

გ ი გ ო – აი დეპეშა... ალექსანდრე მოკლესო.

ვ ა ხ უ შ ტ ი – ვინ აიგდო თავი? მაგისტანა ხუმრობა.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე – (კითხულობს ტელეგრამას) ჰმ, გვარი დავინყვებიან, ალექსანდრე რომ მოკლეს... ბეგსიდაშვილი!..

გ ი გ ო - (აღტაცებით) მაშ შენ ცოცხალი ხარ?! (მივარდება და გადაეხვევა).

ყ ვ ე ლ ა - მადლობა ღმერთს!.. მადლობა ღმერთს!..

ნ ა ტ ო - გენაცვათ, ჩვენ კი გული გაგვიხეთქეს! მობრძანდით! მობრძანდით, კნიაზო ვახუშტი... მოდი, გაცოცხლებულს შეილო!..

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე - ნათქვამია: „რალა მკვდარი და რალა შინ მოუსვლელი“. უნდა მოგახსენოთ, რომ მე გადამინწყიტეს ორი წლით გაგზავნა და მაშ უფლება აღარა მაქვს ჯვრისწერისა. და თუ მომიცდით?

ნ ა ტ ო - ეგ ელოზეა დამოკიდებული, როგორ არ მოგიცდის?

ე ლ ე ნ ე - არა, მე აქ არ მოვიცდი! (ყველა შეწუხდება) არ მოვიცდი იმიტომ, რომ მეც მინდა თან გავყვე. ცოლქმრობის პირობა რომ დავსდები, მე იმ დღიდან ჩემი ქმრის ჭირიც უნდა გავიზიარო და ლხინიც. თან გავყვები.

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე - ადრევე დარწმუნებული ვიყავ მაგაზე (ხელზე კოცნის).

ნ ი ნ ო - (მიდის გიგოსთან) ზნაჩიტ ი ნაშა სვადა სკორო ბუდეტ!

გ ი გ ო - სკორო, მათა დოროგაია! სკორო, მათა კრასავიცა! (ერთ-მანეთს ხელს აძლევენ).

ვ ა ხ უ შ ტ ი - იმე! თქვენ რომ გადაწყვიტეთ, მე აღარა მკითხავთ? მე არა ვარ თანახმა, მამაჩემი არ წამინყდეს!

ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე - როგორ თუ არა ხარ, მამაჩემო?!

ვ ა ხ უ შ ტ ი - არა, მამაჩემი არ წამინყდეს, თუ პირობა არ ამისრულებთ, არ გაგიშვით! ორი წელიწადი მალე გაირბენს და იქიდან რომ დაბრუნდებით, ქოჩორა ბიჭი ჩამომგვარეთ, რომ წვერები მომიწიოს ხოლმე.

ნ ა ტ ო - (იცინის) კარგი პირობაა! ღვთით ეგეც ასრულდება!

ბ ე ჟ ა ნ - კი, მაგრამ მე? მე ვინლა მომწევს წვერებს?

ნ ა ტ ო - ვისაც მოუწევია!..

ს უ რ ა თ ი

ვ ა ხ უ შ ტ ი - (წამოდგება წინ, მიიხედ-მოიხედავს) ვაი, საბრალო მაკრინე, სადა ხარ ახლა, რომ ვერ ესწრები შვილის ბედნიერებას! (თავს აწევს მაღლა) მაგრამ მრწამს-კი, რომ შენი სული მაღლიდან დაგვხარის ახლა.

ფარდა ეშვება ნელ-ნელა

პარიზი, 1910 წ.

სიყვარული

დრამა სამ მოქმედებად

მოქმედი პირები:

თავადი ესტატე ჭიაბრიშვილი

ლევან – მისი შვილი

ელენე –ლევანის ცოლი

სანდრო – მათი შვილი

ვახტანგ–ლევანის ამხანაგი

ვარდისახარ – გამდელი

სცენა 1-ლი

ესტატი და პარდისხარნი

ფარდა აიხდება. ისმის ხანგრძლივი რეკა. განის კარებში გამოდის ვარდ-ისახარ, გაივლის სცენაზე და შუა კარებს აღებს. შემოდის ესტატი

გამოსვლა პირველი

ესტატი – ოოოო! გამარჯობა, ჩემო ვარდისახარ!

ვარდისახარ – ღმერთმა ნუ მოგიშალს გამარჯვება, ჩემო დიდო ბატონო!

ესტატი – რა ამბავია, რომ ამდენი ხანია ვრეკავ და კარს არ მიღებ?

ვარდისახარ – შინ არავინ გახლავს, ჩემო ხელმწიფე, ჩემს მეტი და მეც საწოლ ოთახში გახლდით ყმანვილთან... გვიან გავიგონე.

ესტატი – სად წავიდენ ბატონები?

ვარდისახარ – ვაჟბატონი მთელი დღე არ გხლებიათ შინ და ქალბატონი კი, რომ დაღამდა, მაშინ წაბძანდა.

ესტატი – შენ და სანდრო კი მარტო დარჩით. მ... შენ როგორღაც ვერა ხარ კარგ გუნებაზე. სახეზე მონყენილობას გატყობ.!

ვარდისახარ – რა მაქვს, შენი ჭირიმე, სასიხარულო? დათხოვას მიპირებ...

ესტატი – რას ამბობ?! ვინ გიპირებს?

ვარდისახარ – დღეს ქალბატონმა მიბძანა: წადი, სადაც გინდა, ჩემთვის საჭირო აღარა ხარო!..

ესტატი – უხუმრია!.. ან გაგიჯავრებია რამეზე?

ვარდისახარ – უიმე! მე როგორ გავაჯავრებდი?! ისე უმიზეზოთ მიბძანა: აღარა ხარ საჭიროო. ძველი დრო გადავიდა, ძველი წესწყობილებაც თან გაჰყვა და ვარდისახარობაც აღარ არის საჭიროო. ჩემ შვილს შენ მაგიერად მონა ეჭირვებო. თითქოს მე კი არ ვიყო მონაცა და მორჩილიც.

ე ს ტ ა ტ ე – (ივინის) არა, ჩემო ვარდისახარ! მონას კი არ გეტყოდა, „ბონას“. იცი რა არის „ბონა“? ქართულად რომ გამდელს ვეძახით, იმას რუსულად „ბონა“ ქვიან.

ვ ა რ დ ი ს. – რა ვიცი, შენი ჭირიმე! იმათი „ბონაც“ და მონაც ორივე ღმერთმა შეაჩვენოს!

ე ს ტ ა ტ ე – შენ ვერ გაგიგია, თორემ როგორ დაგიტხოვენ... აი, შენი გაზდილი მოვა და, რომ გაიგებს, გაჯავრდება.

ვ ა რ დ ი ს. – შენი ჭირიმე! ლევანი ის აღარ გახლავს, რაც ადრე იყო... ქალბატონის ნება-სურვილზე დადის...

ე ს ტ ა ტ ე – ეგ ძალიან კარგია, როცა ქმარი ცოლის ნება-სურვილს ეთანხმება, მაგრამ უსამართლოს კი არა!..

ვ ა რ დ ი ს. – რა ვიცი, შენი ჭირიმე, სამართლიანია, თუ უსამართლო, მაგრამ მე კი მითხოვენ და!.. ვაუბატონიც იქ ბძანდებოდა და ხმაც არ ამოუღია!.. ან კი როგორ გაბედავდა წინააღმდეგობას?!

ე ს ტ ა ტ ე – რას ამბობ, დედაკაცო?!

ვ ა რ დ ი ს. – მე რომ არ მოგახსენოთ, ადრე თუ გვიან ხომ მაინც გაიგებთ. ნათქვამია: „კაცმა სატკივარი მალა, მაგრამ ჭირმა მაინც თავი იჩინაო!“ ლევან დასწეულდა მაგ ცოლის ხელში და მისი მონა-მორჩილია. სანწინააღმდეგოს ვერას გაბედავს.

ე ს ტ ა ტ ე – მე მაინც ვერა გამიგია-რა! ერთი მუჟა ჩვენ სახლში გოგოთ გამოზდილხარ, მერე განსვენებული ჩემი ცოლის მოახლედ ყოფილხარ, მერე კიდევ ჩემ ლევანს ძიძათ გახდომიხარ... ახლა კიდევ ჩემ სანდროსა ზრდი და ამდენ ნაამაგარს როგორ გითხოვენ სახლიდან, თუ აქ სხვა რაღაც უცნაური ამბავი არ იყოს! არა, არა! რაც უნდა იყოს, ჩემი ლევანი მაინც არ დათანხმდება.

ვ ა რ დ ი ს. – იმას, ვინც თავის გვარზე ხელი აიღო, მე რად დავენანები?

ე ს ტ ა ტ ე – რაო?! როგორ თუ გვარზე ხელი აიღო?

ვ ა რ დ ი ს. – აიღო, ჩემო ბატონო! აქამდე ხომ ჭიაბრისშვილი ბრძანდებოდით მამით, პაპით და ჩამომავლობით! ახლა კი...

ე ს ტ ა ტ ე – ახლა?!

ვ ა რ დ ი ს. – ქალბატონმა ისურვა ჩიაბროვათ გადაკეთება და ჩემი ლევანიც ჩიაბროვად აწერს ხელს... ჩემს ალექსანდრეს, სანდროს ვეძახდით და ახლა „საშაა“!

ე ს ტ ა ტ ე – ვაი ოჯახო დაღუპულო! ჭიაბრიშვილობას აღარ კადრულობენ... სწუნობენ და ჩიაბროვებათ მოაქვსთ თავი?! მერე

იცო შენ ვინ ყოფილა ჭიაბერი?.. ის ჩვენი წინაპარი თამარ მეფის პირველი ვეზირი იყო. ვეზირობა რომ გაიმართებოდა ხოლმე, იმას ვერცხლის სკამს უდგამდენ! მაშ!.. და დღეს კი მისი ჩამომავლობა გვარის ხსენებასაც ვერა ჰბედავს... ერცხვინება!..

ხ მ ა ო თ ა ხ ი დ ა ნ – გადია! ვარდისახარ! ვის ელაპარაკები მანდ?

ვ ა რ დ ი ს. – არავის, გენაცვალე, დიდი ბატონი მობძანდა!..

ე ს ტ ა ტ ე – ჯერ კიდევ არ დაუძინია?

ვ ა რ დ ი ს. – გაჭირვეულდა... ხელ-პირი დავაბანინე!.. ვალოცე, მაგრამ გახდით არ გამახდევინა, ჯერ ადრეაო და რალაც ნახატებიან წიგნს მიუჯდა... იმას ათვალეერებს. (გადის).

ე ს ტ ა ტ ე – რაებს ჩერჩეტობს ეს დედაბერი?! რაები არ მოროშა ჩემ ლევანზე? ქალბატონის მონააო! ვე! ვინ ლევან და ვინ მონობა? როგორც ქვეყნის მოსამსახურეს, მთელი ქვეყანა გადაკიდებული ჰყავს, დიდი და პატარა მისი მტერია და თავს არავის უდებს... ყველას უმკლავდება და მაინც თავის გზით მიდის და ახლა ეს გამოჩერჩეტებული მარწმუნებს, რომ თითის სიგძე ქალს ემორჩილებო. აჰ, აჰ! აქ რალაც სხვა ამბავია.

ბამოსკლა გიორგი

ისპე დ ს ა ნ დ რ ო შემოვარდება

ს ა ნ დ რ ო – პაპია! პაპია! რა კაი გიქმნია, რომ მოსულხარ! (კალთაში ავლებს ხელს).

ე ს ტ ა ტ ე – (ხელს წაავლებს და ჰკოცნის) გამარჯობა შენი, ბიჭიკო. რა ამბავია, რომ ამდენ ხანს არ გძინავს?

ს ა ნ დ რ ო – ჯერ რა დროს ძილია?.. თვითონ წავიდ-წამოვიდენ, მე შემადგეს ოთახში და, გინდა თუ არა, დაიძინეო.

ე ს ტ ა ტ ე – არა და უფროსები რომ გეტყვიან, უნდა დაიძინო.

ს ა ნ დ რ ო – იმე! თუ არ მეძინება?.. აი, ახლაც არ მეძინება და რა ვქნა? მოდი შენ დარჩი! არ გაგიშვებ (ჩააფრინდება კალთაში). ერთი ზღაპარი ვსთქვათ... იცო, რისთანა? გუშინწინ რომ მითხარი „კუჭიას ზღაპარი“! მისთანა!

ე ს ტ ა ტ ე – ბატონი ხარ, მაგრამ ჯერ მითხარი: რა გქვია სახელი?

ს ა ნ დ რ ო – საშა.

ე ს ტ ა ტ ე – რა გვარი ხარ?

ს ა ნ დ რ ო – ჩიაბროვი.

ე ს ტ ა ტ ე – საშა ჩიაბროვს „სერინკი კოზლიკი“ და მისთანა ზღაპრები ეჭირვება და მე რომ არ ვიცი?! მე ქართული, ჩვენებური ზღაპრები ვიცი.

ს ა ნ დ რ ო – მეც ეს ზღაპრები უფრო მიყვარს. მითხარი, ჩემო პაპია.

ე ს ტ ა ტ ე – მაშ კარგი. დაუძახე ვარდისახარსაც, თვარა მოენყინება მარტო რომ დარჩება იქ.

ს ა ნ დ რ ო – არა! პაპია! არ მოენყინება. ის ჯერ წინდის ქსოვას დაინყებს და მერე რომ მიეძინება, ამოუშვებს ხვრინას. ის თავისთვის იყოს და ჩვენ აქ მოვყვეთ ზღაპარს.

ე ს ტ ა ტ ე – კარგი, შვილო! მაგრამ იმ პირობით კი, რომ გავათავებ თუ არა, შენც მაშინვე ნახვალ და დაიძინებ...

ს ა ნ დ რ ო – კი, პაპია. აბა რას ვიზამ?

ე ს ტ ა ტ ე – მაშ, კარგი. მე აგერ წამოგწვები მუთაქაზე და შენც გვერდში მომიჯექი...

ს ა ნ დ რ ო – დანყებით მე დავინყებ: იყო და იყო, ღვთის უკეთესი რა ყოფილა-რა...

ე ს ტ ა ტ ე – ერთ პიტალო კლდეზე ციხე-დარბაზი იყო აშენებული, სამი მხრით მიუვალი. მიუვალი იმიტომ, რომ გვერდებიდან ორივე მხრით დიდი უშველებელი გაუვალი ზღვა რწყამდა და უკანიდან უზარმაზარი, თვალმიუნდომელი მთები ჰქონდა წამოყუდებული. მაშინ... ხომ არც ხომალდები იყო, რომ ზღვა გაეცურა და არც რკინის გზა, რომ მთები გადაელახა (სანდრო მიუწოჩდება და შეჩერება პირში, თითქო შიგ ჩაძრომა უნდაო), სამ კუთხით მიუვალი იყო, მეოთხით... აღმოსავლეთისაკენ კი – გახსნილი, მაგრამ ციხის კარები ისე მაგრად იყო ჩაკეტილი, რომ, თუ არ ნებართვით, ისე ძალმომრეობით, ვერავინ შევიდოდა.

ს ა ნ დ რ ო – ვისი იყო ის ციხე-დარბაზი?

ე ს ტ ა ტ ე – შიგ ერთი მზეთუნახავი სცხოვრებდა.

ს ა ნ დ რ ო – ეთერი?

ე ს ტ ა ტ ე – არა, მაგრამ აღარც იმაზე ნაკლე... თამარი! ეს, ამ პატარა ციხე-დარბაზის პატრონი, ისეთი მშვენიერი იყო, რომ მისი სხივოსნობა დღითი მზეს ეხარბებოდა და ღამლამობით მთვარეს.

ს ა ნ დ რ ო – უჰ! რა ღამაზი ყოფილა!

ეს ტ ა ტ ე – მაშ!.. მაშ!! მისი სილამაზის ამბავი მთელ ხმელეთზე გაითქვა და ყველა აალაპარაკა.

ს ა ნ დ რ ო – მერე რაი, რომ აალაპარაკა?

ეს ტ ა ტ ე – მოსვენებას აღარ აძლევდენ: სხვადასხვა სახელმწიფოებიდან მოდიოდნენ უცოლო ხელმწიფის შვილები და ცოლად თხოვილობდნენ.

ს ა ნ დ რ ო – თხოვილობდნენ? მერე? მერე?

ეს ტ ა ტ ე – არავის არ გაჰყვა ცოლად. არავის არ გაუღო ციხის კარი და ვინც ძალა იხმარა, ყველა დაამარცხა თითო-თითოდ... ცალ-ცალკე. რომ ველარა განწყვეს-რა, ერთად მიადგნენ შეერთებულის ძალით და მოუნდომეს კარების ჩამტვრევა... საქმე ნვაზე მიდგა.

ს ა ნ დ რ ო – ვაი, სანყალი!

ეს ტ ა ტ ე – მაგრამ თამარს სილამაზესთან ჭკუაჯ დიდი ჰქონდა: მიდგა სარკმელზე, გამოყო თავი და გადაძახა ხელმწიფის შვილებს: ცოცხალი არც ერთს არ დაგნებდებით და ამ ციხე-დარბაზსაც დავენვა-დავანგრევ... მე ერთი ვარ და თქვენ ხუთი-ექვსიო. რომელს უნდა დაგრჩეთ, დაგნებდეთ? მე არც ერთს არა გწუნობთ! ყველა კარგი ხართ, მაგრამ მე კარგს უკეთესი მიჩვენიაო. დაეჭიდეთ ერთმანეთს და რომელიც გაიმარჯვებს, მეც იმისი ვიქნები, იმას გავჰყვებიო. ეს რომ გაიგონეს, შეეტაკენ ერთმანეთს ხელმწიფის შვილები და მუსრი გაადინეს. რასაკვირველია, ერთი დარჩა გამარჯვებული, სხვები გარეკა!.. მაგრამ ეს გამარჯვებულიც ისე კი დასუსტდა, რომ საძრაობა აღარ ჰქონდა. მაშინ გაიღო ციხის კარები, გამოვიდა მზეთუნახავის მცირე ჯარი და სულ კუდით ქვა ასროლიეს იმ გამარჯვებულებსაც.

ს ა ნ დ რ ო – თამარმა რა ქნა?

ეს ტ ა ტ ე – რა უნდა ექნა? დარჩა მოსვენებული თავის კოშკში. დიდხანს ველარავინ უბედავდა მიკარებას, ერთხელ ხმა გავარდა, რომ სხვადასხვა ხელმწიფეებმა მოილაპარაკეს ერთმანეთთან და შეთანხმდნენ, რომ ერთად მიადგენ მზეთუნახავის ციხის კარებს, შეერთებულის ძალით ჩაუმტვრიონ კარები, გამოიყვანონ მზეთუნახავი, მერე ნილი ჰყარონ და ვისაც ბედი არგუნებს, იმას დარჩესო.

ს ა ნ დ რ ო – ვაი, სანყალი!

ეს ტ ა ტ ე – ამ ამბავმა ძალიან დააღონა მზეთუნახავი. ყოველ დილას მოადგებოდა ხოლმე სარკმელს მზეთუნახავი შეშინებული და გადმოხედავდა ძირს: ჯარი ხომ არ მოდგომია ჯერო. ერთხელ გადმოიხედა ჩვეულებრივ და დაინახა, რომ ჯარი არსად არის, მაგრამ

დაბლა კარებთან ერთ ვილაც ჭრომას ახალგაზდას კაცს დაუჩოქნია და ხელები მალა აუპყრია. გაუკვირდა მიზეთუნახავს და შეეკითხა, ვინ ხარ და რა სულიერი? და რას აკეთებ მანდაო? ქარბუქეთის მეფის შვილი ვარო! – მიუგო ჭრომასმა. – შენ ხომ ღმერთი გრწამს, მეც იმავე ღმერთს ვემსახურები და ახლა ვევედრები, რომ განსაცდელისაგან დაგიფაროსო. გავიგონე, რომ ურუჯულოები ძალით მოსატაცებლად მოდიან და მე, როგორც შენ თანამერჯულეს, მინდა რომ დაგეხმარო. შენ მცირე ჯარს მეც ჩემ დიდძალ ჯარს წამოვახმარ და ერთად ვებრძოლოთ იმ ურუჯულოებსო. ეს რომ მზეთუნახავმა გაიგონა, დაიჯერა და მის სიხარულს საზღვარი აღარ ჰქონდა, ბძანა, გაეღოთ ციხის კარები. ჯერ ჭრომასი შემოიყვანა შინ, მერე ჯარიც შემოაყვანია და უშიშრათ დაუნყო მტრებს მოლოდინი. მართლაც არ გაუვლია დიდ ხანს, რომ მტრები მოადგნენ ციხე-დარბაზს, გამოვიდა მზეთუნახავის ჯარი რაც იყო. იმას თან გამოჰყვა ქარ-ბუქეთის ჯარიც და ასე დაამარცხეს მტრები, რომ გაქცეულებს უკან აღარ მოუხედნიათ. მზეთუნახავმა მადლობა გადაუხადა ქარ-ბუქეთის ხელმწიფის შვილს და გამოთხოვება მოინდომა; მოინდომა მაგრამ ჭრომასმა უთხრა: ამ დროს ჩვენ ქვეყანაში ცუდი ტაროსია: არ წაისვლება. ერთხანობით კიდევ გვისტუმრეო. მადლიერი მიზეთუნახავი, რასაკვირველია, დაეთანხმა.

ს ა ნ დ რ ო – მერე რა ქნეს?

ე ს ტ ა ტ ე – გაჩხრიკეს ციხე. ჩუმათ თავის ნება-სურვილზე მიანყვ-მოანყვეს იქაურობა. მიიბირეს ზოგიერთი შინაყმები მზეთუნახავის და მერე თვითონ მოინდომეს გაბატონება. ეს რომ დაინახა მასპინძელმა, ავარდა-დავარდა და მოინდომა წინააღმდეგობა, მაგრამ რაღას გაანყობდა? ციხე-დარბაზი ქარბუქელების ხელში იყო.

ს ა ნ დ რ ო – მერე და ფიცი და რჯული?

ე ს ტ ა ტ ე – პოლიტიკაში არც ფიცია და არც რჯული, შვილო! სტაცეს ხელი მზეთუნახავს და ურჩობისათვის ცხრაკლიტულში ჩასვეს და დღესაც იქ ზის. (მოისმის რეკა).

ს ა ნ დ რ ო – (წამოვარდება ზეზე) ვაი! დედაა სწორეთ. შენი ჭირ-იმე, პაპა, ნუ ეტყვი, თუ მე აქ ვიყავ. (გაიქცევა. ელენე შემოდის).

ე ს ტ ა ტ ე ლ ე ნ ე

ელენე – თქვენ? ამ დროს?

ესტატე – რომ არ დაგესწრო, მეც მაგისი კითხვა მინდოდა.

ელენე – მე სხვაგან ვიყავ სტუმრად! მაგრამ თქვენ ხომ ადრე დაძინებასა ხართ ნაჩვევი...

ესტატე – ლევანთან შემოვედი. საქმე მქონდა და ვუცდი.

ელენე – ლევან გათენებისას მოდის ხოლმე. დიდი ხანია იცდით?

ესტატე – დიდი ხანია.

ელენე – მოგწყინდებოდათ მარტო.

ესტატე – მარტო არ ვყოფილვარ. ჩემი სანდრო იყო ჩემთან.

ელენე – ამ დროს? (უკმაყოფილოდ) არ ეძინა?

ესტატე – ზღაპარი მათქმევია და მერე წავიდა.

ელენე – (უსიამოვნოდ) რამდენჯერ შეგეხვეწეთ, რომ ზღაპრებს ნუ ეუბნებით! ძილს ნუ უტყებთ-თქო!..

ესტატე – რა უჭირს?.. ბავშვი ზღაპრით უნდა გაიზარდოს. ჩვენც სულ ასე არ დავიზარდეთ?

ელენე – მერე რა კარგი გამოვიდა? მიტომაც არიან ქართველები ოცნებას გადაყოლილი და საქმეს კი გაურბიან.

ესტატე – ეგ სულ დღევანდელი ზღაპრების „სერინკი კოზლიკების“ ბრალია, თვარა ჩვენი ზღაპრები გმირებათა სწვრთნიდნენ შვილებს.

ელენე – და გამოდიოდნენ ლევანები!.. (დაცინვით)

ესტატე – დიახ, ლევანები... რა აქვს დასაწუნნი?

ელენე – ახლა მაგაზე ლაპარაკი გვიან არის. სხვა დროისთვის გადავსდვით.

ესტატე – მეც ვხედავ, რომ გვიან არის!.. ღამე მშვიდობისა, ჩემო რძალო!

ელენე – დოსვიდანია! ესტატე მიდის (ელენე გააცილებს და მალე შემობრუნდება) უჰ, ძლივს არ მოვიშორე!! სანამდი აქ იყო, მე თვითქოს ეკალზე ვინექი... იმ დროს რომ შემოსულიყო ყმანვილი, რალა მეთქმოდა? მაღლობა ღმერთს, რომ დაიგვიანა. წავალ, ამ ტანისამოსს გამოვიცვლი. (მიდის და შლიაპას იხდის. სცენა ცალიერია).

სიყვარული

გამოსვლა 4-სე

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – (შემოდის, ოთახს თვალს მიმოავლებს) არავინ არის? (ჯდება კრესლოში) უთუოდ ჯერ არ მოსულა. უნდა დავუცადო. ჰეიჰე! ჭეშმარიტად, რომ ჩემი თავისა მრცხვენია! სარკეში ველარ ჩამიხედნია. ვინ მე და ვინ ეს საქციელი!.. უკეთეს ამხანაგსა და მეგობარს ვლალატობ! (ელენე შემოდის. უკანასკნელი სიტყვები ესმის).

გამოსვლა 5-თე

ი ს ვ ე და ე ლ ე ნ ე

ე ლ ე ნ ე – სინანულში ხარ?.. გეტყობა, რომ ჯერ კიდევ ვერ აგიცდენია თავიდან ძველებური სისულელე... (მიუახლოვდება).

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – (ნამოიჭრება ზეზე და ხელებზე ჰკოცნის) არა, ჩემო ანგელოსო, ამ ნეტარებასთან შედარებით ჩემი სინანული ფარად არ გამოჩნდება. (მოხვევს ხელს და მუხლებზე იჯენს).

ე ლ ე ნ ე – (ჯდება, მაგრამ მაინც) არა! არა! მუხლები გეტკინება!

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – შენი ჰაეროვნება და ჩემი სიყვარული განა სამძიმოდ მეჩვენება? ჩემო ღვთაებავ! ჩემო ნეტარებავ! (ჰკოცნის).

ე ლ ე ნ ე – დაფარული ნეტარება... ქურდული... როგორღაც მეხიმხება.

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – მაშ რა უნდა ვქნათ?

ე ლ ე ნ ე – ამდენი მოტყუება არც ჩვენ გვეკადრება და არც იმას! უნდა გამოუტყდე ჩემ ქმარს... ის შეგნებული კაცია, – ახალი აზრის. ხელს არ შეგვიშლის. კიდევ დაეხმარება ჩვენს დაახლოებას.

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – მერე? ქვეყანა რას იტყვის!

ე ლ ე ნ ე – რაც უნდა, ისა სთქვას!.. სიყვარული ასეთი რამ არის, რომელიც არც მოითხოვს ანგარიშს და არც არავის აძლევს. ძალაა თავისუფალი და თავისებური სიტკობება.

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – ალბათ რომ მანგრე ყოფილა, ჩემო ყველაფერო! (ჩაეხუტებიან ერთმანეთს თავდავინყებულნი. ამ დროს შემოდის ლევან და გაოცებული შეჰყურებს. ფარდა ნელ-ნელა ეშვება).

ფ ა რ დ ა

მოქმედება მეორე

სცენა პირველი

ლევან – (მისს კაბინეტში. ათავეებს წერას და ჰკეცტავს წერილს). ჰე, ესეც ასე!. მორჩა და გათავდა, ეს უკანასკნელი ჩემი ნება-სურვილი რომ ჩაუვარდება ხელში საბრალო მამაჩემს, უეჭველია ეცდება სისრულეში მოიყვანოს და მე კი...

გამოსვლა 2

(შემოდის ვახტანგი დარცხვენილი, ფერმიხდილი და უსიტყვოდ გაჩერდება ლევანის წინ. ლევანი დიდხანს გაოცებული შეჰყურებს, ხმაამოუღებლად).

ლ ე ვ ა ნ – შენ?! ჩემთან!!.

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – დიახ, მე უკანასკნელად მოვდივარ, ბოდიში მოვითხოვო... შენდობა მივილო.

ლ ე ვ ა ნ – არის ხოლმე მისთანა შემთხვევა, რომ ბოდიში აღარ ეხერხება.

ვ ა ხ ტ ა ნ გ –მესმის... არის ხოლმე დანაშაული, რომელსაც სინანული ველარ შველის... მაგრამ შენდობა მაინც უსაზღვროა. ჩემს სინანულს აღარა ეშველება-რა, მაგრამ შენი შენდობა მაინც ტანჯვას შემისუბუქებს. წუხელისაც გატეხილათ გითხარი და ახლაც უნდა ასე განგიმეორო...

ლ ე ვ ა ნ – რომ ყოლიფერი ეს შენდა უნებურად მოხდა. ბევრს ეცადე, მაგრამ უკუ ვერ აგდე... სიყვარულმა შეგიპყრო, შეგბოჭა და აღარ შეგიძლია უიმისოდ სიცოცხლე.

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – დიახ! ხელი ამაღებია ყველაფერზე: ნამუსზე, ამხანაგობაზე და მეგობრობაზე... ცეცხლი მეკიდება და გაქრობა არ ხერხდება...

ლ ე ვ ა ნ – მესმის! კეთილი!.. მაგრამ ეგ გაუქრობელი ცეცხლი მეც რომ მიკიდია?! ერთი ჩვენგანის ცეცხლი უნდა გაქრეს, რომ მეორე მაშინ სიტკობებით აენტოს ან შენ უნდა დარჩე და ან მე...

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – დუელი?!

ლ ე ვ ა ნ – როგორ თუ დუელი?! ამ ჩვენ უნებურ უბედურებას სისულელეც უნდა მივუმატოთ?

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – მაშ რა ვქნათ? შენვე გადასწყვიტე!

ლ ე ვ ა ნ – აი, ამან უნდა გადასწყვიტოს, (წამოავლებს ხელს რევოლვერს).

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – შენი ნება იყოს!.. (მიუშვებს გადალიალებულ გულს. თვალებს ხუჭავს).

ლ ე ვ ა ნ – (მიადებს გულზე რევოლვერს და გაჩერებულია) არა! არა! შენი სიკვდილით საქმე არ გამოსწორდება! გამაუბედურე და ახლა გინდა, რომ კაცის მკვლელადაც გამხადო?

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – მაშ მე თვითონ მოვიკლამ ჩემ თავს. (უნდა გამოართვას რევოლვერი).

ლ ე ვ ა ნ – ბოდბელს გაუმარჯოს!.. „მე რომ მოვკვდები, მერე ქვა-ქვაზედაც ნულა ყოფილა! მე რას დავეძებო“. შენც სიკვდილი გინდა, რომ ყოლიფერი თავიდან მოიშორო? შენ როგორღაც არეული ხარ! ველარა სჯი. დაჯექი და დაისვენე (ვახტანგი ჯდება). მაშ, შენ ამტკიცებ, რომ პირველად არ გქონია განძრახვა, რომ ჩემი ცოლისათვის თავი შეგეყვარებია და მოგეტაცნა.

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – ღმერთი იყოს მონამე, რომ ფიქრადაც არ მომსლოდეს. ორი წელიწადი ვებრძოლე ჩემს თავს და ვერა გავანყე-რა!.. ძვალ რბილში გამიჯდა სიყვარული და მძლია.

ლ ე ვ ა ნ – ასე რომ უმისოდაც სიცოცხლე აღარ შეგიძლია?

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – სწორეთ!

ლ ე ვ ა ნ – მეც ხომ მაგ ცეცხლში ვარ! განსხვავება მხოლოდ ის არის, რომ შენ გიყვარს და იმასაც უყვარხარ... მე მიყვარს და იმას კი აღარ ვუყვარვარ.

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – და მიტომაც მინდა ისე გადავიკარგო, რომ ჩემი ასავალ-დასავალი არავინ იცოდეს.

ლ ე ვ ა ნ – სიყრმიდგანვე თანშეზრდილები ვართ! ამხანაგები! ერთმანეთის უკეთესი მეგობარი ვიყავით და აქამდე არ მცოდნია, თუ მაგისტანა ეგოისტი იყავი, შენი მწუხარებისა და შენი თავის მეტი არა გახსოვს-რა. იმ ქალს ქმარზე ხელი აალებინე... შვილზე... ქვეყნის შეხედულებაზე და ახლა გინდა, რომ იმაზეც ხელი აალებიო, ვინც მისთვის ყველაფერია?

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – ვალდებული ვარ, რომ კანონიერ უფლებას მე ჩემი უკანონო გზა დავუთმო.

ლ ე ვ ა ნ – სიყვარულს თავისი საკუთარი კანონი აქვს და საზოგადო ცხოვრების კანონს არ ემორჩილება!.. მე არც შენ გამტყუნებ და არც

ელენეს, რომ ეგ აუცილებელი უცნაური სენი შეგეყარათ. ახლა მეტი აღარა მოხერხდება-რა, სხვა გზით უნდა ანგარიშს განევა და დახმარება.

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – ყურს გიგდებ და ვერა გამიგია-რა!

ლ ე ვ ა ნ – დავივინყოთ წარსული, ვითომც არც ყოფილიყოს და ვიფიქროთ მომავალზე! შენ ის გიყვარს და იმას შენ უყვარხარ, ისე რომ უერთმანეთოთ ცხოვრება არ შეგიძლიანთ. ჩემი მხრით იმის წინააღმდეგობა და ხელის შეშლა ეგოისტობა იქნება... ქვეყნის მიხედვით სამართლიანი, მაგრამ ჩემის შეხედულობით კი – უსამართლო ძალმომრეობა! და მე გადავსწყვიტე, რომ თქვენს ბედნიერებას ხელი არ შევუშალო. ყოველ ღონისძიებას ვიხმარ, რომ წინ არ გელობებოდეთ. შენ მეტი გავალია და სიყვარული გმართებს მისი. მე მიყვარდა ქვეყნის შეხედულების თანახმად და შენ კი – წინააღმდეგ ქვეყნის შეხედულობისა, უკანონოდ. ქვეყნის თვალში ის დღეიდან ათვალწუნებული იქნება და შენმა სიყვარულმა უნდა გააქარვებიოს დანაკარგი. გიყვარდეს შენ თავზე უფრო და ღმერთმა გაბედნიეროსთ. ერთ სხვანაირს გადებ შესანდობარს: ელენესთან ერთად თანასწორად გიყვარდეს შენი სამშობლოც... იყავ მათი თავდადებული მოსამსახურე... ეს შენთვის ადვილია, მით უფრო, რომ ქონებით უზრუნველყოფილი ხარ, სწავლა-განათლება მიღებული გაქვს, ახალგაზდა ხარ, ჯანლონით სავსე და ახლა მაგას ყველას სიყვარულიც დაერთო... ის სიყვარული, რომელზედაც რუსთველი ამბობს: „სიყვარული ალგვამაღლებსო“. ამაღლებულს რომ დაგინახავ, მეც შემიმსუბუქდება ტანჯვა. ახლა კი მშვიდობით. მართალია, ან ჩვენ ერთმანეთს ველარა ვნახავთ, მაგრამ შენი მეგობრობა გულითადი კი საფლავის კარებამდე მიმყვება. გამოთხოვებით კი მეგობრულათ გამოგეთხოვები, (გადაეხვევიან ერთმანეთს და ეთხოვებიან. ესტატე შემოდის შეუმჩნეველად და გოცებით შეჩერდება. ვახტანგი გადის).

ესტატი – მადლობა ღმერთს! ტყუილა არ ამოვიხეთქე გული!..
ლევიანი – მამა?! დილა მშვიდობისა! რა ამბავია? დაბძანდით!
(ჯდება).

ესტატი – მეც მის შესატყობლად მოვედი. დილას, გათენე-
ბამდი ვარდისახარი მოიჭრა და შემომტირა, რომ წუხელი ვითომც
დიდი უბედურება მოგსვლოდესთ.

ლევიანი – დიდი, მამაჩემო!

ესტატი – (შეშფოთებული) უმ!.. რა მოგივიდათ?!

ლევიანი – ის, რაც ეჭვად მქონდა ალებული და გულს მიღრღ-
ნიდა... მაგრამ არ მეფერა!..

ესტატი – იმე!.. რა მოგივიდა მაგისტანა?

ლევიანი – ელენეს აღარ ვუყვარვარ. ჩემ მაგიერად ის შეყვარებია.

ესტატი – ვინ ის?!

ლევიანი – ვახტანგი! წუხელი მათი ალერსი ჩემის თვალითა
ვნახე და კიდეც გამომიტყდენ.

ესტატი – (გაოცებული) მერე და აქვე სული არ გააცხებიე ვახ-
ტანგს?! და იქვე არ მიბერტყე შენი ცოლი, რომ მოგერჯულებინა?!

ლევიანი – აბა რას ამბობ, მამაჩემო? ჩვენი დრო და ცემა-ტყეპა?
მონობის დრო გადავარდნილია. ცოლი ყველასფერში თანასწორია.

ესტატი – იმე! იმე!

ლევიანი – დიახ, თანასწორია და მიტომაც ჩვენ, ქართველები,
მეუღლეს ვეძახით. ალბათ აღარ შეუძლია ჩემთან ერთად უღელი
სწიოს და თავის გზით უნდა წავიდეს, ამაზე ჩვენ კიდეც მოვილაპარა-
კეთ და მოვრჩით.

ესტატი – (გაოცებული) მორჩით: ესე იგი ცოლს მას უთმობ.
ეგებ მაყრათაც მიჰყვები? მტერს ეხვევი და ჰკოცნი... ვერა გამიგია-
რა...

ლევიანი – ვერც გაიგებ ძველი შეხედულობით!.. თქვენი დრო
გადასულია.

ესტატი – ღმერთმა ნურც გამაგებოს!.. ჭიბრიშვილათ
დავბადებულვარ და ჭიბრისშვილათ უნდა მოვკვდე. თქვენ კი რაღაი
ჩიბროებად გადაიქეცით, გზასაც შესაფერს იკვლევთ. ძველებური
აღარ გინდათ-რა. რჯულსაც კი სტეხავთ.

ლევიანი – რჯულს?

ე ს ტ ა ტ ე – დიხაც რჯულს: რჯული გვიბრძანებს, რომ „ქმარი არს თავი ცოლისა, ვითარცა ქრისტე ეკლესიისაო“ და თქვენ კი აღარც თაობას კისრულობთ და ეკლესიასაც იშორებთ!.. ალბად, შენც გიხარია, რომ იშორებ?!

ლ ე ვ ა ნ – რას ამბობ, მამაჩემო? ჩემ სიცოცხლეში ბევრი უბედურობა გამომიცდია, მაგრამ ამისთანა გულისმწველი ჯერ არ მინახავს-რა!.. რაც არ გადავსწყვიტე, სხვა მეტი არა უხერხდება-რა...

ე ს ტ ა ტ ე – არა უხერხდება-რა? იმიტომ, რომ გადაჩიბრობულხართ, ჭიბრიშვილებს კი საკუთარ უბედურებას გარდა საქვეყნო უბედურებაც თავზე აწვთ, მაგრამ უმკლავდებოდენ. „ჭირსა შინა გამაგრება ისე უნდა ვით ქვითკირსაო“, ამბობდენ.

ლ ე ვ ა ნ – ალბად სხვა ბუნების ყოფილან... ჩვენზე უფრო ძლიერნი.

ე ს ტ ა ტ ე – ამტანიც! და მიტომ, რომ მალლა ღმერთი სწამდათ და დაბლა შრომა, მოთმინება. შენც რომ იმათსავით ჰფიქრობდე, ეს დღევანდელი შენი სატკივარი (განა ვერ ვხედავ, რომ იტანჯები?) შენი სატკივარი განახევრებული გექნებოდა და ასე მწვავედ ველარ მოგერევოდა.

ლ ე ვ ა ნ – მაშ! ნუ მისივებ გულს!.. რალა ეგ მეჭირვება!

ე ს ტ ა ტ ე – არა, შვილო. შენზე ნაკლებ არც მე მენვის გულღვიძლი, მაგრამ ყოველივე ღვთის ნებაა. წყლული სანამდის დაფარულია და პირს იჩენდეს გამოსარწყავად, უფრო მწველია და აუტანელია.

ლ ე ვ ა ნ – ჩემმა წყლულმაც დღეს პირი იჩინა გასახეთქად, მაგრამ ვაითუ მე ველარ გაუძლო... მიყვარს ელენე და ვაითუ ველარ ავიტანო მოშორება...

ე ს ტ ა ტ ე – ღმერთი ყველაფერს შეგაძლებინებს!.. ვაჟკაცად ხარ გაჩენილი, უღვაშები გასხია და ქუდი გხურავს. (ისმის რეკა). ეჰ, ვილაც მოდის. მე სანდროსთანაც შევალ ცოტა ხნით (გადის).

ე ლ ე ნ ე ს ხ მ ა – შეიძლება შემოვიდე!..

ე ს ტ ა ტ ე – უჰ, ღმერთმა მაგის სახე ნუ დამანახვოს!..

ლ ე ვ ა ნ – მობრძანდი!

ე ს ტ ა ტ ე – მე წავალ და სანდროსთან მოვიცდი! (გადის).

ლ ე ვ ა ნ და ე ლ ე ნ ე (შემოდის)

ე ლ ე ნ ე – დილა მშვიდობისა!

ლ ე ვ ა ნ – დილა მშვიდობისა! რას გვიბრძანებ?

ე ლ ე ნ ე – ვახტანგმა ყველაფერი მიაბო, რაც გითქვამს და მეც მოვდივარ მადლობის სათქმელად. მე ადრევე დარწმუნებული ვიყავ, რომ შენ სწორედ მანგრე მოიქცეოდი, როგორც თანამედროეს შეჭფერის. არ მომხდარიყო, კარგი იყო, მაგრამ ჩვენდა უნებურად მოხდა და ახლა მე რომ სხვა მიყვარდეს და შენ გვერდით ვიყო და გატყუელო, ეს ჩემი მხრითაც საძაგლობა იქნება და არც შენ გეკადრება... ჩვენ ერთმანეთს უნდა გავშორდეთ.

ლ ე ვ ა ნ – ვხედავ!..

ე ლ ე ნ ე – უნდა გავშორდეთ, მაგრამ ეს მოშორება ჩვენს მეგობრულ კავშირს ვერ გასწყვეტს!.. მით უფრო, რომ შვილი გვყავს. რაც მოხდა, მოხდა. გულში ნუ ჩავირჩინთ ერთმანეთის ძვირს. (ხელს უშვერს. ლევანიც აძლევს ხელს, ელენე უცბად ჰკოცნის ხელზე).

ლ ე ვ ა ნ – (შემკრთალი) რას შვრები ამას?! გამოთხოვება გინდა? გამოვთხოვოთ ერთმანეთს მეგობრულად (გადაეხვევა დადუმებული).

ხ მ ა ს ა ნ დ რ ო ს ი – (კარების უკანიდან) არა, შენც უნდა შემოხვიდე, გადია, თვარამ არც მე შევალ! აი, პაპი ხომ დამეთანხმა?!

(გაიღება კარები და შემოდიან: ესტატე, სანდრო და ვარდისახარ. შემკრთალი გაჩერდებიან კარებთან).

ვ ა რ დ ი ს. – (გაოცებული ესტატეს) ნუხელი ერთი ამბავი ჰქონდათ და ახლა კიდეც შერიგებულან?!

ე ს ტ ა ტ ე – უკაცრავად, უდროვოდ შემოვედით, მაგრამ სანდრო არ მოგვეშვა: მინდა მამასთან წასვლაო და წამოგვათრია.

ლ ე ვ ა ნ – მობძანდით! მობძანდით! სწორეთ კაი დროს წამოგვესწარიო!.. სანდროს დაბარება გვინდოდა. სანდრო! მოდი აქ! (სანდრო მიდის და არ იცის ვისთან მივიდეს: დედასთან თუ მამასთან). მოდი, შეილო, დედაშენი მიდის... მშორდება... სხვაგან გადადის...

ს ა ნ დ რ ო – (გაოცებული) რათ? ვისთან გადადის?

ლ ე ვ ა ნ – ეს შენთვის ჯერ გაუგებარია.

ს ა ნ დ რ ო – მაინც?

ლ ე ვ ა ნ – ძია ვახტანგთან. ასე რომ, ჩვენ ერთად აღარ ვიქნებით და შენ ვისთან გინდა დარჩე?

ს ა ნ დ რ ო – ორივესთან...

ლ ე ვ ა ნ – ეგ მოუხერხებელია!.. ან ერთთან უნდა დარჩე საცხოვრებლად და ან მეორესთან. მეორესთან შეგიძლია იარო ხოლმე. ნადი ახლა, წაყვე დედას და ჩემთან იარე ხოლმე.

ს ა ნ დ რ ო – პაპია და ვარდისახარი?

ლ ე ვ ა ნ ი – ისინი აქ დარჩებიან.

ს ა ნ დ რ ო – მერე ზღაპრებს ვილა მეტყვის? ვინ დამაძინებს უვარდისახაროთ?

ვ ა რ დ ი ს. – (თავისთვის) შენ გენაცვალოს და შემოგველოს შენი გადია.

ე ლ ე ნ ე – რას ამბობ, შვილო? განა ჩვენ კი ვერ დაგაძინებთ, ვერ მოგივლით?

ს ა ნ დ რ ო – სად? ვისთან?

ე ლ ე ნ ე – ჩემთან!.. ვახტანგისას!..

ს ა ნ დ რ ო – (ცივად) მე ვახტანგთან არ მინდა?!

ე ლ ე ნ ე – რატომ, შვილო! ის ხომ შენი კარგი ძიაა... ამას ხომ მამაც გვეუბნებოდა ორივეს?.. იმას ასე უყვარხარ – სულ გეფერება ხოლმე. კარგი, შვილო! კარგი.

ს ა ნ დ რ ო – ქმარს რომ ცოლს მოსტაცებს და შვილს – მამას, განა ის კარგი კაცია?

ე ლ ე ნ ე – (წამოვარდება ზეზე გაბრაზებული) ეს სულ პაპიმისის ჩაგონებულია!..

ე ს ტ ა ტ ე – ღმერთი! რჯული! მე მაგაზე კრინტიც არ დამეძრას. მაგრამ ჭიაბრიშვილობა ალაპარაკებს!. ტყვილა კი არ ამბობს ანდაზა: „კვიცი გვარზე წავაო“! მოდი, პაპია, ჩემთან.

ს ა ნ დ რ ო – არა! ღმერთმანი! პაპიამ კი არა, გადიამ მითხრა.

ე ლ ე ნ ე – (გაბრაზებული შეხედავს ვარდისახარს) აი, ამას ვამბობდი ყოველთვის, რომ ვარდისახარობა უნდა გადავარდეს-თქო. გადიების ხელში, აბა, სხვას რას ისწავლიან, რას გაიგონებენ ახალგაზრდები? (გავარდება კარებში).

ს ა ნ დ რ ო – მამა! ნუ გაუშვებ!.. დააბრუნე!

ლ ე ვ ა ნ – არ დაბრუნდება, შვილო! გაჰყევ თან!

ს ა ნ დ რ ო – (აშფოთებული) დედა!.. დედა!.. ნუ მიდიხარ!.. ნუ! (გავარდება კარებში) დედა!.. (სხვები ზარდაცემული დარჩებიან და დიდხანს ხმას ვეღარ იღებენ).

ლ ე ვ ა ნ – (მუხლზე ისვამს ხელს) ჰე, მორჩა, გათავდა... აღარც ცოლი და აღარც შვილი!.. ვისთვის რაღა საჭირო ვარ?! (ეპოტინება რევოლვერს).

ე ს ტ ა ტ ე – ხელი!.. რას ჩადიხარ, შე უბედურო?! როგორ თუ აღარავისთვის ხარ საჭირო? მაშ მე ვინ უნდა დამიხუჭოს უკანასკნელად თვალები და მე რომ კიდე არ ვიყო, ღმერთმა მიტომ გაგაჩინა, რომ შენის თავხედურობით, ნაბოძები სული, უკანვე უმადურობით დაუბრუნო? არა, შვილო! ჭირს გამაგრება უნდა, განსაცდელს – მოთმინება. შრომა ყველაფერს მოგაქარვებინებს. დაუდევე თავი შენს სამშობლოსა, მოისხი მისი მადლი, ემსახურე ქვეყანას და პირნათლად წარუდეგ შენც შენ წინაპრებთან.

ლ ე ვ ა ნ – მამავ, ვერ წარმოიდგენ... (გული უწუხდება, ესტატე მივარდება და სტაცებს ხელს).

ე ს ტ ა ტ ე – წყალი! ვარდისახარ... (ვარდისახარი გარბის. ესტატე მიანვენს ლევანს მუთაქაზე, ფარდა ეშვება).

ფ ა რ დ ა

მოქმედება მესამე

რამდენიმე წლის შემდეგ

სცენა პირველი

მდიდრულად მორთული ოთახი

გამოსვლა პირველი

ე ლ ე ნ ე – (კრესლოში ზის და წიგნს კითხულობს. მერე აიღებს თავს, მიიხედ-მოიხედავს დაფიქრებული და ამბობს) გამოცდილება, მართლა რომ გვირგვინი ყოფილა გრძნობა-გონების... მაგრამ რაი მერე? სანამდი ყმანვილი ხარ, ხელს ვერ ჰკიდებ მას და რომ დაბერდები, ველარა მოიხმარ... აღარას გარგია!.. პრაკტიკულად გამოუსადეგარია (ამოიოხრებს, დაფიქრდება) რაც დღეს ვიცი და ვგრძნობ, ის რომ სიყმანვილეშივე გამგებოდა, ამ დღეში აღარ ჩავარდებოდი?! გამოუცდელიობა, ერთხელ წამოგკარი ფეხი ცხოვრებას, ნავიფორხ-

იალე! მაშინ სიყვარულით გატაცებულსა და დამტკბარს არა მიგრძენია-რა და ახლა კი მინია მაშინდელმა მარცხმა. დღესა ვგრძნობ ტკივილებს, ვინ ვისში გავცვალე?! (კითხულობს წიგნს) აი, გამოცდილი, რას ამბობს (კითხულობს): „სიყვარული სამგვარია: ერთი უბრალო ფხანვა გულის. როგორც ბავშვებისათვის ყვავილი, წითელა და სხვა სახადი, ისე ამგვარი სიყვარულიც შესაყარი და მოსახადია ყველასათვის. ადამიანი რომ ასაკში შევა, მხურვალე სისხლი მიეჩქებება გულზე და ეფხანება. იმ დროს ვისაც უნდა შეხვდეს, ის შეუყვარდება. ამგვარი სიყვარული დიდხანს ვერ გასტანს. გადაუყვარდება თუ არა გულის ფხანვა, სიყვარულიც თან მიჰყვება. რჩება მხოლოდ რალაც გამოურკვეველი, სიყვარულის სურვილი. მეორე გვარი ჟინია: შეგიყვარდება ადამიანი თვალ-ტანადობისათვის, მხოლოდ სახორციელო მოსაზრებით და თუ მალე ვერ დავიყოლიეთ, მაშინ თავმოყვარეობა წაგკიდებს სიყვარულის ცეცხლს. ამგვარი სიყვარული, რასაკვირველია, ჟინის მოკვლისათანავე ჰქრება. მესამე გვარი სიყვარული სიმპატიია! შეგეყრება ადამიანი, რალაც უცნაურობით მისი ყოლიფერი მოგწონს და გეტკბილება: მიხვრა-მოხვრა, სიტყვა-პასუხი, სიცილი, შეჭმუხვნა, ერთის სიტყვით, ყოლიფერი, ასე გასინჯეთ, რომ მისი მახინჯობაც კი მშვენიერობად გეჩვენებათ, გიყვარს რალაც მომხიბლავი ძალით და სახორციელოზე არც ჰფიქრობ. ეს სიყვარულიც ხორციელობით თავდება, მაგრამ, როგორც სიმპატიით გამოწვეული, სამარადისოა. ყოფილა მაგალითი: ერთი მეუღლეთაგანი რომ მომკვდარა, მეორე თან გაჰყოლია... სიმპატიით გადაბმული ჯაჭვი არა სწყდება. მაგრამ ვინ გაარჩევს სიყვარულს, თუ რითია გამოწვეული: სიმპატიით თუ სხვაგვარად. მაშინ როცა ძალი ყველასი ერთნაირია“. აი, რას ამბობს ავტორი და ჩვენ კი, ახალგაზრდა ქალებს, ამაზე მოფიქრების ნებასაც არ გვაძლევენ. ვისაც წავანყდებით, სულ ერთია, გინდა თუ არა, შეიყვარეო... და ჩვენც ვასრულებთ სხვების ნება-სურვილს... თავსაც ვიტყუებთ და სხვებსაც ვატყუებთ.

სიყვარული

გამოსვლა 2-რი

ისპი და ვ ა ხ ტ ა ნ გ

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – ისევ კითხულობ?

ე ლ ე ნ ე – მეტი რალა დამრჩენია?

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – კიდევ ჩამოგტირის ცხვირ-პირი?

ე ლ ე ნ ე – (იღიმება) ისე, როგორც პირველ ხანებში, ამ თხუთ-მეტი წლის წინ.

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – ჰმ!

ე ლ ე ნ ე – შენ ყოველთვის შენის გრძნობის სარკით იყურებოდი და მიტომაც პირველ ხანებში რომ ვარდად გეჩვენებოდი. დღეს კი ეკლად, მაგრამ ორივეჯერ გადაჭარბებული იყო.

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – მოჰყევ საყვედურს?! აბა, რა გაკლია?

ე ლ ე ნ ე – ის, რაისაც დაკარგვას ქალი ვერ აიტანს – სიყვარული.

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – სიყვარული?! ბუნების კანონს ვერავინ ვერ წაუვა? ქვეყნად ყოლიფერი, სულიერი თუ უსულო, ჯერ განდებდა, იბადებდა. მერე იზრდებდა, ადის ზეით-ზეით, შეჩერდება უმაღლეს წერტილზე და მერე-მერე დაუყვება ისევ დაბლა, იღვევა ნელ-ნელა და ბოლოს სულ ჰქრება.

ე ლ ე ნ ე – ასე რომ, მაგ კანონის ძალით, ჩვენი სიყვარულიც გაქრა შენის მხრით და შეუდგა სხვა გზას: სხვა შეგიყვარდა და ირთავ ცოლად? მხოლოდ ჩემთვის გაქრა?

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – არც შენთვის გამქრალა! მხოლოდ სახე იცვალა! მაშინ მიყვარდი ახალგაზდურ აღფრთოვანებით და ახლა მიყვარხარ მეგობრულად და მიტომაცაა გთხოვ დახმარებას!

ე ლ ე ნ ე – რომ სადგომი დავუცალო შენს ახალ სატრფოს და გავიდე?!

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – ცოლს!.. და გახვიდე. აქ რომ დაუხვდე, არც შენთვის ივარგებს!

ე ლ ე ნ ე – მართალს ამბობ? მე ეგ უშენოთაც ვიფიქრე. მინდოდა სადმე მეშოვნა მასწავლებლის ადგილი და არსად არ მიმიღეს! ასე გასინჯე, რომ ბონობაზედაც უარი მითხრეს. ისე ათვალწუნებული ვყევარ ქვეყანას და ვისი ბრალია?

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – ორივესი... ახლა მაგაზე ნუ დავინყებთ ლაპარაკს! მაგრამ რად იჭირვებ საქმეს, რომ მოსამსახურეთ დგები? მე კიდევც

დაგიქირავე სადგომი, რომ იქ ღირსეულად და უზრუნველად იცხოვრო.

ელენე – მართალია?!

ვანტანგ – საღამომდე მიალაგ-მოალაგე შენი რაც იყოს და გადადი! მე კიდევ მალე შემოვალ. (მიდის).

ელენე – (მარტო, ჩაფიქრდება) სინიდისი, პატიოსნება, ავი, კარგი, ყველა გრძნობაზე ყოფილა დამოკიდებული. არა ჰგონია, რომ საძაგლობას ჩადის? აქ ცოლი უნდა შემოიყვანოს და მე განზე სამონყალოდ უნდა შემინახოს?! (თვალებზე ხელს მიიფარებს).

გამოსვლა 3-მე

ისვე და ს ა ნ დ რ ი სტუდენტის ფორმით

ს ა ნ დ რ ი – დედავ! კიდევ ჩაფიქრებული ხარ?

ელენე – კი, შვილო! ვფიქრობ ჩემს უბედურებაზე.

ს ა ნ დ რ ი – უბედურებაზე?

ელენე – დიახ, ეს-ეს არის ეხლა ვახტანგმა გამომიცხადა, რომ მე სხვაგან გადავიდე და ჩემი ადგილი მის საცოლეს დავუთმო.

ს ა ნ დ რ ი – უსინდისო!

ელენე – მაგითი, შვილო, არა გარიგდება-რა! მე უნდა უსათუოდ ავასრულო მისი ნება, რადგანაც აქ ყოლიფერი მისია და იმ საქციელს, რასაც შენ უსინდისობას ეძახი, ქვეყანა კიდევ მოუნონებს!

ს ა ნ დ რ ი – მერე და სად უნდა გადახვიდე?

ელენე – თითონ მეც არ ვიცი!.. ვსცადე შრომით მეცხოვრა, მაგრამ არსად მიმიღეს.

ს ა ნ დ რ ი – ჩემთან გადმოდი, დედა!

ელენე – შენც ხომ სხვის კარზე ხარ?! მამასთან. დროებით ხარ ჩამოსული ორი თვით?

ს ა ნ დ რ ი – ჩვენთან გადმოდი: ჩემთან, მამასთან, პაპასთან...

ელენე – რალა პირით შევხედო ანკი ერთს?

ს ა ნ დ რ ი – აბა, იცი რას გირჩევ, დედა? მე ხომ ერთი წელიწადი კიდევ მაკლია გათავებამდე? მამა რომ თვეში ას მანეთს მიგზავნის, იქედან ხუთ-ხუთ თუმანს შენ გამოგიგზავნი და მე ხუთს ვიმყოფინებ.

სიყვარული

ე ლ ე ნ ე – (ეხვევა და ჰკოცნის) შენ გენაცვალოს დედაშენი! ეგ შეუძლებელია. შვილს ლუკმა გავუყო და ისიც მამამისის ნამალევად?

ს ა ნ დ რ ო – ნამალევად რათა?! შენ გგონია, რომ ეწყინება?

ე ლ ე ნ ე – კიდეც ეგ არის, შვილო, რომ მიკლავს გულს. ახლა კარგად ვიცი, ვინც არის და რაც არის მამაშენი. მაგრამ რალა დროს! მე მისი მონობის ღირსიც არა ვარ. დავკარგე ბედი და მოვიპოვე რისიც ღირსი ვიყავი...

ს ა ნ დ რ ო – ჩემო დედა, მითხარი, მამამ რომ გთხოვოს, მიუბრუნდები?

ე ლ ე ნ ე – აღარ, შვილო... რალა პირით უნდა შევხედო... თუმცა ჩემი სიყვარული მისდამი ახლა უფრო ორკეცია.

ს ა ნ დ რ ო – აბა, რა გინდა ქნა?

ე ლ ე ნ ე – რისიც ღირსი ვარ... უნდა ხელი ავიღო სიცოცხლეზე, რომ ლევანის სიყვარული საფლავში ჩავიტანო.

გამოსვლა მიოთხე

ისინივე და ვ ა ხ ტ ა ნ გ შეკრთება.

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – ოჰ, გამარჯვება შენი, ალექსანდრე! როდის ჩამოხვედი? რასა იქ? როგორ ხარ?

ს ა ნ დ რ ო – (ზიზლით უყურებს, ხელს არ აძლევს) პასუხს ხვალ დილას მიიღებ! (გავარდება კარებში გულმოსული).

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – ჯერ თავზე სისველე არ გადაშრობია და მემუქრება?! ვნახოთ! (მოუბრუნდება ელენეს) თქვენთვის ყოლიფერი მზათ არის, გადაბძანდით და აქაურობა კი...

ე ლ ე ნ ე – სხვის გემოზე მიალაგ-მოალაგებო? თქვენი ნებაა, მაგრამ ნებით რომ არ გადავიდე?

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – მაშინ! მაშინა.. მაგრამ, აბა რას იზამ, რომ არ გადახვიდე? თითონ არა სთქვი, რომ სხვა ბინა აღარსადა გაქვს?!

სიყვარული

გამოსვლა მახუთი

ისინივე და ლ ე ვ ა ნ შემოდის. ორივე შეკრთება, ე ლ ე ნ ე სახეს იფარებს ხელებით.

ლ ე ვ ა ნ – დილა მშვიდობისა! უკაცრავად, რომ დაუპატიჟებელი გაიხელი. მაგრამ ჩემმა სანდრომ ყოლიფერი მითხრა რა ყოფაშიაც ხართ და მოგაშურეთ.

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – მობრძანდით!

ლ ე ვ ა ნ – კი, მაგრამ დიასახლისი რომ არ მეპატიჟება?! (ელენე შეხედავს თვალცრემლიანი). დიდი ხანია, აღარ მინახევხართ, გამოცვლილხართ და მთელ ჩემ სიცოცხლეში ცრემლებსაც პირველად ვხედავ, ელენე, შენს თვალებზე. (ელენე დაიწყებს ქვითინს) ჩვენ რომ ერთმანეთს გავმორდით, გახსოვს? მეგობრობის პირობა დავდევიტ და, აჰა, კიდეც ვასრულებ. როგორც უსახლკაროს, დღეს გეჭირვება მეგობარი. როგორც ქმარმა ჩემი სახლიდან დაგითხოვე და ახლა გეპატიჟები, როგორც მეგობარი.

გამოსვლა მიაქვს

ისინივე და ე ს ტ ა ტ ე და ს ა ნ ღ რ ო შემოდინ

ე ს ტ ა ტ ე – შვილო, ლევან! მოგვასწარი, აღარ მოგვიცადე?..

ლ ე ვ ა ნ – აი, მამაჩემო! ნებას იძლევი, რომ ელენე ჩვენთან დაბრუნდეს შენ სახლში?

ე ს ტ ა ტ ე – ეგ, შვილო, თქვენი ნებაა! „მიუტევე, რათა მიგეტევოსო“. მარიამ მაგდალინელი ცუდი გზით მიდიოდა, მაგრამ სიყვარულმავე რომ გადაახვევინა სწორი გზისკენ, წმინდათა თანა შეირიცხა.

ლ ე ვ ა ნ – არა, მამაჩემო, ეგ სულ სხვა არის! იქ სადაც დანაშაული არ არის, არც მიტევება შეიძლება! აქ ჩვენ ორივეს წილი გვიძევს შეცდომაში. რომ უნდა, იმდენ ყურადღებას არ ვაქცევდით სიყვარულს გამოუცდელიობით. თუმცა ახლა კი ვგრძნობ მაშინდელ სიყვარულს!.. ელენე, მიიღებ ჩემ მეგობრობას?

ე ლ ე ნ ე – ღირსი არა ვარ შენი მეგობრობის, ახლა ყოლიფერსა ვხედავ, მაგრამ გვიანლა არის სინანული...

სიყვარული

ლ ე ვ ა ნ – ელენე, ეხლა შენი ნებაა, ორში ერთი აირჩიო. აქ ეს დიდება, უზრუნველყოფობა და სიმდიდრე. ჩემთან კი მხოლოდ შრომის ლუკმა.

ე ლ ე ნ ე – რომელი გიყი გასცვლის ღარიბსა და ტკბილ ლუკმას მწარე მდიდრულზე?

ლ ე ვ ა ნ – მაშ, მოიტა ხელი! (გაუშვერს ხელს, ელენე გაექანება ტირილით, მიეკვრის გულზე).

ს ა ნ დ რ ო – (აღშფოთებული) დედავ! მამავ!.. დღეს ვიბადები!.. (მივარდება და ეხვევა ორივეს).

ე ს ტ ა ტ ე – (ააპყრობს მაღლა ხელებს) „და იყონ იგინი ერთ სულ და ერთ ხორც!..“ წამოდით, შვილებო, ჩემთან. დაივიწყეთ გადასული ყოლიფერი, როგორც სიზმარი და დაუბრუნდით ოჯახს ქიაბრიშ-ვილებად. (მიჰყავს ყველა ხელჩაკიდებული).

ვ ა ხ ტ ა ნ გ – (თავისთვის) რა ადვილად გადავრჩი!!!

ს ა ნ დ რ ო – (მიტრიალდება უცბად) ხვალამდი!

კარტინა ფარდა ეშვება

დ ა ს ა ს რ უ ლ ი

[1913 წლის 11 დეკემბრამდე]

სცენები

ხობობი

– ხაბარდა! ჩამოდექიო! – მომაცვირეს ქუჩაში. მივიხედე, – მეი-ჯგიმება. ღმერთმა კაი მოგცეს, კაი ტანადი ის იყო! თავიდან ფეხამდის გაჩურჩხული! შევხედე – მეცნაურა. შემომხედა – მიცნო და თვალი დამარიდა. იცით ვინ იყო? – ხობობი!..

ციხისძირზედ რომ მივდიოდით, გახურვებულ სროლაში, როცა ცოცხალი ცოცხალს ველარ არჩევდა, თვარა კვდარს ვინლა დეეძებდა, ერთი რაცხა დეეშვა თავდაღმართში და შერგო თავი ბურქში ხობობივით. ვიშვ-ლიჭე ხანჯალი, გევექანე, მივედი, ვნახე – კაცია შერჭობილი მუხლებამდის! მარტო ფეხები გამოუშეშებია, ვერცხლის დეზებიც მალლა ოუპლაკავს. გამოვნიე ნელ-ნელა, გამოჩოჩნდა! აღარც ფერი ჰქონდა და აღარც ხორცი.

– სად ხარ დაჭრილი-თქვა? ვკითხე.

– აქანაო!.. კვენესით მიიდვა მუცელზე ხელი.

გავხსენი, გავშინჯე, რა ბრძანებაა! შიგნიდან თუ იყო დაჭრილი, თვარა გარედან იმას არაფერი ეტყობოდა! შიშის ქარი ჩავარდნოდა, ყმანვილო, მუცელში და იმას დაეღობო!.. ისე გაეგულკეთილებია, რომ „პოჟოლუსტაო“ მითხრა და ორივე მხრები გადამიკოცნა. ადრე კი მისგან ჩვენებურ კაცს გინების მეტი არაფერი ღრსებია.

– აა, რუსო-თქვა, ზაჩემ ვჩერა სვინია, დურაკ და ახლა კი მოლო-დეც, პოჟოლუსტა-თქვა? აქანა რო შემძვრალხარ, რას აკეთებ, ჩიტებს ბუდეს ხომ არ უნგრევე-თქვა?

ძალიან დამეჯღანა: – ვოზმი ვსიო, ოდნა გოლოვა ნე ვაზმიო... გაგაკეთებ, თუ გადავრჩიო!

მეც ვუთხარი: – აჰა, აქანა დამალვა არას გარგია-თქვა და ეგერ რო დიდი ტყეა, იმაში შედი-თქვა.....არ მეთანხმა... დამინახავს ვინმეო და თავი მემეჭრებაო... მერე ერთი შტუკა ვასწავლე და, მოგეცა სიცოცხლე, იმას ის დაუჯდა ჭკვაში... რადგანაც მე იმისთანა ტანისამოსი მეცვა, რომ ქობულეთელიდამ ვერ გამარჩევდა კაცი, გევექეცი და ის გამომიდგა უკან ხმალდახმალ და ორივე შიდ შევარდით აგერ უშველებელ ტყეში!.. ვისაც დენახა, ეთქვათ: „მალადეც, რა გულადი ყოფილაო, სულ ხმალდახმალ მისდია მტერსო“. ის კი არ იცოდენ, რომ მე მყავდა დამალული ისეთს ადგილას, რომე, მტერი კი არა, ბუზიც ვერ მიეკარებოდა.

ახლა, ბატონო, შეუფერებია ეს ვაჟკაცობა, გაჩურჩხულა თავი-დამ ფეხამდის და დადის გაბერილი! ერთი „ზრასტიც“ აღარ მაკადრა, თვარა საჩუქარს ვინლა სთხოვდა?!

მოდი და უყავი სიკეთე ამ დროში კაცს! მარა, არაფერი, კიდო დავი-ჭერ ხობობს!..

კოსტია გახლავართ, გთხოვთ მიცნობდეთ და მწყალობდეთ, გწყალობდეთ გელათის სახელისა ღვთისმშობელი. კაი ღმერთმა მოგცესთ, კაი გამოჩენილი აზნაური მე ვიყო ჩვენს იმერეთში, – კაათ გამოწყობილი ცხენით, იარაღით, ქორით, მიმინოთი და მწევარ-მეძებრებით!

თვალი დოუდგა უსწავლელობას, თუ არა, თქვენ არ მომიკვდეთ, თქვენზე ნაკლები არც მე ვიქნებოდი დღეს. არც ჩემი ბრალია: ცხონებულმა მამაჩემმა ჯორი, გაჰყიდა, ეიკიდა საგძალი და ქვეითად ჩამომიყვანა ქუთაისს ორი დღის სავალზე.

პირდაპირ გიმნაზიაში მაკრევიან თავი... გამევიდნენ ინდოურებსავით გაფუყული უჩიტელები და დამინყეს რაცხა პურტყული, ეგზამანიაო – მითხრეს... ჯერ მარჯვეთ ვიყავი, მოგეცა ღვთის წყალობა, მარა ბოლოს ქე არ წავხდი... მკითხეს *што ты какой да?* ამას ქე მივხვდი და მივაძახე: *такой какой-თქვა* გეიცინეს – *какой такой-ო* კილო მკითხეს. მეც მივაყოლე *ничаво такой-თქვა...* ეს ვთქვი და მივასვი ფეხი. გაზით ველარ ამომალებიეს მეტი ხმა!

ჩვენებური რუსული სოფელში მქონდა ნასწავლი. ერთმა ნაციბირალმა ყაძახმა მასწავლა. ძან განათლებული იყო... იმის ნასწავლი რუსული სულ მივაყარე და მივაყარე. *собак, дурак, свиния, водка, розга, сволоч...* მარა ვერ გაიგეს თუ რაცხა, გული მოუვიდათ და ში გამომიძახეს გარეთ. ერთმა უჩიტელმა უთხრა მამაჩემს, რომ საიდანაც მეიყვანე, იქითკენ წეიყვანე ეს შენი შვილიო, არაფელი არ იცისო... მაგხელა ბოვშმა კი არა, რუსული ახლა დედის მუცელში უნდა იცოდეს სუყველამო! გაგულისდა ამაზე მამაჩემი; რომ ეკადრებოდა, იმისთანა პასუხი მისცა: რა ყოფილხართ თქვენო, თუ მაგის მეტი ჭკუა არ ჰქონდათ, ამ სიმორეს რაზე მორბოდითო!.. ნასწავლი თუ ყოფილიყო ჩემი შვილი, თქვენთან, რავა მგელი დამჭამდა, რავა მევიყვანდი – ჩევიყვანდი ფოთში და ფრანცუც ჟაკოს მივცემდიო.

წევედით ჩვენს სახლში... დავრჩი ასე ჩოჩრათ და დავმუტრუკტი რავარც მიყურებთ, ასე...

ეე... ვიფიქრე მაშინ... მე ასე დამუტრუკებული იმერეთში აღარ ვარგვარ და ქართლში წავალ, იქინა კი გამოვდგები-თქვა.

დავჰკარ ფეხი და ფხეკა შევადინე ში კაკალ თბილისში! შევხვდი

აქანა ჩვენებურს კვირიკეს. კაი მოგცეს ღმერთმა, კაი ის იყოს... ძალუან ნასწავლიც არის, ვორინცოვის პოვრის მეორე პოპოშნიკის პირველი კასრულების მმმენდელია... დავრჩი ერთი წელიწადი ამასთან. კიდო მინდოდა დარჩენა, მარა ხატმა მომითხოვა. ბიჭო კვირიკე-თქვა, რაცხა უცნოური საქმე მემართება – ღამე ეშმაკები მესიზმრება, მაჯლაჯუნა თავზე მანვება-თქვა. – მეც მასე მემართებაო, მითხრა კვირიკემ – უნდა ნევიდეთ სახლშიო!

დავაპირეთ სახლში წასვლა; დავფსკვენით პირობა, დავადექით გზას და გამოვსწიეთ. აღარც იქით გადაგვიხვევია და აღარც აქეთ.

მარა უცნოური გზა კი იყო... შუაში ფიცრები და მერე სიგძეზე სულ რკინები გაყოლილი... ბიჭო, ვისთვის გაუკეთებიათ ამისთანა გზა-თქვა, რომ აღარც ურმის გზაზე დადის და აღარც შოსიაზე-თქვა? – ეს ჩინოვნიკებისათვის არისო, რო მინა არ გაუსკდეს და არ სძრინოს ქვესკნელშიო!

მივლაპარაკობთ ასე და მივდივართ ჩვენთვის... გვეხედეთ, მისთანა შენს მტერს სანახავი უნახავს, ჩვენ დევინახეთ: მოდის რაცხა უშველებელი, მარა რა მოდის! იქით-აქეთ შუბლზე ამხელა ცეცხლის თვალები ჰქონდა. მეიკლაკნება, ფშვინავს და ხვნემის; კვამლი ამოდის პირიდან...

მაშინათვე მივხვდით, რომ ე გველუშაპს რო ეტყვიან, სწორეთ ეს არის-თქვა. ნავხდით, შევშინდით ერთი შეშინება, მარა მერე ვიფიქრეთ: ამას რომ გზა უტოთ ახლა, მთელს იმერეთს შევარცხვენთ-თქვა და ვარჩიეთ, რომ ფახი მიგვეცა. მოგვასწრო იმან თვალი, ერთი საოცრათ მოგვაკივლა!.. აქედან ჩვენ შევკივლეთ და მევემზადეთ საომრათ... ბიჭო კვირიკე, ფიშტო ჰკარ მაგას-თქვა და ვიშვლიტყე ხანჯალს ხელი და გაუეღვა... მარა, აპა, ყურიც არ გააპარტყუნა. მოდის და მოდის პირდაპირ წივილ-კივილით. იმე, ამ ყურუმსალს სწორეთ არ შინებია ჩვენი-თქვა და მივაძახეთ: გაბრუნდი, შე უწმინდურო, დაგწყევლოს ჩემმა სამას სამოცდახუთმა წმინდა გიორგიმ-თქვა! წივილით კი ბევრი იწივლა ამ ჩვენს წყევლაზე, მარა მაინც მოდის... იმე... იმე... რა ამბავია, ბიჭო კვირიკე, ეს... თქვა... რაზე გვემართება ამისთანა საქმე თქვა. რაზეო და მარხვისჭამიას სახლში რომ ვიჯექით მთელი წელიწადიო, ნევიპილნეთ, ჩვენი წყევლა აღარ ჭრისო!..

ამასობაში მოდის და ქშინავს ეს გველუშაპი... ძალვან რო გაგვიჭირდა, მივიხედ-მოვიხედეთ, ხომ არავინ გვიყურებს-თქვა, და ში გადავხტენდით, შევრგავით თავები ბუჩქში... მოგვიახლოვდა თუ

არა და მშობიარე დედაკაცივით დაგვაკივლა და დაგვაკივლა თავზე, სიკაპასით დორბლი წამოუვიდა პირიდან, მოგვაყარა და მოგვაყარა დორბლი, – მოგვადორბლა და მოგვადორბლა!.. მეტი კი ვერაფელი დაგვაკლო, გაგვიარა კუდამოძუებული და დეეშვა ძირისკენ...

წამოვხტით ზეზე, მივაკივლეთ და მივაკივლეთ ახლა ჩვენ... კვირიკემ ში კუდში მიახალა ფიშტო და მე კაი-კაი ბრანწები მივაყოლე; მარა იმ უნამუსოს ერთხელაც არ მოუხედავს უკან. გამოსნია თფილისისკენ...

– კვირიკე-თქვა, უთხარი, ეს რაცხა გაჯავრებულია და პირდაპირ თფილისში მიდის და, შენი მტერი ჩასანსლურა, რავარც ამან მთელი თფილისი ჩასანსლოს-თქვა.

– შენ რა გენაღვლებო! თუ ჩასანსლა, იქინა ხომ აღარ გაჩერდება, კიდო იქით წავაო და ჩევიდეთ მერე იმერეთიდან და დევესაკუთროთ მთელ თფილისსო!..

ამ იმედით ჩევედით ქუთაისში... ვისაც ვუთხარით ჩვენი ამბავი, – სიცილი დაგვაყარეს: რკინის გზაო და თქვენ გველეშაპათ მოგჩვენებიათო! აიტ, შეგირცხვათ თქვენ ნაქართლობაო! თუნდა გველეშაპი ყოფილიყო, თფილისს რას დააკლებდაო: ჯერ ერთი უბაშპორთოთ იქინა იმას არავინ გააჩერებდა და მეორე, ესეც რო არ ყოფილიყო, ან გააკოტრებდენ, ან ცეცხლს გოუჩენდენ იმ შენს გველეშაპსო!

[1880]

ტუსალი იმერლის ნამბობი

პოვრობა არ ვიცოდი, თვარა, ღმერთმა კაი მოგცეს, კაი მზარეული მე ვიყავი, კლდიაშვილის ლობიოსაც კი გავაკეთებდი. ჩვენში ვაგლახათ ხელსაც ვერაფერ ნამამკრავდა, სანამდი სიყვარულმა გოცირიძის კვანტი არ გამამაკრა. გამამიხტა ქაჯივით მეზობლის გოგო, მამინონა – მოვინონე, შევიყვარე – შემეყვარა, მარა ცოლობა კი მიატკაზა; პოვარი რომ იყო, ნაგყვებოდი და მზარეულის კი რა მოგახსენოო. მენყინა, მარა რაღას ვიზამდი. ვიფიქრე, იმერეთში აღარ დამედგომება-თქო. დავჰკარი ფეხი და ფეხეა შევადინე თფილისში. იქ ერთი ჩემი ბიძაშვილი მეგულეობდა, ვილაც ღენერლის მლადში კასტრულშჩიკის სტარში პოპოშნიკათ – ასე იყო მისი ადრესი – და იმას მივაშურე. ეგება მეც რაცხაფერათ გზაზე დამაყენოს-თქო, მარა ტყვილა კი არ არის ნათქვამი: „უბედურ კაცს ქვა აღმართში მიენწევაო“. ის ჩემი ცოდვით სამსე აღარ დამიხვდა, სადღაც გადაკარგულიყო. დავრჩი უპატრონოდ და დავინწყე აქეთ-იქით ღოღიალი. ერთხელ, დღე და ღამე რო იყრებოდა, ასე, ჩემთვინ რო დავდიოდი ტყუილა-უბრალოდ, შემხვდა ერთი ვილაცა ლამაზი ქალი და გამიცინა. ვიფიქრე, რას ხედავს ნეტაი სასაცინოს-თქო და წინ დავიხედე. ყველაფერი რიგზე იყო... ამასობაში მამიახლოვდა კიდეც, მეორედ გამიცინა და „ზრასტიო“ მითხრა. გამიკვირდა, ღმერთმა ნუ მოგაკლოს ნურც „ზრასტი“ და ნურც „მაი პაჩტენია-თქო“, მარა ვინ ბრძანდები-თქო?

– შენ ხილი ნახე, მებაღეს რათ კითხულოფო?! მსტაცა ხელი, გამამიყარა პატრუკი და ხან იქით გამაქანა და ხან აქეთ... თორწის პურივით ამამეკრა გვერდში. შევკრთი, მარა რა შევკრთი... ვინ მე და ვინ ეს, „საიდან სადაო, წმინდა საბაო“! ან ეს არ არის, ეს ვილაცა არის და ან მე აღარა ვარ მე-მეთქი.

გვარიან ხანს ვიყავი გაბრუებული, მარა ბოლოს, რომ მივიხედ-მოვიხედე აქეთ-იქით, ქე ჩავხდი გონებაში: ვინც კი იყო იქ კაცთაგანი, ჩემისთანა არც ერთი არა ყოფილა; კოლოტივით დასივებული, თითქო ეს-ეს არის ახლა მოუკუპრავთო... რაღაც უცნაური ცხვირებით... ზედ არ შეეფურთხებოდათ. მაშინ კი ვთქვი: სად მე და სად ესენი-თქო! გაუთამამდი, მოუჭირე ხელი ჩემ ქალს, დამავინყდა საბედო. მომიჭირა იმანაც, მოიღერა ზატივით კისერი და სირინოზივით მითხრა: „გინდა დიდ უბეს გიჩვენებო?“

ტუსალი იმერლის ნაამბობი

– იმე, ბატონო, რას ბძანებ... სად უნდა მიჩვენო-თქო!

– მუშტაიდშო!.. იქ ზაოდსაც ნახამ... თქვენებურ კაცს უჭირავს... ლორთქიფანიძესო. ისემც კაი დაგემართოს-თქო და გაყვევი. ჩამსვა საზაფხულო მარხილში, კონკას რომ ეძახიან და თითო შაურათ თბილისი სიგძით გევისრიალეთ. მივედით ზაოდზე, ღმერთმა კაი მოგცეთ, კაი ის ყოფილა. ეს დუნიასოდენა ადგილი ხალხით იყო სავსე!

უკეთესი თემობა სწორეთ აღარ მოხერხდება! სულ ბუზივით ირეოდენ. სტოლებს ანგარიში აღარ ჰქონდათ; უსხდნენ გარს ქალები და კაცები, ერთათ არეულათ და ყლურჭამდენ სხვადასხვა სასმელებს. ჩვენც განაპირას ცალკე ავირჩიეთ ერთი სტოლი და მოვითხოვეთ პივა. შუა სმაში რომ ვიყავით და გულიც საიმედოთ მქონდა, გაჩდა ვილაც არამკითხე სტუმარი და ამოგვიჯდა გვერდში... გამოემუსაიფა ამ ჩემ ქალს კაი ნაცნობივით და ბოლოს ხელის ფოთარიც დაუნყო. მე ზედაც აღარ მომხედა, თითქოს კაცი არ ვყოფილიყო. გულმა აღარ მომიტმინა და „ჰმმმ!“-თქო მივაძახე, „ზახრუმალაო!“ მომაძახა იმანაც. რა არის ეგ „ზახრუმალა“-თქო?

– რა არის და იმერული ხიზილალაო! აგდებით მითხრა. ვე! ეს კი ველარ მოვითმინე, მენყინა... მეუცხოვა და წამოვხტი ზეზე. ისიც წამოდგა ზოზმანით. შეუძახე, იმანაც გაალო პირი შესაგინებლად, – შევატყე და აღარ ვათქმევინე, აღარ დავაცალე, ვიფიქრე, სირცხვილი არ მაჭამოს, უწმინდური არა მითხრას-რა-თქო და გაუქნიე ნიხლი... ვბერტყე ფაშეზე და სულ ბარაბანი დავაკვრევი... მომიქნია იმანაც და რომ განზე არ გავხტომოდი, ზიარებასაც ველარ მომასწრობდა, – წახდა ჩემი ტარიელობა-თქო, ვიფიქრე, შევრცხვი ამ ქალთან-თქო და ვიშიშველე ხანჯალი, ვაცხონე მისი გამჭედის მამის სული. ზურგს ქვემოთ რომ ვშვლიჭე, სუკის ძირთან გაადინა წკეპა. იმას გადავრჩი, მარა სხვებმა ატყეს ალიაქოთი, შამოგვეხვიენ გარს, ეს ჩემი ქალი სადღაც გაჰქრა და მე კი მეორე დღეს სლედოვატელთან ამოვყავი თავი. ასე გათავდა ჩემი პოვრობის ძებნა და ვინც მზარეულობას წუნობს, ღმერთმა უარესიც ნუ მოუშალოს.

[1886 წ.]

— იმერლის საუბარი, მეორედ მოსვლას რომ მოელოდა —

იმერლის საუბარი, მეორედ მოსვლას რომ მოელოდა

– ახლა მეტყვიტ – რას მოგწყენიაო, ივანიკაო? რა მაქ სასიხარულო? მოდი და ნუ მოინყენ... სულ ბევრი, ბევრი ერთი თვე! გინდა იქით გაჭიმეთ და გინდა აქეთ გაჭიმეთ, მაინც ვერას გავხდებით: ზე მოგვადგება კარზე მეორედ მოსვლა!.. გაზეთებმა ძალიან გადაფიცეს: – არაო! ვითამ დაგვაჯერა მარა, სულერთია! სხუმის როდის უთქვამთ გაბედვით მართალი? ან კი ვინ ათქმევინებს, თვარა ისინიც რომ მართალს ამბობდნენ, ჩვენ ერთმანეთს სირცხვილით ველარ შევხედავთ!.. არ იქნება! ნე ბუდიტო მეორედ მოსვლაო! კაკ ნე ბუდიტ?! კუდიან ვარსკვლავ ზაჩემ ბუდიტ?.. ესაო ცდომილი ვარსკვლავიაო! კაკიო ცდომილი? ვინ ეშმაკმა აცდუნა? რავა... ვარსკვლავებიც არშიყობენ თუ? გზა დაბნევიო? ვეიპლაჩ! გზა დაბნევიო რა, იერუსალიმში მიდიოდა თუ? ის კუდი უკანიდამ კი არ იყო, წინიდამ იყო! ფხუუ! ეტყობა მამალი მასკვლავი ყოფილა! ეჰ, გვატყუებენ რაღა! განა სხვა ნიშნები კი ცოტა იყო? აჰა რაა, ეს მოსწრებული სიკვდილი, ხიზალარის გაძვირება, საფლავების გათხრა და კუბოების გახსნა ვილაც არხიპულაგის კაცებისაგან, მიწისძვრა და იმისი ვაი-უშველებელი? მიწისძვრა არაფერიო. რავა არაფერია! ის არის, რაც მკითხავმა თქვა, დედამინას მუცელი ეძრა და ანი სადაცაა დეიბადება და ამოვა ქვესკნელიდამ ტანტაროზიო!.. მოდი და ნუ დაუჯერებ! ბეჯითია, თქვენ ნუ დამეხოცებითო... სწავლული კაცები კი იძახიან: ნიჩაოო, ქვესკნელი დულსო და ის ანძრევს დედამინასაო! მართალია, ნავთი და ნახშირი იქ ბრეულია... ცეცხლი კი დეინთებოდა, მარა ის წამკიდებელი ვინლა ეშმაკი იყო და ვის ჰქონდა სტრახში შეტანილი ჩვენი დედამინა? სწორეფ, თქვენ ნუ მოუკვდებით ჩემს თავს, ვილაც კვტარი სომეხი იქნებოდა, მარა უეშმაკოთ ხომ ვერ მოახერხებდა და მაინც ეშმაკის საქმე ყოფილა... და, აჰა, ახლა ქე მოგვადგება ქვეიდგან ჯოჯოხეთი და ჩვენ სუყველა შიგ შევადენტ ტვლეპას!.. ამას აღარა გაენყობა-რა და ვისაც რამე გაქვთ საქნელი, ქე ქენით ბარემ თუთხმეტამდე!.. მანამდი რასაც მოასწრებთ, შეგრჩებათ და რაც არა... მერე კი პროშჩაიტ!..

[1888 წ.]

– უტუ კრიმანჭულია გახლავარ! ღმერთმა კაი მოგცეს, ძველ-თავან კაი აზნაურიშვილი მე ვიყავი გვარობით და დღესაც კიდე არა მიჭირს-რა, მაგრამ თვალი დოუდგეს დღევანდელ უკუღმართობას, რომ გასავალი აღარაფერს აქვს. ვინლა რა დაგიჯერა? რაც ხარ, ის ნულა იქნებო და რაც გითხრათ, გინდა თუ არა, ის იყავიო. მომადგა ერთი გადამთიელი და დამიჯინა: „მეგრელი ხარ შენ და ქართველთან საერთო არაფერი გაქვსო“. მეუცხოვა და ვუპასუხე: მისთანას კი ნუ ბძანებ, რაც სათქმელი არ არის-მეთქი. კერძოთ, მართალია, მეგრელი ვარ, მაგრამ საზოგადოთ ქართველი ტომისა ვარ და დღემდის ჭირიცა და ლხინიც მისი საზიარო მქონია-მეთქი. ეს რომ მოვახსენე, ისეთი შამომიყვირა, რომ კინალამ სული ხორცათ გამეყარა: „დღეის იქით აღარ გაბედო მაგის თქმა. იცოდე, რომ მეგრელი ხარ და ქართველებთან საერთო არა გაქვს-რაო“. რალა გზა მქონდა, დავემორჩილე და მოვახსენე: ჰო, ბატონო, შენი ჭირიმე-მეთქი. „მაგას ნუ ამბობ ქართულათ, მეგრულათ თქვიო“ – შამომიყვირა. მოვახსენე მეგრულათაც: ქო, პატონი, სკანი ჭირიმა-მეთქი. – ო, ო, ო! მაგრე არა ჯობსო, სულ სხვა სიტყვებია და უფრო კეთილხმოვანიცო. ისე გიცხონდეს მამის სული, როგორც მაგას მართალს ამბობდე. დამტვრეული რომ მთელს ჯობდა და დაღრეკილი სწორს, ვის გაუგონია-მეთქი, ვამბობ ჩემ გუნებაში და თანაც მეცინება. „რას იღრიჭებო“ მითხრა – „თქვენი ენისთვის ანბანიც სხვაგვარი გამოვიგონეო“. გამიკვირდა და ვკითხე: ნ, ქ, ძ, ყ და ამისთანების თუ არ ქართული ანბანით, თქვენი სიტყვით რომ ვერ გამოთქვამთ-თქო? „ეგ არაფერიაო. ქართულს კუდს გავეუკეთებთ, რომ მისი ნამდვილი სახე დავაკარგვიოთ და მეგრულათ გამოვიყვანოთო“. კაი დაგემართოს, ვამბობ ჩემ გუნებაში. მაგრამ ვაი თუ ბოლოს ორივეს კუდი მიაკვნიტოთ და თავიც მოგლიჯოთ-თქო. გახურდა გადამთიელი და მოყვა: „ჯერ სად არისო?!. სამღვთო წერილი გადაგითარგმნეთ მეგრულათ, მაგ ახალი ანბანით უნდა დაგიბეჭდოთო“. ეს კი გამიკვირდა და მოვახსენე: – აჰ, ეგ არ მოხერხდება, ბატონო, ცხრამეტი საუკუნეა ქართულათ გვინირავს და გვილოცავს და ახლა მაგის გადაგდება სულ გაურჯულოება იქნება და არც გამოვა მეგრულათ სამღვთო წერილის სიტყვები-მეთქი. როგორ არ გამოვა, ჩვენ კიდევ გამოვიყვანეთ და მოვრჩითო. ნამიკითხა მეგრულათ გადათარგმნილი სამღვთო წერილი, მაგრამ მისთანა გასაგონი თქვენმა მტერმა

გაიგონოს, მე მაშინ გავიგონე „ღმერთი“ – „ღორონთი“, „ძე ღვთისა“ – „ღორონთის სკუაო“, „ქალწული“ – „უხოდო“, „მერმე და მერმე“ – „უკუილი და უკუილი“, და სულ ამგვარებით გამომიჭედა ყური. ვიკივლე და ვიკივლე, მაგრამ ვინლა გამაბედვინა?! „ჩათრეულს ჩაყოლილი ჯობიაო“ – მითხრა და გამაჩუმა. ღმერთმა ისე თქვენი მტერი შეანუხოს და დააღონოს, მე ამ საქმემ შემანუხა, ეს კიდე არაფერი; ამას კიდე ზედ უფრო დიდი ჭირი დაერთო: „თუ საბუთი არ წარმოადგინე, აზნაურიშვილათაც ვერ გიცნობო“. „ბატონო, ეგ რალა ბძანებაა-მეთქი, მამა-პაპიდან საუკუნოები გარბიან, ცხოვრებაში აზნაურათ ვყოფილვარ ცნობილი და ახლა უნდა გამამურჯიკოთ-მეთქი“. „ბევრს ნუ ლაპარაკობ, საბუთიო“ – დამიყვირა. მეც, ბატონო, მქონდა ერთი საგვარეულო საბუთი, მისთანა, რომ ქვაზე რომ დაგედვა, ქვას გახეთქდა, დიდი ბაგრატი მეფის ნაბოძები. ზედ საბუთზე თვითონ ბძანდება დახატული. სამეფო ბეჭედი ქვეშ აქვს დასმული და შუამი ასე წერია: ვინც ეს პირობა გატეხოსო, წყეული იყოს ღვთისაგან და ყოველი სასულიერო წოდებისაგანაც შეჩვენებულიო. ვთქვი, ამ საბუთს წინ რალა უძევს, ვინ წაუვა-მეთქი და თამამათ გადავეცი გადამთიელს. ერთი კი დახედა, უკანვე დამიბრუნა და მითხრა: „ეს წაიღე, ძმარში დაალბე და როცა თავი გეტკინოს, შუბლზე შემოიდევო. ვერ ხედავ, რომ ეგ ქართველი მეფის მოცემულია და თქვენ კი მეგრელები ხართო. თქვენი ბატონები დადიანები იყვნენ და იმათი საბუთი წარმოადგინეო.“ რას ბძანებ, ბატონო-მეთქი?! ჩვენი მეფეებიც ქართველი მეფეები ბძანდებოდენ, დადიანები მათი ერისთავები იყვენ, მათგანვე ჩვენ მოურავებათ დაყენებული, და მოურავის წყალობას ბატონის წყალობა არ ჰჯობია-მეთქი? ამისთანები კიდევ ბევრი რამ მქონდა სათქმელი, მაგრამ ერთი შამომიბლვირა და მითხრა: „ნუ წაგიგდია ენაო. შენ ვინ გკითხავს, გოჭს კუდი სად აბიაო. გეუბნები, რომ არც ქართველი ხარ და არც აზნაურიო, მეგრელი ხარ და მეგრულათ უნდა ირიკაოვო“. ახლა, თქვენი ჭირი შემეყაროს, მე არ ვიცი და თქვენ მაინც მასწავლეთ, როგორ უნდა მეგრულათ რიკაობა.

[1895 წ.]

სურათები

- 1) მინის მეძიებელი ღარიბი გლეხები: მუშაობა გვინდა!.. მოგვეცით მინა!..
- 2) შეშინებული მინის პატრონი: თქვენ რომ მოგცეთ, მერე მერაღა ვქნა.
- 3) ჭალარაშერეული ნაციონალისტი: ეს სანყლები მინას დაეძებენ, უნდა მოვეხმაროთ, მინა ვაშოვნინოთ, სამუშაო იარაღი მოვუმზადოთ და მოხმარებაც ვასწავლოთ.
- 4) ახალგაზრდა პირტიტველა მომხრე, სოციალ-დემოკრატი: უნდა ეს გლეხები ავახმაუროთ და სხვა სულერთია!
- 5) სომეხი: მე ამათ უნდა ვუჩვენო, რომ [თოფი] გავარდეს, მაშინ დამფრთხალი ნადირი მე ჩამივარდება ხელში.
- 6) ჩასაფრებული მონადირე რუსი: ესენი ერთმანეთში ვერ მორიგებულან. მეც ეს მინდა! “ნამკიდებელო, ნაჰკიდე, სუყველას თავი წასწყვიტე!” რომელიც გადარჩება, იმას მე ვთქვლევ თავში.
- 7) ტავრიდის სასახლე, სადაც დღე სახელმწიფო რჩევაა, გამოხატულია დიდდუმთან ცხვრად. დუმა აუნევიან და შიგ დეპუტატები შეძვრებიან, მათ შორის, ქართველებიც. ცხვარს პირი გაუღია და არწყევს ბიუროკრატს მინისტრებს.

[1906-1910]

ვარიანტები
შენიშვნები
კომენტარები

ტექსტისათვის

აკაკი წერეთლის თხზულებათა სრული აკადემიური გამოცემის (ოც ტომად) მერვე ტომში წარმოდგენილია დრამატული ნაწერები.

ტომი ეფუძნება აკაკი წერეთლის თხზულებათა სრული კრებულის შვიდტომეულის V ტომის (რედაქტორი იოსებ გრიშაშვილი, თბ., 1949), აკაკის თხზულებათა თხუთმეტტომეულის IX და X ტომების (რედაქტორი ი. გრიშაშვილი, თბ., 1959), ნოდარ გურგენიძისა და ილია გორგაძის მიერ გამოცემული „აკაკი წერეთლის ცხოვრებისა და შემოქმედების მატთანეს“ (თბ., 1989) მასალას და, რასაკვირველია, აკაკი წერეთლის სიცოცხლისდროინდელ ყველა გამოცემას, რომლებშიც დრამატული ნაწერებია გამოქვეყნებული: „აკაკის თვით კრებული“ (1898, №№ 7, 8, 11; 1899, №№ 1, 7), ა. წერეთელი, „ჩემი ნაწერები“ (მეორე წიგნი, 1913); ა. წერეთელი, „ბუტიანობა“, სტეფანე მელიქიშვილის გამოცემა, 1879; „დრამები და კომედიები (შემდგ. ვასო აბაშიძე), 1911; „ჩანგი“ (შემდგ. ვ. აბაშიძე), 1888, 1892, 1900; „იმერული სცენები“ (შემდგ. კოტე მესხი), 1898 და კრებული „ახალი ჩანგი“ (შემდგ. მიხეილ გაჩეჩილაძე), 1909.

წინამდებარე ტომში შედის ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრსა და საქართველოს ცენტრალური ისტორიული არქივის საცენზურო კომიტეტის ფონდებში დაცული მასალები.

ახალი აკადემიური გამოცემა წინა გამოცემებისგან გამოირჩევა აკადემიური სისრულითა და არაერთი სიახლით. ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში მივაკვლიეთ ნაწარმოების „მომრიგებელი მოსამართლე“ დღემდე უცნობ წყაროს (K 75-1). შეიცვალა სამი ნაწარმოების თარიღი: პიესას „ძველსა და ახალს შუა“ მივეცით ფართო თარიღი: 1867-1868; პიესა „კინტო“ დავათარიღეთ 1880 წლის იანვრის დასაწყისით; პიესის „ახალი გმირი“ თარიღი შეიცვალა 1888 წლით (დასაბუთება იხ.: შესაბამისი თხზულებების კომენტარებში).

ა. წერეთლის თსკ შვიდტომეულისა და თხუთმეტტომეულისაგან განსხვავებით, წინამდებარე ტომს ერთვის ის შენიშვნები თუ კომენტარებიც, რომლებიც აკაკი წერეთელს გაუკეთებია ამა თუ იმ ნაწარმოების შექმნასა თუ მის შინაარსთან დაკავშირებით (მაგ.: პიესას „ენების გასამართლება“ დაფურთეთ ამონარიდი აკაკის მიერ „ჩემი ნაწერებში“ (მეორე წიგნი, 1913, გვ. 78-80) გაკეთებული შენიშვნიდან ლექსისათვის „მუხრანნიდან ჯარი მოდის“, რომელიც პიესის ტექსტშია შეტანილი; აკაკის მოგონება კი „კინტოს“ შექმნის თაობაზე, რომელიც წინ უძღვის ნაბეჭდ ტექსტს (ყ. „აკაკის თვით კრებული“, 1899, №7, გვ. 34-35), უცვლელად წარმოვადგინეთ ტომის შენიშვნებში).

პიესები დალაგებულია ქრონოლოგიური პრინციპით. თუ ავტორისეული თარიღი უცნობია, მაშინ ნაწარმოებს ენიჭება კვლევა-ძიების შედე-

გად დადგენილი ან პირველი პუბლიკაციის თარიღი. ასეთ შემთხვევაში ეს უკანასკნელი კვადრატულ ფრჩხილებშია ჩასმული.

ხშირ შემთხვევაში პოემებს მოეპოვებათ ავტოგრაფები (ზოგჯერ რამდენიმეც). აკადემიური ტექსტის დასადგენად გამოყენებულია როგორც ხელნაწერი, ისე პოეტის სიცოცხლეში გამოქვეყნებული ყველა ნაბეჭდი წყარო, რომლებიც აღნიშნულია მრგვალ ფრჩხილებში ჩასმული ლიტერებით, ხოლო გამოვლენილი ნაირნაკითხვები ნაჩვენებია სათანადო პირობითი ნიშნებით ვარიანტების განყოფილებაში.

ძირითადი წყარო ყველგან აღნიშნულია A ლიტერით. ლიტერს არ ვუთითებთ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ წყარო ემთხვევა ძირითად ტექსტს.

ტომი აღჭურვილია შესაბამისი სამეცნიერო აპარატით. ყოველ პიესას აქვს პასპორტი. აქვეა მოცემული შენიშვნები, კომენტარები და ავტორის ტექსტსა თუ სამეცნიერო აპარატში მოხსენიებულ პირთა და გეოგრაფიულ სახელთა საძიებლები.

ძირითად ტექსტში დაცულია ავტორის მიერ გამოყენებული ენობრივი ფორმები. სწორება განხორციელდა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როცა საქმე გვქონდა კალმისმიერ ან უნებლიე ბეჭდვით შეცდომასთან. თითოეული სწორების დასაბუთება მოცემულია შენიშვნებსა და კომენტარებში. თანამედროვე ნორმების მიხედვით ჩასწორდა პუნქტუაცია და კომპოზიციები, რაც ვარიანტებში არ ასახულა.

VIII ტომში შეტანილი ნაწარმოებების ტექსტების დადგენაზე და შენიშვნებისა და კომენტარების მომზადებაზე იმუშავეს **მაია არველაძემ** („სცენა საპატიმროში“, „ძველსა და ახალს შუა“, „ჩვენი ნაცარქექიები, ანუ ორი ვირის თავი“, „არსენა“, „ადვოკატის დილა“, „ენების გასამართლება“, „სცენები“ („ნაშუადღევია. .“), „მომრიგებელი მოსამართლე“, „ბუტიაობა“, „კინტო“ და „კუდურ-ხანუმი“) და **ქეთევან ნინიძემ** („რეპეტიცია“, „ახალი სასამართლო“, „ახალი გმირი“, „გაიძვერები“, „განთიადი“, „რეაქცია“, „სიყვარული“, „სცენები“ (ხოხობი), „რკინის გზა“, „ტუსალი იმერელის ნამბობი“, „იმერლის საუბარი, მეორედ მოსვლას რომ მოელოდა“, „მეგრელის ნამბობი“ და „სურათები“).

ფილოლოგიის დოქტორი
მაია არველაძე

ჩანართზე წარმოდგენილი აკაკის სურათის ორიგინალი ინახება გ. ლეონიძის სახ. ლიტერატურის მუზეუმის იკონოგრაფიის განყოფილებაში, ხოლო პიესა „სიყვარულის“ ავტოგრაფი დაცულია ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის აკაკის ფონდში – № 331.

პირობითი ნიშნები

განყოფილებაში „ვარიანტები და შენიშვნები“ პიესების სათაურების შემდეგ დასახელებულია წყაროები, რომელთა მიხედვითაც მომზადდა ჩვენი გამოცემის ძირითადი ტექსტი. თითოეულ წყაროს მრგვალ ფრჩხილებში მინერილი აქვს ლიტერი, რომლითაც ის აღნიშნულია ვარიანტების ჩვენებისას:

K – ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში დაცული აკაკი წერეთლი ფონდი.

Z – საქართველოს ცენტრალური ისტორიული არქივის საცენზურო კომიტეტის ფონდი.

ოსკ – თხზულებათა სრული კრებული.

A – წყარო, რომელიც საფუძვლად დაედო ძირითად ტექსტს.

ენაცვლება (მაგ.: იატაკზე) პოლზედ BC; ეს ნიშნავს, რომ ჩვენს გამოცემაში ძირითად ტექსტში დაბეჭდილ სიტყვას „იატაკზე“ B და C ვარიანტებში ენაცვლება სიტყვა „პოლზედ“).

+ **ტექსტს ემატება** (მაგ.: ვიცი + ვინ იყო B; ეს ნიშნავს, რომ ძირითად ტექსტში დაბეჭდილ სიტყვას „ვიცი“ B ვარიანტში ემატება „ვინ იყო“).

– **არ არის** (მაგ.: მოხუცი –B, ნიშნავს, რომ B ვარიანტში სიტყვა „მოხუცი“ არ არის).

~ **სიტყვები გადაადგილებულია** (მაგ.: შევეკრავ, შევეკოჭავ ~D, ნიშნავს, რომ D ვარიანტში წერია „შევეკოჭავ, შევეკრავ“).

* **პირველად ტექსტში ყოფილა** (მაგ.: სისხლით) ცრემლით B*, ნიშნავს, რომ „სისხლით“ ნაცვლად B-ში იყო „ცრემლით“, რომელიც ავტორს გადაუხაზავს და მის ნაცვლად დაუნერია „სისხლით“.

[...] – ვერ ამოვიკითხეთ.

იმ შემთხვევაში, თუ ძირითად ტექსტში შემჩნეულია სტამბური შეცდომა, ჩვენ მიერ გასწორებულ სიტყვას ჩაენაცვლება ვარიანტი: მაგ.: ებრაელო] ებრალო A.

ვარიანტული ნაირნაკითხვების ჩვენებისას პირველი ციფრით (მუქი შრიფტი) აღნიშნულია გვერდი, მეორით (ბაცი შრიფტი) – სტრიქონი (ზემოდან) (მაგ.: 19. 15). სათაურები და სტრიქონებს შორის არსებული ცარიელი არეები სათვალავში არ შედის.

სცენა საპატიმროში (გვ. 9)

ნ ა ბ ე ქ დ ი: უ. „კრებული“, 1872, №7, გვ. 97-131 (B); უ. „აკაკის თვიური კრებული“, 1898, №7, გვ. 1-24 (A).

თ ა რ ი ლ ი: [1867].

ხ ე ლ მ ო ნ ე რ ა: აკაკი B.

1867 წელს მოსკოვიდან საქართველოში ცოლ-შვილთან ერთად დაბრუნების შემდეგ აკაკი აქტიურად ჩაება საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. ამავე წლის ზაფხულში, ქუთაისში ქალთა უფასო სკოლის სასარგებლოდ გამართულ საქველმოქმედო ლიტერატურულ საღამოზე აკაკიმ ზეპირად წაიკითხა თავისი ახლად დაწერილი პიესა „სცენები საპყრობილეში“, რამაც დამსწრე საზოგადოების დიდი მოწონება დაიმსახურა. აკაკი იგონებდა: „პიესა „სცენები საპყრობილეში“ ახალი დაწერილი მქონდა და დავინყე მისი სხვადასხვა ხმით კითხვა...“ (ნ. გურგენიძე, ი. გორგაძე, აკაკი წერეთელი ცხოვრებისა და შემოქმედების მატინე, 1989, გვ. 52). მოგონებიდან ჩანს, რომ ავტორს თავდაპირველად პიესისთვის უწოდებია „სცენები საპყრობილეში“, თუმცა შემდეგ შეუცვლია და პიესა სათაურით „სცენა საპატიმროში“ გამოუქვეყნებია. რადგანაც პირველი გაცნობა საზოგადოებისთვის, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, შედგა 1867 წელს, ამ ნაწარმოების დაწერის თარიღად ი. გრიშაშვილმა 1867 წელი მიიჩნია (ა. წერეთელი, თსკ შვიდ ტომად, ტ. V, 1949, გვ. 543-544; ა. წერეთელი, თსკ თხუთმეტ ტომად, ტ. IX, 1959, გვ. 394-393), რასაც ჩვენც ვეთანხმებით.

9. 2 იატაკზე პოლზედ B; დაბალი მდაბალი B; 3 აძლევენ ეუბნებიან B; 4 აქედან აქედამ B; 18 მაგაზე მაგაზედ B; ფიქრობ ჰფიქრობ B.

10. 2 გზაზე, სად გზაზედ, საც B; 4 ახლა მაშინ B; 6 დაწყევლი დასწყევლი B; 13 არაფერ არაფერს B; 14 ამოიხვრებს ამოიხრებს B; 15 მაგაზე მაგაზედ B; 16 ხეთქვა ხეთქა B; 19 ხარაიშვილო ხარაიშვილო B; 21 ვუმღერით უმღერით B; 26 სამოცი სამოცის B; 34 გათქმევენებენ გათქმევიებენ B.

11. 2 გუნებაზე გუნებაზედ B; 3 ქუდი ქუდიც B; 5 ღმერთზე ღმერთზედ B; 6 ოცი ოცის B; კარტეჟში კარტეჟში B; 10 გადაუწყდება გადაუწყდება B; 17 რამესავით სულიერივით B; 20 ზეპირად ზეპირათ B; 23 ძამიშვილობას მამაშვილობას B; 25 გკითხეს ჰკითხეს B; 28 გამობძანდნენ გამობძანდენ B; 31 თავისი თავის B; 32 ფალავანივით ფალავანივით B.

12. 1 დამნაშავე დანაშაული B; 2 მაქვსმეთქი ვართქო B; 3 მონმებს მონმებს B; 5 ხედავთ + ხელმწიფესთან B; 8 ამაზე ამაზედ B; 11 მაგრამ + მეც ხელმწიფის პურმარილითა ვარ გამოზდილიო და მისი ერთგულება მაქვსო B; 12 ამაზე ამაზედ B; 18 პასუხად პასუხათ B; 21 გულზე გულზედ B; 22 და -B; 25 წერია სწერია B; 27, 28 იქიდან იქიდან B; 34 აქამდის აქამდისაც B.

13. 1 მისი] მისის B; 2 კინალამ] კინელამ B; 7 ენამებოდენ] ენამებოდნენ B; 8 მოფუხერხე] მოფუხერხე B; 12, 13 ჰქნას] ქნას B; 17 ბრძანებაა] ბძანებაა B; 21 ქურდიმეთქი] ქურდითქო B; არამეთქი] არათქო B; 22 ზურგზე] ზურგზედ B; 23 ზურგზემეთქი] ზურგზედ B; მოჰყავდა მეთქი] მოჰყავდათქო B; 25 ცხენიმეთქი] ცხენითქო B; 27 დაანებეთმეთქი] დაანებეთთქო B; სიტყვაზე] სიტყვაზედ B; 31 ჭირიმე] ჭარიმე B.

14. 2 თითო-თითოდ] თვითო-თვითოთა B; 6 შენიდან] შენიდამ B; 9 ჭირიმე] ჭირიმე B; 10, 14 ადვოკატი] ად. B; 12 ქართლელი] გქარ. B; 16 საქმეს] საქმესა B; 20 იმას + კი B; ჰკითხოს] კითხოს B; 22 მადედან] მადედამ B; 23 ნინიკაზე] ნინიკაზედ B; 28 ვიცი + ვინ იყო B; 30 მიხვდი] მიხვდი B; 31 მტრობა] მტრობ B; ერთმანეთში] ერთმანერთში B; 34 კუთხეში] კუთხეს B.

15. 5 მაკარგვინებ] მიკარგავ B; 8 ქართ.] ქართველი B; 10 ფუ] ტფუ B; 12 მიაბე] მიახბე B; 13 ქართლელი] ქართველი B; 15 შეჭამანი] შეჭამადი B; 19 ჯამზე] ჯამზედ B; 20 გაფუხურე] გაფუხურე B; 21 ჩემზე] ჩემზედ B; 22, ცხვირ-პირზე] ცხვირ-პირზედ B; 25. შანფურზე] შანფურზედ B; 31 ქართლელი] ქართველი B; 32 ცოდვიშვილმა] ცოდვის შვილმა B; 33 ოხრად] ოხრათ B; 34 საქმიდან] საქმიდამ B; 35 ჩვენს] ჩვენ B.

16. 2 მოკიდება] მოკიდებაც B; 3, 7 ქართლელი] ქართველი B; 8 შენი] შეი B; 12 მიუბრუნდა] მიუბრუნდება B; 20 შემოფუშვი] შემოფუშვი B; 23 ცხვირ-პირზე] ცხვირ-პირზედ B; 27 აყურებიანებს] აყურებიებს B; 28 პატრონი] ბატრონი B; 31 ხარ კუდალოელი] ვარ კუდალოელი B; 34 დანასაული გექნებოდა] დანასაული ექნებოდა B; 35 სოლს] სორს B; 36 ცემი] ჩემი B; გკარი] ვჰკარი B.

17. 1 გიყვარს] უყვარს B; 2 მოგკლამს] მოკლამს B; 5 ბევრი] ბევლი B; ბინობა] ბიჭობა B; 7 ხვთისმშობელი] ხვთიმშობელი B; 9 ქრისტიანები] ქისტიანები B; 10 ნილიმე] ჭილიმე B; 11 ბევლი] ბევრი B; ცემი] ჩემი B; 18 მიუბრუნდა] მიუბრუნდება B; 19 გოხოლო, ხუხუა] გახლავარ ხუხუია B; 20, 22 ქურდობაზე] ქურდობაზედ B; 24 გავცურავ] გავცურამ B; 30 ნინიდან] ნინიდამ B; 31 უკანიდან] უკანიდგან B; სად] სალა B; 36 შენც] შენ B; 37 სომეხო + ურჯულო B.

18. 3 ჯიბეზე] ჯიბეზედ B; 16 თავისთავად] თავისთავათ B; 18 ყოფნა? რაზე] ყოფა? რაზედ B; 19 ტყვილაუბრალოდ] ტყვილაუბრალოთ B; 30 არშინზე] არშინზედ B; 31 –ე + თუ B; 32 არშინშიაც] არშინშიდაც B; 33 შემოაპარაო] შამოაპარაო B.

19. 1 მეორეზე] მეორეზედ B; 5 ყაძახი] ყაზახი B; 7 მიბრძანებთ] მიბძანებთ B; 8 მოგკლავდი] მოგკამდი B; 11 მოკლავს] მოკლამს B; 12 ჩვენს] ჩვენ B; 17 ძალვან სნეულებას] ძალვა სნეულებს B; 20 პროჩაითო] პროჩაით B; იმათი] იმათ B; 21 ჩესტი] ჩესტისთვის B; 27 თქვენს] თქვენ B; 29 ბრუსაბძელაზე მიაქეთ] ბრუსაბძელაზედ მიაქეთ B; 31 წყალზე] წყალზედ B; 34 ბეჯითად] ბეჯითათ B.

20. 4 უხილავათ] უხილავთ B; 7 საქმისთვის] საქმისთვის B; 13 ნიე] ბატონი B; 15 მოპარავ, თვარა] მოპარამ, თვარამ B; გულებდავ] გაუბედავ B;

16 შეხვიდე| მოხვიდე B; გაგხდი| გახდი B; 17 შეგიკოჭავ| შეგიკოჭამ B; 21 დეიფრინა| დეიფრინეს B; 23 ისე| ისთე B; მომიკვტებთი| მომიკვტებთი B; 24 არის| არი B; 26 გეცნობდენ| გაიცნობდენ B; 27, 33 ქართლელი| ქართველი B; 27 გურულო| გურიელო B; 28 კუდივით| კუდივითა B; 29 იმიზა| მიზა B; 30 შევხვი, შევკოჭავ| შევხვი, შევეკრავ, შევეკოჭამ B; ამოვყოფიე| ამოვყოფე B; 32 ჰქნა| ქნა B.

21. 3, 6 ქართლელმა| ქართველმა B; 3 აილო, რომელზედაც იჯდა| მოიხსნა B; 6 ჩემ| ჩემს B; 7 ჯამზე| ჯამზედ B; 11 გკლავო| ჰკლამო B; 13 ფიშტოთიო| ფიშტოთი B; 14 ქართლელი| ქართველი B; 15 უნრუწუნებდი| უნრუწუნებდი B; 18 იგი| რომ იგ B; 22 მოვიდოდი| მოვდიოდი B; 24 სანამდი| სანამდინ B; 25 რეიზა გოუცვალომეთქი| რეზა გოუცვალოთქო B; 26 მასთე| მანგრე B; უნდამეთქინ| უნდათქო B; 27 ვბიძგე| უბიძგე B; მუცელზე| მუცელზედ B; 31 აღუკატი რეიზა| ადგოკატი რაიზა B; 34 და –B.

22. 4 იგინი| ისინი B; 5 დავტრაკავ| დავტრაკამ B; 7 ჩემს| ჩემ B; მარა| მარამ B; დედაგაგლეჯილის| დედაგაგლეჯილის B; 11 მთლათ| მთლა B; ნამხთარი| ნამხდარი B.

16. 21 „იმათ კი გოუნყრათ ჩემი **ბრავალძის** პირ-ყვითელი და ხელე-ბგაშლილი **წმინდა გიორგი**“. იგულისხმება რაჭაში სოფ. მრავალძალში XI საუკუნეში აგებული წმ. გიორგის სახელობის დარბაზული ეკლესია.

19. 22 „მე თვითონ ვნახე **ჩოლოქის ომში** ერთი კაცი...“ იგულისხმება ყირიმის ომის (1854-1856) ფარგლებში სოფელ ქაქუთის მიდამოებში, მდინარე ჩოლოქთან თურქეთის ლაშქრის წინააღმდეგ წარმოებული ბრძოლა.

19. 29 „ისინი ართმევენ კაცებს გულ-ღვიძლს და **ბრუსაბძელაზე** მიაქვთ ზაკუშკათ **როკაპთანო**“. „ბრუსაბძელაში“ იგულისხმება კავკასიონის ერთ-ერთი მწვერვალი ბრუტსაბძელა, რომელიც საქართველოს საზღვრებს მიღმა, ჩრდილოეთ კავკასიონზეა აღმართული. ეს მთა ლეგენდების მიხედვით თამარ მეფის (1160-1215) სახელს უკავშირდება. ერთი ლეგენდის თანახმად თამარ მეფის ცხედარი მტრებისგან დასაცავად სწორედ ამ მთაზე აუსვენებიათ. მეორე გადმოცემის მიხედვით არწივს მოუტაცია თამარის ქოში და ბრუტსაბძელაზე აუტანია. იმერლები კი ამ მთას ქართულ მითოლოგიაში კუდიანების მეთაურს, როკაპს უკავშირებდნენ. ღმერთის მიერ დასჯილი გრძელთმიანი როკაპი სწორედ ბრუტსაბძელას მთაზე იყო მიწაში ღრმად ჩასობილ ბოძზე მიბმული.

20. 18, 19 „თუ მაგრე ვაჰკაცები იყოთ, პატონი, **დადიანი** რათ ერეოდა **გურიელს**?“ სავარაუდოდ იგულისხმებიან ოდიშის მთავარი ლევან III დადიანი (1661-1680) და გურიის მთავარი გიორგი III გურიელი (?-1684). ლევან დადიანს ცოლად ჰყავდა ქართლის მეფის ვახტანგ V შაჰნავაზის (?-1675) დისწული თამარი. იმერეთის მეფესთან ბაგრატ IV-სთან (?-1681) დადიანის დამარცხებისა და ტყვედ ჩავარდნის შემდეგ თმარი ცოლად მიჰყავს ბაგრატს. თამარი ბაგრატის ერთგული არასდროს ყოფილა. მას გურიის

მთავარი გიორგი გურიელი უყვარდა, რომელსაც 1681 წელს მაინც გაჰყვა ცოლად. მოგვიანებით სამეგრელოს მთავარი გურიაში ჯარით ჩავიდა, გურიელს შეებრძოლა, დაამარცხა და თამარი დაიბრუნა. ამ ისტორიული ფაქტის მიხედვით ა. წერეთელმა დაწერა დრამატული პოემა „თამარ ცბიერი“ (იხ. ა. წერეთელი, თსკ ოც ტომად, ტ. V, თბილისი, 2014, გვ. 37, 353).

20. 29, 30 „შენისთანა ყაზილარს თუ შევხვდი, შევკოჭავ ამით და ქობულეთში ამოვყოფიეფ თავს“. შესაძლებელია, აქ იგულისხმებოდეს ტყვეებით ვაჭრობა, რომლის ცენტრები ზღვისპირა პუნქტები და ქალაქები, მათ შორის ქობულეთიც, იყო. მიუხედავად იმისა, რომ XVIII საუკუნის დასაწყისიდან ეს საქმიანობა აიკრძალა, ცენტრალური ხელისუფლების შესუსტებისთანავე ტყვეთა ვაჭრობა კვლავ იფეთქებდა ხოლმე.

ქრისტე – (ქრ. რ.) იესო, მაცხოვარი, ადამიანთა მხსნელი ღმერთკაცი, ძე ღმერთი.

კაენი – (ბიბლ.) ადამისა და ევას უფროსი ვაჟი, რომელმაც საკუთარი ძმა მოკლა.

ნმ. გიორგი – (ქრ. რ.) პირველმოწამე, წმინდანი კაბადოკიიდან, III-IV საუკუნე. მიიჩნევა რამდენიმე ქვეყნის, მათ შორის საქართველოს, მფარველ წმინდანად.

ხვთისმშობელი – (ბიბლ.) ღვთისმშობელი მარიამი, იესო ქრისტეს დედა.

ქველსა და ახალს შუა (გვ. 23)

ხ ე ლ ნ ა წ ე რ ი: ავტოგრაფი K 327 (B).

ნ ა ბ ე ჟ დ ი: ფ. „ცისკარი“, 1868, №3, მარტი (გვ. 9-45) და №6, ივნისი (გვ. 46-59) (A).

თ ა რ ი ლ ი: [1867-1868].

ხ ე ლ მ ო წ ე რ ა: თ. აკ. წერეთელი A.

პირველად ფ. „ცისკარში“ (1868, №3) დაიბეჭდა პიესის პირველი ოთხი მოქმედება. თუმცა ნაბეჭდი ავტოგრაფ ხელნაწერთან შედარებით ნაკლები აღმოჩნდა; აკლია მეორე მოქმედების მეორე, მესამე (31. 11 ... 34. 23) და მეხუთე (36. 27 ... 38. 38) გამოსვლები. ეს შეამჩნია ი. გრიშაშვილმა და ცენზურის მიერ აკრძალული ტექსტი ა. წერეთლის თხზულებათა გამოცემებში ხელნაწერის მიხედვით აღადგინა (ა. წერეთელი, თსკ შვიდ ტომად, ტ. V, 1949, გვ. 547; ა. წერეთელი, თსკ თხუთმეტ ტომად, ტ. IX, 1959, გვ. 398–400). წინამდებარე გამოცემაში ცენზურის მიერ გამოტოვებული ადგილები ჩვენც B წყაროს მიხედვით აღვადგინეთ, რომელიც თავისთავად

მხოლოდ A წყაროში გამოტოვებულ ტექსტს წარმოადგენს. პიესის მეხუთე მოქმედება დაიბეჭდა ჟ. „ცისკარში“ (1868, №6).

მიუხედავად იმისა, რომ პიესა პირველად 1868 წლის მარტში დაიბეჭდა, თბილისის მოყვარეთა მიერ კომედიის წარმოდგენა გაიმართა 1868 წლის 9 თებერვალს მუხრან-ბატონის სახლში (იხ. ნ. გურგენიძე, ი. გორგაძე, აკაკი წერეთელი ცხოვრებისა და შემოქმედების მატრიანე, 1989, გვ. 55). ვივარაუდეთ რა, რომ ნაწარმოების დანერა ავტორს 1867 წელს ექნებოდა დაწყებული, პიესას მივეციტ ფართო თარიღი: 1867-1868.

ჟ. „ცისკარში“ წერია „გამოსვლა 3-მე მარტო სამსონი“ (36. 13). რადგანაც მეორე მოქმედებიდან ჟურნალში რამდენიმე გამოსვლა არ დაბეჭდილა და ჩვენ ტექსტი ხელნაწერის მიხედვით შევავსეთ, ეს გამოსვლა ძირითად ტექსტში ნუმერაციით „გამოსვლა მე-5“ გავიდა, ხოლო ხელნაწერში არსებული „გამოსვლა მე-5“-ს (36. 27) ძირითად ტექსტში შევუსაბამეთ „გამოსვლა მე-6“. A წყაროში მოქმედი პირის სამსონის სიტყვები „მამ, ნადი...“ მიბმული იყო ივანიკას გამოსვლასთან (59. 26), რაც ასევე გასწორდა. A წყაროში მეოთხე მოქმედების დასასრულს წინადადება „ზოგი შემდეგ ნომერში იქნება“ (57. 9) ძირითად ტექსტში არ შეგვიტანია.

- 26. 21 ნამიწყდება] ნამიწყდება A.
- 42. 20 შეძლებულია] შეუძლებელია A.
- 43. 7 გამოსვლა მე-3] გამოსვლა 4-ხე A.
- 44. 32 მამების] მამების A.
- 46. 11 გამოსვლა მე-4] გამოსვლა 5-თე A.
- 49. 26 გამოსვლა მე-5] გამოსვლა 6-სე A.
- 50. 12 პუბლიკას] პუბლიკი A; 27 ეპოლეტებს] ეპოლეტებს A.
- 51. 10 სული] სუც A.
- 53. 28 მიეჩვევა] მიჩვევა A.
- 55. 32 სამუდამოდ] საუბედუროდ A.
- 57. 3 უნდა გადაწყდეს ნინოს ბედიცა და უბედურებაც] გადაწყდეს და ნინოს ბედიცა უბედურებაც A.
- 59. 3 ვდონხოვენიეში] ვდონხოვენიები A.
- 60. 24 გჯერა] მჯერა A.

31. 9 „ერთი წელია, **ომიანობა** დამთავრდა“. სავარაუდოდ იგულისხმება კავკასიის ომი (1817-1864), ე.წ. „რუსეთის მიერ კავკასიის დაპყრობა“, რადგანაც ომი დასრულდა რუსეთის მიერ ჩრდილო კავკასიის ანექსიით.

32. 26, 33. 28... „ერთი **პოსლედნიკი** მთელი მაზრის თავადაზნაურობის ადგილს იჭერს“. იგულისხმება „პოსრედნიკი“ – 1864 წელს საქართველოში

ბატონყმობის გადავარდნის შემდეგ გლეხებისთვის მიწების დარიგების დროს შუამავლის როლს ხელისუფლებასა და გლეხებს შორის ანარმოებდა ე.წ. „посредник“-ი.

32. 33, 35, 33. 8,12 „ქცევა“ – ძველებური სიგრძის საზომი ერთეული დასავლეთ საქართველოში, რაც ჰექტრის ორ მეხუთედს უტოლდება.

33. 1, 6 „არშინი“ – ძველებური რუსული სიგრძის საზომი ერთეული, რაც დაახლოებით 71, 12 სმ-ის ტოლია.

33. 6, 7 „საყენი“ – ძველებური რუსული სიგრძის საზომი ერთეული, რაც დაახლოებით 213 სმ-ია.

33. 7, 8 „ბიჯი“ – ძველებური სიგრძის საზომი ერთეული ფეოდალურ საქართველოში, რაც დაახლოებით 2, 25 კმ-ს უტოლდება.

45. 6 „ჩემი ხმა დარჩა მათში ხმად მალაღებლისა უდაბნოსა შინა“ – ციტატა ბიბლიიდან (მათე 3; 3).

45. 19 „კაცი უნდა ხერხი იყოს, გაჰქონდეს და გამოჰქონდეს“. ამ გამონათქვამს ა. წერეთელი ტექსტში შოთა რუსთაველის კალამს მიაკუთვნებს, სინამდვილეში ეს ხალხური ანდაზაა.

45. 32 „გზა უვალი, შენგან თელილი ... მათი შავის ბედის წინ გამოუქროლდეს“ – ციტატა დიდი ქართველი პოეტის ნიკოლოზ ბარათაშვილის (1817–1845) ლექსიდან „მერანი“.

46. 34 „ჩხარის წმინდის გიორგის ეკლესია“ – იმერეთში, სოფელ ჩხარში, დაახლოებით XVII საუკუნის საეკლესიო ნაგებობა, რომელიც XIX საუკუნეში დაინგრა და მის ძველ საძირკველზე 2003 წელს ახალი ეკლესია ააშენეს.

47. 18 „სარწმუნოება თვინიერ საქმისა მკვდარ არს“ – ციტატა ბიბლიიდან (იაკობი 2; 26).

47. 23 „ხომ გახსოვთ ქრისტეს იგავი ფარისეველებზე“. იგულისხმება ქრისტეს იგავი „ფარისეველი და მეზრე“.

47. 28 „შეიყვარე მოყვასი შენი, ვითარცა თავი თვისი“ – ციტატა ბიბლიიდან (მათე 22; 39).

48. 25 „თავზე ღარაბლას დამახურვინებს“ – იგულისხმება ე. წ. გარიბალდის ქუდი, რომელსაც რუსეთიდან დაბრუნებული აკაკი ატარებდა. „ადრინდელი სტუდენტი სულ გარიბალდს ჰბაძავდა გარეგნობით“, წერდა აკაკი 1904 წელს თავის წერილში „ფიქრები კუბოს წინ“ (ა. წერეთელი, თსკ თხუთმეტ ტომად, ტ. XIV, 1961, გვ. 274). უფრო ადრე კი, 1894 წელს წერილში „თ. ვახტანგ გურამიშვილი (მოგონება)“ მგოსანი რუსეთიდან დაბრუნებისას ბულვარში კომენდანტთან მომხდარ ინციდენტს იხსენებდა: კომენდანტმა „გამაჩერა და დამიწყო ღრიალი: თავზე ქუდი რათ გახურავსო? მე გიჟი მეგონა, ან მთვრალი და მოვუორდი, მაგრამ კამენდანტმა მაინც აღარ მომიხვენა და ჟანდრის პოლკოვნიკს შეატყობინა: „თავზე გარიბალდის ქუდი ახურავს და დაიჭრეთო!“ ამ ამბავში თავი გამოუდგია ვახტანგ გურამიშვილს და პოლკოვნიკისთვის მიუმართავს: „ქუდებს კი ნუ ეძებთ ქურა-ქურა, თუ გულს გერჩისტო, მიბძანდით და თვითონ გარიბალდი დაიჭრეთო“ (ა. წერეთელი, თსკ თხუთმეტ ტომად, ტ. XIII, 1961, გვ. 159,160).

57. 22 „ჩემი ვკუსის ქალი გრენადერივით მოყვანილი უნდა იყოს“. ძველი ევროპისა და რუსეთის მძიმე ქვეით ჯარში (ძირითადად ელიტარულში) მაღალი ტანის სპეციალურად ხელყუმბარის ტყორცნაში განვრთნილ მეომარს გრენადერი ერქვა. სიტყვა გადატანითი მნიშვნელობით დღესაც გამოიყენება მაღალი, მხარბეჭიანი და ძლიერი ადამიანის სინონიმად.

58. 27 „მარსი ვოენის ღმერთი გახლდათ“. რომაულ მითოლოგიაში მარსი ომის ღმერთი იყო.

პრუდონი – პიერ ჯოზეფი (1809–1865), ფრანგი პუბლიცისტი, ეკონომისტი, სოციოლოგი, ანარქიზმის ერთ-ერთი ფუძემდებელი.

ლარიბალდი – გარიბალდი ჯუზეპე (1807–1882), იტალიის სახალხო გმირი, გენერალი, XIX ს.-ის იტალიის ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ლიდერი.

შამილი – (1797–1871), პოლიტიკური და რელიგიური მოღვაწე, კავკასიის მთიელ ხალხთა მეთაური. 1834 წლიდან გამოცხადდა დასავლეთ დაღესტნისა და ჩეჩნეთის იმამად.

რუსთველი – შოთა რუსთაველი, XII ს.-ის დიდი ქართველი პოეტი.

წმ. გიორგი – იხ. გვ. 515.

ქრისტე – იხ. გვ. 515.

ჩვენი ნაცარქექები, ანუ ორი ვირის თავი (გვ. 65)

ხ ე ლ ნ ა ნ ე რ ი: ავტორიზებული ასლი K 332 (B).

ნ ა ბ ე ქ დ ი: გაზ. „დროება“, 1868, №34, 23 აგვისტო, გვ. 1-2 (A).

თ ა რ ი ლ ი: [1868].

ხ ე ლ მ ო ნ ე რ ა: არ აქვს.

ტექსტი თარიღდება პუბლიკაციის მიხედვით.

პიესის პირველი მოქმედება დაიბეჭდა გაზ. „დროებაში“, ხოლო მისი გაგრძელების, მეორე მოქმედების დაბეჭდვაზე გაზეთის რედაქციამ უარი განაცხადა. ამის მიზეზი იყო პიესაში მოქმედ პირებად იმ დროისთვის ცნობილი პირების გამოყვანა, კერძოდ, მუზაძეში განსახიერებულაა ჟ. „ცისკრის“ რედაქტორი ივანე კერესელიძე (1827–1892), გოგიელაში – გამომცემელი ექვთიმე ხელაძე (1846–1905), ხოლო ნაცარქექებში – 60–იან წლებში რუსეთში სწავლა-განათლება მიღებული ახალგაზრდები, ე. წ.

„რუსეთუმეები“, რომლებსაც შემდეგ „წვეროსნებსაც“ უწოდებდნენ. პიესამ უარყოფითი გამოხმაურება გამოიწვია. თითქმის ერთი წლის განმავლობაში აკაკის თხზულებები აღარ დაბეჭდილა არც „დროებასა“ და არც „ცისკარში“.

პიესის მეორე მოქმედების ავტოგრაფს ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში პირველად ი. გრიშაშვილმა მიაგნო და დაბეჭდა თხზულებათა გამოცემებში (ა. წერეთელი, თსკ შვიდ ტომად, ტ. V, 1949, გვ. 548-549; ა. წერეთელი, თსკ თხზომეჭ ტომად, ტ. IX, 1959, გვ. 66-78). ჩვენც ვაერთიანებთ ნაბეჭდ და ხელნაწერ ნყაროებს და ასე ვბეჭდავთ წინამდებარე გამოცემაში.

პიესის ხელნაწერი წარმოადგენს ავტორიზებულ ასლს, რომლის ტექსტში ფანქრით არის გაკეთებული ბევრი შესწორება. რადგანაც ეს შესწორებები ა. წერეთელს ეკუთვნის, ძირითად ტექსტში ხელნაწერით აღდგენილ ადგილებში გავითვალისწინეთ ზემოთ აღნიშნული შესწორებები.

73. 21 გამოსვლა მე-5] გამოსვლა 4-ზე A; 24 გამოიცნო] გამიცნო A.

75. 20 „ამაო ამათა და ყოველივე ამათა“ – ციტატა ბიბლიიდან (ძველი აღქმა, ეკლესიასტე, თავი პირველი; 2).

75. 21 „მე ვიცი ის, რომ არაფერი ვიცი“ – ბერძენი ფილოსოფოსის სოკრატეს (ძვ. წ. 470-399) გამონათქვამი.

78.14 „გიახლენ უცხო ქვეყნიდან ახალი წვეროსნები“. XIX საუკუნის მეორე ნახევარში წვეროსნებს უწოდებდნენ რუსეთუმეებს, რუსეთში მიღებული განათლების შემდეგ რუსეთის კულტურასა და პოლიტიკაზე შეყვარებულ ქართველებს. თვითონ აკაკის თავის პუბლიცისტურ წერილში „როგორ დაარსდა ჩვენში საადგილ-მამულო ბანკები“ „წვეროსნები“ ასე აქვს განმარტებული: „წვეროსნებს ეძახდნენ მაშინ რუსეთმოვლილებს, სტუდენტობას, რადგანაც იმ დროში ქართველი, იმათ მეტი, თუ არ მგლოვიარე, წვერებს არ იყენებდა“ (ა. წერეთელი, თსკ თხზომეჭ ტომად, ტ. XIV, 1961, გვ. 508).

ადამი – (ბიბლ.) ღმერთის მიერ შექმნილი პირველი ადამიანი, ევას ქმარი, კაენის, აბელისა და შეთის მამა.

ფოხტი – კარლი (1817-1895), დიდი გერმანელი ზოოლოგი, ბუნებისმეტყველი, პალეოლოგი, ექიმი, ფილოსოფოსი.

დარვინი – ჩარლზ რობერტ (1809-1882), ინგლისელი ბუნებისმეტყველი და მოგზაური. ბუნებრივად გადარჩევის გზით ორგანიზმთა წარმოშობის შესახებ შექმნილი მოძღვრების ავტორი.

არესოლიტი – არისტოტელე (ძვ. წ. 384 – ძვ. წ. 322), ძველი ბერძენი ფილოსოფოსი და მეცნიერი.

ნიუტონი – ისააკ (1642-1727), ინგლისელი ფიზიკოსი, მათემატიკოსი, ასტრონომი, ალქიმიკოსი და ფილოსოფოსი.

გალილეი – გალილეო (1564-1642), იტალიელი ფიზიკოსი, ასტრონომი და ფილოსოფოსი.

ბოკლი – ჰენრი ტომასი (1821–1862), ინგლისელი ისტორიკოსი, სოციოლოგი – პოზიტივისტი.

შლოსერი – ჩოსერი ჯეფრი (დაახ.1843-1400), ინგლისელი პროზაიკოსი, ფილოსოფოსი, დიპლომატი.

არსენა (გვ. 79)

ნ ა ბ ე ქ დ ი: ჟ. „ცისკარი“, 1868, №8, აგვისტო, გვ. 6–40.

თ ა რ ი ლ ი: [1868].

ხ ე ლ მ ო ნ ე რ ა: არ აქვს.

ტექსტი თარიღდება პუბლიკაციის მიხედვით.

ცნობილია, რომ ავტორს განზრახული ჰქონია ხუთმოქმედებიანი პიესის დანერა, ჟ. „ცისკარში“ დაიბეჭდა მხოლოდ პიესის დასაწყისი, პირველი მოქმედება. დანარჩენი მიუკვლეველია.

ი. გრიშაშვილის აზრით, აკაკიმ პიესა დაასრულა, მაგრამ ჟურნალის რედაქციამ აღარ დაუბეჭდა გაგრძელება (ა. წერეთელი, თსკ შვიდ ტომად, ტ. V, 1949, გვ. 548-549; ა. წერეთელი, თსკ თხუთმეტ ტომად, ტ. IX, 1959, გვ. 403). ჩვენი აზრით, ადვილი შესაძლებელია, აკაკის აღარ გაუგრძელება ტექსტზე მუშაობა, რადგანაც ჟურნალის რედაქციამ საერთოდ უარი უთხრა პიესის გაგრძელების დაბეჭდვაზე, რადგანაც ნაწარმოები მთავრობის წინააღმდეგ იყო მიმართული.

„არსენას“ შესახებ დანვრილებით იხილეთ „კუდურ-ხანუმის“ შენიშვნებში (წინამდებარე გამოცემა, გვ. 533-534).

ჟ. „ცისკარში“ დაბეჭდილ ტექსტში მოქმედ პირთა ჩამონათვალში არ იყო ნახსენები მაკრინეს საქმრო – გიორგი (80. 6), რომელიც ი. გრიშაშვილმა აღადგინა ა. წერეთლის თხზულებათა თხუთმეტტომეულის გამოცემაში (ტ. IX, 1959, გვ. 79), რაც ჩვენც გავიზიარეთ; ნაბეჭდ ტექსტში „გამოსვლა 4-ხე,“ „გამოსვლა 5-თე“, „გამოსვლა 6-სე“ და „გამოსვლა 7-დე“ (89. 21, 90.

21, 91. 8, 92.1) არ ემთხვევა წინა გამოსვლების თანმიმდევრობას და ჩასწორდა შესაბამისად „გამოსვლა მე-5“, გამოსვლა მე-6“, „გამოსვლა მე-7“ და „გამოსვლა მე-8“.

83. 25, 30, 32, 38 ხ.] ს. A; 25 ვიცი] კაცი A; 38 წინასწარმეტყველება] წინარწარმეტყველება A.

84. 4 ხ.] ს. A; 17 ხ.] კ. A.

85. 7 მერე] მერი A; 8 მაკრინე] მერე A; 14 ჩამომრჩები] ჩამოგრჩები A.

88. 29 გეფიქრა] მეფიქრა A.

89. 2 დაგეკარგება] დამეკარგება A; შეიქნები] შევიქნები A; 3 დაგცინებს] დამცინებს A.

94. 23 მოგჭრიან] მომჭრიან A.

96. 11 გაგდება] დარიგება A.

82. 18 „მე, როგორც ელჩი ბელზებელისა“. ბელზებელი ქრისტიანულ რელიგიაში ნიშნავს ავ სულს, ეშმაკს.

85. 3 „გუჯარი ხომ არა გამოგჩენიათ რა?“ გუჯარი მეფის ან დიდი ფეოდალის მიერ ეკლესიისთვის მიცემულ სიგელი, საბუთია.

90. 12 „გულდაბნეულები სხედან ამ ომიანობის შემდეგ“. სავარაუდოდ იგულისხმება კავკასიის ომი (1817-1864), ე.წ. „რუსეთის მიერ კავკასიის დაპყრობა“, რადგანაც ომი დასრულდა რუსეთის მიერ ჩრდილო კავკასიის ანექსიით.

მიხაილ მთავარანგელოზი – (ქრ. რ.) გარდაცვლილთა სულების დამცველი ანგელოზი.

ადოკატის დილა (გვ. 99)

ნ ა ბ ე ჟ დ ი: გაზ. „დროება“, 1871 №34, 27 აგვისტო, გვ. 1-2 (B), ჟ. „აკაკის თვიური კრებული“, 1898, №7, გვ. 24-35 (A).

თ ა რ ი ლ ი: [1871].

ხ ე ლ მ ო ნ ე რ ა: აკაკი წერეთელი, ქუთაისი B.

ტექსტი თარიღდება პირველი პუბლიკაციის მიხედვით.

101. 3 ჩემ ნებაზე] ჩემს ნებაზედ B; 4 პირიდან] პირიდან B; 7 ნიშანზე დაგეშავს] ნიშანზედ დაგერშავს B; ნამდვილი] ნამდვილს B; 8 სამ კრესლას] სამს კრესლოს B; 10 გულმოდგინება] გულსმოდგინება B; 12 დღევანდელი დღის] დღევანდელს B; 13 გუშინდელი] გუშინდელის B; წინ უსწრობთ, უსწრობთ] წინა უსწრებთ. უსწრებთ B; 14 გაქვთ] გაქვსთ B; 15 გახლავთ]

გახლავსთ B; 16 დიდი დიდის B; 17 ჩემი ჩემის B; 18 სრულად სრულიად B; 19, 22 ჩემ ჩემს B; 20 მოტყუედეს ცოტა მოსტყუედეს ცოტას B; 23 დამ] დაძ B; 28 არავინ] აღარავინ B; 33 საყვარელსა საყვარელს B.

102. 2 გვიანობამდის გვიანობამდი B; შეუტყვიათ შოუტყვიათ B; ერთ-მანეთში ერთმანერში B; 3 ერთმანეთი ერთმანერთი B; 5 ერთად ერთათ B; 7 ვილაც ვინლაც B; 8 ვინცლა ვინლაცა B; 12, 15 ადვოკ. ადვოკატი B; 14 მხოლოთ მხოლოდ B; 17 ვითომ ვითომც B; 19 გუნებაზე გუნებაზედ B; 20 ამოალებინებს ამოალებიებს B; 21 სანამდი სანამდის B; 22 მოწყინდეს მოსწყინოდეს B; 24 ეს ე B; 37 გაქვთ გაქვსთ B; საქმეზე საქმეზედ B.

103. 1 გახლავთ გახლავსთ B; 3 უძღურებას უძღურებს B; 6, 11, 15, 17, 21, 25, 36 მოხუცი მოხ. B; 8, 14, 34 ადვოკატი ადვ. B; 9 გაქვთ გაქვსთ B; 11 მოხუცი მოხუც. B; 16, 20 ადვოკატი ადვოკ. B; 18 გყავთ გყავსთ B; მოგიშალოს მოგიშალოსთ B; 20 გაქვთ გაქვს B; 26 გახლავთ გახლავსთ B; 28 სირისკუდზე სირისკურზედ B; 32 გახლდით გახლდით B; 34 ამბების ანბების B; კი კაცის B; 36 დაგემართოს დაგემართოსთ B; 37 თავზე თავზედ B.

104. 1 სიცოცხლემ + რომ B; 3 უნახავს ენახოს B; 5, 13 ადვოკატი ადვოკ. B; ოჰ ოხ B; 9 იყავი + აი B; ყვიროდი ყვიროდით B; იფიქრებდა + მაშინ B; 10 მოგეხვევოდით + დღეს B; მუხლებზე მუხლებზედ B; თქენი თქენის B; 16, 21, 26, 31 ადვოკატი ად. B; 19 ათვალეერებს იქით-აქეთ ~ B; 24 ოთახში + მაინც B; 29 გახლდეთ გახლდით B; ჩვენს ჩვენის B; 31 შემოვფიცოთ რაზე შემოვფიცოთ რაზედ B; 33 მოხუცი მოხ. B; უკაცრავათ უკაცრავად B; 34, 36 ხატზე ხატზედ B; 35 სხვა რუსულ B.

105. 1, 10, 14, 17, 20, 24, 27, 31, 34, ადვოკატი ად. B; 2 ვდებ ვსდებ B; 4 სლოვას სლოვის B; 5 გაგამზილოთ გაგამზილოთ B; 7 მყავდა მყამდა B; 10 შემოსავლის შემოსავლის B; 14 ეუბნებით ეუბნები B; 21 მოხუცი მხ. B; 29 თქენი თქენის B; 30 ჯერის იჯრის B; 32 ბძანებთ ბრძანებთ B.

106. 1, 11, 16, 20, 25, 29 მოხუცი მოხ. B; 4, 10, 14, 19, 23, 27 ადვოკატი ად. B; 6 მოხუცი -B; 7 მიინევს მიიზევს B; საიდუმლო საიდუმლოს B; 8 შვილიამეთქი შვილიათქო B; 16 გახლავთ გახლავსთ B; 17 ატუნკანტ-თან ატუნკატთან B; საქმეზე საქმეზედ B; 18 ატუნკატი ატუნკატი B; 26 გამოზრდა გამოზრდა B; 29 გახლავთ გახლდესთ B.

103. 27, 28 „იმდენი წელიწადი თქვენ გაძლეთ, რამდენი ყანნი ღვინო თქვენს ღამისთევაში ჩვენ სირისკუდზე დავლიეთ“. ა. წერეთელი თავის მოთხრობაში „ბენია და ბეჭტია“ აღნიშნავს, რომ იმერეთში სანამ მელოგინე ფეხზე არ წამოდგებოდა, ჭირისუფლები და სტუმრები მას ღამეს უთევდნენ. „რომ ინათლებდა, სირისკუდს ჭამდენ და დაიშლებოდენ“ (ა. წერეთელი, თსკ თხუთმეტ ტომად, ტ. VIII, 1958, გვ. 205), ხოლო პუბლიცისტურ წერილში „ძველი აღზრდა“ წერეთელი აღნიშნავს: „ღამის თევა უხსოვარი დროიდან იყო შემოტანილი. სტუმრები დაუპატიჟებლად მოიყრიდენ თავს და მთელი

ლამე უნდა ეთიათ. მელოგინეს გადააფარებდენ ძველ ბადეს (უტყვიოდ), რადგანაც ბადე ნაკურთხია და ავადმყოფს მანვე ველარა რა მიეკარებოდა. დასტოვებდენ მარტო ოთახში. იქ მხოლოდ ბებია დარჩებოდა. თვითონ სტუმრებით სხვა ოთახები გაივსებოდა და იქ ერთი ხრიალი, სიმღერა და სხვადასხვა თამაში იყო გათენებადმი გათენებისას „სირის-კუდას“ სჭამდენ და დაიშლებოდენ“ (ა. წერეთელი, კრებ. უცნობი პუბლიცისტიკა, 2010, გვ. 140).

ენების გასამართლება (გვ. 107)

ნ ა ბ ე ქ დ ი: გაზ. „დროება“, 1874, №452, 6 დეკემბერი.
თ ა რ ი ღ ი: [1874].
ხ ე ლ მ ო ნ ე რ ა: აკაკი.

ტექსტი თარიღდება პუბლიკაციის მიხედვით.

გაზ. „დროებაში“ პიესის ტექსტში ჩართულია ლექსი „მუხრანიდან ჯარი მოდის“, რომელიც ცალკე ლექსად სათაურით „ენების გასამართლება“ დაიბეჭდა აკაკის წიგნში „ჩემი ნაწერები“ (მეორე წიგნი, 1913, გვ. 78-82). ეს ლექსი დაიწერა კავკასიაში მეფისნაცვლის მრჩეველის, მეფისნაცვლის საბჭოს წევრის, სენატორ გიორგი მუხრანბატონის წიგნის – „О существе национальной индивидуальности и об образовательном значении крупных народных единиц“ გამო, რომელშიც ის აზრია გატარებული, რომ მომავლის არმქონე პატარა ერები უნდა გაითქვიფონ დიდ ერებში. ამის გამო ცალკე დაბეჭდილ ლექსს ერთვის აკაკის შენიშვნა („ჩემი ნაწერები“, მეორე წიგნი, 1913 გვ. 78-80). შენიშვნის ხელნაწერი ინახება ხელნაწერთა ეროვნულ ინსტიტუტში, №303, რომელსაც ვბეჭდავთ ქვემოთ:

„ბ. მუხრან-ბატონმა გამოსცა წიგნი სხვადასხვა ერების გაერთიანებაზე. იმ წიგნაკში ის აზრი იყო გატარებული, რომ პატარა ერებს უფლება არა აქვსთ თვითარსებობის და დიდ ერებში უნდა გაითქვიფონო. ამან დიდი უსიამოვნობა გამოიწვია საზოგადოთ, მაგრამ ვინ რას იტყოდა? ერთმა მხოლოდ ირაკლი გრუზინსკიმ ჰკითხა: რამ დაგანერია ამისთანა საუკუნდმართო რამ? ან რამ გაფიქრებიაო? – მე დიდი ხანია, მოფიქრებულიც მქონდა და დანერილიცო, მიუგო მუხრან-ბატონმა – მაგრამ დაბეჭდით არ ვბეჭდავდი, რადგანც შენ გიცდიდიო და როცა შენც შენი ვინაობა აბანოზე გაცვალე, მაშინ კი დავბეჭდეო!.. ეს მე გადმომცა სიცილით გიორგიმ და თანვე დამეკითხა: შენ რაღას იტყვი პოეტოო?

რაღაი კი საქმე გაბან-გარეცხაზე მივარდება, ერთი აბანო საკმაო არ არის ირაკლისათვისაც, მაგრამ თქვენს წიგნაკსაც კი ბევრი მოუნდებაამეთქი – მოვახსენე. მეორე წიგნაკი, თუმცა მზათ ჰქონდა, მაგრამ აღარ გამოუცია და ცენზურასაც ნაბძანები ჰქონდა, თვალ-ყური ედევნებია, რომ არავის არა დაენერა რა იმ გამოსულ წიგნაკზე. ეს ლექსი, „ენების გასამართლება“, ალე-

გორიულად დანერგილი შევაპარე ცენზურას. მაშინ დიდი მითქმა-მოთქმა გამოიწვია ამ ლექსმა, მაგრამ დღეს კი აღარა აქვს მნიშვნელობა.“

113. 1 „ბიჭო“ არის **ფარსული** ლექსი“. ავღანეთის პროვინციის ფანჯ-შირის ერთ-ერთი ოფიციალური ენაა ფარსული ენა.

ნოე – (ბიბლ.) ლამექსის შვილი, რომელსაც ღმერთმა კიდობანის აშენება უბრძანა, რათა თავისი მოდგმა ცხოველებთან და მცენარეებთან ერთად წარღვნისგან გადაერჩინა.

შავთველი – შავთელი იოანე, XII-XIII საუკუნეების ქართველი პოეტი, სასულიერო მოღვაწე, ფილოსოფოსი, „აბდულმესიანის“ ავტორი.

ჩახრუხი – ჩახრუხაძე, XII-XIII საუკუნეების მიჯნის ქართველი პოეტი, „თამარიანის“ ავტორი.

ანტონი – ანტონ I კათალიკოსი (1720-1788), ქართველი საეკლესიო და სახელმწიფო მოღვაწე, აღმოსავლეთ საქართველოს კათალიკოსი 1744-1788), მწერალი, მეცნიერი.

გაიოსი – გაიოზ რექტორი, ბარათაშვილი-თაყაიშვილი (1746-1821), XVIII საუკუნეში თბილისის სასულიერო სემინარიის ხელმძღვანელი, 1782 წლიდან მისივე ინიციატივით გახსნილი თელავის სემინარიის რექტორი. 1789 წელს დაწერა ქართული ენის „ღრამატიკა“.

ანტონ კათალიკოსი – იხ. ანტონი.

მიტროპოლიტი ბოდბელი – სავ. იოანე ჯორჯაძე (?-1763), ქართველი სასულიერო მოღვაწე, მწიგნობარი, ბოდბის ეპისკოპოსი 1751-1763 წლებში. მონაწილეობდა ერეკლე II-ს (1720-1798) მიერ საეკლესიო კრების მუშაობაში 1748 წელს.

ქართლოსი – ქართველთა მითიური წინაპარი ნოეს შთამომავალი, თარგამოსის ძე, მცხეთის ამშენებელი მცხეთოსის მამა.

ადამი – იხ. გვ. 519.

მურვან ყრუ – მურვან იბნ მუჰამედ იბნ მურვანი, იგივე მურვან II (688-750), ომაიანთა დინასტიის უკანასკნელი ხალიფა. 734-744 წლებში იყო ომაიანთა ნაცვალის ამიერკავკასიაში. სიჯიუტის გამო არაბები მურვან-ჯორს, სისასტიკისთვის ქართველები მურვან-ყრუს, ხოლო სომხები მურვან-ბრმას უწოდებდნენ.

მათუსალა – (ბიბლ.) მათუშალახი, ადამის შთამომავალი და ნოეს წინაპარი, იცოცხლა 969 წელი.

რუსთველი – იხ. გვ. 518.

კრეზი – იგივე კრესე, ლიდის სამეფოს უკანასკნელი მმართველი. დაიმორჩილა მცირე აზიის დიდი ნაწილი ძვ. წ. 500 წლიდან კაზადოკიაში ებრძოდა კირო II-ს (ძვ. წ. 590- ძვ.წ. 530). ამ ბრძოლაში კრეზი დამარცხდა.

მუხრან-ბატონი – გიორგი კონსტანტინეს ძე (1821-1877), 1853 წლიდან კავკასიის მეფისნაცვალის მრჩეველი, ხოლო 1855 წლიდან მეფისნაცვალის საბჭოს წევრი, სენატორი.

გრუზინსკი ირაკლი – ალექსანდრეს ძე ბაგრატიონ-გრუზინსკი (1826-1882), ერეკლე II-ის (1720-1798) შვილიშვილი, ქველმომქმედი.

სცენები (ნაშუადღევია...) (გვ. 115)

ნ ა ბ ე ქ დ ი: გ. „დროება“, 1875, №120, 22 ოქტომბერი, გვ. 1-2.

თ ა რ ი ლ ი: [1875].

ხ ე ლ მ ო წ ე რ ა: არ აქვს.

ტექსტი თარიღდება პუბლიკაციის მიხედვით.

118. 31 „– კაცი ვერ მოუგებს! – **შულერია**“. შულერი ბანქოს მოთამაშე პროფესიონალია, რომელიც ყალბაბანდობს.

მომრიგებელი მოსამართლე (გვ.123)

ხ ე ლ ნ ა წ ე რ ი: ავტორიზებული ასლი K 75-1 (B).

ნ ა ბ ე ქ დ ი: გაზ. „დროება“, 1875, №43, 18 აპრილი, გვ. 1-2 (A).

თ ა რ ი ლ ი: [1875].

ხ ე ლ მ ო წ ე რ ა: აკაკი A.

ტექსტი თარიღდება პუბლიკაციის მიხედვით.

ა. წერეთლის თსკ თხუთმეტომეულში დრამატულ პიესებთან ერთად დაბეჭდილია „მომრიგებელი მოსამართლეც“ (ტ. IX, 1959, გვ. 120-123). ტომის რედაქტორმა ი. გრიშაშვილმა ეს პიესა „სცენებს“ მიაკუთვნა და ცალკე შენიშვნები მასზე არ გაუკეთებია. მითითებული არის მხოლოდ ნაბეჭდი წყარო (დას. გამოც. გვ. 405). ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში მივაკვ-

ლიეთ ამ ნაწარმოების ავტორიზებულ ასლს, რომელსაც მივაკუთვნეთ B ლიტერი.

125. 1 უწყებას] უწყებას A, B-ში არის „უწყებას“; 16 შამოვიდა] შემოვი-
და B; 17 უკეთეს] უკეთესს B; 18 ატუკატია] ატუნკატია B; 19 დაწერს]
დასწერს B; 21 დასაქცია] ტასაქცია B; 3ქვია] ქვია B; 23 სასამართლო]
სამართალი B.

126. 2 თანასწორობა] თანანორობა B; 4 დაილოცა] დაილოცოს B; 12
კარგათ] კარგად B; 14 გამოჩნდება] გამოჩნდეს ბა B; 15 ზეზედ] ზეზე B; 18
ბატონო] ბატონი A; 20 ვთქვა] ვსთქვა B; 27 რათ] რად B; 33 რათა] რადა B.

127. 1 წერილფეხაშვილი] წერილფეხს. B; მიტომაც] ამიტომაც B; 2 იგუ-
ლისხმებთ] იგულისხმეთ B; 4 რათ] რად B; 15 სამოუშრავეია] სამაუშრავეია
B; 23 ხუმარა] ხუმარი B; 29 მანგრე] მაგრე B; 32 ხელს სტოლს ~B; 34
ბითლიზია] ბითლიზია B.

128. 2 გრწამთ, მეორეთ] გრწამსთ მეორედ B; აღარ] აღარა B; 4 გაბ-
ძანდით] გაბრძანდით B; 7 მოურიგდით] მოურიგდი B; 8 მიბძანდით გარეთ]
მიბრძანდით გარედ B; 12 მომიცია] მომიცი B; 13 ერთი] ერთის B.

125. 10 „მე კი **ბალკარტიან** ყაზახს უნდა გაუცვალო თავი“. „ბალიკარტი“
ნიშნავს ძაღლის კლანჭს.

125. 19 „დაწერს **ეიპლანის არზას**“. იგულისხმება სააპელაციო განაცხადი.

126. 2 „მგონია, ჯერ არ შეგიტყვიათ, **თანასწორობა შემოვიდა ქვეყ-
ანაზედ**“. იგულისხმება 1864 წელს საქართველოში ბატონ-ყმობის გაუქმება.

128. 13 „მომიცია თქვენთვის ერთი საათის **ბარჟი**“. „ბარჟი“ იმერულ
დიალექტზე დროს ნიშნავს.

ბუტიაობა (გვ. 129)

ნ ა ბ ე ქ დ ი: „ბუტიაობა“ (ცალკე წიგნად) სტეფანე მელიქიშვილის
სტამბა, 1879 (B); შ. „აკაკის თვიური კრებული“, 1899, №1, იანვარი, გვ.
54-82 (A).

თ ა რ ი ლ ი: 1879 A.

ხ ე ლ მ ო ნ ე რ ა: არ აქვს.

ნაწარმოების თარიღი მითითებულია A წყაროში სათაურის ქვეშ გაკეთე-
ბულ მინაწერში: „ვოდვეილი აკაკისა, 1879 წ.“

131. 6 მოსდევს] მოსდევსა B; 16, 18, 22, 26, 29 არ.] არისტო B; 16
შეგეხიციანება] გაგეციანება B; 17, 21, 23, 28 ბაბ.] ბაბაღე B; 18 არა] არ B;
19 გიხთება] გიხდება B; 30 გავსწოთქავ] ავსწოთქამ B.

132. 1, 5, 8, 11, 14, 16, 18, 20, 23, 25, 27, 37 არ.] არისტო B; 3, 6, 9 ბაბ.]
ბაბაღე B; 3 უჰ! უჰ! !ჰ! უხ! უხ! B; 9 კარგად] კარგათ B; 10 თითონ] თვითონ

B; 17 ამბავია ანბავია B; 22 მანდა მანდ B; 25 ის ეს B; 31 არის.] არისტო B; 34 ადვილად ადვილათ B; 36 ოთახიდან ოთახიდან B;

133. 2, 4, 27, 30, 32, 34 არ.] არისტო B; 4 ხალხისკენ პუბლიკისკენ B; 5 დაეუნყო დაუნყო B; 9 ქუჩიდან ქუჩიდან B; 12 საგარძელს კრესლოს B; ხალხისკენ პუბლიკისკენ B; 20 უცბათ უცფათ B; ჰი იჰ B.

134. 1, 4, 6, 8, 10, 13, 15, 18, 21, 23, 26, 29, 31, 34 არ.] არისტო B; 3, 5, 7, 9, 12, 14, 16, 19, 22, 24, 27, 30, 32, 37 ბაბ.] ბაბაღე B; 11 ტლაშანი ტლაშინი B; 25 გადი გაი B; 28 ტლოშანი ტლოშინი B.

135. 1, 3, 9, 12, 16, 19, 21, 26, 31, 34 არ.] არისტო B; 2, 4, 7, 10, 14, 17, 20, 23, 29, 33, 35 ბაბ.] ბაბაღე B; 31 ხუჭავსე ჰხუჭავსე B.

136. 1, 16 არ.] არისტო B; 2, 11 უცბად უცბათ B; 2 ჩემს ჩემ B; 10 არისტო! + არისტო! B; ხელს ხელსა B.

137. 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14 გიორ.] გიორგი B; 17 ეხლა ახლა B; 18 მოვითმენ მოვითბენ A, მოვითმენ B; 20, 23 მოვჰკლა მოვკლა B; 22 თითქო თვითქო B; 23 მოვწონვარ მოვსწონვარ B; 29 კაცისთვის კაცისათვის B; 31 ცეცხლში ცეცხლიდა B; 32 სავარძელში კრესლოში B.

138. 3 სავარძელში კრესლოში B; 4 ლიტრით გრაფინით B; 5 ასხავს ასხამს B; 8, 24 გიორ.] გიორგი B; 13 რად რათ B; 16 რას -B; 18 სიყვარულით სიყვარულითა B; 25 რიგიანად რიგიანათ B.

139. 4 გადაუსხავს გადაუსხამს B; ამბავიაო ანბავიაო B; 8 გიორ.] გიორგი B; 12 ეგრე მანგრე B; 22, 23 ადვილად ადვილათ B; 26 გულგრილად გულგრილათ B; 28 ბედნიერად ბედნიერათ B; 30 წაბრძანდით წაბრძანდით B; 32 გამხილებთ გამხილებთ B; 34 რომ რო B.

140. 8 გიორ.] გიორგის B; აჰა ახა B; 10 გულგრილად მოვითმენდი გულგრილათ ვითმენდი B; 17 სახუმაროდ სახუმაროთ B; 23 გიორ.] გიორგი B; 24 ფესსაცმელს ბაშმაკებს B; 27 ფესსაცმელიც ბაშმაკიც B; 29 ფესსაცმელი ბაშმაკები B; 31 კაბინეთში კაბინეტში B.

141. 2 ქოლგით ზონდიკით B; 10 ყველაფერი ყოლიფერი B; 16, 18, 20, 22, 24, 27, 29, 31 სოფ.] სოფიო B; 15, 17, 19, 21, 23, 28, 30 არ.] არისტო B; 16 ამბავია? ავად ანბავია? ავათ B; 18 ვისა ვის B; 29 ამბობ ანბობ B.

142. 7 არ.] არისტო B; 2 ქალბატონად ქალბატონათ B; 5, 12 სოფ.] სოფიო B; 5 საუცხოოა საუცხოვოა B; 7 მოუვიდა დაემართა B; 19 დაცუნცულეს დაცუნცულობს B; 20 ამ ჰმ B; 22, 26, 28 ამბავია ანბავია B; 24 მეთერთმეტე მეათე B.

143. 1, 12, 24, 35 ამბავია ანბავია B; 3, 7, 13, 17, 22, 27, 32 გიორ.] გიორგი B; 8 მეორედ მეორეთ B; 9 ეხლა ახლა B; 10 ხელმეორედ ხელმეორეთ B; 14 საქვეყნოდ საქვეყნოთ B; 19 ცოლისდაზედ ცოლისდაზე B; თხლე მთხლე B; 27, 28 გულისთვის გულისათვის B; 29 მაგრე გულმხურვალედ მანგრე გულმხურვალეთ B.

144. 1, 4, 6, 10, 13, 16, 26, 30 გიორ.] გიორგი B; 2 სწორედ სწორეთ B; 16, 17 გაქვს გვაქვს B; 20 მეთორმეტე XII B; 22, 25 არ.] არისტო B; 22 ადვილად ადვილათ B; გადავრჩი + რისხვას B; 23 ერთად ერთათ B.

145. 1, 3, 7, 14, 17, 22, 25, 28, 30 არ.] არისტო B; 6 აღრჩობს] ახრჩობს B; 8, 16, 21, 24, 26, 29, 33, 36 გიორ.] გიორგი B; 8 მოვეკლავთ] მოვეკლავ B; 9, 33 ამბავი] ანბავი B; 14 მაქვს] გახლავარ B; 17 მივიფარე] მივაფარე B; 19 გამობრძანებულები] გამობრძანებულები B; 25, 28 სამზარეულოში] კუხნაში B; 26 ქალბატონის] ქალბატონისკენ B; ვუბრახუნებდი] ვაბრახუნებდი B; 30 მაპატიოთ] მაპატივით B.

146. 1 ეჭვი] ეჭვები B; ანგელოზ] ანგელოზს B; 6, 13, 16 არ.] არისტო B; 7, 25, 30, 34, 37 გ.] გიორგი B; 10, 29 ხიდან] ხიდამ B; 11 ჯვარიცო] ნიჩაფიცო B; 12, 15, 27, 33, 37 ს.] სოსო B; 13 ვთხოვე] ვსთხოვე B; 16 რა ვიცოდი] მერე რა? რა ვიცოდი B; 18 ტყვილად] ტყვილათ B; 24 ჯვარიცო] ჯვარიცაო B; 31 გულითა და სულით] სულითა და გულით B.

147. 1, 10, 18, 21, 24 ს.] სოსო B; 10 ამბობ] ანობ B; 3, 7, 13, 17, 19, 22 გ.] გიორგი B; 14, 30 გიორ.] გიორგი B; 14 კარგად] კარგათ B; 16 ცოლისა] ცოლის B; 19 გრცხვენინანთ] გრცხვენინათ B; 24, 26 ტყვილად] ტყვილათ B; 28 არა] არ B; 32 არ.] არისტო B; 34 არ] არა B; 36 კარგი] კარგია B.

148. 1 გიორ.] გიორგი B; 3 სოს.] სოსო B; 8 მოვუაროთ] მოუაროთ B; 11 მარჯვედ] მარჯვეთ B; 12 მეცამეტე] XIII B; 13 სოფიო] სოფო B; 17, 21 არ.] არისტო B; 18 სოფ.] სოფო B; 23 კარგად] კარგათ B; 25 გამოსვლა] მეთოთხმეტე –B.

149. 1, 3, 7, 9, 12, 16 ბაბ.] ბაბაღე B; 2, 8, 14, 27 სოფ.] სოფო B; 4 ამბობს ეგ] ანობს ეს B; 7 ლიტრით] გრაფინკით B; 12 გასალახავად] გასალახავათ B; 13 სამზარეულოში] კუხნაში B; 20 ტყვილად] ტყვილათ B; 22 სოფიო] სოფო B; 23 მეთხუთმეტე] XIV B; 6, 25, 29, 32 გიორ.] გიორგი B; 25, 28 დამნაშავე] დანაშაული B; 26 გვაქვს] ვართ B; 28 მაპატივით] მაპატივით B; 29 შევიტყე] შევიტყვე B.

150. 3 უბრალოდ] უბრალოთ B; 5 სოფ.] სოფო B; 7 მეთექვსმეტე] XV B; 9, 12, 14 არ.] არისტო B; 10, 13 ბაბ.] ბაბაღე B; 10 სამზარეულოში] კუხნაში B; 11 შერიგდნენ] შერიგდენ B; 13 დაგვძრახვენ] დაგვძრახვენ B; სამზარეულოა] კუხნაა B; 15 ბრძანებაა] ბძანებაა B; 16 მოხვევნას] მოხვევას B.

146. 10, 23 „ერთის ხიდან ბარიც გამოვა და ჯვარიცო“ – ქართული ხალხური ანდაზა.

კინტო (გვ. 151)

ხ ე ლ ნ ა ნ ე რ ი: ასლი K 328 (B).

ნ ა ბ ე ქ დ ი: ფ. „აკაკის თვითური კრებული“, 1899, №7, ივლისი, გვ. 3-91 (A).

თ ა რ ი ლ ი: [1880 წლის იანვრის დასაწყისი].

ხ ე ლ მ ო ნ ე რ ა: არ აქვს.

პიესის ხელნაწერი წარმოადგენს ნაწარმოების ცალკეულ მონაკვეთებს: ა) პირველი მოქმედების პირველ გამოსვლაში 155. 8 – „აღმ. – ჰმ ... აღმასხ-

ანა, ბატონო.“ იმავე მოქმედების მეორე გამოსვლამდე; ბ) პირველი მოქმედების მეხუთე გამოსვლა მთლიანად (166. 22 – 167. 23) და გ) ნაწყვეტი მესამე მოქმედების მეორე გამოსვლის დასაწყისიდან (179. 17) – 181. 32–მდე („... რას შემოგვწყავი კარსაო?“).

თუ როდის, რატომ ან ვის გამო დაიწერა ეს პიესა, ამის შესახებ თვითონ ავტორი, აკაკი წერეთელი გვიამბობს „შენიშვნაში“, რომელიც წინ უძღვის ნაბეჭდ ტექსტს (გვ. 34-35). ვბეჭდავთ უცვლელად:

„პირველ ხანებში, როცა ქართულ თეატრს ჯერ კიდევ არ ჰქონდა სცენაზე ფეხი მოდგმული, რთული პიესების წარმოდგენა მოუხერხებელი იყო. გარდა გაბუნიასა და საფაროვის ქალისა არტისტი ქალები არა გვყოლია და ეს გარემოება გვაიძულებდა, რომ პიესებიც მისთანა აგვერჩია ხოლმე, სადაც ქალების როლი ნაკლე იყო. სეზონი თავდებოდა; უკანასკნელ დღეს გაბუნიას ბენეფისი იყო, მაგრამ რადგანაც რამოდენიმე დღის წინად საფაროვის ქალი ავად გახდა მოულოდნელად, საბენეფისოდ ამორჩეული პიესის თამაში მოუხერხებელი შეიქნა და ბენეფისი აღარ შედგებოდა, ახალგაზდა ნიჭიერ გაბუნიას ქალს გული დასწყდა და კიდევ უმართებდა: სხვაც რომ არა ყოფილიყო რა, მატერიალურად იჩაგრებოდა. დრო აღარ იყო, რომ სხვა პიესა აგვერჩია და ვერც პიესა გამოვანახეთ მისთანა, რომ მარტო ერთი ქალი ყოფილიყოს მოთამაშე. ახალგაზდა ნიჭის ყოველთვის თანამგრძობი ვიყავი და გაბუნიას დაღონებამ მეც შემანუხა. მეტი ველარა მოვახერხე რა, დავჯექი იმ ღამესვე და გათენებამდე დავსწერე ეს სცენები „კინტო“, სადაც ერთი ქალის მეტი არ არის საჭირო და რომელსაც თვითონ მებენეფისე ითამაშებდა. ცენზურამ ნება დაგვართო მეორე დღესვე და ხელად, სამ დღეში მოვამზადეთ ახალი პიესა. ბენეფისმა კარგად ჩაიარა, გაბუნიას ქალი კმაყოფილი დარჩა და მეც მიამა, რომ ნიჭიერ, ახალგაზდა არტისტ ქალს გული არ დაეჩაგრა, რადგანაც იმ პიესამ თავის საკუთარი მოვალეობა აასრულა, მეც ავიღე და შევინახე. არც მისი დაბეჭდვა და არც ხელმეორედ წარმოდგენა გუნებაში აღარ მქონია. ნავედი რუსეთში. რუსეთიდან რომ ჩამოვბრუნდი, ვნახე, რომ ის პიესა, „კინტო“ სახალხო პიესად გადაქცეულიყო და არა თუ ქალაქებში, სოფლებშიაც კი ადგენდენ. მას აქედ, აგერ ოცი წელიწადია, და შეუძლებელია, რომ სხვადასხვაგან, ქალაქებში თუ სოფლებში, რამდენჯერმე არ წარმოადგინონ „კინტო“. საკვირველი მხოლოდ ეს არის, რომ დედანი ჩემი პიესის მე მაქვს, პირი არავის გადაუწერია და საიდან გამოტყვრა? ალბად როლები მიაკერ–მოაკერეს და ისე შეადგინეს. რამდენჯერმე დავსწრებივარ „კინტოს“ წარმოდგენას, რომელსაც ჩემი სახელით ადგენენ, და ყოველთვის და ყოველგან სულ სხვადასხვაგვარად წარმოუდგენიათ: ხან აკლებენ და ხან თავისას უმატებენ, ასე რომ მთლიანად, თავიდან ბოლომდე ჩემ დანერვილად ვერ მიცვნიან. აი, სწორედ ეს გარემოება მაიძულებს, რომ დავბეჭდო დღეს ის „პიესა“ – თუ ეს მიზეზი არ ყოფილიყო „კინტო“,

როგორც ბევრი სხვა ჩემი ნაწერთაგანიც, რომელთაც მხოლოდ დროებითი მნიშვნელობა ჰქონიათ – წარმავალი, ვერ ეღირსებოდა სტამბას და დარჩებოდა მხოლოდ „ჩემი თავგადასავალის“ მასალად. ავტორი.“

ნატო გაბუნის ბენეფისი 1880 წლის 9 იანვარს იყო დანიშნული. როგორც ა. წერეთელი თავის შენიშვნაში აღნიშნავს, ბენეფისამდე რამდენიმე დღით ადრე საფაროვა ავად გახდა და ახალი პიესა „კინტო“ მგოსანს ერთ ღამეში (ნაჩქარევად) დაუწერია. ნაწარმოები წარმოდგენისთვის სამ დღეში მოუმზადებიათ. ყოველივე აქედან გამომდინარე, პიესას ვათარილებთ 1880 წლის იანვრის დასაწყისით (ი. გრიშაშვილის სავარაუდო თარიღად 1879 წელი მიაჩნდა (იხ. ა. წერეთელი, თსკ შვიდ ტომად, ტ. V, 1949, გვ. 553; ა. წერეთელი, თსკ თხუთმეტ ტომად, ტ. IX, 1949, გვ. 188, 406)).

A წყაროში არ ეწერა „მეორე მოქმედება“, რაც ძირითად ტექსტში აღვადგინეთ.

155. 8, 11, 13, 15, 17, 20, 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36 აღმ.] აღმასხან. B; 9 აღექ.] აღექსანდრ. B; (თავისთვის) ... (აღმასხანას) (იმას) B; 11 გახდეთ] გახდე B; 12, 16, 18 აღექ.] აღექსანდრე B; 12 კეთილი –B; 13 ფხხუუუ] ფხხუუუ B; 14 აღექ.] აღექსან. B; 15 გვეციწინო] გავიციწინო B; 17 აპა] აბა B; ფხხუუუ] ფხუუ B; 18 რას ამბობ ... მინდა, შევიტყო – B; 19 თუ არა –B; 21 ჰო, აქ მსახურებ –B; 23 მოსამსახურედა] მოსამსახურე B; 24 აპ] ჰა B; ლაქიად] ლაქიათა B; 25 პირველადა] პირველად B; 26 გახლავსთ] გახლავთ B; გახლავარ] გახლავართ B; 27 იყავ] იყავთ B; 28 ვუდექი] უდექი B; 29 ლაქიად] ლაქიათ B; 30 ყოლიფრად] ყოვლისფრად B; 32 თვეში] თვეშიდ B; 33 აქ] აქა B; 35 მერე და თუმანი –B; მანეთში] მანეთად B; 36 და მაინცდამაინც] მაინცა და მაინც B; იქაურ] იქაურს B; 37 მათქმევიწებთ] მათქმევიწებ B.

156. 1, 3, 10, 13, 17, 20, 26, 32, 35, 37 აღმ.] აღმასხან. B; 2 ჰო] ჰოო B; 4 გვაძლევდენ] გვაძლევდენ B; ზიარებაც] ზიარებად B; 5 უკაცრავალი] უკაცრავი B; 6 გაუვლიდა] მიუვლიდა B; 8 ოხრად] ვოხრად B; იმისთანა] მისთანა B; 9 აქ] აქა B; 10 აქ –B; ყელში] ყელშიდ B; ოხრათ] ვოხრად B; ამას გარდაც] ამის გარდა B; 11 ჩემ] ჩემს B; 13 ფულისთვის] ფულისთვის B; ჩამოვსულვარ] მოვსულვარ B; 15 გიახელი] გიახელ B; 16 ლაქიაობაში არ აქს] ლაქიაობაში არა აქვთ B; 19 მოასწრებდენ] კი მოასწრობდენ B; 20 გული-სყური] გულის B; 21 კიდე] კიდევ B; 22 ლაღანდალა] ლაღანდარა B; ხელ-ცარიელი] ცარიელი B; 23 კიდევ –B; 24 მართლა –B; კარგი დაგემარსთოს ... გაქვსთ სწავლის –B; 25 შედიხართ] შედიხარ B; 27 ტყვილა] ტყვილად B; გაუვლით სიახლოვესო] გეუვლით სიახლოვეს B; ყოლიფერი] ყოველიფერი B; 29 მივეკარო! + მაშინ B; მივალ] მივიდოდი B; 30 რადგანაც ... სწავლის –B; 32 მენახეთ] მენახე B; 34 აღექ.] აღექს. B; რაიო] რაო B; 33, 35 ველარ] ვერ B; 34, 35 ახლა] ეხლა B.

157. 1, 14, 18, 20, 22, 25, 29 2, 5, 8, 10, 13, 15, 19, 21, 23, 26, 30, 33 აღმ.] აღმასხან. B; 2 მოგეცათ მოგეცა B; მთლათ მთლად B; მოლაცრუ] ყრუ B; 4, 29 აღ.] ალექ. B; მაშ, კარგი –B; 5 მოგცესთ! არა მოგცეთ! მაგრამ B; 6 გამოისობით გამაისობით B; 7 როგორ?! განა –B; ვაჭბატონი ბატონი B; 8 იყო იყოს B; 10 მათქმევიანებთ მათქმევიანებ, ბატონო B; წამცდეს] წამოცდეს B; 13 ნუთ ნუ B; მათქმევიანებთ მათქმევიანებ B; 15 იპ] ოპ B; 16 გამიტყდება გამიტყდა B; გამიშრება პირის გამიშრა პირში B; გადავ-ვარდები გადავარდები B; 18 არა, ნუ გეშინია –B; 19 მცდიდეთ მცდიდე B; 20 არა, ჩემმა მზემ –B; იქნება იქმნება B; 21 კარქია კარგია B; დაჩემდა] დასჩემდა B; 22 პლუტობა პლუტობა B; 23 შელოცვილი, მაგრამ პლუ-ტობს] შელოცვილია, მარა პლუტობით B; ძალუან] ძალიან B; 26 აღარ] არა B; წუნკ] წუნკი B; 27 მდიდარ] მდიდრულ B; 28 სადლაც –B; საპლუტოთ] საპლუტაოთ B; 29 რომ საპლუტოთ? ეგებო] რო საპლუტაოთ? ეგების B; 30 ჩემი ჩემის B; წინეთ წინათ B; გახდით გახლდით B; 32, 33 ვუყოთ უყოთ B; 33 იმ კოტრებში იქ კინტოებში B; 34 ჰქონდა ჰქონდათ B; 35 ირჯებოდა რავარც ირჯებოდა რავაც B; შინოურობაში შინაურობაში B; 36 არა აპა B; 37 პლუტებისა პლუტების B; კოტრების კინტოების B.

158. 1 მერე?! ქალბატონისათვის ხომ –B; 2, 10 აღმ.] აღმასხან. B; 2 ჰმ] აპპ B; გულგახეთქილია ისეც გული გახეთქილი აქვს B; 4 მაშ, კარგი! ახლა წადი და –B; 5 მობრუნდება მიბრუნდება B; ჭირიმე ჭირიმეთ B; 6 გეიგო] გაიგო B; 7 მტერი + რავაც B; 8 რო] რომ B; 9 გეშინია გეშინიან B; 10 ხელ-შიდა ხელშიად B; 11 კარებთან კარებში B; სალომეს] სალომე B; უცბად გახტება განზედ, ვითომ გზას უტევს –B; 12 ვიპ] ვიო B.

166. 22 მეხუთე გამოსვლა გამოსვლა 5-თე სამსონ და აღმასხან B; 23 ისეც და ... ახველებს –B; 24 სამ. – ჰმ? –B; 25, 27, 29, 31, 33 აღმ.] აღმასხან B; 26, 28, 30, 32 სამ.] სამსონ B; 28 რად გამოგზავნა] რათ გამოგზავნა B; 29 ტყვილად ტყუილად B; 29, 31ასე] ისე B; 30 რავა ასე] როგორ ისე B; 33 ფეხიო] ფეხი B; ჭიშკრამდინაც] ჭისკარებთან B; 34 ფეხში ეზოში B.

167. 1, 3, 6, 9, 18 სამ.] სამსონ B; 2, 4, 7, 11, 20 აღმ.] აღმასხან. B; 3 ახლა მე გიბრძანებ –B; გაეთრე] გაეთრიო B; 4 გიახლებით] გახლდეთ, ბატონო –B; 5 მიბრძანეთ მიბძანეთ B; 7 მეც გიახლებით მე გიახლები B; 8 ბრძანება ბძანება B; 9 (მივარდება) ... შვილო, შენა?! –B; 11 ვეიპლერ] ვეიპლარ B; 12, 13, 16 რომ] რო B; 12 ყაძახები ყაზახები B; 13 მაქ ნას-ესხები] მაქვს ნასესხი B; 14 წაბრძანდი] წაბძანდი B; 16 გაუვიდა] გევიდა B; გაუწუმდი?.. გაბძანდი! გა!] გოვწუმდი?.. ე! B; 17 უღებს და ხელით –B; 18 (გარბის გულმოსული) ... სეირს გაყურებიებ –B; 19 შენ! (მიდის) შენა! B; 20 (უკან მისძახის) –B; დასაწუნარი] დასაწუნი B; 21 სწორედ ქვე არ წოუხდა –B; ბრანნი შენს] ბრანნი შენ B; და ბრანნი ბრანნი B; 22 (ბრანნს უგზავნის, ფარდა ეშვება) (ფარდა) B.

179. 17-20 მეორე გამოსვლა ... რა ამბავია მოქმედება მესამე გამოსვლა 2-რე B; 21, 24, 26, 29 ილ.] ილია B; 21 ამას ჰკითხე ... (აღმასხანას) –B; 23,

25, 28, 32 აღმ.] აღმასხან B; 23 ფეხი] ფეხები B; 24 მაგას არა გკითხავ –B; 26 (გულმოსული) ოჰ! რა ტუტუცია –B; კინტო + აქ B; აქ –B; 28 კვინტოა] კინტოა B; 29–30 შეხეთ ამ ... დილასა გკითხავდი –B; 30 ახლაც –B; 36 მიჩერებია –B; ალექსანდრეს + შესცქერის B; 37 როგორ თუ არაფერი –B; 38 გაგაგზავნი] გაგზავნი B; 39 მიჩერებია] მისჩერებია B.

180. 1, 5, 7, 10, 23, 35 ილ.] ილია B; 3, 6, 9, 11, 13, 16, 18, 20, 22, 24, 27, 29, 31, 33, 36 აღმ.] აღმასხან. B; 5 ამას] იმას B; მიჩერებიხარ] მისჩერებიხარ B; 6 რაცხა] რაცლა B; საუცხოოა] გასამხელია B; 7 აქ უცხო ... თუ იტყვი –B; და –B; არა + და B; 8 ამოგაყოფიებ] ამოგაყოფინებ B; 10 მეშინია] მეშინიან B; 11 არ ივარგის და –B; ამიტყდეს + და არ ივარგოს B; 12 აღ. – არა, სთქვი, ნუ გეშინია] ილია B; 13 რამე –B; ჩემი] ჩემის B; 15 აღ. – არც იმას] ილია B; 17, 19, 21, 32 აღ.] ალექსან. B; 22 ნულა მათქმევეინებთ] ნულარ მათქმევეინებ B; 24 აბა] აპა B; ჩემად ნურსად] ჩემათ ნურას B; 25 სწორეფ] სწორეთ B; 26, 28, 30 აღ.] ილია B; 30 კინტოა] კინტუა B; 31 მოგახსენოთ] მოგახსენო B; 33 ოთახში] საწოლში B; მოგახსენო] მოგახსენოთ B; 34 დადიოდეს] დადის B; 36 ნაუვალ] ნაუალ B; 37 ბძანებას] ბრძანებას B.

181. 1, 25 ილ.] ილია B; 1 მაგას არა გკითხავ –B; რანაირად] რანაირათ B; 2, 6, 10, 17, 19 აღმ.] აღმასხან B; 2 ჩვენი] ჩვენ B; 3 დადის –B; ბლავილით + ჩამოივლის და B; 9 აღ.] ილია B; 11 ნულა მათქმევეინებთ] ნულარ მათქმევეინებ B; წამცდება] წამომცდება B; 13, 18 აღ.] ალექსანდრე B; 13 ჰმ –B; მაგაზე] მაგაზედ B; წაგცდეს] წამოგცდეს B; (სიცილით იჭერს) –B; 14-16 ილ. – ახლა მაინც ... ბიჭიც მოყიდულია –B; 15 აღ] ილ B; 17 ეჰ –B; მოყიდული რავა] მოსყიდული არა B; 18 არც] არ B; 19 ვტყუი] ვტყუვი B; შე დალოცვილო] ბატონო B; 19-20 დღეს დეიგვიანა ... მოსულიყო –B; 20 ჰე] იმე B; ეჰ] ჰო B; გესმისთ] გესმით B; 21 ა –B; ახლავე] ახლავ B; 22–24 რომ იცოდე ... რა ამბავია? –B; 25-26 არაფერი! ... ეხლავ და –B; 27 განის –B; 28 თავდება + და B; 29 ორის ოდელია] ორისა ოდელა B; 31 კატუნიო] კატუნია B; 32 შემოგვჭყყავი] შემოგვჩხავი B.

187. 34 თქვენი] თქვენ A.

„კინტოს“ ტექსტში ა. წერეთელს სრულად აქვს გამოყენებული აქ თავისი ორი ლექსი, რომლებიც იმავე წლის გაზ. „დროების“ ნომრებში დაიბეჭდა: 1) „იავნანა“ – 153. 27–154. 4 „იავ-ნანა, ვარდო-ნანა, იავ-ნანინაო ... იავ-ნანა, ვარდო-ნანა, იავ-ნანინაო“, 154. 11–16 „დაიძინე, გენაცვალოს შენი მშობელიო! ... იავ-ნანა, ვარდო-ნანა, იავ-ნანინაო“, 154. 19–30 „გავიხე და გაიზარდე, პატარა მთვავო! ... იავ-ნანა, ვარდო-ნანა, იავ-ნანინაო“ (იხ. წინამდებარე გამოცემა, ტ. I, 2010, გვ. 59, 361) და 2) „კინტოს სიმღერა“ – 173. 36–175. 23: „საყვარლისა ეშხედა / ღვინო დამიღვია ... ჭირიმე, ჭირიმე, ჭირიმე / შევთვალ-წარბას ჭირიმე!“ (იხ. წინამდებარე გამოცემა, ტ. I, 2010, გვ. 311, 445). ტექსტში ასევე ვხვდებით პატარა ნაწყვეტს აკაკის

ლექსიდან „მუხამბაზი“ (181. 22, 23 – „რომ იცოდე, ჩემი გულის დარდები, / გეფიცები, ტურფავ, შეგიყვარებდი“). ეს ლექსი გაზ. „დროების“ ფურცლებზე ჯერ კიდევ 1876 წელს დაბეჭდილა (იხ. წინამდებარე გამოცემა, ტ. I, 2010, გვ. 263, 433).

167. 29–32 „ლოთებო, ნეტავი, ჩვენა, ჰარი-არალი ... სანნახელში ჩააყენა, თარ...“ და 168. 27–169. 12: „ნოემ რა ერთხელ ინება ... ვარდი ვანებოთ ბულბულსა, თარ...“ – ნაწყვეტები ალექსანდრე ჭავჭავაძის (1786-1846) ლექსიდან „მუხამბაზი ლათაიური“.

168. 12, 13, 18, 21 „ეს სიმღერა **ლენერლის** ნათქვამია“. იგულისხმება ალ. ჭავჭავაძე.

ლეთისმშობელი – იხ. ხვთისმშობელი, გვ. 515.

ნოე – იხ. გვ. 524.

ქრისტე – იხ. გვ. 515.

პეტრე მოციქული – (ბიბლ.) ქრისტეს თორმეტ მოციქულთაგანი, ანდრია პირველწოდებულის ძმა, ცხოვრობდა წმინდად და ოჯახს მებადურობით არჩენდა.

გაბუნია ნატო – (1859-1910), მსახიობი, დრამატურგ ავქსენტი (ასიკო) ცაგარლის (1857-1902) მეუღლე.

საფაროვა მაკო – მარიამ (1860-1940), მსახიობი, საქართველოს სსრ დამსახურებული არტისტი (1925), მსახიობ ვასო აბაშიძის (1894-1926) მეუღლე.

კულურ-ხანუმი (გვ. 189)

ნ ა ბ ე ჟ დ ი: ჟ. „ივერია“, 1880, №2, გვ. 23–112.

თ ა რ ი ლ ი: [1880].

ხ ე ლ მ ო წ ე რ ა: აკაკი წერეთლისა.

ტექსტი თარიღდება პუბლიკაციის მიხედვით.

აკაკის პიესაში „კულურ-ხანუმი“ აღწერილია XVI საუკუნეში ოსმალების მიერ საქართველოს ნაწილის ხელში ჩაგდების პერიოდი. ი. გრიშაშვილი ა. წერეთლის თხოვნებთან კრებულების შენიშვნებში აღნიშნავს, რომ ცენზორმა გიორგი ჟურულმა ყურადღება მიაქცია იმას, რომ რადგანაც „არსენა“

თავისი გამჭვირვალე შინაარსით, სადაც გამოყვანილი არიან ბობოლა მოხელები, „გადაგვარებული ქართველები, თვითმყრობლობის რუსეთის ჩინოსნები“, აკაკიმ „ცენზორის თვალის ასახვევად პიესის მოქმედება მეთექვსმეტე საუკუნის ოსმალურ საქართველოს დაუკავშირა.“ არსენას მაგვირად კუდურ ხანუმი გამოიყვანა, ვალი იგივე ხერხაძეა, ელენე მაკრინათი შეიცვალა და ა. შ. (ა. წერეთელი, თსკ შვიდ ტომად, ტ. V, 1949, გვ. 558; ა. წერეთელი, თსკ თხუთმეტ ტომად, ტ. IX, 1959, გვ. 415).

პიესაში შეტანილია ა. წერეთლის ლექსი „სურვილი“ („მინდა, რომ ჩემსა სატრფოსა ვხედავდე თავისუფალსა ... თორემ რა მოჰკლავს უფსკრულსა მამულიშვილის წყურვილსა?!“) (216. 8–23), რომელიც პირველად დაიბეჭდა გაზ. „დროებაში“, 1880 წლის 19 იანვარს, №14 (იხ. წინამდებარე გამოცემა, ტ. I, 2010, გვ. 312, 445).

საქართველოს ეროვნულ არქივში დაცულია „კუდურ–ხანუმის“ ფ. „ივერიიდან“ (1880, №2) ამოღებული ნაბეჭდი ეგზემპლარი (ფონდი 480, №1465). პიესის თავფურცელზე შავი მელნით, გაკრული ხელით რუსულად წერია ცენზურის ნებართვა, რომელიც თარიღდება 1897 წლის 29 ოქტომბრით და ხელმოწერილია ცენზორის, გ. ჟურულის მიერ. ტექსტი ძალიან არის ნასწორები, აკლია გვერდებიც. ასევე, ხშირად გვერდები ან ნახევარგვერდები გადახაზულია მუქი ფანქრით, ხოლო ზოგან ასეთ გადახაზულ ადგილებს ენაცვლება მათ მინდორზე აკაკის ხელით წვრილად დაწერილი მოკლე ტექსტები. ისინი შესრულებულია მელნით. ამის გამო პიესა საკმაოდ დამახინჯებულია და ეტყობა, რომ ტექსტი იძულებით არის შეცვლილი. ვფიქრობთ, აკაკიმ დიდი ხნის შემდეგ, 1897 წელს ხელახლა გადაწყვიტა პიესის გამოქვეყნება, თუმცა ცენზურას ვერ გადაურჩა და იძულებით შეცვალა ტექსტი. ალბათ, ეს იყო მიზეზი, რომ პიესა აღარც გამოუქვეყნებია. რადგანაც პიესის ეს ვარიანტი იძულებით არის ნასწორები, ავტორის ნების გამოვლენად ვერ ჩავთვლით და სწორებებს მხედველობაში არ ვიღებთ.

ა. წერეთლის თსკ გამოცემების შეიდტომეულის V (1949, გვ. 457) და თხუთმეტტომეულის IX (1959, გვ. 415) ტომებში ი. გრიშაშვილი აღნიშნავს, რომ 1897 წელს ცენზორ გიორგი ჟურულის მიერ ნებადართული პიესა „კუდურ–ხანუმი“ „ამჟამად ინახება რუსთაველის თეატრის ბიბლიოთეკაში“. დღესდღეობით შოთა რუსთაველის ბიბლიოთეკა-მუზეუმს შემორჩა ა.წერეთლის მხოლოდ ერთი ნაწერი – „პატარა კახის“ რედაქცია „გელა“.

„კუდურ–ხანუმში“ „კუდური“ ნიშნავს კუდიანს. სიტყვას სულხან-საბა ორბელიანი ასე განმარტავს: „კუდური – კუდიანი.. ამას მსოფლიონი გრძნეულს უწოდენ...“ (სულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკონი ქართული, I,

1991, გვ. 393). „ხანუმი“ აღმოსავლური (თურქული) სიტყვაა და ქალბატონს ნიშნავს. ე. ი. კულდურ ხანუმი ქართულად კუდიან ქალბატონს აღნიშნავს.

ნაწარმოების ტექსტში (232. 8-12) არეულია მოქმედ პირთა ელენესა და არჩილის თანმიმდევრობა, რაც ი. გრიშაშვილსაც შეუწინეწევია. ჩვენ სწორედ მის მიერ გაკეთებული ჩასწორებით ვიხელმძღვანელებთ (იხ. ა. წერეთელი, თსკ თხუთმეტ ტომად, ტ. IX, 1959, გვ. 237).

199. 6 კულდურ-ხანუმი] ესმა A; 16 მოჰყვება] მორჩყვება A.

204. 17 ვერ –A.

205. 14 მოჰკიდა] მოიკიდა A.

211. 24 ყველას] ყველა A.

217. 4 თეფშით] თევშთ A.

227. 14 მეორე] მერე A.

234. 30 მოიწყინე] მიწყინე A.

244. 24 ხან თუ] ხათუნია A.

წმინდა გიორგი – იხ. გვ. 515.

მთავარი კახაბერი – სავარაუდოდ, იგულისხმება კახაბერისძეთა დიდებული საგვარეულოს დამაარსებელთა ბაღვაშთა საგვარეულო განშტოება, XI საუკუნიდან რაჭის ერისთავები. საგვარეულომ არსებობა შეწყვიტა XIII საუკუნის ბოლოს.

ლანგ-თემური – თემურ ლენგი (1336–1405) შუააზიელი მხედართმთავარი, ემირი, გათურქებული მონღოლური ტომის ბეგის თარაღის შვილი. 1362 წელს ომში ფეხში დაიჭრა, რის გამოც ტაჯიკურად „თემურ ლენგი“, ანუ კოჭლი თემური შეარქვეს.

რეპეტიცია (გვ. 257)

ნ ა ბ ე ჟ დ ი: „დრამები და კომედიები“ შედგენილი ვასო აბაშიძის მიერ, 1911, გვ. 269-292.

თ ა რ ი ღ ი: [1882 წლის 4 მაისამდე].

ხ ე ლ მ ო ნ ე რ ა: აკაკი წერეთელი.

პიესის ხელნაწერები და ავტორის სიცოცხლისდროინდელი სხვა წყარო არ მოიპოვება. ტექსტს ვათარილებთ გაზეთი „შრომის“ 1882 წლის 5 მაისის ნომერში (№17) დაბეჭდილი ინფორმაციის მიხედვით, რომელშიც საუბარია იმავე წლის 4 მაისს ქუთაისში ხაზაროვის თეატრში წარმოდგენილ ამ პიესაზე.

265. 27 „ვიშ ამ საღამოს, მშვიდასა, საამოს . . .“ – ნანყვეტი აკაკი წერეთლის 1882 წელს დაწერილი ლექსიდან „ქებათა ქება“.

267. 11 „ბულბულო, შენმა ჭიკჭიკმა . . .“ – სავარაუდოდ, ეს ლექსიც, ისევე, როგორც პიესებში ჩართული სხვა სტროფები, აკაკისი უნდა იყოს, მაგრამ ამ უკანასკნელს პოეტის თხზულებათა შორის ვერ მივაგენით.

ახალი სასამართლო (გვ. 273)

ნ ა ბ ე ქ დ ი: გაზ. „დროება“, 1884 წ. №108, 20 მაისი.
თ ა რ ი ლ ი: [1884 წლის 20 მაისამდე].
ხ ე ლ მ ო ნ ე რ ა: აკაკი.

პიესა თარიღდება პირველი პუბლიკაციის მიხედვით. ნაბეჭდ წყაროში იგი უსათაუროა და დაასათაურა იოსებ გრიშაშვილმა (იხ.: წერეთელი აკ., თსკ, ტ. IX, 1959, გვ. 422). ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში დაცული ამ პიესის რუსული თარგმანის მიხედვით: «Новый суд или сцены у мирового судьи» (К 333).

275. 28 „მეფე სოლომონი რომ გადავარდა სათათრეთში და რუსები შემოვიდნენ ჩვენში“ – იგულისხმება 1810 წელს იმერეთის მეფე სოლომონის გადახვეწა ახალციხეში, იმერეთის სამეფოს გაუქმება და რუსული მმართველობის გაბატონება.

276. 2 „ბევრი ვარანცოვები გვყავდა! უფრო მეტი კიდევ კულუბიაკინები!..“ – იგულისხმება კავკასიის მეფისნაცვალი 1844-1854 წლებში – მიხეილ ვარანცოვი, რომელიც ლოიალურ პოლიტიკას ატარებდა და ქვეყნის კულტურულ განვითარებაზე ზრუნავდა; „კულუბიაკინი“ – გუბერნატორი მიხეილ პეტრეს ძე კულუბიაკინი, რომლის საჩხერეში ვიზიტიც აღწერილი აქვს აკაკი წერეთელს „ჩემ თავგადასავალში“.

276. 12 „ბოროჯი გვეკარგება საჩივრის“ – იგულისხმება, რომ დრო იკარგება, გვიანდება საჩივრის აღძვრა.

ჩასწორდა ნაბეჭდში დაშვებული აშკარა მექანიკური შეცდომები:
280. 1 ი შუბს] იშვებს A; ერთს] ერს A.

ახალი გმირი (გვ. 281)

ხ ე ლ ნ ა ნ ე რ ი: K აკაკი წერეთლის ფონდი, ასლი, №329 (B); Z ასლი ფ. 480.1. № 928 (C);

ნ ა ბ ე ქ დ ი: „აკაკის თვითური კრებული“, 1898 წ. № 11. გვ. 9 (A).

თ ა რ ი ლ ი: [1886].

ხ ე ლ მ ო ნ ე რ ა: არ აქვს.

ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში დაცული ხელნაწერიდან (B) შემო-
რჩენილია სულ ორი გვერდი – (პირველი და ბოლო), ცენზურის ნებართვა
1886 წლითაა დათარიღებული, რის საფუძველზეც შეიცვალა თარიღი (აკაკი
წერეთლის თხუთმეტრომეულში პიესის შექმნის თარიღად 1888 წელია
მითითებული).

C ხელნაწერზე, რომელიც საქართველოს ეროვნულ არქივში ინახება,
ცენზურის ნებართვა 1888 წლის 24 ნოემბერსაა გაცემული, ვასო აბაშიძის
ხელით კი მიწერილი აქვს: „თხზ. ა. წერეთლისა“. რამდენადაც ორივე
ხელნაწერი ასლია, რომლებშიც ავტორის ხელით გაკეთებული სწორებები
არ არის და ავთენტურობა ძნელი დასადგენია, ძირითად წყაროდ ავიღეთ
მწერლის სიცოცხლისდროინდელი პუბლიკაცია და არა ხელნაწერები.

282. 5 ჩიხელი| ჩოხელი A; რადგან ხელნაწერშიც არის „ჩიხელი“ და
ძირითად წყაროშიც სხვაგან ეს გვარი ყველგან ასეთი ფორმით გვხვდება,
აქაც ჩავასწორეთ; 6 ახალგზრდა| ახალგაზდა B; 7 შემდეგში| შემდეგ B;
ქაისოსროს | ხოსროს C; 10 ზაქარა| ზაქარო B; ზაქარა – მსახური) – C;
მსახური + „მესამე და მეოთხე მოქმედებას შუა ოთახი წელიწადი გადის“
გადაშლილია B.

283. 2 მარცხნივ| მარცხნით C; 3 დგას | სდგას C; 7 ხმა + ისმის C; ჰაა |
ჰააა C; 19 ჩემი | ჩემის C; 25 მე| მეც C.

284. 3 ამბობდა | ანბობდა C; 6 თქვენსაში| თქვენში C; ქეთოსკენ| ქეთოს
C; 9 ე| – C; 13 მიიფარებენ| + და ჰკოცნიან ერთმანეთს C; 14 საუცხოვო|
საუცხოო C; ჰკოცნის| + კიდევ C; 15 არაფერი| + ჰკოცნის ერთმანეთს C;
19 მოსწყინდება| + (ჰკოცნის) C; 20 ჰეე| ჰე C; 22 წათხარა| ამოსთხარა C;
ეგება| ეგებაო C; 23 სწორედ| სწორეთ C; 25 დრო| დროც C; 26 მოგახსენო|
მოგახსენოთ C; 31 ამბავი| ანბავი C; გაგიგონია| გაგიგონიათ C.

285. 24 ქმრათაც| ქრმათაც C.

286. 3 გრძნობაო| გრძნობა C; 4 რალაა| რალააო C; 7 საუცხოვოა| საუცხოა
C; 24 ხომ | ხარ C; 25 სწორედ| სწორეთ C; შესაძლებელია| შესაძლებელი C.

287. 8 რატომაო| რატომა C; 10 ბრძანდებით| ბძანდებით C; 14
გამოჩნდებიან| გამოსჩნდებიან C; 20 ხა| – C; 27 აწყყეს| აწყყეს C.

288. 6 გახლავს| გახლავსთ C; 10 გარწმუნებ | გარწმუნებთ C; 20
დაუჩაგრავს მანგრე ~ C; 22 ხოსრო + (სიცილით) C; 23 გმირების | გმირებისა
C; 29 ვიგერიებდით | ვიგერებდით C; 31 ღვრაა | ღვრა! C; 37 ჭეშმარიტებაც|
ჭეშმარიტებული C; მანგრე ამბობდენ | მაგასვე ანბობდენ C; 38 პირველი |
პირველ C.

289. 3 დაიწყოს| დაწყოს C; 4 იმისვე | იმისივე C; 5 განზრახვით |
განძრახვით C; 8 შეჰხედვენ | შეხედვენ C; 9 უკიდურესობაა | უკიდურება C;
უკიდურესობა | უკიდურება C; 11 ისე რათ ~ C; აგიტაცათ | აგიტაცა C; 12
ბრძანეთ | ბრძანეთ C; 14 გვირგვინად | გვირგვინათა C; 15 ყმანვილკაცებს|
ყმანვილებს C; 18 არიან| + (მიუბრუნდება დათიკოს და ელაპარაკება C; 20

არაფერი] რა ვიცი C; 26 ფელეტონი] ფელტონი C; 27 დაწვერო] დავსწერო C.

290. 4 უსიტყვო] უსიტყო C; 9 ღიმილით + სახლიდგან C; 13 მიუბრუნდება] მოუბრუნდა C; 16 ხოსროს] – C; 23 მიაწვევენ] მივლენ, მობრუნდება C; 24 დადგება] ადგება C; 25 მოლესილია] ამლესილია C.

291. 4 ერთგულად] ერთგულათ C; 8 ტებითო] ტეხით C; პირველ მტრებთაგანი გვიხდებიან] პირველი მტრები ეგენი მიხდებიან C; 13 ჩვენს] ჩვენ C; 19 რატომა] რატომ C; 20 რომ] რო C; ბუნებათანაზიარია] ბუნებათანაბარია C; 21 მოტყუვდება] მოსტყუვდება C; 22 ეჭირვება] ეჯავრება C; 27 მოხმარება] მიხმარება C; 32 ფარდა + ეშვება C.

292. 3 ჰკითხულობს] კითხულობს C; 6 მზადა] მზათა C; 8 დაფუბარებივარ დაუბარებივარ C; 12 სახლიდან] სახლიდგან C; 13-14 მარო არ მომიკვდეს, შენ შენ არავინ გაგიშვას] – C; 17 დააჯენს] დააჯდენს C; დაბრძანდი] დაბძანდი (ორჯერ) C.

293 . 2 იმასა] იმას C; ჩემს] ჩემ (ორჯერ) C; 3 მუნჯივითა] მუნჯივით C; ამბავია] ამბავიო C; 4 გულისძგერა] გულის ბგერა C; იქედან] იქედან C; 5 ალბათ] ალბად C; 7 ღუნავს] ჰღუნავს C; 8 ახალგაზრდა] ახალგაზდა C; შეყვარებულის] შეყვარებულისა C; 10 ნეტავი] ნეტავ C; 12 შევიჩნევ] შევიმჩნევ C; 13 გამოვუდგე გამოუდგე C; 15 მაგრე] მანგრე C; ჰკოცნის] კოცნის C; 20 აუფქრიალა] აუფრთქიალა C; 26 მზადა] მზათა C; შევწიროთ] შევსწიროთ C; 27 ცის] ცისა C; დაეყრდნობა] დაეყუდება C; 28 სიყრმიდანვე] სიყრმიდგანვე C; 29 დაზე] დაზედ C; 32 მესაიდუმლოეთაც] მესაიდუმლოეთაც C; 33 ისრად] ისრათ C.

294 . 2 დავუთმობ] დაუთმობ C; 5 ისინივე] ისივე C; 8 იმის] იმას C; 14 უკაცრავად] უკაცრავათ C; 15 მიბრძანდებით] მიბძანდებით C; 20 კუთხეში] + და C; 21 მობძანდით] მობძანდით C; 25 თქვენდათავად] თქვენდათავათ C; 31 მინახავხართ] მინახევხართ C; 32 ხუთი] ხუთის C.

295 . 2 ბრძანდებით] ბძანდებით C; 3 დავბძანდები] დაბძანდები C; 4 ბრძანდებით-მეთქი] ბძანდებით-მეთქი C; 5 გიცნობთ] გცნობთ C; მოდის] მიდის C; 7 სწორედ] სწორეთ C; 8 ამდენ] ამოდენ C; 9 წინად] წინაც C; მომიკვდა] მამიკვდა C; 11 მაგრე] მანგრე C; 13 ბრძანებაა] ბძანებაა C; 14 დაუსწრია] დაუსწვრია C; 17 ვამბობ] ვანბობ C; საზოგადოდ] საზოგადოთ C; 18 ფუ] ტფუ C; 19 წიგნს ჩასჩერებია] წიგნში ჩაჩერებია C; 24 კომიტეტში გაცივდაო] კამიტეტში გასცივდაო C; 25 ანევრიზმა] ანევრიზმა C; 27 მაგრე] მანგრე C; 28 ალბათ] ალბად C; 33 აქამდის] აქამდი C; ნაფლეთ-ნაფლეთათ] ნაფლეთ-ნაფლეთათ C; 35 ქაიხოსრო] ხოსრო C; 36 ხეთქამ] ხეთქმა C.

296. 6 ბრძანებაა] ბძანებაა C; 9 მზეთუნახავად] მზეთუნახავათ C; 11 კიდეცა] კიდეც C; 13 მაგრე] მანგრე C; 14 მაშინც] მაინც C; 16 ჯიბე] ჯიბა C; მოიჭრას] მაიჭრას C; 18 მაგრე] მანგრე C; ხართ] ხარ C; 19 ამხილებთ] ამხილებ C; 21 გიროდ] გიროთ C; 24 ბრძანდებით] ბძანდებით C; 28 კი – C.

297.4 რომ თვითონ] – C; 5 მიტომ] მიტო C; ცუდად] ცუდათ C; ქაიხოსროს] ხოსროს C; 7 შეუძლია] შეუძლიან C; საქმრო] საქრმო C; 10 მეოთხე] 4-ხე C; აპატივეს] 28 აპატიეს C; 31 დიდი თაოსნობა] თავის გართმევა C.

298.3 მივანდევ] მივანდე C; 8 დავა] დავი C; 10 სავექსილო]სავექილო C; 15 ჩამოველ]ჩამოვედი C; 16 მესუთე]5-თე C; 17 ისინივე]იგინივე C; 17 კიდეც] კიდეცა C; 21 ეს]ეგ C.

299.12 შენცა]შენც C; სხვებმაც ბევრმა ბევრმაც სხვებმა C; 17 ელიმება] ილიმება C; 20 ვიგრძენი] ვიგვრძენიC; მაგრე რათ] რათ მანგრე C.

300.1 მესამე] 3-მე C; 2 პირველი]1-ლი C; 12 აღარ დადის მისას] მისას აღარ დადის C; 14 ყოველიფერი]ყოლიფერი C; 23 მოწყალეხანი] მალალოხანი C; 24 აქ არის] აქავეა? C; 25 გახლავსთ] გახლავთ C; 26 უთხარ]უთხარი C; 27 ზაქ.]ზაქარო C.

301.1 მეორე] 2-რე C; 2 ბაღდასარ + (შემოდის) C; 6 შენ] შენა C; 14 გულისათვის] გულისთვის C; 22 ორასს] არას C.

302.4 მოტყუება + მხოლოდ უნდა დანახვო, რომ შენი გვარ-ტომის ხალხი გძულს, გეჯავრება და გათავდა. მეტი აღარა უნდა რა... C; 6 განთქმულია] გათქმულია C; 8 ცოდვაო] ცოდვააო C; 11 მიახრჩობენ] ჩამოახრჩობენ C; 11-12 ან ერთით რა დააკლდება ქვეყანას] ქვეყანას ან ერთით რა დააკლდება C; 16 სინჯავს] ნახავს C; 18 მესამე] 3-მე C; 19 ისივე] ისვე C; 28 ღრეჯით] ღრეჭით C; ბრძანდებით] ბძანდებით C; 32 ერთავად] ერთთავად C; 34 არი] არის C.

303.2 ნეტავი] ნეტავ C; 3 ეგება] ეგები C; 4 მობრძანდით] მიბძანდით C; 5 მიბრძანა] მიბძანა C; მობძანდი] მიბძანდი C; მო] მი C; 6 მეოთხე] 4-თხე C; 7 შემორბის] შემოდის („სირბილით“ გადაშლილია C; 8 ნეტავი] ნეტავ C; 10 დავაბოლოვო] დავაბოლოო C; ავადა] ავათა C; 14 მესუთე] 5-თე C; 15 შემოჰყვება) + ზაქარო – არ შეიძლება, ნულარავის მიიღებო. C; 16 გიბრძანებდა] გიბძანებდა C; 19 თავისთვის) + აა C; 20 ჰბოდავს] ბოდავს C; 21 მეექვსე] 6-სე C; 23 მანგრე რათ] რათ მანგრე C.

304.4 განყდა] დანყდა C; 11 სამეგობროთა] სამოყვროთა C; 13 ვითხოვდი] ვთხოულობდი C; 18 სწორედ] სწორეთ C; 21 როგორც + ადრე C; შენი] შენის C; ადრე – C; 30 ყოლიფერი] ყოვლიფერი C; 34 გასასყიდათა] გასასყიდათა C; 36 თანაგრძნობით] თანაუგრძნობს C.

305.2 ერთადერთი] ერთა C; 5 შეგიძლია] შეგიძლია C; 14 ნება + რომ C; აღარ] აღარა C; 16 შეილზე] შეილზედა C; ათრთოლებულის] ათრთოლების C; 20 ამას] ამასა C; 24 რამე] რამ C; 25 მეშვიდე] 7-დე C; 27 შენთან + მაგ C; 29 მოგცა] მოგცათ C; ნება + თქვენ C; შემოსვლისა] შემოსვლის C; 33 ცოლქმრობა] ცოლქმრობა C.

306.1 ამბობ] ანბობ C; 3 გადის] მიდის C; 4 გამოეკიდება] გამოუდგება C; 7 ეგ] ეს C; 8 მინდა] მინდოდა C; 9 გველუშაპი] გველაშაპი C; 10 ვერ გავიგე,] ვერ გაიგე? C; 16 განა + მამის C; მაგრე] მანგრე C; 18 შენს] შენ C; 19 ხა! ხა! ხა! + ხა! C; 20 ყოველსავე] ყოველივე C; 24 შენი + მე C; 28

აღლელებით] აღლელებული C; 30 უკანონოდ] უკანონოთ C; 34 ზაქარო! + (რეკავს ზარს C; 35 დაუკეტე] ნაუკეტე C.

307. 1 გამოჰგლეჯს] გამოგლეჯს C; 3 მერვე] 8-ვე C; 6 ააა] აააა C; 10 რეგოლვერს] ლეგოლვერს C; 13 ორ ვაჟკაცს] ორი ვაჟკაცი C; 16 მომელაპარაკნა] მომელაპარაკა C; 20 ვიცით] ვიცი C; 25 სსსუუუ] სსსუუ C; 29 ყოველგვარი] ყოველივერი C; 30 უთვისტომოთ] უგვარტომოთ C; 31 არის] არი C; 34 მიუბრუნდება] მიუბრუნდება C; 35 მიდიან] გადიან C.

308. 1 მეცხრე] 9-რე C; 2 არჩილ] არჩილისა C; 6 ხედავ] ჰხედავ C; 13 ზურგზედ] ზურგზე C; 14 მომადეს] მომადევს C; მიპირობდენ] მიპირებდენ C; 17 სიკვდილსა] სიკვდილს C; 22 სწორედ] სწორედ C; 29 ფარდა + ეშვება C.

309. 1 მეოთხე] 4-ხე C; 2 პირველი] I C; 7 ველარ ვაკარებ] ველარა ვკიდებ C; 14 შიმშილით] სიმშილით C; კვდებიან] ჰკვდებიან C; 15 მოვათაო] მოვათაოვ C; ეგება] ეგებ C; ეს – C; 17 ვთქვათ] ვსთქვათ C; 21 რამე] რამა C; ეშინიათ] ეშინიანთ C; გადმოგვედოსო] გადაგვედოსო C; 22 მთხოვრობა მათხოვრობა C; 26 მოჰკითხავ მოჰქითხავ C; 28 მეორე] 2-რე C; 29 იგივე] ისვე C; 31 კუთხისკენ] კუთხისაკენ C; დადებს] დასდებს C.

310. 3 დაუხუჭავს] დაუხუჭამს C; 7 ვიშოვე] ვიშოვნე C; ვკერავ] ვჰკერავ C; 11 მოგდგომია] მდგომია C; 17 ბედი + განა C; ხომ არ – C; 18 ათასში] ათასსში C; 22 დედაშვილურად] დედაშვილურათ C; 27 ჩემი] ჩემის C; 35 ჯანაოზ] ჯანიაზ C; ექიმიც + კი C; 37 არას] არ C.

311. 4 მართალია] მართლა C; 9 ფულს – C; 10 განაბნევს] გადააბნევს C; 11 შეიტყე] შეიტყვე C; 17 ჩემს] ჩემ C; 19 ლიფსა] ლიფრსა C; 30 ხელგახსნილი] ხელგამოლილი C; შენ – C; 34 ვიყავ] ვიყავ C; 36 მადგენ] მადგიან C; 37 შენს] შენ C.

312. 4 მესამე] 3-მე C; 2 ქეთო მარტო ~ C; დგას თავზარდაცემული] (დგას თავზარდაცემული) C; 3 მაგდებს] მაგდებენ C; 4 არა! – C; 11 არ შემობრალეხ?] ის შემობრალეხს. C; 15 დაუტოვო] დაუგდო C; 16 მოიპოვებოდეს] მოიპოვებოდეს C; ეგება] ეგებ C; შვილი] ბედი C; 21 მეოთხე 4-ხე C; 22 ისინივე და] ისინივე, C; 26 შპალიერი]შპალერი C; 28 მოიხედავს] მიხედავს C; წამოდგება] წამოვარდება C; 29 შემკრთალი] კრთება C; 32 ცხოვრობ] სცხოვრობ C.

313. 4 იქნება] იქნეს C; 9 მანათი] მანეთი C; 11 ვიცნობ] ვენდობი C; 21 გამშორდა] მომშორდა C; 26 გამაღლობ, ღმერთო] მაღლობა ღმერთს C; 27 გავგზავნე] გავგზავნე C; 30 მეხუთე] 5-თე C.

314. 2 ვინაა ვინ არის C; 5 იქა] აქ C; 14 გამოხვიე] გამოახვიე C; გამოიტანე] მოიტანე C; 16 გაცივებულა] მიცვალეებულა C; 17 მძინარე] მძინარი C; აჰა] აი C; 19 არჩილ – + (მწუხარეთ) BC; 32 დაგბნევიათ] დაგებნათ BC; ჭირი] ჯავრი C; 33 ხა! – B; ხა! ხა! ხა! – C.

284. 31 „გულთამზის ამბავი . . .“ – შესაძლოა, მართლაც არსებობდა რაიმე გადმოცემა გულთამზე ჯაფარიძის შესახებ, მაგრამ ვერც იმას

გამოვრიცხავთ, რომ ეს ამბავი მთლიანად აკაკი წერეთლის მოგონილი იყოს პიესის სიუჟეტის შესაკრავად.

285. 2 „ერთი ახალგაზდა გოცირიძე რეულა“ – ტექსტში გოცირიძის სახელი ნახსენები არ არის. აკაკი წერეთელს აქვს დანერგილი ძველებური ამბავი დათუნა გოცირიძის შესახებ, რომელშიც გულთამზე ნახსენები არ არის. ამიტომ ვერ ვიტყვით, ეს ერთი და იგივე ლეგენდარული გმირია, თუ სხვადასხვა.

285. 14 „ასპინძის ომში, სადაც დიდძალი იმერლობა დაესწრო. . .“ – საუბარია ერეკლე მეორის მეთაურობით ქართლ-კახეთის ჯარის ბრძოლაზე ოსმალთა წინააღმდეგ 1770 წლის 20 აპრილს.

289. 6 „ხელჯობიანობა იკისროს და ქვეყნის განირვით იდღესასწაულოს...“ – ხელჯობიანი, იგივე მანდატური (ლათ. მანდატურუს) – საპოლიციო-ადმინისტრაციული აპარატის დაბალი მოხელე ფეოდალურ საქართველოში. აქ: ავტორი გულისხმობს პოლიციის სამსახურში შესვლით საქვეყნო ინტერესების ღალატს. საგულისხმოა, რომ „ჩემს თავგადასავალში“ აკაკი გრ. შორბელიანს „ხელჯობიანს“ უწოდებს (იხ.: წერეთელი აკ., თსკ, ტ. VII, 1958, გვ. 117).

გაიძვერები (გვ. 315)

ხ ე ლ ნ ა ნ ე რ ი: ასლი K 330 (B), ასლი Z ფ. 480, № 977 (C).

ნ ა ბ ე ქ დ ი: „აკაკის თვითური კრებული“, 1898 წ. აპრილი, №8, გვ. 23 (A).

თ ა რ ი ღ ი: [1889 წლის 8 ნოემბრამდე].

ხ ე ლ მ ო ნ ე რ ა: არ აქვს.

B ხელნაწერი ნაკლულია, 19 ფურცლის მოცულობისაა. იგი, სავარაუდოდ სუფლიორის ცალია. ცენზურის ნებართვა 1889 წლის 8 ნოემბრით არის დათარიღებული.

C ხელნაწერი სრულია. ცენზურის ნებართვა 1889 წლის 1 დეკემბრით არის დათარიღებული. ორივე ასლში წითელი მეღვინით გადახაზულია დაახლოებით ერთი და იგივე მონაკვეთები, სავარაუდოდ, ცენზორის მიერ, რადგან სწორედ ამ ეპიზოდებში არის მხილებული არსებული სახელმწიფო ორგანოების მანკიერება. როგორც ჩანს, 8 ნოემბერს ცენზურამ ამ ადგილების ჩასწორება მოითხოვა, მაგრამ აკაკიმ ბევრი რამ შეუცვლელი დატოვა და ამიტომ გაჭიანურდა საბოლოო თანხმობის მიღება. რამდენადაც B ხელნაწერიდან ჩანს, რომ ავტორს პიესა 8 ნოემბერს უკვე დასრულებული ჰქონდა, თხზულებას ვათარილებთ ამ ხელნაწერზე ცენზორის მიერ მიწერილი თარიღის მიხედვით. პიესა სცენაზე 1889 წლის 12 დეკემბერს წარმოადგინეს.

315.3 სურათად] სურათიანია C.

316. 1 მოქმედი პირები| მოქმედნი პირნი C; 2 კარლოვიჩ| კარლოვიჩი C; 4 გრიგორიჩ| გრიგორიჩი C; 5 პავლოვიჩ| პავლოვიჩი C.

317. 4 შემოდიან| გამოდიან C; 5 თხოულობ| თხოვილობ C; 12 არი| არის C; 14 კაი| კარგი C; 25 ათითავი| ათისთავი C; 28 შენს| შენ C.

318. 3 გამოუყვანივარ| გამოუყვანივართ C;| ჩემდონობას| ჩემოდნობას C; 4 იმდენი| იმთენი C; ცხელი| ცხელ-ცხელი C; 11 ამბობს| ანბობს C; მაგრამ| მარა C; განა (ჩამატებულია) C; 19 მგონია| მგონი C; 22 ნაბრძანდი| ნაბძანდი C; 27 იმტონი | იმდელი C; 30 კაპიკს | კაპეიკს C; დავხარჯავ| დავხარჯამ C; ანგარიშია| + ამ ბოლო დროს ეგ რაღაც საკვერცხო დედლების სიები მომანდევით, მაგან სულ დამლუპა! ტ უ რ ო ვ ი – რა საკვერცხო დედლების... კ ა რ ა პ. – ვა, დაგავინყდათ? იმ ქალაქელ ვაჭრების, კვერცხები რომ უნდა დავადებოთ. ტ უ რ. – ჰო, მერე მანდ რა არის ძნელი. კ ა რ ა პ. მართლა ბძანებთ? ძნელი კი არა, ამისთანა სახლაფათო საქმე, მე და ჩემმა ღმერთმა, ახლანდელ სუდებშიაც არ იყოს. C; 32 მოსამსახურეები| მოსამსახურები C.

319. 1 როგორა| როგორ C; 2 დაუწყე| დაუნყე C; 3 საგაზეთოდ| საგაზეთოთ C; 4 გამომადგებოდა| გამოდგებოდა C; ბრძანებ| ბძანებ C; საქმრო| საქრმო C; 5 ვთქვი| ვსთქვი C; 6 უსწავლიათ-მეთქი| უსწავლიათ-თქო C; 9 გადამდეს| გადამდევს C; 12 ერთია| ერთი C; 13 უჩინრათ| უჩინრად C; ასი| ორი C; 14 ჩვენს| ჩვენ C; იმდენი| იმდენ C; 15 გამოცვინდენ| გამოცვიდნენ C; 16 იყო თურმე| ~ C; დამეხვიენენ | დამეხვიენ C; 17 ძალღებვიითა | ძალღებვიით C; 18 გაგგლიჯეს | გაგგლიჯეს C; 23 გაჰქრენ| გაქრნენ C; 24 აქამდის| აქამდი C; 25 შეიტყვე| შეიტყე C; 31 ვუჩივლო| უჩივლო C; შეხვდი| შეხვდი A; 33 ამბობთ| ანბობთ C; ასე| ასეო C; 36 გრომ-კაპიკს| გრომ-კაპეიკს C.

320. 6 სწორე| სწორი C; 7 იაღლიშათ| იანღლიშათ C; 13 ძალაუნებურათ| ძალაუნებურად C; 16 ამბობს| ანბობს C; 20 ნაჰკრას| ნამოჰკრას C; 22 თავისთავად| თავისთავათ C; ადგება| ნამოდგება C; 23 ამოშალე – გამოსვლა მეორე| C–ში წითელი მელნით არის გადახაზული; 24 მეიჯარადრე| მეიჯარადრე C; 26 დაადებინა| დაადებია C; 30 კუპჩითა| კუფჩითა C; ასე| ისე C; 33 ისე| – C; 35 მიდიან | მოდიან A; უპატრონოთ| უპატრონოთა C; 36 კვალი + და C.

321. 2 ყოფილა| + ჩვენი C; 12 გამოსჩენოდენ| გამოსჩენოდნენ C; 13 თქვეს| სთქვეს C; ვადგივართ| ვადგევართ C; 14 მუქთად| მუქთათ C; მოჯამაგირეებსო| მოჯამაგირესო C; 15 რომ| რო C; კანონით| კანონათ BC; დაიდვას – თავისთვინ B–ში გადაშლილია წითელი მელნით; მოგვასვენებენ| მოგვაცდევინებენო C; 20 თვითონ – C; 23 შეუნიშნავათ| შეუნიშვნელათ C; 25 რატომ აქამდი – ალაპარაკოს B–ში გადაშლილია; ამბავი| ანბავი C; 29 ამბებს| ანბებს C; 30 იმისთანა| მისთანა C; შეიტყო| შეატყო C; 32 ვტაცებ| ვსტაცებ C; 34 გიბრძანებენ| გიბძანებენ BC.

322. 1 უთუოდ| უთუოთ C; 2 გიბრძანებენ| გიბძანებენ BC; 5 გამოგემცხადოთ| გამოგეცხადოთ BC; 8 ვგრძნობდი| ვგრძნობ C; 9 კარგათ| კარგად B; 12 ნელ-ნელა – ვინ ალა| – B 23 ჰხედავთ| ხედავთ C; ენას| –

C; ხე] + ხე C; 25 სადლა] სადლაც C; 32 ახირებულათა] მხიარულათა C; 35 მხიარულათ] მხიარული C; 37 ჰყევხართ] ყევხართ... თქვენი დედ-მამა რომ ვახსენე, განსვენებული C.

323. 2 გავშრე-მეთქი] გავშრე-თქო და C; 3 გამოვხუხე] გავხუხე C; 4 ქალადები] ქალადი C; 7 ხედავთ] ჰხედავთ C; 9 გეშინია] გეშინიან C; 11 სსსუუუ] სსსუუ C; ახსენებ] ახსენებს C; ჩემ] ჩემს C; აკულინას] აკულიანას A; უჭირავს] უჭირამს C; ტუროვი + ეგ კი მართალია (ენერა და გადაშლილია) C; დაანყვე] დაანყე C; როგორც] სადაც C; 26 ესე] ასე C; 30 ეშმაკის] ეშმაკების C; ამბები] აბები C; 31 ამბები] აბები C; 32 ამბები] აბები C; 34 მისწრება] მისწრებაა C; 38 მიჰხვდა] მიხვდა C.

324. 5 მე] +კი C; 6 მიეძინება] მიეძახება C; 10 შორიდან] შორიდან C; 12 ჰა] ჰაა C; წავიდეთო] წავიდეთ C; 13 აჰ] აჰა C; 15 ფულეს] ფულს C; 16 აჰ] ჰმ C; გამოგლეჯს] გამოგლეჯამს C; 22 მიდის] გადის C; 26 როგორი] როგორის C; უყურებდენ] უყურებდნენ C; 28 მოჰყვებოდა] + ხოლმე C; უმეტნაკლებოთ] უმეტნაკლებოდ C; 31 ცარიელია] ცარიელი ადგილია C; 32 ჩაუშმატოთ] ჩაუშმატოთ C; 35 მხოლოთ] მხოლოდ C; 36 მაგიერთა] მაგიერთად C.

325. 1 თფილისი] ტფილისი C; იქაური პრისტავის] იქაურს პრისტავს C; მარდაცოვის] მარდოცოვის C; ნაცვლათ] ნაცვლად C; 2 თფილისელი] ტფილისელი C; 3 წერს] სწერს C; 7 ისინივე] ისევე C; 10 (შეერთოთ) – C; ვინა ხარ + (შეერთოთ) C; 13 ამბობ] ანბობ C; 20 რაცხა] რაცლა C; 21 შთუქები] შტუქები C; გაუფკეთო] გაუყეთო C; 24 გამინყრებით] გამინყრები C; 31 ამბობ] ანბობ C; 32 ერთად] ერთათ C; 33 ჩამოახჩვეს] ჩამოახჩეს C; 34 უპირობდენ] უპირობდნენ C.

326. 4 საცინრათ] საცინლად C; 6 შეგირდი] შეგილდი C; 11 მოინათლე] მონათლე C; 13 თავისთვის] – C; (ხმამალა) – C; 14 ხა] + ხა C; 17 აგრე] ანგრე C; 20 გყავს] გყამს C; 26 სწერ] წერ BC; 28 მასხარობ] მასხრობ B; 31 პლუტი] პლურტი C; 33 ყარამანიანი] ყარამანიანიც C; 35 და] + მერე BC.

327. 1 დავეძებ] დევეძებ C; 8 სწორეფ] სწორეთ C; 9 მარსკვავია] მასკვავია C; არის] არი C; 10 მარა] მარამ C; სამსეა] სამსია C; 12 ვინცხა] ვინცლა C; აუტყდა] ოუტყდა B; 13 აუვლის] ოუვლის B; 17 გადავაფშვენი] დავაფშვენი B; წასულა] + ის C; 18 თავსხლაფდასხმული] თავსლაფდასხმული C; გაუმცხადებია] გამოუცხადებია BC; რაზბონიკებმა გამგლიჯესო] – BC; 21 რა] რაი C; მნახოს] + პოლიციამ C; 22 გეშინია – გაგონილა] აკლია B-ში; 25 მაქნამდის] მაქნამდი C; 27 ცოტა ხნით] შენთვის C; 29 ბრძანდებით] ბძანდებით C; ფკსსუ] ფსსუ C; 30 აჰა] ოჰ C.

328. 5 ხანი] ხანია C; 10 დაბეჭვდა] დაბეჭვდა C; 18 ვამბობ] ვანბობ C; 19 მენიშნა-მეთქი] მენიშნა-თქო C; რომ] რო C; ვამბობ] ვანბობ C; 20 ჩემს] ჩემ C; 22 ხარ] ხართ C; 23 რო] რომ C; 24 ვთქვა] ვსთქვა C; 27 მხოლოთ] მხოლოდ C; 30 ცდებით] სცდებით BC; კორესპოდენტი] კორესპონდენტი B; 33 გამოვაცხადოთ] ეწერა „გამოვამცხადოთ“ და „მ“ წითლით არის გადაშლილი

B; 34 საქვეყნოდა საქვეყნოთა C; 35 ჰფენთ] ჰფენს C; ბიბრუათა] ბაიბრუთა C; გვხდით...] + ის C; ქორისპატენტი] ქორისპატენტი C; რალა] რალაც C; 36 მაგრამ] მარა BC; ვიცი (მეორე) – BC; 37 მაგათგანი] მათგანი C.

329. 2 ჩვენს] ჩვენ BC; 3 ისრეთი] ოხერი C; 5 მოტყუვდენ] მოსტყუვდენ B მოსტყუვდენ C; 8 გაქეთ] გაქვსთ B; 9 გაქეთ] გაქვსთ B; შეურაცხყოფა] შეურაცყოფა B; 11 მხუთე] 5-თე B; 19 უნესობა] უნესობა C; 20 უნესობა] უნესობა C; 21 ამბობ] ანბობ BC; 22 გავამტყუნო] გავამტყუვნო B; 28 გიბეჭდავენ] გიბეჭდვენ C; 29 უმორჩილესათ] უმორჩილესად BC; 31 უცქერენ] C უცქერიან; არიდებს – ბატონო (არ იკითხება) B; 34 პრისტავო] პრისტავო C; იმერელია] იმერელი C.

330. 2 ბეჯითათ] ბეჯითათაც C; 5 დაჭერას] დაჭერვას C; გვიპირობენ] გვიპირებენ C; 7 ამბობ] ანბობ BC; 8 მოვჰკარი მოჰკარი C; სწორე] სწორეთ C; დაჭერას] დაჭერვას C; 15 ამბავია] ანბავია BC; 18 ვაა] ვაას C; 19 ამოეფარება] მეეფარება C; 21 მოჰკურცხლე] მოკურცხლე C; 24 ვილაც] ვილაც C; შევარცხვინო] შევარცხვინო C; 25 რომ] ხომ BC; 26 ეხლავ] ეხლავე BC; ფიე] ეი C; მოდი] მიდი BC; 32 შემობრუნდება] შემობრძანდება A; 34 რათ] რაათ C; 35 ვაა] ვა C.

331. 5 მოვიგებდი] ამოვიგებდი BC; 6 და – B; 7 ვიცი + ორივეს C; B-ში „ორივეს“ გადაშლილია და ზემოდან აწერია „მისი“. 8 სამუდამოთ] სამუდამოდ C; 11 დავიჭირეთ და] + ის კნიაზი კი გამოესარჩლა: ხანჯალი ამოილო და C; 12 დიდი] დიდის BC; 14 მოვკიდებ] მოვჰკიდებ B; მოვავლებ C; მაკანკალებს – C; 18 ეშვება] – C; 19 მეორე] 2-რე B; 21 პირველი] 1-ლი B; 23 კრესლაზე] კრესლოზე BC; რალაცას] რალასაც B; 24 საუცხოვო] საუცხოო C; საზოგადოთ] საზოგადოდ C; 25 ისტორიულათ] ისტორიულად BC; 26 ფილოსოფიურადაც] ფილოსოფიურათაც C; მეტათ] მეტად BC; 28 დაუკვლია] დაუკვლია B; 30 სწორეთ] სწორედ BC; მოხერხებულათ] მოხერხებულად BC; დაუბოლოვებია] დაუბოლოვებია C.

332. 1 ჰუსეინ-ალი] ხუსეინ-ალი B; 3 ტფილელ] ტფილისელ C; ლეკოკს + უ. BC; 4 ლეკოკ] ლეკოკი C; ხაზაროვისთვის] ხაზაროვისათვის BC; გადუცია] გადაუცია C; 5 ასეთი] ისეთი C; 6 დააბოლოვებს] დააბოლოებს C; ამბობენ] ანბობენ BC; 7 ამბავი] ანბავი BC; 8 ამბებს] ანბებს BC; გავუზიარებთ] გაუზიარებთ C; 9 კი – C; 11 გაიძახოდა + და C; 12 ბუზანკალსო] ბუზანკალსაო BC (B B -ში თავდაპირველად ეწერა “თავისასო”); 14 მეკითხნა] მეკითხა C; 17 ჰუსეინ-ალის] ხუსეინ-ალისა C; 18 ამბობთ] ანბობთ B; 20 ჰუსეინ-ალი] ხუსეინ-ალი C; 22 ალი-ჰუსეინი] ალი-ხუსეინი C; 25 ქირმანის] ქირმანი C; 26 ამბობენ] ანბობენ BC; 31 მაგრამ + სანამ C; 33 სანამ – C; ალი-ჰუსეინს] ალი-ხუსეინს C; 36 მოგაფიქრებინა] მოგაფიქრებია BC; 37 წვერი] წვერები C; 38 აქეთ] აქვსთ B; 39 ალი-ჰუსეინ] ალი-ხუსეინ C; ჰუსეინ-ალი] ხუსეინ-ალი C; ადვილათ] ადვილად BC.

333. 1 ხომ] რომ AC; 2 ამბავი] ანბავი C; 3 იმას] ამას B; 5 მაგრე] მანგრე C; ტყვილა] ტყულა C; ვიხდით] ვხდით C; 9 მეორე] 2-რე B; 11

უკაცრავათ] უკაცრავად BC; თქვენს] თქვენ C; მოვჰკარი] მოვკარი C; 15 ნუხელისაც] ნუხელაც C; 18 დატოვება] დატოება C; 20 ბადეც] გზაც BC (B-ში თავდაპირველად ეწერა „გზაც“ და შემდეგ რის დანერილი „ბადეც“); 21 ფეხებამდე] ფეხამდე C; 22 მანდედან] მადედან C; 23 სტყუვა] სტყუა C; მოწმეები] მოწმები BC; 25 კიდეც] კი BC; 30 უდებს] დაუდებს C.

334. 5 მოსამსახურე – C; 6 აპერაციებს] აპერაციებზე C; 8 და – C; 12 ხელთ] ხელათ C; 13 შემიძლია] შემიძლიან C; ვისაც – მინდოდა (აკლია B-ს); 14 მოვუნერე] მოვუნერე C; მაგიერ] მაგიერი C; 16 ვთქვათ] ვსთქვათ C; აგრეა] ეგრეა C; რომ] ხომ C; 18 გავტეხო] გავსტეხო C; 20 ჩვეულებრივად] ჩვეულებრივად C; დავასმევიანებდი] დავასმევიანებდი C; 21 მოვახერხებ] მოვახსნებ C; საათამდინ] საათამდინ C; 22 ვინ არის – არამზადაა (ნითლად არის გადახაზული C –ში); 23 საიდუმლოა. + იმან რომ დღეს ერთი ანბავი მიამბო! C; ვსცხოვრებთ] ვსცხოვრობთ C; 28 ნამდვილათ] ნამდვილადა C; 30 ვილაც-ვილაცაებთან] ვილაცაებთან C; ტყვეებად] ტყვეებათ C; ჩაცვინული] ჩაცვინული C.

335. 2 მეიჯარადრე] მეიჯარადე C; 5 ვექსილზე] ვექსილზედ C; 10 შეხედავენ] შეჰხედევენ C; უკაცრავათ] უკაცრაოთ C; დამრჩენია] დამრჩომია C; ამბავის] ანბის C; 18 აქეთ, + რა C; (ხაზაროვს) – C; უკაცრავათ] უკაცრავად C; 20 დიდი] დიდის B; 21 ვთქვი] ვსთქვი BC; 23 ხა! + ხა! C; 26 ამბავია] ანბავია BC; 28 წყეულს + რომ C; 29 რად] როგორ C.

336. 1 მესამე] 3-მე B; 3 მიბრძანებლით] მიბძანებლით BC; 4 ხაზაროვი – დაგვიმალავს-რა (გადაშლილია ნითელი მელნით BC –ში); 19 მეოთხე] 4-ხე B; 20 სოსიკა] სოსია BC; კარაპეტა] კარაპეტაც C; 20 სოსიკა] სოსია BC; 22 შეეუდგეთ] შეუდგეთ BC; 23 წერს] სწერს B; თქვი] სთქვი BC; 24 ბრძანეთ] ბძანეთ BC; 25 გამოცვლიდა] გამომიცვლიდა BC; 29 ვინ] ვინა C; 30 ესა] ეს BC.

337. 1 ძალუან] ძალან C; 6 ჩანს] სჩანს BC; 17 გაუჭირველათ] გოუჭირველათ C; 24 ვუთხრა] უთხრა B; სიცრუვით] სიცრუით C; 25 წაენწყმიდო] წაენწყმიდო C; 28 წვეულათ] წვეულათა C; 30 გავწიეთ] გავსწიეთ C; 31 გავუტეხე] გაუტეხე BC; 32 ვანქის] ვნახოთ AB; 36 მოვედი] მივედი BC; 37 იმის] მისის BC.

338. 2 ამბობს] ამბობს BC; 3 მაგისტვის] მაგისტავის C; 8 ბლანდავს] ბლანდამს BC; 9 ბავშვივით] ბოვშვივით B, ბოვშვივით C; ამბობ] ანბობ B; ანბოფ C; 10 ისთე] ასთე C; 12 აქვსო] აქო C; 15 მოწმეები] მოწმები BC; 16 მოწმეებია] მოწმებია BC; 20 მეხუთე] 5-თე B; 29 მთავარი] მთავრის შვილები და თავადი (ნითლით არის ჩანერილი C-ში).

339. 1 ამბობ] ანბობ BC; 3 არ] არა BC; 4 სავით] სით B; ნათესავივით] ნათესავსავით BC; 5 მაინცადამაინც] მაინცადამაინც B; ბრევილი] ბევრიც C; არაფელი] არაფერი C; არაც] არც B; 6 მერამდონე] მერამდენე C; 7 ოჯახის შვილი] ოჯახიშვილი BC; 8 მყავან] მყავანან C; 16 მახლობელი] ახლობელი C; 19 ნათესავებს] ნათესაობას BC; გკითხავთ] გკითხავ C; 22 განა + ხსვა

BC; 23 გულმოსულათ] გულმოსული C; ბელასინი] ბელასუნი B; 24 არამეთქი] არა-თქო BC; 25 ქე ვართ] ქეა C; B-შიც თავიდან იყო „ქეა“; 26 გკითხავ] გკითხამ C; 28 თქვი] სთქვი BC; 29 ნათლიმამის – სანდრო – B; 30 მისი – C; 34 ამბობ] ანბობ C; 36 ჩვენებურათ] ჩვენებურად C.

340. 4 ტყვილა] ტყვილათ C; 5 რასა] რას C; 6 ვუკბინეთ] უკბინეთ C; 9 ის – C; 11 ბეჯითათ] ბეჯითად C; დავესწარი] დვეესწარი C; 15 მაია] მაია C; 19 წინ] წინით C; 20 ვინცხა] ვიცხა C; რომ] რო C; 21 ტყუილათეი] ტყულათეი C; სჭრი] ჭრი C; 26 სოსიკაი] სოსიკა C; უთხრა] უთხლა C; 31 ანასუნ-ბაბასუნი] ანასული-ბაბასუნი C; 32 ჩანგური] ჩონგური C; 35 ამისთვის] ამისთვის C.

341. 2 ისინივე] ისივე C; 4 სწორეფ] სწორეთ C; ვიცნოფ] ვიცნობ C; 5 მოწამეს] გალივეს C; 8 ვუთხრა თუ არა] უთხრა? C; 12 თქვი] სთქვი C; 18 აქ] იქ C; 19 ხაზაროვი + (სოსიკას) C; იყავი] იყავ C; 21 კალენდარი] კალანდარი C; 23 გეკითხები] გეუბნები C; ოცდაოთხ] ოცდაოთხს C; 24 დეკემბერს-მეთქი] დეკემბერს C; 31 სტყუი] სტყუვი C; 32 ერთად] ერთათ C; 35 ამბობ] ანბობ C; გედირიე] გედირიე C.

342. 2 შენსას] შენსა C; 3 მირჩევნია] მერჩევნია C; ვთქვა] ვსთქვა C; 4 იქცევს] აქცევს C; დედაგაგლეჯილის შვილი] დედაგაგლეჯილი C; 6 აპ] ოპ C; ტყუვილია] ტყუილია C; მიმაგვანა] მიამგვანა C; 8 მინახევხარ] მინახვინარ C; 10 კორტოხელია] კორტოხელი C; 13 ხანჯალი] ხაჯალი C; 15 ამბავია] ანბავია C; კაცო + ხაზაროვი – ნივთებიც წაიღო? C; 22 თქვენი] შენი C; 23 მათქმევინეთ] მათქმევით C; 25 ჭირიმე] ჭირიმეთ C; 29 ამბობ] ანბობ C; სოფიო] სოფო C.

343. 1 ვამბობ] ვანბობ C; ვიყავი] ვიყავ C; 2 ტყვილია] ტყუილია C; წაღებით] წამოღებით C; წაუღია-რა] წამოუღია-რა C; 4 საიდან] საიდან C; 8 არავინა] არავინ C; 5 ჰგონია] გონია C; 6 ჩაადეთ] დაადეთ C; 7 აქ დასტოვეთ] დააკავეთ C; 10 დაეშვება – C; 14 სტოლთან]სტოლთანა C; წერს] სწერს C; 27 ამბავი] ანბავი C.

344. 6 არა] ვერა C; შეიგონა-რა] შეიგნო-რა C; 17 ერთხელაცა] ერთხელაც C; 20 შევხედო] შევხედოო C; არ] არა C; ერთმანეთსაო] ერთმანეთსო C; საკვირველია] საკვირველი C; დაბალწოდების] დაბალი წოდების C; 25 ჯვარდანერილი] ჯვარდანერილ C; 27 აქეთ] აქვსთ C; 31 აა] აა C; რისთვის] რისთვის C; 33 ბანკისა] ბანკისა C.

345. 1 გადამავინყდა] დამავინყდა C; ერიჰა] ერიჰაა C; 2 მომაგონე] მომაგონეთ C; 16 პოლიცმეისტერს თხოვე] პოლიცმეისტერსა სთხოვე C; 20 შტუქარი] შტუქი C; 21 ვიპოვნო] ვიპოვნო C; 22 სადმეო] სადმე C; შევიტანო] შეიტანო C; მაგიერ] მაგიერო C; 23 მოუტყუილებია] მოუტყუებია C; 25 თხოულობდა] თხოვილობდა C; 31 ამბავი] ანბავი C; 32 მისი] მის C; 34 ბევრი + კიდევ C; 35 ვთქვა] ვსთქვა C; აქეთ-მეთქი] აქვსთ-მეთქი C; 36 სდებიათ] დებიათ C.

346. 1 ვთქვათ] ვსთქვათ C; 9 ჩამოახრჩვეს] ჩამოარჩეს C; 11 ბრძანა] ბძანა C; 12 გიბრძანებია] გიბძანებია C; 17 ქურდმა] ქურდმაც C; 19 მართლაც]

მართალია C; 20 საჯინიბოდან] საჯინიბოდამ C; 22 უსამართლოდაც] უსამართლოთაც C; 23 წაკვერვეინებს] წაკვერვეიებს C; 26 ჩაუდენია-რა] ჩაედინოს-რა C; 28 შვილები] შვილი C; 29 მართალია] მართლა C; 32 ამბობ] ანბობ C.

347. 5 ამბავი] ანბავი C; 7 დაჰყრია] დაყრილა C; 10 მებელს წმენდს] დაუწყებს მებელს წმენდას C; 13 თუ – C; მეუბნება] მეებნება A; 15 გამოჩხრიკე] გამოსჩხრიკე C; 18 იქნება] არის C; 21 იახშილოლოვი – მორჩი (გადახაზულია C–ში); 27 მაშ + ვაცხოხე მამაშენი! ეგრე კარგია C; გადასული – დღეს (გადახაზულია C–ში); 35 ვამბობ] ვანბობ C.

348. 4 ეგვანებოდი] ემგვანებოდი C; 7 ადამიანის შვილს] ადამიანიშვილს C; 8 თქვენს] თქვენ C; 9 ამბობ] ანბობ C; 12 ამბობ] ანბობ C; 14 სხვებისაც] სხვებაც C; 16 ჩამოუქცევიათ] ჩამოქცევიათ C; 17 სოსიკა უნდა ჩამოახრჩონო] სოსიკას ჰკარგავენო C; 18 კათალიკოსი] კათოლიკოსი C; 19, 20 თუ – ვიქნებოდი (გადახაზულია C–ში); 21, 22 და – სული (გადახაზულია C–ში); 26 ტყუილაუბრალთ] ტყვილაუბრალოდ C; 27 ამბობ] ანბობ C; 29 ჩამოახრჩობენო] ჰკარგავენო C; 30,31 და – აიყვანენ – C; ამბავი] ანბავი C; 33 აპატიებენ] აპატიებენ C; 36 ეგ – C.

349. 4 ამბავია] ანბავია C; 5 თქვით] სთქვი C; 6 ახლავე] ახლავ C; 8 იტყვი] იტყვით C; ამბავია] ანბავია C; 11 მიდის] გადის C; 12 შეინახამდენ] შეინახამდენ C; 13 დახრჩობას – C; დაიზოგავდენ] დაიზოგავდენენ C; 23 ხომ] რომ C; 24 ფრთხილათ] ფთხილათ C; 30 რა] რაო C.

350. 3 გეშინია] გეშინიან C; სასაცილოა] სასაცინოა C; 10 ტყუილა] ტყულა C; სახლშიაც] სახლშიდაც C; 13 ვითხვო] ვსთხვო C; 16 საცოლესთან] საცოლოსთან C; 18 დაიჭირე + და C; 23 ჩამოახრჩობენ] დაჰკარგავენ (C-ში ჩასწორებულია წითლით); 31 გნებავთ] გნებამთ C; 32 ამბობ] ანბობ C; 35 მოტყუებით მოვიტაცოთ] მოტაცებით... მოვიტაცოთ C; 37 ჩვენს] ჩვენ C.

351. 5 მაშ + უნდა C; 8 წამობრძანდით] წამობძანდით C; დავიგვიანებთ] დავიგვიანებთ C; 11 ამბობს] ანბობს C; 13 დარჩებაო] დარჩება... C; 19 სოფიოა] სოფოა C; 20 ჩავუთქვი] ჩაუთქვი C; 21 დამიცარა] დამიცარია C; 26 ამბობ] ანბობ C; 27 რას] რათ C; 28 თქვი] სთქვი C; შემინდევითქო] შემინდევ-თქო C; 30 შენოდენა] შენოტელა C; უსაქმურად] უსაქმურათ C; ჩარჩება] დარჩება C.

352. 2 ვახშობაა] ვახშობამ მოატანა C; 5 ამბობ] ანბობ C; 7 კი + დღეს C; 9 აბა – C; ამბობ] ანბობ C; 16 ცოლ-ქმრობის] ცოლ-ქრმობის C; 18 არა] არ C; 25 მოფუცადოთ] მოუცადოთ C; ამ – C; 26 ქუხილი] ქუხს C; 29 ჰქონდა] ქონდა C; 30 სწორზე] სწორედ C; 31 იგონებდა] აბოდებდა C; 33 საცოდავისთვის] საცოდავისათვის C.

353. 1 დლიდან] დლიდგან C; 2 ძუძუმწოვარი] ძუძუთა C; 3 ბარბარობა] ბარბალობა C; სარტყელი] სასარტყლე C; 6 ჩვენზე] ჩემზე C; 8 მგონია] მგონი C; 9 გამიღე] გამიღეთ C; 11 მთელი] მთლად C; 12 გაიგდება] გეიგდება

C; 13 ჰქენი | ქენი C; 18 რაცლა | რაცხა C; ამბავია | ანბავია C; ტყუილათ | ტყუეილათ C; 19 კაცი-მეთქინ | კაცი-თქო C; წამოვედი | წამოვედ C; 21 შეიტანე | შეიტანს C; დასაჯერი | დასტურ C; 23 კარტეჟი | კარტეჟი C; 24 აგრე | ანგრე C; 26 კარტეჟი | კარტეჟი C; 28 კილაე | კლაე C; 31 ჩემი | ჩემის C; 33 ჩაუგდო | ჩოუგდო C; 35 მეორეს | მიორეს C; 36 წართო | წართო C; 37 ამბობს | ამბობს C.

354. 18 ურევია | ურევიაო C; 19 მახარებელი | მახარობელი C; 20 ალტაცებული | ალტაცებით C; სოსიკა | სოსია B; 22 პრისტავი | პრისტავი BC; 23 რო | რომ C; დაუჩეხნით | დაუჩეხათ C; 24 გიბძანა | გიბრძანა C; ახლავე | ეხლავე C; 30 დაგემართა-მეთქი | დაგემართა-თქო C; 31 ციხიდან – C; 32 ძმიზაო | ძმისდა BC; 33 დღიზაო | დღისდაო BC.

355. 1 მივეშველე | მევეშველე C; აგია | იგია BC; 2 ულაჟი | ულაჟი BC; 4 დღიზა | დღისდა BC; 5 სადაც | სადაც B; 6 დავეხდი | დავეხდი C; 8 შეიძლება + რო B; რომ C; 9 მაშინათვე | მაშინათეი B; 13 ნულაფერს | ნულარაფერს C; დევიგვიანებთ | დაუგვიანებთ C; 14 დაია | დაი B; თუ ცოცხალი დავრჩით, კი გნახავთ კიდომ – C; 15 დუუგდეთ | დაუგდეთ BC; დაჰკეტავს | დაჰკეტს C; კარებს – C; მიბრუნდება | მიბრუნდება BC; 27 მღვთისაო | მღვთისა C; 28 შენი – B; 34 არაკუნებენ + თეკლე – გოგია თუ დაბრუნდა... ვინა ხარ? C;

356. 1 გამიღეთ | გამოიხედეთ C; 4 გამოგზავნილი | გამოგზავნილი C; 5 და – C; 7 პირშეუდნილი | პირშეუდნული C; 10 მოვიდოდა მოზედავდა C; 12 შენს | შენ C; 13 აშფოთებით | შეშფოთებით C; 20 ამბობ | ანბობ C; 28 მამ – C; 29 ამბობ | ანბობ C; 30 რათმეთა | რამეთა C.

357. 4 გააშვებიოს | გააშვებინოს C; 11 მოგკლავ | მოგკლამ C; 12 ვინცხა | ვიცხა C; 13 მოჰკლა | მოკლა C; 16 დავეზარებვიარ | დაუზარებვიარ C; 18 ნავთლულში | ნათლულში C; 19 ვინა | ვინ C; 25 ვინცხაა | ვიცხაა C; 30 მოათრევს | მოითრევს C; 33 (წამოვარდება) კარაპეტა?! . ~ C.

358. 1 იგია! + იგია! C; კარაპეტა | კარაპეტია C; ტყულაი | ტყუილაი C; 2 უკანიდან | უკანიდამაი C; გამოსხენით | მოსხენით C; 3 კარგად | კარგათ C; 5 მოგენყინოს | მოგენყინდეს C; 11 გაკვირვებით | გაკვირვებული C; 12 არა | არ C; 14 ამბავიც | ანბავიც C; 17 კმაყოფილიცა | კმაყოფილიც C; 19 გაბოროტებულა | გაბოროტებული C; 22 ეშმაკმა | ეშმაკებმა C; უთხრა | უთხრეს C; 23 დალუპოვო | დალუპოო C; 25 შენ | მე C; გამოგადგეს | გამომადგეს C; გამაბედვინებს | გაგაბედვინებს C; თქმას – C; 26 უფროსებს + ისე უყვართ C; 27 ასე | ისე C; 28 რო | რომ C; 29 ერთ | ერთს C.

359. 3 შეჰკრთება | შეკრთება C; ვხედავ | ვხედამ C; 7 ამბავია | ანბავია C; 12 თქვი | სთქვი C; 17 ტყულათეი | ტყუილათეი C; იქცევ | იქცემ BC; 20 მისი | მის B; 21 გაგაკვირვებს | გაგაკვირებს C; 23 მოვუცდი | მოვუცდი BC; გზა | გზაი BC; 29 სწყალობს | წყალობს C; 30 ასე | ისე C; 30,31 ოქროს ქსოვილები | ოქროსქსოვილები C; აფენია უფენია BC; სიმდიდრეთ | სიმდიდრეთა B.

360. 4 სტრახშია | სტლახშია BC; 10 გიბრძანოს | გიბძანოს C; 11 მოგკითხვენ | მოგკითხვენო B; 13 გეუშურები | მიეუშურები C; 14 მეშინია |

მეშინიან B; ამბობდა] ანბობდა C; 17 უამბო] უანბო C; მან] იმან C; 18 თქვა] სთქვა BC; მად] მანდ BC; 23 ჰა] ჰე C; 24 მიდის] გადის C; 26 სოფიო] სოფო B; არავინ] ალავინ B; არის] არი BC; 27 მესამე] 3-მე B; 24 ისევ] ისივე B; 25 ამბავი] ანბავი BC; შევიტყვე] შევიტყე BC; 29 ხელობას + თორემ C.

361. 3 კარზე] კარზედ B; 5 კარებიდან] კარებიდან B; 6 მეორიზა] მეირიზა C; 7 მეოთხე] 4-ხე B; 11 მან] იმან C; 13 მეტს] მეტ BC; ამბავი] ანბავი BC; მას ჩემზე ~ C; 15 ჩანს] სჩანს BC; ყოფილა] ყოფილხარ C; 16 რაია] რაა BC; 20 ამბავი] ანბავი BC; 23 რავაც] როგორც C; 25 რა ვიცი] რავაც C; 24 ისე] ასე BC; 26 ამბობ] ანბობ BC; 30 ჩვენიცა] ჩვენიც BC.

362. 1 ვნახამ] ვნახავ C; 2 ჩემი] ჩემის B; პროხოროვსაც] პროხორესაც B; 3 კარებს] კარს C; რეკავს + მკითხავი შინ არის? C; 5 მეხუთე] 5-თე B; 6 ისივე] ისინივე C; 8 რა] არ C; 16 იცი] იცის C (B-ში ეწერა “იცის” და “ს” გადაშლილია); 19 ხელზე] ხელზედ B; ხელეზედ C; 24 – 363.12 ტუროვი – სიტყვას – B; 26 ამბავია] ანბავია C; 31 მომცემ] მომცემენ C.

363. 3 მატყუარა] მატყუარი C; 5 ღმერთმა + ეს C; 8 ახსნიდენ] ახსნიდენენ C; 12 ავწერ] ავსწერ C; სიტყვას] სიტყვებს C; 13 დაბნეულ] გაბნეულ BC; 18 სულთამხუთავივით] სულთამხუთავით C; უპირებენ] უპირებ B; 19 კაცია] კაცი C; 21 ამბობს] ანბობს BC; 26 გნამს] გრნამს BC; 30 მარცვალს + შორს C; 31 მხსნელია] მხსნელი C; გადაკეთებული] გადაკიდებული B; გადიდაკცებული C; ხარ + და C; 32 ძველებურათ] ძველებურ C; ჰლალატობ] ღალატობ BC; ისეთ] ისეთს B; 33 აგდებ] აგდებთ BC; 34 კიდევ] კიდევა B; უყურებ] უყურე C; 36 ერთი + ახლა მე C; შევულოცო] შეულოცო BC; ახლა მე – BC.

364. 1 საკვირველება] საკვირველება C; 2 დაიჯერებ] დაიჯერ C; ასე ეწერა B-შიც და “ებ” შემდეგ არის ჩამატებული; 6 ფრთხილად] ფთხილად C, ფრთხილათ B; 7 ისეთ] ასეთ C; 13 ძალიან] მალულო C; იყავი] იყავ C; 14 მიდის + და BC; მიჰყავს] შეჰყავს C; 15 მეექვსე] 6-სე B; 22 ამბობენ] ანბობენ BC; 23 მაზრიდანააო] მაზრიდანაო BC; 24 ამბავი] ანბავი BC; 26 ამბავი] ანბავი BC; 28 კარგათ] კარგად BC; 35, 36 როგორ ტყობილობს] არ ატყობდეს C.

365. 9 რათ] რათა BC; აგვიანებს] გვიანობს BC; 11 ჰე] ჰეი B; ჰა C; 12 მეშიდე] 7-დე B; 20 პირველთა] პირველად C; გხედავ] გხედამ C; 22 გასაკვირვალა] გასაკვირველია C; 27 მაგრამ – C; რათ] რაც B; 31 ნათლია] ნათლიავ B (თავდაპირველად ეწერა „ჯალაბო“), ჯალაბო C; 33 ეშმაკისთვინ] ეშმაკისათვინ C; მიდის] გადის C.

366. 2 გაგიცარცვამს] გაგიცარცვავს C; 11 დასჩერებია B-ში ეწერა „დაჩერებია“ და „ს“ შემდეგ არის ჩამატებული; 13 კეთილი] კეთილის BC; მოსული + არა, შვილო, ნადი... ნადი! მე შენი თავი არა მაქვს... ვერას გეტყვი... C; 14 გატყობ] გეტყობა C; 16 მიკითხავ] მიკითხავე C; 18 სანთლებს] სანთელს C; 23 ხედავ] ჰხედავ BC; 25 ჩაიხედე] ჩახედე B; ჩაჰხედე C; 27 ხედავ] ჰხედავ („ჰ“ წითელი მელნით არის ჩამატებული) C; 29 ამბობ] ანბობ

BC; 30 მოსჩანს] მოჩანს C; 32 ხედავ] ჰხედავ B; 34 ვხედავ] გხედავ C; 35 თითქმის] თითქ C.

367. 2 ხედავს] ჰხედავს BC; 3 სწორე] სწორე C; B-ში „ე“ წითლით არის ჩამატებული; გზაზე + და BC; 7 გრიგალ] გრიგალი B; 9 რეებს] რაებს C; ამბობ] ანობ BC; 10 მოგელის] მიგელის C; 11 შენ] B-ში გადაშლილია; 13 გზაზე] გზაზედ C; ამართულია] ამართულა BC; 14 კლდისა B-ში მეორე „ა“ წითლით არის ჩამატებული; სხვა] სხვადასხვა C; 15 მოუგროვებია] მოუგროვებია C, B-ში „ვ“ წითლით არის ჩამატებული; ოქრო-ვერცხლები] ოქროქსოულები C; 19 რა] რაები C; 20 ამბობს] ანობს BC; 23 გაშინებს] განიშებს C; დაუხრჩვია თავი] დავიღრჩე თავი C; 26 აჰ] აა C; სახრჩობელა] საღრჩობელა BC; 28 შენს B-ში „ს“ წითლით არის ჩამატებული; ხელს] ხელსა B-ში „ა“ წითლით არის ჩამატებული; 31 ძრეილია] ძლიერია C; 32 მოასხა] აასხა C; ანგელოზმა] ანგელოსმა C; 33 იდაგვის – C; გაქრენ] გაქრენ B; 36 ამბავია] ანბავია BC.

368. 1 ჰყვივს] ყვივის C; 2 ამბობ] ანობ BC; 3 მესმის + ახლა B, + ან C; 6 სანთლებს, + და B; უყოფს] აყოფიებს BC; თავებს] თავს BC; 7 ნავლი] ნათელი C; 8 შენ] შენს BC; აღმური] ააღმური B; 10 ამბავია] ანბავია BC; რეები] რაები C (ორჯერ); 13 მეორე] 2-რე B; 19 თქვენზედ] თქვენზე C; 21 ხაზაროვს] ხაზაროვი C; 25 – 374.14 მახნევიჩი – ფარდა – B; 28 გაქვთ] გაქვს C.

369. 1 გაქვთ] გაქვს C; 18 ამბობ] ანობ C; 20 გეჩურჩულებოდა] გეჩურჩულებოდათ C; 21 ბრძანდებოდი] ბძანდებოდი C; 23 ამბავია] ანბავია C; 26 ვისზედა] ვიზედა C; 27 რაღაი] რაღა C; 29 ვინ] ვინც C; 30 ამბობთ] ანობთ C; 32 შენ] შეილო C; 33 გეტკეცა] გეტკიცა C; 34 შემოდით] შამოდით C.

370. 10 გოგიას] გოგიეს C; აზნოურიშვილი] აზნოუშვილი C; 13 ცოლმა] ქალმა C; მარა] მარამ C; 14 რო] რომ C; განყრეს] განყლეს C; ვერავინ] ველარავინ C; 15 კანონზედ] კანონზე C; 16 გახლავთ] გახლავს C; 19 ამბობს] ანობს C; 24 გაქვთ] გაქვს C; 26 იცნობთ] იცნობ C; 28 საქმრო] საქმრო C; 29 ჩამოახრჩობინა] დააკარგვინა (C – ში წითლით არის გადასწორებული); 33 ყოლისფერს] ყოლიფერს C.

371. 1 ცოლათ] ცოლად C; 2 დაიხრჩოვო] დაიხრჩოო C; 5 შეეხება] შეეხება C; 7 ყველაფერს] ყველაყაის C; 12 ამირინდო + ევ C; 14 ამბობენ] ანობენ C; ჩანს] სჩანს C; თანამოზიარე] თანამოზიარენი C; 17 კნიაზზედ] კნიაზზე C; უთუოდ] უთუოთ C; 19 მახნევიჩი – C; 21 ამ] იმ C; ჰმ] აბა C; 23 ვინცა] ვიცხაა C; ვნახო] გვნახოს C; 28 გახლავარ] გახლავართ C; 30 დაჰფარავ] დაფარავ C; გეშინია] გეშინიან C; 32 ამბობს] ანობ C.

372. 4 განზრახვით] განძრახვით C; 5 მიბრძანა] მიბძანა C; 9 უნდოდა] უნდოდათ C; 10 რჩილი] ჩჩილი C; 16 ვუგდებდი] უგდებდი C; 17 ვხედავ] გთხოვთ C; 18 ერთგულს + მე C; ცდილობენ] სცდილობენ C; 19

მოყიდულია] მოყიდვილია C; 22 ამბავი] ანბავი C; 23 გაჩნდა + სწორეთ C; 24 დასამტკიცებლათ] დასამტკიცებლად C; 25 კოფორში] აგარაში C; უფ.] უ. C; 26 მთელი] თელი C; 29 ამბობ] ანობ C; 32 თვითონ] თითონ C; 35 სტუმრათ + მაგრამ C; 36 თვითონ] თითონ C; მარამ] მაგრამ C.

373. 3 ისე] იმისისხო C; 6 გნახე] გნახე C; გაგახსენო] გაგახსენოთ C; 10 მაინცდამაინც] მაინცადამაინც C; გაგთქვამ] გაგთქვამ (ორჯერ) C; 12 აღარ] არ C; (თავისთვის) მართლა, – C; 14 წვეულათა] წვეულათ C; 17 სცდება] სცდებით C; კარლოვიჩი] კარლოვიჩ C; 20 თქვენ თავისუფალი ბძანდებით, მართალი ყოფილხართ – C; 21 აბედას] აბიდას C; 23 შეურაცხყოფა] შეურაცყოფა C; 27 გაქვთ] გაქვსთ C; შეხვიდე] შეხვიდეთ C; 30 სვისტკოვ] სვისტკოვო C; 37 ამბავი] ანბავი C.

374. 1 ჩვენც] ჩვენ C; 4 შეგიძლიათ] შეგიძლიანთ C; 6 მეც + აქედან C; 7 ჩამოგართვათ] ჩამოგართვასთ C; 10 დამაკავებთ] დამაკავეთ C; 12 აინევს] ინევს C; ბრძანებს] ბძანებს C.

332. 3 „ტფილისელ ლეკოს“ – ლეკოკი არის შერლოკ ჰოლმსის ერთგვარი წინამორბედი, ფრანგი მწერლის, ემილ გაბორიოს დეტექტიური რომანის „ბატონი ლეკოკის“ (1869 წ.) მთავარი გმირი. იგი სამძებრო პოლიციის აგენტია, გენიალური ალღოსა და არაჩვეულებრივი ლოგიკის მქონე პიროვნება. რომანი 1870 წელს ითარგმნა რუსულად და იმდენად პოპულარული გახდა, რომ „ლეკოკი“ საზოგადო სახელად იქცა. მას ირონიულად იყენებდნენ იმ გამოძიებლებთან და დეტექტივებთან მიმართებით, რომლებიც ენერგიულები, მაგრამ არაპროფესიონალები და წარუმატებლები იყვნენ.

337. 32 „ვანქის ქუჩაზე“ – საუბარია ახლანდელი გიორგი ათონელის ქუჩაზე.

განთიადი (გვ. 375)

ხ ე ლ ნ ა ნ ე რ ი: K ავტოგრაფი, აკაკის ფონდი №84 (B), Z ასლი ფ. 480, №2011 (A).

ს ა თ ა უ რ ი: – B;

თ ა რ ი ლ ი: [1903]

ხ ე ლ მ ო წ ე რ ა: არ აქვს.

B ავტოგრაფი შავია, უმეტესი ნაწილი ფანქრით არის ნაწერი, დაუსრულებელია, უსათაურო, უთარილო და ხელმოუწერელი. წითელი მეღვინით, სხვისი ხელით მინერილი აქვს – „პიესა“. A-ზე ცენზურის ნებართვა გაცემულია 1904 წლის 8 იანვარს. შესაბამისად, თხზულება 1903 წელს

უნდა იყოს დაწერილი, რადგან 1904 წლის 8 იანვრამდე ასლის გაკეთება და ცენზორისთვის წარდგენაც უნდა მოსწრებულიყო.

წაწარმოები მწერლის სიცოცხლეში არ დაბეჭდილა. პირველად გამოქვეყნდა 1945 წ. ჟურნალ „მნათობში“ №2-5. ძირითად წყაროდ ავიღეთ ასლი, რადგან იგი სრულია, ავტოგრაფზე უფრო გვიანდელია და კარგად იკითხება. გარდა ამისა, იმ ნომრებიდან, რომლებიც მითითებული იყო პ. ინგოროყვასთან, ხელმისაწვდომია მხოლოდ ავტოგრაფი და მითითებული ასლი (წინა აკადემიური გამოცემის X ტომის შენიშვნებში გიორგი აბზიანიძე აღნიშნავს, რომ არსებობდა „განთიადის“ ოთხი ეგზემპლარი: – ორი ავტოგრაფი და ორი სხვის მიერ გადაწერილი ასლი. მეცნიერის აზრით, ერთი ასლი 1914 წელს თეატრში გაჩენილი ხანძრის დროს განდაგურდა, ავტოგრაფი კი, რომელიც, სავარაუდოდ, აკაკიმ წარადგინა ჟ. „თეატრსა და ცხოვრებაში, შეიძლება იოსებ იმედაშვილს ჰქონოდა ან „იავარქმნილიყო ჟანდარმერიისაგან“. როგორც ჩანს, პიესის ავტოგრაფი არც იოსებ იმედაშვილს ჰქონდა, რადგან არსებობის შემთხვევაში მას აუცილებლად გათვალისწინებდნენ თხუთმეტტომეულის გამოცემისას).

375. 1 – 377. 2 განთიადი – 1-ლი] ორსართულიანი B.

377. 3 დახურული] შეხურული B; შუაში] შუაგულში უზარმაზარი B. 4 სკამლოგინებია] სკამლოგინები B; 5-7 გამოსვლა – დაბალის] კიკოლა ჩამომჯდარა, ურმის გოგორასა სთლის და ნელი B; 7 დალიღინებს] დაპლიღინებს B; 12 სიყმანვილევ] სიყმანვილე B; 13 ჰეე] ეჰ B; კიბის] კარის B; გადამიბიჯებია + ტანმჩატედ (წაშლილია) B; 14 სიმღერას] ლღინს B; 22 აქაქანდა არიკა (ჩამატებულია) B; 24 ვერ ხედავს] ვერა ჰხედავს B.

378. 2 ისე] კიკოლა B; საყვარლისეული] იასახარ (გადაშლილია) B; 5 ოჯახი] + მეტი აღარა გვეჭიროება რა B; რომ ბრძანებ – B; 8 კიკოლა + მოჰყვა თავისებურ მამაო ჩვენოს (გადაშლილია) B; 9 ბიჭი + სად წახეტიალებულა B; 12 ი + შინ რომ ერთი წვეთი წყალი აღარსად არი, ჯერ ის მოეტანა ბარემ. კ. მოიტანს, წყარო ხომ არსად გარბის, არც შრება. მოესწრება. ს. როდისლა. ი ყმანვილი ან სადაც არის გაიღვიძებს და სამოვარი კი მზად არ არის (გადაშლილია) B; გამოიღვიძოს] გამოიღვიძებს B; 16 ჰოო, შენი] ჰოოო, მიხა! B; 22 აკეთებს + რომ სამოვარსაც ვერ დადგამს (გადაშლილია) B; 23 ლექსო? იმას – B; აქვს + ის არის მთელი ოჯახი (გადახაზულია) B; 24 ის – ოჯახი – B; 27 იმასაც] საბრალაო ი ბიჭი (გადაშლილია) ის არის მთელი ოჯახი B; 28 ემსახუროსო – იძახი – B; 31 გააფუჭა + ი ბიჭი B; მაგისტანებს] მაგისტანეებს B; 32 ვერ მიხვდება – B.

379. 1 ბრძანდებოდა] იყო B; 3 რას აშაგებს B; 5 გინდათ-რა] გვინდა-რა B; 6 ოჯახი] ქვეყანა B; 9 ააგებთ] ააშენებთ B; 10 ვიჰ] ვიმ B; 11 მოწონებული] ყეყეჩა B; 12 ენაცვალოს იმას] იმას კი ენაცვალოს B; 14 იღიმება] იცინის B; თვალში + დიახ, დიახ (გადაშლილია) B; 15 ი] იმ B; 18 კი გქონია] გქონდა B; გლესხის] გლესხკაცის B; 21–23 კიკოლა – გადავარდნილია] კ. ძალიან საჭირო კი იყო, შენმა მზემ, იმათი ატორლიალება! რაღაი კი ღმერთმა

ერთხელვე იმათ გადაგვარჩინა... ს. (ანევეტინებს სიტყვებს) გადაგვარჩინა B; 24 თვარამ] თვარა B; რალაი ის მოიშალა – B; 25 და – B; 26 რათ] რად B; 27 შხამსა და ნალველს გადასხამდი] ნალველ-შხამს გადამისხამდი B; 30 მარან-ბელელი] მარან-ბელელები B; 31 შენს] შენ B; 32 წაუვედი] წაუუედი B; 35 შენისთანებს] შენისთანეებს B; 36 ჩემსკენ] ჩემზე B.

380. 2 თითს მიაშვერს] ხელს გაუშვერს B; 2–3 ჭისკრის – გამორჩნდება B; 4 და] სახლის ამბები B; ეცოდინება + (უკმაყოფილოდ) B; აქ] აქეთ B; (უკმაყოფილოდ) 5 ნეტავი] ნეტავ B; 9 თვალს გააყოლებს ~ B; 10 არის] არი B; 11 ბატონებისაკენა] დიდ-კაცებისკენა B; 12 სულ იმ დიდკაცობაში] სული დიდკაცებისკენ B; სული ორივე დედა-შვილს – B; 13 ფანდის – B; 15 ჩხიკის] თლას B; ლილინობს] ლილინებს B; 17 მხრებში] მხრებით B; 22 ისინივე] ისვე B; 24 წამოდგება] წამოვარდება B; 25 მოგიშალოსთ] მოგიშალოს B; 27 მუშაობამ + დილა მშვიდობისა B; 30 საკადრისია + წუ ინებებთ B; 31 მხარზე] მხრებზე B; 29 უკან მიაქვს ხელები] ხელები უკან მიაქვს B; 32 ხელს + და უცაცუნებს B; ოფლიანი] ოფლიან B.

381. 1–4 ნათქვამია – წაელო] კ. კაი და გეხუროსთ, მაგრამ ჩვენი ვინლა დაიხურა? თავისას გვაჩეჩებენ თავზე. ს. განათლებამ მოიტანა... რა გაეწყობა. კ. კაია, შენი ჭირიმე (სახეს იჭმუხნის). ნეტავ თქვენის კარგად ყოფნით არც ეგ მათგანათ და არც არა წაელოთ რა. ს. წაელოთ? B; 6 ზრდილობა] ზდილობა B; 7 დაგვეკარგა] დაეკარგა B; 8 ესლა] ახლა B; 11 ჯდება ქვაზე] და კიკოლასაც გვერდით ანიშნებს, შენც ჩამოჯექი, კიკოლა B; 13 გმადლობ, მე აქაც არა მიჭირს-რა] გმადლობთ B; 14 ჩემთვის – B; ახლოს] შორიახლოს B; 15 რასა – სჩანხარ – B; ხომ კარგადა ხარ?] კარგათ ხარ რომ აღარსა სჩანხარ B; 17 სიმართლე] სიკარგე B; გახლავარ] გახლავართ B; 18 რატომ – კარგი] ნურც შენა იტყვი B; კარგია] კარქია B; 19 სხვებმა იკითხონ, თორემ] სხვამ იკითხოს, თვარა B; 20 გამოაქვს] მოაქვს B; 22 და – B; 23 მეოთხე] მესამე B; 27 მძიმედ თავს დაუკრავს] მძიმეთ თავს უკრავს შორიდან B; ხელმწიფე] ხელმწიფე B; 28 დათიკოსა] ოლგასა B; 29 ბედნიერებით + (სკამებს დგამს) B; 30 დაბრძანდით] დაბძანდით B; 32 მიბრძანებ] მიბძანებთ B; 33 კარგა] კარგათ B.

382. 1 სპირდონისაკენ] მიუბრუნდება სპირდონს B; 3 – 19 და – მოგესხენებათ] (მიიხედავს) აი, აგერ კიდევ გეახლათ B; 20 მეხუთე] მეოთხე B; 22 მალაღყელიანი] მალაღყელიან B; 25 ააა!] აააა! B; ზრასტი – უნძრევს] – B; 28 დაბრძანდით] დაბძანდით B; 33 პირიქით, სიგრილისათვის] ხეებიც და ეს ქეებიც გაგრილებისთვის B.

383. 1 ვეუო – ვარ] რა დროს გაცივებაა B; 2 – 384.24 ნებაა – მართალია – B.

384. 25 კნიაზოვო? (იცინის) ~ B; 27 თვარა + (იცინის) კნიაზები ისეც მეტი არიან. მე ჯერ არ გავკნიაზებულვარ B; 28 სულერთია – B; მიჩვეული] წაჩვეული B; 29 იხსენიებენ სულ] მოიხსენიებენ ყველას B; 30, 31 სპირიდონ – მისა] მე კი B; 32 ნიკოლაიჩს + მეძახდნენ B; 33 ჩვენში – B; 34 ნიკოლაიჩს +

აქ B; იტყვიან ხოლმე] ამბობენ B; სიჩუმე + ჩამოვარდება B; 36 გამოჩნდება – გაჩერდება] მოდის და B.

385. 1 მეექვსე] 5-ე B; 3 მოგაგონდა] მოგგონებია B; დაბრუნება + ამდენ ხანს სად შერჩი, ბიჭო? B; 4 უსაქმურად – ჩემს] შვერჩი რა ჩემ B; ნებაზე + კი არა ვყოფილვარ B; 5 გითხრეს] ქენი B; 6 რალას მეტყოდენ მეტს] რალა რა ვქენი B; საბალახოს] ქირას B; 11 ჩვენიც და სხვებისაც] ჩვენი და სხვების B; 12 დაიჭერდენ მა რას იზამდენ] მართლა რომ B; 14 მარა] მაგრამ B; 15 ყანებს აღარ] ლობე ყანებს არ B; 18 მეველეებიც იდგნენ] მეველეები იდგნენ B; 22 მირეკენ] შედენიან B; 24 ძალათი] ძალობით B; 25 ყანებშიო] ყანებში B; მერე – B; 26 ისე] ასე B; ნახირს] ხბოებს B; უნდა] უნდოდთ B; 28 ფარსაგად – B; 31 ჰყავთ] ყავთ B; დამწყვედული + მშიერ-მწყურვალი B; 32 თხოულობენ] გადაიხდიან პატრონები B; 33 ვინ არიან ეგ – B; ჩაჩნები + არიან? B; ჩაჩნები + თავადიშვილები ბძანდებიან... ყმანვილები (გადახაზულია) ჩაჩნები? მ. ჰო, ამბობენ, რომ თავადიშვილები ჩაჩნებს აყენებენ თავადაზნაურებო. ლ. არა! („საქონლის კუდი ვილასა აქვს“ გადახაზულია) ეგ თითო-ოროლს, ვისაც რიდი კიდეე შერჩენია, მოჰყავს მართლა ჩენები, მაგრამ მეველედ როდი მოაცდენენ. ისინი გლენებათ დადიან ნადელზე და მთებს ადგიან ხოლმე. მამ, ჩვენებური კაცები ჩადიან მაგ საქმეს? B.

386. 1 ნაბატონარის] (იოცებს) ჩვენ ნაბატონარის B; 3 რას ამბობ] რაო? B; 4 გასაკვირვალა] საკვირვალა B; 5 ნუ გიკვირს – B; 6 მოიტანა + (ოხრავს) B; (ამოიხრებს) – B; 7 ან კი – B; B 7-9 ვილასა – მენისქვილეობასაც] რალაი ი შავი ქვა გაჩნდა, ამოვარდეს მამგონი. მოჯამაგირედ აღარავინ მიდგება. ყველა ჭიათურისკენ გარბის. ადრე რომ წელიწადში ხუთ თუმანს ვაძლევდით უბრალო შინაყმას, ახლა ხომ იმდენს აღარ ჯერდებიან. ვილასა აქვს მათი თავი? გაჭირვება ძნელია! მეველეობასაც იკადრებს კაცი და B; 9 დამეფსოს] დამეცსოს B; 11 ბატონი წამოაყენა და] ბატონები B; 12 დედავ] დედავ] დედა B; 13 – 387.13 ლექსო – გკითხავს] – B.

387. 14 არა, შვილოსა, ნურც მაგრე] (უკმაყოფილოდ) არა, ძმაო, ნურც მანგრე B; 15 ზოგი თხისკენ და ზოგიც მგლისკენო] ერთი მგლისკენ და ერთი თხისკენო B; 15 — 18 ნურც – მოუარონ?] მათ საქმეს უჭირებენ B; აუშვია სოფელს ამდენი] აუშვიათ ეს ამოდენა B; 20 სიტყვას ჩამოართმევს. უმწყემსოდ] აწყვეტინებს. უმწყემსურად B; 20 — 24 როგორ – არის?] საქმე განა სასირცხვოა, დედა. მაგრამ საქმეც არის და საქმეც! (ცარცვა-გლეჯა რა მეველეობაა? რაც არ ეკადრებათ, იმას ჩადიან! კ. ჰო, აბა, ჯოგი არავისა ჰყავს და თითო სულ ძროხას ან ხბოს ვინუნდა სდიოს? ეგ რა მამულის პატრონების ბრალია! მე კიდეე ვერ გამიგია, როგორ თუ უმწყემსურად? ეს როგორ აქ? – იქ როგორ არის? B; 25 იქ + მთელი B; 26 დილდილობით] დილას ადრე B; 27 აბრუნებენ] მორეკენ B; 28 ბრძანებ – ეს] რუსეთია ეს B; 30 თავისი გზა – B; 31 ეგ აქ ~ B; 33 გარეკო] გადენო (ორჯერ) B; 34 რალა] რა B; 35 იქ – ყოფილხარ] სად გინირავს B; 36 არა ვყოფილვარ, განა აღარ

გაგვიგონია და არა წაგვიკითხავს-რა] არ მინახავს, გამიგონია, წამიკითხავს და ვიცი B; 38, 39 ჩუ] ერთი B; შვილო, მიხედე... არ დაიწვას, ჩაიც] არ გადმოვიდეს B; დაასხი + ჩაი B.

388. 1 სამხრობამ მოატანა – B; 2 არა] არ B; ეგებ მიირთვათ] ინებეთ B; 4, 5 სალამომდინ სვამენ] სალამომდი სულა სმენ B; 7 - 9 ზავოდები – ხმარობენ] ხომ იქვე აკეთებენ და აქეთკენაც იქედან მოდის B; 11 შაქარს – B; და ჩაის კი] ჩაის B; 12 ნატენი] კენეტი B; ათს] ათ B; 13 სხვანაირად] სხვანაირათ B; 14 ჰქონია] აქვს B; 15 მეგემრიელა] მოხერხებულად გამოდის B; 16 გამოაქვს პოდნოსით ჩაი] ჩაი გამოაქვს პოდნოსით B; 19 შემოუყენებს] შეუყენებს ფინჯანს B; 20 და ისე ხვრეპავს] ცოტას მოკენეტს შაქარს და ხვრეპავს ჩაისა B; მიჩერებია – იმასა] შვილსა B; და ისე სვამს] ფიალებზე მისჩერებია მას და ასე სვამს ისიც B; 21 თქვენ] თქვენც B; 24 შაქარს + და B; 25 რა დამალევიანებს ცხელ წყალს] ცხელ წყალს რა დამალევიანებს B; რატომ] რატო B; 27 მე] აჰ B; 28 ჩავიმდულრამ სწორედ] ჩავიმდულრებ სწორეთ B; 29 მაგდენად] მაგდენათ B; აღარ] აღარა B; 30 დაღევით – შენ – B; 31 და] ი B; 32 მშიერ მწყურვალნი] დამწყვდეული B; 33 ეგებ ათ] ეგები ათ-ათ B; შეევაჭრე – B; 34 ჩემს] ჩემ B; 37 იმათი ხელი] ამბავი B; 37, 38 არუთენას – რჯულზე – B; 38, 39 გაუმასპინძლდე – იცინის] გაუუმასპინძლდე, მოვარეკინებ ამ ეზოში (იცინის) და ჩვენ ძროხებს კი არა, სხვისასაც B.

389. 1 იჰ, ენაცვალოს] ი, გენაცვალოს B; 3 ბრძანებთ] ბძანებთ B; 6 ჰქონდათ + ისიც ყანაში შეუხსნრიათ! ს. არ ეცოდიანებათ, რომ ჩემი იყო! B; 9 პატარა + ბიჭი B; 10 – 13 არ – ლექსო – B; 13 დააყარეს + რავაო B; აზნაურის] აზნაურშვილის B; 14 ზრდილი და ჭკუიანი იქნებაო, თუ] ჭკუიანი და ზდილი იქნება თუო? ესეც წაგვიხდენდა ყანასო B; 17 თავს ლაფი დაესხა იმათ] (გულმართლად) თავს ლაფი დაასხას იმათ B; 18 აღარ – აზნაურშვილებს – B; 19 მშობლებიც კი] მამები, მაგრამ თავადიშვილებისაგან გატანა დღეს სადღა არის? B; სწორედ] სწორეთ B; 20 ეჰ – B; გაფუჭება] ნახდენა B; 21 ხეირიანად – B; 23 ის იქნება ისევ] ისევ ის იქნება B; 24 ძროხებ-ხბორები] ხბორები B; 27 კლიაუზნობა – არაფერი] კლიაუზობა არის და რას იზამს კაცი B; 28 მოითმინეთ, კნიაზ, ნუ ჯავრობთ] კნიაზ, მოითმინეთ B; 29 ამათი] ის B; გამოგატანონ. (სპირდონს) – B; 32 კაცის] ხალხის B; 33 გვიჭამია-რა] გიჭამია-რა. ჯდება B; 34 საქმეა. + ლექსო, აბა წადი, ნულა აგვიანებ (ლექსო მიდის) B; მოგახსენებდი] მოგახსენებდით B; 35 აქვს-მეთქი] აქვს-თქო B; ისე] ასე B; 36 როგორც მე დავლიე – B; 37 სმენ + პრიუუსკას ეძალებიან და ბევრსა სმენ. რალა ბევრს! მასზე მეტი ხომ არ დაილევია. მიხა (იცინის) რატომ არა. სანამდი გული არ გაუჯერდეთ, უნდა უსხან და უსხან B; 38 მანგრე] მაგრე B.

390. 1 უსუსტრად] დიას B; 3 ისე – B; რა სული მისდით – B; 5 უბერვენ] უბერმენ B; ოდნავ] ოდნად B; 8 საყვარ. + მიჩერებია თვალებში. თავისთვის, B; 10 მერე და – B; 11 გულ-გვამში – B; 12 არგებს] კარგია B; რუსეთში – B;

15 ეცემაო] ეცემა გაყინული B; 16 სწორედ] სწორეთ B; ათჯერ – ოფლი] არ მოსწყინდებათ და B; 18, 19 ჩაის – გადაისხამს] ჩაიღვრის კალთაში B; 20 წამოვარდება – უი] უი, წამოვარდება ზეზე B; 20, 21 დამიდგეს – მომივიდა!..] და B; 21 ზეზე – B; 23 უნდა – B; 29 სპირდონს] დედაკაცს B; 33 კეთილშობილებისათვის – B; ამათ – წამხედურობას] რა ამათი საქმეა ჩვენი წამხედურობა B; 30 გლენხმა] გლენხმა კაცმა B.

391. 1 ჰმ! – B; 1, 2 არ – სული] ესეც შენი პრიკუსკა (იციინის) B; ნელ-ნელა – B; 6 პირველი] 1-ლი (ორჯერ) B; 9 დავთარს სინჯავს – B; ამბობენ + ყოველწლობით ღეროზე B; 10, 11 არის – კი უთუოდ] კი უთუოთ B; 11 სწორედ] სწორეთ B; ნისიასა] ნისიას B; 14 დრო, კნიაზს] კნიაზს დრო B; 16 ყაირათიც] თანაც ყაირათი B; 17 კი – B; არა გვწყალობს – B; 19 ნატვრის] ნატრის B; ხელში უჭირავთ] უჭირავთ ხოლმე ხელში B; 21 ჩაგვივარდეს] ჩაგვივარდებოდეს B; ქვეყანას ხელში დავიჭერდით] მთელ ხმელეთს ხელში დავიჭერთ + აქამდე ზღვა და ხმელეთი ხელთ გვეჭირებოდა , მაგრამ ბედი და ჭკუა ერთმანეთს გაურბიან. ერთი რომ წინ ეწევა, მეორე – უკან (გადახაზულია) B; 23 სთქვაო] თქვა B; ბედიც ხელს შემინყობს] ბედს უნდაო B; 24 არა და] არ უნდა B; მომტეხსო] მამტეხსო B; ათასს] ათას B; მეტია] მეტი B; გვინახავს] გვინახამს B; გროშს – და – B; არ ივსება] ვერ აგვივსია B; 28 იქ] იქა B; გამოელევათ + და შიმშილით უნდა მოკვდენ B; კიდევ – გამოუჩნდებათ] კიდევ გაუჩნდებათ რამ B; 29 გამოუჩნდებათ + ადამს აქეთ ქვეყანა შავ ქვას გაურბის, ესენი კი შავმა ქვამ გააკეთა. იქ მკიან, სადაც არ უთესიათ და ბედთან ჭკუაც ყოფილა (ეს ადგილი ჯერ ფანქრით დაუნერია და გადაუხაზავს და შემდეგ მელნით არის გადანეროლი) B; უფრთხის – B; 30 და + მაინც B; მაინც – B.

392. 1 მეორე] მე-4 B; 3 არა] სადილი არ B; გიჭმევია-რა] გიჭმევია B; და + შენ B; ეხლავე დავთარს ეპოტინები] ახლავე დავთარისკენ წაგილია ხელი B; 4 ღიმილით] იციინის B; თქვენი არ გახლავსთ] თქვენ არ შეგეხებათ B; 5 იქნება + ფანქრით ნანერი არ იკითხება B; 10 სხვადასხვაა] სხვადასხვა არის B; თავისი შესაფერისი აქვსთ] სხვა ჰქვია B; ერთს] პირველს B; 12 უეჭველში] უეჭველი B; ჩაწვერთ ხოლმე] ვსწერთ B; 13 კნიაზებს + და B; 14 ჩაგანერინებ] ჩაგანერიებ B; თავს + მე B; 19 გაგიფრენ] გავაფრენ B; 20 მიუტოვოს] მიუტოოს B; 22 შეილოს – B; გვითქვამს] გითხარი B; 23 ღვინოებიც] სასმელებიც B; ფას ნაკლე] ფასდაკლებით B; 24 მისთანები] შენისთანა არ B; 25, 26 რომ – შემარცხვენ] სასმელები ბლომათ! რამდენიც გაათავონ, მოგვანოდე B; 29 ქილავედა] ჰქილავედა B; 30 გადააჰკარგა, რუსეთში] ციმბირში თავი B; ამოაყოფია თავი] ამოაყოფინა B; 29, 30 და – აი – B; 30 ეკარება] ეკითხება B; 30 – 33 ბედი – მაძლევს – B.

393. 1 მესამე – 3-მე B; 3 ჩვენი ბრალია] რა ხეირი ნახო B; 4 სადილი გაემართა] სადილის გამართვა B; 5 შლიან] შლიათ B; 6 გამლილია – B; წმიდა] წმინდა B; მადის მოყვანა] კარგი მადა B; 8 სტუმრები + მოვიდენ? B; 21 ვსთქვი] ვთქვი B; 21, 22 თუ – გაქვს] – B; 22, 23 თუმანიც და ასი იქნება]

თუმანი B; 26 შენმა] შენი თავის B; 28, 394. 4 ხათრია – მაღაყს – B.

394. 5 ხანდახან – ხოლმე] ფული გვაკლია ხანდახან B; 5 ხოლმე – B; არ – რომ -B; 6 სხვის] შენთვის სარფია B; ნაღდზედ] ნაღდზეც B; მომგებიანია] მომგე B; 6 შენთვის – თვარა B; 8, 9 ვინ – ასმევს] არც სხვებს ვასმევ ბევრს, არც მე დავლევ B; 10 12 მერე -(იკინის) – B; 13 სხვას დააძალებქ სხვებს ასმევ B; მაშ – B; მოულხენ] მოულხენთ B; 14 შენ დათვრები] ტოლიბაში დათვრება B; 14 სხვებს დაათრობ] სტუმრებს დაათრობს B; 16 ღვინო] ღვინის სმა B; 17 ალუუ, ნეკუე არ მიკბინო] ვიცი მთელი შენი ოინები B; კახურ] კახურს B; 18 შეზარხოშდებიან + სტუმრები B; მოაყოლებ] დააყოლებ B; კახურად] მაინც B; 20 უღალატებ] ვუღალატებ B; 21, 22 (განზე) – სიცილით – B; 24 გააჩენს – ვარ] მე მაგეების არა ვიცი-რა. მე B; 26 მიყვარს – და] ვიცი და პირდაპირობა B; თუმანიც + თუ ჭკუა გაქვს. ვა, მაგდენი ფული ვინ მომცა. ვინ მამოხრის შვილი. ერთი თუმნის მეტი არ გამაჩნია B; 28 ართმევს + ფულებს და მიდის B; 30 ვიკტორ + შემოდის B; 31 მეც სუ და შენც სუ, არუთენ] დაიხ, შენ რო ჯიბე გაისუქო, არუთენ? ერთი ხუთი მანეთი მეც მასესხე. არუთ: ხუმრობ? სასესხებელი ვისა აქვს? B.

395. 1 გემართა ნიკოსი ~ B; 2 რა გემართა] მეზარა B; 3 ფულები – მიეცი] ვითომ მეც მომიბარებია. მრ სხვებზე ნაკლე ვარ? B; 8 – 12 შენც – გბარებია – B; 13 ჩემმა] თქვენმა B; 14 ვიქტორს – დაგიჭერ B; 15 – 18 მართლა? – შეგანანიებ] გეხუმრე, განა მართლა ... (მიდის). – კარგად ხუმრობს! ბიჭოს, იკითხე, არ მესმის, ბიჭო B; 20 შემოდინ] ისე და B; 20, 21 არუთენას – ლაპარაკობენ მილაპარაკობენ. არუთენას ვერ ხედავენ. B; 22 ნაკლები] ნაკლი B; 23 ას მითხრა] ასი მანეთი ვსთხოვე და არ მასესხა B; 24 დაუსვამ] დაუჯდენ B; 25 სხვას – იკარებს] მისი ფულით ქეიფობს B; 26 მაინც – B; თავისთვის – კარგია B; 30 მოხდეს-რა] მოგივიდეს-რა B; 31 - 33 რაც – გლახია] რა უნდა მომივიდეს რომ ხანჯალი ტყუილა მკიდეა. ჩვაჭადიო ფოთრეთში. რას იჭიმება. რაც უნდა იყოს, გლახია (მიდის). ესენი რაღას აპირებენ, ლანალუნს დავანწყებინებო. ვაითუ ჭურჭლები დამიმტვრიონ. დაფიქრდება. ბიჭო!, ბიჭო, ივანე! B.

396. 1-13 გრიშა – ივანე – B; 16-21 რას – წადი] წადი, შვილო B; 23-25 აქ – მიდის] ჰო? მაშ ის გამოიტანე. დღეს რაც რომ გატყდეს, აქ ჩაყარე. ერთად აურიე. გკითხონ, თქვი, სულ დღეს დამიტვრა-თქო B; არუთენა (მარტო) + მინდა, რომ ძველი ახლებათ გაასალო B; 27 იქ] აქ B; ივანეს – კუთხეში] მე ვიცი დღეს აქ ერთი აყალმაყალი ატყდება და სჯობს კარები მაგრად ჩკეტო. აქაც არ შემომიხტენ (კეტავს კარებს). ბიჭო, ბიჭო, ივანე! ისე და ივანე შემოდის B.

397. 5 ლაქიებს] დოქები A; 4 პირველია – B; 6 – 9 თუ – ილრიჭება – B; 11 მოსამსახურეები + ხომ B; 12, 13 ბადეც სხვისია და ჩვენ] მეთევზეც სხვისია და ბადეც. მე მარტო B; 13 წყალში] წყალზე B; 13, 14 ვაჭერინებთ და იმედია] ვაჭერინებ და დღეს მგონი B; 16 – 20 ფარდა – სტუმრები – B; 22 ჩვენს]

ჩვენ B; ჩამოსტირის] ჩამოტირის B; 24 ულორისთავოდ] ულორისთაოდ B; 25 მოხერხდება ჩვენში] ხერხდება B; 26 სტუმარი] სტუმართაგანი B; 28 უკაცრავად] უკაცრავოდ B; 29 ტოლიბაში + ჩვენი B; 30 ხმები] სტუმრები B; 32 ტოლიბაშობას] ტოლუმბაშობას B; 33 არაჩვეულებრივი – B; 34 ტოლუმბაშობაც + და ტოლუმბაშიც სხვაგვარი B.

398. 4 ჩვენ + უნდა B; 8 ბატონი ხართ, მაგრამ მხოლოდ] მაშ B; 9 პირნიმინდად] პირსანიმინდად A; 11 შტუკები] შტუკები B; 13 მოხერხდება] შეიძლება B; 14 სიტყვით + დღეს B; 15 ამ პირობების ასრულება – B; გამოტყდით] გამომიცხადეთ B; 22 ჩამოუვარდე] გავექცე B; 23 იბერები, დარდულბალ] გაბერილხარ, პრისტავო B; 24 თანამდებობის] განა ეგ რა ჩემი საქმეა. პალიცია და სმა როგორ B; 28 აქ] პრისტავი, მრისტავი მე არ ვიცი. პოლიციას B; 29 და – კეთილშობილი] როგორც ჩვენებური აზნაუშვილი B; 30 თანამდებობა კარზე უნდა იდგეს] პოლიცია კარს უკან B; 31 არ] ვერ B; 32 ღვინოს, მგონია – B; მომერიოს] მომერევა ღვინო B; 34 ხარ + დალევ და შეგერგება B; 36, 37 აბა, – და] მე მგონია აქ მისთანა არავინ იყოს, რომ მამა-პაპას უღალატებს B.

399. 4 არუთენ! არუთენ!] ხაზიან, ხაზიან, კარგი! B; 5 მეორე] 2-რე B; 6 იგინივე] ისინივე B; 8 შენი – გვინდოდეს B; 14 დარჩა + სად გახლავს? B; 15 მიუშვერს ჭიქას – B; 16 დავიღრჩოთ] დავიხჩო B; 17 იქვე ძირს – B; 19 ქვაზე ამტვრევენ ყველანი] ქვაზე ახლიან სტაქნებს B; 20 რათ ამტვრევთ] ვა, რათ მიმტვრევთ B; 21 მე მიანგარიშე] გიზღვამ B; 25 სული] მამა B; 26 კაპიკად] კაპეიკათ B; 27 ისა] მერე რასა ბძანებთ, ისა და ეს მერე B; 28 ვიცით – გამოვრიგდებით] ჰო, ნულა შეგვანუხებ, გავრიგდებით B; 31 არა კარგი] ერთი იყოს და კარგი, არა უშავს-რა B; 32 მოანევდეს] მოვიდოდეს B; 33 დიდრონი სტაქნებიც მოაყოლოს] დიდი ჩაისსტაქნებიც მოაყოლონ B.

400. 2 მსახურებს – B; დიდი – B; 3 ვერცხლით მოჭედილია! თქვენი საკადრისი] მოჭედილია! B; 4 ატრიალებს ხელში] გამარეცხილია? მიშო – მართლაც რო კარგი ყოფილა. არუთენა – მამე B; 5 არა – დაგრჩენია] ვის გირაოში დაგრჩა, არუთენ? B; 6 ვითომ – B; 7 დიდ] გძელ B; 8 არშაკას] ვაჟს B; 10 მოიგათ] მაიგა B; გულში – იმღერის] (ჩამოართმევს) აი, ეს მესმის! იმღერის B; 15 ნაკურთხი] ქართული B; 17 გაგიტყდეს] გაგიტყდე B; 19 ამ თავითვე – B; 20 ოჩერედი] დრო B; შევჟღინფილდეთ] შევზურდეთ B; 22 ცუცნას და – B; 23 ჯერ – B; სტაქანი + აივსეთ B; მზადა] მზათ B; 26 – 30 ამიტომაც – გვიჭირს-რა] საქრისტიანო საქართველო და ეს ჩვენებური ლხინი. მარტო სტაქნით არ შეიძლება. სტაქანს მორიგი ყანნიც უნდა მივაყოლოთ. ღმერთმა ნუ მოშალოს ჩვენ სამშობლოში ეს მამა-პაპური გულუხვობა, ლხინი და ქეიფი. სანამ მრავალჟამიერ არ გადავარდება, ჩვენ მხარესაც არა უჭირს რა B; 32 მორჩით – აბა] მანამდი, ყმანვილებო, ეგ არ კმარა B; ყანნით უნდა ავამღეროთ] ყანნი უნდა ავატაროთ B; 35 ყანნს] მწვადს A; ივინყებენ + და B.

401. 1 კატლეთ-მათლეთებში] კატლეთ-მათლეთებზე B; 3 ვაშა + ვაშა B; 4, 5 დიდხანს – ზეზე] იმღერიან მრავალყამიერს B; 10 აი – კლიტეში B; 13 და ცმუტავენ – B; 16 – 18 როცა – ჩვენია] და სხვანი B; 25 აქეთ-იქით] იქეთ-აქით B; ნუ – B; 28 ყური მოჰკრან] ვინმე გაიგონოს B; ნე] რა ნე B; ხარაშო + მამაციცხონდება B; 31, 32 რასა – შენ] დამშვიდდი ერთი... სამსახურის თვარა ტემლაკებს აგაგლეჯენ! B; ვითომაც] ვითომ B; გაგიგონია + სხვა ვინ რას დასდევს B; 33 გადაფიცე] იტყვი B; 34 ძმა-ბიჭები არა ვართ – B.

402. 4 და დგება – B; ნე – ხარაშო] ეტო უყ! დამიფარე, ღმერთო! B; 6 კმარა] კარგი! ერთი აგრეც ვაკურთხოთ B; გაათავეთ – B; აავსეთ] აივსეთ B; 7 დღეს – B; აქა] აქ B; 8 ალავერდი + შენთან B; 11 დაგვპატიჟებდი] დამეპატიჟნეთ B; 12 უკაცრავად] უკაცრავათ B; 13 სწორედ] სწორეთ B; თქვენა] თქვენ B; 14 გეხუმრები] გეხუმრებით B; 15 ხუმრობა + კუჭის (გადაშლილია) B; 17 მიშო – B; იქ] აქ B; დაითრობიან] დაითერებიან B; 19 გრიშა – B; იგონებს + და B; 20 სტირის] ტირის B; 21 დათიკო – B; 22 ნიკო – B; ჩვენი – B; 23 და – B; 24 ალავერდი, ყმანვილებო – B; 25 მაგას – ლეტა] აბა, ერთი მაგას გამოსათხოვარი მნოგიე ლეტა ვუთხრათ (იმღერიან რუსულ მრავალყამიერს) B; 26 მნოგაია + აბა შენი ჭირიმე (იმღერის) B; 31 მღეროდი] მღერი. ძალიან სმენა გქონია B; 32 იცინის – B; 32, 33 პირველი ბასი] იმღერის B.

403. 1 კარგად] ერთგულად B; ვირებს რქებით] ვირს ყურებით B; 2 დათიკოს სადღეგრძელოა] გრიშას სადღეგრძელოა, ყმანვილებო B; 3 დათიკო] გრიშა B; 4 სადღეგრძელო + უნდა B; 5 დათიკო] გრიშა B; იცოცხლე! გაგიმარჯოს] შენი სადღეგრძელო იყოს B; 6 დათიკო] გრიშა B; გმადლობთ + მაგრამ B; 7 სიმღერები] სიმღერა B; 7, 8 მე – ლეჩხუმური – B; 9 გავაჩინოთ] გავაჩალოთ. თქვენ იქით და ჩვენ – აქეთ. გაჯიბრება იყოს B; 12 ერთი პირი] სპირიდონ B; 14 - 22 თუ – წამოვიდა] თუ დავლევთ ღვინოს მარგულსა არც თავს გვატკენს და არც გულსა. დავლიოთ, დავლიოთ B; 23 გიჭირთ] გიჭირსთ B; 25 გიჭირსთ და] თუ გიჭირს B; 26 დავლიოთ + ხმები: ჰაი, ჰა! წავიდა ლხინი, წავიდა (იმღერიან) B; 27 თქვენს] თქვენ B; ჩაუჭრიჭინეთ] ჩაუჭრიჭინეთ B; 29 ტოლუმბაში] ტოლუმბაში B; გაქცეულა] გაგვექცა B; ხედავთ + აი, სად არის B; 30 რალაცას + ვიღრჩობით წყურვილით და იმას კი B; წყურვილითა გველამს – B; 32 იმღერიან + მასპინძელი უხვია, თუ არ გადაუხვია B; 33 აჩხარუნებენ თეფშებზე] უჩხაკუნებენ სინებს B.

404. 1 -7 მასპინძელი – ჩქარ-ჩქარა – B; 8 მობრუნდება – B; ნუ – ყურთასმენა] რა დაგემართათ, ყურთასმენა წაიღეთ B; 9 მიგიდისთ] მიგიდით B; 11 ვის + არავის + ხმები –არა, არა! B; 12 მაკლია + სხვას არა B; 13 – 22 მიშო – ატეხა – B; 23 არა სვამ] არ დალიე B; 24 დავლევდი, მაგრამ – B; 29 აი, აქ რომ ჩაუყენებიათ – B; აბა ნახეთ – B; 30 კი – B; იმდენად] ისე B; 31 ველარ] ვერ B; ანტეპრისტობა] ანტიპრისტობა B; 32 ატეპრისე რად] ვა, ანტეპრისე რათ B; ვა – B; 33 ვიქტორ + რატომ არა B; ლხინში – B; ღვინოდ გადააქცია ~ B; 34 წყლად] წყლათ აქცევ მეტი ანტიპრისტობა

კიდევ იქნება? B; ნახე + თუ წყალი არ არისმხოლოდ ღვინით შეღებილი B; სტაქანს] ყანწს B; 35 ბოთლიდან – ჩაგისხეს] მე არ ჩავასხი ბოთლიდან? B; 36 ეხლა] ახლა B; 37 წყალღვინო ნაქაჩია] ნაქაჩია, ნაქაჩი B.

405. 1 ბიჭებო! – აგირევიათ] ბიჭებს შეშლიათ... ვინ ჩაასხა? B; 2 ვითომდა] ვითომ B; ჩაგვაგდე] ჩაგვაგდეთ. პრისტავის მორიდება მაინც უნდა გქონოდა. როგორ გაბედე! B; 4 პოდლოგ] პოდლოლი B; მაშენიჩესტვი! – 5 პროტოკოლი] პროტოკოლი უნდა B; 6 პროტოკოლი] პოდლოლები B; 6 – 8 რისი – მოვატანიებ] არ ვარგა და უკეთესს მოგართმევენ. განა გამოცვლა არ შეიძლება! ბიჭებს შეშლიათ! სხვას მოგართმევენ B; 9 – 11 მერე – ვართ – B; 11 ეს – კახურის] და ეს წყალი კი კახურ ღვინის B; 12 აღარა – და B; 14 უნდა ბრძანოთ] ბძანეთ B; ჩამენეროს] მქონდეს დავთარში ჩაწერილი B; 17 ნიკო – და] არცა ღირს მაგაზე ლაპარაკი! ცხადია, რომ ბიჭებს შეეშლებოდათ. აი, ამ ჩემ ბოთლში ნამდვილი კახურია B; 18 წინანდელი] პირვანდელი B; აბა – ნახე – B; 19 შემოაქვს] შემოაქ B; რა სწერია] ეს რა არის, თუ არ ჩაგინერია? B; 21 აბა, შეამონმე ერთი – B; 22 – 25 მეორე – აძლევს] მართლა, მართლა, ეს რეები უჩხაბნია (ისიც ამოხევეს). ერთი-ერთმანეთს გადასცემენ და ხევენ B; 26 ვა, რას შვრებით – B; 26, 27 მღუპავთ – იქნება] რათ... გაგონილა B; 28 იცინის _ B; ნუ გეშინია – B; 29 რასა ბრძანებთ] გაგსწორდებით, რალა B; 30 ნისიას] ნისიებს B; 32, 33 არუთენა – დაარიგებდა] ეგ შტუქები მარტო არუთენასი არ იქნება... B; 34 როგორა] რასა B; 34, 35 რა – არის] მაგას მე ვიკადრებდი? B; 36 იკადრებ] იკადრებდი B; 37, 38 გაქვს - გიშოვნია] გექნება შეძენილი B.

406. 2, 3 და – ხარ] უსიამოვნებაზე იწვევ ყველას B; 4 პირში – მიყვარს] მე პირში მთქმელი ვარ. სხვებსავით არავისი საბოდიშო არა მმართვეს რა! ვითომ რაო B; 6–23 მიტომ – მიშო – B; 23 თავს გამოიდე] თავს იდე B; ვინ – გინდა] მე შენ ხომ არ გელაპარაკები B; 24, 25 გალანძღვა – უსაქციელობას] შეურაცხყოფა ჩვენი გალანძღვა არის და ვინ დაგითმობს B; 26 დამითმობ თუ არა] არ დამითმობ თვარა B; 26, 27 ყურებზე –აზნაურუკამ] ხახვი არ დამაჭრათ ყურებზე ან შენ და ან იმან B; 31 ხმები – ხელწამოსაკრავი] მიხა – კნიაზ, პატივისცემის მეტი რა დამიშავებია, რომ მლანძღავთ? ნიკო – თუ ძმა ხარ, ნუ გენყინება, მიხა, ხომ ხედავ, ენა პირში აღარ აქვს B; 32 გახეთქილია + მიხა – ვინ არის გახეთქილი? ნიკო – ვინ და შენ B; 34 მე – თავს] მაგისთვის მე შენ თავს გაგიხეთქ B; 35 დათიკო] ნიკო B; წამოავლებს ბოთლს ~ B; და მიაშურებს – B; 36 დაიჭერენ] ხელს უჭერენ B; 37 გამოუშვით! მობრძანდეს] გამობრძანდით, ვნახოთ B.

407. 1 დათიკო – ჩავანაყო – B; 2 სხვები – უშვებენ – B; გადმოაბრუნებენ] გადააბრუნებენ B; 4 – 6 მოდი – ოთახიდან B; 7 გარბი-გამორბის – ეტო] კაკ მოჭნო, კაკ მოჭნო B; 9 პუსტიაკ საქმეზე] უბრალო რამეზე B; 10 შენს გალანძღვას არავის შევარჩენ] შენ შეურაცხყოფას ვერავის ვაპატიებ B; 12 გმადლობ] გმადლობთ B; 12, 13 ღვინოში რა არ ითქმის – B; 13 – 15 არასა –მოვრიგდებით] უფროსია B; 17 ვიცოდი] მეგონა B; მოდი + შევრიგდეთ B;

17, 18 დღის იქით შენც ძმა და მეც ძმა – B; რომ – B; 19 იმ ოხერ ქვეყანაში – B; 20 აბა, კნიაზ, შენი ძმობის ჭირიმი, ლხინს ნუ ჩაგვიმწარებ, შერიგდით შენ და დათიკო. დათიკო-ჯან – B; 21 გაქვს + კნიაზ, თქვენ შერიგდით, თქვენ და ნიკო. პუსტიკაზე არ ღირს B; 22 წყალში გადავარდები | მიდის შესარიგებლად B; 23 - 25 დათიკო – საქართველოს – B; 26 ამ შერიგების თანახმა არა ვარ თუ | არ ვიქმოდი, რომ B; 30 გაგშალოთ | გაგაშლევინოთ B; 33 არ ემჯობინებოდა | არა სჯობს B; 34 აქ – ჩავიდეთ | ჩავიდეთ... პირად B; 35 მოვატანიოთ + და მერე B; გათენებამდის | გათენებამდი B; 37 აგრე იყოს + აგრე იყოს B; იქ – ხაზინ | ხაზინ, გესმის? B.

408. 2 მზად იქნება | გიახლებით. ყოლიფერი მოგერთმევათ B; 5 გრიმა | ვიქტორ B; მაშ | აბა B; რა სერი იქნება | და B; 6 ჩავიდეთ იქამდი | ჩავიაროთ ბაზარი. მიხა – მაგის მეტი რა მისწავლია! ვიქტ. მაშ კარგი, დავინყო... B; გზაში ვინც ~ B; შემოგვხვდეს | შეგვხვდეს. თოვლის გუნდასავით – თოვლის გუნდასავით B; 7 ისე | ვილხინოთ და სულ სროლით ჩავიდეთ წყლის პირად B; 8 მტრებს – დაუყენოთ – B; 9 გაყრილი | გადახვევენ B; მიდიან ბარბაცით | და მიდიან B; 11, 12 ნელოვკო – მერე | არ ივარგებს. მერე კი B; 12 დღია პორიადკუ – B; 12, 13 და თვითონაც მღერის – B; 14 ფეხებს აყოლებს – B; ჰმ – B; 15 გარუ – B; 18 შემოდის – B; გთხოვთ + რომ B; 19 პროტოკოლი. ააა | რა პროტოკოლი? B; 20 ჰო – B; ან + ისე B; 22 – 24 პრისტავი – მოქცემ | რას მიქარავ. მაგის დრო არის ახლა?! B; 25 ივანე + შემოდის B; და დგამს – B; 27 აქ – B; 27, 28 ახლები – შეურიო | რომ ახლები შევურიო. ალამ მიბძანა B; 29 პონიმიიუ, – გითხრა | რაო, რაო? ძველი ახლებს აურიოთო? ივანე – ზარალი რომ იანგარიშოს ერთად! ჰმ, ჰმ, სცოდნია შენს ხაზიანს, რომ ჭურჭლები დაამტვრევიან. ვიცი მშვენივრად. აი, სად არის პოდლოლი. ახლავ უნდა მართლა პროტოკოლის შედგენა B; 31 არუთენა + (შეშინებული) B; ეგ – გითხრა | ვინ რა გითხრა. პროტოკოლი შეადგინეთ, მაგრამ, გთხოვთ... B; 33, 34 კი ველარ – არ | არა B; 35 მოვისვენო | გამოვიძინო B; 36 ყოველისფერს მოვახერხებ | ყველაფერი გახლავს B.

409. 1 პრისტავი + ტატი! (თითს უქნევს) ბალიმიც ხომ წმინდაა? B; 2 ხელათ - შევადგენ | პროტოკოლი შევადგინო. პრო-ტო-კოლი, გესმის? B; 3 გესმის – B; 4 თვალს გააყოლებს – B; 5, 6 დიდი – დაიძინოს – B; 6 ნაკლებს? (ივანიკას) – B; 7 შენს | შენ B; 7 – 9 გასანი, – გადის | ეი, ბიჭებო, დაამზადეთ ყოლიფერი და ნაილეთ წყლის პირას B; 11, 12 დაფიქრდება – ლექსოს | დაფიქრებულია და ვერ ხედავს, რომ ლექსო შემოვიდა და უკან დგას) B; 12 კნიაზები წყლისაკენ ~ B; 12, 13 უნდა – მართლა | მხოლოდ B; 13 მაგათს საქმეს | მათი საქმე B; 14 ბალის ალვის – B; 16, 17 მაგრამ – დავიჯერო | მე არ დავიჯერებ B; 17 — 19 ქართველს – ინერს | ქართველი ყოფილიყოს. ვინც გინდა იყოს, ცხონდეს მამამისი. კარგად კი... B; 21, 22 და(ცინვით) – და – B; 22, 23 ჩვენიაო, – ჰკითხოს | საქართველო ჩვენიაო. ერთი ჰკითხოსთ B; 25 ხელს | თითს B; ჩვენს | ჩვენ B; 27 ზეზე დამფრთხალი | შემკრთალი B; 28 შტოები რომ | რომელსაც შტოები B; 29 აზიხართ | დაჯდომიხართ B; 31 მის

ნაცვლად – B; სამაგიეროდ + მათ ნაცვლად B; 33 ძირი იხარებს] ყვაილი] არ გამოილევა. თქვენ ერ გაგიგიათ რუსთველის ნათქვანი. მართალია, ერთი წავა და სხვა მოვა ტურფასა საბალნაროსა, მაგრამ... ლეიძლი შვილი იქნება, მის ფესვებზევე ამონაყარი B; 34 არუთენა + (შეშინებული) B; ყარაული, – გარბის] შეჭყურებს გაოცებული B.

410.4 მისჯდომია] მიჯდომია და რალაცეებს B; 12 ზეხათუნ ბატონიშვილო – B; 13 გინყრება + ატყდი შენებურად? B; 17 ეხლაც] ახლაც B; 18 მიუბრუნებს პირს] მოუბრუნდება B; 19 არა] არ B; 21 ყოფნა ობოლივით] ობლად დარჩენა B; 22 შემქანებელი] შემქაქანებელი B; შინ] სახლში B; 23, 24 მოგხედავს ხოლმე] არ მოგივლის? B; 26 ველარ აიტანა და – B; 27 ემანდერ] მანდერ B; 28 მოვიდეს – ხოლმე] ვერ მოვა ხოლმე B; 29, 30 როცა – ხოლმე] თუ მოიცალა B; 30 ეზარება + ყურს მიუგდება ხოლმე B; მყავდეს] იყოს B.

411.2 ბევრს] ბევრ B; კი – იმათგან] შეიძენს იმათ თუ ემსახურება B; 3 მაგრამ] მარამ B; 4 სიტყვას როგორ] თავის სიტყვას ვერ B; 6 ბრძანდებოდექ ბძანდებოდეთ B; 7 ამ – B; 8 საყვარლ + (მოვა და) B; 9 სხვა] სხვა არის B; 11 ჩაუფაჩუნებს] ჩაჰკრავს B; 13 შევაბერდით] შევებებვივართ B; 18 ის – B; 19 ოჯახობას] სახლ-კარს B; 21 მოუვლის] უგდება ყურს B; 22 საყვარ. + აჰა B; გასწვდეს] გასწვდება B; 23 მოყვარეს] მოყვრებს B; 28 ცოტა – მოვითმინოთ – B; 29 გავახარებთ + ცოტა კიდევ გავიჭიროვოთ B; 31 ცოლის შერთვას – B; 32 მგონია] ვფიქრობ B; 36 არ გეცოდინება – B.

412.3 რად] რათ B; 3, 4 ახალუხები – დამიგლეჯია – B; 7 იმანჭება] იპრანჭება B; 11 იცინის – B; 12 მჟავეა – B; 13 თქვი რამე ~ B; 15 ჰკოცნის] კოცნის B; 18, 19 და საყვარლისეული შეკრთებიან] შეკრთება B; 20 და სიკვდილო – B; 21 მიყავი + ეს B; 23 იცინის – B; 25 ისემც შენ] უი, ისემც შენ მაგას B; 26 ნუცა + (იცინის) B; ცოლ-ქმარში] ცოლ-ქმარს შუა B.

413.1 დაბრძანდით] დაბძანდით B; ჭირმე + სვამს, აწოდებს B; 2 არა] არ B; 8 აქეთია] აქეთ B; 9 გენაცვალე] გენაცვალოს საყვარლისეული B; სხვაგან – B; 15 ხუცესს] მღვდელს B; 16 სიმშლით სწყვეტენ ~ B; 17, 18 მოშორება – სადმე] თუ B; 19 მაშინვე – B; მოგისპობენ + მაშინვე B; იზამ, – წახვალ] იქმ კაცი B; 20 ნუცა – B; გამოგზავნეთ + ოჯახი მარტო ჩემს ანაბარად და უნდა წავიდე (გადახაზულია) მშვიდობით, მიდის. საყვარლ. – ცოტა მოიცადეთ, შინ შემოდით (შემდეგ არ იკითხება). ნუცა – უი, არა, არა! მაღლობელი ვარ. ოჯახი მარტო ჩემს ანაბარად არის... – მამათქვენი დათიკო სადღა ბძანდება B; 25 იცინის] სიცილით B; 27 გარბის] გადის B; 28 მიხვდი? ხომ – B; 29 ისეც – B; 30 მომიგზავნეს] მომიგზავნა და შენზე ადრე ვიცოდი B; 31 გაკვირვებით – ვინა – B; 33 ცხვირის ბზეკით] გაოცებით B; იჰ] იი B; 34 არის] არი B; 36 ჩვენს – B; 37 ჰყავს] ყავს B; კარგი] შესაფერი B.

414.2 გაბრიყვდეს – B; 3 შევართვევინებდი] შევართვევინებ B; 4 ქვეყნის – B; 5 არჩეული] სახეში (გადაშლილია) B; 9 თითს – კარებისაკენ] კარისკენ იშვერს თითს. აქ რომ დაბძანდება B; 10 კიკოლა + (გაოცებით) B; 11, 12 იმათი – გამოდგება] ჩვენ ქონში არ გამოდგება იმათი ქალი B; 13, 14

უკმაყოფილოდ – თავისთვის] ნუ მოყვები ბოდვას, როცა არა გაგეგება-რა...
შენ ქოხში ვინ მოდის. იმ კაცს თავისი სახლი აქვს და იქ იცხოვრებენ B; 16
ვერ ატყობ] მაგის მეტი არ გესმის. იმათ რომ B; 17 ჩვენსას დაცუნცულობს]
შემოიბრუნეს ხოლმე აქ B; 18 19 უაზროდ – რა] უაზროთ არის B; 19 – 21 რა –
ამაყობა] მე კი უნდა გამოგიტყდე, რომ მაინც არ მეჭაშნიკება. სპირიდონი
სასახლეში გამოთაღლითებული კაცია და არ ვიცი, არ ვიცი B; 24 მიხას – B;
25 ცოტათი] ცოტა B; 27 ძნელია] ჰო, არ ვიცი, არ ვიცი B; 29 იმ] თუ B; 31
მანგრე] მაგრე B; 33 იმ – ლექსოს – B; 34 აქვს] აქ B; 35 კარგი – B; 36 მისი
უბედურება – B; 37 სულაც – B.

415. 5 დადიოდნენ] დადიოდენ B; 8 ჩემი – B; 9 მოვესწრები] მალე ვნახავ
B; 11, 12 ხელი – ლოკოს-რა] არავის სთხოვოს და ან ლოკვა არაფერს
დაუნყოს B; 13, 14 მე – ბევრი] ხომ იცი, ჩვენში B; 14 ჩვენში – B; 18 რატომ
+ შენ B; ეუბნები] ეტყვი B; და – B; 19, 20 ხათრი – სიყვარული] სიყვარული
და ხათრი B; 20 მეტი – გაგონილა] მეტი კი, ღემრთმანი, არც გაგონილა B;
22 ადამიანია – B; 23 ვცადე] ვსინჯე B; 24, 25 ღემრთმა – გადამრევსაც – B;
26 მესამე] 3-მე B; 30 სუღმი + რაო B.

416. 4 არაფერი] მერე, რა მერე B; 5 ძალიან – დავკარგოვო] მანგრე
არ ტრაბახობდა? B; 6 თუარა კი არ დაუზოგივარ – B; 10 სთქვეს ჩემს]
აჩვენეს ჩემ B; 11 აჩვენა] თქვა B; 12 მის – მოწმეებს] იმათ ხრიკებს B;
16 წამოუღე] წამოუღე B; ახალი – B; 21 ვილა დაუტოვებით] ვისი არ
გინდა B; 22 ფერიც და ხორციც] ხორციც და ფერიც B; 24 - 26 კიკოლა –
გაიტანს- B; 27 ჰმ – B; 27, 28 ეგ – რალა – B; 29 დედი + როგორ თუ გვიხარია
B; 30 საყვარ. + (უკმაყოფილოდ) B; გიხარია] გიხარია B; შაირებითაც]
შაირებით B; 31 ვერა გამიგია-რა] რასა ბძანებ რომ არა გამეგება-რა? B; 33
გაკვირვებულ] გაოცებით B; 34 მიწყრება რაზედმე] რამეზე მიწყრება B; 35
მიქნია] შემიცოდია B; 36 იზამდი] იზამ B; 37 ქვეყანას შენ ~ B.

417. 5 თავადაზნაურებიო] თავადაზნაურები B; 5, 6 მათხოვრად –
გლესკაცებსო] მათხოვრათ წავლენო B; 9 თორემ] თვარა B; ვინც] რა
წოდებისაც B; 11 ე რა – ჩემს] ეს რა უბედუებაა ჩემ B; რომ + ჩემი B; 12
ვერა დაგანახვე-რა] არ გნამს B; 13 კიდევ – B; სჯერა] ჯერა B; 15 რამე]
რამ B; 16 საყვარ. + (ვითომ გაჯავრებული) B; მოქარგული] მოჯანდრული
B; 17 დედა] დედი B; 20 მოქარგულია] მოჯანდრულია B; 21 ამონაღებია]
ამონანებია B; ტყუილად] ტყუილა B; 23 ჩუმჩუმად] ჩუმჩუმათ B; 26
დედაჩემო] დედა B; 24 ვისმეზე – B; რომ – გამომეთქვა] მერე ჩემსაკვე
ძმაზე B; 29 მიხას – B; 32 არ] ალარ B; 33 შენზედ] შენზე B; რად] რათ B;
სხვებთან] სხვასთან B; 34 ჩემთვინ – B; მოუცია + ჩემთვისო B; 36 მოჰკიდოს
– ხელიო] ჩადგეს ვაჭრობაშიო B; 38 არ – რომ – B.

418. 5 გამოდის-რა + შვილო B; 6 ნამგალ-თოხის] თოხისა და ნამგლის
B; 7 სწორედ] სწორეთ B; 7 ნამგალ-თოხს] თოხისა და ნამგლის B; 8
სამუშავო ხელსაწყოს] სამეურნეო იარაღის B; 9 ნაკურთხია – B; მარჯვენა
+ ნაკურთხია B; 10 მე] შენ B; 12, 13 არშინი – პასუხია] არშინ-ადლი სულ

ამერია, შვილო B; 15 ყური – გეტყვი] მოკლედ გეტყვი, დედაჩემო B; 16 ეშმაკის] ეშმაკთან მცოდნე B; 17 ისიც] კაციც B; 18 ადამიანს + სულ B; 19 ალბოს] არბილოს B; 20 კიკოლა – დაიჯერებ – B; 22 ფიქრსა] ხსენებაში B; გაუფუჭდეს] გამიფუჭდესო B; 24 ამგვარები] ამგვარი ვედრება B; 25 მოტყუებით როგორ] როგორმე მოტყუებით B; 26 ნონაში] ნონა B; 26, 27 ვინ – რამ – B; 27 არა არის-რა] არ არის B; 28 არის] არი B; რაზედაც ზეცის] რასაც მისი B; დაკრულა] აზისო B; 29 უნახავს ვისმე] გინახავს B; 30, 31 მამის – გადადის] მამა რომ მოიგებს, შვილი (არ იკითხება) შვილიშვილამდე ცოდვა უწევს B; 32 კიკოლა – ღმერთმა – B; 33 ლექსო + და B; უკვდავი – გამოუღვეველია] უკვდავია B; 36 ისიც – B; 37 გაუყიდალად] გაუყიდველად B; 419. 1 ზეცის] ღვთის B; 3 მართლა, – მიფიქრია] ეგ იყო, შვილო, მეც რომ გულში მიჩხიკინებდა (გადახაზულია) სულ მაგრე ვფიქრობდი, მაგრამ გამოთქმა არ შემეძლო B.

აქ ხელნაწერი წყდება და რვეულში ჩანერილი სხვა ტექსტი იწყება.

377. 8 „აღარა ეხალისება ჭალარაშერთულ ბერსაო. . .“ – არსებობს ქართული ანდაზა „აღარა შეძლებია-რა ჭალარა შერთულ ბერსაო, ხელდახელ დათვი მოუკლავს და ეშუქრება დევსაო“. შესაძლოა სტროფი თავად აკაკი წერეთლის მიერ იყოს გადაკეთებული.

377. 15 „სიბერე ასე ძნელია, სიბ ქვასა დაედარება...“ – არსებობს ქართული ანდაზა „სიბერე ძნელი ყოფილა, სიბ ქვასაც შეეწონება“. შესაძლოა ეს ერთი სტროფი ანდაზის მიხედვით თავად აკაკი წერეთლის გალექსილი იყოს.

378. 4 „ვითომ და კანდელაკი ხარ! ი შენი ბლიაძე ბიჭიკ ვგვრდში მოისვი“ – სავარაუდოდ იგულისხმება ქართული საეკლესიო გალობის საუკეთესო სპეციალისტი ნიკოლოზ დიმიტრის ძე კანდელაკი, რომელსაც კარგად იცნობდა XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე მცხოვრები ქართული საზოგადოება, ბლიაძე კი დაბალი სოციალური ფენიდან გამოსული სახალხო მთქმელი და მესტირე იყო, რომლის სახელმაც განზოგადებული მნიშვნელობა შეიძინა. ამას კარგად მონიშნავს ერთი გადმოცემა: ერეკლე მეფის შეთავაზებაზე, ბესარიონ გაბაშვილის მიერ შენზე დანერილი სატირული ლექსის პასუხად შენც გაეპაექრეო, მდივანბეგმა მზეჭაბუკ ორბელიანმა მეფეს უპასუხა: „ბლიაძეს რა ლექსი გაეწყობაო“, რითაც მიანიშნა მის დაბალ წარმომავლობაზე.

378. 20 „რავარანცოვიე ვარის...“ – იგულისხმება კავკასიის მეფისნაცვალნი 1845-1854 წლებში მიხეილ სიმონის ძე ვორონცოვი.

379. 34 „მარიამ დედოფალი ნამოგყვებოდა. . .“ – სავარაუდოდ, იგულისხმება იმერეთის უკანასკნელი მეფის, სოლომონ მეორის მეუღლე, ოდიშის მთავრის, კაცია დადიანის ასული მარიამი.

380. 16 „ჭინჭველს ღმერთი გაუწყრება, ფრთები მხრებში გამოუვა. . .“ – არსებობს ქართული ანდაზა – „ჭინჭველს რომ ფრთა ამოუვა, ღმერთი მაშინ გაუწყრებაო“. შესაძლოა ეს ერთი სტროფი ანდაზის მიხედვით თავად აკაკი წერეთლის გალექსილი იყოს.

383. 30 „ომარფაშობის დროს“ – ყირიმის ომის დროს, 1854 წელს აფხაზეთში შეჭრის შემდეგ თურქები სამეგრელოსკენ გაემართნენ. ამ ოპერაციას თურქი მხედართმთავარი – ომარ ფაშა ხელმძღვანელობდა. მის წინააღმდეგ იბრძოდა სამეგრელოს მილიცია, რომელსაც კონსტანტინე ლევანის ძე დადიანი მეთაურობდა.

383. 34 „ტემლაკიც მისცეს . . .“ – იგულისხმება მარყუჟიანი თასმა, რომელიც სამხედრო აღჭურვილობის ერთ-ერთი ატრიბუტი იყო და, ამასთან, წარჩინების ერთგვარი სიმბოლოც.

384. 32 „მიხაილ ნიკოლაიჩს მთავარმართებელზე იტყვიან“ – იგულისხმება რუსეთის იმპერატორ ნიკოლოზ პირველის ვაჟი – დიდი თავადი მიხეილ ნიკოლოზის ძე, რომელიც 1862-1881 წლებში იყო კავკასიის მეფისნაცვალი.

391. 15 „ეჩმიადინის მადლით“ – იგულისხმება გრიგორიანელთა საკათედრო ტაძარი სომხეთში.

394. 8 „ტოლიბაში მე ვიქნები“ – იგულისხმება თამადა, „ტოლუმბაში“.

394. 18 „ყიფიანის ღვინოს შემოგზავნი“ – მე-19 საუკუნეში დიმიტრი ყიფიანი აწარმოებდა ყურძნის ჯიშების – ალექსანდრეულისა და მუჯურეთულისგან დამზადებულ ღვინოს, რომელსაც იმ დროს „ყიფიანის ღვინოს“ უწოდებდნენ, საბჭოთა ხელისუფლების დროს კი – ერთ-ერთი სოფლის სახელი – ხვანჭკარა დაარქვეს.

400. 11 „სუფრას ამშვენებს სოველი დოქი . . .“ – ტექსტის შედარება დიმიტრი ბერიევის (ბერიაშვილი) მიერ 1859 წელს „ცისკრის“ პირველ ნომერში გამოქვეყნებულ ლექსთან „კვალად ლხინი“ გვაფიქრებინებს, რომ პიესაში ჩართული ტექსტი უნდა იყოს აკაკის პაროდია ამ ლექსზე. ბერიევის „კვალად ლხინი“ უფრო ვრცელი თხზულებაა, მაგრამ მისი ორი სტროფის შინაარსი (და არა მთლიანად ტექსტი) ემთხვევა პიესისეულს. ამასთანავე, ნახსენებია „ხელადა სველი“ (მდრ. პიესის „დოქი სოველი“). გთავაზობთ ბერიევის ლექსის ამ აპიზოდებს: „მიბოძე ყანნი, რათ მიხდა ჭიქა. / გატყდეს, ვეძებდე, მე აქა-იქა! / ვიდრე მე იმის ძებნას მოვრჩები, / ვჰგონებ ჭკვიდამაც სრულე-შევეცდები./ მაგრამ ის ჩვენი ქართული ყანნი, / რამეთინც გინდა ასნი და ასნი! / ვითომც გაგიტყდეს! შენ არ მამიკვდე / ოღონდ უბძანე: ბიჭო! დაასხი!.. რა რიგათ მყისვე ხელადა სველი/ ჩვენს დეკანოზსა კრძალვით მივართვა...“

401. 6 „სხვა საქართველო სად არის . . .“ – სალექსო სტროფის პირველი სამი ხაზი არის ალბათული გრიგოლ ორბელიანის პოემიდან „სადღეგრძელო“, მაგრამ მეოთხე ხაზში სიტყვების „მებრძოლი შავის ბედისა“ ნაცვლად ჩართულია სიტყვები ლექსიდან, რომელიც „გოჩას თქმულად“ არის მოხსენიებული პლატონ იოსელიანის წიგნში „ცხოვრება გიორგი მეცამეტისა“: „არიან ზრდილნი იმერნი, მტერთა მიმცემი რისხვისა“. ეს სწორება სტროფის განწყობას მნიშვნელოვნად ცვლის.

402. 14 „ჯანიოზ ექიმს უთქვამს“ – საუბარია ხალხური ლეგენდის მთავარ პერსონაჟზე – იდეალურ ექიმზე.

402. 25 „მაგას რუსული „მნოგაია ლეტა“ უფრო იამება“ – რუსული «Многолетие, многолетствование», ბერძნული “полихрония” იყო გვირგვინოსანთა სადიდებელი საგალობელი, რომელიც თავდაპირველად ბიზანტიაში წარმოიშვა. რუსეთში ის საეკლესიო მსახურების დასასრულს სრულდებოდა.

405. 17 „ამ ჩემს ბოთლში კი წმინდა წალიკაურია და...“ – მინიშნებაა ღვინო ცოლიკოურზე.

408. 3 „დუბინუშკა არ იცი?“ – იგულისხმება რუსული ხალხური სიმღერა „дубинушка“ და ტექსტში შემდეგ არის ცალკეული სიტყვები მისი მისამღერიდან: „Эх, дубинушка, ухнем! / Эх, зеленая сама пойдет! / Подернем, подернем, Да ухнем!“

409. 15 „ეჰ, ტერასტვაც“ – სომხური ფრაზაა და ითარგმნება „ღმერთო ჩემო“.

409. 18 „ჩვენი ვინმე იტყოდა, ზელოქა“ – სავარაუდოდ, ეროვნებით სომეხ მელექსეზეა საუბარი.

409. 28 „ვისაც მოუკლავს, ის მოჰკლავს ნადირსა შავი ტყისასაო“ – ქართული ხალხური სიმღერის სიტყვებია, რომელიც ასე გრძელდება: „ვინც დახვდა, იგივე დახვდება გულდაგულ რაზმსა მტრისასა“.

410. 11 „მარიამ დედოფალო, მზეხათუნ ბატონიშვილო!“ – სავარაუდოდ, საუბარია იმერეთის უკანასკნელი მეფის – სოლომონ მეორის მეუღლე მარიამსა და 1784-1789 წლებში იმერეთის მეფის – დავით II-ის ქალიშვილ მზეხათუნ ბატონიშვილზე, რომელიც ცოლად ჰყავდა სახლთუხუცეს ზურაბ წერეთლის ვაჟს, სიმონს.

410. 21 „უჯმაჯურა რომ დამეცეს“ – სავარაუდოდ, იგულისხმება ე.წ. მაჯლაჯუნა: „ესე სენია, ძილსა შინა წაეკიდების სისხლის უძრაობისა მიერ და ესრეთ ჰგონებს, ვითარმედ დაანვა ვინმე, ანუ ერკინა ვინმე და განიფრთხობს“ (ლექსიკონი ქართული).

414. 21 „შემოდგომის აზნაურის ამყობა“ – იგულისხმება ამო კუდაბზიკობა იმ გაღარიბებული წოდებისა, რომელსაც წლიდან წლამდე ძლივს გაჰქონდა თავი. გამოთქმა სათავეს იღებს დავით კლდიაშვილის „ქამუშადის გაჭირვებიდან“.

421. 24 „ვიჰ ამ საღამოს – ღვთისა ხატება“ – ნაწყვეტი აკაკი წერეთლის 1882 წელს დაწერილი ლექსიდან „ქებათა ქება“.

423. 15 „სიყვარულო, ნიჭო სრულო, წამ-ტკბილო და ხანგრძლივ მწარე...“ – ამონარიდი აკაკი წერეთლის ლექსიდან „სიყვარული“, რომელიც 1886 წელს დაიწერა.

424. 10 „რალთ გვირჩევეს მგოსანთ მთავარი: „შორით ჭვრეტა, შორით ბნედაო“ – საუბარია შოთა რუსთველზე და დამოწმებულია ამონარიდი „ვეფხისტყაოსნიდან“.

424. 21 „უმსხვერპლა ნადილს სამოთხისა მშვენიერება, / გარნა იხილა სასუფევლის მან ნეტარება“ – საუბარია ნიკოლოზ ბარათაშვილსა და მის ლექსსზე „ჩემი ლოცვა“.

425. 26 „ჩიტი სადაც დაიბადება, მისი ბალდადიც იქ არისო“ – ქართული ანდაზის – „სადაც ჩიტი გაიზრდება, მისი ბალდადიც იქ არისო“ ერთ-ერთი ვარიანტია.

429. 11 „ჭირსა შიგან გამაგრება ასე უნდა, ვით ქვითკირსაო“ – აფორიზმი „ვეფხისტყაოსნიდან“.

429. 19 „ილი, ილი, ლამას საბაქთან“ – ციტატა ნმინდა წერილიდან „ელოი, ელოი, ლამა, საბაქთან“ – ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო, რაისათვის დამიტევებ მე (მარკ. 15: 34).

რეაქცია (გვ. 439)

ხ ე ლ ნ ა ნ ე რ ი: K-79, ავტოგრაფი, შავი № (B).

ნ ა ბ ე ქ დ ი: ჟ. „თეატრი და ცხოვრება“, 1910 წ. № 22 (6 ივნისი), №23 (13 ივნისი), № 24 (20 ივნისი), № 25 (27 ივნისი) A.

თ ა რ ი ლ ი: პარიზი, 1910 წ.

ხ ე ლ მ ო ნ ე რ ა: არ აქვს.

ძირითად წყაროდ ავირჩიეთ „თეატრი და ცხოვრების“ ტექსტი, რადგან იგი შავ ავტოგრაფზე უფრო გვიანდელია და მეტად შეესაბამება ავტორის ბოლო ნებას, მაგრამ ცალკეული მექანიკური ბეჭდვითი შეცდომები გავასწორეთ ხელნაწერის მიხედვით. ნაბეჭდ წყაროში ტექსტს ახლავს შენიშვნა: „ამ პიესის წარმოდგენა, ანუ გადაბეჭდვა ავტორის ნებადაურთველად აკრძალულია“ (იხ.: „თეატრი და ცხოვრება“, 1910, №22, გვ.5).

B ავტოგრაფი შეტანილია ავტორის ხელნაწერ რვეულში სხვა ტექსტებთან ერთად. იგი აქა-იქ ნასწორები, უთარილო და ხელმოუწერელია.

439. 2 სცენები | კომედია (გადახაზულია „დრამა“) B.

440. 1 მოქმედნი პირნი | მოქმედი პირები B; 6, 7 ლაბაძე (ორსავე წყაროში ასეა, მაგრამ შემდეგ ტექსტში ყველგან „ლარაძეა“ ნახსენები) AB.

441. 1 პირველი | 1-ლი B; 3 |] გამოსვლა 1; 6 აქა ვარ] ბატონო (გადაშლილია); შემოდის + ვახუშტი – დათია, დათია! ხმა ბატონო, ბატონო (გადაშლილია) აქ ვარ, აქ! (კიდევ არავინ შემოდის); იგივე და – B; 10 გინდათ + ბატონო? (გადახაზულია); მინდოდეს + ბატონი შენ ყოფილხარ, მე კი არა! (გადახაზულია) B; 18 გაასწორებ] გაასწორებდით B; 19 შვილო] შვილოს B; ყმანვილობიდანვე + კაცი B; 20 სხვა – B; 22 მქონოდა] მქონდეს B; 23 ათასჯერ] ასჯერ B.

442. 3 ბრძანდება] ბძანდება B; 4 არი] არის (ენერა და „ს“ გადახაზულია) B; 5 გადის] შედის B; 8 დაუფინოთ] დაუფინოთ B; 11 უპირობდენ] უპირებდენ B; 12 მიწებსაცა] მიწებსაც B; 13 შემდეგ] მერე B; 14 ნულარ]

ნულა B; 15 პარასკევი | პარასკევი B; 16 მანამდე | მანამდი B; 17 ჩემს | ჩემ B; ვჭამ + და ვსვამ (გადახაზულია) B; ჩემს | ჩემ B; ვსვამ – A; მიუჯდები | მიუჯდები B; 18 და – B; 25 იგივე და ბეჟან შემოდის | შემოდის ბეჟან B; 28 იყო მაგრამ| იყოს მარამ B; 30 ბეჟან + და B.

443. 9 შენს | შენ B; 11 ტყველება | ტყველა B; გავადინე + ტალახში B; 13 ტალახში – B; 14 მოიჩოჩებს| მიაჩოჩებს B; 27 ჯირკს არ შედებ | ჯირკი არ შედევი B; 28 შეუზიზინებ| შეუკიზინებ B; 29 გათენებამდის | გათენებამდი B; 32 მართლაც | მართლა B; 35 და – B.

444. 4 ნეტავი | ნეტაი B; 5 რათ | რად B; 6 თვარა | თვარამ B; 9 მაგრე| მანგრე B; 22 მაგიერთ | მაგიერად B; 27 რომპაპასთან | რომიპაპთან B; 28 დალესტნის | დალისტნის B; 31 დაგიჟინია | დაგიჟინია B; 32 ვიყიალე | ვეყიალე B; ჩემს | ჩემ B; 35 გინდა | გინდ B; 36 გინდა | გინდ B.

445. 7 თვე-მეთქი | თვეც-მეთქი B; ასტავკას | ატსტავკის B; 11 შენს | შენ B; 14 თქვენს | თქვენ B; 15 მერჩით-მეთქი | მერჩით-თქო B; 16 მაგრამ | მარამ B; შევაგონე-რა | შევაგონე-რამ B; 19 და – B; 25 რათ | რად B; 26 რით | რითი B; 32 ყველაფერი | ყოლიფერი B; 35 აღარ | არ B; 37 ამითი | ამით B.

446. 2 წამოცვინდებიან + ბეჟან და ვახუშტი (გადახაზულია) B; 3 ვახუშტი + რა ამბავია (გადახაზულია) B; 6 IV | 5 B; 7 იგინივე – დათია – B; 8 დათია + (შემოიჭრება) B; 10 წინათ | წინეთ B; მივიდნენ | მივიდენ B; 14 მაგრე | მანგრე B; 17 მგონია | მეგონა B; 21 დათია + რა ბძანებაა (გადახაზულია) B; 24 წადი, + ეგებ დაენიო, გამოუდექი. ეგები მაბრუნო. ნუ გაუშვებ სიცივეში (გადახაზულია) B; გამოუდექე | გამოვუდექე B; 29 თქვენსას | თქვენსა B; 35 სხვადასხვა | სხვა B; აღარავის + აღარ B.

447. 1 გაუკითხავათ | გაუკითხავად B; 2 გაეკითხოვო | გაეკითხოო B; 3 აღარ | აღარა B; სასიკვდილოთ | სასიკვდილოდ B; 6 ორჯერ მოვიდა | ორჯელ მოვარდა B; 9 მოდი | მიდი B; 11 ის | არ B; 13 ჩუ + თითქო (გადახაზულია) B; 16 კვირაში | კვირეში B; 18 მოსჩანს + აქედან B; 19 ჩვენს | ჩვენ B; 22, 23 მიახხამ-მოახხამენ | მიახხ-მოახხმენ B; 27 ისენიც| ისინიც B; 29 ლარადის | ღარადის B; 31 ისენიც| ისინიც B.

448. 1 მეორე + სცენა 1-ლი გამოსვლა 1-ლი B; 4, 5 I –დათია – B; 11 გიქნია | გიქმნია B; 12 იოსები | იოსებიც B; 14 გადის | მიდის B; 15 II – B; 18 თქვენი | შენი B; 21 არა | არ B; 23 ნეტავ | ნეტავი B; 24 დამდგომიხარ | წამომყუდებიხარ B; 27 გადღეგრძელოს | გადღეგრძელოსთ B; წუხელის | წუხელი B.

449. 1 წუხელის | წუხელი B; 3 გერჩოდნენ | გერჩოდენ B; 11 შევუდექით| შეუდეგით B; ჩვენს | ჩვენ B; 14 III – B; 15 ისენივე | ისინივე B; 20 თქვენს | თქვენ B; 21 ჩემს | ჩემ B; 22 სთქვეს | თქვეს B; 24 მიბრძანეს | მიბძანეს B; 30 ჩვენს | ჩვენ B; მოგესხენებათ | მოგესხენებოდათ B; 33 გაგვეგებათ-რა | გაგვეგებოდათ-რა B.

450. 2 დაყვება | დაჰყვება B; 6 ჩვენს | ჩვენ B; არა | აღარა B; ყოველიფერი| ყოლიფერი B; 7 მოისპოვო | მოისპოო B; კაცი. + ვ ა ხ უ შ ტ ი – ეგ ვითომ თქვენი ბრალი იყო? სუდიების? ი ო ს ე ბ ი – აბა ვისი? B; კარგათ | კარგად B;

9 ორჯერ-სამჯერ] ორჯელ-სამჯელ B; 11 უარესიც] უარესებიც B; 13 თავსა] თავს B; 25 ჩემს] ჩემ B; 26 ჩავიდნო] ჩავიდნო B; ქრთამსაც გვაძლევდა] ქრთამიც გვაძლია B; 35 უჩივლა + გამაუპატიურაო (გადაშლილია) B; 38 გაუკონტადა + ძალა ჩვენ ხელში იყო მამინ (გადახაზულია) B.

451. 6 იმოვნდა] იმოვიდა B; ატუკატად] ატუკატათ B; 8 ჰხედავთ] ჰხედავ B; 10 სულათ] სუღათ B; 12 გზაზე] გზით B; 15, 16 მაშინდელის მეტათ] მაშინდლის მეტად B; 20 კაცათ] კაცად + არავინ გაგდებს (გადახაზულია) B; 25 მაგერ] მადერ B; 30 მაგრამ + ზამთარი რომ დაგიდგება, მამინ რაღას იტყვი? (გადახაზულია) B; უსახლოთ] უსახლოდ B; 32 აქეთ] აქით B; იქით] აქით B; 33 რასმეს] რასმე B; შემოსახვენად] შემოსახვენლად B; წკნელები] წკნელი + მჭირდება. ეგები (გადახაზულია) B; 34 მოვძაგო] მოვრავო B; 36 აკი] კი A; 37 ჩემს] ჩემ B.

452. 2 შექონდათ] შეჰქონდათ B; 5 მანათი გადავახდევით] მანეთი გადავახდევინეთ B; 7 მქადაგებლების] მქადაგებლებს A; 11 ნულარ] ნულა B; 13 ერთს] ერთ B; საძირკველიც] სარძიკველიც B; 17 არაფერია + გავრიგდებით B; გამოვრიგდებით – B; 18 მანამდე] მანამდი B; 19 შენი] თქვენი B; 31 ზრდილობა] ზდილობა B; 33 გაფუჭდენ] გაფუჭდნენ B; 37 მაგრე] მანგრე B; 38 უზრდელობაო] უზდელლობაო B.

453. 1 ყველაფერი] ყოლიფერი B; 7 მოთმენით] მოთმინებით B; 9 მოჩუჩუხებს] მოჩუჩუხობს B; 12 სასმელათ] სასმელად B; 13 რომ + დანდება (გადახაზულია) B; 19 დაუნაშავებლათ] დაუნაშავებლად B; 21 შეგვაქეს] შეგვაქს B; მოვამოროთ + ყანას (გადახაზულია) B; 24 უცაბედათ] უცაბედად B; 28 მაგრეა] მანგრეა B; 29 უპარტყუნო + მოუფრთხილებლად (გადახაზულია) B; 32 ვისა] ვის B.

454. 1 ცარცვა-გლეჯაში] გლეჯა-ცარცვაში B; 5 ზოგავსო] ჰზოგავსო B; 7 მოძრაობამდე] მოძრაობამდი B; 9 გაიღვიძა] გამოიღვიძა B; 10 სძინავს] გვიძინავს B; 11 წაილო] წავილო B; 19 მაგრამ] მარამ B; 23 კარგათ] კარგად B; 26 მაგრეა] მანგრეა B; 35 დავაჯინე] დავაჯდინე B; 37 კარებისაკენ] კარებამდი B.

455. 2 მიუმატე] დაუმატე B; საცოდავს] საცოდვავს B; 4 შესძლებს] შეძლებს B; 8 ძვირათ] ძვირად B; 12 მესამე + სცენა 1-ლი „გამოსვლა 1-ლი“ გადახაზულია B; 16] გამოსვლა 1-ლი B; 17 ბეჟანი და ვახუშტი – B; 21 ჩამოგავს როსტევანს] ჩამოგავს როსტევანისას B; 23 ცოლი + მე B.

456. 2 ბრძანებაა] ბძანებაა B; 3 ხედავ] ჰხედავ B; 5 შენს] შენ B; 10 კარგი + აქვს (გადაშლილია) B; მშვენიერი, + სიმდიდრით B; 20 იგინივე] ისინივე B; 25 ხაზინი] ხაზინი B; 26 უთქვამს] უთქვამ B; 27 მობრძანდეს] მობძანდეს B; 28 მიდის] შედის B; 29 არ] ნუ B; 30 ხაზინის] ხაზინს B; უზრდელი] უზდელი B.

457. 1 თავისას + არ იშლიან (გადახაზულია) B; 6 ატყუილებენ] ატყუებენ B; 13 ბევრჯერ] ბევრჯელ B; 16 ადრივ] ადრე B; 20 ტყვილა – B; 22 ზრდილობაც] ზდილობაც B; დაკარგეს] დაჰკარგეს B; გლახა] გლეხის B; 28 ბეჟან + და B; 29 გამარჯვება] გამარჯობა B.

458. 6 შესაბრალისნი | შესაბრალისი B; 9 | 1-ლი B; 10 უნდა გადაიხადოთ | გადაიხადეთ B; 12 2 | 2-რე B; 14 3 | 3-მე B; თითონ | თვითონ B; 17 4 | 4-ზე B; დაგვიჯერა | დაგიჯერა B; 18 ისინიც | ისინი B; 24 იმათშიც | იმათშიაც B; 27 მაგრამ | მარამ B; 29 ქონდა | ჰქონდა B; იაკობმა + ურჩია (გადახაზულია) B; 30 გადაგვახდინებდენ | გადაგვახდევებენ B; 37 ადგილ-მამულები | ადგილ-მამული B.

459. 3 ეძახდენ + მქადაგებლები (გადახაზულია) B; 4 გააჩნდათ | გააჩნდა B; 5 გეძახიან | გეძახდენ B; ხართო | ხართ B; 7 ვახუშტი + ჰო B; 16 მაგრაც | მანგრაც B; 17 ჰქონდეს + მისაკუთრებული B; სამუშაოთ | სამუშაოდ B; 20 დაგირიგებენო | დაგირიგდებათო B; დაიჯერეთ | დაიჯერეს B; 21 აფიქრებინათ | აფიქრებიათ B; 22 მეოთხედი, + აქ B; 26 დულარე | მდულარე B; 28 დაიჯერებენ | დაიჯერებდენ B; 29 ვის | ეს A; 30 ცივ | ვინც B; 31 წყურვილს იკლავდა | წყურვილი ჰკლავდა B; 33 პროლეტარი | პრორეტანი B; 37 აქვთ | აქვსთ B.

460. 1 აქვთ | აქვსთ B; იმუშავონ | იმუშაონ B; ასაზრდოვონ | ასაზდოვონ B; 2 დაკარგეს | დაჰკარგეს B; 3 ამითი | ამით B; 4 ნაკლებს | ნაკლეს B; 11 სამუშაოთ | სამუშაოდ B; 14 გარეთ – B; 16 მოგვაქ | მიგვაქ A; 17 პროლეტარობით | პრონეტარობით B; მაგრეა | მანგრეა B; 18 ვინმემ | ვინმე B; 19 ზედაც | ზედა B; 21 ქვიათ | ჰქვიათ B; 22 ან | ანც A; ერთს | ერთ B; 24 გამოვიდეს | გამოდგეს B; 26 პროგრამმას | პროგრამას B; 28 სჯობია | ჯობია B; 30 შენს | შენ B; უცხოელებს | უცხოებს B; 32 თანასწორობის | თანაგრძნობის A; 33 კარი უნდა ~ B; 34 შემოვიდნენ | შემოვიდენ B; 36 გაბრძანდე | გაბძანდე B.

461. 3 გობრიყვებდნენ | გობრიყვებდენ B; 4 დაეთანხმები | დაეთანხმებოდი B; შოვნისტს | შოვონისტს B; დაგიძახებენ | დაგიძახებდენ B; 6 რაა | რა B; 9 ეხლა შენის | ახლა შენი B; ნაცვლათ | ნაცვლად B; 10 ფედერალისტების | ფედერალისტის B; 11 მობრძანდით | მობძანდით + დაბძანდით B; 13 შემოვიდნენ | შემოვიდენ B; 18 ძახილი + რომ B; 20 იქედან | იქიდან B; 28 რომ – A; 38 მუხლებამდე | მუხლებამდი B.

462. 3 ჩემი | ჩემის B; 7 ამდენი + მოხერხება (გადახაზულია) B; 11 ვიშოვნოთ იმისთანა | ვიშოვოთ მისთანა B; 14 ყველაფერი | ყოლიფერი B; 15 ჩვენ | ჩვენც B; და | კი A; 20 იქ | აქ B; 21 1 | 1-ლი B; წინათ | წინეთ B; აილო | აელო B; 23 ბიბილოვანო | ბიბილოანო B; 24 2 | 2-რე B; 26 1 | 1-ლი B; რას | რად B; 28 3 | 3-მე B; 31 4 | 4-ზე B; არაფრათ | არაფრად B; 30 ესმით-რა | ესმისთ-რა B.

463. 1 სადა | სად B; 5 მისი | მის B; 13 უსადილოთ | უსადილოდ B; 19 იკადრებთ | იუკადრებთ B; 22 სტრაჟნიკებმა | ტრაჟნიკებმა B; 25 ფარდა + ეშვება B; 27 | გამოსვლა 1-ლი B.

464. 3 უკმაყოფილოთ | უკმაყოფილოდ B; კარგათ | კარგად (ორჯერ) B; 4 ბაშმაკები | ბაშმაქები B; 8 პოჟოლუსტა | პოჟალუსტა B; რამეს | რამესა B; 10 ჩუჟოი | ვშოი B; 12 ვეფ... ქის... ტკაოსანი | ვეფ... ქის... ტკაოსინი + ტფუ!

ნატორნი ნე ვგოვორიშ B; 13 ელენე + ნალვლიანად B; 14 იკითხე + ნ ი ნ ო – მამ არციბაშოვი და ანდრეევი რომ მითხარი? გეთყვა, თავი დაანებო... ე ლ ე ნ ე – რაო! ნანობ? ნ ი ნ ო – ეტოლო ტოლოკო ნე დოსტავალო! მე ნინა მქვიან და ნინა დამიძახე. ნინო? თითქოს ბიჩოო, კაკ ბუღტო ია სრედნეგო როდა. რას იტყვიან ჩვენები, რომ გაიგონონ? ე ლ ე ნ ე – ვინ ჩვენები? ნ ი ნ ო – ვიში კრუგში – საცინლად ამიგდებენ. ე ლ ე ნ ე – უკაცრავად! ნინა! ნინა! (სიცლით მივარდება, ჰკოცნის) ნ ი ნ ო – ნე პრავდა ბლალზბუჩნეე? დედამ თუ მიკითხოს, ნავიდა-თქო. მშვიდობით (მიდის). ე ლ ე ნ ე – (ნალვლიანის ღიმილით) რა ყოვლად კარგია, რომ გადარჯულებული არ იყოს. ვიდაც უცნობს შესჩივლა თურმე: ვნუხვარ, რომ ქართველად ვარ დაბადებული და იმანაც თურმე რომ მოშორდა დაჰცინა. მაგრამ განა მარტო ნინოა მაგისტანა, რომ სცხვენია ქართველობის? სხვებიც ასე არ არიან? დღეს ქართველობა ყველასათვის მეტი ბარგია. (გადახაზულია) B; 15 ვკითხულობ | ვკითხავ B; 16 საქმროს | საქმროს B; 20 სანამდე | სანამდი B; 21 შენ | შენს B; 22 დაინერ | დაინერთ B; 23 დავისწავლე + სლუშაი B; 30 კითხულობ | ჰკითხულობ B; 31 ადნავო | ადნალო B; პონიმაუ | პონიმაიუ B; 33 ქართულათ | ქართულად B; 35 და მღერის | იმღერის B.

465. 1 ტი – B; 6 გაიგონებენ | გაიგონ B; 8 სასაცილოდ | საცინლად B; 10 კოცნის | ჰკოცნის B; 12 ყოლიფრათ | ყოლიფრად B; გადაგვარებული | გადარჯულებული B; 13 ვნუხვარ | ვსნუხვარ B; 19 მწამს | მრწამს B; 21 II | 2 B; 23 ისინივე | ისევე B; 28 ჰო | ოჰ A; 29 საქმრო | საქმრო B; და – B; 33 საქმრო | საქმრო B.

466. 5 ესეც | ასეც B; 9 ჰოდა | ჰო B; 11 გულისთვის | გულისათვის B; 12 ნულარ | ნულა B; 14 ღმერთო + რომ B; ქვრივ-ობლობის | ქვრივ-ობლების B; 15 ორივენი | ორივე B; კეთილათ | კეთილად B; 19 საქმრო | საქმრო B; 21 III | 3 B; 22 ისინივე | ისევე B; ბეჟან | ბეჟანი B; 25 იმდენი ვეჩიჩინე + იმდენი ვეჩიჩინე (გადახაზულია) B; 27 როგორც + მაგით B; 32 საჟენიხოთ | საჟენიხოდ B; 34 მეგობრები | მეგობრებიც B.

467. 3 მოიჩოჩებს | მიიჩოჩებს B; 6 მხრებზე + რომ B; 12 დაგაჩნია | დაგაჩინა B; 14 მოიჩოჩებს | მიიჩოჩებს B; 15 და | ის B; 17 შეძლება + მაინც ახლა B; ჩემს | ჩემ B; გადასულიყო | გადასული იყო B; 21 ნატო + (კოპნიაობს) B; 24 გამოზრდილი | გამოზდილი B; 27 უპატრონო | უპატრონოდ B; 34 კოცნის | ჰკოცნის B; 37 ჩემს | ჩემ B; ხელზე + ყმანვილი (გადაშლილია) B; მოხველი | მოხვედ B; მაგრე რად | რად მანგრე B.

468. 6 მონყენილხარ | მონყენილი ხარ B; 9 მოუბრუნდება + ნატოს B; აგრე | ეგრე B; 11 კოცნის | ჰკოცნის B; 13 მძახლები | მახლობლები A; 17 შენებურათ | შენებურად B; ფორტოფიანზე | ფორტოფიანი B; 18 მანამდე | მანამდი B; 19 ფორტოფიანოს | ფორტოპიანოს B; 21 იფიქრებდა | იფიქრებს B; 22 ფორტოფიანოს | ფორტოპიანოს B; 23 მეჭივრება | მეჭირვება B; 25 ფორტოფიანოს | ფორტოპიანოს B; 28 საქმროსაც | საქმროსაც B; 29 შენს | შენ B; 30 ვუი + ვუი A; სიმღერები | სიმღერა B; 31 ფორტოფიანზე | ფორტოპიანზე B; 36 დაკრავს | დაჰკრავს B.

469. 1 ქვიან გაანყვეტინე] ჰქვიან გავანყვეტინე B; 3 შემოდის + დალონებული (გადახაზულია) B; 4 IV – გიგო] – B; 6 უბედურობა] უბედურება B; 17 მოჰკლესო] მოკლესო B; 21 ისენივე] ისინივე B; 25 გენაცვათ] გენაცვა B.

470. 4 მობრძანდით] მობძანდით B; 5 მობრძანდით] დაბძანდით B; შვილო + დასხდებიან (გადახაზულია) B; 12 ცოლქმრობის] ცოლქმრობის B; 13 ქმრის] ქრმის B; 14 გავეყები] გავეყეები B; 21 არა] არ B; 36 პარიზი, 1910 წ – B.

442. 19 „გამხიარულდი, ბუხარო, გულჩახვეული ნუ ხარო...“ – სავარაუდოდ, ხალხური ლექსის ავტორისეული ინტერპრეტაცია უნდა იყოს.

443. 15 „ბუხარი და ერთი კაციო, ნათქვამია – ადექი და კარში გადიო“ – ხალხური ანდაზა – „ბუხარი და ორი კაცი; თუ გაჭირდა – სამი კაცი, თუ მეოთხე მოგემატოს, მასპინძელო, კარში გადი“, მაგრამ პერსონაჟს სიტუაციის მიხედვით აქვს გადაკეთებული.

443. 22 „ნურც სააქაოს და ნურც საიქიოს ცეცხლი ნუ მომიშალოს ღმერთმაო“ – ეს ციტატა, როგორც „ვილაც იმერლის“ ნათქვამი, თავის მოთხრობაში „ყოველის მხრიდან“ მოხმობილი აქვს ნიკო ლომოურს აკაკი წერეთლის ამ პიესის დაწერამდე რამდენიმე წლით ადრე.

444. 16 „რანცმოდებული, მივდიოდი აღმართში“ – იგულისხმება რუსული სიტყვა Ранец, რომელიც მხარზე წამოსაკიდ უხემ ჩანთას ნიშნავს, რიგ შემთხვევაში – სამხედროს.

444. 33 „რა გამოვიტანე? ნიკრისის ქარები“ – საუბარია სახსრების დაავადებაზე, რომლის სამედიცინო სახელია „პოდაგრა“.

445. 19 „ოცდახუთმანეთიანი არ ვუჩიჩბე“ – სავარაუდოდ, იგულისხმება „ჩაჯიბვა“ – ჯიბეში ჩადება, ქრთამის მიცემა.

445. 34 „აბშიკა მოსვლიათო“ – პერსონაჟი არასწორად ამბობს რუსულ სიტყვას – ошишка – შეცდომა.

445. 55 „მინავათ, პოჟოლუსტაო!“ – პერსონაჟი არასწორად ამბობს რუსულ სიტყვას – виноват – დამნაშავე ვარ.

454. 7 „მოძრაობამდე კი არა ყოფილა-რა“ – რამდენადაც, პიესა 1910 წელს არის დაწერილი, უნდა იგულისხმებოდეს 1905-1907 წლების რევოლუციური მოძრაობა.

454. 11 „რალა მკვდარი და რალა შინ მოუსვლელო“ – ქართული ანდაზის – „შინმოუსვლელო და მკვდარი ერთიაო“ – ტრანსფორმირებული ვერსია.

455. 18 „დაგიღრეჯია, მეფეო, აღარ გიცინის პირიო!“ – ციტატა „ვეფხისტყაოსნიდან“.

458. 29 „ტრახში ქონდა“ – იგულისხმება, რომ პერსონაჟს დაზღვეული ჰქონდა ქონება.

458. 30 „ატუკატია და შუა გაიყოფენ“ – იგულისხმება, რომ პერსონაჟს ადუოკატთან ჰქონდა გარიგება.

459. 19 „ის ობროდობა, რომ ბატონებს ჩამოართმევენ . . .“ – ობროდობა აქ გაუგებრობის მნიშვნელობით უნდა იყოს ნახმარი.

460. 21 „ფედერალისტები რომ ქვიათ“ – სავარაუდოდ, უნდა იგულისხმებოდეს საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტების პარტია, რომლის ჩამოყალიბებაც 1901 წელს დაიწყო. ამ პარტიის ფუძემდებლები იყვნენ ა. ჯორჯაძე, გ. ლასხიშვილი, გ და ა. დეკანოზიშვილები, გ. რცხილაძე, ს. ფირცხალავა და სხვები. ისინი საქართველოს ავტონომიას კონსტიტუციური პარლამენტიზმის საფუძველზე მოიაზრებდნენ.

463. 3 „ერთი ნავა და სხვა მოვა ტურფასა საბალნაროსაო“ – „ვეფხისტყაოსნის“ ფრაზაა მცირედ სახეცვლილი.

464. 9 „სანინს!.. ლეონიდ ანდრეევს“ – „სანინი“ არის რუსი მწერლის, პუბლიცისტისა და დრამატურგის – მიხეილ პეტრეს ძე არციბაშევის (1878-1927) სკანდალური რომანი, რომელიც 1907 წელს, მისი გამოსვლისთანავე, საყოველთაო დისკუსიებისა და სასამართლო პროცესების ობიექტი გახდა (პორნოგრაფიულობის ბრალდებით). რუსი მწერალი ლეონიდ ანდრეევი კი აქ ნახსენები უნდა იყოს იმის გამო, რომ თავისი ნაწარებით უპირისპირდებოდა იმ დროისთვის მიღებულ საზოგადოებრივ მორალს.

464. 26 „სიკვარულო, ნიჩო სრულო – მერე კუბო და სამარე!“ – ნინო დამახინჯებით კითხულობს აკაკის ლექსს „სიყვარული“.

464. 32 „სამარეს რა უნდა აქ“ – პერსონაჟს აერია სიტყვა „სამარაში“.

466. 1 „ლაუტენისას სათამაშოდ“ – ჩოგბურთის ოფიციალური სახელწოდება ინგლისურად არის „ლაუნტენის“ (лаун-теннис) და პერსონაჟი დამახინჯებით წარმოთქვამს.

466. 24 „ნუ დაადებ ძველსა გზასა, ნურცა ძველსა მეგობარსაო“ – ხალხური ანდაზა.

467. 36 „ბებერი ხარის რქაც კი ჰხნავსო“ – ხალხური ანდაზა.

468. 28 „ნეტავ მას, ვინც შენს ტკბილ ხმას. . .“ – სასიმღერო ტაეპის ავტორი უცნობია.

სიყვარული (გვ. 471)

ხ ე ლ ნ ა ნ ე რ ი: K ავტოგრაფი, შავი, № 331 (A); Z ასლი, ფ. 480 (115), II აღწერა, №925 (B).

თ ა რ ი ლ ი: [1913 წლის 11 დეკემბრამდე].

ხ ე ლ მ ო ნ ე რ ა: აკაკი.

ტექსტი თარიღდება საქართველოს ეროვნურ არქივში დაცული პიესის ასლზე მიწერილი ცენზურის ნებართვის თარიღის (1913 წლის 11 დეკემბერი) მიხედვით.

ძირითად წყაროდ ვიღებთ ავტოგრაფს, რომელიც ასლზე უფრო ადრინდელია, მაგრამ როგორც უშუალოდ ავტორის მიერ ნაწერი, უფრო სარწმუნოა.

471. 2 – 472. 7 დრამა – გამდელი – A.

473.1 1-ლი] I; 2 ესტატე და ვარდისახარი – B; 6 ოოოო] ო... ო B; 11 გახლავსთ] გახლავთ B; ხელმწიფეე + ან მეც (A-ში გადახაზულია); 14 სად წავიდენ ბატონები] ბატონები სად წაბრძანდნენ B; 16 წაბძანდა] წაბრძანდა B; 17 კი + შინ დაგაგდეს (A-ში გადახაზულია); 19 ვერა] ვერ B; 21 დათხოვას მიპირებ] დათხოვნას მიპირებენ B; 23 მიბძანა] მიბრძანა B; 25 გაგიჯავრებია + და გუნებაზე არ ყოფილა იმ დროს (A-ში გადახაზულია); მიბძანა] მიბრძანა B; 27 ძველი – B; 28, 29 არის საჭიროო] უნდა იყოსო B; 29 ჩემ] ჩემს B; თითქოს] თითქო B.

474. 2 ქართულად] ქართულათ B; 3 რუსულად] თუ სხვა რჯულის არის B; 4 ვარდის. + რა ბრძანებაა B; 8 გახლავსთ] გახლავთ B; 13 ბძანდებოდა] ბრძანდებოდა B; 16 ესტატე + (გაოცებული) B; 18 სატკივარი] ჭირი B; ჭირმა] მისმა სატკივარმა B; 23 ჩემ] ჩემს B; ძიძათ] ძიძად B; 24 ჩემ] ჩემს B; 28 გვარზე] გვაროვნობაზე B; რად] რალად B; 31 ჭიბრისშვილი] ჭიბრისშვილები B; 34 ჩიბროვათ] ჩიბროვად B; 35 ალექსანდრეს] სანდროს B; ალექსანდრეს + ყოველთვის B; 37 ესტატე + (შემოიკრავს თავში ხელს) B; 38 ჩიბროვებათ] ჩიბროვათ B.

475. 1 შენ – B; 3 უდგამდენ] უდგამდნენ B; 4 ვერა ჰბედავს] ველარ ბედავს B; 7 მობძანდა] მობრძანდა B; 8 ესტატე + სანდროა? B; 10 გახდით + კი B; 13 ლევან] ლევანი B; 15 მისი მტერია – B; 17 სიგძე] სიგრძე B; 19 მეორე] 2-რე B; 21 კაი გიქმნია] კარგი გიქნია B; 23 – 25 ესტატე – სანდრო – B; 28 აი, ახლაც – B; 30 მითხარი + მისთანა B; 32 ხარ] ბძანდები B; მარამ] მაგრამ B; გქვია სახელი] გქვიან სახელად B.

476. 4 ჩიბროვს] ჩიბროვი?! მამ B; 5 ეჭირვება] გეჭირვება B; 7 ეს] ჩვენებური B; 9 – 13 ესტატე – ზლაპარს – B; 14 ესტატე + მამ B; 15 მაშინვე – B; დაიძინებ... + გვიან არის B; 16 აბა რას ვიზამ – B; 23 რწყამდა] რწყავდა B; 25 მაშინ... + იმ დროს B; ხომალებდი] ხომალდი B; 32 სცხოვრებდა] ცხოვრობდა B; 33 – 477.2 სანდრო – აალაპარაკა – B.

477. 5 მოდიოდენ] მოდიოდნენ B; 6 თხოვილობდენ] თხოვილობდნენ B; 7 თხოვილობდნენ? მერე? მერე?]თამარი რას ეუბნებოდა? B; 9 თითო-თითოდ] სათითაოდ B; ცალ-ცალკე. + სასიძოებმა B; 14 მიდგა] მოდგა B; გამოჰყო] გამოყო B; გადაძახა] გადმოძახა B; ხელმწიფის შვილებს] მეომრებს B; 15 დაგნებდებით] დაგნებდები თუ ყველა ერთად იქნებით B; ამ + ჩემ B; 16 დავანგრეე + დავნვამო B; ხუთი-ექვსიო] ორი-სამი B; 17 არა] არ B; 18 კარგი] კარგები B; 19 იმისი ვიქნები + იმას გავჰყევბიო B; 21 რასაკვირველია + მაშინ B; 26 თამარმა რა ჰქნა] თამარი რა იქნა A; 30 მიადგენ] მიუდგენ B; 36 ძირს] ნაპირას B; 37 ჩვეულებრივ] ჩვეულებრივად B.

478. 1 ახალგაზდას] ახალგაზდა B; 3 ვინ] ვინა B; 4 გრწამს იმავე] გწამსო, მეც იმ B; 7 თანამერჯულეს] თანამორჯულეს B; 8 შენ] შენს B; დიდძალ ჯარ წამოვახმარ] დიდებულ ჯარს დავახმარ B; 9 ვებრძოლოთ] ვებრძოლოდ

B; ურჯულოებსო + ღმერთი იყოს თავდები, რომ ყოველისფერს კეთილად დავაბოლებო B; 10 და – B; ჰქონდა + და B; ბძანა, გაელოთ ციხის კარები] და ბრძანა ციხის კარების გაღება B; 11 შინ] მან B; 12 უშიშრათ] უშიშრად B; მტრებს] მტერს B; 13 მოადგენ] მოადგნენ B; ასე] ისე B; გაქცეულებს] გაიქცნენ და B; 17 მოინდომა (მეორე) – B; 19 ერთხანობით] და ცოტა ხნით B; 20 დაეთანხმა] დათანხმდა B; 23 მზეთუნახავის – B; 28 პოლიტიკაში] ამისთანა შემთხვევაში B; 32 პაპა] პაპი B.

479. 1 3-მე] მეხუთე A; 2 ესტატე და ელენე – A; 5 სხვაგან] სტუმრათ B; სტუმრად – B; 6 დაძინებასა] დაძინებას B; 7 მქონდა] მაქვს B; 13 მათქმევია] მათქმევინა B; 15 უტეხთ-თქო] უტეხთ-მეთქი B; 16 ზღაპრით] ზღაპრებით B; 18 კარგი გამოვიდა] კარგია B; 19 ოცნებას გადაყოლილი] ოცნებით გატაცებულნი B; 21, 22 სწვრთნიდენ ჩვენ] სწვრთნიდნენ B; 22 ელენე + (დაცინვით) B; გამოდიოდენ] გამოდიოდნენ B; ლევანები!.. + (დაცინვით) B; 27 დოსვიდანია. ესტატე მიდის] დოსვიდანია B; 28 მალე – B; 29 რომ – B; შემოსულიყო + ის B; 31 ცალიერია] ცარიელია B.

480. 1 4-ხე] მეექვსე A; 2 თვალს მიმოავლებს] ათვალეერებს B; 4 ჩემი] ჩემის B; მრცხვენია] მრცხვენინან B; 5. საქციელი + ქურდულად შემოვდივარ B; 6 ვლალატობ! + (ჩაფიქრდება B; 7 5-თე] მეშვიდე A; 8 ისე] ვახტანგ B; 11 არა] აბა B; 15 სიყვარული] ნეტარება B; 19 მამ რა უნდა ვქნათ [მეტი გზა რომ არ არის B; 20 ამდენი] ამგვარი B; გვეკადრება] შეგვეფერის B; იმას + ეკადრება B; 21 გამოუტყდე] გამოუფტყდე B; 22 კიდევ] კიდევაც B; დაახლოებას] დაახლოებას B; 25 ასეთი] ისეთი B; 26 მოითხოვს] მოთხოვს B; 28 ალბათ რომ მანგრე] მართლა რომ უძლეველი ძალა B; 29 ჩაეხუტებიან] თავდავინყებით ეხუტებიან B; თავდავინყებული – B.

481. 2 სცენა პირველი – B; 7 2] 2-რე B; 8 შემოდის ვახტანგი] ვახტანგ შემოდის B; 9 დიდხანს – B; 13 მოვითხოვო] მოვიხადო B; 17 მესმის... არის ხოლმე დანაშაული + მიუტევებელი, მაგრამ (გადახაზულია)] ესე იგი, დანაშაულობა B; 20 შემისუბუქებს] შემიმსუბუქებს B; გატეხილათ – B; 20, 21 ასე განგიმეორო] გაგიმეორო B; 22 ყოლიფერი] ყველაფერი B; ბევრს] ბევრიც B; 23 სიყვარულმა + შენდა უნებურად B; 24 სიცოცხლე] ცხოვრება B; 25 ყველაფერზე] ყოლიფერზე B; 28 გაუქრობელი] ჩაუქრობელი B; 30 მეორე მაშინ] მეორესი B; ან – მე] და მეტი აღარა ხერხდება-რა B; 32 ჩვენ] ჩვენს B; 33 უნდა მივუმატოთ] მიუმატოთ B.

482. 2 გადასწყვიტოს] გაგვასწოროს B; 8 მკვლელადაც] მკვლელიც B; 9 თვითონ მოვიკლამ ჩემ] თითონ მოვიკლავ ჩემს B; 11 რომ] თუ B; 12 მე რას დავეძებო – B; 13 შენც] შენ B; 14 ყოლიფერი] ყველაფერი B; 15 ველარა] ველარ B; დაჯექი] დაჯექ B; მაშ, შენ] შენ ხომ B; 16 გქონია] გქონდა B; 17 მოგეტაცნა] მოგეტაცა B; 18 მომსლოდეს] მომსვლოდეს B; 18 რა!.. + თუ გახსოვს, დიდხანს არ გეკარებოდი... მაგრამ შენვე წამომიყვანე შენს სახლში... აღარ მომეშვი. მეც ხელახლა მომეღვა ალი, სიყვარული B; 19

ძვალ] ძვალსა და B; სიყვარული და მძლია] და მომერია B; 20 უმისოდაც] შენ ახლა უმისოდ B; 21 სწორეთ] სწორედ B; 26 არავინ] ალარავინ B; 27 სიყრმიდგანვე] სიყრმიდანვე B; 28 მეგობარი] მეგობრები B; აქამდე] აქამდე B; 31 შეხედულობაზე] შეხედულებაზე B; იმაზეც ხელი ააღებო] ისიც დაუკარგო B; 33 რომ – B; მე – B; 35 ლევან + რომელ კანონზე ამბობ შენ B.

483. 1 აუცილებელი უცნაური – B; სენი + უნებურათ B; 2 აღარა] აღარ B; 4 ვახტანგ – ყურს გიგდებ და ვერა გამიგია-რა! – B; 5 წარსული] რაც მოხდა B; არც ყოფილიყოს] არა ყოფილიყოს-რა B; 6 უყვარხარ – B; 7 შეგიძლიანთ] გეხერხებათ B; ჩემი მხრით იმის] ჩემის მხრით ამის] B; 10 მე გადავსწყვიტე] მიტომაც გადავწყვიტე B; 11 შეეუშალო. ყოველ ღონისძიებას ვიხმარ, რომ წინ არ გეღობებოდეთ. შენ მეტი გავალია და სიყვარული გამართებს მისი. მე მიყვარდა ქვეყნის შეხედულების თანახმად და შენ კი – წინააღმდეგ ქვეყნის შეხედულობისა, უკანონოდ. ქვეყნის თვალში ის დღეიდან ათვალწუნებული იქნება და შენმა სიყვარულმა უნდა გააქარვებიოს დანაკარგი. გიყვარდეს შენ თავზე უფრო და ღმერთმა გაბედნიეროსთ. ერთ სხვანაირს გადებ შესანდობარს...] შეუშალო. ვ ა ხ ტ ა ნ გ – ეგ შენი სულგრძელობა ჩემთვის სახრჩობელაა! ლ ე ვ ა ნ – ჩემ სულგრძელობას შენ თავი დაანებე! ვ ა ხ ტ ა ნ გ – შემომსუბუქე სინანული საკანონოთი. ლ ე ვ ა ნ – თუმც დანაშაულს ვერ ვხედავ, რომ საკანონო მოვძებნო, მაგრამ, რადგან არ მოგიშლია, ერთ მეგობრულ რჩევას მოგცემ: B; 18 სამშობლოც... + ჩვენი ერი და B; 19 ადვილია, მით უფრო, რომ] საადვილოა B; 20 ხარ + შენი თავის მეტი არავინა გყავს B; 21 სიყვარულიც + ზედ B; 24 მართალია, ან] დღეიდან B; 25, 26 შენი – მიმყვება – B; 27 გადაეხვევიან ერთმანეთს და ეთხოვებიან] გადაეხვევა B.

484. 1 2] 3-მე B; 2 ესტატე და ლევან – A; 5 ჯდება] ესტატე ჯდება B; 6 მის] მაგის B; 7 წუხელ] წუხელი B; 8 უბედურობა] უბედურება B; 10 შემფოთებული – B; 12 მეჯერა!.. + ორი წელიწადია, რაც ჩემ თავზე ხელი ავიღე: ველარც შინ ვდგებოდი, ველარც რამეს ვაკეთებდი... გარეთ ვათენ-ვალამებდი უმნიშვნელოდ. B; 17 და] ჩემ მაგიერად B; 16, 17 წუხელი მათი აღერსი ჩემის თვალითა ვნახე და კიდევ გამომიტყდენ. – B; 18 აქვე] იქვე B; ვახტანგს] იმ საძაგელს B; 25 ვეძახით + ე. ი. თანასწორად უღლის გამწევს ცხოვრებაში. ე ს ტ ა ტ ე – ვიმ! კაი უღლის განევაა ღალატი! ლ ე ვ ა ნ – B; 25, 26 უღელი სწიოს ~ B; 28 (გაოცებული) მორჩით: ესე იგი ცოლს მას უთმობ. ლ ე ვ ა ნ – რაც მოხერხდებოდა. ე ს ტ ა ტ ე – (გაოცებით) ესე იგი ჩიბერულად: ცოლს იმას უთმობ?...] როგორ? B; 33 ჭიაბრიშვილათ] ჭიაბრიშვილად B; 34 ჭიაბრისშვილათ] ჭიაბრისშვილადვე B; 36 რჯულსაც კი სტეხავთ] რჯულზედაც კი ხელს იღებთ B; 37 რჯულს?] აქ რჯული რა მოსატანია! B.

485. 1 რჯულს] მოსატანია B; 2 და – B; 4 რომ + ელენეს თავიდან B; 5 უბედურობა] უბედურება B; 8 გადაჩიბროებულხართ, ჭიაბრიშვილებს]

ძველებური აღარა გნამთ-რა. ჩვენს ძველებს თავისს B; 10 უმკლავდებოდენ] უმკლავდებოდნენ B; 11 ამბობდენ] ამბობენ B; 13 ამტანიც!] უფრო ძლიერი არა!.. უფრო ამტანი B; 14 შენც რომ იმათსავით ჰფიქრობდე, ეს] შენ რომ იმისათვის ფიქრობდე, ის B; 15 (განა ვერ ვხედავ, რომ იტანჯები?) შენი სატიკივარი განახევრებული გექნებოდა და ასე მწვავედ – B; 18 მამ] მამავ B; 20 დაფარულია და – B; 22 აუტანელია] აუტანელი B; 25 მე – B; 27 ყოლიფერს] ყველაფერს B; ვაჟკაცად] კაცად B; (ისმის რეკა). ეჰ, ვილაც მოდის. მე სანდროსთანაც შევალ ცოტა ხნით (გადის).] კარებს რეკავენ B.

486. 1 2] 4-ხე B; 7 ვიყავ] ვიყავი B; მანგრე] მაგრე B; თანამედროეს] თანამედროვეს B; 10 გატყუვლო] გატყვილო B; 12 ლევან + (ნალვლიანად) B; 13 ელენე + დიას B; მოშორება] ცალ-ცალობა B; 16 ლევანიც] ლევანი B; უცბად – B; 18 დადუმებული – B; 20 პაპი] პაპა B; 21 ვარდისახარ + და B; 26 მინდა მამასთან ~ B; 27 მობძანდით! მობძანდით] მობრძანდით! მობრძანდით B; 31 რათ? ვისთან გადადის?]სად? რათა? B.

487. 1 ასე რომ, ჩვენ ერთად აღარ ვიქნებით და შენ ვისთან გინდა დარჩე?] ს ა ნ დ რ ო – რა ვუყოთ მერე. ძია ვახტანგთან რამდენჯერ ვყოფილვართ და დავბრუნებულვართ! ლ ე ვ ა ნ – ახლა სამუდამოდ გადადის დედაშენი... B; 5 საცხოვრებლად და – B; 5 – 6 მეორესთან შეგიძლია იარო ხოლმე. წადი ახლა, წაყევი დედას და ჩემთან იარე ხოლმე.] ვისაც მოშორდები, იმასთან, როცა გინდა, ივლი ხოლმე. B; 11 თავისთვის] გულზე ირტყავს ხელს B; 12 გადია + (წუნუნებს) B; 13, 14 დაგაძინებთ, ვერ მოგივლით?] მოგივლით, ვერ დაგაძინებთ? B; 17 (ცივად) მე ვახტანგთან არ] ვახტანგისას რა B; 18 კარგი ძიაა...] შენი B; 19 ასე – B; 20 შვილო! კარგი.] კაცია, შვილო B; 21 ს ა ნ დ რ ო + (ჭუჭყუნით) B; 22 განა ის ~ B; კაცია] კაცი იქნება B; 23 გაბრაზებული] გაჯავრებული B; 26 ალაპარაკებს!. + (გახარებული) B; 30 ვარდისახარობა უნდა გადავარდეს-თქო. გადიების] ვარდისახარის დრო აღარ არის-თქო. გამდელების B; 31 ისწავლიან + ახალი გამდელები და B; ახალგაზრდები – B.

488. 1 მუხლზე] შუბლზე B; 4 ესტატე + (მივარდება) B; 4, 5 როგორ თუ აღარავისთვის ხარ საჭირო? – B; 6 კიდე] კიდევაც B; 7 თავხედურობით] თავხედობით B; 9, 10 დაუდევ თავი შენს სამშობლოსა, მოისხი მისი მადლი, ემსახურე ქვეყანას] იცოცხლე... ემსახურე ქვეყანას, მოისხი მისი მადლი B; 12 შენც შენ წინაპრებთან] წინაპრებს B; 13 წარმოიდგენ] წა...მოიდ... B; უწუნებდა] უღონებდა B; 14 მივარდება და – B; ხელს + და აწვენს B; 15 წყალო! ვარდისახარ... ~ B; 16 ლევანს მუთაქაზე ~ B; 17 ფარდა + ნელ-ნელა B; 18 3-მე] მესამე. რამდენიმე წლის შემდეგ B; 20 პირველი] 1-ლი B; 21 ოთახი + ვახტანგის სახლში B; 22 პირველი] 1-ლი B; 23 კრესლოში] სავარძელში B; 25 გრძნობა-გონების] გრძნობა-გონებისა B; რაი მერე] რა B; 26 მას] იმას B; 27 ველარ მოიხმარ] ველარა ხმარობ B; პრაკტიკულად გამოუსადეგარია – B; 29 დღეში + ხომ B; 30 წამოგვკარი] წავკარი B.

489. 1 გატაცებულსა და დამტკბარს | გატაცებულმა და დამტკბარმა B; 3 ვისში | ვისზე B; აი – B; გამოცდილი + აბა, ამის დამწერი ყოფილა! აი B; 4 კითხულობს | სიყვარულზე. (დაიწყებს კითხვას) B; 5 წითელა + ხველა B; ამგვარი | ეს B; 8 შეუყვარდება + მაგრამ B; 9 სიყვარული + როგორც მოჩვენებული B; გადაუყვარდება | გადაუყვარდება B; 10 თან მიჰყვება | ჰქრება და B; 11 გვარი + სიყვარული B; 11, 12 შეგიყვარდება ადამიანი | მოგენონება ვინმე B; 14 დავიყოლიეთ | დაიყოლიე B; 17 მისი ყოლიფერი | ყველაფერი B; 18 მიხვრა-მოხვრა | მიხრა-მოხრა B; 19 შეჭმუხვნა, ერთის სიტყვით, ყოლიფერი, | ტირილი და სხვანი B; გასინჯეთ | გასინჯე B; 20 გეჩვენებათ | გეჩვენება B; 21 არც | არ B; ეს | მართალია, ის B; 22 სიმპატიით | სიმპატიისაგან B; 23 მეუღლეთაგანი | მეუღლე B; 24 მეორე | მეორეც B; გადაბმული | გადამბული B; 28 გვაძლევენ. ვისაც წავანყდებით, სულ | ვაძლევთ. ვინც შეგვხვდება B; 29 შეიყვარეო | შეიყვარე და შეირთეო B.

490. 6 (იღიმება) ისე, – B; ამ თხუთმეტი წლის წინ – B; 9 იყურებოდი | იყურები B; 10 რომ – B; 13 რასაც | რისიც B; სიყვარული + მიკვირს, რომ შენ შეგნებული ადამიანი, მაგას ამბობ! B; 14 ვერავინ ვერ | ვინ B; 15 ყოლიფერი | ყოველისფერი B; 18 ჰქრება | ქრება B; 19 ჩვენი – B; 20 შეუდგა | შეუდგეთ B; 21 ცოლად? + შენი სიყვარული B; 23 მიყვარხარ | კი მიყვარხარ ღრმად B; 24 მიტომაცაა | მიტომაც B; 25 დავუცალო | დაუცალო B; 26 გავიდე + აქედან B; 27 არც შენთვის | განა შენთვის კი B; 30 მასწავლებლის | მასწავლებლობის B; 33 ლაპარაკს | საუბარს B.

491. 1 დაგიქირავე სადგომი, რომ იქ ღირსეულად და | დაგიქირავე საკადრისი სადგომი შენთვის, რომ B; 4 საღამომდე – B; 7 ყველა | ყველაფერი B; არა ჰგონია | ვერ ხედავს B; 8 უნდა შემოიყვანოს | შემოჰყავს B; განზე | კი B; 9 უნდა + განზე B; თვალებზე ხელს მიიფარებს – B; 16 მე – B; 17 უსინდისო | როგორ გაბედა იმ უსინდისომ B; 18 მაგითი | ლანძღვით B; მე უნდა | უნდა უსათუოდ B; 19 ყოლიფერი | ყველაფერი B; 20 კიდეც | კიდეც B; 24 დედა | დედი B; 25 დროებით + არა B; 26 ორი | ორის B; 27 ს ა ნ დ რ ო + მართალია, მაგრამ მაინც B; 28 ანკი ერთს | ან ერთს და ან მეორეს B; 29 დედა | დედიკო B; 30 მაკლია გათავებამდე | მიკლია გათავებას? მანამდე ასე ვქნათ B; 31 იქედან ხუთ-ხუთ თუმანს შენ | ის შუა გავიყოთ. ნახევარს B; მე ხუთს | ნახევარს მე B.

492. 2 გაუყუო და ისიც მამამისის | გაუყუო, ისიც მამისაგან B; 3 რათა | რაა B; 4, 5 ახლა – ვიცი | ეხლა კარგად ვგრძნობ B; 6 მე მისი | მამასი B; არა | არ B; 8 ს ა ნ დ რ ო + (ჩაფიქრდება) B; 11 მისდამი – B; 13 ღირსი | ღირსიც B; ხელი ავიღო სიცოცხლეზე | ყოველისფერზე ხელი ავიღო B; 14 სიყვარული + შენანებულმა B; 18 როგორ | როგორა B; 19 უყურებს | შეხედავს B; 20 გავარდება კარებში გულმოსული | გულმოსული გავარდება კარებში B; 22 თქვენთვის – B; 23 გადაბძანდით და აქაურობა კი... | თუ

გადაბრძანდებით B; 24 სხვის გემოზე მიალაგ-მოალაგებით? თქვენი ნებაა, მაგრამ – B; 26 მაშინ! მაშინა.. მაგრამ, აბა რას იზამ, რომ არ გადახვიდე?] არ გირჩევთ B; 27 არა] არ B; სხვა – B; ალარსადა] ალარსად B.

493. 2, 3 სახეს იფარებს ხელებით] სახეზე ხელებს იფარებს B; 5 გაიხელი] გაიხელით B; ყოლიფერი] ყოველისფერი B; 9 თვალცრემლიანი + ლევან შერჩერება დიდხანს სმამაოულებლად B; მინახევხართ – სიცოცხლეში] მინახავხართ, ელენე. გამოცვლილხარ და B; 11 ელენე – B; 12 გავეშორდით + ხომ B; 13 კიდევ] კიდევაც B; 14 როგორც ქმარმა ჩემი სახლიდან დაგიტოვებ და ახლა გეპატიუები, როგორც მეგობარი] და როგორც მეგობარი გეპატიუები ჩემს სახლში B; 17 ისინივე] იგინივე B; 18 მოგვასწარი, აღარ მოგვიცადე?..] აღარ მოგვიცადე, მოგვასწარი B; 22 მარიამ] მარია B; 23 გზისკენ] გზით და B; 24 დანაშაული] დანაშაულობა B; 25 აქ ჩვენ] ცოლქმრობის ღალატში, ჩვენს შეცდომაში B; 26 შეცდომაში – B; 27 ახლა] ახლაც B; 28 სიყვარულს!.. + (ელენეს) B; ჩემ] ჩემს B; 29 ყოლიფერსა] ყველაფერსა B; ახლა] ეხლა B.

493. 4 რომელი გიჟი] გიჟის მეტი რომელი B; ღარიბსა და] ღარიბს, მაგრამ B; 6 გაუშვერს ხელს – B; 7 მიეკვრის გულზე] მიეკრება გულში B; 8 აღშფოთებული) დედავ! მამავ!..] აშფოთებული) მამავ!.. დედავ B; 12 ყოლიფერი] ყველაფერი B; 13 ყველა ხელჩაკიდებული] ხელმოკიდებული ყველა B; 14 რა – B; 15 მიტრიალდება] მოტრიალდება B; ხვალამდი] ხვალამდის B; 16 კარტინა – B.

475. 1 „**ვინ ყოფილა ჭიაბერი**“ – საუბარია თამარ მეფის მანდატურთ-უხუცესზე.

476. 3 „**სერინკი კოზლიკი**“ და **მისთანა ზღაპრები გეჭირვება**“ – იგულისხმება რუსული ხალხური ზღაპარი.

476. 33 „**ეთერი? არა**“ – იგულისხმება ქართული ხალხური ზღაპრის გმირი.

478. 1 „**ჭრომას ახალგაზდა კაცს**“ – იგულისხმება სახეაჭრელებული, შესაძლოა, ნაყვავილარი ადამიანი.

482. 11 „**ბოდბელს გაუმარჯოს!.. „მე რომ მოვკვდები, მერე ქვა-ქვაზედაც წულა ყოფილა!**“ – სავარაუდოდ, უნდა იგულისხმებოდეს ბოდბელი მიტროპოლიტი იოანე მაცაშვილი, რომელიც, როგორ ჩანს, პრორუსული პოლიტიკის მომხრე იყო. 1837 წელს იოანე მაცაშვილის გარდაცვალებასთან ერთად ბოდბის ეპარქიაც გაუქმდა და იქ არსებული მონასტერი და სემინარიაც მოიშალა.

489. 3 „**აი, გამოცდილი, რას ამბობს**“ – საუბარია აკაკი წერეთელზე და მონმობილია ამონარიდი მისი მოთხრობიდან „სამგვარი სიყვარული“, რომელიც 1884 წელს გამოვიდა.

493. 22 „**მარიამ მაგდალინელი ცუდი გზით მიდიოდა**“ – საუბარია ქრისტეს ერთგულ მონაფეზე – მარიამ მაგდალინელზე, რომელსაც იგი გოლგოთაზეც არ მიუტოვებია.

სცენები

ხოხობი (გვ. 497)

ნ ა ბ ე ქ დ ი: გაზ. „დროება“, 1880 №27 (B); კრებული „ჩანგი“, ვასო აბაშიძის მიერ შედგენილი, 1892 წ., გვ. 58 (C); კოტე მესხის მიერ შედგენილი „იმერული სცენები“, 1898 წ., გვ. 9 (D); კრებული „ჩანგი“, 1900 წ. გვ. 58 (A);
თ ა რ ი ლ ი: [1880]
ხ ე ლ მ ო ნ ე რ ა: არ აქვს.

ტექსტი თარიღდება პირველი პუბლიკაციის მიხედვით.

497.6 „ციხისძირზედ რომ მივდიოდით...“ – 1878 წელს, რუსეთ-თურქეთის ომის დროს ციხისძირში მოხდა ერთ-ერთი გადამწყვეტი შეტაკება, რომლის შედეგადაც ციხისძირი საქართველოს დაუბრუნდა.

497. 28 „ქობულეთელიდამ ვერ გამარჩევდა კაცი“ – იგულისხმება თურქების მხარეს მებრძოლი ეთნიკური ქართველი.

497. 1 ხოხობი] + (იმერული სცენა) BD; 4 მეცნაურა] მემცნაურა BD; 5 დამარიდა] ამარიდა BD; 14 ბრძანებაა] ბძანებაა B; 15 არაფერი] არაფელი B; 19 დურაკ] + გრუზო-თქვა B; 22 ვაზმიო] ვოზმიოBD; 27 ჭკვაში] ჭკუაში BD; 29 შიღ] ში B; 37 დავიჭერ] დევიჭერ BD.

რკინის გზა (გვ. 498)

ნ ა ბ ე ქ დ ი: გაზ. „დროება“ 1880 წ., № 7.

თ ა რ ი ლ ი: [1880].

ხ ე ლ მ ო ნ ე რ ა: აკაკი.

ტექსტი თარიღდება პირველი პუბლიკაციის მიხედვით.

498. 4 „გწყალობდეთ გელათის ხახულისა ღვთისმშობელი“ – საუბარია ღვთისმშობლის იმ ხატზე, რომელიც თურქ-სელჩუკების შემოსევისას განადგურებისაგან დაცვის მიზნით დავით აღმაშენებელმა გელათის მონასტერში გადააბრძანა. აკაკის წერილის გამოქვეყნების დროს ხახულის ხატი გატაცებული იყო გელათის მონასტრიდან (1859 წელს გაიტანეს მონასტრის გაძარცვისას) და მხოლოდ 1923 წელს დაუბრუნდა საქართველოს.

499. 2 „ვორინცოვის პოვრის“ – იგულისხმება კავკასიის მეფისნაცვალის მიხეილ სიმონის ძე ვორონცოვი.

500. 16 „რკინის გზაო და თქვენ გველუშაპათ მოგჩვენებიათ“ – პირველი ქართული სარკინიგზო ხაზი “ფოთი – შორაპანი” გაიხსნა 1871 წელს.

ტუსალი იმერლის ნაამბობი (გვ. 501)

ნ ა ბ ე ჭ დ ი გაზ „ივერია“, 1886 №193 (B); კრებული „ჩანგი“ ვასო აბაშიძის მიერ შედგენილი 1888 წ, გვ. 50 (C); კრებული „ჩანგი“ 1892 წ., გვ. 46 (D); კრებული „ჩანგი“ 1900 წ. გვ. 88 (E); მიხეილ გაჩეჩილაძე, „ახალი ჩანგი“, 1909 წ, გვ. 9 (A).

ს ა თ ა უ რ ი: ტუსალის იმერლის ნაამბობი BCE.

თ ა რ ი ღ ი: [1886].

ხ ე ლ მ ო წ ე რ ა: აკაკი (A).

ტექსტი თარიღდება პირველი პუბლიკაციის მიხედვით.

501. 3 გავაკეთებდი | ვაკეთებდი BCE; 5 გამამაკრა | გამამკრა BC; 9 თფილისში | თბილისში BCE; 10 ღენერლის | ღერენლის C; 11 კასტრულშიკის | კასრულშიკის B; კასტრულშიკის CE; ადრესი | ადლესი BC; 14 გადაკარგულიყო | გადაკარქულიყო C; 17 ტყულია | ტყვილა C; 18 ხედავს | ხედამს BC; 19 მეორედ | მეორეთ B; 21 ბრძანდები | ბძანდები BC; 23 პატრუკი | პოტრუკი B; 28 აქეთ-იქით | აქედ-იქით C; ჩავხდი | ჩავხვდი BC; 29 არა | არ B; დასივებული | დასივებულები C; 32 გაუთამამდი | გაუთამამდი C.

502. 6 მოგცეთ | მოქცეთ BC; 7 სავსე | სამსე BCE; 8 ბუზივით | ბუზებივით BC; 9 უსხდენე | უსხდენ B; 10 ერთათ | ერთად B; ყლურჭამდენ | ფლურჩამდენ BCE; 16 ზახრუმალაო | ზახრუმალო BC; 20 შესაგინებლად | შესაგინებლათ BC; 22 უწმინდური | უწმინდურაC; 24 მომასწრობდა | მამასწრობდა BE; მამასწრებდენ C; 25 ქალთან-თქო | ქალთანა-თქო BC; 29 გაჰქრა | გაქრა BCE.

501. 3 „კლდიაშვილის ლობოსაც კი გავაკეთებდი“ – როგორც ჩანს, ეს პოპულარული კერძი იყო, რადგან მისი რეცეპტი გაზეთ „ივერიაშიც“ კი დაიბეჭდა.

501. 5 „გოცირიძის კვანტი არ გამამკრა“ – შესაძლოა, საუბარი იყოს რაჭველ სპირიდონ გოცირიძეზე, რომელმაც 1905 წელს პორტარტურში რუსულ ჯარში მზარეულად სამსახურის დროს „ქართული კვანტით“ – სარმით ნააქცია ცნობილი იაპონელი ძიუდოსისტები – ტარო და ძიუდოს მამამთავრის – ძიგორო კანოს მონაფე – ჯიუნიტირო ტორიგაი.

501. 30 „კოლოტივით დასივებული, თითქო ეს-ეს არის ახლა მოუკუპრავ-თო...“ – კოლოტი იყო ღვინისა და ტკბილის გადასაზიდი დიდი ტიკი, რუმბი, რომელსაც გახვრეტილ ადგილებს და თავს კუპრით უგმანავდნენ.

502. 2 „მუშტაიდშიო... ზაოდსაც ნახამ... თქვენებურ კაცს უჭირავს... ლორთქიფანიძესო“ – საუბარი უნდა იყოს XIX საუკუნის ბოლოს მუშტაიდის ბალის შესასვლელში არსებულ ლუდის პავილიონზე, რომელიც, ისევე, როგორც ერთ-ერთი ლუდსახარში ქარხანა, ვინმე ლორთქიფანიძეს ეკუთვნოდა.

502. 4 „საზაფხულო მარხილში, კონკას რომ ეძახიან“ – კონკა თბილისში გაიხსნა 1883 წელს.

იმერლის საუბარი მეორედ მოსვლას რომ მოელოდა (გვ. 503)

ნ ა ბ ე ქ დ ი: კრებული „ჩანგი“, ვასო აბაშიძის მიერ შედგენილი, 1888 წ., გვ. 32 (თბილისი) (B); კრებული „ჩანგი“, 1892 წ., გვ. 23 (თბილისი) (C); კრებული „ჩანგი“, 1900 წ. გვ. 74 (ბათუმი) (A).

თ ა რ ი ღ ი: [1888].

ხ ე ლ მ ო ნ ე რ ა: არ აქვს.

ტექსტი თარიღდება პირველი პუბლიკაციის მიხედვით.

503. 16 „კუბოების გახსნა ვიღაც არხიპელაგის კაცებისაგან“ – პერსონაჟი გულისხმობს არქეოლოგიურ კვლევას.

503. 21 „სწავლული კაცები კი იძახიან: ნიჩაოო“ – სავარაუდოდ, უკავშირდება 1888 წელს მინეაპოლისში ადვენტისტების შეკრებაზე მომხდარ გამოსვლებს წინასწარმეტყველებებთან დაკავშირებით.

503. 24 „ვის ჰქონდა სტრახში შეტანილი ჩვენი დედამინა“ – ამ პერიოდის ლიტერატურიდან, მათ შორის აკაკი წერეთლის ამ პიესებიდანაც, ჩანს, რომ სადაზღვევო კომპანიებისათვის ფულის გამოძალვის მიზნით ხშირი იყო საკუთარი ქონების განადგურების შემთხვევები.

503. 4 გაჭიმეთ] გამოჭიმეთ B; 5 ძალიან] ძალუან BC; 6 დაგვაჯერა] დაგვაჯერეს BC; 8 ამბობდნენ] ანბობდენ BC; სირცხვილით] + თვალბში B; 10 ვარსკვლავ] ვარსკვლავი B; ესაო] ისაო B; 11 ვარსკვლავებიც] მარსკვლავებიც BC; 12 დაბნევიან] დაპბნევიან C; 13 წინიდან] წინიდან BC; 14 ეჰ] + მათი პურტყული!.. მათი დამჯერეო, წყალში ჩამჩერეო!.. BC; 16 ხიზალარის] ხიზილარის BC; 17 იმისი] ათასი B; ვაი-უშველებელი] ვაი-უშველებელა C; 20 ქვესკნელიდამ] ქვესკნელიდან B; 21 დამეხოცებითო] დამეხოცებით B; 27 ქე] ქვე BC; 28 ჩვენ] ჩვენც B.

მეგრელის ნაამბობი (გვ. 504)

ნ ა ბ ე ქ დ ი: ჟ. „კვალი“ 1895 წ. №20.

თ ა რ ი ღ ი: [1895].

ხ ე ლ მ ო ნ ე რ ა: არ აქვს.

ტექსტი თარიღდება პირველი პუბლიკაციის მიხედვით.

504. 22 „თქვენი ენისთვის ანბანიც სხვაგვარი გამოვიგონე“. – მეცხრამეტე საუკუნის ოთხმოციან წლებში კავკასიის სასწავლო ოლქის მოხელეები

გამოდინდნენ მეგრული ანბანის შემოღების და სამეგრელოს სკოლებში მეგრულ ენაზე სწავლების მოთხოვნით. ამას, რა თქმა უნდა, საფუძვლად ედო „დაყავი და იბატონეს“ პრინციპი და საქართველოს დაქუცმაცების სურვილი. განსაკუთრებით აქტიურობდნენ ქუთაისის სახალხო სკოლების დირექტორი ლევიტინსკი და კავკასიის სასწავლო ოლქის მზრუნველი იანოვსკი. მათი დაკვეთით პეტერბურგის უნივერსიტეტის თანამშრომელმა ა. გრენმა მეგრული სათავის შექმნა რუსულ ანბანზე დამყარებული ალფავიტი. ასეთივე ანბანი შეადგინა ზუგდიდელმა მასწავლებელმა აშორდიაშვილმა. რუსულმა მმართველობამ ჩამოასხა კიდეც მეგრული ანბანისათვის ასოები. მეგრულად ითარგმნა ლოცვებიც, მაგრამ ქართული საზოგადოების აღშფოთებამ ჩაშალა იმპერიის გეგმა (იხ.: „ივერია“ 1889 №89).

505. 10 „უნდა გამამურჯიკოთ-მეთქი“ – мужик რუსულად „გლეხს“ ნიშნავს. ამ შემთხვევაში იგულისხმება პატივის აყრა.

505. 29 „მეგრულათ უნდა ირიკაოვო“ – სავარაუდოდ, საუბარია რიკ-ტაფელას თამაშზე. აქ: დაცინვით უსარგებლო, უქმ საქმიანობაზე მიანიშნებენ პერსონაჟს. მგავსი მნიშვნელობით ეს გამოთქმა დასტურდება ისტორიულ ქრონიკაში „სოლომონ პირველი დიდი, იმერეთის მეფე“: „ესე ასრე არ იქნების, ბასილა და კვირიკაო! ციხეს მართმევს, მინდორს მაძლევს, დავჯდე, უნდა ვირიკაო?“ (წერეთელი აკაკი, თსკ, ტ. VII, თბ., 1958, გვ. 323).

505. 13 ბაგრატ მეფე – საქართველოს მეფე – ბაგრატ დიდი (1359-1393).

სურათები (გვ. 506)

ა ვ ტ ო გ რ ა ფ ი: K № 334, გვ.129.

თ ა რ ი ლ ი: [1906-1910].

ხ ე ლ მ ო ნ ე რ ა: არ აქვს.

ტექტის მიხედვით რუსეთის სახელმწიფო „დუმა“ განთავსებულია თავრიდის სასახლეში. ისტორიულად ეს შეესაბამება 1906-1910 წლებს და ჩანანერებსაც, შესაბამისად, ასე ვათარილებთ.

„სურათები“ პირველად დაიბეჭდა კაკი წერეთლის თხზულებათა თხუთმეტტომეულში „ვარიანტებისა და შენიშვნების“ განყოფილებაში, მაგრამ, რამდენადაც იგი დაუმთავრებელი, მაგრამ დამოუკიდებელი ტექსტია, გადაწვევით, ძირითად ნაწილში გადმოგვეტანა.

506. 16 „ტავრიდის სასახლე“ – პეტერბურგში გრიგოლ პოტიომკინ თავრიდელის ყოფილი რეზიდენცია. აშენდა 1783-1789 წლებში. 1906-1910 წლებში ამ შენობაში განთავსებული იყო რუსეთის სახელმწიფო „დუმის“ რეზიდენცია.

საძიებლები

პირთა საძიებელი

ა

აბაშიძე ვასო – 505, 533, 535, 537, 580, 581, 582

აბელი – 519

აბზიანიძე გიორგი – 552

ადამი – 391, 424 (სამჯერ), 515, 519, 524, 525, 556

ანდრეევი ლეონიდ ნიკოლოზის ძე – 464, 571, 573

ანდრია პირველნოდებული – 533

არციბაშევი მიხეილ პეტრეს ძე – 571, 573

ანტონი (ანტონ კატალიკოსი, ანტონ I კათალიკოსი) – 110, 524

არესოლიტი (არისტოტელე) – 520

არველაძე მაია – 510

აკაკი (აკაკი წერეთელი) – 509, 510, 512, 515, 517, 519-523, 525, 526, 528-530, 532-537, 541, 551, 552, 564-566, 572, 573, 579, 580-583

ბ

ბაგრატ IV (იმერეთის მეფე) – 514

ბაგრატ დიდი – 505, 583

ბარათაშვილი ნიკოლოზ – 517, 567

ბალვაში – 535

ბლიაძე – 378, 564

ბოკლი – 77, 520

გ

გაბუნია (ნატო) – 529, 530, 533

გაიოსი (გაიოზ რექტორი) – 109, 524

გალილეი – 76, 520

გარიბალდი (ლარიბალდი, ლარაბლა) – 35, 36, 48, 517, 518

გაჩეჩილაძე მიხეილ – 509, 581

გოცირიძე (ასპინძის გმირი) – 285 (ორჯერ), 541

გოცირიძე (მოჭიდავე) 501, 581

გრიშაშვილი იოსებ – 509, 515, 519, 520, 525, 530, 533-537

გრუზინსკი ირაკლი – 523, 525

გორგაძე ილია – 509, 512, 516

გურგენიძე ნოდარ – 509, 512, 516

გურამიშვილი ვახტანგ – 517

გურიელი (გიორგი III) – 20, 514, 515

დ

დადიანი (ლევან III) – 20, 514
დადიანი კაცია – 564
დადიანი კონსტანტინე ლევანის ძე – 565
დარვინი – 76, 519

ე

ევა – 515, 519
ერეკლე II – 524, 525, 541, 564
ერისთავი – 535

ვ

ვახტანგ V შაჰნავაზი – 514
ვორონცოვი (გორინცოვი) მიხეილ სიმონის ძე – 499, 580

თ

თამარი – 514, 515
თამარი (თამარ მეფე) – 514, 579
თარგამოსი – 524
თარღაი – 535

ი

იაკობი – 517
მათე – 517

კ

კაენი – 15, 519
კანდელაკი ნიკოლოზ დიმიტრის ძე – 378, 564
კახაბერიძე – 535
კერესელიძე ივანე – 518
კირო II – 525
კოლიუბაკინი (კულუბიაკინი) მიხეილ პეტრეს ძე – 276, 536
კრეზი (კრესე) – 114, 525

ლ

ლამექსი – 524
ლანგ-თემური (თემურ-ლენგი) – 201, 535
ლეონიძე გიორგი – 510

მ

მათუსალა (მათუშალახი) – 111, 525
მარიამ დედოფალი – 379, 410, 564, 566
მარიამ მაგდალინელი – 493, 579

მაცაშვილი იოანე – 579
მაჩაბელი – 222
მელიქიშვილი სტეფანე – 509, 526
მესხი კოტე – 509, 580
მზეხათუნ ბატონიშვილო – 410, 566
მთავარი კახაბერი – 200, 535
მიტროპოლიტი ბოდბელი (იოანე ჯორჯაძე) – 110, 524
მიხაილ (მიხეილ) მთავარანგელოზი – 97, 521
მურვან ყრუ – 110, 524
მუხრან-ბატონი გიორგი – 523, 525
მცხეთოსი – 524

ნ

ნიკოლოზ პირველი – 565
ნინიძე ქეთევან – 510
ნიუტონი – 520
ნოე – 109, 168, 524, 525, 533

ო

ომარფაშა – 383, 565
ორბელიანი სულხან-საბა – 534

პ

პეტრე მოციქული – 172, 174, 533
პრუდონი – 518

ჟ

ჟურული გიორგი – 533, 534

რ

რომანოვი მიხეილ ნიკოლოზის ძე – 565
რუსთველი (შოთა რუსთაველი) – 45, 111-213, 216-218, 409, 483, 525, 534,
562, 566

ს

საფაროვა (მაკო) – 529, 530, 533
სოლომონი (სოლომონ პირველი) – 583
სოლომონი (სოლომონ მეორე) – 275, 536, 564, 566
სოკრატე – 519

ფ

ფოხტი (კარლ) – 76, 519

ქ

ქართლოსი – 110, 524

ქრისტე (იესო) – 13, 46, 47, 49, 62, 63, 65, 170, 259, 277, 383, 404, 436, 485,
515, 517, 518, 533, 579

ლ

ლვთისმშობელი (ხეთისმშობელი მარიამი, ხვთიმშობელი) – 17, 154, 498, 513,
515, 533, 580

ყ

ყიფიანი დიმიტრი – 398, 565

შ

შავთველი (შავთელი) – 109, 110, 524

შამილი – 35, 36, 518

შეთე – 519

შლოსერი – 77, 520

ჩ

ჩახრუხი (ჩახრუხაძე) – 109, 524

ც

ცაგარელი ავქსენტი (ასიკო) – 533

წ

წმ. გიორგი – 16, 17, 46, 55, 60, 68, 104, 192, 260, 279, 326, 352, 353, 355,
499, 514, 515, 518, 535

ჭ

ჭავჭავაძე ალექსანდრე – 533

ჭიაბერი – 475, 579

ხ

ხელაძე ექვთიმე – 518

ჯ

ჯაფარიძე გულთამზე – 284-287, 289, 540, 541

ჯორჯაძე არჩილ – 573

გეოგრაფიულ სახელთა საძიებელი

ა

ავლაბარი – 176

ავლანთი – 524

ამიერკავკასია – 524

ბ

ბოდბე – 524

ბრუსაბძელა (ბრუტსაბძელა) – 19, 513, 514

გ

გალილია – 150

გელათი – 498

გურია – 515

დ

დალესტანი – 444, 447, 518, 568

ე

ევროპა – 518

თ

თფილისი (თბილისი) – 111, 498, 502, 516, 524, 581, 582

თელავი – 524

თერგი – 50

ი

იალბუზი – 67

იერუსალიმი – 75, 384, 503

იმერეთი – 9, 111, 114, 156, 285, 303, 320, 321, 327, 334, 348, 356, 498, 499,
500, 501, 517, 522, 536

ირკუტსკი – 384

იტალია – 519

კ

კაბადოკია – 515, 525

კავკასია – 516, 518, 521, 523, 525, 536, 564, 565, 580, 582, 583

კასპიის ზღვა – 74

კავკასიონი – 514

კახეთი – 114, 541

კორტოხი – 21, 111, 133, 135, 148, 158, 336, 342, 348, 546

ლ

ლიდია – 525

მ

მოსკოვი – 512

მრავალძალი (ბრავალძა) – 16, 514

მუხრანი – 113, 509, 523

მცირე აზია – 525

მცხეთა – 524

ო

ოდიში – 514

ომიანი – 524

ორთაჭალა – 157

ოსმალეთი (ოსმალ) – 189, 190, 200, 541

პ

პარიზი – 470, 567, 572

რ

რაჭა – 535

რუსეთი – 29, 46, 51, 52, 72, 105, 387, 388, 390, 392, 434, 516-519, 521, 534, 554-556, 565, 566

ს

სამეგრელო – 383, 515, 565, 583

საქართველო 75, 111, 112, 189, 190, 200, 204, 214, 400, 401, 407, 409, 437, 461, 514-516, 524, 526, 533, 534, 537, 541, 558, 561, 565, 573, 580, 583

სოლოლაკი – 176

სტანბოლი – 75

ტ

ტამბოვი – 324

ფ

ფანჯშირი – 524

ფოთი – 580

ქ

ქართლი – 113, 114, 201, 498, 541

ქაქუთი – 514

ქობულეთი – 20, 22, 497, 514, 580

ქუთაისი – 498, 500, 512, 535

ყ

ყირიმი – 565

შ

შავი ზღვა – 74, 460

შუა აზია – 535

ჩ

ჩეჩნეთი – 518

ჩოლოქი – 514

ჩულურეთი – 176

ჩხარი – 46, 55, 517

ც

ციმბირი – 9, 13, 19, 127, 128, 276, 318, 556

ციხისძირი – 497, 580

ცხენისწყალი – 28

ჭ

ჭიათურა – 413, 554

დრამატული ნაწერების ანბანური საძიებელი

ადვოკატის დილა – 99, 521

არსენა – 79, 520

ახალი გმირი – 281, 536

ახალი სამართალი – 273, 536

ბუტიაობა – 129, 526

გაიძვერები – 315, 441

განთიადი – 375, 551

ენების გასამართლება – 107, 523

იმერლის საუბარი, მეორედ მოსვლას რომ მოელოდა – 503, 582

კინტო – 151, 528

კუდურ-ხანუმი – 189, 533

მეგრელის ნაამბობი – 504, 582

მომრიგებელი მოსამართლე – 123, 525

რეაქცია – 439, 567

რეპეტიცია – 257, 535

რკინის გზა – 498, 580

სიყვარული – 471, 573

სურათები – 506, 583

სცენა საპატრიმროში – 7, 512

სცენები (ნაშუადღევია) – 115, 525

ტუსალი იმერელის ნაამბობი – 501, 581

ჩვენი ნაცარქეჩები, ანუ ორი ვირის თავი – 65, 518

ხობობი – 497, 580

ძველსა და ახალს შუა – 23, 515

სარჩევი

დრამატული ნაწერები

სცენა საპატიმროში	7...512
ძველსა და ახალს შუა	23...515
ჩვენი ნაცარქექიები, ანუ ორი ვირის თავი	65...518
არსენა	79...520
ადვოკატის დილა	99...521
ენების გასამართლება	107...523
სცენები (ნაშუადღევია)	115...525
მომრიგებელი მოსამართლე	123...525
ბუტიობა	129...526
კინტო	151...528
კუდურ-ხანუმი	189...533
რეპეტიცია	257...535
ახალი სასამართლო	273...536
ახალი გმირი	281...536
გაიძვერები	315...541
განთიადი	375...551
რეაქცია	439...567
სიყვარული	471...573

სცენები

ხოხობი	497...580
რკინის გზა	498...580
ტუსალი იმერლის ნაამბობი	501...581
იმერლის საუბარი, მეორედ მოსვლას რომ მოელოდა	503...582
მეგრელის ნაამბობი	504...582
სურათები	506...583

ვარიანტები, შენიშვნები, კომენტარები

ტექსტისთვის	509
-------------------	-----

საძიებლები

პირთა საძიებელი	584
გეოგრაფიულ სახელთა საძიებელი	587
დრამატული ნაწერების ანბანური საძიებელი	590

ტომის ტექნიკური რედაქტორი – ლია მოსეშვილი
კომპიუტერული უზრუნველყოფა – ციალა ძიმისტარიშვილი